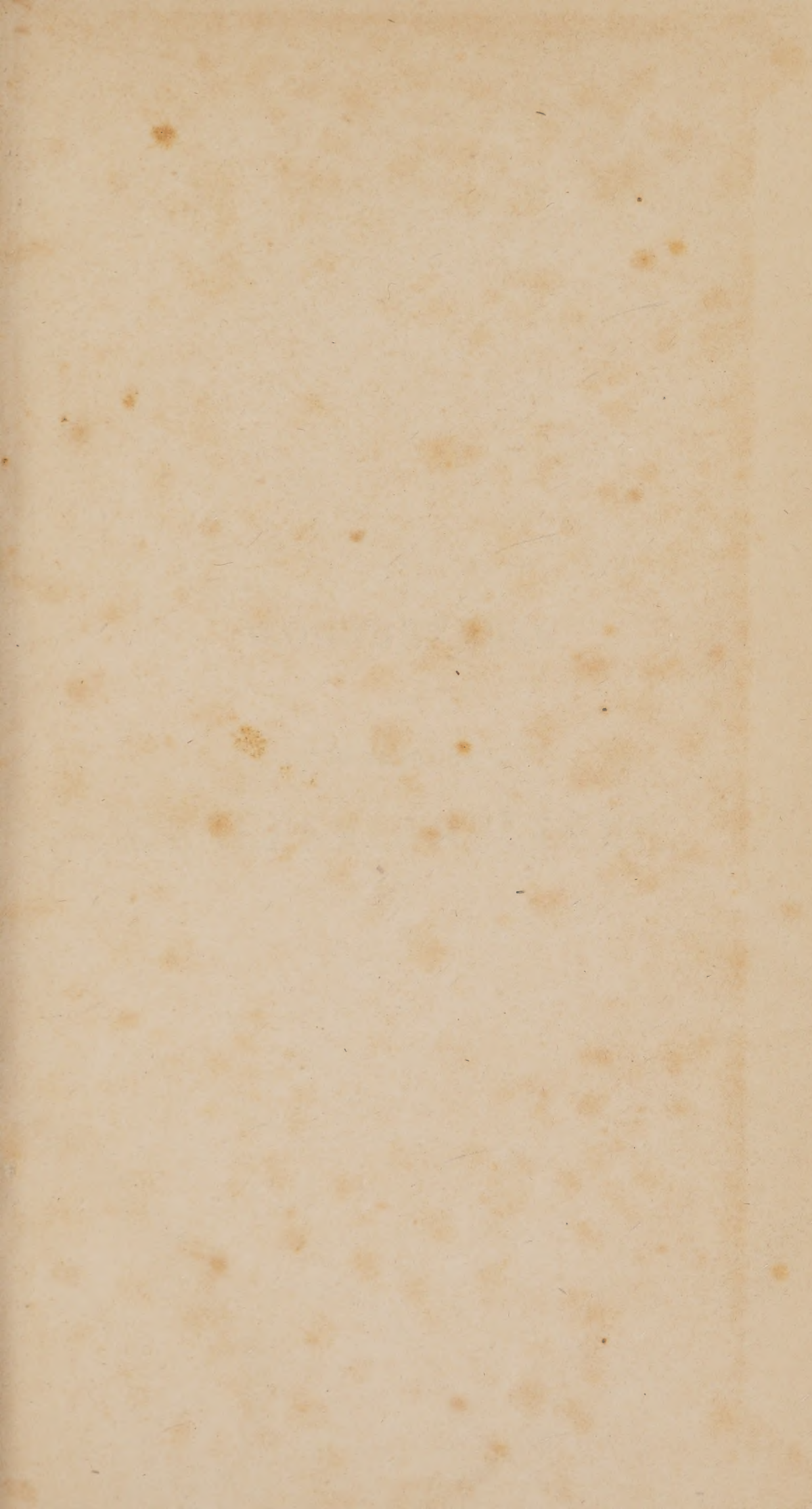

IV. N. 128³

37784 / B

WOORDENBOEK
DER
PRAKTISCHE
GENEESMIDDELLEER.

WOORDENBOEK

C. E. F. E. S. M. I. D. E. L. L. E. R.

ENCYCLOPEDISCH
WOORDENBOEK
DER
PRAKTISCHE
GENEESMIDDELLEER,

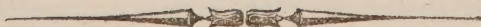
NAAR DE BESTE BRONNEN EN EIGENE VEELJARIGE
ONDERVINDING BEWERKT

DOOR

Dr. G. F. M O S T.

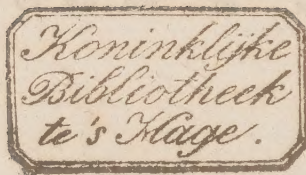
NAAR HET HOOGDUITSCH.

TWEEDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.

1844.

GEDRUKT BIJ BAKELS EN KRÖBER.

VOORBERIGT

VOOR HET

TWEEDE DEEL.

Het werk, waarvan ik thans, in Nederlandsch gewaad, het 2de en laatste Deel aan het publiek aanbied, heeft bij deze vertaling eenige wijzigingen ondergaan, welke ik, volgens de in de Voorrede voor het Eerste Deel, gedane belofte, thans mededeel. Voor een groot gedeelte werden zij noodzakelijk gemaakt door de bij ons bestaande nomenclatuur van de geneesmiddelen uit het delfstoffelijk rijk, welke van de Duitsche zeer verschilt, en bij gevolg eene groote verandering in de alphabetische volgorde daarstelde. Deze laatste is echter ook voor de geneesmiddelen uit het plantenrijk zeer veranderd. Zij, die het oorspronkelijke werk kennen, zullen daarvan spoedig de reden vermoeden. Van een groot aantal planten toch worden verschillende deelen als geneesmiddelen gebezigd, ter beschrijving van welke de Auteur nu eens de naam van den wortel of den bast, dan weder dien van de bladen, bloemen of vruchten, nu eens den Latijnschen naam van de moederplant, dan weder den Duitschen van één van derzelver deelen gebezigd had. Geen vast beginsel heerschte hierin, zelfs niet wanneer alléén een bepaald gedeelte der plant werd gebruikt, zoodat b. v. de *radix graminis* onder gramen, de *radix thalictri flavi* onder *Thalictrum flavum*, de *radix caryophyllatae* onder *Caryophyllatae radix*, de *radix helenii* onder Alantwurzél enz. enz. werd behandeld. De verwarring, welke daardoor ontstaat, en het her-

haald zoeken van den lezer, dat er het noodwendig gevolg van is, hebben mij doen besluiten, om steeds den naam van de moederplant tot het beschrijven van derzelver verschillende deelen te bezigen. Met de harsen, gomharsen en sommige oliën heb ik alleen hierop eene uitzondering moeten maken, daar de moederplant van zoo vele dezer nog twijfelachtig is. Voorts heb ik overal op de mij het geschiktst voorkomende plaatsen de voorschriften de Pharm. Belg. ingelascht, bij het beschrijven der bereidingen het onderscheid van dezelve en het daaruit voortvloeiende verschil der dosis aangetoond, en sommige door Most niet aangevoerde middelen er bijgevoegd, die of in onze Pharmacopoea werden vermeld, of tot de nieuwere geneesmiddelen behoorden en vermelding verdienden, zoo als b. v. met het *Lactas ferri* het geval is.

Om genoemde redenen meen ik niet zonder eenigen grond te mogen hopen, dat door deze veranderingen en vermeerderingen de vertaling voor Nederlandsche geneeskundigen boven het oorspronkelijke de voorkeur verdient.

Dat deze vertaling daardoor ook eene kleine bijdrage moge zijn tot bevordering van de kennis der geneesmiddelen in ons Vaderland, is mijn wensch.

De Vertaler.

F.

FABA, z. *Phaseolus vulgaris*.

FABA VULGARIS, z. t. z. p.

*FABA St. IGNATII, z. *Ignatia amara*.

*FABA INDICA, FEBRIFUGA, z. t. z. p.

FABA PECHURIM, z. *Tetranthera pechurim*.

FAECULA AMYLACEA, z. *Amylum*.

FARINA AVENAE, z. *Avena*.

FARINA FABARUM, z. *Phaseolus vulgaris*.

FARINA HORDEI PRAEPARATA, Gerstenmeel. Is als een verzachtend, niet prikkelend voedsel (1—2 eetl. vol met $\frac{1}{2}$ maat melk, over kolen onder gestadig omroeren, gekookt), tot eenen brij bereid, met bijvoeging van suiker of ook wel eene kleine hoeveelheid kaneel, tegen phthisis en dergelijke uittering aangeprezen. Het arrowroot verdient evenwel de voorkeur (z. *Amylum*).

FARINA LINI, z. *Linum usitatissimum*.

FARINA SECALIS, Roggemeel, wordt, even als het boonenmeel, als huismiddel gebezigd (z. *Phaseolus vulgaris*).

FEL BOVINUM, *Fel tauri*, *Bilis bovina*, Ossengal. Men heeft de ossengal versch p. D. van 3 ij— $\overline{3}$ β , eenige uren na den maaltijd, of ook meer ingedikt (*Fel tauri inspissatum*, *Extractum fellis*) in pillen, morsuli, p. D. $\varnothing$ β —3 β , eenige malen daags, tegen zwakke spijsvertering en maagzuur aanbevolen. Versch smaakt zij evenwel walgelijk en bederft bij velen zelfs de maag, waarom ook NEUMANN (l. c. s. 27), die ze veelvuldig toediende, haar in het geheel niet aanprijst en ze met elk ander dierlijk voedsel gelijk stelt. Uitwendig heeft men van de verdikte ossengal in clysmata, oogwaters, ooglinimenta een goed gebruik gemaakt. Men vermijde verbindingen met zuren, logen, en voornamelijk metaalzouten (z. PHOEBUS l. c. II. 205).

FEL TAURI, z. *Fel bovinum*.

*FENEGRIEK, z. *Trigonella foenum graecum*.

FERMENTUM CEREVISIAE, z. *Cerevisia*.

*FERRUM, *Mars*, IJzer. Dit nuttigste aller metalen komt in alle rijken der natuur voor, voornamelijk in geoxydeerden toestand, en vormt ook een bestanddeel van ons bloed; het is het eenige metaal, dat, zuiver en voor een gedeelte ook geoxydeerd, niet vergiftig op de dierlijke huishouding werkt, dat niet, zoo als de andere metalen, b.v. het kwik, het bloedleven, de assimilatie, chylicatie en sanguificatie verstoort en verzwakt, maar integendeel deze aanzet, en daardoor aan het hoofd der versterkende middelen geplaatst is. Hoog is de lof, welken SACHS (l. c. Bd. 2^a, p. 509) aan het ijzer toekent, wanneer hij zegt: » Het is een der heerlijkste en zegenrijkste zelfstandigheden, welke in de natuur in het algemeen, en in onze voorraad van geneesmiddelen in het bijzonder, voorkomen." In het algemeen is het ijzer het eerste en gewigtigste middel bij gebrek aan, of te groote dunheid van het bloed, en daarom een hoofdmiddel bij chlorosis en alle ziekten, als bovenmatige bloedvloeijingen, metrorrhagiën, anaemie, uitputting door melk- en zaadverlies, door aanhoudende quartanae met miltlijden en hydrops, atonische jicht, door zuivere neuroses met groote spierzwakte, chronische gono- en leucorrhoea enz., welke alle het bloed- en slagaderlijk leven verzwakken en een bleekzuchtig, cachectisch aanzien noodwendig ten gevolge hebben. De opneming van het ijzer in het bloed is daadzakelijk bewezen (TIEDEMANN, GMELIN, WESTRUMB, WÖHLER, PEREIRA, ROSE en anderen). Alle in water oplosbare ijzerzouten werken chemisch op de organische vloeistoffen en weefsels van het lichaam, en verbinden zich met de afzonderlijke bestanddeelen (het hoornweefsel uitgezonderd) volgens derzelve chemische verwantschap (z. C. G. MITSCHERLICH in MÜLLERS *Archiv f. Physiologie* 1857, Hft. 2. S. 195). Het gebruik van het ijzer is tegenaangewezen bij algemeene plethora, congestie, erythismus vasorum, bij active bloedvloeijingen, ontstekingsaardige en active koortsachtige toestanden, bij inwendige suppuratie, voornamelijk door tubercula, in de periode van aanbeijen- of

stondenvloed, bij groote zwakte der spijsverteringswerktuigen en gastricismus. De in de geneeskunde gebruikt wordende ijzerpraeparaten zijn de volgende:

*FERRUM ACETICUM, z. *Acetas ferri*.

*FERRUM ACETICUM OXYDATUM, z. t. z. p.

FERRUM ALCOHOLISATUM, z. *Ferrum pulveratum*.

*FERRUM AMMONIATUM s. AMMONIACALE, z. *Murias ferri ammoniacale*.

††FERRUM ARSENICICUM OXYDULATUM, z. *Arsenias ferri oxydatum*.

*†FERRUM BROMATUM, z. *Bromidum en Bromuretum ferri*.

FERRUM CARBONATUM, z. *Carburetum ferri*.

*FERRUM CARBONICUM, z. *Subcarbonas ferri*.

*FERRUM CHLORATUM, z. *Chloruretum ferri*.

*FERRUM CYANOGENATUM, z. *Cyanuretum ferri*.

*FERRUM CYDONIATUM, z. *Tinctura ferri cydoniata*.

*FERRUM HYDRIODICUM OXYDULATUM, z. *Joduretum ferri*.

*†FERRUM HYDROBROMICUM OXYDATUM, z. *Bromidum ferri*.

*FERRUM HYDROCYANICUM, z. *Cyanuretum ferri*.

*FERRUM JODATUM, z. *Joduretum ferri*.

*†FERRUM LACTICUM, z. *Lactas ferri*.

*†FERRUM LACTICUM OXYDULATUM, z. t. z. p.

*FERRUM MURIATICUM OXYDATUM, z. *Murias ferri*.

*FERRUM MURIATICUM OXYDULATUM, z. *Chloruretum ferri*.

*FERRUM MURIATICUM RUBRUM, z. *Murias ferri*.

*FERRUM MURIATICUM VIRIDE, z. *Chloruretum ferri*.

FERRUM NITRICUM OXYDATUM, z. *Nitras ferri*.

*FERRUM OXYDATUM ACETICUM, z. *Acetas ferri*.

*FERRUM OXYDATUM FUSCUM, z. *Subcarbonas ferri*.

*FERRUM OXYDATUM HYDRATUM, z. *Oxydum ferri hydratum*.

†*FERRUM OXYDATUM RUBRUM, z. *Oxydum ferri rubrum*.

*FERRUM OXYDULATUM HYDRIODICUM, z. *Joduretum ferri*.

†FERRUM OXYDULATUM NIGRUM, z. *Aethiops martialis*.

*FERRUM PERBROMATUM, z. *Bromidum ferri*.

*FERRUM PERCHLORATUM, z. *Murias ferri*.

*†FERRUM PHOSPHORICUM, z. *Phosphas ferri*.

FERRUM POMATUM, z. *Tinctura ferri pomata*.

FERRUM POMATUM SEMILIQUIDUM, z. t. z. p.

FERRUM PULVERATUM s. *alcoholisatum*, s. *purum limatum*, *Limatura martis praeparata*, Fijn verdeeld ijzer, IJzervijlsel. Wij wenden het ijzer in zelfstandigheid in al die gevallen aan, waar, bij indicatie tot ijzerpraeparaten (z. *Ferrum*), de spijsverteringswerktuigen nog sterk of door het voorafgegane gebruik van ligt verteerbare ijzerpraeparaten tot den graad van sterkte gekomen is, om het middel te kunnen verteren. Is dit nog niet het geval (want wij zijn niet allen ijzereters), zoo kan men eerst acetas ferri, tinctur. ferri pomata, cydoniata, vervolgens den Staalwijn (*Vinum martiatum* s. *fer-ratum*, s. *chalybeatum*) p. D. 3 maal daags 1—2—5 eetl. vol toedienen. De limatura ferri geeft men van 2—8 grein, 3 maal daags, in poeders, pillen, electuaria, boli, trochisci.

GOELIS prijst tegen rachitis aan:

Nº. 691. R_φ. Ferri pulverati 3 j,
Lapid. canceror. $\frac{3}{4}$ β,
Sacchar. albi 3 ij.
M. f. pulvis.
S. 4 Maal daags 1 theel vol.

TRONCHIN bij menstruatio suppressa aut sparsa, wanneer er geene tegenaanwijzingen voor ijzer zijn:

Nº. 692. R_φ. Limaturae ferri $\frac{3}{4}$ β,
Cremor. tartari 3 iij,
Cinnamomi 3 j,
Sacchari $\frac{3}{4}$ iij.
M. f. pulvis.

S. 5 Maal daags een theel. vol met water in te nemen.

EDWARDS en VAYASSEUR prijzen tegen chlorosis aan:

N°. 693. R_p. Limaturae ferri,
Cortic. peruviani $\overline{aa}$ 3 ij,
Cinnamomi 3 j,
Cremor. tartari 3 β .
M. f. Pulv. div. in xxiv part. aeq.
S. 's Morgens en 's avonds een poeder in suikerwater.

STARCK en L. W. SACHS (l. c. Bd. 2^d. s. 531) prijzen tegen scrophulosis aan:

N°. 694. R_p. Limaturae ferri,
Pulv. rhei $\overline{aa}$ gr. v,
Sacchari albi 9 β .
M. f. pulv. dent. dos. tal. xij.
S. Aanvankelijk 1, later 2—3 poeders daags.

Het *Pulvis martialis Anglicus* bestaat uit:

N°. 695. R_p. Ferri pulverati 3 vj,
Cassiae lignae,
Nucis moschatae $\overline{aa}$ 3 β ,
Caryophyllor.,
Macidis $\overline{aa}$ 3 ij.
M. f. pulvis.
De dosis is eene drachma.

Het *Pulvis antatrophicus Hufelandi* (z. *Armenpharmacopoe*, s. 54) bestaat uit:

N°. 696. R_p. Ferri alcoholisati gr. j,
Subcarb. magnes. gr. v,
Cinnamomi gr. ij,

Sacchari albi ð j .

M. f. Pulv. dent. dos. tal. vj.

S. 's Morgens en 'savonds $\frac{1}{2}$ —4 poeder.

SYDENHAM's pillen tegen chlorosis, dyspepsie en hysteric zijn op de volgende wijze zamengesteld:

Nº. 697. R_p. Limaturae ferri ℥ j ,

Extr. absinthii q. s.

ut fiant l. a. pil. gr. iij.

S. 's Avonds en 's morgens 6—8 pillen.

Beter zijn de volgende trochisci van BALLY (z. Foy l. c.), tegen bleekzucht, leucorrhoea en cachexie aangeprezen, in te nemen:

Nº. 698. R_p. Limatur. ferri alcoh.,

Pastae succolatae $\text{aa } \text{℥ j}$,

Croci pulverati ℥ iij ,

Mucil. gummi tragacanthae q. s.

ut fiant trochisci gr. xij.

D. S. Dagelijks 5—4 stuks.

Tegen scorbut en chlorosis prijst AUGUSTIN den volgenden staalwijn aan:

Nº. 699. R_p. Rasur. raphani rust. ℥ iij ,

Ferri limati subtiliss. ℥ j ,

Rad. zingiberis ℥ iij ,

Vini albi ℥ ij .

digere p. 12 horas, dein cola.

S. 4 Maal daags $\frac{1}{2}$ wijnglas vol.

FERRUM PURUM LIMATUM, z. *Ferrum pulveratum*.

*FERRUM SUBCARBONICUM, z. *Subcarbonas ferri*.

††FERRUM SULPHURICUM, z. *Sulphas ferri*.

FERRUM TARTARICUM, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

†*FERRUM VITRIOLATUM USTUM, z. *Oxydum ferri rubrum*.

*FERRUM ZOÖTICUM, z. *Cyanuretum ferri*.

FICUS CARICA LINN. (Class. XXIII. Ord. 2. Polygamia Dioecia, Ord. natur. *Urticeae*), Vijgenboom. De vruchten van dezen boom, vijgen (*caricae*), werken verweekend, verzachtend bij catarrhale aandoeningen, hoest, zweren van het tandvleesch, angina faucium. Om een absces aan het tandvleesch tot spoedige rijpheid te brengen, legt men er eene half doorgesneden vijg op; ook bezigt men het afkooksel in gorgeldranken, b. v. volgens BERENDS:

Nº. 700. R_p. Flor. sambuci $\overline{\text{3}}$ j β ,
 Caricarum $\overline{\text{3}}$ j,
 inf. c. lactis fervid. $\mathfrak{U}$ j. col.
 S. Gorgeldrank, laauw te gebruiken.

J. A. SCHMIDT geeft bij suppurative keelontsteking:

Nº. 701. R_p. Caricar.,
 Rad. althaeae $\overline{\text{aa}}$ $\overline{\text{3}}$ j,
 Lact. vaccin. $\mathfrak{U}$ ij,
 coq. ut remaneat col. $\overline{\text{3}}$ j β .
 S. Alle uren laauw als gorgeldrank te bezigen.

Het *Jusculum pectorale* van EDWARDS en VAVASSEUR bestaat uit:

Nº. 702. R_p. Dactyl. exempt. nucleis,
 Jujubarum,
 Caricarum,
 Passularum $\overline{\text{aa}}$ $\overline{\text{3}}$ j,
 Jusculi ovilli $\mathfrak{U}$ ij,
 coq. et cola.
 S. Bij kopjes te gebruiken.

*FILIX MAS, z. *Aspidium filix mas*.

†*FLAMMULA JOVIS, z. *Clematis erecta*.

*FLAVEDO CORTICUM AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

FLAVEDO CORTICUM CITRI, z. *Citrus medica*.

FLORENTIJNSCHE LISCH., z. *Iris florentina*.

FLORES ANTHEMIDIS NOBILIS, z. *Anthemis nobilis*.

*FLORES ARNICAE, z. *Arnica montana*.

*FLORES AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

*†FLORES BALLOTAE LANATAE, z. *Ballota lanata*.

*FLORES BALAUSTIORUM, z. *Punica granatum*.

*FLORES BENZOËS, z. *Acidum benzoicum*.

*†FLORES BRAYERAE ANTHELMINTHICAE, z. *Brayera anthelminthica*.

†*FLORES CALENDULAE, z. *Calendula officinalis*.

*FLORES CASSIAE, z. *Laurus cinnamomum*.

FLORES CENTAURII MINORIS, z. *Erythraea centaurium*.

FLORES CHAMAEMELI s. CHAMOMILLAE ROMANAE, z. *Anthemis nobilis*.

FLORES CHAMAEMELI s. CHAMOMILLAE VULGARIS, z. *Matricaria chamomilla*.

†*FLORES CLEMATIS ERECTAE, z. *Clematis erecta*.

†FLORES CONVALLARIAE MAJALIS, z. *Convallaria majalis*.

*†FLORES GALEOPSISIDIS GRANDIFLORAE, z. *Galeopsis grandiflora*.

†*FLORES GALLII VERI, z. *Gallium verum*.

*FLORES GRANATI, z. *Punica granatum*.

†*FLORES GENISTAE, z. *Genista tinctoria*.

*FLORES HYSSOPI, z. *Hyssopus officinalis*.

†FLORES LAMII ALBI, z. *Lamium album*.

FLORES LAVENDULAE, z. *Lavendula spica*.

FLORES MALVAE, z. *Malva sylvestris*.

†FLORES MELAMPI, z. *Alum canis*.

FLORES MELILOTI, z. *Trifolium officinale*.

*FLORES MILLEFOLII, z. *Achillea millefolium*.

*FLORES NAPHAË, z. *Citrus aurantium*.

FLORES PAPAVERIS RHOEADOS, z. *Papaver rhoeas*.

†FLORES PERSICORUM, z. *Amygdalus persica*.

FLORES ROSARUM INCARNATARUM, PALLIDARUM, RUBRARUM, z. *Rosa centifolia et gallica*.

†FLORES SAFIRI, z. *Album canis*.

*FLORES SALIS AMMONIACI, z. *Subcarbonas ammoniae*.

*FLORES SALIS AMMONIACI MARTIALES, z. *Murias ferri ammoniacale*.

FLORES SALVIAE, z. *Salvia officinalis*.

*FLORES SAMBUCI, z. *Sambucus nigra*.

FLORES SERPILLI, z. *Thymus serpyllum*.

†*FLORES SUCCINI, z. *Acidum succinicum*.

*FLORES SULPHURIS, z. *Sulphur depuratum*.

FLORES TANACETI, z. *Tanacetum vulgare*.

†*FLORES TILIAE, z. *Tilia Europaea*.

†FLORES TUNICAE zijn de bloemen van *Dianthus caryophyllus* (z. op dit woord).

FLORES VERBASCI, z. *Verbascum thapsus*.

FLORES VIOLARUM, z. *Viola odorata*.

FLORES VIRIDE AERIS, z. *Subacetas cupri*.

*FLORES ZINCI, z. *Oxydum zinci*.

*FOELIE, z. *Myristica moschata*.

*FOENICULUM, z. *Meum foeniculum*.

*FOENICULUM AQUATICUM, z. *Oenanthe phellandrium*.

*FOENUM GRAECUM, z. *Trigonella foenum graecum*.

†FOLIA AGRIMONIAE, z. *Agrimonia eupatoria*.

†*FOLIA ALNI, z. *Betula alnus*.

FOLIA ARGENTI, z. *Argentum foliatum*.

*FOLIA AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

FOLIA AURI, z. *Aurum foliatum*.

*FOLIA BELLADONNAE, z. *Atropa belladonna*.

†FOLIA BRANCAE URSINAE, z. *Branca ursina*.

*†FOLIA BUCCU, z. *Diosma crenata*.

FO IA COLUTEAE, z. *Cassia senna*.

FOLIA CORYARIAE MYRTIFOLIA, z. t. z. p.

FOLIA DIGITALIS, z. *Digitalis purpurea*.

*† FOLIA DIOSMAE CRENATAE, z. *Diosma crenata*.

†FOLIA FARFARAE, z. *Tussilago farfara*.

*†FOLIA GALEOPSISIDIS GRANDIFLORAE, z. *Galeopsis grandiflora*.

*FOLIA HYOSCYAMI, z. *Hyoscyamus niger*.

*FOLIA ILICIS AQUIFOLII, z. *Ilex aquifolium*.

FOLIA JUGLANDIS, z. *Juglans regia*.

†FOLIA LAMII ALBI, z. *Lamium album*.

FOLIA LAURI, z. *Laurus nobilis*.

*FOLIA LAUROCERASI, z. *Prunus laurocerasus*.

*FOLIA LOBELIAE INFLATAE, z. *Lobelia inflata*.

FOLIA MALVAE, z. *Malva sylvestris*.

†*FOLIA MYRTI SYLVESTRIS, z. *Myrtus communis*.

*FOLIA NICOTIANAE, z. *Nicotiana tabacum*.

FOLIA RHODODENDRI CHRYSANTHI, z. *Rhododendron chrysanthum*.

*FOLIA RHGIS TOXICODENDRI, z. *Rhus toxicodendron*.

FOLIA RORISMARINI, z. *Rosmarinus officinalis*.

FOLIA ROSARUM, z. *Rosa centifolia et gallica*.

*FOLIA SABINAE, z. *Juniperus sabina*.

FOLIA SALVIAE, z. *Salvia officinalis*.

*FOLIA SAMBUCI, z. *Sambucus nigra*.

*FOLIA SENNAE, z. *Cassia senna*.

*FOLIA TAMARINDORUM, z. *Tamarindus indica*.

†*FOLIA TAXI BACCATAE, z. *Taxus baccata*.

FOLIA THEAE CHINENSIS, z. *Thea*.

*†FOLIA THUJAE OCCIDENTALIS, z. *Thuja occidentalis*.

*FOLIA TOXICODENDRI, z. *Rhus toxicodendron*.

*FOLIA TRIFOLII FIBRINI s. AQUATICI, z. *Menyanthes trifoliata*.

*FOLIA UVAE URSI, z. *Arbutus uva ursi*.

FOLIA VERBASCI, z. *Verbascum thapsus*.

†*FOLIA VITALBAE, z. *Clematis erecta*.

FOLIA VITIS VINIFERAE MALVATICAE, z. *Extractum vitis pampinorum*.

*FOMENTATIO CONTRA TUMORES ALBOS TRAMPELII, z. *Bryonia alba*.

FOMENTATIO FRIGIDA SCHMUCKERI, z. *Acetum*.

FOMENTATIO RESOLVENS HEISTERI bestaat uit lithar-

gyr. 3 vj, boli armenae 3 j, mastich., myrrhae $\overline{aa}$ 3 β , aceti vini 6 j, gedurende $\frac{1}{4}$ uur gekookt. Dit middel, hetwelk een waar specificum tegen hygroma cysticum patellae is, wordt met een eenige malen dubbel gevouwen doek laauw op de zwelling gelegd.

†FOMENTUM AD ERYSIPELAS RICHARDI bestaat uit flor. sambuci manip. j, geinfundeerd gedurende eenen nacht met 3 xvj water, waarbij nog 3 j spir. vini camphor. en 3 j. sacchar. saturni gevoegd worden. Dit middel vordert, wegens het lood, groote voorzigtigheid, en is alleen bij etterende, pustuleuse aangezichtsroos aan te wenden.

*FOMENTUM ANODYNUM RICHARDI bestaat uit herb. althaeae, capit. papiv., hyoscyam. $\overline{aa}$ part. aeq., in water gekookt en warm op het lijdende deel gelegd.

FOMENTUM FRIGIDUM RESOLVENS GRAEFII is eene oplossing van 3 β salmiak in 3 x water, en wordt tegen hydrocele van kleine knapen aangewend. Werkzamer is het fomentum van RICORD, uit 1 deel tinct. jodii en 6—8 deelen water bestaande (z. *Jodium*).

FOMENTUM RESOLVENS BRERAE, z. *Murias ammoniae*.

†*FORMICA RUFA LINN., z. *Acidum formicarum*.

*FRAMBOZEN, z. *Rubus idaeus*.

FRUCTUS ANISI STELLATI, z. *Illicium anisatum*.

*FRUCTUS AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

†FRUCTUS BERBERIDUM, z. *Berberis vulgaris*.

FRUCTUS CAPSICI ANNUI, z. *Capsicum annum*.

*FRUCTUS COLOCYNTHIDIS, z. *Cucumis colocynthis*.

††FRUCTUS CONII MACULATI, z. *Conium maculatum*.

*FRUCTUS CUBEBAE, z. *Piper cubeba*.

FRUCTUS CUCUMERUM, z. *Cucumis sativus*.

*FRUCTUS CYDONIORUM, z. *Cydonia vulgaris*.

††FRUCTUS ELATERII, z. *Elaterium*.

FRUCTUS MORORUM, z. *Morus nigra*.

†*FRUCTUS MYRTI COMMUNIS ET SYLVESTRIS, z. *Myrtus communis*.

FRUCTUS PIMENTAE, z. *Myrtus pimenta*.

*FRUCTUS QUERCUS, z. *Quercus robur*.

*FRUCTUS RUBI IDAEI, z. *Rubus idaeus*.

*FRUCTUS TAMARINDORUM, z. *Tamarindus indica*.

FUCUS CRISPUS LINN., *Chondrus crispus* Lyngby, *Ulva crispa* Decand. (Class. XXIV. Cryptogamia, Ord. nat. *Algae*), *Lichen carragaheen*, *Lichen carrageen*, *Fucus Irlandicus*, Iersch mos. Dit mos, hetwelk met lichen islandicus eenigzins overeenkomt, werd in het jaar 1833 door VON GRAEFE als geneesmiddel ingevoerd, en wel als voedend en borstmiddel bij uitterende ziekten, heeschheid, droogen, spasischen hoest, diarrhoea, dysenterie, algemeene zwakte, rachitis, marasmus senilis (HUFELAND, LAVATER), haemoptoe (CLARUS). BARTELS (te Schwerin) prijst het voornamelijk in de kinderpraktijk als inwikkellend, zachtvoedend, WOLFSHEIM als een uitstekend middel tegen atonie der slijmvliezen en van het klierstelsel met gebrekkige afscheidingen en ware zwakte der spijsverteringswerktuigen aan (z. SOBERNHEIM l. c. p. 381, POMMER's *schweiz. Zeitschrift*. 1838.).

Gift en Vorm. Inwendig het decoct van 3 j—3 ij met $\frac{3}{4}$ xij water op $\frac{3}{4}$ vj col. gedurende den loop van den dag in te nemen; de gelei ($\frac{3}{4}$ β met $\frac{3}{4}$ x water tot $\frac{3}{4}$ v ingekookt) eetlepelswijze.

Volgens v. GRAEVE en HUFELAND dient bij longtering, raucedo chronica, vorming van darmzweren, tabes en krachtverlies na hevige kunstbewerkingen het volgende:

N°. 703. R_p. Carrageen elect. et concis. 3 β ,
 Lact. vaccin. recent. $\frac{3}{4}$ ix,
 coq. ut reman. col. $\frac{3}{4}$ v, adde:
 Sacchari albi $\frac{3}{4}$ j,
 Aq. amygdal. amar. $\emptyset$ j,
 conc.

M. S. Gedurende den dag te gebruiken.

(Z. HUFELANDS *Journal* 1833. Nov., GRAEFE's *Journal* 1833, Bd. 22.)

De *Codex med. Hamb.* (p. 19 en 119) heeft het Iersch mos opgenomen, en geeft ook de bereiding der gelei op. Het laatste voorschrift is:

Nº. 704. R_p. Carrageen 3 iij,

Coc. c. aq. font. ℥ j ad. col. ʒ vj, per lin-
teum fortiter exprime et solve:

Sacchari albi ʒ j.

refrig. fiat gelatinae ʒ vij, paretur extempore.

Gedurende eene bloedspuwing gaf CLARUS met goed gevolg:

Nº. 705. R_p. Carrageen 3 β,

coq. c. aq. font. s. q. ad col. ʒ vj, refrig. adde:

Phosph. sodae ʒ β,

Syr. papav. albi 3 iij.

S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

Lac analepticum Thodunteri noemt men het volgende decoct:

Nº. 706. R_p. Lact. vaccinae ʒ xxxiv,

Fuci Irland. concis. ℥ iv,

Sacchari albi ʒ j,

Canell. contus. ℥ j,

coq. parv. igne per x minut., cola et exprime
massam.

Men kan ook de suiker en kaneel weglaten en bij de cola-
tuur ʒ jβ aq. naphae voegen. Bij verkoeling wordt dit prae-
paraat geleiachtig.

FUCUS HELMINTHOCHORTON, z. *Ceramium helmintho-
chortos*.

FUCUS IRLANDICUS, z. *Fucus crispus*.

†*FUCUS VESICULOSUS, z. *Aethiops vegetabilis*.

†*FULIGO FORNACUM, z. *Fuligo splendens*.

†*FULIGO SPLENDENS. *Fuligo fornacum*, Ovenroet,
Glinsterend roet. Het van het zwartsel (*Fuligo tedae*)
wel te onderscheiden ovenroet werd door oude artsen zeer
hoog geschat als excitans en diaphoreticum bij alle cachexiën,
hardnekkige, chronische, zelfs tegen teruggetredene huiduit-
slagen, rheumatismus chronicus, scrophulosis, rachitis, ame-
norrhoea, epilepsie. Later geraakte het middel in vergetel-

heid, totdat in onzen tijd verschillende, vooral Fransche artsen hetzelve inwendig tegen herpes, scabies, tinea, ulcera venerea, pruritus vaginae, tegen jicht, ter bevordering der menses, — uitwendig tegen onzuivere zweren, waterkanker, fluor albus, winterbuilen, tegen maculae corneae, ophthalmia scrophulosa aanbevolen hebben. Het in hetzelve bevatte werkzame bestanddeel is volgens v. REICHENBACH het kreosoot (z. BLAUD en CARRON DU VILLARDS in SCHMIDT's *Jahrb.* Bd. 3, S. 141, Bd. 4, S. 145; VOISIN t. z. p. Bd. 7, S. 173; TRALLIER t. z. p. Bd. 17, S. 133; GEIGER, *Pharm. univers.* pars I, p. 82; HUFELAND *Armenpharm.* Aufl. 5. S. 56; PHOEBUS l. c. Bd. 2. S. 211; RADIUS l. c. p. 271; RIECKE l. c. p. 351—353; LINCKE l. c. Bd. I, S. 642). Dat overigens naar de verscheidenheid der verbrande stoffen ook het roet verschilt, merkt reeds de Arabier EBN BAITÂR (l. c. p. 415) op, die het roet van myrrhe, terpentijn en wierook tegen ulcus corneae aanbeveelt.

Gift en Vorm. Inwendig $\varnothing$ β —3 β 3—4 maal daags in afkooksel, poeders of pillen. Uitwendig dient het fuligo splendens in oogwaters, wasschingen, zalven, pleisters enz.

Bereidingen zijn: 1 *Tinctura fuliginis Clauderi*, bestaande uit:

Nº. 707. R_p. Fulig. splendent. pulv. $\varnothing$ viij,

Liq. subcarbon. potassae ζ iij,

Mur. ammoniae $\varnothing$ iv,

Aq. fontanae ζ iv,

dig. loco tep. in cucurb. vitrea, cujus orificium vesica suilla muniveris, cum frequenti agitat. p. quadriduum, dein filtra per chartam bibulam.

D. S. 3—4 Maal aags 30—60 droppels.

Tegen jicht en als emmenagogum (z. *Pharmac. Saxon.*, HUFELAND's *Armenpharmacopoe*, S. 64). 2. *Tinctura fuliginis foetida*, voornamelijk tegen epilepsie en andere neuroses. Deze bestaat uit:

Nº. 708. R_p. Fuligin. splendentis $\bar{3}$ ij,
 Asae foetidae $\bar{3}$ j,
 Spir. vini $\bar{3}$ xxxij.
 dig. per 6 dies et filtra.
 D. S. 4 Maal daags 1—2 theel. vol.

F. X. HARTMANN'S *Tinctura fuliginis antihysterica* is het volgende:

Nº. 709. R_p. Gummi ammoniaci,
 Gummi res. asae foetid. $\overline{aa}$ 3 β ,
 Tinct. fuliginis $\bar{3}$ j,
 Laud. liq. Sydenh. gtt. xx.
 dig. in balneo vaporis per med. horam.
 S. 4 Maal daags 20—40 droppels.

PLENCK prijst tegen crusta lactae aan:

Nº. 710. R_p. Fuligin. splendentis,
 Aethiop. antimon. $\overline{aa}$ 3 j,
 Subcarbonat. magnes.,
 Sacchari albi $\overline{aa}$ 3 ij.
 M. f. pulvis.
 D. S. 3 Maal daags 1 theel. vol.

HARTMANN tegen scabies retropulsa:

Nº. 711. R_p. Fuliginis 3 ij,
 Flor. sulphuris 3 j,
 Camphorae gr. vj,
 Bals. peruv. q. s.
 ut fiant pil. pond. gr. iij.
 S. 3 Maal daags 3 pillen met salviaathee.

Tegen catarrhus vesicae heeft men aanbevolen:

Nº. 712. R_p. Fuligin. splendent. puri q. s.
 coq. per aliq. moment., filtra per chartam gri-

seam. Lenter ebull. in balneo arenae, donec
extracti consistent. assumserit, fiat inde pil.
gr. iv, consperg. lycopod.

S. 3—4 Maal daags 1—2 pillen.

(Z. MIGUEL, l. c. Bd. I. S. 307.)

Het *Emplastrum fuliginosum Bernhardi*, hetwelk door
BERNSTEIN (l. c. p. 700) tegen tumor albus is aanbevolen, be-
staat uit gesmolten witte pek, waarbij allengs zoo veel fuligo
gevoegd wordt, als tot eene goede consistensie toereikend is.

Het tegen carcinoma aangeprezen *Unguentum fuliginis Blau-
dii* (SCHMIDT's *Jahrb.* Bd. iv. p. 145) bestaat uit:

Nº. 713. R_p. Fulig. splendent.,

Axungiae porci aa $\overline{3}$ β ,

Extr. belladonnae 3 j.

Tegen tinea, scrophuleuse en andere onzuivere zweren prijst
BLAUD eene zalf, bestaande uit axungiae porci et fuligin. aa $\overline{3}$ ij,
bij eene zachte warmte gedurende eenige uren gekookt, als
verbandmiddel aan.

De *Pilulae resolventes cum fuligine Ph. paup. Hamb.* be-
staan uit:

Nº. 714. R_p. Gummi galbani,

Extr. chelidonii,

Fulig. splendent. aa 3 ij.

M. f. pil. pond. gr. ij.

S. 5 Maal daags 5—8 pillen.

Tot het wasschen van herpetische, psorische en syphilitische
huidziekten, en als inspuiting in fistuleuse gangen, prijst BLAUD
2 manip. fuligo splendent in 1 $\mathfrak{U}$ water, gedurende $\frac{1}{2}$ uur ge-
kookt, aan. Ook is tot het penseelen van onzuivere mond- en
keelzweren een liniment uit $\overline{3}$ iv fuligo en 1 $\mathfrak{U}$ boomolie, ge-
durende 24 uren zacht gekookt en doorgezegen, aanbevolen
(z. LINCKE l. c. Bd. 2. S. 645).

FULIGO TEDAE, z. *Fuligo splendent*.

†FUMARIA BULBOSA, z. *Aristolochia rotunda*.

*FUMARIA OFFICINALIS LINN. (Class. XVII. Ord. 2. Diadelphia Hexandria), Duivekervel, Aardrook. Het kruid van deze plant (*Herba fumariae s. Fumi terrae s. Solamen scabiosorum*) wordt in de geneeskunde aangewend. Van het *Succus recens express.* geeft men dagelijks 2—5 oncen; van het gedroogde kruid in afkooksel $\frac{3}{4}$ j, het *Extractum fumariae* van 3 ij—3 iij daags. Ook het *Aqua fumariae* en de *Syrupus fumariae* worden nog voorgeschreven, doch zijn ontbeerlijk.

In hare werking is de fumaria, vooral het succus recens expressus en het extract, een zeer goed, zacht oploosend, versterkend, buikopenend middel bij atonie der maag met chronische blennorrhoea en daar uit voortkomende gastrische toestanden, bij icterus, scorbut, pisgruis, fluor albus chronicus. Men kan ook het versehe kruid laten fijn snijden en op brood gebruiken. VOGT (l. c. Bd. 2. s. 651) zegt, dat de fumaria meer tonisch-reborerende dan oploosende eigenschappen bezit, en alzoo tusschen fel tauri en taraxacum in het midden kan geplaatst worden. Zij vormt ook een bestanddeel van het *Clysmma viscerale Kaempfi* (z. *Erythraea centaurium*), en is in het algemeen een gemakkelijk verteerbaar en heerlijk middel, hetwelk ook in extractvorm veel beter in te nemen is, dan het walgelijke extractum absinthii. Bovendien bezit zij met den calamus de goede eigenschap, dat zij de maag versterkt zonder eenige afscheiding tegen te gaan of te onderdrukken.

BICKER prijst tegen steenziekte aan:

Nº. 715. R_p. Aquae fumariae ℥ j,
 Tinctur. rhei $\frac{3}{4}$ j,
 Sapon. Hispanici,
 Extr. fumariae $\overline{\text{aa}}$ $\frac{3}{4}$ β,
 Syr. fumariae $\frac{3}{4}$ j.
 M. D. S. Alle uur 1 eetl. vol.

FR. JAHN tegen icterus:

II.

2

Nº. 716. R_p. Tinct. rhei,
 Elix. aperit. Clauderi,
 Liq. terrae fol. tartari aa $\overline{3}$ j,
 Extr. fumariae 3 iij,
 Syr. diacodii 3 vj.
 M. S. 4—6 Maal daags 4 eetl. vol.

Als voorjaarskuur, bij chronisch onderbuikslijden van verchondristen en melancholici, is het volgende mengsel van versche kruiden aan te bevelen:

*Nº. 717. R_p. Succ. herb. rec. fumariae,
 Succ. herb. rec. millefol.,
 Succ. herb. rec. taraxaci aa $\overline{3}$ j,
 Succ. herb. rec. chelidon. 3 j.
 S. Dagelijks met warme bouillon en des morgens nuchteren te gebruiken (Mostr).

C. J. MEYER prijst tegen verstoppingen in den onderbuik, in het poortaderstelsel en tegen leverlijden aan:

Nº. 718. R_p. Herb. fumariae $\overline{3}$ β ,
 coq. c. aq. fontan. s. q. per $\frac{1}{4}$ hor. col. $\overline{3}$ vj adde:
 Extr. fumariae 3 ij,
 Liq. acetat. potass.,
 Tinct. rhei aquos.,
 Syr. menthae aa $\overline{3}$ β .
 M. S. Alle 3 uren 2 eetl. vol.

In overeenkomstige gevallen geeft LINCKE (l. c. Bd. I. p. 648):

Nº. 719. R_p. Extr. fumariae,
 Extr. centaurii minor.,
 Pulv. rhei 3 aa ij.
 M. f. pil. pond. gr. iij, consp. lycop.
 D. S. 2—3 Maal daags 5—10 pillen.

*FUMI TERRAE, z. *Fumaria officinalis*.

FUMIGATIONES CAMPHORATAE, Kamferberookingen heeft DUPASQUIER tegen chronisch rheumatismus met goed gevolg aangewend; ook in het 2de tijdperk van roos en bij morbilli retrogressi zijn zij nuttig. Zij worden in eene dampkast, of door inwikkeling van den zieke tot aan zijn hals in eene wollen deken, terwijl onder zijnen stoel de kamfer op eene verwarmde metalen plaat verdampt, of eindelijk onder eene met hoepels uiteengezette beddeken, in het werk gesteld. Tot eene berooking van het geheele ligchaam van een volwassene is $\frac{3}{4}$ β kamfer toereikende. De duur der berooking is $\frac{1}{2}$ — $\frac{5}{4}$ uur, in eene temperatuur van 56° R. 2—3 maal daags. Het opvolgende zweet moet eenige uren in het bed onderhouden en door vlierthee ondersteund worden (z. VoGT l. c. Bd. I. s. 495).

*FUMIGATIONES GUYTON-MORVEAUIANAE, z. *Fumigationes oxymuriaticae*.

*FUMIGATIONES OXYMURIATICAE, s. *Guyton-Morveauianae*, Chloorberookingen, werden het eerst in 1775 door GUYTON-MORVEAU als praeservatief tegen contagieuse exanthemata, tegen roodvonk, typhus, ter verstorning van hospitaal-versterving en het typhus contagium (EICHHORN), ter ontsmetting van kleederen enz., aanbevolen. Men bezigt daartoe $\frac{3}{4}$ ij bruinsteen en $\frac{2}{5}$ vj keukenzout, tot een fijn poeder en in een porseleinen vaatwerk gebragt, waarop allengs $\frac{3}{4}$ iv gewoon, met eene gelijke hoeveelheid water verdund, zwavelzuur gedroppeld wordt. (De helft van deze hoeveelheid is voldoende voor eene ziekenzaal van 80—90 bedden.) De chloordampen, die intusschen voor de longen schadelijk zijn en daarom in leêge kamers, welke vroeger behoorlijk gelucht zijn, moeten worden aangewend, ontwikkelen zich nog spoediger, wanneer men het mengsel op een kolenvuur verwarmt en met een glazen staaf vlijtig omroert. Zij hebben ter verhoeding der besmetting en ter vernietiging van bovengenoemde smetstoffen, ter verbetering de hospitaallucht, van uit ontbinding voortkomende dampen (z. *Chloruretum calcis*) zeer bijgedragen, en duizenden van menschen, voornamelijk in den oorlog, het leven gered (z. Most, *Geschichte des Scharlachfiebers*, 1826. Th. I, § 203. Th. II. § 228, 231).

FUMIGATIONES SULPHURIS, z. *Sulphur depuratum*.

G.

*GADUS MORRHUA, z. *Oleum jecoris Aselli*.

GAL (OSSEN-), z. *Fel bovinum*.

*GALANGA MINOR, z. *Alpinia galanga*.

GALBANUM, z. *Gummi-resina galbanum*.

GALBANETUM PARACELSI, z. t. z. p.

†GALEOPSIS, z. *Lamium album*.

*†GALEOPSIS GRANDIFLORA WILD., *Galeopsis ochroleuca* Lam. *Galeopsis Ladanum*. Var. Linn. (Class. XIV. Ord. 1. Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. Labiatae). In het jaar 1811 maakte WOLF de ontdekking, dat de zoogenaamde Liebersche borstkruiden of de Blankenheimer thee, welke tegen tering zoo zeer werden aangeprezen, uit niets anders dan het kruid en de bloemen dezer plant (*Herba et flores galeopsidis grandiflorae*) bestonden. Beide rieken eigendommelijk balsamisch, en bezitten eenenlaffen, zoutachtig bitteren smaak. De werkzame bestanddeelen zijn eene eigendommelijke harst en eene bittere, adstringerende extractiefstof. Volgens RIECKE (l. c. p. 554) behoort het middel tot de tonisch-resolverende, welke werking het voornamelijk op het slijmvlies van longen en darmkanaal uitoefent. Volgens de ondervinding van LEJEUNE, GÜNTHER, WEZENER, NEUMANN en anderen verschaft zij groote verligting, somtijds zelfs genezing bij phthisis pituitosa, tegen colliquatief zweet in het laatste tijdperk der scrophuleuse longtering. Maar ook in elk ander stadium van deze ziekte verschaft zij groote verligting, vooral in verbinding met dulcamara, rad. althaeae, radix liquiritiae (NEUMANN (l. c. p. 147 en Voorschrift N°. 720). RIECKE (l. c. p. 555) verhaalt een geval, waarin hevige haemoptoë, in verbinding met hectische koorts, den dood weldra deed verwachten, en een bekwaam arts, na de hulpmiddelen zijner kunst te vergeefs beproefd te hebben, de Liebersche kruiden met het

beste gevolg toediende; de lijder, een officier, heeft reeds sedert 5 jaren geen borstlijden meer, en doet zijne dienst zonder moeite.

De galeopsis verdient steeds nog nader beproefd te worden, en is in alle opzichte de opmerkzaamheid der geneeskundigen waardig. Zij is in vele nieuwere pharmacopoeën opgenomen (z. *Pharm. Slesvico-holst.* 1851. p. 61; *Codex medic. Hamburg.* 1855. p. 22; GEIGER, *Pharm. univers.* P. I. p. 120, confer.; DIERBACH *neueste Entdeckung.* I. Aufl. s. 282; PHOEBUS *Arzneiverordn.* Bd. 2. s. 236); slechts VOGT (l. c. II. p. 643) handelt haar in de nieuwste uitgave zijner *Pharmacodynamik* in 7 regels af; ja SACHS en DULK (l. c. de 1852) en SOBERNHEIM (l. c.) hebben, ten onregte, geene melding van haar gemaakt.

Gift en Vorm. Men geeft haar inwendig in aftreksel of ligt afkooksel van $\frac{3}{4}$ β— $\frac{3}{4}$ j daags, somtijds met bijvoeging van melk. Ik heb met goed gevolg voorgeschreven:

*N°. 720. R_p. Herb. et flor. galeopsid. grandiflorae $\frac{3}{4}$ iij,
 Rad. althaeae,
 Rad. liquiritiae,
 Stipit. dulcamarae aa $\frac{3}{4}$ β.
 M. c. c. S. Thee voor 6 dagen; dagelijks $\frac{1}{6}$ met
 $1\frac{1}{2}$ @ kokend water te overgieten, gedurende
 10 minuten zacht te koken, en gedurende den
 dag laauw te gebruiken (Most).

WESENER prijst het volgende aan:

N°. 721. R_p. Herb. galeopsid. grandifl. $\frac{3}{4}$ j,
 coq. c. aq. font. per $\frac{1}{2}$ hor. dein cola.
 S. In 24 uren in te nemen.

RADIUS geeft tegen chronischen catarrhus pulmon. en etterige sputa, ten gevolge van verweekte longtuberkels, met goed gevolg:

N°. 722. R_p. Summitat. galeopsid. grandifl.,
 Rad. althaeae aa $\frac{3}{4}$ j,

Rad. liquiritiae 3 ij.

S. Thee voor 4 dagen.

GALLAE ALEPPENSES, *Quercinae*, *Tinctoriae*, *Turcicae*,
z. *Quercus insectoria*.

†*GALLIUM VERUM LINN. (Class. IV. Ord. 1. Tetrandria
Monogynia, Ord. nat. *Rubiaceae*), Bedstroo. De gele bloe-
men en het kruid zijn door oudere artsen geneeskundig aan-
gewend, en worden als roborans en adstringens in infusa vul-
neraria aangewend. Ook heeft men ze in- en uitwendig bij
galactorrhoea aanbevolen, om de melk te doen stremmen.
Zij schijnen niet geheel en al onwerkzaam te zijn, daar het
kruid volgens chemische onderzoekingen vrij azijnzuur bevat
(z. WILDENOW en LINK l. c. p. 81). Over de therapeutische
waarde dezer plant kan ik tot nog toe niet uit ondervinding
spreken.

GALNOTEN, z. *Quercus insectoria*.

GAMBOGIA, z. *Gummi guttae*.

*GANZENVOET (WELRIEKENDE), z. *Chenopodium ambro-
sioides*.

GARGARISMA ADSTRINGENS BRERAE, z. *Supersulphas
aluminae et potassae*.

GARGARISMA ANODYNUM bestaat volgens Foy (l. c.) uit
een decoct. capitum papar. met bijvoeging van semina lini en
syr. mellis.

GARGARISMA ANTISYPHILITICUM BRERAE, z. *Prussias
hydrargyri*.

GARGARISMA ANTISYPHILITICUM KOPPII, z. *Nitras ar-
genti fusum*.

*GAROUBAST, z. *Daphne mezereum*.

*GAS ACIDI CARBONICI, z. *Acidum carbonicum*.

GASBADEN, z. t. z. p. en *Balneum sudatorium*.

GAS HYDROSULPHURATUM, z. *Acidum hydrothionicum*.

*GAS OXYMURIATICUM, z. *Fumigationes oxymuriaticae*.

GELATINA ANIMALIUM, dierlijke gelei. Wordt door
het koken van vleesch van kalveren, hoenders, schildpadden,

hertshoorn enz. bereid. Het is een goed nutriens bij uitterende ziekten', ook tegen vergiftiging door sublimaat.

GELATINA CARRAGHEEN, z. *Fucus crispus*.

GELATINA CORNU CERVI, z. *Cornu cervi*.

*GELATINA CYDONIORUM, z. *Cydonia vulgaris*.

GELATINA HELMINTHOCHORTI Ph. PARIS., z. *Ceramium helminthochortos*.

GELATINA LICHENIS ISLANDICI, z. *Cetraria Islandica*.

*GELATINA SALEPIS, z. *Orchis mascula*.

GELEI, z. *Acidum pecticum* en *gelatina*.

*†GELEIZUUR, z. *Acidum pecticum*.

*GEMBERWORTEL, z. *Zingiber officinalis*.

GEMMAE POPULI, z. *Populus nigra*.

†*GENISTA TINCTORIA LINN. (Cl. XVII. Ord. 4. Diadelphica Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*), Gewone Akker- of Verwgenista. Men heeft het kruid, de gele bloemen en het zaad als sterk diureticum en diaphoreticum ($\frac{3}{4}$ jβ met $\mathfrak{U}$ ij water, col. $\frac{3}{4}$ xvj, of het poeder, 3—4 maal daags tot 3 j), aanprezen, onlangs ook MAROCHETTI als voorbehoedmiddel tegen hondsdolheid.

LINCKE (l. c. I. 662) geeft tegen waterzucht:

N°. 725. R_p. Inf. herb. genistae tinct. (ex $\frac{3}{4}$ j) $\frac{3}{4}$ viij,

Spir. nitri dulcis 3 j,

Rob. juniperi $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

*GENTIAANWORTEL, z. *Gentiana lutea*.

†GENTIANA ALBA, z. *Laserpitium latifolium*.

†*GENTIANA AMARELLA LINN. (Cl. V. Ord. 2. Pentandria Digynia, Ord. nat. *Gentianeae*), Gentianella. Werd vroeger als stomachicum, p. D. 10—15 grein, 2—4 maal daags gebruikt. Volgens RADIUS (l. c. 549) prijst WERNECK tegen epilepsia infantum aan:

N°. 724. R_p. Pulv. rad. gentianae amarellae 3 j—3 ij,

Sacch. albi 3 ij.

M. f. p. div. in xij part. aeq.

S. 3 Maal daags een poeder.

GENTIANA CRUCIATA LINN. De wortel van deze plant heeft LALIE (z. RADIUS, l. c. p. 549) p. D. van $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ j β , in brijvorm 9 dagen achtereenvolgend gebruikt, tegen honds-dolheid aangeprezen. (?) Daarbij verbindt de wond met spirit. rorismarini camphoratus en opent hij de venae raninae.

***GENTIANA LUTEA LINN.** (Cl. V. Ord. 2. Pentandria Digynia, Ord. nat. *Gentianeae*), Gele gentiaan, ook *Gentiana rubra*, roode gentiaan genoemd. De wortel (*Radix gentianae*) van deze plant is een nagenoeg zuiver amarum, welks werkzaam bestanddeel het *Gentianinum*, in 1822 gelijktijdig door HENRY en CAVENTOU ontdekt, schijnt te zijn; later hebben evenwel TROMSDORF en LECOMTE beweerd, dat de gentianine (*Gentianinum*, *Gentiana*, *Gentianëina*), gentiaanstof, niet het ware bittere bestanddeel van denzelfden is (z. RIECKE l. c. p. 555). De gentianine heeft eene schoon gele kleur, eenen sterk aromatisch bitteren smaak, is reukloos, en gemakkelijk in ether en alcohol oplosbaar. MAGENDIE (*Formulaire* edit. 9. p. 509) vond het niet vergiftig, hoewel wij intusschen weten, dat de versche wortel en het daarvan gedestilleerde water eenige narcotische eigenschappen bezitten (z. SACHS en DULK l. c. Bd. 2a S. 598). Tegen scrophulosis prijst MAGENDIE inwendig aan eene *Tinctura gentianini* (gr. v op $\frac{3}{4}$ j alcohol) en eene syroop (gr. xvj op $\mathfrak{R}$ j).

RADIUS bepaalt de dosis op 1—4 grein, 1—2 maal daags in pillen of oplossing. Hoewel deze stof nog nader verdient beproefd te worden, is het evenwel zeker, dat zij den wortel zelve niet kan vervangen, daar in dezen, behalve het gentianinum, nog andere werkzame bestanddeelen (een vlugtig, riekend beginsel, organische zuren, groene vette olie enz.) bevat zijn.

Met regt staat de radix gentianae, als algemeen toniserend, maagversterkend middel, in hoog aanzien. Hij is voornamelijk aangewezen bij atonische, chronische zwakte der spijsvertering en alle hieruit voortkomende of hiermede verbondene ziekten. Hij is daarom veelvuldig aangewend tegen gastrische

en intermitterende koortsen, na verwijdering der sordes primarum viarum, tegen wormen, bleekzucht, jicht, hypochondrie met trage zwakke, spijsvertering. Het *Pulvis antipodagricus Portlandi* (z. Voorschrift N°. 751), alsmede vele oude zamengestelde pulv. epileptici, de tinct. chinae composita, tinct. amara, elixir aurantiorum compositum, elixir de Stoughton en elixir ad vitam longam (z. *Cinchona*, *Citrus aurantium*, *Artemisia absinthium* en *Purgantia*) bevatten gentiaanwortel. Hij bezit bovendien ook, volgens eigene ondervinding, antispasmodische krachten, werkt opwekkend en prikkelend op den plexus solaris en nervus vagus, en is daarom in de epilepsia ex abdomine, vooral bij complicatie met chlorosis en anomale menstruatie, van geene geringe waarde. Uitwendig heeft men hem bij kwaadaardige zweren, zelfs bij borstkancker (?) aanbevolen (LINCKE l. c. l. p. 662).

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Extractum gentianae* p. D. $\mathfrak{D}$ β — $\mathfrak{D}$ j, 2—3 maal daags in oplossing met aromatisch water. 2. *Tinctura gentianae* (1 deel met 6 deelen spirit. vini gr. 15) p. D. 3 β —3 j, 1—2 maal daags met wijn. 3. *Tinctura amara* p. D. 40—60 droppels. Deze bestaat uit gentiana, centaureum minus, onrijpe oranjeappelen $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{Z}$ ij, rad. zedoariae $\mathfrak{Z}$ j met $\mathfrak{W}$ ij spirit. getrokken. Hiermede komt nagenoeg de *Tinct. amara composita* s. *Elixir stomachicum Pharm. Belg.* (rad. gentian. $\mathfrak{Z}$ ij, cort. aurant. $\mathfrak{Z}$ j, canell. alb. $\mathfrak{Z}$ β , spirit. vini $\mathfrak{W}$ ij) overeen. Van het pulvis rad. gentianae kan men p. D. $\mathfrak{D}$ β —3 j geven; beter laat zich nog een infusum ($\mathfrak{Z}$ β op $\mathfrak{Z}$ viij col.) innemen. Men vermijde verbindingen met acetas plumbi en sulphas ferri.

Tegen pyrosis en aepsia ex abusu spirituosorum raadt Vogt aan:

N°. 725. R_p. Carbon. sodae compl. 3 ij β ,

Extr. gentianae $\mathfrak{Z}$ β ,

Aq. menthae pip. $\mathfrak{Z}$ v,

Tinct. rhei aquos. 3 vj,

Liquor. anodynus 3 ij.

D. S. Alle 2—3 uren 1 eetl. vol.

SCHUBARTH (l. c. p. 472) prijst aan:

- Nº. 726. R_p. Rad. gentianae luteae 3 iij,
 Cort. aurantior. 3 ij,
 inf. c. aq. ebull. ℥ j, dig. per horae spat. col.
 adde:
 Tinct. cort. aurantior. 3 ij.
 D. S. 2—3 Maal daags ½ kopje vol.

Mijn *Pulvis antepilepticus s. antispasmodicus simplex*, hetwelk in ligte, atypische gevallen van epilepsie dikwijls met gevolg gebruikt wordt, bestaat uit:

- *Nº. 727. R_p. Rad. gentianae rubr.,
 Rad. calami aromat. aa ʒ β,
 Artemis. vulgar. ʒ jβ,
 Rad. zingiberis 3 iij,
 Herb. mari veri ʒ j,
 Cort. aurantiorum,
 Eleosaccharum cajeputi,
 Subcarbonat. sodae delap. aa 3 vj.
 M. f. Pulv. det. ad vitrum bene clausum.
 S. 's Morgens nuchteren 3 j—3 ij in bed met water te gebruiken, en 3—6 kopjes warme thee van fol. aurantior. en rad. liquirit. binnen 1—2 uren na te drinken en het zweet af te wachten.

(z. Most, *med. chir. Encyklop.* Bd. I. s. 617.)

EDWARDS en VAVASSEUR prijzen tegen dyspepsie aan:

- *Nº. 728. R_p. Tinct. gentianae ʒ β,
 Tinct. cinnamom. 3 j,
 Elix. vitrioli Mynsichti ℥ j,
 Aq. flor. naphae 3 iij.
 M. S. 3—4 Maal daags 1 theel. vol met suikerwater.

Het *Elixir stomachicum Rosensteini* bestaat uit:

*N°. 729. R_p. Cort. aurant. 3 vj,
 cont. et in pult. redact. adde:
 Extr. gentianae rubr. $\overline{3}$ β ,
 digere in vini Hispanici optimi $\mathfrak{R}$ j.
 M. S. 3—4 Maal daags 1 eetl. vol.

BERENDS *digestivum* tegen zwakke spijsvertering is het volgende:

*N°. 730. R_p. Extr. gentianae rubr. 3 ij,
 Subcarb. potass. dép. 9 ij,
 Aq. menthae crispae $\overline{3}$ v,
 Tinct. cortic. aurant. $\overline{3}$ β ,
 Sacchari albi $\overline{3}$ j.
 3 Maal daags 1 eetlepel vol.

Het beroemde *Pulvis antarthriticus s. antipodragicus ducis Portlandii* bestaat uit:

N°. 731. R_p. Rad. gentianae rubr.,
 Rad. aristolochiae rot.,
 Summitat. centaurii minor.
 Chamaedryos,
 Chamaepit. aa $\overline{3}$ β .
 M. f. pulvis.

Toediening. Men laat 3 maanden lang iederen morgen 1 theel. vol, vervolgens 3 maanden lang 'smorgens $\frac{3}{8}$, later $\frac{1}{2}$ jaar lang 'smorgens $\frac{1}{2}$ theel. vol, en eindelijk gedurende eenigen tijd om den anderen dag $\frac{1}{2}$ theel. vol innemen. (z. VoGT, *Receptirkunst* 1829. s. 75).

SCHUBART prijst tegen dyspepsie aan:

N°. 732. R_p. Extr. gentianae $\overline{3}$ β ,
 Pulv. cort. cinnam.,
 Pulv. radic. gentianae aa 9 ij.
 M. f. Pilul. gr. ij.
 D. S. 2 Maal daags 10—15 pillen.

AUGUSTIN prijst als krachtig emmenagogum aan:

- N°. 733. R_p. Rad. gentianae,
 Rad. calami aa $\mathfrak{z}$ j.
 Summit. centaur. minor. 3 vj,
 Herb. rorismarini 3 ij,
 inf. aq. fervid. $\mathfrak{w}$ iv, stent p. 6 horas. col. adde:
 Tinct. cort. peruv. compos. $\mathfrak{z}$ iv.
 S. 3 Maal daags 3 oncen in te nemen.

Het *Vinum amarum cum spiritu vini* s. *Infusum amarum vinosum Pharm. Belg.* bestaat uit:

- N°. 734. R_p. Rad. gentian. luteae $\mathfrak{z}$ β ,
 Cort. peruv. fusci $\mathfrak{z}$ j,
 Cort. aurantior. 3 ij,
 Cort. canell. alb. 3 j,
 Spirit. vini grad, 15 $\mathfrak{z}$ iv,
 Vini albi Hispanici $\mathfrak{w}$ ij.
 digere et macera p. dies. quat. (z. l. c. p. 168).

†GENTIANA NIGRA van *Athamanta cervaria* L., zwarte hertswortel, werd vroeger tegen intermittens en jicht aanbevolen (SPIELMANN).

*GENTIANA RUBRA, z. *Gentiana lutea*.

†*GENTIANELLA, z. *Gentiana amarella*.

*†GENTIANINUM, z. *Gentiana lutea*.

*†GEOFFROYA SURINAMENSIS BONDT, *Geoffroya inermis*, *Andira inermis* s. *retusa* Humb. (Class. XVII. Ord. 6. Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*), Surinaamsche Geoffroya. De bast van dezen boom, Surinaamsche wormbast (*Cortex geoffroyae surinam.*), brengt hevig purgeren te weeg, en is daardoor ook een werkzaam middel tegen wormen, taenia en ascarides.

Gift en Vorm. Men geeft inwendig het poeder p. D. van $\mathfrak{z}$ β —3 j, het extract van 5—10 grein, de tinctuur van 20—60 droppels. Het best is het afkooksel ($\mathfrak{z}$ j op $\mathfrak{z}$ viij col.).

N°. 755. R_p. Cort. geoffroyae $\mathfrak{z}$ ij,
 Aq. fontanae $\mathfrak{z}$ xxij,
 coq. ad dimidium et adde:
 Alcohol. $\mathfrak{z}$ iv.
 D.

Op den eersten dag worden er $\mathfrak{z}$ ij toegediend, waarop meestal 5 matige stoelgangen en walging volgen. Op den tweeden dag volgt, na gelijke gift, sterkere misselijkheid, braking en waterige stoelgang. Het overblijvende wordt op den 3^{den} dag bij glaasjes gedronken, waarop braking en slijmige, van wormen vergezelde, stoelgang volgen; op den 4^{den} dag dient men een laxans uit calomel en jalape toe (z. LINCKE, l. c. I. p. 667).

GERSTENMEEL, z. *Farina hordei praeparata*.

*GEUM URBANUM LINN., *Caryophyllata vulgaris* Lam. (Class XII. Ord. 5. Icosandria Pentagynia, Ord. nat. *Rosaceae*), Gemeen nagelkruid. De wortel van deze plant (*Radix gei urbani* s. *caryophyllatae*) is een uitmuntend, zacht prikkelend, versterkend stomachicum, voornamelijk 1. in de kinderpraktijk, bij blennorrhoea ventriculi, atrophie, scrophulosis, rachitis, chlorosis van jonge meisjes, en helminthiasis na zuivering der eerste wegen door rheum en calomel. 2. In nerveuse en gastrische koorts, na zuivering der eerste wegen en voorafgegaan gebruik van salmiak, potio Riverii, tart. emeticus in refr. dosi, en derhalve in het stadium decrementi, gewoonlijk op den 7^{den} of 9^{den} dag. 5. Ook tegen intermittens prijst men dezen wortel aan (VOIGTEL, RICHTER), welke tevens een hoofdbestanddeel van het *Pulvis febrifugus pauperum* *Dispens. Fuld.* uitmaakt. Dit bestaat uit:

N°. 756. R_p. Rad. caryophyllatae 3 vj,
 Sal. ammon.,
 Sacchar. albi aa 3 ij.
 M. f. pulvis.
 S. Alle 2—3 uren 1 theel. vol.

Er komen gevallen van intermittens voor, welke steeds, tegen het gebruik van chinine in, recidiyeren, en waar de kina

zelve, in zelfstandigheid of afkooksel, wegens maagzwakte niet verdragen wordt. Hier is de verbinding met rad. caryophyllata zeer werkzaam b. v.:

N°. 737. R_p. Cort. peruv. regii,
 Rad. gei urbani $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β ,
 Aq. fontanae $\frac{3}{4}$ xij,
 f. infus. decoct. l. a. ut reman. col. $\frac{3}{4}$ viij adde:
 Tinct. cort. peruv. comp. $\frac{3}{4}$ β ,
 Liquor. anodyn. $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. In de apyrexie alle 1—2 uren 1—2 eetl.
 vol (Most).

GHITTA JEMOCO, z. *Gummi guttae*.

*GILLA PARACELSI, z. *Sulphas zinci*.

†GLACIS MARIAE, *Lapis specularis*, *Natrum selenites* L.
 Vrouwenijds. Dit middel werd vroeger als absorbens in poeders genomen, waar wij thans aan de koolzure soda en kreeftsoogen de voorkeur geven.

*GLANDES QUERCUS, z. *Quercus robur*.

*GLAUBERZOUT, z. *Sulphas sodae*.

†*GLECHOMA HEDERACEA LINN., *Hedera terrestris* (Class. XIV, Ord. 1, Didynamia Gymnospermia), Gemeene hondsdrif. Het kruid (*Herba hederæ terrestris*) werd door oude artsen als resolvens en diureticum tegen catarrhus, longtering, bloedspuwing, bloedpissen, nierverettering aangeprezen, p. D. $\frac{3}{4}$ β in poeders of als infusum ($\frac{3}{4}$ j op $\frac{7}{8}$ vj col.). Het verdient nog steeds de opmerkzaamheid der geneeskundigen. LINCKE (l. c. I. p. 700) prijst de volgende *Species pectorales* aan:

N°. 738. R_p. Fol. hederæ tinct.,
 Herb. capill. veneris,
 Herb. veronicae,
 Herb. hyssopi $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j.
 S. Als thee te gebruiken.

Volgens WILDENOW (l. c. s. 299) is de *hedera terrestris* voor zieke schapen doodelijk.

GLOBULI MARTIALES SOLUBILES, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

GLOBULI SULPHURATI, z. *Sulphuretum calcis*.

GLOBULI TARTARI FERRUGINOSI, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*GLYCYRRHIZA GLABRA LINN. en *Glycyrrhiza echinata* Linn. (Cl. XVII. Ord. 6. Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*), Zoethoutplant. De algemeen bekende wortel, zoethoutwortel (*Radix liquiritiae s. glycyrrhizae*), en het verdikte sap, drop (*Succus liquiritiae*) bevatten veel suikerstof (zoethoutsuiker, *Glycinum*, *Glycyrrhizinum*), welke de meeste metaalzouten nederslaat, waarom ook, in een scheikundig opzicht, de sublimaatpillen niet met succus of extractum liquiritiae mogen worden bereid. Beide zijn een bekend expectorans, werken demulcerend en slijmoplossend bij catarrhus pulmon. et bronchorum, raucedo. De radix liquiritiae wordt in Frankrijk ook door vele personen als bloedzuiverend middel, dat alle se- en excretiones zacht aanzet, diëtetisch gebruikt, als zoogenaamde zoethoutdrank.

Praeparaten, Gift en Vorm. Het pulvis radicis liquiritiae geeft men p. D. tot $\mathfrak{v}$ j als inwikkeland middel, als constituens voor poeders, pillen trochisci, als infusum ($\mathfrak{z}$ j op $\mathfrak{z}$ viij col.). Bij andere decocta moet de radix liquirit. steeds sub fin. coctionis bijgevoegd worden, vermits hij anders bitter en prikkelend wordt. Hetzelfde behoort men bij species lignorum enz. in het oog te houden. Wat de bereidingen aangaat, zoo is 1. het *Succus liquiritiae depuratus* het beste corrigens voor salmiak, en involvens voor nitrum en ander zouten; voor een mixtuur van $\mathfrak{z}$ vj is $\mathfrak{z}$ ij— $\mathfrak{z}$ iij voldoende; ook wordt het tot vorming van pillen en boli gebezigd. 2. *Extractum liquiritiae* wordt als het succus gebruikt. 3. *Pasta liquiritiae*, *Liquiritia cocta*, bereid uit een koud aftreksel van radix liquiritiae met gummi arab. en suiker. 4. *Pulvis liquiritiae compositus*, *Pulvis pectoralis Kurella*, bestaande uit liquiritia, senne, zwavel, anijs en suiker, is een goed digestief poeder voor aanbeijlenlijders en oude aamborstigen; de dosis is 2—5 maal daags 1 eetl. vol. 5. *Elixir e succo liquiritiae s. Elixir*

pectorale (succus liquiritiae dep. $\frac{3}{4}$ j, aquae foeniculi, spirit. salis ammoniaci anisat. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β) is een goed borstmiddel, vooral in de kinderpraktijk. 6. *Syrupus liquiritiae*, voor borstmixturen, $\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ vj— $\frac{3}{4}$ viij vloeistof. Bovendien bevatten ook nog de trochisci bechici (z. *Gummi arabicum*) en de species ad infusum pectorale rad. liquiritiae.

*GODSGENADEKRUID, z. *Gratiola officinalis*.

GOM, z. *Gummi*.

GOMHARST, z. *Gummi-resina*.

††GOUD, z. *Aurum*.

GOUD (BLAD-), z. *Aurum foliatum*.

*†GOUD (BLAAUWSTOF-), z. *Cyanuretum auri*.

GOUD (CHLOOR-), z. *Chloruretum auri*.

*GOUD EN SODA (CHLOOR-) z. *Chloruretum auri et sodii*.

GOUDGLIT, z. *Protoxydum plumbi semivitreum*.

*†GOUDJODURE, z. *Joduretum auri*.

†GOUD (KNAL-), z. *Aurum fulminans*.

†*GOUDSBLOEM, z. *Calendula officinalis*.

*†GOUDVERZUURSEL, z. *Oxydum auri*.

*GOUDZWAVEL, z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

*GOULARDWATER, z. *Acetas plumbi liquidum*,

*GOUWE (STINKENDE), z. *Chelidonium majus*.

GRAMEN, z. *Agropyrum repens*.

*GRANAATAPPEL, -BLOEMEN, -WORTEL, z. *Punica granatum*.

GRAPHIT, z. *Carburetum ferri*.

*GRAPHITMOOR, z. *Aethiops graphitialis*.

GRASWORTEL, z. *Agropyrum repens*.

*GRATIOLA OFFICINALIS LINN. (Cl. II. Ord. 4. Diandria Monogynia, Ord. nat. *Scrophularineae*). Godsgenadekruid, Genadekruid. Het kruid van deze plant (*Herba gratiolae*) werkt, aanhoudend en in kleine giften toegediend, specifiek opwekkend op het onderbuikszenuwstelsel, versterkend op maag en darmkanaal, en resolverend op het watervaat-, klier- en poortaderstelsel, bij scrophulosis torpida en infarctus. LENTIN, HUFELAND, STIEGLITZ, CLARUS en RADIUS prijzen de gratiola tegen melancholia en mania aan, welke uit bovengenoemde

onderbuiksverstoppingen, aanbeijlenlijden of anomalien der menstruatie voortkomen (z. *Voorschrift* N°. 759); oudere artsen tegen krankzinnigheid ten gevolge van hoogmoed; STÖRK, DUVENEY en anderen bij icterus en hydrops abdominalis torpidus; SUNDELIN bij zeer oude, hardnekkige gono- en leucorrhoeae; ERHARD en HARGENS tegen helminthiasis; WENDT bij oude, chronische huiduitslagen en verouderde voetzweren met atonie en uit dyscratische oorzaken voortkomende. Ik heb het herba gratiolae bij verschillende, torpide vormen van epilepsie met stoornissen der geestvermogens p. D. van 2, 4, 8—12 grein, 1 maal daags, zeer nuttig gevonden, waarbij het 2—3 weeke sedes voortbragt. L. W. SACHS prijst het middel ook ongemeen tegen asthma torpidum, catarrhus vesicae urinariae, paralysis, epilepsie en soortgelijke krampen (z. SACHS en DULK l. c. Bd. 2a. p. 626) aan. Reeds DIOSCORIDES (lib. 4) en EBN BAITÂR (l. c. p. 570) prijzen het tegen vallende ziekte aan.

Praeparaten, Dosis, Vorm en Verbindingen. In doses van 8—15 grein is het *Pulvis herb. gratiolae* een hevig, buikpijn en diarrhoea te weeg brengend drasticum. Tot zoodanig doeleinde wordt het evenwel zelden voorgeschreven; als opwekkend, resolverend middel zijn p. D. reeds 2—5 grein, allengs tot 10—12 grein geklommen, toereikend, of ook het infusum herb. gratiolae (3 j—3 iij op 3 vj—3 viij.col.), met bijvoeging van tinct. aromatica of liquor anodynus, alle 2—3 uren 1 eetl. vol. Het infusum vinosum (3 ij op 6 j spiritus) is ook zeer werkzaam. Het *Extractum gratiolae* is niet zoo werkzaam als het kruid in zelfstandigheid of aftreksel. De dosis is als excitans 4—10 grein, 5 maal daags, als purgans 3 β—3 j, het best in pillen of oplossing (z. *Voorschrift* N°. 740).

*N°. 739. R_p. Herb. gratiolae gr. viij,
 Eleosacchari menthae pip. 3 β.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. 4 Maal daags 1 poeder.

(CLARUS, tegen stoornissen der geestvermogens. Hij klom p. D. tot 3 β). Hier tegen geeft RADIUS:

*N°. 740. R_p. Extr. gratiolae,
 Pulv. rad. calami $\overline{aa}$ q. s.
 ut fiant pil. gr. ij. N. L, consp. lycop.
 S. 3 Maal daags 1—5 pillen.

*N°. 741. R_p. Extr. gratiolae 3 β ,
 Gummi ammoniaci 3 j β ,
 Sapon. stibiati pulv. $\varnothing$ j— $\varnothing$ ij.
 M. f. Pilulae gr. ij, dent. in vitro bene clauso.
 S. 3 Maal daags 5—10 pillen.

(BEREND'S *Pilulae resolventes* tegen infarctus van hypochondristen en melancholici.)

HUFELAND prijst tegen mindere graden van melancholie, welke uit trage, slijmige, zwartgallige vochten in den onderbuik ontstaan is en nog niet lang geduurd heeft, aan:

*N°. 742. R_p. Extr. gratiolae 3 β ,
 Extr. belladonnae gr. v,
 Aq. laurocerasi $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle 3 uren 20—30 droppels.

Bij verouderde, hypochondrische aandoeningen, met groote torpiditeit en verslijming in den onderbuik, raadt RICHTER (z. SCHUBART l. c. p. 368) aan:

N°. 743. R_p. Herb. gratiolae 3 ij,
 inf. c. vini rhenani boni $\mathfrak{R}$ j, digere l. a. per
 diem unum, col.
 D. S. Alle 2 uren 2 eetl. vol.

*N°. 744. R_p. Herb. gratiolae gr. iv,
 Rad. rhei gr. vj,
 Rad. belladonnae gr. ij,
 Sacchari albi $\varnothing$ j.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 D. S. 2—3 Maal daags 1 poeder.

(Most, tegen epilepsia torpida ex abdomine van oude mannen, vooral van dronkaards.)

Tegen hardnekkige onderbuiksverstoppingen, voornamelijk in de zoogenaamde materiële manie, prijst SUNDELIN aan:

N°. 745. R_p. Tartrat. potassae $\bar{3}$ β — $\bar{3}$ j,
 Extr. taraxaci liquid. $\bar{3}$ j— $\bar{3}$ ij,
 Extr. gratiolae 3 j— $\bar{3}$ ij,
 Aq. flor. laurocerasi $\bar{3}$ β ,
 Aq. menthae crispae $\bar{3}$ v,
 Vini stibiati 3 ij.
 M. S. Alle 2—3 uren 1 eetl. vol.

*GRAVINNENPOEDER, z. *Cinchona*.

*GUAJACUM OFFICINALE LINN., (Class. X. Ord. 1. Decandria Monogynia, Ord. nat. *Rutaceae* Juss., *Zygophylleae* R. Br.), Pokhoutboom. Deze boom, welke op St. Domingo, Jamaica en St. Thomas tot eene aanmerkelijke hoogte wast, is voor den praktischen arts een goddelijk geschenk, vermits hij niet allen het *Lignum guajaci*, *Lignum sanctum* s. *Indicum* s. *benedictum*, pokhout (niet zonder reden door de oudere artsen met deze namen bestempeld) levert, maar ook de *Gummi* s. *Resina guajaci* s. *ligni sancti*, guajakharst, twee hoogst belangrijke geneesmiddelen, zonder welke ik geen arts zoude kunnen zijn. Zij hebben mij in zeer ingewortelde gevallen van jicht, welke met geene koorts gepaard ging, maar reeds ziekelijke depositie veroorzaakt had, voorts tegen herpes, tinea en syphilis secundaria, asthma pituitosum, atonische leverphlycten, chronische blennorrhoeae ex causa arthritica, eindelijk ook tegen verslijming der spijsverteringswerktuigen, groote dienst gedaan. De lof, welken QUARIN, STOLL, P. FRANK, BERENDS en anderen aan haar toekennen, heb ik daardoor steeds bevestigd gevonden. SCHNEIDER prijst ze ook tegen rheumatische geelzucht aan, RICHTER tegen hydrops ex causa arthritica, ELSNER tegen angina pectoris uit dezelfde oorzaak voortkomende, MURRAY en JAHN tegen rheumatische prosopalgie,

HUFELAND tegen aanvallen van duizeligheid, verlamming, be-roerte (ex causa arthritica aut serophulosa), GOELIS tegen sero-phulosis, voornamelijk tegen den exanthematischen en ulcera-tieven vorm. (Hier in verbinding met aethiops antimonialis, calomel, sulphur auratum antim.)

Het *Lignum Guajaci* werkt, als een balsamisch-scherp mid-del, prikkelend en opwekkend op het vaatstelsel; het bevordert dien ten gevolge de uitscheiding van ziekelijke stoffen door urin en zweet, beperkt de afscheiding der slijmvliezen, zet de werkzaamheid van het klier- en watervaatstelsel aan, en vermeerdert den stoelgang. Het lignum, en nog meer de harst, zijn tegenaangewezen bij ontstekingaardige diathesis, koorts, erethismus vasorum, periodieke acute jichtaanvallen, active bloedvloeiingen, sordes primarum viarum en verhoogde prik-kelbaarheid der maag.

Bereidingen zijn: 1 de zoo werkzame *Species pro decocto lig-norum* (z. *Arctium lappa*.) 2. *Extractum ligni guajaci* p. D. van 5—10 grein, 3 maal daags. 3. *Tinctura ligni guajaci* dagelijks van 3 β—3 j.

De *Resina guajaci nativa* werkt aanmerkelijk prikkelender en opwekkender dan het hout, en ook sterker op het zweet en den stoelgang. Zij komt in aanwending met het hout over-een, doch is meer bij hoogere graden van torpor geschikt, en werkt bovendien nog als emmenagogum bedarend op de vaten der baarmoeder.

Bereidingen zijn. 1. *Tinctura resinae guajaci simplex* (1 deel met 8 deelen spir. vini grad. 20, gedurende 6 dagen ge-trokken) 2. *Tinctura resinae guajaci volatilis s. ammoniata* (3 j resina met 3 vj spir. vini grad. 24 en bijvoeging 3 ij am-moniam liq.). Van beiden geeft men p. D. 15—50 droppels, 3—4 maal daags. 3. *Sapo guajacinus* (res. guajac. en ammo-nia liquid.) p. D. van 3 β—3 j, 2—3 maal daags, zuiver of met andere middelen verbonden, in pillen.

Bij secundaire, exanthematische syphilis vond ik gummi gua-jaci met aethiops zeer nuttig (z. *Aethiops antimonialis*, voor-schrift N°. 93). Tegen jichtlijden met verstoppingen in den onderbuik prijst BERENDS aan:

*N°. 746. R_p. Resinae guajaci nativ. 3 ij,
 Tartari depurati $\overline{3}$ β ,
 Sacchari albi 3 vj.
 M. f. pulvis.
 S. 3 Maal daags 1 theel. vol.

HUFELAND'S *Pulvis purificans* tegen chronische huiduitslagen en scrophulosis bestaat uit:

*N°. 747. R_p. Gummi guajaci nat. 3 β ,
 Aethiop. antimonialis,
 Subcarb. magnesia $\overline{aa}$ $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. dent. dos. tal. vj.
 S. 's Morgens en 's avonds $\frac{1}{2}$ poeder.

HILDENBRAND'S, tegen pijnlijk rheumatismus articulorum aan-geprezene, pillen bestaan uit:

N°. 748. R_p. Resin. guajaci nat. pulv.,
 Sulphur. aurat. antimon. $\overline{aa}$ 3 β ,
 Muriat. protoxydi hydrargyri $\varnothing$ β ,
 Extr. taraxaci q. s.
 ut fiant pil. gr. iij. consp. cinnam.
 S. 3 Maal daags 3—4 pillen.

Daarbij worden de lijdende deelen met tinct. guajaci cum taffia paratae $\overline{3}$ j en camphor. $\varnothing$ j ingewreven.

GALL prijst tegen atonische bloedvloeijingen aan:

N°. 749. R_p. Extr. guajaci 3 β —3 ij,
 solve in aq. menth. pip. $\overline{3}$ iv, adde:
 Tinct. cinnamomi,
 Tinct. thebaicae $\overline{aa}$ gtt. xx.
 D. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

De *Plisana sudorifera oeconomica* in het *Hôpital des Véné-riens* bestaat uit:

N°. 750. R_p. Ligni guajaci,
 Ligni buxi $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j,
 Rad. bardanae,
 Rad. patientiae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β ,
 Baccar. juniperi $\overline{3}$ ij,
 Aquae $\mathfrak{U}$ iv,
 coq. ut remaneat col. $\mathfrak{U}$ ij.
 D. S. Bij kopjes te gebruiken.

Het *Decoctum ligni guajaci compositum purgans Ph. Paris.* bestaat uit:

N°. 751. R_p. Ras. ligni guajaci,
 Rad. sarsaparillae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j,
 Carbonat. potassae gr. xxv,
 macer. p. hor. 12 identidem agitando in aq.
 comm. $\mathfrak{U}$ iv, dein bull. donec supers. $\mathfrak{U}$ iij,
 sub finem infunde per $\frac{1}{2}$ hor.
 Fol. sennae mund. 3 ij,
 Rad. rhei contus. 3 j,
 Ras. ligni sassafras,
 Rad. liquiritiae $\overline{aa}$ 3 ij,
 Sem. coriandri 3 j,
 colat.
 S. Dagelijks $\frac{3}{4}$ —1 $\mathfrak{U}$ te gebruiken.

Tegen atonische, periodiek met cardialgie verbondene jicht dient:

N°. 752. R_p. Tinct. guajaci volat. $\overline{3}$ β ,
 Tinct. opii crocat. 3 β ,
 Mucil. gummi arabici,
 Syr. amygdal. dulc. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j.
 S. Omgesch. alle 2—3 uren 1 theel vol (Most).

KESSLER (*Rust's Hand. d. Chir.* Bd. 4 S. 565) prijst tegen ulcera arthritica, en in het algemeen bij chronische jicht aan:

- N°. 753. R_p. Tinct. guajaci volat. $\frac{3}{4}$ j,
 Extr. aconiti 3 jβ,
 Tinct. cortic. aurant. 3 ij.
 D. S. 3 Maal daags 20—50 droppels.

Ook het middel van SCHUBARTH is in overeenkomstige gevallen dienstig. Het bestaat uit tinct. guajaci volat. en vini stibiati $\overline{aa}$ part. aeq., waarvan des avonds 1 theel. vol ingenomen wordt. Bij oude, torpide, aan atonische jicht en taaijen slijmhoest lijdende dronkaards kan ik de tinct. guajaci, volgens EMERIGON met rum bereid, aanprijzen. Het is het volgende:

- *N°. 754. R_p. Resinae guajaci nat. $\frac{3}{4}$ j,
 Spir. sacchari optim. $\mathfrak{R}$ ij—iij,
 dig. leni calor. in vase clauso p. 8 dies.
 D. S. Dagelijks 2—3 maal 1 eetl. vol.

De *Tinctura antarthritica Graefii* bestaat uit:

- N°. 755. R_p. Tinct. guajaci volat. 3 ij,
 Tinct. kalinae $\frac{3}{4}$ β,
 Tinct. opii simplicis 3 β.
 D. S. 3 Maal daags 10—20 droppels.

- N°. 756. R_p. Resin. guajaci,
 Ferri pulverati $\overline{aa}$ 3 β,
 Conchar. praepar. $\frac{3}{4}$ β,
 Sacchari albi 3 iij.
 M. f. pulvis.
 D. S. 2 Maal daags 1 theel. vol.
 (GOELIS, tegen scrophulosis.)

Het in Engeland tegen chronisch rheumatismus aangeprezen *Electuarium*, genoemd *Chelsea pensioner*, bestaat uit:

- N°. 757. R_p. Resin. guajaci nativ. 3 j,
 Rad. rhei optim. 3 ij.
 Tart. depurati $\frac{3}{4}$ j,

Sulphuris depurati $\bar{3}$ ij,

Nucis moschatae 3 j β ,

Mell. crudi $\mathfrak{E}$ j.

M. f. electuarium.

D. S. 3—4 Maal daags 1 theel. vol.

Tegen rheumatische tandpijn heb ik de tinct. guajaci volat. met tinct. opii en tinct. cantharid. zeer werkzaam bevonden (z. Voorschrift N°. 346).

*GULPZAAD, (HANDVORMIG) z. *Menospermum palmatum*.

GUMMI ACACIAE, z. *Gummi arabicum*.

*GUMMI AMMONIACUM, z. *Gummi-resina ammoniacum*.

GUMMI ARABICUM s. MIMOSAE s. ACACIAE s. SERAPIONIS s. TURCICUM (van *Acacia vera et arabica* Wild., *Acacia mimosa*, *tortilis* en andere soorten Cl. XIII. Ord. 1. Polygamia Monoecia, Ord. nat. *Leguminosae*), Arabische gom. Dit middel is een zuiver mucilaginosum, dat op zichzelf wel is waar zelden, doch des te meer als inwikkeland, verzachtend, verweekend voermiddel bij catarrhale en ontstekingsaardige aandoeningen der luchtwegen, van maag- en darmkanaal, van pispereidende en geslachtsorganen zeer doelmatig angewend wordt, daarom bij raucedo, catarrhus pulmonum, tussis catarrhalis, diarrhoea et dysenteria simplex et benigna, colica, bij ontstekingsaardigen druiper en fluor albus, vooral ook bij strangurie, ischurie en haematurie, bij vergiftiging met sublimaat, roode-kwik-praecipitaat en andere corroderende vergiften. Uitwendig dient het tegen ontvellingen, tot stelping van peripherische bloedingen (met gelijke deelen aluin en colophonium als *Pulvis stypticus Oslanderii*, en met 1 deel kino op 2 deelen Arabische gom als *Pulvis stypticus Lentini*), tegen verschillende oogontstekingen.

Bereidingen zijn: 1. *Pulvis gummosus* s. *Liquiritia cocta alba* s. *Bacilli liquiritiae albi* (pulv. gummi arab. $\bar{3}$ iij, sacchari albi $\bar{3}$ ij, pulv. rad. liquirit. $\bar{3}$ j), in plaats van de vroeger gebruikte soortgelijke *Species diatragacanthae* (bestaande uit gummi tragacanthae $\bar{3}$ ij, gummi arabici $\bar{3}$ x, amyli $\bar{3}$ β , pulv. liquirit. 3 ij). Het pulvis gummosus is een zeer goed

constituens voor poeders, waarin kamfer of calomel bevat is; hier is de dosis $\mathfrak{D} \beta$ — $\mathfrak{D} j$; overigens zuiver in diarrhoeën en dysenterieën enz. theelepelswijze. 2. *Trochisci bechici*, borstkoekjes (gummi arab., rad. irid. florent., succi liquir., rad. liquirit., venkel, anijs, suiker en trajacanthslijm). De witte borstkoekjes der *Pharm. Belg.* bestaan uit gummi arabici, sacchari albi $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{Z}$ viij, welke in eene kleine hoeveelheid water opgelost en met eiwit en aq. naphae $\mathfrak{Z}$ iv vermengd wordt; de zwarte uit gelijke deelen succus liquirit., gummi arabici en witte suiker. 3. *Mucilago gummi arabici* (1 deel gummi arab. en 3 deelen aq. destill. Volgens de *Pharm. Belg.* gelijke deelen) met syr. althaeae, papav. albi tegen hoest en als bijvoegsel bij mixturen, waarin scherpe geneesmiddelen als nitrum enz. aanwezig zijn; ook in oogwaters. 4. *Pasta gummosa* in plaats van de *Pasta de althaea*. De emulsio arabica (z. o.) is zeer geschikt om vette oliën, gomharsen, harsen, balsems, kamfer, muskus enz. in mixturen te binden. Men bezigt hiertoe het best de Arabische gom in zelfstandigheid, niet het gomslijm, daar het laatste niet zoo goed emulgeert. Men vermijde verbindingen met acetas plumbi, nitras hydrargyri, sublimaat, geconcentreerde minerale zuren, wijngeest en looistofhoudende middelen, borax. De Arabische gom vormt een bestanddeel van het decoct. album Sydenhami (z. *Cornu cervi*), als ook van het *Pulvis ad mamillas Gavareti* (z. o.). P. FRANK'S *Emulsio gummosa* bestaat uit:

N°. 758. R_p. Gummi arabici $\mathfrak{Z} \beta$,

Amygdal. dulc. excort. N^o. iij,

Sacchari albi 3 iij,

terantur sensim adde:

Olei amygdal. rec. express. quantum cum hac
massa uniri potest, postea huic affunde paulatim aquae $\mathfrak{Z}$ viij, cola.

S. Eetlepelswijze te gebruiken.

(Dit middel past bij strangurie, colica renalis, met koorts gepaard gaande diarrhoea van kinderen, catarrhalen hoest enz.)

Kämpfers *Electuarium* tegen ructatio bestaat uit:

Nº. 759. R_p. Cremor. tartari $\bar{z}$ β ,
 Sacchari pulv.,
 Gummi arabici pulv. aa $\bar{z}$ j,
 Syr. rosar. q. s.
 ut fiat electuarium, cui adde:
 Acidi sulphurici diluti gutt. aliquot.
 S. 2 Maal daags 1 eetl. vol.

GAVARRET'S *Pulvis ad mamillas* bestaat uit:

Nº. 760. R_p. Gummi arab. elect. $\bar{z}$ j,
 Bals. peruviani $\bar{z}$ β ,
 Sem. cydonior. $\emptyset$ ij β ,
 Sacchari lactis $\bar{z}$ j β ,
 Rad. althaeae $\bar{z}$ j,
 Coccionellae s. q.
 ut colorem rosaceum supeditet.
 M. f. pulvis.
 S. Om op zieke borsttepels te strooijen.

†GUMMI BDELLIUM, (van *Borassus flabelliformis* Linn. Cl. XXII. Ord. 6. Dioecia Hexandria, Ord. nat. *Palmae*). Deze hars, welke met de myrrhe eenigzins overeenkomt, werd vroeger als urin- en zweetdrijvend middel, en uitwendig tegen slechte zweren gebezigd.

GUMMI DE GOA, DE JEMU, z. *Gummi guttae*.

GUMMI GAMBIENSE, z. *Gummi kino*.

GUMMI GUAJACI, z. *Guajacum officinale*.

GUMMI GUTTAE s. GUTTI, *Gutta gamba*, *Gummi de goa*, *de jemu*, *Ghitta jemoco*, *Gutta gamandra*, *Gambogia*, *Guttegom*. Is eene in de lucht verharde harst (van *Stalagmites cambogioïdes*, *Cambogia gutta* Linn., *Garcinia cambogia* Roxb, het meest evenwel van *Garcinia morella* Desrouss of van *Mangostana morella* Gärtner, Class. XII. Ord. 1. Dodecandria Monogynia, Ord. nat. *Guttiferae*) en in kleine giften een der krachtigste prikkels voor het darmkanaal, de zenuwknoopen, de watervaten en nieren. In grootere doses, d. i.

in doses van 10—16 grein, is zij een hevig drasticum, wekt hevige buikpijn op, en brengt braking, purgeren, spoedig in versterving overgaande darmontsteking, en den dood te weeg. Tegenmiddelen zijn: oleosa, emulsio arabica, opium, sterke koffij. Den meesten lof heeft de guttegom tegen lintworm en hydrops cutaneus et abdominis torpidus verworven (z. *Purgantia*). Ook tegen habituele obstructie, ten gevolge van torpor, verstoppingen en verslijming der ingewanden, in borstwaterzucht, bij chronische geelzucht, oude zweren, heeft men het middel aanhoudend, als prikkelend en purgeermiddel gebezigd, nuttig bevonden. Tegenaanwijzingen zijn ontstekingaardige, erethische, congestieve, plethorische toestanden, sthenische bloedvloeijingen, versatiele zwakte, zwakke, prikkelbare, spastische constitutie, bij kinderen en gevoelige personen.

Gift en Vorm. Als prikkelend middel p. D. $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, 5—4 maal daags, als zacht purgans 2—3 grein, 2 maal daags, als drasticum $\varnothing$ β — $\varnothing$ j in eens in pillen, oplossing, electuarium (poeder laat zich niet gemakkelijk innemen). Het beste menstroom is liquor subcarbonat. potassae. Reeds RICHTER raadde zoedanige oplossing tegen hydrops aan, als:

N°. 761. R_p. Gummi guttae $\varnothing$ j,
 solve in liq. subcarb. potass. $\overline{3}$ j.
 S. 4—5 Maal daags 30—40 droppels.

N°. 762. R_p. Gummi guttae $\varnothing$ j,
 Sal. tartari $\overline{3}$ ij,
 solve in Aq. cinnam. vinos. $\overline{3}$ j.
 M. S. Dagelijks 3—4 maal 30—40 droppels.
 (BALDINGER tegen hydrops torpidus.)

Tegen borstwaterzucht met dreigend stikkingsgevaar bragt volgens FERRIAR het volgende oogenblikkelijke hulp aan:

N°. 763. R_p. Gummi guttae gr. iv,
 Spir. nitri dulcis $\overline{3}$ j,
 Tinct. sennae $\overline{3}$ ij,
 Syr. rhamni cathart.,

Aq. menthae pip. $\overline{aa}$ $\frac{3}{\beta}$.

D. S. In e ns in te nemen.

In torpide, hardnekkige waterzucht kan, volgens HILDENBRAND, RICHTER, HARTMANN, HEIM en anderen, gummi guttae met calomel, jalape, rheum, squilla verbonden worden, b. v.:

N°. 764. R_p. Gummi guttae $\varnothing$ j,
Calomel. gr. iij,
Sacchari albi $\frac{3}{j}$.
M. f. pulv. div. in vj part. aeq.
S. Alle 2 uren 1 poeder (v. HILDENBRAND).

N°. 765. R_p. Gummi guttae gr. vj,
Tart. depurati,
Rad. rhei $\overline{aa}$ $\varnothing$ j,
Tart. stibiati gr. β .
M. f. pulv. disp. dos. tal. vj.
S. 's Morgens nuchteren 1 poeder (SACHTLEBEN).

N°. 766. R_p. Gummi guttae,
Pulv. herb. digitalis,
Extr. squillae,
Extr. pimpinellae,
Sulphur. aurati $\overline{aa}$ $\varnothing$ j.
f. pil. gr. ij.
S. 2—3 Maal daags 1 pil (HEIM).

De meeste oudere en nieuwere kuren, om den lintworm af te drijven, hebben gummi guttae, nevens calomel, valeriana, santonicum, asa foetida enz. als hoofdmiddel, zoo als de kuren van WAGLER en CLOSSIUS, van ETTMÜLLER, NUFFER, MATHIEU, C. A. SCHMIDT en anderen. Zij zijn door SOBERNHEIM (l. c. p. 409), LINCKE (l. c. I. 679) en anderen wijdloopig beschreven en voor een gedeelte zeer zamengesteld (z. Most, *med. chir. Encyklop.* Th. I. s. 990). Met het extr. filicis maris aether. en den cortex rad. granat. (z. d. t. p.) heb ik meestal kunnen volstaan.

KRAUS prijst tegen taenia de volgende pillen aan:

N°. 767. R_p. Gummi guttae,
 Extr. absinthii $\overline{aa}$ 3 j,
 Merc. dulcis $\mathfrak{D}$ β — $\mathfrak{D}$ j,
 Olei menthae pip. gtt. xij.
 M. f. pilulae N^o. xl consp. pulv. cort. aurant.
 S. 3 Maal 4—8 pillen in te nemen totdat er
 purgeren volgt.

Ik herinner mij hier nog de methode van SCHMIDT, waardoor de lintworm in 5—5 dagen afgedreven wordt, zonder dat de kuur voor den zieke nadeelig werkt. In de *Charité* te Berlijn zijn op bevel van het ministerie proeven met dit geheime middel in het werk gesteld, welke zulke gunstige resultaten hebben opgeleverd, dat aan Dr. SCHMIDT voor de bekendmaking zijner methode door den Koning van Pruissen eene lijfrente van eenige honderd daalders jaarlijks is toegekend. De geheele toedragt is in Rust's *Magaz.* Bd. XXVII, Hest 3, S. 505 en volg. uitvoerig bekend gemaakt. Het bevestigt de zuiver empirische daadzaak, dat de anthelminthica, op zichzelf aangewend, veel minder werkzaam zijn, dan wanneer zij in zeer zamengestelde voorschriften worden gebezigd. De kuur zelf is deze. Eerst neemt de lijder 's morgens het volgende:

N°. 768. R_p. Pulv. rad. valerian. min. 3 vj,
 Fol. sennae 3 ij,
 inf. aq. ferv. ad. col. $\frac{2}{3}$ vj, adde:
 Sulphat. sodae 3 iij,
 Syr. mannae $\frac{2}{3}$ ij,
 Eleosacchari tanaceti 3 ij.
 M. S. Alle 2 uren 2 eetl. vol.

Daarbij moet de lijder veel sterke koffij met syr. commun. en suiker drinken; op welke wijze men tot 's avonds 7 uur voortgaat. Des middags wordt er eene dunne meelpap ge-

bruikt, en des namiddags een haring met haringmelk; des avonds ten 8 uur haringsalade, met gehakte, raauwe ham en veel olie en suiker vermengd, gegeten. Hierna gaan dikwijls reeds stukken van den lintworm af. Den volgenden morgen ten 6 uur neemt de zieke het volgende:

N°. 769. R_p. Asae foetidae,

Extr. graminis $\overline{aa}$ 3 ij,

Pulv. gummi guttae,

Pulv. rad. rhei,

Pulv. rad. jalapae $\overline{aa}$ 3 ij,

Pulv. rad. ipecacuanhae,

Herb. digital. purpur.,

Sulphur. aurati antim. $\overline{aa}$ $\varnothing$ β ,

Mercurii dulcis $\varnothing$ ij,

Olei tanaceti aeth.

Olei anisi aeth. $\overline{aa}$ gtt. xx.

M. f. l. a. pil. gr. ij, consp. lycop. et dent.
ad. vitr. bene claus.

S. Alle uren 6 pillen met een theel. vol gewone
syroop.

Een half uur na de eerste dosis dient men den patient 1 eetlepel vol ol. ricini toe. In den tusschentijd wordt gedurende den dag sterke koffij met suiker gedronken. 's Namiddags ten 2 uur gaat gewoonlijk de worm af; alsdan staakt men het gebruik der pillen. Zoo evenwel slechts enkele stukken worden ontlast, gaat men met het middel voort, en geeft men een 2^{den} eetlepel vol oleum ricini met gestampte suiker. Des middags wordt er bouillon; des avonds soep gebruikt. Den volgenden dag geeft men voorzigtigheidshalve nog 3 maal 6 pillen. Dit is de geheele zamengestelde kuur, waarvan de heerlijke uitkomst meer in de samenstelling van bekende middelen dan in nieuwe moet gezocht worden. In mijne eigene praktijk heb ik dezelve zeer werkzaam bevonden.

GUMMI KINO, *Gummi rubrum*, *Gummi Gambiense*, Gom-

kino, Gambische gom. Deze gom is het in de lucht verdikte sap van eenen niet naauwkeurig bekenden Oost-Indischen boom (van *Pterocarpus Senegalensis* Hooker? of *Pterocarpus erinaceus* Lamark. Class. XVI Ord. 6. Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*), is een zuiver adstringens, en is tegen langdurige diarhoeën en dysenterieën, atonische blennorrhoea der bronchi, chronische gono- en leucorrhoea, soortgelijken slijmvoed uit blaas- en endeldarm, atonische metrorrhagie aangewezen. (Hier als inspuiting in het rectum als lavement.) Ook prijzen PEMBERTON en NASSE haar tegen pyrosis aan. Als adstringerende mondspoeeling tegen ulcera scorbutica, septica en mercurialia is de *Tinctura kino* (℥ ij kino met ℥ ij wijngeest of volgens de *Pharm. Belg.* p. 172. 1 deel met 8 deelen spir. vini grad. 20, gedurende 5 dagen getrokken) in verbinding met tinct. myrrhae en tinct. catechu (z. op dit woord en Voorschrift N°. 425) zeer werkzaam; ook dient dit voorschrift bij scorbutische bloedvloeiingen uit den mond, morbus haemorrhagicus Werlhofii. — Uitwendig bedient men zich van de kino in tandopiaten en tandpoeders; ook vormt zij een bestanddeel van het ook tegen bloedingen van bloedzuigerbeten werkzame *Pulvis stypticus Lentini* (z. *Gummi arabicum*).

Gift en Vorm. Inwendig p. D. ℥ β—℥ j, 3 maal daags in poeders of pillen.

N°. 770. R_p. Gummi kino,

Sacchari lactis aa ℥ β—℥ j.

M. f. pulv. dent. dos. tal. xij.

S. Alle 2—3 uren 1 poeder.

(Tegen pyrosis.)

N°. 771. R_p. Gummi kino ℥ ij,

coq. c. aq. font. ℥ viij, ad. col. ℥ iv, adde:

Gummi arabici 3 ij,

Syr. diacodii ℥ j.

S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

(Tegen chronische diarrhoea.)

De *Pulveres deprimentes et adstringentes Brerae* bestaan

uit twee grein digitalis en 12 grein gummi kino, welke dosis alle $4\frac{1}{2}$ uur wordt toegediend. Tegen chronischen druiper prijst SWEDIAUR aan:

Nº. 772. R_p. Gummi kino 3 j—3 ij ;

Aluminis 3 j—3 β,

tere c. aq. fervid. ℞ ij, filtra.

S. Om in te spuiten.

GUMMI LABDANUM, z. *Gummi-resina labdanum*.

GUMMI MIMOSAE, z. *Gummi arabicum*.

GUMMI RUBRUM, z. *Gummi kino*.

†*GUMMI SAGAPENUM, z. *Gummi-resina sagapenum*.

GUMMI SERAPIONIS, z. *Gummi arabicum*.

GUMMI TRAGACANTHAE, Tragacanthgom, Gom Dragan (van *Astragalus creticus* Linn., *Astragalus verus* Oliv. Class. XVII. Ord. 10. Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*). Deze gom bevat behalve mucilago nog zetmeel, en is daarom als nutriens in uitterende ziekten aangeprezen, in welke intusschen het arrowroot of saleb enz. de voorkeur verdient. Overigens is deze gom het beste voermiddel der kamfer, en is bij voorkeur geschikt tot het vormen van trochisci. De *Pharm. Belg.* (p. 176) schrijft eene *Mucilago gummi tragacanthae* voor, uit 1 deel gom met 14 deelen water.

GUMMI TURCICUM, z. *Gummi arabicum*.

*GUMMI-RESINA AMMONIACUM, *Gummi ammoniacum*, Ammoniakgom. Dit verdikte sap van *Ferula ammoniacum* Scowitz, *Ferula orientalis* Linn. (Clas. V. Ord. 2. Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*) heeft eenen walgelijken, met knoflook en castoreum overeenkomstigen, doordringenden reuk, en wordt in water melkachtig opgelost (*Lac ammoniacale*). De gezuiverde ammoniakgom is een heerlijk onontbeerlijk middel bij chronischen catarrhus en zoodanigen slijmvoed der longen, bij asthma humidum, blennorrhoea ventriculi et intestinorum, catarrhus vesicae chronicus, bij chronischen fluor albus van oude vrouwen, bij chronische jicht, icterus, morbus niger, om de verstoppingen in lever en milt op te heffen.

Gift en Vorm. Inwendig 5—20 grein, 5 maal daags, in emulsio, electuarium, pillen; uitwendig als bijvoegsel bij pleisters, of, als pasta met terebinthina en azijn te zamen gekneed, als prikkelend, verdeelend middel bij trage abscessen, zwelling van klieren en gewrichten, scirrhus, ter verdeeling van huidgezwellen.

Wegens hare prikkelende eigenschappen is de ammoniakgom tegenaangewezen bij elken ontstekingsaardigen toestand, congestie naar de longen en habituele bloedspuwing, bij phthisis tuberculoso-exulcerata (waar RICHTER zelfs tuberkels met haar wil oplossen), vermits hiermede steeds eenen erethischen toestand, congestie naar de longen en febris lenta gepaard gaan.

Ter bevordering der expectoratie van oude asthmalijders prijst SELLE aan:

N°. 773. R_p. Gummi ammoniaci,
 Salis ammoniaci aa 3 ij,
 solve in oxymell. squillit. ℥ j, adde:
 Vini stibiati 3 ij,
 Syr. althaeae ℥ iv.
 S. Alle uren 1 eetl. vol.

J. MEYER bij niet ontstekingsaardigen catarrhus:

N°. 774. R_p. Gummi ammoniaci 3 j,
 Vitell. ovorum N. 1 vel Mucilag. gummi arabici 3 ij,
 Aquae hyssopi vel foeniculi ℥ v,
 Syr. althaeae ℥ j.
 M. S. Alle 2—3 uren 1—2 eetl. vol.

Bij oude, aan onderbuiksverstoppingen en slijmhoest lijdende dronkaards vond ik het volgende mixtuur, weken lang gebruikt, zeer werkzaam:

N°. 775. R_p. Gummi ammoniaci ℥ β,
 tere c. spirit. vini gallici ℥ j, adde:
 Syr. flor. persicorum ℥ j.
 M. S. 5 maal daags 1—2 eetl. vol.

BERENDS (z. SUNDELIN, *Tusschenbuch* enz.) prijst bij atonie der longen, ophoudende expectoratie, asthma, aanvangende asphyxia aan:

N°. 776. R_p. Gummi ammoniaci 3 ij,
 Vitell. ovor. s. q.
 Aquae foeniculi $\frac{3}{4}$ v,
 Spir. sal. ammon. anisat. 3 iij,
 Vini stibiati 3 ij,
 Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ β.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

In het *Hôtel Dieu* te Parijs geeft men tegen hardnekkigen catarrhus pulmonalis:

N°. 777. R_p. Inf. rad. senegae (ex 3 ij) $\frac{3}{4}$ vj,
 col. sensim trititando adde:
 Gummi ammoniaci 3 j,
 Syr. balsam. tolutani $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Alle 2 uren 4 eetl. vol. (z. Foy. l. c.)

In torpide waterzucht prijst C. J. MEYER aan:

N°. 778. R_p. Gummi ammoniaci 3 ij,
 Extr. absinthii 3 j,
 Pulv. rad. squillae gr. xij,
 Olei baccar. juniperi gtt. xx.
 M. f. l. a. pil. gr. ij, consp. liquirit.
 S. 2 maal daags 5—7 pillen.

Tegen chronischen catarrhus pulmonalis prijst P. FRANK aan:

*N. 779. R_p. Gummi ammoniaci dep. 3 ij,
 solve in spirit. Mindereri $\frac{3}{4}$ iij, adde:
 Vini stibiati 3 j,
 Oxymell. simplicis $\frac{3}{4}$ j,
 Inf. flor. sambuci $\frac{3}{4}$ iij.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 4 eetl. vol.

J. A. SCHMIDT'S *Linctus expectorans* is:

*N°. 780. R_p. Gummi ammoniaci depurat. 3 j,
Sulphur. aurati antim. gr. vj,
Syr. althaeae 3 iij.
M. S. Theelepeltwijze in te nemen.

Ook NEUMANN'S linctus, uit 3 ij gummi ammoniaci, in eene genoegzame hoeveelheid acetum squillae opgelost en 3 jβ syr, liquirit. bestaande, is hier zeer werkzaam (conf. NEUMANN l. c. p. 152).

P. SCHNEIDER (CASPER'S *Wochenschrift*, 1859, N°. 22) wendde in 3 gevallen van cancer uteri met goed gevolg de volgende pillen aan:

N°. 781. R_p. Gummi ammoniaci dep.,
Sulphat. potassae dep. aa 3 j,
Sapon. medicat. pulv. 3 iij,
Merc. dulcis 3 j,
Syr. cort. aurantiorum s. q.
ut fiant. pil. gr. j, consp. cinnam. pulv.
M. S. 's Morgens en 's avonds 3 pillen.

*GUMMI-RESINA ASA FOETIDA, Duivelsdrek. Dit middel is de gomharst van *Ferula Asa foetida* LINN. et KAEMPF, (Class. V. Ord. 2 Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*) en een krachtig, het zenuwknopstelsel van borst en onderbuik opwekkend antispasmodicum, dat de meeste se- en excretiones vermeerdert en krachtig op het slijmvlies van de maag, op lever, milt, poortader, den uterus enz. werkt. Daarom dient zij bij hysteric, hypochondrie, kinkhoest, cardialgie, asthma spasticum, bij wormen, chronische jicht, menstruatio suppressa, osteocopi, physconie van lever, milt, enz.

Gift en Vorm. Dagelijks 2—3 maal, 10—30 grein, het best in pillenvorm (wegens den onaangename smaak verzilverd); minder geschikt is de emulsio; zeer werkzaam is ook de *Tinctura asae foetidæ* (1 deel met 8 spirit. vini grad. 20,

gedurende 6 dagen getrokken), p. d. van 15—25—50 drop-
pels. Uitwendig in lavementen (3 β —3 j β), in pleisters,
strooipoeders. Tegenaangewezen is de asa foetida in nerveuse
en exanthematische koortsën, in typhus abdominalis (waar
SUNDELIN haar verkeerdelijk aanprijst), alsmede voornamelijk
bij status gastricus en saburralis. Het meest wordt zij in de
vrouwenpraktijk aangewend.

CONRADI geeft tegen strangurie :

N°. 782. R_p. Asae foetidae $\frac{3}{4}$ β ,
Rad. ipecacuanhae,
Opii crudi $\overline{aa}$ ac. ij,
Olei menthae pip. gtt. ij.
M. f. pilulae gr. ij, consp. lycop.
S. 5 Maal daags 10 pillen.

KOPP, tegen kinkhoest van kinderen :

N°. 785. R_p. Asae foetidae 3 j β ,
Mucil. gummi arab. s. q.
f. pilul. N^o. xxx.
S. Alle 1—2 uren 1—2 pillen in appelmoes toe
te dienen.

Ook in vloeibaren vorm (3 β —3 j β asae foetid. met mucilag.
gummi arabici $\frac{3}{4}$ ij en syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j, alle 2 uren 1 eetle-
pel vol) gaf KOPP de asa foetida tegen tussis convulsiva.

Een soortgelijk mixtuur, met bijvoeging van moschus, prijst
WENDT tegen asthma Millari. LOCUSTÄDT beveelt bij kramp-
achtige toevallen van hysterischen :

N°. 784. R_p. Tinct. asae foetid. 3 vj,
Olei galbani gtt. xx,
Olei valerian. 9 ij.
M. S. Van 15—50 droppels in te nemen met
gomslijm.

De beroemde *Pilulae antihystericae Sydenhami* bestaan uit :

N°. 785. R_p. Asae foetidae dep. 3 j,
 Galbani,
 Myrrhae $\overline{aa}$ 3 β ,
 Castorei pulv. gr. xv.
 Tinct. valerianae q. s.
 M. f. pil. gr. ij. consp. pulv. croci.
 S. 3 Maal daags 4—9 pillen.

BARTHEZ *Pilulae carminativae* zijn:

N°. 786. R_p. Asae foetidae 3 ij,
 Aloë socotrinae,
 Sulphat. ferri,
 Zingiberis $\overline{aa}$ 3 j,
 Elixir. proprietatis q. s.
 fiant pilulae gr. iv.
 S. Iederen avond 4—5 pillen.
 (Geschikt bij oude hypochondristen.)

MELLIN prijst tegen lintworm aan:

N°. 787. R_p. Asae foetidae,
 Fell. tauri inspissati $\overline{aa}$ 3 ij,
 Rad. jalappae pulv. 3 j,
 M. f. c. spirit. vini s. q. pil. gr. j.
 S. Aanvankelijk 's morgens en 's avonds 20,
 allengs tot 60 pillen.

Tegen chronisch asthma, met taai, vastzittend slijm, deed mij de volgende *Mixtura antiasthmatica* (vooral bij potatores) dikwijls goede werking:

N°. 788. R_p. Gummi asae foetid.,
 Gummi ammoniaci $\overline{aa}$ 3 ij,
 Vitelli ovi s. q.
 Aq. foeniculi,
 Aq. hyssopi $\overline{aa}$ 3 iv,

fiat emulsio, cui adde:

Oxymell. squillit. $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Alle 1—2 uren 1 eettl. vol.

Tegen gangraena ex decubitu, prijst SUNDELIN het volgende cataplasma aan:

Nº. 789. R_p. Asae foetidae 3 j β ,

Muc. gummi arab. 3 vj,

Pulv. sem. lini $\frac{3}{4}$ β ,

Aceti saturni 3 j.

M. f. cataplasma.

S. Op linnen gestreken aan te wenden.

Ook kan bij zoodanige pappen eene kleine hoeveelheid kamfer of pulv. cort. quercus voegen. Zoo bij kinkhoest de asa foetida door de kinderen niet kan worden ingenomen, kan men elken avond een clyisma uit 3 β —3 j asa foetida, in 4—6 oncen koemelk opgelost, laten aanwenden. Zoodanige lavementen prijst men ook zeer tegen ascarides aan, en TOURTUAL geeft aan dezelve boven het inwendig gebruik met regt de voorkeur. Voor ieder lavement bezigt hij 3 β , met eidojers en $\frac{3}{4}$ ij inf. rad. valerianae geëmulgeerd.

Het *Emplastrum foetidum s. resolvens Schmuckeri* bestaat uit asae foetid. $\frac{3}{4}$ j, gummi ammoniaci $\frac{3}{4}$ iij, sapon. venetae $\frac{3}{4}$ β et olei olivar. 3 ij; het is zeer werkzaam ter verdeling van scrophuleuse kliergezwellen en jichtknobbels. De tinct. asae foetidae en tinct. galabari aa part. aeq. prijst men uitwendig tegen caries en tegen tandpijn, welke uit zoodanige ziekte voorkomt, aan.

††GUMMI-RESINA EUPHORBII, *Euphorbium*, Wolfsmelk, Euphorbiumharst (van *Euphorbia officinarum* LINN. Cl. XI. Ord. 5. Dodecandria Trigynia, Ord. nat. *Euphorbiaceae*). Deze gomharst is scherp en bijtend, en wordt daarom tegenwoordig alleen uitwendig aangewend. Daarentegen prijzen de Ouden haar inwendig bijzonder tegen torpiden hydrops aan. Uitwendig als strooipoeder of als *Tinctura Euphorbii*

(1 deel met 12 deelen alcohol) aangewend, werkt zij uitmuntend, om bij laxe zweren de normale levenswerkzaamheid aan te zetten en bij necrosis de exfoliatie der beenstukken te bevorderen.

Wanneer er tegenaanwijzingen voor Spaanschevliegpleisters bestaan, zoo als b. v. bij nephritis, cystitis, ischurie, strangurie enz., geeft SUNDELIN, in plaats van deze, de volgende pleister :

N°. 790. R_p. Gummi-resinae euphorbii 3 ij,
Emplastri meliloti 3 j.
M. S. pleister.

Voet prijst tegen tumor albus een poeder aan, bestaande uit euphorbii 3 iij, mastich. 3 j, colophonii 3 iij. Het wordt op eenen linnen lap gestrooid, met cognac bevochtigd en op de knie gelegd. Bij niet ontstekingsaardige zwelling der amandelen, laat FRICKE met gelijke deelen tinct. capsici en tinct. euphorbii penseelen, welke behandeling ik met het beste gevolg heb zien bekroonen. Tegen niet ontstekingsaardig lijden van het heupgewricht raadt CHESELDEN aan :

N°. 791. R_p. Euphorbii 3 β,
Emplastri citrini 3 iv,
Terebinthinae q. s.
ut fiat emplastrum.

Het *Emplastium ischiadicum* Disp. Lippiac. en het *Emplastrum Capucinorum* bevatten, behalve terpentijn, nog was, mastix enz., alsmede euphorbium. Het Jichtpapier van BERG (*Charta antirheumatica Bergii*) bestaat uit:

N°. 792. R_p. Euphorbii 3 j,
Cantharid. 3 β,
Alcohol 3 v,
digere p. 8 dies. cola, et dein adde:
Colophonii albi 3 ij,
Terebinth. venetae 3 jβ.

M. f. l. a. vernix.

S. Met dit vernis wordt gewoon postpapier drie maal bestreken. Het kleeft zeer vast op de huid, en verschuift niet.

GUMMI-RESINA GALBANUM, *Gummi galbanum*, *Resina galbanum*, Moederharst (van *Bubon Galbanum* LINN. (?). *Selinum Galbanum* Spreng. of van *Galbanum officinale* Don.? Class. V. Ord. 2. Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*). Deze gomharst bezit eene met de ammoniakgom en asa foetida overeenkomstige werking; zij werkt evenwel sterker prikkelend en verhittend op het bloedvatenstelsel, terwijl de asa foetida meer onder de bedarende, krampstillende middelen, onder de nervina moet gerekend worden, en de ammoniakgom meer oplossend, verstoppingen in den onderbuik verwijderend werkt (z. op deze woorden). De galbanum is daarom slechts aangewezen bij slappe, voor prikkels ongevoelige, torpide, koude, verslijmde personen, aan welke men haar met goed gevolg tegen atonische amenorrhoe, anomale menses, steriliteit, hypocondrie, verstopping in het poortaderstelsel, verlamming van longen en darmkanaal, torpide leucorrhoea en chronische jicht toegediend heeft. Tegenaanwijzingen zijn: ontstekingaardige, geprikkelde toestand, orgasmus, plethora, congestie naar het hoofd, hevige koorts, een hooge graad van crethismus nervorum, spastische toestanden, organische gebreken van het hart en de groote vaten. Uitwendig dient de galbanum ter verdeling en rijpmaking van trage abscessen, ter verdeling van koude gezwollen, ter verbetering van torpide zweren, tegen, torpide ophthalmia scrophulosa.

Bereidingen. Gift en Vorm. Men geeft het galbanum inwendig p. D. van $\text{H } \beta$ — 5β , in poeder-, nog beter in pillenvorm (emulsiones zijn moeilijk in te nemen), 2—5 maal daags; de *Tinctura galbani* (1 deel op 6 deelen alcohol) van 20—50 droppels p. D.; de *Oleum galbani aethereum*, welke zeer heet is, van 2, 5—8 droppels. Het emplastrum de galbano crocatum, ammoniaci. oxycroceum, lithargyri compositum en empl. sulphuratum, empl. ad clavos pedum Ph. saxon.

bevatten alle galbanum. Behalve deze pleisters wordt zij uitwendig tot berooking van koude gezwellen, in pappen, de tinctuur in oogwaters tegen ophthalmia catarrhalis inveterata en maculae corneae gebezigd.

FRIEDR. JAHN prijst tegen hydropische aandoeningen en borstlijden aan:

*N°. 793. R_p. Gummi galbani depur. 3 iij,
 solve in aceti squillit. 3 ij, adde:
 Aq. foeniculi 3 iij,
 Acetat. ammoniae liq. 3 ij,
 Spir. nitri dulcis 3 j,
 Syr, althaeae 3 j,
 M. S. Omgesch. alle uur 1 eetl. vol.

Tegen menostasie en tragen bloedsomloop in den onderbuik geeft hij:

*N°. 794. R_p. Gummi galbani,
 Saponis venet.,
 Extr. panchymagogi aa 3 ij.
 M. f. pilulae gr. ij. consp. lycopod.
 D. S. 4 Maal daags 3—4 pillen.

De *Tinctura foetida s. antihysterica Pragnensis* bevat galbanum (z. *Aqua asae foetidae antihysterica*), even als ook de *Essentia galbani Bernhardi* (galbani 3 ij, spirit. vini 3 xx, liquor. anodyn. 3 x), welke inwendig tegen hysteric van 25—50 droppels, uitwendig, als middel om in te wrijven, tegen rheumatismus en contusio aangeprezen wordt. Het *Galbanetum Paracelsi* (galbani 3 j, gummi hederac 3 iij, essent. terebinth. 3 β, olei lauri, olei lavendul. aa 3 j, gedurende eenige dagen getrokken) en de *Tinctura galbani composita Vogel* (tinct. galbani, tinct. absinth., spirit. rorismarini aa part. aeq.) zijn p. d. van 40—60 droppels in water tegen hysteric en asthma mucosum werkzame geneesmiddelen. De tegen infarctus, icterus, uteruslijden en hypochondria beroemde *Pilulae*

benedictae Fulleri, welke SACHS zeer aanprijst, bestaan uit galbanum, asa foetida, extr. myrrhae enz. (z. *Purgantia*).

GUMMI-RESINA GUTTAE, z. *Gummi Guttae*.

***GUMMI-RESINA MYRRHA**, *Myrrha*, Myrrhe. Is het in de lucht verdikte sap van *Amyris Kataf* FORSKAL, volgens EHRENBERG en HENNRICH veeleer van *Balsamodendron, Kataf* en NEES. (Class. VIII. Ord. 4. Octandria Monogynia, Ord. nat. *Terebinthinaceae*.) Hare bestanddeelen zijn: balsamische harst, mirrhe-olie (aetherische olie), eenig benzoë-, appel- en azijnzuur. De myrrhe werkt exciterend, slijmoplossend, resolverend en toniserend. Zij heeft eenen grooten naam, en met regt, in chronische blennorrhoea en phthisis der longen, der nieren, pisblaas, uterus, maag- en darmkanaal, bij anomalïën der menses ex atonia uteri, verkregen, doch past, omdat het een verhittend, stimulerend middel is, slechts bij torpide atonie, bij phlegmatische, ongevoelige, verslijmde menschen. Zij is daarom tegenaangewezen bij ontstekingaardigen aanleg, ware plethora, bij congestie naar den uterus en endeldarm, in zwangerschap en kraambed, bij floride en tuberculeuse, in ettering overgaande longtering. (Hier hebben vele artsen met deze gomharst kwaad gesticht.) Overigens hielden de oudere artsen de myrrhe te regt voor een specficum bij chronisch, atonisch, blennorrhagisch lijden van longen en uterus. Men schrijft haar evenwel niet alleen in phthisis pituitosa, maar ook bij dien vorm van phthisis exulcerata voor, waar de sputa profus, stinkend, dun vloeibaar, ichoreus, geel-, groen- of blaauwachtig worden, de zieke vermagerd, bleek van aangezicht is, niet periodiek, zoo als echte teringlijders, omschrevene roode wangen heeft, maar meer aan colliquatie, uitpuittend zweet, koude ledematen en bleek aangezicht lijdt (VAN SWIETEN, WERLHOF, FR. HOFFMANN, GEIFFITH, WEICKARD, RICHTER, MARCUS, SAUNDER, MOST): verder onder dezelfde verhouding ook bij phthisis hepatica, lienalis, renalis, mesenterica, uterina, bij menostasie en amenorrhoea met torpor uteri, blennorrhoea, bij dyspepsie, flatulentie, trage bloedsomloop en verstoppingen in den onderbuik, vooral van lever en milt. Uitwendig is de myrrhe voor den heilkundi-

ge een onontbeerlijk middel, en ik ken onder alle geneesmiddelen geen, hetwelk tegen phagedaenische, voortvretende, zich wijd uitbreidende, stinkende, gangraeneuse, caricuse en scorbutische zweren, tegen zoodanige fistels en angina gangraenosa, zoo uitmuntend werkt, als zij.

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Extractum myrrhae* (z. *Pharm. Belg.* pag. 155) is goed in water oplosbaar; men geeft het voornamelijk tegen longlijden, p. d. van 5, 10—20 grein, met suiker, in poeder- of pillenvorm. 2 *Tinctura myrrhae* ($\frac{3}{4}$ j op $\mathbb{U}$ j alcohol, volgens de *Pharm. Belg.* 1 deel met 8 deelen spir. vini grad. 20) wordt voornamelijk uitwendig aangewend. Vroeger gaf men haar ook inwendig p. d. van 20—40 druppels. 3. *Liquor s. Liquamen myrrhae* ($\frac{3}{4}$ j, extr. myrrhae op $\frac{2}{3}$ v aq. destill.) verhit minder dan de tinctuur, en wordt meestal uitwendig en als zeer werkzaam middel tegen rheumatische caricuse tandpijn (tinet. et liquam. myrrhae $\widehat{aa}$ part. aeq.) aangewend. 4. *Oleum myrrhae*, welke in alcohol, ether en vette oliën oplosbaar is, p. d. 2—4 druppels met suiker. — Overigens vormt de myrrhe nog een bestanddeel der massa pilularum e cynoglosso, van het electuarium theriaca (z. *Opium*), der pilulae benedictae Fulleri (z. *Aloë*), van het elixir ad vitam longam Rostochiense, der species amarae usitatae (z. *Purgantia*), van het elixir proprietatis Paracelsi (z. *Aloë*), elixir aperitivum Clauderi, der pilulae balsamicae Boerhaavii, van het aqua antihysterica foetida Pragnensis en den spiritus matricialis (z. *Resina mastiches*). Inwendig geeft men het poeder in zelfstandigheid p. d. als het extract (z. b.) met melksuiker, in pillen, emulsiones; uitwendig in strooi-poeders, tandpoeders, tandopiaten, zalven, mondspoelingen, gorgeldranken, linimenta. — HUFELAND's myrrhe-suiker tegen phthisis pituitosa, welke ik ook bij tonsillae exulceratae nuttig bevonden heb, bestaat uit myrrhae $\frac{3}{4}$ β , sacchari lactis $\frac{3}{4}$ ij, 4 maal daags 1 ectl. vol. De *Pilulae balsamicae Boerhaavii* tegen chronische blennorrhoea pulmonum bestaan uit:

N°. 795. R_p. Terebinthinae venetae,
Spermat. ceti $\widehat{aa}$ 3 ij,

mixtis adde :

Pulv. myrrhae 3 j,

Olibani pulv. s. q.

ut fiant pilul. gr. iij, consp. pulv. rad. irid.
florent.

D. S. Alle 3 uren 1 pil.

Tegen verouderden, zeer torpiden nadruiper prijst STARK aan :

N°. 796. R_φ. Myrrhae pulv. 3 ij,

Extr. nucis vomicae spirit. gr. xxiv,

Balsami copaivae 3 j.

M. f. pilulae gr. ij, consp. cinnam.

D. S. 4 maal daags 6 pillen.

De bekende mixtuur van GRIFFITH tegen longtering bestaat uit :

N°. 797. R_φ. Myrrhae pulveris. 3 j,

Subcarb. potassae depur. gr. xxv.

solv. in aq. menthae crispae 3 viij, adde:

Sulphat. ferri 3 j,

Sacchari albi 3 β.

D. S. Omgeschud 4 maal daags 1 eetl. vol.

Hiermede komen de *Pilulae antiphthisicae Griffithii*, tegen chronische blennorrhoea van longen, pisblaas en voortplantingswerktuigen, nagenoeg overeen :

N°. 798. R_φ. Myrrhae pulv. 3 ij,

Subcarbon. sodae dep. 3 j,

Sulphat. ferri 3 β,

Camphorae tritae gr. xvj,

Mucil. gumm arab. q. s.

ut fiant pilulae N°. lx. consp. pulv. irid.
florent.

D. S. 3 maal daags 2 pillen.

Tegen ulcera syphilitica et mercurialia oris et laryngis prijst

WALCH aan :

*N°. 799. R_p. Sulphat. cupri gr. iij,
 solv. in aq. destill. $\frac{3}{4}$ j adde:
 Tincturae myrrhae 3 j,
 Mell. rosarum 3 iij.
 S. Gorgeldrank.

Als penseelvocht is hier ook $\frac{3}{4}$ j honig met 3 j borax en 3 j β liquor. myrrhae dienstig. Tegen torpide otorrhoea, heeft BERENDS eene infus. herb. millefol. (ex 3 iij) $\frac{3}{4}$ iij en 3 j liq. myrrhae, waarvan 3 maal daags 1 theelepel vol in het oor gedroppeld wordt, aanbevolen. De zeer werkzame lotio van SOWARD tegen carieuze beenderen bestaat uit decoct. rad. helenii $\frac{3}{4}$ iv, tinct. myrrhae 3 ij, liq. nitrat. hydrarg. gtt. x; hiermede wordt pluksel bevochtigd en op het zieke been gelegd. Het strooipoeder van RUST tegen vochtige versterving en gangraeneuse septische zweren bestaat uit myrrhae, camphor. tritae $\overline{aa}$ 3 iij, cort. peruv. reg., flor. chamomil. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β , pulv. carb. ligni 3 j. Tot bevordering der granulatie van slechten etter opleverende, phagadenische zweren, laat hij met ung. basilici $\frac{3}{4}$ en tinct. myrrhae 5 j verbinden. Nog werkzamer is tegen bedorvene, gangraneuse zweren de volgende zalf van RUST:

N°. 800. R_p. Myrrhae pulv.,
 Camphor. c. spir. vini tritae $\overline{aa}$ 3 j,
 Cort. peruv. regii pulv.,
 Carb. praeparat.,
 Ung. de styrace $\overline{aa}$ 3 vj,
 Olei terebinthinae q. s.
 ut fiat unguentum.

†GUMMI-RESINA OPOPANAX. Is het verdikt, in ballen, ter grootte eener okkernoot uit Azië komend, aangenaam riekend, bitter smakend sap van *Pastinaca opopanax* L. Het werd vroeger als resolverend middel uitwendig aangewend.

†*GUMMI-RESINA SAGAPENUM, *Sagapenum*. Deze gomharst komt van eene onbekende planta umbellata in Perzië, smaakt scherp bitter, en riekt naar asa foetida. Men gebruikte het middel vroeger tegen verstoppingen in den onderbuik, amenorrhoea, blennorrhoea ventriculi et intestinorum (z. BRADBACH I. c. p. 452). Of zij met regt in onbruik is geraakt, is nog niet uitgemaakt. *Dosis* en *Vorm*. Inwendig gr. iv—vj—x. 5 maal daags in pillen; uitwendig in pleisters ter verdeeling van koude gezwellen.

GUMMI-RESINA SCAMMONIUM, *Scammonium*, *Diagrydion*. Seammonie. Deze gomharst is het in de lucht verdikte, melkaachtige sap van *Convolvulus scammonia* LINN. (Cl. V. Ord. 4. Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Convolvulaceae*), hetwelk uit in deze plant gemaakte insnijdingen uitvloeit. De beste soort is de *Scammonium aleppicum*. Hare bestanddeelen zijn: convolvuline, extractiestof, harst, was, eenige zouten enz. In werking komt zij met de jalape eenigzins overeen, en is daarom een uitmuntend resolvens en excitans voor het zenuwknoopstelsel van den onderbuik, vooral bij torpide, tot' habituele obstructio alvi geneigde hypochondristen (z. *Voorschrift* N°. 801). Als purgans wordt zij teregt weinig gebruikt, hoewel men haar, daar zij minder intensief dan gummi guttae werkt, meermalen tegen lintworm moest beproeven. Het *Diagrydium* der Ouden bestaat uit scammonium e. a. hare werking matigende zelfstandigheden (*Diagrydium rosatum*, *cydoniatum*, *sulphuratum* enz.). Het oude pulvis scammonii compositus P. Cornachini (z. op dit woord) bevat als hoofdbestanddeel scammonium, even als het zoogenaamde middel van LE ROY, dat dikwijls nog de hardnekkigste vormen van syphilis, jicht en scrophulosis genas. (Z. SOBERNHEIM I. c. p. 115.)

Gift en *Vorm*. Als exciterend resolvens p.D. 4—5 grein, 2 maal daags. als purgans alle 10—15 minuten 6 grein, in poeders (met cremor tartari), pillen, boli. Nog beter is 8—10 grein, met 4 oncen versehe melk en 1 once suiker afgewreven, als purgans alle 10 minuten 1 eetl. vol.

- *N°. 801. R_φ. Scammonii gr. ij,
 Rad. rhei gr. vj,
 Eleosacchari anisi ℥ j.
 M. f. pulvis disp. dos. tal. xij.
 S. 5 Maal daags $\frac{1}{2}$ —1 poeder.
 (Most, als resolvens.)

De oude, beroemde *Pilulae hydragogae de Man*, welke ook WENDT met goed gevolg tegen ascites toediende, bestaan uit: scammonii, res. jalapae pulv. aa ℥ ij, rad. scillae pulv. 3 β. extr. rhei compositi ℥ iv, spirit. vini s. q. ut fiant pilulae N. xl consp. cinnamom., waarvan de zieken alle 4 uren 1 pil inneemt.

GUTTA GAMANDRA, -GAMBA, z. *Gummi guttae*.

GUTTA GAMBIR, z. *Catechu*.

GUTTAE ANTIODONTALGICAE RUSTII, z. *Eugenia caryophyllata*.

GUTTAE AURICULARES MONTMAITOU, z. *Matricaria chamomilla*.

*GUTTAE DIURETICAE BERENDSII, z. *Acetas potassae*.

††GUTTAE FEBRIFUGAE BRERAE ET FOWLERI, z. *Acidum arsenicosum*.

GUTTEGOM, z. *Gummi guttae*.

II.

HAEMATOXYLON CAMPECHIANUM LINN. (Class. X. Ord. 1. Decandria Monogynia, Ord. nat. *Leguminosae*), Campèche bloedhout, Campèchehout. Het inwendig harde, zware, in het water zinkende hout (*Lignum campechianum*) smaakt adstringerend, zoetachtig, en kleurt bij het kaauwen het speeksel bruinrood. Technisch bezigt men het tot het blaauwverwen en het daarstellen van eene roode kleur. Daar het campèchehout, minder dan quercus, salix, hippocastanum, de digestieorganen aandoet, dient het in afkooksel ($\frac{3}{4}$ j met $\mathfrak{E}$ j water

tot $\frac{3}{4}$ vj col.) tegen colliquatieve diarrhoeën; ook prijzen de Ouden het aan tegen zoodanig zweet, tegen atonische dysenterien en passive bloedvloeijingen, voornamelijk uit den uterus en de longen, wanneer de spijsvertering reeds zwak is. Overigens is het *Extractum ligni campechiani* p. D. $\frac{3}{4}$ β nog gemakkelijker te verteren dan het afkooksel van het hout.

*N°. 802. R_p. Extr. ligni campechiani $\frac{3}{4}$ iij,
 Aq. cinnamomi vinos. $\frac{3}{4}$ j β ,
 Aq. flor. naphae $\frac{3}{4}$ vj,
 Tinct. catechu $\frac{3}{4}$ ij.
 D. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

(Most, tegen chronische diarrhoea.)

N°. 803. R_p. Extr. ligni campechiani $\frac{3}{4}$ j,
 solve in inf. cort. peruv. fusci (ex $\frac{3}{4}$ β) $\frac{3}{4}$ iij,
 adde:
 Aq. cinnamomi simplicis $\frac{3}{4}$ j,
 Syr. cinnamomi $\frac{3}{4}$ β .
 D. S. Alle uur 1 paplepel vol.

(WENDT, tegen hardnekkige diarrhoea van kinderen.)

*HALOGENIUM, z. *Acidum muriaticum oxygenatum*.

HAVER, HAVERGORT, HAVERMEEL, z. *Avena sativa*.

*HECHTPLEISTER, z. *Emplastrum adhaesivum*,

†*HEDERA TERRESTRIS, z. *Glechoma hederacea*.

HEEMSTWORTEL, z. *Althaea officinalis*.

†*HEERMOES, z. *Equisetum arvense*.

HELENIUM, z. *Inula helenium*.

††HELLEBORUS ALBUS, z. *Veratrum album*.

*HELLEBORUS NIGER LINN., *Helleborus officinalis* Sibth.

(Class. XII. Ord. 6. Polyandria Polygynia, Ord. nat. *Ranunculaceae*), Zwart nieskruid. De wortel van deze plant, zwarte nieswortel (*Radix hellebori nigri* s. *Melampodii*), en zijne goede werking tegen krankzinnigheid, kende reeds HIPPOCRATES; volgens TOURNEFORT zal evenwel zij helleb. niger van *Helleborus orientalis* Lamarq. afkomstig zijn. Inwendig komt

de zwarte nieswortel met den rad. helleb. albi nagenoeg overeen; hij werkt echter minder drastisch, zachter, wordt daarom menigvuldiger voorgeschreven, en wel voornamelijk inwendig als excitans, in kleine giften, tegen verstoppingen in lever en milt, pancreas en poortaderstelsel, tegen uit deze oorzaken voortkomende krankzinnigheid, manie, hypochondrie, hysterie, tegen icterus en hydrops torpidus, epilepsie en melancholie, tegen hardnekkige tusschenpoozende koorts, voornamelijk quartanae, tegen onderdrukte menses en aanbeijenvloed. In alle deze gevallen wordt het middel, naar omstandigheden, met extr. belladonnae, extr. cicutae, asa foetida, aq. laurocerasi, aloë, chelidonium, sapo, rheum, calomel, bij zeer zwakke chlorotische lijders zelfs met ijzer verbonden. Uitwendig dient hij als middel tegen chronische huiduitslagen, scabies, herpes, ongedierte, doofheid, tandpijn, waterzucht. Tegen aangewezen is deszelfs inwendig gebruik bij alle koortsen en ontstekingen, inwendige suppuratie, bij alle zwakke, jonge, sensible personen met verhoogde zenuwgevoeligheid. Zeer torpide menschen, mannen tusschen de 40 en 50 jaren, met een vita sedentaria en obstructio alvi torpida, verdragen den radix hellebori nigri het best. Zoo hij onrust en angst te weeg brengt, moet het gebruik terstond worden gestaakt (COPLAND, BERENDS, RICHTER).

Bereidingen: 1. *Extr. hellebori nigri.* Dosis 2, 4—10 grein, 2—5 maal daags in pillen of oplossing. 2. *Tinct. hellebori nigri*, p. D. 2—5 maal daags 10—20 droppels. In zelfstandigheid wordt de zwarte nieswortel inwendig ook dikwijls gebruikt, en wel als excitans, resolvens en nervinum p. D. van gr. ij—gr. viij, als drasticum (zeldzamer) van gr. xv—3 j; het best is de infus. vinoso-aquosa (3 jβ—3 ij op 3 vj—3 x col.); in poeder werkt hij zeer prikkelend op de mucosa, en het decoct is, omdat door het koken werkzame, vlugtige bestanddeelen verloren gaan, niet geschikt. Het meest bedient men zich van het goed bereide extract.

Nº. 804. R_p. Extr. hellebori nigri,
Sal. ammoniaci dep. aa 3 ij,

Extr. absinthii 3 j,

Aq. menthae pip. $\bar{z}$ v.

M. S. Omgeschud alle 2 uren $\frac{1}{2}$ —1 eetl. vol.

(BERNDT, tegen hardnekkige quartanae met reeds gevormde hypertrophia lienis.)

RICHTER prijst als pellens bij haemorrhoides et menses suppressae aan:

*N°. 805. R_p. Extr. hellebori nigri, Θ ij,

Extr. myrrhae aquos. ,

Subborat. sodae,

Eleosacchari cinnam. $\overline{aa}$ Θ j,

Aq. cinnamom. simpl. $\bar{z}$ iij,

Syr. cortic. aurantior. $\bar{z}$ β .

S. 3 maal daags 1 eetl. vol.

BRUNNER prijst tegen hydrops torpidus ex abdomine aan:

N°. 806. R_p. Rad. hellebori nigri $\bar{z}$ j,

Herb. absinthii manip. j,

inf. vini mosellan. $\mathfrak{R}$ iv, digere p. 3 dies, cola.

S. 's Morgens nuchteren 2—3 eetl. vol.

In gevallen, waarin tertianae en quartanae reeds dikwijls recideverden, de zieken daardoor zelden vrij van koorts waren, reeds maanden lang geleden hadden, een bleekgeel aangezicht kregen, stasis van lever en milt en oedema pedum aanwezig waren, deden de volgende poeders heerlijke diensten:

*N°. 807. R_p. Rad. hellebori nigri gr. iij,

Rad. belladonnae gr. j,

Sulphat. chinii,

Pulv. aromatici $\overline{aa}$ gr. ij,

Lapid. cancror. ,

Gummi arabici,

Sacchari albi $\overline{aa}$ Θ β .

M. f. pulv. disp. dos. tal. xxiv.

S. 3 Maal daags 1 poeder.

De *Pilulae ex helleboro et myrrha s. Pilulae tonicae Bacheri*, tegen hydrops, manie, amenorrhoea enz. bestaan uit:

Nº. 808. R_p. Extr. hellebori nigri,
 Extr. myrrhae $\overline{aa}$ 3 j,
 Pulv. herb. cardui benedicti 9 x.
 M. f. pilulae gr. j. consp. lycopod.
 S. 10—20 pillen daags.

De werkzame, door AUGUSTIN als emmenagogum aangeprezene *Pilulae asae foetidae helleboratae* zijn:

*Nº. 809. R_p, Extr. hellebori nigri,
 Gummi ammoniaci,
 Asae foetidae,
 Sapon. medicati $\overline{aa}$ 3 ij,
 Pulv. rhei s. q.
 ut fiant pilul. gr. ij. consp. cinnam.
 D. S. 's Morgens en 's avonds 10—12 pillen.

WENDT (*die Wassersucht in den edelsten Höhlen*, 1837) prijst tegen torpide buikwaterzucht aan:

*Nº. 810. R_p. Extr. hellebori nigri 3 β,
 Gummi ammoniaci,
 Extr. chelidonii,
 Sapon. medicati $\overline{aa}$ 3 ij,
 Pulv. rhei 3 jβ.
 M. f. pilul. gr. iij, consp. pulv. calami.
 D. S. 3 Maal daags 5 pillen.

De *Tinctura martis helleborata* van oudere artsen (extr. hellebori nigri 3 ij, tinct. tartrat. ferri 3 iv) is een heerlijk middel in die gevallen van chlorosis, waarin de bleekheid van

het aangezicht aanmerkelijk, de onderbuiksverstoppingen habitudeel, de menstruatie opgehouden is, geest en lichaams-gang en houding traag, de ledematen koud zijn, de pols langzaam, zwak en klein is. De dosis is 25, 50—40 drop-pels, 2—3 maal daags. Ten onregte rekent BURDACH (l. c. III. p. 542) deze tinctuur onder de in onbruik geraakte geneesmiddelen.

Tot uitwendig gebruik tegen huiduitslagen enz. kan men eene inf. rad. hellebori nigri (ex $\frac{3}{4}$ j) op $\frac{3}{4}$ xvj col. aanwenden. Omslagen van denzelfven priijst men tegen slangenbeet (*Gaz. de Santé*, 1822. Nov.), wasschingen tegen scabies. Ook bevatten vele schurftzalven pulv. rad. hellebori nigri (z. *Sulphur*).

*HELMEDRAAD, z. *Carex arenaria*.

HELMINTHOCHORTOS, z. *Ceranium helminthochortos*.

†*HENNIPZAAD, z. *Cannabis sativa*.

†HENNIPZAADOLIE, z. *Oleum cannabinum*.

HEPAR CALCIS, z. *Sulphuretum calcis*.

HEPAR SULPHURIS, z. *Sulphuretum potassae*.

HEPAR SULPHURIS ALCALINUM S. SALINUM, z. t. z. p.

HEPAR SULPHURIS CALCAREUM, z. *Sulphuretum calcis*.

††HEPAR SULPHURIS VOLATILE, z. *Sulphuretum ammoniae hydrogenatum*.

HERBA ABROTANI, z. *Artemisia abrotanum*.

HERBA ABSINTHII, z. *Artemisia absinthium*.

HERBA ACETOSELLAE, z. *Oxalis acetosella*.

*HERBA ACONITI, z. *Aconitum*.

HERBA ALTHAEAE, z. *Althaea officinalis*.

HERBA ANETHI, z. *Pastinaca anethum*.

*HERBA ARNICAE, z. *Arnica montana*.

*†HERBA BALLOTAE LANATAE, z. *Ballota lanata*.

*†HERBA BASILICI, z. *Ocimum basilicum*.

*HERBA BELLADONNAE, z. *Atropa belladonna*.

†*HERBA CALENDULAE, z. *Calendula officinalis*.

*HERBA CARDUI BENEDICTI, z. *Centaurea benedicta*.

HERBA CENTAURII MINORIS, z. *Erythraea centaurium*.

HERBA CHAEROPHYLLI SATIVI, z. *Chaerophyllum sativum*.

†*HERBA CHAEROPHYLLI SYLVESTRIS, z. *Chaerophyllum sylvestre*.

*HERBA CHELIDONII MAJORIS, z. *Chelidonium majus*.

*HERBA CHENOPODII, z. *Chenopodium ambrosioides*.

*†HERBA CICHOREI, z. *Cichoreum intybus*.

††HERBA CICUTAE, z. *Conium maculatum*.

†*HERBA CLEMATIS ERECTAE, z. *Clematis erecta*.

HERBA COCHLEARIAE, z. *Cochlearia officinalis*.

††HERBA CONII MACULATI, z. *Conium maculatum*.

HERBA CYNOGLOSSI, z. *Cynoglossum officinale*.

HERBA DIGITALIS, z. *Digitalis purpurea*.

†*HERBA EQUISETI, z. *Equisetum arvense*.

HERBA ERYSIMI, z. *Erysimum officinale*.

*HERBA FOENICULI, z. *Meum foeniculum*.

*HERBA FUMARIAE, z. *Fumaria officinalis*.

*†HERBA GALEOPSISIDIS GRANDIFLORAE, z. *Galeopsis grandiflora*.

†*HERBA GALLII VERI, z. *Gallium verum*.

†*HERBA GENISTAE, z. *Genista tinctoria*.

*HERBA GRATIOLAE, z. *Gratiola officinalis*.

†*HERBA HEDERAE TERRESTRIS, z. *Glechoma hederacea*.

*HERBA HYOSCYAMI, z. *Hyoscyamus niger*.

*HERBA HYSSOPI, z. *Hyssopus officinalis*.

*HERBA JACEAE, z. *Viola tricolor*.

HERBA LACTUCAE VIROSAE, z. *Lactuca virosa*.

HERBA LAVENDULAE, z. *Lavendula spica*.

HERBA LEDI PALUSTRIS, z. *Ledum palustre*.

HERBA LINARIAE, z. *Linaria vulgaris*.

*HERBA LOBELIAE INFLATAE, z. *Lobelia inflata*.

HERBA MAJORANAE, z. *Origanum majorana*.

HERBA MALVAE, z. *Malva sylvestris*.

*HERBA MARI VERI, z. *Teucrium marum*.

HERBA MARRUBII, z. *Marrubium vulgare*.

HERBA MELILOTI, z. *Trifolium officinale*.

*HERBA MELISSAE, z. *Melissa officinalis*.

HERBA MENTHAЕ CRISPAE, z. *Mentha crispa*.

*HERBA MENTHAЕ PIPERITAE, z. *Mentha piperita*.

*HERBA MILLEFOLII, z. *Achillea millefolium*.

HERBA NASTURTHI AQUATICI, z. *Nasturtium officinale*.

HERBA NASTURTHI HORTENSIS, z. *Lepidium sativum*.

*HERBA NICOTIANAE TABACI, z. *Nicotiana tabacum*.

HERBA ORIGANI, z. *Origanum vulgare*.

HERBA PETROSELINI, z. *Apium petroselinum*.

*HERBA POLYGALAE AMARAE, z. *Polygala amara*.

• HERBA PULEGII, z. *Mentha pulegium*.

††HERBA PULSATILLAE NIGRICANTIS, z. *Anemone pratensis*.

HERBA RORISMARINI, z. *Rosmarinus officinalis*.

HERBA RORISMARINI SYLVESTRIS, z. *Ledum palustre*.

*HERBA RUTAE, z. *Ruta graveolens*.

*HERBA SABINAE, z. *Juniperus sabina*.

HERBA SALVIAE, z. *Salvia officinalis*.

HERBA SCORDII, z. *Teucrium scordium*.

†*HERBA SEDI ACRIS, z. *Sedum acre*.

HERBA SERPILLI, z. *Thymus serpyllum*.

††HERBA STRAMONII, z. *Datura stramonium*.

HERBA TANACETI, z. *Tanacetum vulgare*.

*HERBA TARAXACI, z. *Leontodon taraxacum*.

HERBA THEAE, z. *Thea*.

*HERBA TRIFOLII AQUATICI S. FIBRINI, z. *Menyanthes trifoliata*.

HERBA VERBASCI, z. *Verbascum thapsus*.

*HERBA VIOLAE TRICOLORIS, z. *Viola tricolor*.

††HERFSTTYLOOS, z. *Colchicum autumnale*.

HERSTHOORN, z. *Cornu cervi*.

*HERSTHOORNGEEST (BARSTEENHOUDENDE), z. *Succinas ammoniae pyro-animale liquidum*.

HERTSHOORNGEEST, -OLIE (STINKENDE) z. *Cornu cervi*.

HERTSHOORNZOUT, z. *Subcarbonas ammoniae pyro-animale*.

†HERTSWORTEL (ZWARTE), z. *Gentiana nigra*.

*HEULSAP, z. *Opium*.

†HIBISCUS ABELMOSCHUS LINN., (Class. XVI. Ord. 6. Monadelphia Polyandria, Ord. nat. *Malvaceae*). De zaden van

deze plant, Muskuszaden, uit de beide Indiën komende, werden vroeger in aftreksels en berookingen bij neuroses en rheumatismus gebezigd (SPIELMANN l. c. p. 14).

†HIRUDINES COMBUSTAE, z. *Carlo carnis*.

HOFFMANNSDROPPELS, z. *Acida dulcificata* en *Aether*.

HOFKOMIJN, z. *Carum carui*.

†HOLWORTEL, z. *Aristolochia rotunda*.

†HONDENDREK, z. *Album canis*.

†*HONDSDRAF, z. *Glechoma hederacea*.

HONDSTONG, z. *Cynoglossum officinale*.

*HONIG, z. *Mel*.

*HONIG (AZIJN-), z. *Acetum*.

HOORNZILVER, z. *Chloruretum argenti*.

HOP, z. *Humulus lupulus*.

HORDEUM VULGARE, Gerst. Het afkooksel van de zaden dezer plant wordt als nutriens bij uitterende ziekten, en als inwikkeld middel voor scherpe geneesmiddelen gebezigd.

*HOUT (HEILIG-), z. *Guajacum officinale*.

HOUTAZIJN (BRANDIGE), z. *Acidum pyrolignosum*.

HOUTAZIJN-SPIRITUS, z. *Spiritus pyrolignosus*.

*HOUTSKOOL, z. *Carbo ligni levioris*.

†*HUISLOOK, *Sedum acre*.

*HULST, z. *Ilex aquifolium*.

HUMULUS LUPULUS FEMINA LINN. (Class. XXII. Ord. 5. Dioecia Pentandria, Ord. nat. *Urticeae*), Hop. De vruchten van deze plant (*Strobuli s. Coni lupuli s. humuli*) zijn een amaro-aromaticum, en bevatten eene eigendommelijke, bittere stof, Lupuline, aetherische olie en harst, als werkzame bestanddeelen. Geneeskundig voorgeschreven wordt het *infus. humuli lupuli* het *Aqua destillata*, het *Extractum* en de *Tinctura humuli lupuli* bij maagzwakte van aan slijmvloed lijdende en aan het misbruik van spiritualia overgegevene mannen, bij melaena, jicht, chlorosis, rachitis, lithiasis. Hier dient reeds het uit hop en mout gebrouwen bier zonder eenig bijvoegsel. Ik ken personen, die, door bovenmatig gebruik van wijn, aan jicht en steenziekte lijdende, na het staken van dit misbruik, alleen door het dagelijks drinken van zoodanig bier, volkomen ge-

72 HUMULUS LUPULUS FEMINA—HYDRARG. BIJODATUM.

nazen. Op den raad van STIEGLITZ, schreef ik eene 40jarige vrouw, welke reeds meermalen aan vomitus niger leed, en eene icterische huidkleur bezat, het volgende voor:

*N°. 811. R_φ. Extr. humuli lupuli 3 iij,
 Aq. humuli lupuli 3 viij,
 Tinct. humuli lupuli 3 j.
 M. D. S. 4 maal daags 1 eetl. vol.

Zij gebruikte het middel 4 achtereenvolgende maanden. Hare spijsvertering beterde iedere dag, en zij leeft nog heden, 24 jaar na deze kuur. Ook tegen atonische gono- en leucorrhoea, kan ik dit middel aanprijzen.

De *Lupuline* is door CHEVALLIER, IVES en PLANCHE p. D. van gr. iij—vj, in poedervorm, tegen scrophulosis, maagzwakte en als sopiens aanprezen. De laatstgenoemde prijst, ter verzachting der hevige pijnen in het laatste tijdperk van carcinoma, 3 j lupuline met 3 iij axungia, gedurende 6 uren in een waterbad gedigereerd, als verbandmiddel aan.

*HYDRAGOGUM BOYLEI, z. *Nitras argenti crystallisatum*.

††HYDRARGYRI BINIJODIDUM, z. *Deutojoduretum hydrargyri*.

HYDRARGYRI NITRICO-OXYDUM, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

*HYDRARGYRI OXYMURIAS, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

HYDRARGYRUS CALCINATUS, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

HYDRARGYRUM, z. *Mercurius vivus*.

†HYDRARGYRUM ACETICUM OXYDULATUM, z. *Acetas hydrargyri*.

HYDRARGYRUM AMMONIATO-MURIATICUM OXYDATUM, z. *Murias protoxydi hydrargyri praecipitatum*.

HYDRARGYRUM AMMONIATO-NITRICUM OXYDULATUM, z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

††HYDRARGYRUM BIJODATUM, z. *Deutojoduretum hydrargyri*.

*†HYDRARGYRUM BORUSSICUM, z. *Prussias hydrargyri*.

HYDRARGYRUM BROMATUM, z. *Bromuretum hydrargyri*.

*†HYDRARGYRUM CYANATUM, HYDROCYANICUM, z. *Prussias hydrargyri*.

*†HYDRARGYRUM JODATUM FLAVUM, z. *Joduretum hydrargyri*.

††HYDRARGYRUM JODATUM RUBRUM, z. *Deutojoduretum hydrargyri*.

*HYDRARGYRUM MURIATICUM CORROSIVUM S. OXYDATUM, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

*HYDRARGYRUM MURIATICUM MITE S. OXYDULATUM, z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

HYDRARGYRUM OXYDATUM RUBRUM, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

†*HYDRARGYRUM OXYDULATUM NIGRICANS, z. *Aethiops mercurii per se*.

HYDRARGYRUM OXYDULATUM NIGRUM, z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

††HYDRARGYRUM PERBROMATUM, z. *Bromidum hydrargyri*.

††HYDRARGYRUM PERJODATUM RUBRUM, z. *Deutojoduretum hydrargyri*.

HYDRARGYRUM PHOSPHORICUM OXYLULATUM, z. *Phosphas hydrargyri*.

*HYDRARGYRUM STIBIATO-SULPHURATUM, z. *Aethiops antimonialis*.

†HYDRARGYRUM STIBIATO-SULPHURATUM AURANTIA-CUM, z. *Aethiops mineralis auratus*.

†*HYDRARGYRUM SULPHURATUM NIGRUM, z. *Aethiops mineralis*.

HYDRARGYRUM SULPHURATUM RUBRUM, z. *Mercurius vivus*.

†HYDRARGYRUM TARTARISATUM, z. *Aethiops tartaristatus Sellii*.

*†HYDRARGYRUM ZOÖTICUM; z. *Prussias hydrargyri*.

HYDRAS KALICUS, z. *Potassa caustica*.

HYDRIODAS ARGENTI, z. *Joduretum argenti*.

74 HYDRIODAS BARYTAE—HYDROSULPHURETUM STIBII.

*†HYDRIODAS BARYTAE, z. *Joduretum baryi*.

*HYDRIODAS PLUMBI, z. *Joduretum plumbi*.

*HYDRIODAS POTASSAE, z. *Jodium*.

††HYDRIODAS STRYCHNII, z. *Strychninum*.

*†HYDROBROMAS FERRI, z. *Bromidum ferri*.

††HYDROBROMAS KALICUS, z. *Bromidum potassii*.

*HYDROCHLORAS AMMONIAE, z. *Murias ammoniae*.

*HYDROCHLORAS AMMONIACUS CUM SESQUICHILORETO FERRI, z. *Murias ferri ammoniacale*.

*HYDROCHLORAS AMMONICO-CUPRICUS, z. *Murias cupro-ammoniacale*.

HYDROCHLORAS STANNI, z. *Murias stanni*.

*HYDROCHLORETUM AMMONII CUM SESQUICHLORETO FERRI, z. *Murias ferri ammoniacale*.

†*HYDROCYANAS ZINCI, z. *Cyanuretum zinci*.

†*HYDROCYANAS ZINCI FERRUGINOSUS, z. *Cyanuretum zinci et ferri*.

*HYDROSULPHURETUM LUTEUM OXYDI STIBII SULPHURATI, z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

*HYDROSULPHURETUM OXYDULI STIBII, z. *Hydrosulphuretum stibii*.

*HYDROSULPHURETUM RUBRUM STIBII SULPHURATI, z. t. z. p.

*HYDROSULPHURETUM STIBII, *Hydrosulphuretum oxyduli stibii*, *Stibium oxydulatum rubrum* s. *hydrothionicum*, *Antimonium hydrosulphuratum rubrum*, *Sulphur stibiatum rubrum*, *Hydrosulphuretum rubrum stibii sulphurati*, *Kermes minerale*, *Pulvis carthusianorum*, *Zwavel-waterstof-spiegls*, *Roode spieglans-zwavel*. Dit praeparaat werkt als sulphur auratum antimonii, evenwel sneller, krachtiger, en brengt spoediger braking en diarrhoea te weeg. Men bezigt het in alle gevallen, waartegen de goudzwavel is aangewezen, doch de ziekte hardnekkig geworden is.

Gift en Vorm. Men geeft het als resolvens, expectorans, diaphoreticum p. d. van $\frac{1}{4}$ —1 grein, in poeders, pillen enz., als emeticum (bij croup) van 4—6 grein. Tegen asthma humidum is het werkzaamere dan de goudzwavel.

HYDROTHIONZUUR, z. *Acidum hydrothionicum*.

HYOSCYAMINUM, z. *Hyoscyamus niger*.

*HYOSCYAMUS NIGER LINN. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Solaneae*), Zwart Bilzenkruid. Zoo wel het kruid als de zaden van deze zuiver narcotische plant (*Herba et semina hyoscyami*) zijn in gebruik. Doch niet alleen deze, maar ook de wortel is vergiftig. Om deze reden zoude ik haar als voorzigtigheid vereischende †† hebben geteekend, zoo niet in de handen van een voorzigtig arts vele vergiften, ter geschikter tijd toegediend, juist de krachtigste geneesmiddelen waren. Zoo is het ook hier, even als met het opium, calomel, belladonna en meer anderen; van daar het *.

Het werkzaamste bestanddeel van het bilzenkruid, de draagster van deszelfs narcotische werkzaamheid, is de hyoscyamine, een door GEIGER en HESSE uit de zaden het eerst zuiver daargesteld alcaloid, hetwelk in water moeilijk, in aether, alcohol, acidum aceticum en acidum sulphuricum daarentegen gemakkelijk oplosbaar is. In de waterige oplossing van hyoscyamine maakt jodiumtinctuur eenen graauwen, galnotentinctuur eenen witten, platina-oplossing in het geheel geen, goudoplossing eenen geelwitten nederslag. Het veroorzaakt reeds in kleine doses alle narcotische toestanden, welke in grootere het bilzenkruid en deszelfs bereidingen te weeg brengen, als verwijderde pupil, duizeligheid, dubbelzien, verlies van spraak, droogheid van mond en keel, watervrees, sopor, dood door beroerte. Tegenmiddelen zijn dezelfde als bij intoxicatie met belladonna, opium, stramonium (z. d. t. p.). — In gepaste, matige dosis bedaart de hyoscyamus de bovenmatig geklommen zenuwgevoeligheid, bevordert de resorptie, de verrigting der slijmvliezen en klieren, bevordert den stoelgang, en werkt antispasmodisch en diaphoretisch. Hierdoor wordt er een groot onderscheid met het opium te weeg gebracht. Het laatste kan, wegens deszelfs stoppende, sterk opwekkende en aandrang van bloed naar het hoofd bevorderende narcotische werking, voornamelijk in de kinderpraktijk veel nadeel aanbrengen; het bilzenkruid

niet. Het is het eenige voor kinderen geschikte narcoticum, hetwelk bij hen zeer bedarend werkt, krampen stilt, pijnen vermindert, zelfs in ontstekingskoortsen, borstontstekingen, hoest en verkoudheid (met manna, nitrum, z. *voorschrift* N°. 818) zeer dienstig is (TOURTUAL, MOST, FRAENKEL l. c. p. 153). In het 2de tijdperk van pneumonie, van acuten catarrhus, bronchitis, waar na voorafgegane antiphlogistische geneeswijze groote gevoeligheid der zenuwen, onrust, vliegende steken in de borst, kwellende, periodieke, van geene expectoratie vergezeld gaande kramphoest nablijven, is extr. hyoscyami, vooral met calomel en sulphur aurat. antim. (z. *voorschrift* N°. 812 en 818), het eerste en voornaamste geneesmiddel. Even zoo uitnemend werkt het in de febris nervosa versatilis P. FRANK, waar de zieke zeer opgewekt, slapeloos is, aan de bekende pijnen in de ledematen lijdt, aanhoudend sprekend delireert, en het opium door deszelfs congestie bevorderende en stoppende werking nadeelig is. Men geve hier het bilzenkruid evenwel voorzigtig, slechts in kleine giften en met inf. valerianae, angelica caz. Wegens deszelfs antispasmodische, sedatieve, zelfs de resorptie van exsudaten opwekkende werking is het middel voornamelijk nog dienstig tegen verschillende spasmi en algiae, vooral der ademhalingswerktuigen, van het hart, de maag, darmen, nieren, blaas enz., tegen sommige vormen van krankzinnigheid en neuroses epilepsie (hier, volgens HUFELAND, met flores zinci in klimmende giften). Van daar deszelfs welverdiende lof: *a*. In het 2de tijdperk van kinkhoest, waarin ik het verre boven de hevig werkende belladonna de voorkeur geef. *b*. Tegen asthma Millari, in verbinding met moschus. *c*. Bij alle zuiver nerveuse, krampachtige borstaandoeningen, bij angina pectoris, en algemeene krampzucht van spastische, prikkelbare, hysterische personen. *d*. Bij trismus neonatorum in verbinding met murias ammoniae, zink. *e*. In het 2de tijdperk van hydrocephalus acutus, wanneer er convulsiones, tandknarsen, draaijende oogen, peeshuppeling wordt opgemerkt. Ook hier in dezelfde verbinding als bij trismus neonatorum. *f*. Zeer dienstig en door geen ander middel te vervangen is het extr.

hyoscyami bij spastische bloedspuwingen der echte, zoo als bekend is, nerveuse en gevoelige teringkandidaten, voor dat het verweekingsproces begint (vooral in verbinding met kleine doses ipecacuanha). *g.* WENDT en anderen (z. SOBERNHUIM l. p. 45) prijzen het bilzenkruid nog aan tegen pijnlijke scirrhi, vooral scirrhus uteri; SACHS, HIMLY en anderen, tegen verhardingen en verstoppingen in het watervaat- en klierstelsel, vooral bij reflex van de ziekte op het zenuwstelsel, tegen erectische scrophulosis, tegen scrophuleuse longknobbels met droogen, sterken hoest. *h.* Bij colica en cardialgia spastica, zelfs wanneer zij tot ontsteking neigen. *i.* Bij nephritis en cystitis, strangurie en hevige pijn in de blaas. *k.* Eindelijk tegen alle ontstekingen, vooral croup van kinderen (?). Hier prijst Dr. v. TRIBOLET in Bern (z. HUFELAND's *Journal* Bd. 45, en FRAENKEL l. c. p. 455) groote doses extr. hyoscyami aan als het zekerste middel om de ziekte te onderdrukken. Hij gaf aan een driejarig kind, in den tijd van 5 uren, bij croup 20 grein; aan een kind van 2 jaren, in 3 uren 26 grein. Bij het laatste ontstond er opzetting van den buik, schijnbare verlamming der onderste ledematen, maar geene narcosis. De genoemde toevallen verdwenen weder spoedig. Zoo men bij croup eerst dan het middel toedient, wanneer er reeds polypouse concrementen aanwezig zijn, dan is het, volgens TRIBOLET, nadeelig. Kinderen van 2—3 jaren moet men ten minste alle 2 uren 2 grein toedienen. Deze wijze van behandeling verdient nog nader te worden beproefd.

Ook uitwendig wordt het bilzenkruid veelvuldig aangewend in oogziekten, tegen iritis, hordeolum, photophobia scrophulosa, tylosis, kolijken, blaaskramp, pijnlijke stricturen van het rectum, den uterus, tegen acute en chronische kliergezwellen. Ter verwijding der pupil bij oogoperatiën, alsmede bij krampachtige sluiting van dezelve, is eene solutio aquos. extr. hyoscyami boven de belladonna te verkiezen.

Praeparaten, Gift en Vorm. Inwendig geeft men het *Pulv. herb. hyoscyami* p. d. van 4—5 grein, 5—6 maal daags in poeders, pillen of infusum. Tegenwoordig wordt dit nagenoeg niet meer toegediend; men geeft gewoonlijk aan het *Extract.*

hyoscyami aquosum, voor volwassenen p. d. van 4—6 grein, voor zuigelingen van $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, voor grootere kinderen van 1—2 grein de voorkeur. Het *Extractum hyoscyami spirituosum* geeft men (in van geene koorts vergezelde ziekten) p. d. van gr. β — gr. ij, in pillen, alcohol, liquor; het extract. aquos. voornamelijk in mixturen, linctus, emulsiones, pillen; uitwendig in oogwaters, wasschingen, lavementen, tandpillen, zalven, pleisters. Het *Pulvis seminum hyoscyami* is zeer werkzaam, en verdient meer inwendig aangewend te worden; men geeft het p. d. van 2—4 grein, eenige malen daags, als emulsio ($\varnothing$ j—3 β in $\frac{3}{4}$ vj). De *Oleum hyoscyami coctum* wordt slechts zelden inwendig ($\varnothing$ j—3 β in $\frac{3}{4}$ vj emul. sem. papaveris), meer uitwendig in liminenta, injectiones, clysmata gebruikt. Tot pijnstillende fomenta verdient het herba hyoscyami concisa de voorkeur.

*N°. 812. R_p. Extr. hyoscyami gr. j,
 Calomel. optim.,
 Sulphuris aurati ant. $\overline{aa}$ gr. β ,
 Pulvis gummosus,
 Sacchari albi $\overline{aa}$ $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. Alle $\frac{3}{4}$ uren 1 poeder.
 (Most, in het 2de tijdperk van pneumonie.)

*N°. 813. R_p. Extr. hyoscyami gr. β ,
 Rad. artemisiae vulg..
 Flor. zinci $\overline{aa}$ gr. j,
 Liquirit. coctae $\varnothing$ j.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. Alle 4—2 uren $\frac{1}{2}$ —1 poeder.
 (Most, tegen krampen in het tijdperk der dentitie.)

*N°. 814. R_p. Extr. hyoscyami $\varnothing$ j,
 Extr. cardui benedicti 3 j,
 Aquae foeniculi $\frac{3}{4}$ j β ,
 Elix. pectoral. reg. Dan. $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Alle uren 4—2 theel. vol.
 (Most, tegen kramphoest bij griep.)

*N°. 815. R_p. Extr. hyoscyami $\varnothing \beta$,
 Vini stibiati z ij .
 S. Alle 2—5 uren 5—10 droppels.
 (HUEELAND, tegen kinkhoest.)

*N°. 816. R_p. Tinct. hyoscyami spirit. z j ,
 Tinct. gummi guajaci z ij .
 D. S. 's Morgens en 's avonds 30 droppels in
 water.
 (HARVISON, tegen cardialgia spastica.)

*N°. 817. R_p. Extr. hyoscyami gr. iv,
 Gummi arabici z j ,
 Olei amygdal. dulcium z ij ,
 Syr. amygdalarum z vj ,
 S. Omgesch. alle uren 1 theel. vol.
 (HUFELAND, tegen kinkhoest van kinderen.)

*N°. 818. R_p. Emuls. sem. papav. albi z iij ,
 Extr. hyoscyami gr. v,
 Nitri depurati $\varnothing \beta$,
 Tartari vitriolati $\varnothing \text{j}$,
 Syr. althaeae z j .
 M. S. Alle 1—2 uren $\frac{1}{2}$ —1 eetl. vol.
 (MOST, in het eerste tijdperk van long- en borstvlies-ontste-
 king van 4—8jarige kinderen.)

*N°. 819. R_p. Semin. hyoscyami $\varnothing \beta$ — $\varnothing \text{j}$,
 Semin. papav. albi z v j ,
 ter. c. aq. cerasorum z vj , ut fiat emulsio.
 S. Alle uren 1 eetl. vol.
 (RICHTER EN SCHWARZE, in het 2de tijdperk van pneumonie
 en haemoptysis spastica.)

*N°. 820. R_p. Olei hyoscyami cocti $\text{z } \beta$,
 Pulv. gummi arabici z vj ,
 Syr. althaeae z j ,

Aq. cerasorum nigrorum $\frac{3}{4}$ vj.

M. f. l. a. emulsio.

S. Alle uren 1 eetl. vol.

(HARLESS, tegen haemoptysis spastica.)

*N°. 821. R_p. Extr. hyoscyami 3 β,

Herb. digitalis purpur.,

Rad. ipecacuanhae aa gr. v,

Opii puri gr. ij,

Mucil. gummi arab. s. q.

ut fiant pilulae. N^o. xxx, consp. lycop.

S. Alle 3 uren 1 pil.

(HEIM, tegen kramphoest.)

*N°. 822. R_p. Extr. hyoscyami gr. xij,

Acetat. morphii gr. ij,

Flor. zinci gr. vj,

M. f. pilulae N^o. xxiv.

S. 2—3 pillen daags.

(ISOARD, tegen cephalalgia nervosa.)

De *Pilulae sedativae Hufelandi*, om alle soorten van pijnen, krampen, zelfs psychische aandoeningen, ten minste voor het oogenblik te bedaren, bestaan uit:

N°. 823. R_p. Extr. hyoscyami,

Pulv. herb. hyoscyami aa ʒj.

M. f. pil. gr. j, consp. lycop.

S. Alle uren 1 pil tot dat de toevallen geweken zijn.

(Z. HUFELAND'S *Pharm. pauperum* p. 52.) De tandpillen van RUST bevatten ook extr. hyoscyami (z. *Opium*).

De *Pilulae Möglini* tegen prosopalgie bestaan uit:

N°. 824. R_p. Extr. hyoscyami,

Extr. valerianae,

M. f. pil. gr. j, consp. lycop.

S. Dagelijks 1 pil in te nemen, en allengs van 6—8 pillen op te klimmen.

Tegen iritis laat J. A. SCHMIDT 5 maal daags eenige druppels eener oplossing van 3 j extr. hyoscyami op 3 j aq. destill. laauw in het oog druppelen. Voor een lavement mogen slechts 15—20 grein herba hyoscyami, met 4 oncen water geïnfundeerd, gebezigd worden. Voer prijst het volgende voorschrift tegen krampachtige stricturen van blaas en rectum, als ook tegen tenesmus bij dysenterie aan:

Nº. 825. R_p. Herb. hyoscyami nigri 3 j,

Opii puri gr. ij,

Amyli 3 β.

C. C. M. f. species.

S. Met 2 wijnglazen vol kokend water getrokken en doorgezegen, als lavement aan te wenden.

Tegen buikpijn, pijnlijke mastitis dienen omslagen van herb. hyoscyami, capit. papav., herb. cicutae et sem. lini aa 3 j, met melk tot een brij gekookt.

De werkzame *Pasta anticephalica* Cadet de Gassicourt bestaat uit :

*Nº. 826. R_p. Pulv. fol. hyoscyami,

Pulv. fol. rhoeados aa 3 j,

Opii crudi gr. vj,

Aceti q. s.

ut fiat pasta.

D. S. Tusschen 2 linnen doeken op het voorhoofd te leggen.

Een goed krampstillend linimentum, om den buik mede in te wrijven bij kolijk en cardialgie, bestaat uit:

*Nº. 827. R_p. Laud. liq. Sydenh. 3 ij,

Olei hyoscyami cocti 3 jβ,

Liniment. volatil. camph. $\overline{3}$ j.

M. S. Om in te wrijven (Most).

STARK heeft hier het volgende voorschrift:

N°. 828. R_p. Olei hyoscyami,

Olei papav. albi aa $\overline{3}$ β ,

Succinat. ammoniae liq.,

Tinct. opii crocatae aa $\overline{3}$ ij.

S. Alle 2 uren 1 theel. vol in te wrijven.

*HYSSOPUS OFFICINALIS LINN. (Class. XIV, Ord. 1, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Gewone Hysop. Het kruid van deze donkerblauwe bloemen dragende plant (*Herba et Flores hyssopi*) rickt aangenaam aromatisch en smaakt specerijachtig bitter; ook bevat het aetherische olie (*Oleum hyssopi aethereum*). Men bezigt kruid en bloemen inwendig als zacht, vlugtig prikkelend, maagversterkend middel tegen chronische blennorrhoea der adembalingswerktuigen, der maag en des geheelen darmkanaals, tegen vorming van slijm en wormen, vooral van ascarides, tegen colliquatief zweet (in verbinding met salie), op het einde van ware longtering, waarin zij ten minste verligting verschaffen, vooral in den vorm van *Eleosaccharum hyssopi*.

Gift en Vorm. Inwendig slechts als infusum theiforme ($\overline{3}$ β op 3 kopjes aq. bulliens); uitwendig het best in afkooksel voor gorgeldranken, inspuitingen, wasschingen.

In longtering kan ik de volgende borstkruiden (*Species antihecticae Mostii*) aanbevelen:

*N°. 829. R_p. Herb. et florum galeopsid. grandifl.

Herb. et flor. hyssopi,

Flor. rosarum rubrarum,

Rad. liquiritiae aa $\overline{3}$ j.

M. C. C. S. thee voor 4 dagen.

RICHARD geeft bij chronischen catarrhus pulmonum:

N°. 830. R_p. Herb. hyssopi,
 Fol. hederæ terrest. $\overline{aa}$ $\frac{3}{\beta}$,
 Rad. helenii,
 Mell. despumati $\overline{aa}$ $\frac{3}{j}$,
 coq. c. aq. fontan. $\mathfrak{E}$ iv, ut reman. $\mathfrak{E}$ iij.
 S. In 2—3 dagen te gebruiken.

SOBERNHEIM (l. c. p. 406) prijst tegen colliquatief zweet van hectische lijdens aan:

N°. 831. R_p. Olei hyssopi $\mathfrak{D}$ j,
 solve in spir. salis dulcis $\mathfrak{D}$ ij.
 D. S. 3—4 maal daags 10—15 droppels op suiker.

I.

JALAPA, -HARS, -WORTEL, -ZEEP, z. *Ipomoea Jalapa*.

ST. JANSKRUID, z. *Artemisia absinthium*.

ICHTHYOCOLLA, *Colla piscium*, Vischlijm. Dit bestaat nagenoeg geheel uit zuiver dierlijk slijm, hetwelk tot het clarificeren van troebele vloeistoffen, wijn, bier enz., gebruikt wordt; als gelei wordt het ook aan zieken toegediend, waartoe evenwel de hertshoorn beter geschikt is (z. *Cornu cervi*). Overigens komt dit middel ook voor in het empl. adhaesiv. anglicum (z. op dit woord).

*JENEVER, -BEZIËN, z. *Juniperus communis*.

*JEZUITENPOEDER, z. *Cinchona*.

*IGNATIA AMARA LINN., *Strychnos Ignatii Berg.* (Class. V. Ord. 1. Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Strychneae Decand.*). De zaden, welke in de vruchten van deze plant bevat zijn, Ignaatsboonen (*Fabae St. Ignatii, Indicae s. febrifugae*) zijn walgelijk bitter, bevatten meer strychnine (1, 2 proc.) dan nux vomica, en bovendien *acidum igasurinicum* en ca-

niranium. Zij werken even als *nux vomica*, doch sterker, en daarom zijn zij ook tegen hardnekkige quartanae (BARBIER), epilepsie met grooten torpor in den onderbuik (volgens HAASE vormen zij een hoofdbestanddeel van het geheime middel van WAITZ), in asthma spasticum, cardialgie, verlamming der onderste ledematen en tegen wormen aangeprezen.

Gift en Vorm. Inwendig p. D. aanvankelijk slechts $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, later allengs geklommen tot 1—2—5 grein, 1—3 maal daags in poeder of afgietsel.

N°. 852. R_p. Pulv. fabar. st. Ignatii gr. β ,
 Gummi arabici,
 Sacchari albi $\overline{aa}$ $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. 2—3 Maal daags 1 poeder.

N°. 853. R_p. Fabar. st. Ignatii rasp. $\varnothing$ β ,
 inf. c. aq. ferv. s. q. ad col. $\frac{3}{4}$ vj, adde:
 Extr. corticum aurant.,
 Extr. gentianae rubr. $\overline{aa}$ 3 j,
 Syr. cinnamomi $\frac{3}{4}$ β ,
 Tinct. cort. peruv. 3 iij.
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

(Tegen epilepsie, tusschenpoozende koorts en status verminosus, volgens ANDR. HAASE *Comment. de fab. St. Ignatii*. Lips. 1822.)

*IGNATIUSBOONEN, z. *Ignatia amara*.

*ILEX AQUIFOLIUM LINN. (Class. IV. Ord. 5. Tetrandria Tetragynia. Ord. nat. *Rhamneae Juss*), Hulst. Men heeft een infuso-decoct van de bladen van dezen boom ($\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ viij col. dagelijks) tegen chronische jicht, rheumatismus en stijfheid der gewrichten aangeprezen; het werkt zacht op huid en darmkanaal (BANDOLOW). Zij bevatten eene bittere stof, het *Illicinum*. Deze stof wordt uit een afkooksel van de bladen door loodazijn nedergeploft. De kristallen hebben eene bruine kleur, eenen bitteren smaak, werden het eerst door

LASSAIGNE ontdekt en door DECHAMPS zuiver daargesteld. Het komt in werking met de salicine overeen, en is geneeskundig het eerst door ROUSSEAU in 1811 aangewend. Hij vond haar werkzaam tegen intermittens, welke werkzaamheid later BERTINI (FROREIP's *Notizen*, 1854, N°. 916) heeft bevestigd. Aan latere waarnemingen ontbreekt het. RIECKE heeft aan deze stof zelfs in de tweede uitgave van zijn werk van 1840 niet gedacht.

*†ILICINUM, z. *Ilex aquifolium*.

*ILLICIUM ANISATUM LINN. (Class. XIII. Ord. 11. Polyandria Polygynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Steranijs. De zaden van deze plant (*Semina anisi stellati*) werken met het gewone anijszaad overeenkomstig, doch zwakker en meer de expectoratie bevorderende. L. W. SACHS (l. c. Th. I. p. 589) wendde met goed gevolg bij oude dronkaards tegen delirium tremens eene infus. rad. imperatoriae met steranijs aan.

IMPERATORIA OSTRUTHIUM LINN. (Class. V. Ord. 2. Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Gewone meesterwortel. De wortel van deze plant (*Radix imperatoriae*) bevat eene door OSANN ontdekte, door WACKENRODER nader onderzochte kristalliseerbare stof, het *Imperatorinum*. Het is kleur- en reukloos, smaakt brandend heet, als peper, vormt fraaije, glinsterende, prismatische kristallen. en wordt het best in aetherische oliën opgelost. Men heeft deze stof tot nog toe niet geneeskundig aangewend.

Den radix imperatoriae kenden de Ouden reeds als resolvens ter verdeling van koude gezwollen en als nervinum. Hij komt in werking de angelica nabij, doch is iets scherper, en wordt daarom in torpide nerveuse koortsen aanbevolen. In groote doses is hij (eene infus. van $\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ vj col.) door SPITTA tegen delirium tremens aanbevolen. Hij was evenwel niet de eerste, die dezen wortel daartegen aanbeval; reeds HIMLY maakte ons in zijne voorlezingen daarop opmerkzaam. Ook tegen slijmhoest van oude dronkaards prijst hij denzelven zeer aan (z. SACHS en DULK, l. c. Bd. 2^b. p. 465). Het is evenwel nog de vraag, of hij tegen delirium tremens meer doet dan een infuso-decoct van rad. senegae et calami, met asarum europaeum, rad. zingiberis en meer andere.

In torpide koortsen van oude dronkaards vond ik zeer werkzaam :

*N°. 854. R_φ. Rad. imperatoriae,
 Rad. calami arom. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β ,
 inf. aq. ferv. s. q. ut rem. col. $\frac{3}{4}$ vij, adde:
 Tinct. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

IMPERATORINUM, z. *Imperatoria ostruthium*.

*INDICUM, *Indigum*, *Pigmentum indicum*, Indigo (van *Indigofera tinctoria* LINN., *Indigofera indica* LINN., Cl. XVII. Ord. 10. Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*). Daar de radix indigoferae in Indië tegen epilepsie wordt aangeprezen, kwam STAHLY in 1852 (z. *med. chir. Zeitung* 1852 en 1853) op de gedachte om ook den uit deze en gelijksoortige planten verkregen Indigo, welke oudere artsen wel tegen icterus toedienden, te beproeven. Hij deed hem in eenige gevallen goede diensten. Tot dezelfde resultaten kwamen LENHOSSEK in 1852 en GROSHEIM in 1853, welke laatste eene hevige, 11 jaren bestaan hebbende hysterie met dit middel genas (z. SCHMIDT's *Jahrb.* Bd. I. S. 167); de kuur duurde evenwel 6 maanden. Dit een en ander gaf aanleiding, dat het middel in de *Charité* te Berlijn werd beproefd. De resultaten, welke ROTH (z. HECKER's *neue wissenschaftl. Annalen d. ges. Heilkunde*, Bd. I, S. 17 seqq.) daaromtrent heeft medegedeeld, zijn de volgende: de indigo brengt in groote doses (3 j—3 iij p. d.) misselijkheid en braking van eene donkerblauw gekleurde vloeistof te weeg; dit houdt bij het voortgezet gebruik op, en wordt door diarrhoea vervangen, welke meestal zoo lang aanhoudt als de indigo gebruikt wordt; de sedes zijn brijachtig en blaauwzwart; de urin is donkerblauw, donkergroen; zoo ook het zweet. Nagenoeg alle lijders kregen aanvankelijk menigvuldiger en heviger toevallen, welke intusschen korter dan gewoonlijk waren. (Dat dit een goed prognostisch teeken is, heb ik reeds vóór 20 jaren bij mijne galvanische kuren tegen epilepsie waargenomen. Z. MOST, *Ueber Fallsucht* in de *Neue auserl. Abhandlungen f. pr. Aerzte*, Leipzig 1825. Bd. 8, St. 4, p. 582.)

Deze toestand duurde 1, 2, 5—8 weken, waarna de toevallen in intensiteit en duur afnamen. Volgens ROTH werden er van de 26 zieken, 9 genezen, 11 gebeterd, en bleven er 6 ongenezen. DELER, KÖHLER, HOHNHORST, HILSENBERG, MANKIEWICZ, prijzen evenzeer den indigo als antepilepticum aan; alleen STRAHL beklaagt zich over dit middel, dewijl het in 10 verouderde gevallen, zelfs tot $\frac{3}{4}$ β daags geklommen, niets deed. RIECKE (l. c. p. 389) vermoedt, dat STRAHL eene slechte soort van indigo heeft toegediend, terwijl in de in de *Charité* gebruikte daarentegen de beste en zuiverste, die van Guatemala geweest is. Ook Fransche artsen, NOBLE, BLANCHE, LEVRAT enz., verkregen overeenkomstige gunstige resultaten. De laatste genas in het *Hôtel Dieu*, van 6 gevallen, 2 binnen ééne maand, en 4 binnen 3 maanden. In één geval had de ziekte reeds 10 jaren bestaan.

Zoo wij nu alle tot nog toe verkregene resultaten over indigo als geneesmiddel met elkander vergelijken, dan volgt daaruit, dat zij als eene acre purum ten opzichte van de genezing van neuroses, vooral van epilepsie, hysterie, chorea, door de practici wel in aanmerking moet genomen en nog nader beproefd worden (RIECKE, l. c. p. 591, HEINSIUS in *d. med. Berl. Centralzeitung* 1838, N°. 9, S. 167, GROSSHEIM in de *Berl. Vereinszeitung* 1838, N°. 31, IDELER t. z. p. 1835, N°. 6, RUST's *Magaz.* Bd. 43. st. 3). Voornamelijk is het middel geschikt voor zuiver nerveuse, idiopathische epilepsiën, ontstaan zijnde uit eene anormale werking van het zenuw-knoopstelsel van den onderbuik, waarvan ziekelijke verstoppingen en ophooping in den onderbuik, lever en milt oorzaak zijn.

Gift en Vorm. Men geeft p. d., dagelijks 3—6 maal, $\frac{3}{4}$ β —3 j, zelfs allengs tot $\frac{3}{4}$ β geklommen (volgens ROTH), aan zwakke kinderen $\frac{1}{4}$ —1 grein, het best in electuarium, vermits zij in poedervorm spoediger braking te weeg brengt. Als corrigens dient een stomachicum b. v. pulv. aromaticus. DÖPP gaf slechts 2 maal daags 15 grein, STAHLY 5—10 grein, en het middel werkte goed, zonder de maag te bezwaren. Tot nog toe heb ik het niet beproefd.

In de *Charité* te Berlijn gaf men tegen epilepsie:

Nº. 835. R_p. Indigi pulv. c. aq. guttul. nonnull. subact. $\frac{3}{4}$ β ,
Pulv. aromatici $\frac{3}{4}$ β ,

Syr. simpl. q. s.

ut fiat electuarium.

S. Omgeroerd gedurende den dag in 4—6 giften
door volwassenen te gebruiken.

Nº. 836. R_p. Indigi subtiliss. pulveris. $\frac{3}{4}$ β ,

Pulv. arom. Pharm. Boruss. gr. v,

f. pulv. disp. dos. tal. x.

S. 2—3 Maal daags 1 poeder gerstenslijm.

*†INDIGO, INDIGUM, z. *Indicum*.

INFUSUM AMARUM RICHARDI bestaat uit herb. card. benedict., herb. chamaedryos, herb. chamaepit. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β , flor. centaur. minor., flor. hyperici, flor. lupuli $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij, met $\mathbb{E}$ ij β aq. ebull. gedurende een uur geïnfundeerd. »Roborandis primis viis $\frac{3}{4}$ vj adhibenter pro dosi" (z. SPIELMANN I. c. II. p. 198.)

INFUSUM AMARUM VINOSUM, z. *Gentiana lutea*.

†INFUSUM ANGELICUM s. *Aqua laxativa angelica Viennens*. bestond uit cremor tartari $\frac{3}{4}$ ij, aq. ebull. $\frac{3}{4}$ viij, mannae electae $\frac{3}{4}$ ij, succi citri $\frac{3}{4}$ j, sal. vegetab. $\frac{3}{4}$ β . Het werd als eccoproticum in eens ingenomen.

*INFUSUM CEDRIAE, z. *Pix nigra liquida*.

*INFUSUM EMMENAGOGUM MOSTII, z. *Artemisia vulgaris*.

INFUSUM IPECACUANHAЕ VINOSUM, z. *Cephaëlis ipecacuanha*,

*INFUSUM LAXATIVUM VIENNENSE, z. *Cassia senna*.

*INFUSUM PICIS LIQUIDAE, z. *Pix nigra liquida*.

*INFUSUM SENNAЕ COMPOSITUM, z. *Cassia senna*.

INJECTIO ANTIGONORRHOICA BURNETTI, z. *Nitras argenti fusum*.

INSTILLATIO, z. *Balneum stillatitium*.

INULA HELENIUM LINN. (Class. XIX. Ord. 2. Syngenesia

Superflua, Ord. nat. *Corymbiferae*), Gemeen Alant. De wortel van deze plant, Alantswortel (*Rad. enulae, inulae, helenii*), is in werking tusschen den calamus en de serpentaria geplaatst, is niet zoo vlugtig prikkelend als de laatste, doch ook niet zoo weinig vlugtig als de eerste, bevat eene kleine hoeveelheid van eene met kamfer overeenkomstige stof, en is veel meer aromatisch dan de senega. Vogt (l. c. Bd. 2. p. 626) zegt, dat dit hem aanleiding gaf, om de alant onder de rij der scherpe specerijen te plaatsen, om daarmede deszelfs verwantschap met gember en galanga aan te duiden. Tegen chronische blennorrhoea pulmonum, ventriculi et intestinorum, op het einde van pneumonie, wanneer er zich adynamie vertoont, is hij zeer nuttig, het best in afkooksel (3 iv—3 vj op 3 vj col., alle 2 uren een eetlepel vol). Ook geeft men het poeder p. d. van 1—2 scrupels; minder werkzaam is het *Extractum helenii*, hetwelk men van 10—20 grein p. d. toedient. Ofwerkelijk de alant in het desquamatie-tijdperk van acute exanthemen zoo nuttig is, als Vogt (t. a. p. Bd. 2. s. 628) meent, laten wij daar, vermits wij van gevoelen zijn, dat matig warme temperatuur, goede dieet en inwrijvingen met olie voldoende zijn; ook heb ik hem nimmer tegen salivatie of soortgelijke uit het gebruik van kwik voortkomende toevallen voorgeschreven, daar ik aan het joduretum potassii en later aan de kina meende de voorkeur te moeten geven. Rust (*chirurgisches Handb.*, Bd. 1) maakt van den alantswortel als uitwendig middel geene melding, terwijl Vogt (l. c. Bd. 2. s. 629) eene door DÖRFFURT verbeterde alantzalf (*Unguentum enulae*) vermeldt (3 vj alantswortel wordt, met ʒ j water gekookt, door eene paardenharen zeef gewreven, tot een brij uitgedampt, en met 4 oncen reuzel vermengd). Met deze zalf worden 's morgens en 's avonds chronische huiduitslagen, voornamelijk chronische scabies, ingewreven, en vervolgens na eenige uren weder met zeepwater afgewasschen, welke behandeling men zeer aangeprezen heeft (HUFELAND). Tegen asthma mucosum van oude lieden prijst QUARIN aan:

N°. 837. R_p. Extr. helenii,
 Sulph. depurati,
 Succ. liquiritiae dep. aa 3 j,
 Gummi ammoniaci dep. 3 ij,
 Rad. iridis florent. $\frac{3}{4}$ β.
 M. f. pilulae gr. ij, consp. liquirit.
 S. 's Morgens en 's avonds 10 pillen.

N°. 838. R_p. Decoct. rad. helenii (ex 3 ij) $\frac{3}{4}$ vj,
 Sal. ammoniaci dep.,
 Succ. liquirit. aa 3 j,
 Tart. emetici gr. j,
 Syr. senegae $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

(RADIUS, bij ouden catarrhalen hoest en blennorrhoea bronchor.)

†JODENKERSEN, z. *Physalis alkekengi*.

JODENPEK, z. *Asphaltum*.

JODETUM enz., z. *Joduretum* enz.

*JODIDUM, JODINE, JODINUM, z. *Jodium*.

*JODIUM, *Jodum*, *Jodinium*, *Jodinum*. Van alle sedert 50 jaren ontdekte geneesmiddelen is het Jodium, nog meer evenwel deszelfs praeparaten, een der gewigtigste. Om deze reden is RIECKE (l. c. p. 592—445) ook zeer uitvoerig over het jodium en deszelfs literatuur. Het werd in 1812 door den sodafabrikant COURTOIS als bestanddeel der asch van vele fucussoorten ontdekt, waarop CLEMENT in 1815 deze ontdekking bekend maakte, DAVY en GAY-LUSSAC het in een scheikundig opzicht nader onderzochten, en Dr. COINET, te Genève, in het jaar 1820 het eerst het middel geneeskundig tegen struma aanwendde en de gelukkige resultaten zijner onderzoekingen bekend maakte. Het nieuwe middel werd gretig ontvangen; doch zonder COINET's schuld werd er spoedig meer misbruik van gemaakt, dan dat het goed werd aangewend. Niet alleen geneeskundigen wendden het zonder grensbepaling aan, maar het geraakte ook in de handen van leeken,

welke daarmede veel kwaad hebben gesticht. De bittere klagen over het hevig werkend middel, de erge gevolgen (sterke vermagering, verdwijning der vrouwelijke borsten enz.), de zelfs doodelijke uitgang, deden vele artsen tot het besluit komen, om het jodium geheel en al uit de rij der geneesmiddelen te verbannen. Anderen daarentegen, overtuigd, dat elk nieuw geneesmiddel door overdrevene lof schade leed, gingen op den door COINDET aangewezenen weg bedaard en voorzigtig onderzoekende voort, en door hunne zorg is het jodium een middel van oneindig groote waarde geworden in vele andere moeilijk te genezen, of vroeger voor ongeneeslijk gehouden ziekten. FORMEY heeft de groote verdienste, het geneeskundig gebruik van het jodium zeer uitgebreid te hebben; daarentegen hebben ORFILA, MAGENDIE, COGSWELL, JÖRG en anderen die, van de physiologische werking van het jodium, vooral op dieren, nader te hebben beproefd. De verbindingen en praeparaten van het jodium, vooral het joduret. potas., worden tegenwoordig veel meer dan het jodium zelf aangewend, en wel te regt. Daarom hebben in nagenoeg alle nieuwere pharmacopoën het jodium en joduretum potassii eene plaats gevonden; in de meesten ook nog andere verbindingen van hetzelfde, als met antimonium, ijzer, lood, goud, zilver, arsenicum, zink, zwavel in koolstof, welke in een geneeskundig opzicht van gewigt zijn. (Z. *Joduretum auri, arsenici, -baryi, -carbonii, -ferri, -sulphuris, -hydrargyri, -plumbi* enz.)

Het jodium wordt, zoo als gezegd is, voornamelijk in fabrieken uit de asch van verschillende zeeplanten, welke onder de namen van Kelp en Vareck in den handel bekend zijn, bereid. Het komt in den handel dikwijls vervalscht voor. Het moet volkomen droog zijn en door drukking tusschen vlocipapier geen gewigts verlies ondergaan, bij verwarming in een porseleinen vaatwerk boven eene wijngeestlamp geheel en al vervluchtigen, en in 10—12 deelen sterken alcohol volkomen oplosbaar zijn. Overigens is het jodium geen metalloïd, zoo als NEUMANN (l. c. p. 199) vermoedt, maar eene niet metaalaardige grondstof, even als bromium, chlorium, fluorium (welke BERZELIUS gezamenlijk zoutvormers, Haloiden noemt), is bij gewone temperatuur vast, komt in zwartachtig graauwe,

eenen metaalglans bezittende, met graphiet overeenkomstige schubjes voor, somwijlen ook gekristalliseerd in ruitvormige octaëders; de dunne schubjes laten een rood licht door. Het jodium is verder een slechte geleider der electriciteit, smelt bij 84° R., en kookt bij 154° onder vorming van schoone, lila-kleurige dampen; het riekt onaangenaam, smaakt scherp, even als chlorium, doch eenigzins zwakker; deszelfs specifiek gewigt is 4,948. Het is in aether en alcohol gemakkelijk oplosbaar, welke oplossing eene donkere bruinroode kleur bezit. Spoedig grijpt er ontleding in plaats, en reeds na eenige dagen vertoont er zich jodiumwaterstof, welke de werking van het jodium aanmerkelijk verzacht. Het is moeilijk in water oplosbaar (1 deel op 7000 deelen); de oplossing heeft eene gele kleur, wordt nog spoediger ontleed dan de alcoholische oplossing, waarbij zich jodiumwaterstof- en jodiumzuur vormen, daar het jodium zich niet alleen met metalen, maar ook met water- en zuurstof verbindt. Eigendommelijk is de verhouding van het jodium tot het zetmeel (*Amylum jodatum*, *Joduretum amyli*), hetwelk daardoor zeer sterk blaauw gekleurd wordt. Daardoor is het amyllum het beste reagens voor jodium, zoo zelfs, dat, volgens STROMEYER, water, hetwelk slechts $\frac{1}{450,000}$ van zijn gewigt aan jodium bevat, nog zichtbaar blaauw gekleurd wordt. Het amyllum is ook het beste tegenmiddel bij vergiftiging met jodium. BUCHANAN vermengde 1 deel jodium met 20 deelen amyllum, en gaf hiervan dagelijks 3 oncen (derhalve 68 grein jodium), zonder dat er eenige toevallen volgden. Wanneer derhalve ADAIR LAWRIE (*Lond. med. Gaz.* 1840, Julij, en FRORIEP'S *Notizen*, Dec. 1852, N°. 551) niet alleen van de joduret. potassii (slechts tot $2\frac{1}{2}$ grein p. d. 3 maal daags), maar ook van het jodiumzetmeel erge toevallen, als dyspnoea, aphonie, ja bronchitis en dood, heeft zien ontstaan, zoo kan hier slechts aan eene verwisseling met zuiver jodium gedacht worden.

Wat de werkingswijze van het jodium betreft, zoo kennen wij deze, niettegenstaande de vele met hetzelfde op menschen en dieren, in gezonden en ziek en toestand, in het werk gestelde proeven. nog niet juist; ja de resultaten zijn dikwerf zelfs

elkander tegenovergesteld, hetgeen volgens RIECKE (l. c. p. 403) missehien daardoor ontstaat, dat *a.* het jodium daar, waar het in zelfstandigheid toegediend is, dikwijls vervalscht was; *b.* dat de werking van het jodium daar, waar sterke ontlasting en een groot gedeelte van hetzelfde uit het ligchaam verwijderen, veel zwakker is, dan wanneer dit niet plaats heeft; *c.* dat de tinctuur wel niet altijd versch zal geweest zijn; *d.* dat zetmeelbevattend voedsel de werking verzwakt. Voor zoo ver wij het jodium thans kennen, kunnen wij daarover het volgende, als door de ondervinding bewezen, aanvoeren:

1. Het is een prikkelend, oplossend middel, werkt voornamelijk, soortgelijk aan het calomel, op watervaat- en klierstelsel, op de glandulae conglomeratae, op de opslorpende vaten, brengt na lang voortgezet gebruik overprikkeling, en dien ten gevolge vermagering, hydrops, verdwijning der vrouwelijke borsten, der testes, der ovaria, der schildklier te weeg (z. Rust's *Magaz.* Bd. 22. Horn's *Archiv*, 1829, Maart en April).

2. Het prikkelt het bloedvatenstelsel, vermeerderd de werkzaamheid van het hart, den polsslag, brengt, eenigen tijd in groote doses gebruikt, koorts, hitte, angst, beven, bloedvloeijingen uit darmen en uterus te weeg, ontmengt het bloed en lost het geheel en al op (*Jodium-dyscrasie*); zoo dat later daardoor eene ware colliquatieve, cachectische toestand veroorzaakt wordt (*Jodium-cachexie*).

3. Even zoo krachtig wekt het het zenuwstelsel op, werkt prikkelend op hetzelfde, verhoogt de voortplantingsdrift, doch verstompt later, door begunstiging van indirecte asthenie, de hersenen en zenuwen, en bevordert zelfs atrophie cerebri (Most).

4. Op maag- en darmkanaal werkt het in kleine doses opwekkend; het vermeerderd den eetlust, bevordert de spijsvertering; in groote giften prikkelt het de mucosa aanmerkelijk, en brengt een brandend gevoel in mond en keel, cardialgie, braking en purgeren voort.

5. Ook na uitwendig gebruik van jodium zagen Kopp, NEUMANN, LOCHER-BALBER en anderen deze werking op de geheele bewerktuiging, doch eerst later, volgen. Volgens LUGOL doet het uitwendig gebruik van jodium een gevoel van

prikkeling en branding in de huid ontstaan, welke geelroodachtig gekleurd wordt en desquameert. Na inwrijving van zuivere jodiumtinctuur tegen hydrocele op het scrotum, zag ik aanmerkelijke zwelling en ontsteking aldaar ontstaan, waartegen omslagen van sem. lini het best de pijn verzachtten; de inwrijvingen werden daarna weder herhaald, en er volgde spoedige genezing. In dampvormigen toestand brengt het jodium niezen, tranenvloed, hoest, duizeligheid, hoofdpijn, enz. te weeg.

6. Het jodium wordt opgeslorpt, gaat in het bloed over, vermindert de plasticiteit van deze vloeistof, en werkt alzoo oplossend op het bloed en de organische werfsels. Niet alleen in het bloed en in de urin, maar ook in het synovia, in de vloeistof eener hydrocele, heeft men het gebezigde jodium terug gevonden (TIEDEMANN, GMELIN, WÖHLER, BUCHANAN, COGSWELL, CHHISTISON). Vergiftiging met jodium is meermaalen voorgekomen, voornamelijk in chronischen vorm. Zij treedt dikwijls eerst in, nadat het jodium weken lang gebruikt is, zoodra het ligchaam met hetzelfde verzadigd is. Derzelver verschijnselen zijn: nedergedruktheid, onrust, angst, duizeligheid, hoofdpijn, versnelden, eretischen pols, koorts (jodiumkoorts volgens COINDET), drooge hoest, zelfs bloedspuwing. Een hoofdverschijnsel van dezen verzadigingstrap is, volgens GAIRDNER (*Essay on the effects of Jodine etc.* 1824, *Abhandl. f. pr. Aerzte*, Bd. 51. S. 495), een ligt beven der handen, der oogleden, menigvuldige onwillekeurige spierzamentrekkingen, en onzeker en wankelenden gang. Wordt er nu met het jodiumgebruik nog voortgegaan, dan volgen de verontrustendste verschijnselen, hartklopping, bloedspuwing, sterke vermagering, longtering, hydrops, zweren in den mond, speekselvloed, dikwijls ook blindheid, doofheid, flauwte, collapsus, dood. Bij de acute jodiumvergiftiging, wanneer er groote doses worden ingenomen, treden alle verschijnselen van eene hevige gastro-enteritis, die spoedig in versterving overgaat, te voorschijn. Tegenmiddelen zijn: zetmeel (amylum), met veel water tot eene dunne pap gekookt en in groote hoeveelheden ingenomen. Vooraf en bij gebrek aan amyllum, veel suikerwater.

Tegenaangewezen is het jodium bij alle ontstekingsaardige en koortsachtige ziekten, bij diathesis inflammatoria, habitus plethoricus, apoplecticus en phthisicus (haemoptysis), bij habituele bloedvloeijingen, tijdens den aanbeijen- of stonden-vloed, bij erethismus vasorum et nervorum (daarom slechts met voorzigtigheid bij hartlijden, z. *Voorschrift* N°. 842), bij inwendige suppuratie, groote prikkelbaarheid en zwakte der maag (daarom met groote voorzigtigheid bij sensibele, hypochondrische, hysterische personen), bij neiging tot diarrhoea. Goed gevoede, met geen zeer prikkelbaar vaat- en zenuwstelsel voorziene personen verdragen het jodium het best.

De ziektevormen, tegen welke men, met meer of minder goed gevolg, het jodium, nog meer evenwel het joduretum potassii (*), uit- en inwendig heeft aangewend, zijn :

1. Het kropgezwel, doch alleen bij struma lymphatica, welke geheel pijnloos is. (Bij struma inflammatoria, varicosa, aneurysmatica, doet het middel schade, volgens HUFELAND, v. GRAEVE.) De kuur moet maanden lang voortgezet worden.

2. Scrophulosis. Van 109 lijders genas LUGOL 36 met jodiumbaden en het inwendig gebruik van eene waterige jodiumoplossing volkomen, en de meeste overige beterden.

(*) Eene groote dwaling van vele artsen is, dat zij het jodium en het joduretum potassii niet voor wezenlijk verschillend houden. Beide werken zeer onderscheiden, en verhouden zich tot elkander even als sublimaat tot calomel. Het joduret. potassii is meer dan een bloot jodiumpraeparaat, voor hetwelk SOBERNHEIM het aanziet. Het is eene geheel en al nieuwe verbinding, even als jodiumsoda, jodiumgoud, -zilver, -koper, -zwavel enz. Alle nadeelen, welke het onvoorzigtig gebruik van jodium met zich sleept, vermijdt men, wanneer men in deszelfs plaats het joduret. potassii toedient, en NEUMANN (l. c. p. 199) heeft geheel en al regt, wanneer hij zegt: »Het joduretum potassii is een gevaarloos en desniettemin een zeer werkzaam middel, waarvan ik noch koorts, beven, slapeloosheid, afmatting, verlies van melk, verdwijning der borsten of soortgelijke verschijnselen gezien heb, welke van het jodium zijn waargenomen.» Het laatste houdt hij voor een onzeker middel; het eerste daarentegen prijst hij bijzonder tegen tertiaire syphilis, bij herpes, maagverharding van dronkaards aan. Hij gaf dagelijks
 3 j—3 iv.

WUTZER, GÖDEN, KRIMER, KURTZ, GAIRDNER, BRERA en COINDET bevestigen de geneeskracht van het middel in deze ziekte, voornamelijk in den torpiden, geïnvetereerden vorm, bij verhardingen der alvleeschklier, lies-, oksel- en halsklieren, bij gon-, cox- en paedarthrocace scrophulosa, bij caries scrophulosa, en zoodanig chronisch oog- en oorlijden. Daarentegen past het jodium volstrekt niet bij de erethische vormen; ook niet bij prikkelbare, gevoelige voorwerpen. Dat goed dierlijk voedsel, groote zindelijkheid, veel beweging in de frische lucht en zonneschijn bij deze kuur van groot gewigt zijn, dat men voor het gebruik van jodium, eerst maag- en darmkanaal met calomel en jalape moet zuiveren, en ook wel alle 8 dagen het purgans moet herhalen, weet ieder geneeskundige.

3. Verhardingen van parotis, lever, milt, prostata, testes, scirrhus mammae et uteri (KLAPROTH, HEUN, ULLMANN, HENNEMAN, ASHWELL), induratio ovarii (RÖCHLING). Tegen kanker van klieren is het jodium zeer werkzaam; doch niet tegen huidanker, waar het arsenicum zoo werkzaam is, terwijl dit daarentegen tegen klierkanker niets doet. Bij scirrhus uteri moet het jodium met voorzigtigheid gebruikt worden. Geeft men groote doses, is de lijderes zeer gevoelig, is er reeds koorts aanwezig, dan begunstigt het jodium den overgang in carcinoma. In het algemeen houde ik hier meer van cicuta, carbo animalis, hyoscyamus en subcarbonas ferri. Even zoo onzeker, ja zelfs stellig nadeelig, is het jodium:

4. Bij longtuberkels, waar het voornamelijk door LUGOL, GAIRDNER, MANSON en BARON in die gevallen is aangeprezen, welke met scrophulosis gepaard gaan. GUERSENT, LAENNEC en BAUDELLOCQUE zagen hier van het jodium (zelfs in dampvormigen toestand ingeademd) slechts nadeel.

5. Hydrops torpidus, ascites, hydrops ovarii, hydrops saccatus abdominis (BARON, ELLIOTSON, MAC ADAM, JAHN), hydrocele. Hier doen fomentationes, inwrijvingen, inspuitingen van verdunde tinctura jodii ongemeen veel (VELPEAU RICORD, CARSWELL, FRICKE, RADIUS, MOST). JAHN, RADIUS en anderen hebben ook bij acuten hydrops ventriculorum

cerebri van kinderen van het inwendig gebruik van jodium nut gezien.

6. Verouderde jicht met tophi en gummata in de gewrichten, waar de wei- en vezeldradige vliezen en beenderen lijden, tumor albus, fungus articulorum, ganglion. Hier doet jodium met joduretum potassii in- en uitwendig heerlijke diensten (MANSON, MAUNOIR, WUTZER, GENDRIN, BIETT, TRUSEN, RICORD, MOST). Eene hyperostosis, welke 8 maanden bestaan had, verdween in 10 dagen na fomentationes van 3 ij jodur. potass. in $\frac{3}{4}$ vj water opgelost (MOST).

7. Verouderde, secundaire en tertiaire, ontaarde syphilis, waar de vliezen, klieren en beenderen lijden, waar zweren, tubercula cutis, exostoses, condylomateuse huiduitslagen, morbus mercurialis of complicatie met scrophulosis aanwezig is. Hier is het joduretum potassii onschatbaar (WALLACE in 142 gevallen, TIRREL, ELLIOTSON, HACKER in 15 gevallen; verg. SCHMIDT's *Jahrb.* 1838, Bd. 20, Heft 2; EBERS *Vereinszeitung* 1836 N°. 40 en 41; THOMSON, TROUSSEAU, MARTINI; MOST in 11 gevallen); derhalve in alle gevallen van syphilis, bij welke neiging tot hypertrophie (niet tot atrophie) is.

8. Chronische huiduitslagen, lichen, herpes (TUNNERMANN in zalfvorm; HANKE, ANGELOW, MOST), lepra en elephantiasis (CAZENAVE), porrigo favosa (BREMME), tegen impetigo scrophulosa et venerea (BIETT, RAYER, COLLEY), pruritus genitalium.

9. Hardnekkige neuroses, hemiplegie, paralysis, epilepsie, chorea, te weeg gebragt door syphilitische exostoses aan het cranium, door hydrops, exsudaten enz., hebben COINDET, ELLIOTSON, GIBNEY, MANSON en FRANKLIN door jodium genezen. GRAEFE wendde het middel met gelukkig gevolg tegen vetzucht, SEILER tegen helminthiasis, WALTHER tegen chronische zwelling der ballen en SCHMALZ tegen winterbuilen aan.

10. Verouderde, torpide gono- en leucorrhoea (EBERS, FORMEY, MÜLLER, GÖDEN, inwrijvingen der zalf op de binnen-vlakte der dij), zoodanige amenorrhoea en chlorosis. Hier prijzen BRERA, WOLF, HENRY, RICORD, LOCHER-BALBER, DZONDI, GOELIS het jodium en joduretum potassii aan. Als emmenagogum wendde evenwel FORMEY het jodium zonder gevolg aan,

en GOELIS vreest bij anomalïën der menstruatie voor de na-deelige bijkomende werking op de borstorganen. Ik heb hier tot nog toe steeds met ijzerpraeparaten, voornamelijk met *acetas ferri* en *tinct. ferri pomata*, mijn doel bereikt.

11. DONNÉ heeft ook het jodium als tegenmiddel bij vergiftiging door strychnine en brucine bevattende zelfstandigheden aangeprezen. Uitstekend werkt het jodium en *joduretum potassii* (in oplossing met water) bij *salivatio mercurialis*, waartegen K. v. HELMENSTREIT hetzelfde het eerst heeft aangeprezen. KLUGE bevestigt deze waarneming, en zag in 17 gevallen na 5—4 dagen reeds genezing.

Praeparaten, gift, vorm en verbinding van het jodium en joduretum potassii.

1. *Tinctura jodii*. Deze tinctuur bevat 48 grein jodium op $\frac{3}{4}$ j alcohol. Men geeft p. D. 5, 5, hoogstens 10 droppels in suikerwater. Zij is niet veel meer in gebruik en is ook ondoelmatig, daar bij het innemen met water het jodium wordt afgescheiden, zich ligt aan de maagwanden vasthecht, en dan vergiftigingstoevallen te weeg brengt (LUGOL). Ook NEUMANN houdt haar voor een ontbeerlijk, ja schadelijk middel, zoo als ook het jodium in het algemeen.

2. *Joduretum potassii, Jodetum kalii, Hydriodas potassae, Kali hydriodicum*, Jodium waterstofzure potasch. (Gelijke deelen *potassa liquida* en *aq. destillata* worden in eene porseleinen schaal verwarmd, en, onder gestadig omroeren, daarbij zoo veel fijn verdeeld jodium gevoegd, dat de kleur roodachtig wordt; alsdan wordt de vloeistof uitgedampt, het overblijvende gedurende een kwartier uur gegloeid, en na bekoeling in gedestilleerd water opgelost, gefiltreerd en gekristalliseerd.) Wanneer jodium purum p. d. slechts van $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ gr. (in oplossing, want de pillen- of poedervorm is ondoelmatig) mag gegeven worden, zoo geeft SOBERNHEIM (l. c. p. 555) van de *joduretum potassii* 5 maal daags 1—2 grein. Deze dosis is nogtans veel te gering. Ik heb steeds, even als WALLACE, EBERS, HACKER en anderen, tegen de onder N°. 7 en 10 opgenoemde ziekten, volwassenen aanvankelijk 3 ij, later 3 iij, zelfs $\frac{3}{4}$ β jodur. potas., in $\frac{3}{4}$ viij aq. destill. opgelost, 4 maal

daags een eetl. vol laten innemen en suikerwater na laten drinken (z. *voorschrift* N°. 840), maar ik heb nooit erge toevallen daarna zien ontstaan. Op gelijke wijze gaf HACKER het in 15 gevallen van secundaire syphilis (condylomata, mond-zweren, rhagades, dolores osteocopi), en er volgde binnen 2—4 weken genezing. In drie gevallen kon ik dit niet voor de zesde week verkrijgen. NEUMANN (l. c. p. 201) heeft volkomen gelijk, wanneer hij meent, dat dit middel eene belangrijke aanwinst voor de geneeskunde is, welks ontdekking zich naast die van de chinine en morphine schaart. Daar het evenwel, hetgeen ik met NEUMANN volkomen instem, in primaire syphilis niets doet, blijft het aan latere onderzoekingen overgelaten, te bepalen, of joduretum potassii bij gevallen van syphilis, waarin geen kwik is toegediend, dezelfde werking uitoefent, als daar waar dit gebruikt is. NEUMANN gaf het joduretum potassii, even als ik, slechts in zoodanige gevallen van syphilis, waar reeds veel kwik gebruikt was. Dat het hier dienstig is en daarom ook salivatio mercurialis en zoodanige cachexie het best vernietigt, bewijzen de gelukkige resultaten van VON HELMENSTREIT en KLUGE. De laatste genas 17 gevallen van speekselvloed in weinige dagen met jod. potassii gr. iij, jodii puri gr. ij, aq. destill. $\bar{3}$ iij, aanvankelijk 4 maal daags $\frac{1}{2}$, na 4 dagen 1 eetl. vol (z. *Berl. Med. Vereinszeitung* 1833. N°. 21).

5. *Unguentum jodureti potassii*. Gewoonlijk $\varnothing$ j—3 j op $\bar{3}$ j axungia (bij eene prikkelbare huid nog minder). Deze zalf ondersteunt aanmerkelijk het inwendig gebruik van jodium. Men wrijft haar op het kropgezwel, op verharde, klierachtige deelen, parotis, scrotum, op de ovariumstreek (in verbinding met gelijke deelen ung. neapol.; bijzonder door COINDET tegen hydrops ovarii aanbevolen), bij verharding van lever, maag, milt, 2—5maal daags ter groote van 1—2 erwten in; men kan zelfs met haar alleen en zonder het inwendig gebruik van joduretum potassii de reeds genoemde ziekten genezen. Ook in pleisters, linimenta, fomentationes, collyria, heele en halve baden, bedient men zich van het jod. potass. (z. *voorschrift* N°. 844 en 849).

N°. 839. R_p. Jodii purii gr. $\frac{3}{4}$ —j—i β ,
 Jodureti potassii gr. ij—iij,
 Aq. destillatae $\frac{3}{4}$ viij.
 S. Dagelijks $\frac{2}{3}$ en later de geheele hoeveelheid
 met suiker in te nemen.
 (LUGOL's *Aqua jodata*, tegen scrophulosis, hydrops enz.)

*N°. 840. R_p. Jodureti potassii 3 ij, 3 iij— $\frac{3}{4}$ β ,
 Aq. destill. $\frac{3}{4}$ viij.
 D. S. 4 maal daags 4 eetl. vol.

WALLACE genas daarmede, in verbinding met goed voedsel, baden en decoct. sarsaparill., 142 lijders aan secundaire syphilis, gecompliceerd met dyscrasia scrophulosa et mercurialis volkomen. Daaronder bevonden er zich 6 met iritis venerea, 6 met zoodanige orchitis, 10 met beenpijnen, 97 met syphilitische exanthemen, en 20 met aandoeningen van de mucosa van neus-, mond- en keelholte (CASPER's *Wochenschr.* 1858, N°. 5.) De kuur der secundaire syphilis, vooral van den exanthematischen vorm, zag ik spoediger vorderen, wanneer alle 5—5 dagen het jodiumgebruik gestaakt en daarvoor een purgans uit calomel gr. iv—viij en rad. jalapae $\varnothing$ j toegediend werd. Dit getuigt ook THORTSEN (*Med. Vereinszeitung, Berlin* 1844, N°. 3, p. 15). Volgens mondelinge mededeeling van den bataillons-arts Dr. WIEDOW, werkt de tinct. jodii als externum zeer heilzaam bij hydrops genu, hydrocele en bubones, zelfs in het ontstekingstijdperk, waarover echter na sterke reactie lijnzaadpappen gelegd worden. Bij koude zwellingen en geïn-dureerde, chronische paraphimosis was de jodur. potass.-zalf meer werkzaam dan het zuivere jodium.

N°. 841. R_p. Jodii puri gr. $\frac{1}{16}$,
 Calomel.,
 Digital. purp. aa gr. j—ij,
 Sacchari $\varnothing$ j.
 M. f. p. disp. dos. tal. xvj.
 S. Alle 3 uren een poeder.

(Deze poeders worden door JAHN zeer aangeprezen in erge gevallen van hydrops pectoris, ascites en in het stadium exsudat. van hydrocephalus acutus.)

Nº. 842. R_p. Joduret. potassii 3 iv,

Aq. destill. lactucae 3 viij,

Syr. althaeae 3 j.

D. S. 's Morgens en 's avonds 1—2 eetl. vol.

(MAGENDIE, tegen hypertrophia cordis; bij sterke pulsatio cordis voegt hij daarbij nog 3 ij tinct. digital.)

Nº. 843. R_p. Jodii puri gr. xv,

Jodureti potassii 3 ij,

Aquae rosarum 3 iij,

M. S. 4 Maal daags aan te wenden.

(LUGOL, tegen ophthalmia scrophul.)

Nº. 844. R_p. Jodii puri 3 iij,

Ung. hydrarg. ciner. 3 ij.

M. S. 3 Maal daags 1 theel. vol in den onderbuik in te wrijven.

(JAHN genas hiermede eene 2 hoofden groote, den geheelen onderbuik innemende, scirrheuse zwelling van het ovarium).

Nº. 845. R_p. Jodii puri,

Jodureti potassii aa 3 β—3 j,

Emplast. saponat. 3 ij.

M.

(EBERS, tegen syphilitische en arthritische exostoses.)

Nº. 846. R_p. Jodureti potassii 3 j,

Sapon. medicati 3 β,

Aq. rosar. 3 ij,

Ung. rosati 3 vj.

M. f. unguentum.

(Deze zalf prijst RIECKE in plaats van de gewone jod. potass.)

zalf aan, daar zij de vorming van het vetzuur verhindert, en alzoo langer goed blijft.) Tegen pijnlijke scrophuleuse zweren en tumor albus prijst LUGOL aan:

Nº. 847. R_p. Jodii puri gr. vj ,
 Jodureti potassii 3 β ,
 Tinct. opii crocat. 3 j ,
 Axung. porci 3̄ j.
 M. f. unguent.
 S. Als zalf te gebruiken.

Nº. 848. R_p. Jodureti potass. ,
 Subcarb. sodae dep. sicc. aa 3 β ,
 Ung. rosati 3 vj ,
 M. S. 's Morgens en 's avonds eene kleine boongrootte daarvan in te wrijven.
 (WALTHER, tegen chronische zwelling der ballen.)

*Nº. 849. R_p. Jodureti potassii 3̄ β ,
 Axung. porci 3̄ iβ .
 M, S. Om in te wrijven.

(ULLMANN en MOST met goed gevolg tegen scirrhus prostatae, uteri, induratio parotidis.) Bij chronisch longlijden, waar wel is waar nog geene gevormde phthisis, noch koorts, maar bij koel weder en door veel spreken borstbenaauwdheid ontstaat, en de expectoratie des morgens zeer taai, korrelig, glazig, somtijds helder, blaauwachtig gekleurd is, prijst HANCKE (HUFELANDS *Journal*, 1838. Mei) het volgende aan:

Nº. 850. R_p. Jodureti potassii 3̄ β ,
 solve in aq. foenicul. 3̄ v, adde:
 Aq. amygd. amar. 3 ij ,
 Mucil. sem. lini 3̄ ij ,
 Sacchar. canariens. 3̄ j.
 M. S. Omgesch. 4 maal daags een eetl. vol.

Daarbij voedende dieet en 4 maal daags versch gemelkte koemelk.

††JODIUM-ARSENICUM, z. *Joduretum arsenici*.

*†JODIUM-GOUD, z. *Joduretum auri*.

*†JODIUM-KOOLSTOF, z. *Joduretum carbonii*.

*†JODIUM-KWIKZILVER (GEEL), z. *Joduretum hydrargyri*.

††JODIUM-KWIKZILVER (ROOD), z. *Deutojoduretum hydrargyri*.

*JODIUM-LOOD, z. *Joduretum plumbi*.

*JODIUM-IJZER, z. *Joduretum ferri*.

JODIUM-ZILVER, z. *Joduretum argenti*.

*†JODIUM-ZINK, z. *Joduretum zinci*.

*†JODIUM-ZWAVEL, z. *Joduretum sulphuris*.

JODIUM, z. *Jodium*.

*JODURETUM AMYLI, z. *Jodium*.

JODURETUM ARGENTI, *Argentum jodatum*, *Argentum oxydatum hydriodicum*, Jodium-zilver, wordt door SERRE uitwendig, even als het cyanuretum argenti, aangewend.

††JODURETUM ARSENICI, *Arsenicum jodatum*, Jodium-arsenicum. Dit werkzame praeparaat heeft SOBERNHEIM (l. c.) niet vermeld. THOMSON'S waarnemingen (z. RIECKE l. c. p. 68) spreken voor de heerlijke werking van het middel bij borstkanker, voornamelijk bij scirrhus. Hij gaf het in pillenvorm, 2 maal daags van $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein met extr. cicutae; ook in kleinere gift bij impetigo van een 12jarig meisje. BIETT prijst het tegen tuberculeuse, voortvretende lichen:

Nº. 851. R_p. Jodureti arsenici gr. iij,

Axungiae $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Om in te wrijven.

MILNE-EDWARDS en VAVASSEUR nemen zelfs gr. ij op 3 j axungia.

*†JODURETUM AURI, *Aurum jodatum*, Jodium-goud. Is tot nog toe slechts door PIERQUIN tegen syphilis en serophulosis aangewend, p. d. van $\frac{1}{15}$ — $\frac{1}{12}$ grein. *Latere onderzoeken moeten leeren, of dit middel boven anderen de voorkeur verdient, en zoo ja, boven welke?

*†JODURETUM BARYI, *Baryum jodatum*, *Baryta hydriodica*, Baryum-jodure. NOCH VOGT of SUNDELIN, noch SOBERNHEIM, LINCKE, L. W. SACHS (t. a. p.) gedenken dit

nieuwe middel, hetwelk het intusschen geheel en al verdient, bij scrophulosis en ander klierlijden als struma, tumor albus, induratio testiculi, bij impetigo enz., daar reeds het jodium, even als de zwaaraarde, op zichzelf en zuiver toegediend, zoo bij uitstek veel in genoemde ziekten vermogen. Welligt werkt het joduret. baryi nog meer specifiek in deze verbinding, en heeft er hier eene soortgelijke verhouding plaats als bij de aethiops antimonialis. Volgens de onderzoeken van JAHN aan dieren en menschen, gezonden en zieken (*z. Med. Convers. Bl.* 1850, S. 25) is het middel een scherp vergift, even als het sublimaat, hetwelk men slechts in kleine doses mag toedienen. Zoodanige doses schenen hem bij alle hypertrophieën, woekeringen, vitia parasitica, chronische ontstekingen, indurationes, werkzaam toe dan kwik, murias barytae, stibium en jodium alleen toegediend. ROTHAMEL (*Med. Convers. Bl.* 1851, S. 516) schreef aan eenen 21jarigen zieke in een hopeloos geval van scrophulosis, $3\frac{1}{2}$ maand achtereenvolgend, het joduret. baryi voor, aanvankelijk p. d. 4 maal daags tot $\frac{1}{8}$, en als deze niets bewerkten, geklommen p. d. tot $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, met zeer gelukkig gevolg.

Nº. 852. R_p. Joduret. baryi gr. ij—viij,

Aq. destill. $\frac{3}{4}$ ij.

det. in vitro nigr. colore.

S. 3 Maal daags 10—20—30 droppels in haverslijm.

Biërr laat tegen scrophuleuse, verharde klieren de volgende zalf inwrijven:

Nº. 853. R_p. Joduret. baryi gr. iv,

Axung. porci $\frac{3}{4}$ j.

M.

(Z. MAGENDIE, *Formulaire etc.* Duitsch v. KUNZE 1851 p. 108. RIECKE l. c. p. 111. RADIUS l. c. p. 147.)

*†JODURETUM CARBONII, *Carbonium jodatum*, Jodium-koolstof, Koolstof-jodure. Dit nieuwe, onlangs door SERULLAS ontdekte, door MITSCHERLICH geanalyseerde en door

COGSWEL (*of Jodine and its compounds*, Edimb. 1857, p. 121) in deszelfs werking op honden nader beproefde middel heeft noch bij SOBERNHEIM, noch bij LINCKE en RADIUS (l. c.) eene plaats gevonden; doch zeer ten onregte, want het is geen onwerkzaam middel, daar COGSWEL reeds met 5 grein joduret. carbon. in maximum (d. i. 2 atomen koolstof en 1 atoom jodium) bij eenen dashond convulsiones en paralysis, en op den 4^{den} dag den dood deed ontstaan. Volgens hem heeft het middel in deszelfs werking veel overeenkomst met de strychine. Men heeft het tot nogtoe niet inwendig voorgeschreven. In 2 gevallen van lepra, 5 gevallen van porrigo en 5 van klierzwellingen wendde LICHFELD de volgende zalf met voordeel aan:

N°. 854. R_p. Jodureti carbonii (in max.) 3 β,

Ung. simpl, 3 vj.

M. S. Om in te wrijven.

(Z. RIECKE l. c. p. 164.)

*JODURETUM FERRI, *Ferrum jodatum*, *Ferrum hydriodicum oxydulatum*, *Ferri jodidum* (Ph. Lond.), Jodium-ijzer, IJzer-jodure. Dit werkzaam, tonisch-oplossend geneesmiddel werd in 1851 eerst door PIERQUIN, in 1853 door THOMSON (z. SCHMIDTS *Jahrb.* 1854, Bd. 6, 255), BAUDELLOCQUE, BLACHE, GUERSENT en EAGER aangeprezen, en wel tegen ziekten met slechte bloedbereiding, chlorosis, scrophulosis, atrophie, chronische leucorrhoea, gonorrhoe, syphilis, scirrhus, phthisis pulmonalis, voorts tegen amenorrhoea, van geene koorts vergezeld rheumatisme (CLENDDINNING), verbonden met bleekheid van het aangezicht, groote zwakte en oedema pedum, tegen atonische, torpide zweren met caries (RICORD). FORCKE (HOLSCHER's *Annalen*, 1829, Bd. 4) liet, bij eene ruggegraatsverkromming, in de streek der sterkste zijdelingsche afwijking eene fontanel van 4—6 erwten leggen, en bovendien den geheelen rug en de zijden der borst met groote hoeveelheden ung. jodur. ferri (3 j op 3 axung.) inwrijven met gunstig gevolg.

Dosis en toetliening. Inwendig p. d. gr. ij—iv, 2—3 maal

daags, in oplossing, poeders pillen. Uitwendig gebruikt men het in wasschingen, lavementen, zalven en baden.

N°. 855. R_p. Joduret. ferri 3 j,
Syr. sudoriferi ℥ j.
S. Dagelijks 2—6 maal 1 eetl. vol (Ricord).

N°. 856. R_p. Jodur. ferri gr. vj—ix.
Aq. destillat. ℥ iv,
Tinct. aurant. 3 iij.
S. In 5 keeren binnen 24 uren te gebruiken.
(Thomson, tegen scrophulosis.)

De *Tinct. jodureti ferri Pierquini* bestaat uit 3 ij jodur. ferri en alcohol. et aquae aa ℥ ij; de dosis is 2 maal daags 1 eetl. vol tegen scrophulosis inveterata. De *Chocolata cum joduret. ferri Pierquini* (tegen amenorrhoea en fluor albus) bestaat uit 125 gr. jodium-ijzer op 2 ℥ chocolade. Ook heeft PIERQUIN tegen chlorosis en fluor albus de volgende trochisci aangeprezen:

N°. 857. R_p. Jodur. ferri 3 β,
Crocī pulverati 3 ij,
Sacchari albi ℥ vj,
Gummi tragacanthae s. q.
ut fiant trochisci N^o. cxx.
S. Dagelijks 8—10 stuks.

De *Syrupus jodureti ferri* (3 v jod. pur., 3 ij β limat. mart., ℥ iv aq. destill. en ℥ ij sacchar.) is de vorm, welke het minst spoedig wordt ontleed; 8 deelen syroop bevatten 1 deel joduretum ferri. RICORD laat oude leucorrhoeën en druipers met 5—9 grein jodiumijzer op ℥ vj aq. destillat. inspuiten. PIERQUIN neemt als bijvoegsel voor een bad ℥ β—℥ j in ℥ j water opgelost.

*†JODURETUM HYDRARGYRI, *Protoioduretum hydrargyri*, *Hydrargyrum jodatum flavum*. Kwiksilver-jodure, enkel of geel jodium-kwiksilver. Dit praeparaat heeft eene groenachtig gele kleur, is in water en alcohol onoplosbaar, en wordt onder inwerking van het licht spoedig zwart.

Over de geneeskrachtige werking van het zuivere kwikzilverjodure is men het nog niet eens, daar men hetzelfde dikwerf onzuiver of ongelijk aangewend heeft. Men heeft het in- en uitwendig bij syphilis, scrophulosis, oude kliergezwollen degeneratio ovarii (volgens JAHN), tumor albus (BLUMHARDT, RÖCKER), tinea, sycosis, gutta rosacea, lupus werkzaam bevonden (COWELL, TÜNGERMANN, PELLETAN, JAHN, BIETT, RAYER, BOINET).

Gift en Vorm. Men geeft het joduretum hydrarg. inwendig, wegens deszelfs onoplosbaarheid, in pillen- of poedervorm, volwassenen p. d. gr. β —gr. j, 5—4 maal daags. RICORD klimt tot op 6 grein in de 24 uren, en heeft, in sommige gevallen, gedurende de geheele kuur 200 grein gebruikt. Uitwendig wendt men het in zalfvorm ($\mathfrak{D}$ j— $\mathfrak{D}$ iv op $\mathfrak{Z}$ j axung.) aan. Deze zalf kan niet oud worden, daar het protojoduretum dan in deutojoduretum overgaat, hetwelk aan de oranjegele kleur der zalf te herkennen is.

Nº. 858. R_p . Jodureti hydrargyri,
Lactucarii $\overline{aa}$ 3 β ,
Extr. opii aquos. gr. ix,
Extr. guajaci aquos. 3 j.
M. f. pil. N. xxxvj, consp. lyeop.
D. S. Dagelijks 4—6 pillen in te nemen.
(RICORD, tegen syphilis.)

Nº. 859. R_p . Jodureti hydrarg. gr. j—iv—viij,
Magnes. albae,
Sacchari albi $\overline{aa}$ 3 β .
M. f. pulv. div. in xij part. aeq.
S. 3 Maal daags 1 poeder.
(RADIUS, tegen hardnekkige scrophulosis, venerische zweren.)

De *Pilulae Hydrargyri jodidi Ph. Lond.* bestaan uit:

Nº. 860. R_p . Jodureti hydrarg. 3 j,
Confect. ros. canin. 3 iij,
Pulv. zingiberis 3 j.
M.

Het *Unguentum hydrargyri jodidi Ph. Lond.* bestaat uit:

Nº. 861. R_p. Jodureti hydrargyri 3 j,
Cerae albae 3 ij,
Adipis suillae 3 vj.
M.

PELLETAN neemt slechts gr. vj op $\frac{3}{4}$ j axung. en voegt daarbij gr. viij acetat. morphii, welke zelf hij tegen hardnek-kige kliergezwollen aanprijst. RICORD gebruikte tegen venerische zweren 9 ij — 9 iv op $\frac{3}{4}$ ij axung., BIETT (tegen lepra, lupus, psoriasis) 9 j — 3 β op $\frac{3}{4}$ j (z. RIECKE l. c. p. 580 en volg., SOBERNHEIM p. 528, LINCKE p. 740). RAYER prijst ter be-poediging der cicatrisatie van syphilitische zweren aan:

Nº. 862. R_p. Joduret. hydrarg. 9 j,
Adip. suillae $\frac{3}{4}$ j,
Essent. de bergamott. gtt. x.
M. exactiss. ut fiat ung.
S. Dagelijks 3 j en meer in te wrijven.

*JODURETUM PLUMBI s. PLUMBICUM, *Plumbum jodatum*, *Plumbum hydriodicum*, *Hydriodas plumbi*, Jodium-lood. Is het eerst door HENRY in het jaar 1851 daargesteld en daar-op door COTTEREAU en VERDÉ geneeskundig aangewend. Vol-gens hen en DELISLE werkt het niet zoo irriterend op de huid als jodium en joduretum potassii. VELPEAU verdeelde daarmede (3 β op $\frac{3}{4}$ j axung.) in 5 gevallen kliergezwollen, bij welke andere jodiumpraeparaten zonder werking bleven. Ook BAU-DELOCQUE prijst het hier, even als RICORD, ter verdeeling van bubones. COTTEREAU prijst het jodiumlood inwendig, 5 maal daags van 1—5 grein in pillenvorm (jodur. plumb. 3 β , con-serv. rosar. q. s. ut fiant pilulae N. xx, 2 maal daags 1—5—6—12 pillen) tegen scrophulosis aan. SOBERNHEIM heeft van het jodiumlood geene melding gemaakt, wel daarentegen RIECKE (l. c. p. 565—565).

*JODURETUM POTASSII, z. *Jodium*.

*†JODURETUM SULPHURIS, *Sulphur jodatum*, Jodium-zwavel, zwaveljodure (uit 40 deelen jodium en 10 deelen fijn gewreven zwavel, in eene glazen retort verwarmd, zonder vloeibaar worden). Het is eene grijze, glanzige, kristalvormige, lamelleuse massa, welke ligt ontleed wordt, en, op de huid gebragt, vlekken, even als jodium, achterlaat. Als internum heeft men de jodiumzwavel, welke, volgens BIETT, even corroderend werkt, als sublimaat (z. *Diction. de Médecine* Edit. 2, Tom. I, p. 499) nog niet voorgeschreven, wel daar-entegen als externum, waarvan het eerst BIETT in 1827, later RAYER, CASENAVE, ALIBERT, LUGOL, VOLMAR, CLESS, COPLAND, SIMPSON en anderen de gunstige werking zagen. Zij bezigden eene zalf uit joduret. sulphur. $\text{℥ j}—\text{ʒ } \beta$ op ʒ j axung. (BIETT) of uit 5 grein jodiumzwavel op ʒ j axung. (RAYER) tegen gutta rosacea, sycosis, tuberculeuse syphiloïdes, lupus, lepra en psoriasis (z. RIECKE l. c. p. 618—615).

*†JODURETUM ZINCI, *Zincum jodatum*, Jodium-zink, Zinkjodure. Dit praeparaat is weinig bekend en tot nog toe door Duitsche artsen niet geneeskundig beproefd. Volgens COGSWELL (*an experimental essay on medical properties of jodine etc.* Edinb. 1857, p. 148) is het een prikkelend, corroderend vergift, veroorzaakt het op de van epidermis beroofde huid eene zeer hevige pijn, en brengt reeds 1 grein, inwendig toegediend, hevige toevallen voort. URE prijst het uitwendig (ʒ j op ʒ j axung.), als een zeer werkzaam middel ter ver- deeling van scrophuleuse gezwellen aan; PROUTET, tegen ophthalmia scrophulosa een oogwater uit 15 grein jodiumzink op ʒ vj aq. destill.

*IPECACUANHAE RADIX, z. *Cephaëlis ipecacuanha*.

IPOMOEA JALAPA NUTTAL, *Convolvulus jalape* LINN., *Ipomeoa purga* Wenderoth (Class. V, Ord. 2, Pentandria Digynia, Ord. nat. *Convolvulaceae*), Jalape trechterwinde. Hoogst eenzijdig zoude het zijn den wortel van deze plant (*Radix Jalapae*) als een eenvoudig purgans te beschouwen; hij is dit allezins in groote doses ($\text{℥ j}—\text{℥ ij}$ p. d.), maar hij bezit nog veel meer heilzame eigenschappen, ten gevolge van zijne zoutachtige bestanddeelen, welke hij behalve de drastische

harst bevat. Hij is mij in kleine doses en aanhoudend gebruikt, even als *gratiola*, *helleborus*, *gummi guttae* enz., een uitmuntend resolvens en incidens, om slijm op te lossen en tot de ontlasting geschikt te maken, om verstoppingen te verwijderen (in alle onderbuiksingewanden) en om krachtig bij manie en melancholie van het hoofd afleiding te geven. Bij status pituitosus en verminosus, in sub-acute slijmkoorts, nog meer bij chronische blennorrhoea pulmonum, ventriculi et intestinorum, bij catarrhus chronicus pulmonum, asthma pituitosum van oude personen, vooral van potatores, waar het slijm zeer taai en vast is, de intestina ongevoelig, torpide zijn, en wegens paresis reeds habituele obstructio aanwezig is, — hier is de jalape, naar omstandigheden met kleine doses tartras potassae, calomel, aethiops enz. verbonden, een onontbeerlijk middel. Even zoo ook bij hydrops torpidus (hier met rad. squillae en sulphas potassae), bij torpiden nadruiper, waar SYDENHAM hem reeds aanprijst. Ook is zij mij in wormdrijvende electuaria, deels als purgans, deels als wezenlijk anthelminthicum, van groote waarde (z. *Artemisia contra*). Om afleiding op het darmkanaal te geven, beveelt GÖLIS bij hydrocephalus acutus de jalape in verbinding met calomel aan. Dezelfde verbinding heb ik dikwijls, aangemoedigd door de gelukkige resultaten, tot welke Engelsche artsen gekomen zijn, in die gevallen van scarlatina toegediend, waar de aandoening van het cerebrum aanmerkelijk was. In de kinderpraktijk is de jalape mij een onontbeerlijk middel; zij is niet alleen een zeker purgans, dat bij dikke buiken zeer veel slijm verwijdert, maar (in kleine doses p. d. 4—5 grein met sem. foeniculi, nuc. moschat. aa gr. ij en eleosacch. citri ʒ j, 5 maal daags) een heerlijk middel, om chronische diarrhoea, welke van zwakte des darmkanaals afhangt, te stoppen (RAUCH z. FRAENKEL l. c. p. 241). Bij chronische huiduitslagen, ophthalmia serophulosa chronica, atrophie met dikke, opgezette buiken en gezwollene, verharde darmscheilsklieren, zelfs bij rachitis, heb ik met de volgende poeders in 14 dagen meer mijn doel bereikt, dan met vele andere daartegen aangeprezene geneesmiddelen in 10 weken:

Nº. 863. R_p. Calomel. optim. gr. j—iij,

Rad. jalapae gr. vj—x,

Rad. rhei gr. v,

Eleosacchari citri $\varnothing$ β .

M. f. pulv. disp. dos. xvj.

S. 's Morgens en 's avonds $\frac{1}{2}$ poeder, en alle 3 dagen, doch alleen 's morgens, een geheel poeder.

(Voor kinderen van 5—10 jaren.)

Praeparaten, gift, vorm en verbinding der jalape. Resina jalapae, verkregen door digestie van den wortel met spir. vini rectific. Zij is slechts bij volwassenen bij zeer grooten torpor des darmkanaals geschikt p. d. van 5—10 grein, bij kinderen slechts zelden, hoogstens tot gr. j. De *Tinctura resinae jalapae*, p. d. 3 ij—3 iij, is bij krankzinnigen met onderbuiksverstoppingen als purgans zeer dienstig. 2. *Resina jalapae praeparata*. Deze verdient boven de eerste de voorkeur, vermits zij zachter werkt. Zij bestaat uit pulv. amygd. dulc. et resin. jalapae aa part. aeq., en kleeft niet, zoo als de resina alleen, aan keelholte en maag aan. De dosis is $\varnothing$ β tot $\varnothing$ j. 3. *Tinctura radiceis jalapae* (1 deel met 8 deelen spir. vini grad. 20 gedurende 6 dagen getrokken, z. *Pharm. Belg.* pag. 475) p. d. 3 β —3 j. 4. *Sapo jalapinus* (resin. jalap. et sap. medicat. aa part. aeq.). De dosis is als excitans gr. v—x, als purgans $\varnothing$ β — $\varnothing$ j. De *Radix jalapae* geeft men in zelfstandigheid, als excitans aan volwassenen p. d. van 5—6 grein, aan kinderen 4—5 grein, als purgans 10—12 grein alle uren, tot dat er werking volgt. Het best is de poedervorm, voorts die van pillen, electuarium. Wat de verbindingen aangaat, hierover raadplege men de voorschriften. Het beste corrigens is eleosacch. citri.

*Nº. 864. R_p. Rad. jalapae $\varnothing$ β — $\varnothing$ j,

Calomel. opt. gr. ij—gr. iv.

Eleosacch. citri $\varnothing$ j.

M. f. pulv.

S. In eens als laxans in te nemen.

*N°. 865. R_p. Rad. jalap. pulv.,
 Sulphat. potassae,
 Rad. valerian. $\overline{aa}$ 3 j,
 Oxymell. squillit. $\overline{3}$ j.
 M. f. electuarium.
 D. S. Theelepelswijze in te nemen.

(Störk's *Electuarium anthelminthicum*.) Het *Electuarium anthelminthicum Hufelandi* bestaat uit:

*N°. 866. R_p. Rad. jalapae pulv. 3 j,
 Rad. valerian. pulv. 3 j β ,
 Sem. cinae pulv. $\overline{3}$ β ;
 Tart. potassae 3 ij,
 Oxymell. squillit. 3 vj,
 Rob. dauci q. s.
 ut fiat electuarium.
 S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

Het *Electuarium anthelminthicum Bremseri* komt hiermede nagenoeg overeen, doch bevat nog pulv. tanacet. Daar dergelijke electuaria door de meeste kinderen moeilijk worden ingenomen, zoo hebben ZWELFER, J. A. SCHMIDT, WENDT en anderen, *Rotulae s. Morsuli anthelminthici* laten bereiden, bij voorbeeld:

*N°. 867. R_p. Rad. jalapae,
 Calomel $\overline{aa}$ 3 β .
 Macid. pulv. $\overline{3}$ j,
 Sacchari albi in aq. solut. q. s.
 ut fiant. post. coct. ad. consist. tabul. morsul. gr. iv.
 D. S. 's morgens en 's avonds één.

(ZWELFER'S *Rotulae anthelminthicae*, door WENDT verbeterd.)

Ik heb een poeder uit rad. jalap., sem. cinae, sem. tanacet. $\overline{aa}$ 3 ij in honigkoekjes laten bakken, en kinderen daarvan

dagelijks laten gebruiken, waarna de wormen spoedig verwijderd werden. SELLE prijst bij verouderden status mucosus, verouderde onderbuiksverstoppingen, in de vena portarum en lever aan:

*N°. 868. R_φ. Resinae jalapae pulv.,
 Aloës socotrinae,
 Calomel. $\overline{aa}$ 3 j,
 Tinct. rhei aquos. s. q.
 ut fiant pilulae gr. ij consp. cinnam.
 S. 8 Pillen in eens in te nemen.

JAHN geeft tegen hetzelfde lijden, alsmede tegen hydrops torpidus en chlorosis:

*N°. 869. R_φ. Resinae jalap. pulv. $\varnothing$ j,
 Gummi ammoniaci,
 Sapon. stibiati,
 Extr. marrubii,
 Subcarbonat. ferri $\overline{aa}$ 3 j.
 M. f. pilulae gr. ij, consp. lycop.
 D. S. 's Morgens en 's avonds 2 pillen.

De vroeger tegen buikwaterzucht zoo beroemde pillen van DE MAN, welker goede werking ook door WENDT wordt bevestigd, bestaan uit:

N°. 870. R_φ. Resin. jalap. pulv.,
 Scammonii $\overline{aa}$ $\varnothing$ ij,
 Rad. squillae pulv. 3 β ,
 Extr. rhei compos. $\varnothing$ iv,
 Spir. vini rectificat. s. q.
 ut fiant pilulae N. xl, consp. cinnam. dent. in vitro.
 S. Alle 4 uren 1 pil.

De *Pilulae laxantes Graefii* zijn eenvoudiger, en toch ook zeer werkzaam bij hydrops abdom. torpidus:

- *N°. 871. R_p. Sapon. jalapini $\frac{3}{4}$ β ,
 Gummi guttae gr. xij.
 M. f. Pilulae gr. ij, consp. lycop.
 S. 3 Maal daags 6—8 pillen.

IRIS FLORENTINA LINN. (Class. III. Ord. 1, Triandria Monogynia, Ord. nat. *Irideae*), Florentijnsche lisch. De wortel van deze plant (*Radix iridis florentinae*) is een ligt acre, en bezit in verschen toestand een vlugtig scherp beginsel, scherpe harst, aetherische olie en extractiefstof; van daar dat hij braking en purgeren te weeg brengt. De oudere artsen achtten dit middel bij chronische blennorrhoea ventriculi, intestinorum, bronchorum, pulmonum, bij dyspnoea mucosa, asthma mucosum en dyspepsie zeer hoog (ROSENSTEIN, HUFELAND, JAHN). Het verdient ook meer opmerkzaamheid, dan de tegenwoordige artsen er aan schenken. Bovendien is het ook een antispasmodicum, bevordert als kaauwmiddel de speekselafscheiding, verligt de tandwording, is een niesmiddel, en ook in ROSENSTEIN'S kinderpoeier opgenomen (z. Voorschrift N°. 873 en 874). Ook vormt de wortel een bestanddeel van de sapo cosmeticus, pulvis dentifricius, cosmeticus, sternutatorius, der species ad infusum pectorale en der trochisci bechici. *Gift en Vorm.* Inwendig p. d. $\frac{1}{2}$ β —3 β , 3 maal daags in poeders, trochisci.

- N°. 872. R_p. Rad. irid. florent. 3 β ,
 Croci c. spir. vini pauxill. tritae gr. xv,
 Sem. carui 3 j β .
 M. f. pulvis.
 S. 4 Maal daags $\frac{1}{2}$ theel. vol.

- N°. 873. R_p. Rad. irid. flor. pulv. 3 j β ,
 Myrrhae pulv. 3 β ,
 Ol. caryophyllorum,
 Ol. cinnamomi aa gtt. vj,
 Mell. rosarum $\frac{3}{4}$ j.
 M. f. electuarium.
 S. Tandopiaat.

Nº. 874. R_p. Rad. irid. flor. $\frac{3}{4}$ β,
 Cerae flavae $\frac{3}{4}$ j β,
 Rad. curcumae $\frac{3}{4}$ j,
 Terebinth. venet. s. q.
 f. pisa pro fonticulis.

IRRIGATIO, z. *Balneum stillatitium*.

JUGLANS REGIA LINN. (Class. XXI, Ord. 8, Monoecia Polyandria, Ord. nat. *Terebinthinaceae* (affin.) Juss. gen. *Juglandeae* De Cand.), Gewone okkernoot. In den *Dictionn. de Médecine*, vol. 21, zegt M. A. RICHARD van de^r bladen van dezen boom, dat, hoewel zij tegenwoordig in onbruik zijn geraakt, hunne werking desniettemin zeer krachtig is. Onlangs heeft ook Prof. G. NEGRIER te d'Angers in de *Archives générales de Médecine*, 1841, Ap. p. 399 seqq., de kuur medege-
 deeld, welke hij met praeparaten der okkernootbladen tegen scrophuleuse aandoeningen had in het werk gesteld. Uitwendig wendde hij het decoct aan als waschmiddel bij tumor albus articulorum en scrophuleuse zweren, en inwendig diende hij een infusum der versehe bladen, met bijvoeging van syroop of honig, of ook het *Extractum folior. juglandis regiae*, p. d. 5 greinen in pillen, 3 maal daags, toe. Van 27 kinderen genazen er 12 in het oog loopend spoedig, terwijl de meeste jaren lang aan scrophuleuse verzweringen der halsklieren en gelijktijdig aan ophthalmia scrophulosa, sommige zelfs aan caries en necrosis scrophulosa geleden hadden, en reeds vroeger levertraan, baryta, jodium, amara, ijzer, gentiana vruchteloos waren toegediend. Eerst 10 dagen na de aanwending van het middel bemerkte men de beginnende beterschap. De kuur werd ondersteund door dierlijk voedsel, en bij niemand bragt het middel moeilijke spijsvertering of buikpijn en diarrhoea te weeg. Op verharde scrophuleuse klieren legde NEGRIER met goed gevolg lijnzaadpappen, met aq. fol. jugland. reg. vermengd. Ook tegen chlorosis vond hij het middel werkzaam.

De onrijpe okkernoten (*Nuces juglandis immat.*) geven het *Extractum nucum juglandis*, hetwelk bitter adstringerend, eenigzins inciterend en oplossend werkt, en niet ten onregte

door ROSENSTEIN, HUFELAND en anderen tegen chronische blennorrhoea ventriculi, intestinorum et vesicae is aangeprezen. De *Putamina nucum jugland.* maken een bestanddeel uit van het *Decoct. antisiphilit. Pollini*, en zijn ook met spec. lignorum een goed middel tegen verouderde jicht. Het afkooksel zelf dient ook tot het verbinden van scrophuleuse en arthritische, zelfs syphilitische, onzuivere zweren. De *Oleum nucum juglandis* wordt spoedig ranzig en daardoor prikkelend, om welke eigenschap zij tegen maculae corneae is aanbevolen. Inwendig heeft men haar tegen wormen aangeprezen; een afkooksel van de onrijpe schalen is ook een volksmiddel tegen lintworm.

Dosis en Vorm. De *Putamina* in afkooksel (3 vj op 3 vj col.), het extract in oplossing, pilulae, p. D. Θ j. Men vermijde aluin, eiwit, kleefstof, amyllum, metaalzouten, minerale zuren en haloïden. Tegen helminthiasis kan ik aanprijzen:

*N°. 875. R_p. Extr. nuc. jugland. 3 ij,
 Aq. cinnam. simpl. 3 j β .
 S. 3 Maal daags 1 theel. vol.

Na verwijdering der wormen dient:

*N°. 876. R_p. Extr. nucum jugland. 3 ij,
 Tinct. ferri pomat. 3 iij,
 Aq. cinnam. simpl. 3 ij,
 Sacch. albi 3 iij.
 M. S. 3 Maal daags 1 theel. vol (BERENDS).

Als verbandmiddel voor bovengenoemde zweren dient:

*N°. 877. R_p. Extr. nuc. jugland. 3 β ,
 Dec. cort. salicis (ex 3 β) 3 vj,
 Extr. myrrhae 3 iij,
 Extr. chamomillae 3 ij.
 D. S. Om mede te verbinden.

*JULEP E CAMPHORA, z. *Camphora*.

JULEP SUDORIFERUM BRERAE, z. *Acetas ammoniacae liquidum*.

*JUNIPERUS COMMUNIS LINN. (Class. XXII, Ord. 12, Dioccia Monadelphia, Ord. natur., *Coniferae Trib.*, *Cupressineae Rich.*), Gewone jeneverboom. Tot geneeskundig gebruik dienen de jeneverbeziën (*Baccæ juniperi*), het *Succus juniperi inspissatus* s. *Rob juniperi*, de *Oleum baccar. junip. aethereum*, de *Spiritus juniperi*, het *Lignum* en *Aqua juniperi*. De jeneverbeziën behooren tot de resinoso-aetherea, bevatten veel aetherische olie, harst, was, gom enz. en zijn daarom een zeer werkzaam middel in verschillende ziektevormen, ja bij het volk als antihydropicum beroemd. Hypochondristen en hysterischen nemen het liefst de jeneverbeziënthee in, vermits zij hun tegen flatulentie, maagzwakte en pyrosis het best bekomt. Ook wordt zij bij onderbuiksverstoppingen, in lever, mesenterium, milt, poortader, uterus en chronische blennorrhoeae der spijsverteringswerktuigen door sommige artsen aanbevolen. In de lichtere vormen van huid- en buikwaterzucht met een torpide karakter, in de pisopstopping van oude lieden, waar de huidwerkzaamheid traag is, verdienen de oleum en baccæ juniperi voornamelijk aanbevolen te worden. In zoodanige gevallen kan ik, als zeer werkzaam, 1—2 kopjes heete, sterke koffij en 5 minuten daarna eene kleine hoeveelheid echte Schiedammer jenever, welke veel oleum juniperi bevat, aanprijzen. Dit huismiddel werkt sterk diuretisch. Ook het mixtuur van J. P. FRANK en WEICKARD uit herb. absinth. en baccæ junip. is hier zeer werkzaam (z. *Voorschrift* N°. 1882). Tegen verouderden catarrhus pulmonu met vesicae, lithiasis, tegen arthritisch-rheumatisch lijden met maagzwakte en verslijming, is een zoodanig bier, dagelijks gedronken, te regt aangeprezen. In het algemeen behoort de jeneverbeziënthee tot de ware bloedzuiverende middelen, en de meeste *Species haematocatharticae*, welker aanhoudend gebruik in chronische gevallen van jicht, steenziekte, herpes, secundaire syphilis enz. zoo werkzaam is, bevatten baccæ et lignum juniperi; de eerste moeten evenwel niet gekookt, maar sub fin. coct. bijgevoegd worden, zoo de aetherische olie niet verloren zal gaan; men handelt daarom

het best, door de gedroogde, vóór hunne volkomene rijpheid ingezamelde beziën te kneuzen en slechts met kokend water te infunderen en te filtreren, vervolgens het terugblijvende gedurende $\frac{1}{4}$ uur te koken, en de beide colat. bij elkander te voegen. Men verkrijgt alzoo de vluchtige zoowel als de vaste bestanddeelen.

Dosis, Vorm en Verbinding. Men geeft de *Baccae juniperi* het best in afgietsel met water, bier, wijn ($\bar{3}$ j op $\bar{3}$ x col.), alle 1—2 uren 1—2 eetl. vol, maar niet tot de helft verkookt, zoo als SOBERNHEIM (l. c. p. 145) opgeeft; de *Oleum juniperi* van 2—6 droppels als eleosaccharum, de *Rob juniperi* (z. *Ph. Belg.* p. 164) p. d. van 3 j—3 ij, 4 maal daags, de *Spiritus juniperi compositus Pharm. Belg.* (bacc. junip. $\mathfrak{E}$ j, sem. carui, sem. foenicul. $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{E}$ β , spir. vini grad. 10, $\mathfrak{E}$ ix, z. l. c. p. 191) van 3 iij— $\bar{3}$ β daags. Uitwendig dienen de beziën in beroo-kingen ($\bar{3}$ j met mastix, wijrook, barnsteen $\overline{\text{aa}}$ 3 j) op gloei-jende kolen gestrooid, terwijl de rook naar het lijdende deel gevoerd, of dit met berookt flanel gewreven wordt. Zij zijn zeer werkzaam bij rheumatisch lijden en oedema pedum senum. In-wrijvingen van ol. juniperi, ammonia liquida, tinct. cantharid., van spir. juniperi en spir. vini camphoratus zijn goede adju-vantia bij hydrops torpidus, verlammingen, jichtknobbels en contracturen.

De *Pilulae antihydripicae Pearsonii*, een werkzaam middel, bestaan uit:

*N°. 878. R_p. Rad. squillae pulv.,
Herb. digital. purp. $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{D}$ β ,
Extr. gentianae $\mathfrak{D}$ j,
Olei juniperi gtt. viij,
Syr. spinae cervinae s. q.
ut fiant pilulae N. xij, consp. cinnam.
D. S. 3 Maal daags 1 pil.

Even zoo doelmatic is de *Mixtura diuretica Brerae*:

*N°. 879. R_p. Baccar. juniperi $\bar{3}$ β ,
inf. aq ferv. s. q. ut rem. col. $\bar{3}$ viij, refr. adde:

Spir. nitri dulcis 3 j,
 Oxymell. squill. $\overline{3}$ β .
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

Nog werkzamer is de *Mixtura diuretica Hufelandi*:

*N°. 880. R_p. Rob. juniperi $\overline{3}$ j,
 Aq. petroselini $\overline{3}$ vj,
 Spir. nitri dulcis 3 ij,
 Tinct. aromaticae 3 j,
 Oxymell. squillit.,
 Syr. spinae cervinae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β .
 M. S. Alle 2—3 uren 2 eetl. vol.

De *Mixtura antihydropica Rustii* bevat ook rob juniperi (z. *Sambucus nigra*). SOBERNHEIM prijst tegen atonischen hydrops aan:

N°. 881. R_p. Baccar. juniperi,
 Fol. uvae ursi $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β ,
 Herb. absinthii $\overline{3}$ ij,
 inf. aq. ferv. s. q. ut reman. col. $\overline{3}$ vj, refr.
 adde:
 Tinct. squill. kalinae 3 j,
 Spir. nitri dulcis 3 ij,
 Syr. rhamni cathartici $\overline{3}$ j,
 S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

*N°. 882. R_p. Baccar. juniperi,
 Herb. absinthii $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β ,
 inf. cerev. fervid. $\overline{4}$ j β . Dig. p. hor. vj
 vase clauso.
 S. Bij kopjes te gebruiken.
 (Ook kan men er rob junip. et syr. comm. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j bijvoegen.)

De *Species diureticae et haematocatharticae Sellii* bestaan uit:

*F°. 883. R_p. Baccar. juniperi,
 Sem. petroselini,
 Sem. foeniculi $\overline{aa}$ 3 ij,
 Ligni juniperi,
 Rad. senegae,
 Rad. graminis,
 Rad. taraxaci,
 Rad. cichorei $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij.
 C. C. M. S. 2 Volle eetlepels met $1\frac{1}{2}$ ℥ water
 tot 1 ℥ te verkoken en dagelijks te gebruiken.

(Ook hier is het beter eerst 1—2 uren de hoeveelheid te trekken, en later het residuum te koken). Tegen ligte hydrops prijst SUNDELIN aan:

N°. 884. R_p. Acetat. potass. 3 ij,
 Spir. juniperi $\frac{3}{4}$ β.
 M. S. 4 Maal daags 40—80 droppels.

N°. 885. R_p. Spir. juniperi,
 Spir. camphorat. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j,
 Acet. squillit. $\frac{3}{4}$ β.
 M. S. Laauw met doeken op te leggen.

(BECKER, tegen hoofdgezwollen van pasgeborenen.) Zeer urindrijvend is het volgende, door PHOEBUS aangeprezen mixtuur:

*N°. 886. R_p. Baccar. juniperi $\frac{3}{4}$ j,
 Sem. petroselini $\frac{3}{4}$ β,
 inf. aq. ferv. s. q. col. 3 vj, adde:
 Eleosacchari juniperi $\frac{3}{4}$ j,
 Spir. nitri dulcis 3 j.
 D. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

*JUNIPERUS SABINA LINN. (Class. XXII, Ord. 1, Dioecia Monadelphia, Ord. nat. *Coniferae*), Stinkende jenever, Zevenboom. Het kruid van dezen boom (*Herba sabinae*), dit

bekende specificum bij ziekten van den uterus met torpor, menostasie, bij slijmige, lymphatische, weinig gekleurde meneses, tegen dysmenorrhoea met te geringe vitaliteit van den uterus en steriliteit, ja zelfs bij metrorrhagia en leucorrhoea met torpide zwakte der baarmoeder, is een gewichtig, onontbeerlijk middel. Maar niet alleen tegen genoemd uteruslijden, ook tegen verouderde jicht, met contractuur der gewrichten, verlamming, tegen chronisch rheumatismus, exostoses, caries en necrosis, zelfs uitwendig tegen slappe, atonische, slechten etter opleverende zweren, tegen wratten, syphilitische condylamata, herpes, porrigo en lepra verdient de sabina te regt te worden aangewend.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. Inwendig het *herba* p. d. van 5, 10—15 grein, 2 maal daags, het best in pillen; de *Oleum sabinae*, daar zij zeer prikkelend is, slechts in zeer torpide gevallen, b. v. van jicht (volgens HUFELAND), van 1, 5—4 droppels, 2 maal daags met suiker (*Eleosaccharum sabinae*) of mucilago. De doelmatigste vorm is evenwel het infusodecoet, volgens KOPP, waarin 3 ij— $\frac{3}{2}$ β herb. eerst geïnfundeerd en vervolgens het residuum, gedurende $\frac{1}{4}$ uur nog gekookt wordt, zoodat beide, bij elkander gevoegd, 6—8 oncen col. bedragen. Uitwendig dient het *Pulv. herb. sabinae*, met kamfer, als strooipoeder in onzuivere, woekerende zweren (KRÜGELSTEIN), als decoet. ($\frac{3}{2}$ j op $\frac{3}{2}$ vj col.) in inspuitingen, om fistuleuse, carieuze zweren te zuiveren, in omslagen, gorgelranken, halve bladen, zalven (z. o.). KOPP prijst tegen pijnlijke menses, ten gevolge van te geringe werkzaamheid der baarmoeder, alsook tegen steriliteit, het volgende:

Nº. 887. R_p. Herb. sabinae pulv. 3 iij,

Extr. sabinae pulv. 3 ij,

Succi liquirit. 3 β .

M. f. pilulae N. cl.

S. Alle 2 uren 5 pillen, ten tijde der catamenia.

Dezelfde geeft tegen amenorrhoea met atonie der baarmoedervaten:

N°. 888. R_p. Herb. sabinae 3 iij,
 Rad. valerianae 3 β,
 inf. aq. ferv. s. q. ad col. 3 vj, adde:
 Tinct. cinnam. 3 ij,
 Syr. croci 3 j.
 M. S. Alle uren 1 eetl. vol.

Volgens GARDES (*Journal de Chimie médic.* 1837, Julij) is de doelmatigste aanwending de volgende, daar deze den onaangename reuk het best wegneemt:

N°. 889. R_p. Herb. sabinae subtiliss. pulv. 3 ij,
 Sacchari albi 3 xxij,
 Gummi tragacanth. 3 j,
 Aq. menthae pip. 3 j.
 M. f. tabulae gr. xij.
 D. S. 3 Maal daags 8 stuks.

HORN prijst tegen paralysis vesicae, ten gevolge van eene zware verlossing, aan:

N°. 890. R_p. Inf. herb. sabinae (ex 3 ij) 3 v, col. refr. adde:
 Camphorae tritae gr. iv.
 S. Alle uren 1 eetl. vol.

GÖRDENS tegen arthritische verlamming der ledematen:

N°. 891. R_p. Phosphori 3 j,
 solve ol. sabinae 3 ij,
 Ammoniae liquid. 3 ij.
 S. 2 Maal daags in te wrijven.

Tegen atonische uitzetting der baarmoeder en zoodanige metrorrhagie vond KOPP het volgende nuttig:

N°. 892. R_p. Olei sabinae 3 jβ,
 Extr. opii gr. xij,
 Ung. hyoseyami 3 j.

D. S. 's Avonds en 's morgens 2 theel. vol in den onderbuik in te wrijven.

In een geval, waarin de condylomata ani venerea klein waren, maar eene vlakke ter grootte eener hand innamen, schreef ik voor:

*N°. 893. R_p. Pulv. herb. sabinae 3 iij,

Merc. praec. rubri 9 j,

Ung. simpl. 3 vj.

D. S. Om mede te verbinden.

De patient had in 24 uren de geheele hoeveelheid zelf gebruikt, waarvan hevige pijn en ontsteking het gevolg was en waartegen koud water werd aangewend. In 5 dagen waren intusschen alle condylomata door de voortdurende ontsteking verdwenen.

ONTIJD geeft tegen caries:

N°. 894. R_p. Herb. sabinae,

Rad. calami aa 3 vj,

inf. aq. ferv. s. q. ut rem. col. ʒ ij, refr. adde:

Acid. phosphorici 3 j—3 iij,

Syr. cort. aurant. ʒ iij.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

AMMON prijst tegen spina ventosa en caries centralis, tegen woekeringen van slijm- en beenvliezen, osteosarcosis aan:

N°. 895. R_p. Herb. sabinae pulv. 3 ij,

Camphor. tritae 3 j,

Sal. ammoniaci dep. 3 v.

M. f. pulv. subtiliss.

S. Om in te strooijen.

LOCKSTÄDT prijst tegen torpide amenorrhoea aan:

N°. 896. R_p. Herb. sabinae pulv.,

Croci pulv. aa 3 j,

Olei sabinae gtt. iij—vj,

Extr. chamomillae q. s.

ut fiant pilulae N. cxx consp. cinnam.

S. 3 Maal daags 10 pillen.

JUPITER, z. *Stannum*.

JUSCULUM PECTORALE EDWARDS ET VAVASSEUR, z.

Ficus carica.

K.

*KABELJAAUWTRAAN, z. *Oleum jecoris Aselli*.

*†KADMIUM (ZWAVELZUUR), z. *Sulphas cadmii*.

KAEMPFERIE (RONDE), z. *Curcuma zedoaria*.

*KAJEPUTOLIE, z. *Oleum cajeputi*.

*KAÏNKAWORTELO, z. *Cainca racemosa*.

KAKAU, z. *Theobroma cacao*.

*KALAMIJNSTEEN, z. *Oxydum zinci*.

†*KALFSVOETWORTEL, z. *Arum maculatum*.

*KALI ACETICUM, z. *Acetas potassae*.

†KALI ANTIMONIATUM, z. *Nitrum antimoniatum*.

KALI ARSENICICUM ACIDUM, z. *Arsenias potassae*.

*KALI BICARBONICUM, z. *Carbonas potassae completum*.

*†KALI BICHROMICUM, z. *Bichromas potassae*.

*KALI CARBONICUM, z. *Subcarbonas potassae*.

*KALI CARBONICUM ACIDULUM, z. *Carbonas potassae completum*.

*KALI CARBONICUM PERFECTE SATURATUM, z. t. z. p.

KALI CAUSTICUM SICCU ET FUSUM, z. *Potassa caustica*.

*†KALI CHLORATUM ET CHLORICUM, z. *Chloras potassae*.

*†KALI CHROMICUM, z. *Bichromas potassae*.

*KALI ELAÏNICUM, z. *Sapo domesticus viridis*.

*KALI HYDRIODICUM, z. *Iodium*.

††KALI HYDROBROMICUM, z. *Bromidum potassii*.

*KALI NATRONATO-TARTARICUM, z. *Tartras potassae et sodae*.

*KALI NITRICUM, z. *Nitras potassae*.

*†KALI OXYMURIATICUM, z. *Chloras potassae*.

*KALI STIBIOSO-TARTARICUM is tartarus emeticus (z.

Tartras potassae stibiatum).

*KALI SUBCARBONICUM, z. *Subcarbonas potassae*.

KALI SULPHURATUM, z. *Sulphuretum potassae*.

*KALI SULPHURICUM, z. *Sulphas potassae*.

KALI TARTARICUM, z. *Tartras potassae*.

KALI TARTARICUM ACIDULUM, z. *Acidum tartaricum*.

KALI TARTARICUM FERRUGINOSUM, z. *Tartras potassae*

ferruginosus.

*KALI TARTARICUM NATRONATUM, z. *Tartras potassae et sodae*.

*KALI TARTARICUM STIBIATUM, z. *Tartras potassae stibiatum*.

††KALIUM BROMATUM, z. *Bromidum potassii*.

*KALIUM HYDRIODICUM, z. *Iodium*.

††KALK, z. *Calx viva*.

*KALK (CHLOOR-), z. *Chloruretum calcis*.

††KALK (GEBRANDE), z. *Calx Viva*.

KALK (GEZWAVELDE), z. *Sulphuretum calcis*.

KALK MET SPIESGLANS (GEZWAVELDE), z. *Sulphuretum calcis stibiatum*.

††KALKOLIE, z. *Murias calcis*.

KALK (ONDERKOOLSTOFZURE), z. *Subcarbonas calcis*.

††KALK (ZOUTZURE), z. *Murias calcis*.

*KALMUS, -EXTRACT, -OLIE, -TINCTUUR, z. *Acorus calamus*.

*KALOMEL, z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

*KALMIJN, z. *Oxydum zinci*.

*KAMFER, -OLIE, -SPIRITUS, z. *Camphora*.

KAMFERBEROOKINGEN, z. *Fumigationes camphoratae*.

KAMILLE (GEMEENE), z. *Matricaria chamomilla*.

KAMILLE (ROOMSCHE), z. *Anthemis nobilis*.

KAMPECHEHOUT, z. *Haematoxylon campechianum*.

*KANEEL, -BLOEMEN, -OLIE, z. *Laurus cinnamomum*.

- KANEEL (CHINESCHE), z. *Laurus cassia*.
 *†KANEEL (WITTE), z. *Canella alba*.
 †*KANKERDISTEL, z. *Onopordum acanthium*.
 KARDAMOM, z. *Alpinia cardamomum*.
 *KARDINAALSPOEDER, z. *Cinchona*.
 KARWEI (GEMEENE), z. *Carum carui*.
 *KASKARILLEBAST, z. *Croton eluteria*.
 †KASSIABAST, z. *Cassia lignea*.
 KASSIAMERG, z. *Cassia fistula*.
 KATCHOU, z. *Catechu*.
 *KATTENKRUID, z. *Teucrium marum*.
 *KERMES MINERALE, z. *Hydrosulphuretum stibii*.
 KERSEN, -SYROOP, -WATER, z. *Prunus cerasus*.
 *KEUKENZOUT, z. *Murias sodae*.
 ††KERVEL (DOLLE), z. *Conium maculatum*.
 KERVEL (TUIN-), z. *Chaerophyllum sativum*.
 †*KERVEL (WILDE), z. *Chaerophyllum sylvestre*.
 *KINABAST, -ZUUR, z. *Cinchona*.
 KINAWORTEL, z. *Cinchona* pag. 577.
 KINO, z. *Gummi kino*.
 *†KLAPROTHIUM SULPHURICUM, z. *Sulphas cadmi*.
 KLAPROZEN, z. *Papaver rhoeas*.
 †KLAPSTEEN, z. *Aetites*.
 KLAVERZURING, z. *Oxalis acetosella*.
 *KLEEFPLEISTER, z. *Emplastrum adhaesivum*.
 *KLEEFPLEISTER (ENGELSCHIE), z. *Emplastrum adhaesivum anglicum*.
 *KLISWORTEL, z. *Arctium lappa*.
 †KNALGOUD, z. *Aurum fulminans*.
 †*KNOFLOOK, z. *Allium sativum*.
 KNOFLOOK (WATER-), z. *Teucrium scordium*.
 KOBALTVERZUURSEL MET KIESELAARDE, z. *Oxydum cobalti cum terra silicea*.
 KOFFIJ, z. *Coffea arabica*.
 KOKOSNOOTOLIE-SODAZEEP, z. *Sapo coconeus*.
 *†KOLIANDER, z. *Coriandrum sativum*.
 *KOLOKWINT, z. *Cucumis colocynthis*.

KOLUMBO, z. *Menispermum palmatum*.

KOMIJNZAAD, z. *Cuminum cyminum*.

*KONINGSKINA, z. *Cinchona*.

*KONINGSWATER, z. *Acidum muriatico-nitricum*.

KONINGSZALF, z. *Terebinthina*.

†KONZENIELJE, z. *Coccionella*.

†KOOL, z. *Brassica oleracea*.

KOOL (DELFSTOFFELIJKE), z. *Carburetum ferri*.

*†KOOL (DIERLIJKE), z. *Carbo carnis*.

*KOOL (HOUTS-), z. *Carbo ligni levioris*.

*KOOL (PLANTAARDIGE), z. t. z. p.

*†KOOLSTOFJODURE, z. *Joduretum carbonii*.

*KOOLSTOFZUUR, z. *Acidum carbonicum*.

KOORNBRANDEWIJN, z. *Alcohol*.

*†KOPER, z. *Cuprum*.

KOPER-ALUIN, z. *Cuprum aluminatum*.

KOPER-SALMIAK, z. *Sulphas cupro-ammoniacale*.

KOPERVERZUURSEL (ONDERAZIJNZUUR), z. *Subacetas*

cupri.

*†KOPERVIJLSEL, z. *Cuprum*.

*KOPER (ZWAVELZUUR), z. *Sulphas cupri*.

KOPER (ZWAVELZUUR AMMONIAKHOUDEND), z. *Sulphas*

cupro-ammoniacale.

*†KORIANDER (TAMME), -ZAAD, z. *Coriandrum sativum*.

*KRAANOOGEN, z. *Strychnos nux vomica*.

†*KRAANOOGEN-STOF, z. *Strychninum*.

*KRAMERIA TRIANDRIA Ruiz et Pavon (Class. VI, Ord. 1,

Tetrandria Monogynia, Ord. nat. *Krameriaceae* Kunth, *Polygaleae* Juss.). De wortel (*Radix ratanhia*) van deze in Zuid-Amerika, voornamelijk in Peru, in het wild groeiende struik is een der gewigtigste redmiddelen tegen passive bloedvloeijingen, voornamelijk tegen zoodanige metrorrhagiën (hier inwendig, en uitwendig als inspuiting). tegen atonische bloedvloeijing uit longen, nieren, pisbuis (CLARUS, SUNDELIN), van het tandvleesch bij speekselvloed. Ook heeft men hem tegen habituele diarrhoea, tegen atrophie, scrophulosis, neiging tot abortus, bij blennorrhoea van den endeldarm, van urin-

afscheidende en voortplantings-werktuigen, voornamelijk van laxe personen, aangeprezen. Uitwendig bezigt men hem nog tegen ophthalmia neonatorum (KNESCHKE), angina maligna (als gorgeldrank met aluin), stomacace, angina pritrida.

Praeparaten, dosis en vorm. Inwendig de wortel van $\mathfrak{D} \beta$ — $\mathfrak{D} j$, het best in afkooksel ($\mathfrak{Z} \beta$ — $\mathfrak{Z} j$ op $\mathfrak{Z} vj$ — $\mathfrak{Z} viij$ col. alle 2 uren 1 eetl. vol), het *Extractum ratanhiaë* van gr. x—xv, in pillen en oplossing. De *cortex radice ratanhiaë* zal, volgens BASSERMANN, ook zeer werkzaam zijn, doch moet nog nader worden beproefd. Van de tinctuur kan men 30—40 droppels geven.

*N°. 897. R_p. Extr. ratanhiaë $\mathfrak{Z} j$,
 Alumin. pulv. $\mathfrak{Z} \beta$,
 Cass. cinnam. pulv. $\mathfrak{Z} j$,
 M. f. pilul. gr. ij, consp. cinnam.
 D. S. Alle 3 uren 5—13 pillen.
 (RADIUS, tegen atonische bloedvloeijingen.)

N°. 898. R_p. Extr. ratanhaë $\mathfrak{Z} j$,
 solve in infus. herb. digital. (en $\mathfrak{Z} \beta$) $\mathfrak{Z} vj$, adde:
 Syr. cerasorum $\mathfrak{Z} \beta$.
 M. S. Alle 3 uren 1 eetl. vol.
 (CLARUS, tegen bloedspuwing.)

*N°. 899. R_p. Rad. ratanhiaë $\mathfrak{Z} j$,
 coq. c. aq. fort. $\mathfrak{Z} xvj$, ut rem. col. $\mathfrak{Z} vj$, in
 qua solve:
 Extr. ratanhiaë $\mathfrak{Z} ij$, adde:
 Tinct. acidæ arom. $\mathfrak{Z} j$,
 Syr. cinnam. $\mathfrak{Z} j$,
 D. S. Alle 2 uren I eetl. vol.
 (SOBERNHEIM, tegen profuse metrorrhagiën.)

SUNDELIN wendde tegen eene alle middelen trotserende bloeding der pisbuis een mengsel uit $\mathfrak{Z} vj$ extr. ratanh., $\mathfrak{Z} v$ aq. cinnam. simpl., $\mathfrak{Z} j \beta$ acidi sulph. diluti en $\mathfrak{Z} j \beta$ syr.

cort. aurant., alle uur 1 eetl. vol, met goed gevolg aan. Ook tegen profuse bloedingen uit neus, uterus en urethra dienen uitwendig inspuitingen van decoct. rad. ratanhae (ex $\frac{3}{4}$ j) col. $\frac{3}{4}$ vj, en $\frac{3}{4}$ ij azijn. KNESCHKE liet eene zalf, uit extr. ratanhiae, flor. zinci aa gr. iij—vj, merc. praec. albi gr. j—iij, adip. suillae 3 j bestaande, bij ophthalm. neonatorum, ter grootte van eenen speldenknop, in het vooraf gereinigde oog brengen, en prijst derzelver werking zeer.

KREEFTSOOGEN, -STEENEN, z. *Subcarbonas calcis*.

*KROONKINA, z. *Cinchona*.

KROONTJESKRUID, z. *Daucus carota*.

*KRUIDENAZIJN, z. *Acetum*.

*KRUIDNAGELEN, z. *Eugenia caryophyllata*.

*KRUISBLOEMWORTEL (BITTERE), z. *Polygala amara*.

*KRUISBLOEMWORTEL (TEGENGIFTIGE), z. *Polygala senegu*.

KRUIZEMUNT, z. *Mentha crispa*.

KRIJT (WIT), z. *Subcarbonas calcis*.

*KUBEPEPER, KUBEBESTOF, z. *Piper cubeba*.

KURKUMA, z. *Curcuma longa*.

*KWEEAPPEL, -PITTEN, z. *Cydonia vulgaris*.

KWIK, z. *Mercurius vivus*.

*KWIKBALSEM, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

KWIKETHER, z. *Aether mercurialis*.

*KWIKPLEISTER, z. *Emplastrum hydrargyri*.

KWIKPRAECIPITAAT (ROOD), z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

KWIKPRAECIPITAAT (WIT), z. *Murias protoxydi hydrargyri praecipitatum*.

†*KWIKVERZUURSEL (EERSTE), z. *Aethiops mercurii per se*.

KWIKVERZUURSEL (NEDERGEPLOFT EERSTE ZOUTZUUR), z. *Murias protoxydi hydrargyri praecipitatum*.

KWIKVERZUURSEL (ROOD), z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

KWIKVERZUURSEL (SALPETERZUUR AMMONIAKHOUDEND EERSTE), z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

KWIKVERZUURSEL (SALPETERZUURHOUDEND TWEEDE), z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

*KWIKVERZUURSEL (ZWART), z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

*KWIKVERZUURSEL (ZOUTZUUR EERSTE), z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

*KWIKVERZUURSEL (ZOUTZUUR TWEEDE), z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

*KWIKZALF (BLAAUWE), z. *Mercurius vivus*.

*KWIKZALF (GELE), z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

KWIKZALF (ROODE), z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

KWIKZALF (WITTE), z. *Murias protoxydi hydrargyri praecipitatum*.

KWIKZILVER, z. *Mercurius vivus*.

†KWIKZILVER (AZIJNZUUR), z. *Acetas hydrargyri*.

*†KWIKZILVER (BLAAUWZUUR), z. *Prussias hydrargyri*.

††KWIKZILVER-BROMIDE, z. *Bromidum hydrargyri*.

KWIKZILVER-BROMURE, z. *Bromuretum hydrargyri*.

††KWIKZILVER-JODIDE, z. *Deutojoduretum hydrargyri*.

*†KWIKZILVER-JODURE, z. *Joduretum hydrargyri*.

KWIKZILVER (PHOSPHORZUUR), z. *Phosphas hydrargyri*.

*†KWIKZILVER (PRUISSISCH-ZUUR), z. *Prussias hydrargyri*.

KWIKZILVER (ROOD TWEEDE GEZWAVELD), z. *Mercurius vivus*.

*KWIKZILVER (SALPETERZUUR VLOEIJEND), z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

*KWIKZILVER EN SPIESGLANS (GEZWAVELD), z. *Aethiops antimonialis*.

*KWIK (ZOETE), z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

†*KWIK (ZWART GEZWAVELD), z. *Aethiops mineralis*.

L.

*LAC AMMONIACALE, z. *Gummi-resina ammoniacum*.

LAC ANALEPTICUM THODUNTERI, z. *Fucus crispus*.

*LAC SULPHURIS, z. *Sulphur depuratum*.

LAC VIRGINUM, z. *Amygdalus communis*.

*†LACTAS FERRI, *Lactas ferrosus s. oxyduli ferri*, *Ferrum lacticum*, *Ferrum lacticum oxydulatum*, *Oxydulum ferri lacticum*, Melkzuur ijzerverzuursel. Dit het eerst in Frankrijk en vervolgens ook in andere landen hier en daar aangewende praeparaat wordt het best op de volgende wijze bereid. In acht ponden afgeroomde melk wordt 1 pond tot poeder gebragte melksuiker opgelost, en deze oplossing, gedurende eenige dagen, in een open vaatwerk, aan eene temperatuur van 20° R. blootgesteld, ten gevolge waarvan zij zuur wordt; daarna wordt zij met eene genoegzame hoeveelheid bicarbonas sodae voorzigtig geneutraliseerd. Dien ten gevolge wordt de eerst gestremde kaasstof weder opgelost, en verkrijgt weder de geschiktheid, om de melksuiker in melkzuur te veranderen, tot welk einde de oplossing weder aan de opgegevene temperatuur wordt blootgesteld, waarna het zuur, dat zich weder gevormd heeft, op nieuw met bicarbonas sodae wordt geneutraliseerd. Men gaat hiermede voort totdat al de melksuiker in melkzuur veranderd is. Hierop wordt de melk gekookt om de kaasstof te doen stremmen, de gefiltreerde oplossing wordt in een waterbad tot syroopdikte uitgedampt, en vervolgens alcohol van 38° Beck (het drie- tot viervoud) bijgevoegd, zoo lang als de alcoholische oplossing door bijvoeging van alcohol nog troebel wordt. Nadat men het zich vormende praecipitaat heeft laten bezinken, wordt dit van de in de vloeistof opgeloste melkzure soda gescheiden, de gefiltreerde vloeistof wordt met zwavelzuur, hetwelk met gelijke deelen alcohol verdund is, ontleed, en er wordt zoo lang zwavelzuur bijgevoegd, als er nog eene merkbare troebelheid ontstaat. Het in wijngeest opgeloste melkzuur wordt door filtratie van de afgescheidene zwavelzure soda bevrijd, en hierop de wijngeest door destillatie tot het derde of vierde gedeelte gereduceerd. Het overblijvende wordt bij eene zachte warmte in eene porceleinen schaal onder gestadig omroeren tot syroopdikte uitgedampt, vervolgens met gedestilleerd water weder genoegzaam verdund, en dan wordt er, onder aanwending van warmte in een waterbad en onder gestadig omroeren, zoolang fijn verdeeld ijzer bijgevoegd, als dit wordt opgelost. Nu filtreert men

de oplossing, dampt de vloeistof in een ijzeren vaatwerk tot het punt van kristalschieting uit, en laat in de verkoelde vloeistof de kristallen aanschieten. De overblijvende loog wordt nog zoo dikwijls op gelijke wijze uitgedampt, als er kristallen uit aanschieten. De kristallen worden op een filtrum verzameld, met alcohol van 58° Beck genoegzaam afgewasschen en tusschen vloeipapier voorzigtig gedroogd (z. RIECKE, *die neuern Arzneimittel*, Dritte Auflage, p. 509).

Het op deze wijze verkregen praeparaat komt voor in naaldvormige, kleurloze kristallen; het heeft een zoetachtigen, daarna een ijzerachtigen, styptischen smaak, en wordt in 25—50 deelen water opgelost, welke oplossing zwak zuur reageert en bij het koken ligt ontleed wordt; in wijngeest is het nagenoeg niet oplosbaar. In de lucht grijpt, even als bij de andere ijzer-oxydule zouten, ligt eene hoogere oxydatie plaats. GÉLIS en CONTÉ hebben hetzelfde het eerst geneeskundig aangewend. Zij hielden zich met proeven bezig, om de werking van het melkzuur, hetwelk door deszelfs oplossende kracht een belangrijk bestanddeel van het maagsap uitmaakt, op eenige der gebruikelijkste ijzerpraeparaten te leeren kennen, en vonden, dat de zulke de werkzaamste waren, welke het gemakkelijkst in melkzuur werden opgelost. Zij kwamen hierdoor op de gedachte om het melkzuurijzer zelf voor te schrijven. Hun voorbeeld volgden FOUQUIER, BALLY, BEAU, RAYER, NONAT en BOUILLAUD, welke van hetzelfde bij chlorosis en anaemie zeer gunstige resultaten verkregen. Het wordt zeer gemakkelijk verdragen en vermeerdert zelfs den eetlust. *Dosis en Vorm.* Men geeft het tot 4 grein, meermalen daags, in poeders, pillen, trochisci. De vorm van oplossing is niet aan te bevelen, vermits het daarin spoedig wordt ontleed.

*†LACTAS OXYDULI FERRI, z. *Lactas ferri*.

LACTUCA SATIVA, -SCARIOLA, z. *Lactuca virosa*.

LACTUCA VIROSA LINN. (Cl. XIX, Ord. 1, Syngenesia Polygamia aequalis, Ord. nat. *Synanthereae* Rich., *Cichoraceae* Juss.), Giftsalade. In geneeskundig gebruik is de *Herba lactucae virosae*, het *Lactucarium verum s. purum*, Latuwopium, ook *Thridax*, *Tridacium* genoemd (het taaije,

witachtige, bitter en scherp smakende, door insnijdingen in den stengel der bloeiende planten verkregene, ingedroogde melkachtige sap) en het door kneuzing van den geheelen stengel, het uitpersen en in een waterbad zacht uitdampen van het sap verkregene *Extractum lactucae virosae*. PFAFF vond in het sap een bijzonder zuur, Lactucazuur, hetwelk MAGENDIE geneeskundig aanwendde en tegen dyspepsie en steenvorming aanprijst. — Over de bereidingswijze van het lactucarium vindt men verschillende opgaven. SACHS en DULK (l. c. Bd. 2b, p. 587) als ook SOBERNHEIM (l. c. p. 24, Edit. 5) verstaan onder lactucarium het boven beschrevene verdikte sap van lactuca virosa; daarentegen maakt RIECKE (l. c. p. 471, edit. 2, 1840), bij de beschrijving van dit middel, nagenoeg geene melding van de giftsalade, maar laat het lactucarium uit de bekende lactuca sativa, wanneer zij stengels gevormd heeft en bloeit, door insnijdingen verkrijgen. Even zoo schrijft de *Pharm. Austr.* de verzameling voor, en het in den handel voorkomende *Lactucarium Anglicum* zal van deze plant afkomstig zijn. Daar evenwel bij deze bereidingswijze de opbrengst zeer gering is, en een mensch, volgens BUCHNER, in een uur naauwelijks 20 grein verzamelen kan, zoo heeft men het *Lactucarium Parisiense s. Thridax s. Thridacea* door uitpersing van den stengel, welke voornamelijk het melksap bevat, bereid. Overigens merkt RIECKE aan, dat het in den handel voorkomende lactucarium somtijds ook van lactuca virosa welke meer opbrengt, bereid wordt, en GEIGER (*Lehrb. d. Pharmac.* 1855) zegt, dat men zoowel uit lactuca virosa als uit lactuca sativa en scariola het lactucarium verkrijgt. Dat het sap van de eerstgenoemde plant evenwel veel krachtiger werkt, welligt ook geheel en al van het succus lactucae sativae verschilt, laat zich reeds a priori vermoeden. Uitwendig is het uit lactuca virosa verkregene lactucarium veel donkerder, nagenoeg donkerbruin van kleur, het uit de lactuca sativa bereide daarentegen, zoowel het lactucarium anglicum als parisiense, veel lichter, lichtgeel. Wat de werking van het lactucarium uit de lactuca sativa aangaat, zoo houdt men ze voor met het opium overeenkomstig, doch voor minder verhittend, meer bedarend; ook werkt het specifiek

op de borstorganen. Voornamelijk heeft men het aanbevolen tegen asthma spasticum pituitosum, angina pectoris (ETTMÜLLER, SCHLESINGER, WOLF, z. SCHMIDT's *Jahrb.* 1829, Bd. 21, Heft 5), als palliatief bij spastischen hoest van teringlijders, bij nerveuse hartkloppingen, spasmus cordis (TOEL), in het 2de tijdperk van kinkhoest (KOPP, HUFELAND, OSANN, GUMPRECHT, KRUCKENBERG, z. *Voorschrift* N°. 901), waar MEYER het in verbinding met flor. zinci zeer werkzaam vond; voorts tegen hydrothorax en hydropericardium (TOEL, SCHNEIDER, RICHTER, HUFELAND, BROSIUS, HILLER, z. *Voorschrift* N°. 900); het bedaarde hier zeer, maakte den geprikkelden pols bedaarder, langzamer, hief congestie naar het hoofd op, bewerkte eenen rustigen, verkwikkenden slaap zonder narcosis; ik was er evenwel niet zoo gelukkig mede als TOEL, welke daarmede (in verbinding met digitalis en squilla) in 12 gevallen van borstwaterzucht 2 volkomen genas, en bij 8 alle toevallen zeer deed verminderen. Het bleef mij in 6 gevallen van hydrops pectoris slechts een groot palliatief. Tegen convulsiones van kinderen in de dentitie, tegen chorda veneris, cardialgie, enteralgie, pollutiones nocturnae en ontstekingaardigen druiper is het extr. lactucae virosae en lactucarium nog aangeprezen.

Gift en Vorm. In dit opzigt verschillen de opgaven aanmerkelijk, vermits de bereidingswijze en zelfs de plant, welker sap men bezigt, niet steeds dezelfde is. Van het goed bereide *Extractum lactucae virosae* beginne men 3—4 maal daags met gr. j—ij, en klimme binnen acht dagen allengs p. d. tot gr. vj—x, waarna men weder afklimt, zoodra zich walging, braking, buikpijn enz. voordoen. Men geeft het in poeders, pillen, oplossing. Van het *Lactucarium* geve men aanvankelijk p. d. gr. $\frac{1}{2}$ —ij, en klimme hoogstens tot 10 grein. Het zoude goed zijn, zoo elk apotheker het zelf bereidde, en wel 2 soorten, het eene uit het sap van lactuca sativa, het andere uit de in het wild groeiende of in tuinen aangekweekte lactuca virosa. Beide moesten dan door de geneeskundigen nader worden beproefd; een derde extract uit de lactuca scariola was ook wel een nader onderzoek waardig.

Nº. 900. R_p. Extr. lactucae virosae gr. ij—iv,
 Herb. digital. purp. gr. β,
 Sacchari albi ʒ β.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. Alle 2—3 uren 1 poeder.
 (HUFELAND en TOEL, tegen hydrothorax.)

Nº. 901. R_p. Extr. lactuc. virosae ʒ ij,
 Asae foetidae ʒ iij.
 M. f. pil. N. LXXX, consp. cinnam.
 D. S. Alle 2 uren 2—3 pillen.
 (KORP, tegen kinkhoest.)

Nº. 902. R_p. Lactucarii gr. iij,
 Calomel gr. j,
 Snbcarb. magnes.,
 Eleosacchari menth. pip. aa ʒ β.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 D. S. 4 maal daags 1 poeder. Daarbij uitwendig
 2 maal daags inwrijvingen in den bilnaad van
 ol. camphorae et ol. hyoseyami cocti aa ʒ ij.
 (MICHELSON'S specificum, tegen gonorrhoea met chorda.)

Nº. 903. R_p. Lactucarii ʒ β,
 Mucil. gummi arabici q. s. ad. subactionem, adm.
 Aq. fontan. ʒ vj,
 Syr. rubi idaei ʒ β.
 M. S. Alle 2 uren 2 eetl. vol.
 (HILDENBRAND, tegen krampachtigen hoest, slapeloosheid en
 hysterisch lijden.)

LAIT VIRGINAL, z. *Amygdalus communis*.

*LAMII ALBUM LINN. (Class. XIV, Ord. 1. Didynamia
 Gymnospermia, Ord. nat. Labiatae), *Galeopsis*, *Urtica mortua*,
 Doove netel. De Ouden prezen de witte bloemen (*Flores
 lamii albi* s. *galeopsidis*) als diureticum, emmenagogum en
 ad lochias promovendas, in aftreksel, aan.

*LANA PHILOSOPHICA, z. *Oxydum zinci*.

†*LAPATHI ACUTI RADIX, LAPATHINUM, z. *Rumex acutus*.

LAPIDES CANCRORUM, z. *Subcarbonas calcis*.

†LAPIS AQUILAE, z. *Aetites*.

*LAPIS CALAMINARIS, z. *Oxydum zinci*.

LAPIS CAUSTICUS CHIRURGICORUM, z. *Potassa caustica*.

LAPIS DIVINUS, z. *Cuprum aluminatum*.

*LAPIS DIVINUS PIDERITI, z. *Sulphas cupri*.

†*LAPIS HAEMATITES, z. *Oxydum ferri rubrum*.

*LAPIS INFERNALIS, z. *Nitras argenti fusum*.

†LAPIS SPECULARIS, z. *Glacies Mariae*.

†LASERPITIUM LATIFOLIUM LINN. levert de gentiana alba, welke vroeger voor een maagversterkend en zweetdrijvend middel werd gehouden (z. SPIELMANN l. c. I. p. 112).

*LAUDANUM LIQUIDUM SYDENHAMI, z. *Opium*.

LAURIERBEZIËN, -BLADEN z. *Laurus nobilis*.

*LAURIERKERSBLADEN, -OLIE, -WATER z. *Prunus laurocerasus*.

*LAUROCERASUS, z. t. z. p.

*LAURUS CAMPHORA, z. *Camphora*.

LAURUS CASSIA LINN., *Cinnamomum aromaticum* NEES, *Cassia cinnamomea* (Cl. IX, Ord. 1. Enneandria Monogynia, Ord. nat. *Laurineae*), Kassie-laurier, Chinesche Kaneel. De *Cortex cassiae cinnamomi* komt in zijne werking met den *Cortex lauri cinnamomi* nagenoeg overeen, werkt opwekkend, stimulerend op bloed, maag, lever, milt, werkt specifiek contraherend op den uterus, en doet het bloed eenigzins coaguleren. In kwaadaardige zenuw- en rotkoortsen met ontbinding van het bloed, bij atonischen bloed- en slijmvloed, vooral bij zoodanige metrorrhagiën, bij zwakte der spijsvertering, cardialgia spastica, flatulentie, als ook bij metastasis van jicht naar de maag, is de Chinesche kaneel met goed gevolg toegediend.

Dosis en wijze van toediening. Men geeft p. d. gr. v—x—xx, 3—6 maal daags, in aftreksel, poeder, electuarium, morsuli, van de tinctuur 15—30 droppels, van de *Oleum cassiae cinnamomi* 1—2 droppels. VOGEL geeft tegen atonische diarrhoea:

N°. 904. R_p. Gummi kino,
 Cassiae cinnam. aa 3 j,
 Rad. caryophyll.,
 Gummi arabici aa 3 iij,
 Sacchari albi $\frac{3}{4}$ β.
 M. f. pulv.
 S. Alle 2—3 uren 1 theel. vol.

THILENIUS geeft bij dreigend levensgevaar, ten gevolge van metrorrhagie:

*N. 905. R_p. Olei cass. cinnam. gtt. x,
 Aetheris sulphur. 3 j.
 M. S. Alle 15—20 minuten 10—15 droppels.

*LAURUS CINNAMOMUM LINN. (Cl. IX, Ord. 1, Enneandria Monogynia, Ord. nat. *Laurineae*), *Cinnamomum acutum*, Kaneellaurier, Ceylonsche Kaneel. De bast van dezen boom (*Cortex cinnamomi acuti*) is ligter van kleur, smaakt aangenamer, is fijner en riekt zachter, dan de vroeger dikwijls met hem verwisselde Chinesche kaneel (z. *Laurus cassia*). De laatste komt in dikkere stukken tot ons, is scherper van smaak, laat zich moeilijker tot poeder brengen, doch bezit de dubbele hoeveelheid aetherische olie (*Oleum cinnamomi*) van de echte kaneel; van daar dat de in den handel voorkomende kaneelolie slechts uit de laurus cassia door overhaling wordt verkregen. Volgens DUMAS en PELIGOT, bestaan er evenwel 2 kaneelolie-soorten, de Ceylonsche betere, en de Chinesche, eene slechtere soort. In een geneeskundig opzicht onderscheidt zich de echte kaneel van de Chinesche door grootere intensiteit van werking, wordt daarom in al die gevallen toegediend, waar de laatste nuttig is (z. *Laurus cassia*), welke ook het meest, alsmede tot de meeste kaneelpraeparaten *Aqua cinnamomi simplex et vinosa*, *Aqua aromatica* (z. *Salvia officinalis*), *Tinctura* en *Syrupus cinnamomi* wordt gebezigd. Daarentegen is de cortex cinnamomi acuti meer als eene fijne specerij in gebruik, hoewel ook de Chinesche kaneel zeer dikwijls als diaeteticum wordt gebezigd, waar-

tegen SACHS (l. c. I. p. 795) te vergeefs strijdt. Ook in het pulvis aromaticus (z. *Cardamomum minus*) is de Chinesche kaneel een hoofdbestanddeel. Eindelijk bevat zij nog verschillende tincturen: tinct. opii crocat., rhei vinosa, chinae composita, aromatica, mixtura oleoso-balsamica enz. De *Flores cassiae* stammen, volgens NEES VON ESENBECK, van *Laurus Malabrathum* L. af, welke ook de *cassia lignea* geeft.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. 1. *Aqua cinnamomi simplex* is een goed middel ter oplossing van bittere extracten en acria; de dosis is eetlepelswijze. 2. *Aqua cinnamomi vinosa* is verhittend, bestaat uit 1 ℥ Chinesche kaneel, 2 ℥ water en 2 ℥ alcohol, en is slechts bij grooten torpor, p. d. 1—2 theel. vol, geschikt. 3. *Tinctura cinnamomi* (cort. lauri cinnam., 1 deel met 8 deelen spir. vini grad. 20, gedurende 6 dagen getrokken) is een heerlijk middel, vooral bij profuse metrorrhagiën (met elixir acid. Halleri, tinct. opii), bij kwaadaardige putride koortsen; de dosis is 15—50—60 droppels alle $\frac{1}{2}$ —1 uur (bij levensgevaar). VAN SWIETEN's middel tegen hevige metrorrhagie bestaat uit tinct. cinnam. 3 j, aq. menth. pip. $\bar{3}$ ij, alum. crud. Θ j, syr. pap. albi $\bar{3}$ j, alle uur 1—1 $\frac{1}{2}$ eetl. vol. 4. *Spiritus cinnamomi* (cort. cinnam. ℥ β met 8 ℥ spir. vini grad. 10 gedestilleerd), de dosis is 3 j—3 iv. 5. *Oleum cinnamomi* p. d. 1—5 droppels; in typhus torpidus, putridus met meteorismus gaf THULENIUS met goed gevolg ol. cassiae cinnam. gtt. x, in 3 j aeth. sulphur. opgelost, alle $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ —1 uur 10—15 droppels. 6. *Eleosaccharum cinnamomi* is een goed corrigens, voornamelijk voor walgelijk smakende geneesmiddelen, in poeder, mixturen. 6. *Tinctura aromatica* (z. *Eugenia caryophyllata*); bij mixturen en infus. van $\bar{3}$ vj voege men 3 ij. 8. *Syrupus cinnamomi* is ook een goed corrigens. Bij mixturen van $\bar{3}$ vj voege men $\bar{3}$ β — $\bar{3}$ j.

LAURUS CULILABAN LINN. (Class. IX, Ord. 1, Enneandria Monogynia, Ord. nat. *Laurineae*), Culilabanlaurier. De bolachtig platte, breede bast van dezen boom (*Cortex culilaban*) bezit eene geelachtig roode kleur en eenen scherp specerijachtigen smaak, en werd vroeger tot hetzelfde einde als de gewone kaneel gebezigd.

LAURUS MALABRATHUM L., z. *Laurus cinnamomum*.

LAURUS NOBILIS LINN. (Class. IX, Ord. 1, Enneandria Monogynia, Ord. nat. *Laurineae*), Gewone Laurier. De beziën van dezen boom, laurierbeziën (*Baccae lauri*), deze bekende specerij, gaven oudere artsen van 10—20 grein p. d., 2—5 maal daags bij languor en stasis in de bloedbeweging van den onderbuik; BERGIUS ook tegen intermittens. De bladen (*Folia lauri*) passen als bijvoegsel bij prikkelende om-
slagen. Het pulv. baccar. lauri is als schurftmiddel beroemd, en wordt in schurftzalven gebezigd. De laurierolie (*Oleum laurinum expressum*) heeft men uitwendig tegen plaatselijke zenuwzwakte aangeprezen (VOGT, l. c. II. 360).

LAURUS PECHURIM, z. *Tetranthera pechurim*.

LAURUS SASSAFRAS LINN. (Class. IX, Ord. 1, Enneandria Monogynia, Ord. nat. *Laurineae*), Sassafraslaurier. Het hoofdbestanddeel van het hout van dezen boom (*Lignum sassafras*) is het niet officineele aetherische *Oleum sassafras*. Dit, zoowel als een aftreksel van het hout, werkt diaphoretisch en diuretisch; beide hebben zich eenen naam verworven tegen verouderde syphilis (hier in verbinding met lignum guajaci, rad. bardanae als species pro dec. lignor. z. *Arctium lappa*), bij chronische huidziekten, chronische licht, scrophulosis, uitwendig tegen caries. De tinct. pini compos., de rob antisyp. de L'affectedeur en de St. Marie, bevatten ook sassafras.

Gift en Vorm. Het hout p. d. $\mathfrak{D}$ β —3 β , het best in aftreksel, en in decocta eerst aan het einde der koking bijgevoegd; de olie van 1—4 droppels op suiker of in wijngeest opgelost.

Tegen verouderde jicht en syphilis geeft SOBERNHEIM (l. c. p. 183):

Nº. 906. R_p. Ligni guajaci rasi $\mathfrak{Z}$ j,

Rad. bardanae $\mathfrak{Z}$ ij,

coq. aq. fontan. $\mathfrak{U}$ vj, sub. fin. coct. adde:

Ligni sassafras $\mathfrak{Z}$ j,

Rad. liquirit. $\mathfrak{Z}$ β . ad colat. $\mathfrak{U}$ iij.

D. S. Omgesch. alle 2 uren 1 kopje vol.

*LAVAS, z. *Ligusticum levisticum*.

LAVEMENT, z. *Clysmā*.

LAVENDELBLOEMEN, -OLIE, -SPIRITUS, -WATER, z. *Lavendula spica*.

LAVENDULA SPICA LINN. (Class. XIV, Ord. 1, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Gewone Lavendel. De blaauwe-bloemen-dragende aren van deze plant bevatten als hoofdbestanddeel eene aetherische olie (*Oleum lavendulae*). Men gebruikt ze met andere aromatische kruiden uitwendig als versterkend middel in den vorm van waschingen, pappen, omslagen, baden met wijn of water getrokken, of droog in kruidenkussens, vooral bij kwetsingen van bloedarme, peesachtige deelen, contusiones, ecchymoses, tegen oedemateuse, erysipelateuse zwelling en rheumatische aandoeningen; in de laatste gevallen droog en verwarmd.

Bereidingen zijn: 1. *Ol. lavendulae* bevat veel kamfer, is goed in alcohol oplosbaar, is een bestanddeel van het balsamum vitae Hoffmanni (z. *Bals. peruvian.*), van het aqua vulneraria vinosa, acetum aromaticum, species resolventes et ad suffiendum (z. *Gummi-resina benzoë*). 2. *Spiritus lavendulae*, Eau de Lavende, tegen zwakte der ledematen en paralysis.

Nº. 907. R_p. Spir. lavendulae,
 Linim. vol. camphor. aa 3 j,
 Tinct. cantharid. 3 ij.
 M. S. In het verlamde deel in te wrijven.

De tegen zenuwzwakte aanbevolene *Spiritus lavendulae compos. Ph. Bav.* bestaat uit:

Nº. 908. R_p. Spir. lavendulae 3 iij,
 Spir. rorismarini ℥ j,
 Cass. cinnam.,
 Nucis moschatae aa 3 β.
 dig. per. hor. x, tunc cola.

*LAXANTIA, z. *Purgantia*.

LEDUM PALUSTRE LINN., *Rosmarinus sylvestris* (Class. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Ericineae*), Wilde Rosmarijn. Het kruid van deze scherp narcotische plant wordt door onbedachtzame brouwers bij het bier gevoegd, om hetzelfde dronkenmakend te doen worden. In werking komt het kruid de *pulsatilla nigricans* zeer nabij, werkt diuretisch, diaphoretisch, brengt in groote doses hoofdpijn en verwijderde pupil te weeg. Op den raad van oudere artsen wendde ik het met goed gevolg tegen epidemische dysenterie aan (z. voorschrift N. 909). LINNAEUS beveelt het tegen kinkhoest, en SUNDELIN en BÜTTNER bevestigden onlangs deszelfs goede werking in het 2de tijdperk van deze ziekte.

*N°. 909. R_p. Infus. herb. palustris (ex $\frac{3}{4}$ β) col. $\frac{3}{4}$ vj,
 Laud. liq. Sydenhami $\mathfrak{D}$ j,
 Syr. simplicis $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.
 (Most, tegen dysenterie.)

N°. 910. R_p. Herb. ledi palustris $\frac{3}{4}$ ij,
 Herb. trifol. fibrini $\frac{3}{4}$ β ,
 inf. aq. ferv. s. q. ad col. $\frac{3}{4}$ vj, adde:
 Extr. graminis liq. $\frac{3}{4}$ ij.
 M. S. Alle 3 uren 1 eetl. vol.

(SUNDELIN, tegen kinkhoest.)

*LEEUWENTAND, z. *Leontodon taraxacum*.

†LELIE VAN DEN DALE, z. *Convallaria majalis*.

LEMITHOCHORTON, z. *Ceramium helminthochortos*.

*LEONTODON TARAXACUM LINN. (Cl. XIV, Ord. 1, Syngenesia Polygamia aequalis, Ord. nat. *Synanthereae* Rich., fam. *Cichoriaceae*), Leeuwentand, Paardenbloem. De *Herba*, *Radix* en *Extractum taraxaci*, van deze plant afkomstig, zijn rijk aan zouten, welke in verbinding met de bittere extractiefstof zacht, langzaam, maar desniettemin zeker resolveren, voornamelijk bij onderbuiksverstoppingen (in lever, milt en vena portae) en gelijktijdige plethora abdominalis, bij

welgevoede, volsappige lieden met erethismus vasorum en diathesis inflammatoria. Minder goed wordt de taraxacum verdragen bij maagzwakte, kolijk, diarrhoea, flatulentie, welke toevallen zelfs door haar aanhoudend gebruik kunnen worden voortgebracht. De taraxacum is in het geheel geen zoo indifferent middel, als vele jonge artsen gelooven; want artsen als ZIMMERMANN, WERLHOF, LENTIN, STOLL, S. G. VOGEL, RICHTER, KAEMPF, BERENDS, HUFELAND, STIEGLITZ en mijn vader schatten het 6—10 weken aanhoudend gebruik van het succus rec. expressus, nog meer het versch bereide extr. taraxaci, als voorjaarskuur zeer hoog tegen ophooping en verharding van lever en milt, en daaruit voortkomenden icterus, melaena, hydrops, hypochondrie, hartziekten (in verbinding met resolverende zouten, z. Voorschrift N. 944), en in mijne 25jarige praktijk heb ik mij van de waarheid hunner getrouwe waarnemingen overtuigd. Ook tegen de na intermittens terugblijvende hypertrophia lienis ken ik geen beter middel, vooral in verbinding met andere geneesmiddelen (z. Voorschrift N. 942).

Bereidingen, Gift en Vorm. Inwendig gaf men vroeger de *Herba* en den *Radix taraxaci* rec. van $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ ij, met $\mathbb{E}$ iij water tot de helft verkookt; beter is het *Succus recens expressus* ('s avonds uit de bloemen en het kruid geperst, met chelidonium, cochlearia, fumaria enz.) tot $\frac{3}{4}$ ij 's morgens nuchteren met warme vleeschbouillon als voorjaarskuur te gebruiken, vooral tegen de bovengenoemde verstoppingen in den onderbuik en daaruit voortkomende ziekten. Het *Extractum taraxaci* geeft men dagelijks van $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ vj het best in aqua melissae, het *Extractum taraxaci liquidum* s. *Mellago taraxaci* dagelijks van $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j β .

*N°. 944. R_p. Mellag. taraxaci $\frac{3}{4}$ j β ,

Aq. melissae $\frac{3}{4}$ iij,

Tartari tartarisati $\frac{3}{4}$ β ,

Extr. chelidonii $\frac{3}{4}$ j β ,

Liq. anodyni $\frac{3}{4}$ j.

M. D. S. Omgesch. 4 maal daags 2—3 eetl. vol.

(Most, tegen ophooping in lever en milt.) RICHTER geeft in dezelfde gevallen:

*N°. 912. R_p. Extr. taraxaci,
 Gummi ammoniaci dep. $\overline{aa}$ 3 iij;
 Sapon. medicat. pulv. 3 ij,
 Extr. chelidonii 3 iij.
 M. f. pilul. gr. ij, consp. rheo.
 S. 3 Maal daags 10—12 pillen.

*N°. 913. R_p. Tartrat. potassae $\overline{3}$ β ,
 Extr. taraxaci $\overline{3}$ j,
 Extr. gratiolae 3 j—3 ij,
 Aq. menth. pip. $\overline{3}$ v,
 Aq. laurocerasi 3 ij— $\overline{3}$ β ,
 Vini stibiati 3 ij.
 D. S. Omgesch. alle 2—3 uren 1 eetl. vol.

(SENDELIN, tegen melancholie, ten gevolge van materiële oorzaken; onderbuiksverstoppingen.)

*N°. 914. R_p. Extr. taraxaci 3 ij,
 Extr. trifolii fibrini,
 Extr. valerian. minor. $\overline{aa}$ 3 j,
 Sapon. medicati $\overline{3}$ β ,
 Rad. rhei pulv. 3 j β ,
 Syr. simplic. q. s.
 ut fiant pil. gr. ij, consp. pulv. irid. florent.
 D. S. 3 Maal daags 10 pillen.

(S. G. VOGEL's oplossende, versterkende, de spijsvertering bevorderende en gelijktijdig krampstillende pillen, bij verstoppingen in de onderbuiksorganen, anomalien in de galbereiding, taaije mucositeiten, torpide stasis venae portarum, z. SOBERNHEIM l. c. p. 377.)

*†LEONURUS LANATUS SPRENGEL, z. *Ballota lanata*.
 LEPELBLAD, z. *Cochlearia officinalis*.

LEPIDIUM SATIVUM LINN. (Class. XV, Ord. 1, Tetrady-

namia Siculosa, Ord. nat. *Cruciferae*), Sterrekers. Deze plant, welke meer diaetetisch dan als geneesmiddel gebruikt wordt, is, even als de cochlearia, een antiscorbuticum, dat in dezelfde gevallen en op dezelfde wijze wordt toegediend (z. *Cochlearia officinalis*).

†LEPUS COMBUSTUS, z. *Carbo carnis*.

*LEVENSBALSEM (HOFFMANN'S-), z. *Balsamum peruvianum*.

*LEVENSBALSEM (UITWENDIGE), z. *Balsamum vitae externum*.

*†LEVENSBLOOM, z. *Thuja occidentalis*.

*LEVERTRAAN, z. *Oleum jecoris Aselli*.

*LEVISTICUM, z. *Ligusticum levisticum*.

LICHEN CARRAGHEEN, -IRLANDICUS, z. *Fucus crispus*.

LICHEN ISLANDICUS, z. *Cetraria Islandica*.

†LIGNUM ALOËS, z. *Agallochum*.

*LIGNUM BENEDICTUM, z. *Guajacum officinale*.

LIGNUM CAMPECHIANUM, z. *Haematoxylon campechianum*.

*†LIGNUM FOSSILE, z. *Lithanthrax*.

*LIGNUM GUAJACI, -INDICUM, z. *Guajacum officinale*.

*LIGNUM JUNIPERI, z. *Juniperus communis*.

†LIGNUM PARADISI, z. *Agallochum*.

*LIGNUM QUASSIAE, z. *Quassia amara*.

*LIGNUM SANCTUM, z. *Guajacum officinale*.

LIGNUM SASSAFRAS, z. *Laurus sassafras*.

*LIGUSTICUM LEVISTICUM L., *Levisticum officinale* Koch. (Cl. V, Ord. 2, Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Gemeene Lavas. De wortel van deze plant (*Radix levistici*) is een prikkelend, eenigzins verdoovend, de expectoratie bevorderend, specifiek op den nerv. vagus werkend diureticum, dat niet alleen zeer werkzaam is tegen lichtere hydropische aandoeningen, zoo als SOBERNHEIM (l. c. p. 95) meent, maar ook, volgens eigene ondervinding, in verbinding met potio Riverii, crem. tart. solub., aq. juniperi, zelfs bij hydrops pectoris uitmuntend werkt.

Dosis en Vorm. De *Rad. levistici* van ʒ β—ʒ j, 5—4 maal daags, het best als infus. (z. Voorschrift N°. 915), het

Extract. rad. levistici p. d. van 5—10 grein, in pillen of aromatische wateren.

*N°. 915. R_p. Rad. levistici $\frac{z}{3}$ β ,
inf. aq. ferv. s. q. ut reman. col. $\frac{3}{3}$ vj, refr.
adde:

Rob. juniperi,

Syr. rhamni cathartici $\overline{aa}$ $\frac{3}{3}$ j,

Crem. tart. solubilis $\frac{3}{3}$ β ,

Aeth. muriat. alcohol. 3 j β .

M. S. Omgesch. alle 3 uren 2 eetl. vol.

(Most, tegen hydrops pectoris et abdominis.)

N°. 916. R_p. Decoct. rad. ononid. spinos. (ex $\frac{3}{3}$ j) $\frac{3}{3}$ vj, sub
fin. coct. adde:

Rad. levistici,

Bacc. juniperi $\overline{aa}$ $\frac{3}{3}$ β , col. refr. adde:

Oxymell. squill. $\frac{3}{3}$ j,

Aeth. nitric. alcohol. 3 j.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

(SOBERNHEIM, l. c. p. 95, tegen ligten hydrops, vooral van ontstekingachtigen aard.)

LIKING (GOM-OLIEACHTIGE), z. *Amygdalus communis*.

†LILIUM CANDIDUM L. (Class. VI, Ord. 1, Hexandria Monogynia, Ord. nat. *Liliaceae*), Witte lelie. De wortel en bloemen waren vroeger in geneeskundig gebruik. Een afkooksel van den wortel bezigde men als verzachtend, verweekend middel; van de bloemen werd eene syroop bereid (*Syr. liliar. albar.*).

LIMATURA AURI, z. *Aurum divisum*.

*†LIMATURA CUPRI, z. *Cuprum*.

LIMATURA FERRI, -MARTIS, z. *Ferrum pulveratum*.

LIMATURA STANNI, z. *Stannum*.

LIMONADE, LIMOENSAP, z. *Acidum citricum* en *Citrus medica*.

LIMONADEPOEDER, z. *Acidum tartaricum*.

LINARIA VULGARIS Desfont., *Antirrhinum linaria* Linn.

(Class. XIV, Ord. 2, Didynamia Angiospermia, Ord. nat. *Scrophularineae*), Lijnkruid. Het kruid (*Herba linariae*) is een mucilaginosum, even als verbascum, althaea en meer anderen. Een afkooksel van herb. linariae met axungia vormt het *Unguentum linariae*, hetwelk tegen pijnlijke haemorrhoidaalknobbels is beroemd geworden. Zeer werkzaam is het volgende:

*N°. 917. R_p. Ung. linariae $\frac{3}{4}$ j β ,
 Olei hyoscyami cocti 3 ij,
 Extr. saturni 3 j.
 M. S. Om mede te verbinden.

*LINCTUS EXPECTORANS NEUMANNI, z. *Gummi-resina ammoniacum*.

*LINCTUS EXPECTORANS SCHMIDT, z. t. z. p.

*LINCTUS PECTORALIS SYDENHAMI, z. *Amygdalus communis*.

*LINCTUS PECTORALIS WEDELII, z. *Solanum dulcamara*.

*LINCTUS PECTORALIS WERLHOFII bestaat uit aeth. mur. alcohol. 3j, syr. pap. rhoead. $\frac{3}{4}$ j β ; het is een goed expectorans bij van geene koorts vergezelden chronischen catarrhus pulmon.

†*LINDENBLOESEM, z. *Tilia Europaea*.

*LINIMENTUM AMMONIAE CAMPHORATUM, FORTIUS, z. *Ammonia liquida* en *Camphora*.

LINIMENTUM ANODYNUM LOEFFLERI, z. *Acetas ammoniae liquidum*.

*LINIMENTUM ANTISPASMODICUM STARCKII, z. *Succinas ammoniae pyro-animale liquidum*.

*LINIMENTUM ANTISPASMODICUM WENDTHI, z. *Opium*.

LINIMENTUM APHRODISIACUM PIERQUINI, z. *Balsamum peruvianum*.

LINIMENTUM DIURETICUM KIESERI ET MOSTII, z. *Terrebinthina*.

*LINIMENTUM DIURETICUM KOPPII, z. *Cantharides*.

*LINIMENTUM PETROLEI AMMONIATUM, z. *Ammonia liquida*.

*LINIMENTUM SAPONATO-CAMPHORATUM, z. *Camphora*.

*LINIMENTUM VOLATILE CAMPHORATUM, FORTIUS, z. *Ammonia liquida* en *Camphora*.

*LINUM CATHARTICUM LINN. (Class. V, Ord. 5, Pentandria Pentagynia, Ord. nat. *Linoideae De Cand.*). Het zaad van deze in het wild groeiende plant is in poedervorm p. d. 3 ij, nog beter in aftreksel, zacht purgerend. Het is wel is waar in onbruik geraakt, doch is zeer geschikt voor hysterischen met neiging tot obstructio alvi, in verbinding met valeriana, calamus en mentha.

*LINUM USITATISSIMUM LINN. (Class. V, Ord. 5, Pentandria Pentagynia, Ord. nat. *Linoideae Decand.*), Gemeen Vlas. Het zaad en de daaruit verkregene olie (*Semina et Oleum lini*) zijn in de geneeskunde in gebruik. De *Emulsio seminum lini* (3 j met ʒ j water of melk, gedurende ¼ gekookt, met bijvoeging van suiker) is een goed, verzachtend, inwikkellend middel bij catarrhale borstaandoeningen, ontstekingaardigen toestand van het darmkanaal, der pisafscheidende en voortplantingswerktuigen, bij vergiftiging met bijtende vergiften, in het ontstekingstijdperk van den druiper. De onaangename smaak van het lijnzaad-afkooksel wordt het best door succus liquiritiae of syr. cinnamomi weggenomen. Het lijnmeel (*Farina seminum lini*) dient tot verweekende omslagen, pappen, clysmata (vormt ook een bestanddeel der species ad enema), en tot gorgeldranken. De *Oleum lini* geeft men inwendig met goed gevolg bij hardnekkige obstructiones, hernia incarcerata, ileus, uitwendig met eidojer (3 xij met 4—3 eidojers) tegen verbranding (MYNSICHT, BERENDS), met melkroom, bij aanmerkelijke verbranding der huid, volgens RUST met kalkwater, aqua Goulardi.

Nº. 918. R_p. Semin. lini cont. 3 j,

Flor. chamomillae 3 ij,

coq. c. aq. font. ad col. 3 vj, solve:

Sulphat. magnesiae 3 β,

Olei lini recent. 3 jβ.

D. S. Lavement.

(REIL, bij hernia incarcerata.)

*N°. 919. R_p. Emulsio sem. lini $\overline{3}$ viij, .
 Nitrat. potassae 3 j,
 Sulphat. potassae 3 iij,
 Succu liquirit. $\overline{3}$ j.
 M. S. Alle 2 uren 2 eetl. vol.
 (Most, bij ontstekingaardigen druiper.)

N°. 920. R_p. Olei lini recent. $\overline{3}$ iij,
 Aquae fontan. $\overline{3}$ vij,
 Vitelli ovi s. q.
 ut fiat emuls., cui adde:
 Sulphat. magnes.,
 Syr. pap. albi aa $\overline{3}$ j,
 Tinct. opii simpl. gtt. xij.
 D. S. Omgesch. alle $\frac{1}{2}$ —1 uur 1 eetl. vol.
 (LENTIN, bij ileus; wanneer het weder wordt uitgebraakt,
 voegt men er nog meer opium bij.)

LIPPENPOMADE (ROODE, WITTE), z. *Sperma ceti*.

*LIQUAMEN MARTIS, z. *Murias ferri*.

*LIQUAMEN MYRRHAE, z. *Gummi-resina myrrha*.

LIQUIDAMBAR, z. *Resina styrax*.

*LIQUIRITIA, z. *Glycyrrhiza glabra*.

LIQUIRITIA COCTA ALBA, z. *Gummi arabicum*.

LIQUIRITIA COCTA CITRINA, *Bacilli liquiritiae citrini*.

Dit middel bestaat uit rad. liquirit., irid. florent., gummi tragacanth., suiker en crocus; het is een goed constituens voor poeders in de kinderpraktijk, vooral daar, waar calomel wordt voorgeschreven.

*LIQUOR ACETATIS FERRI, z. *Acetas ferri* en *Acidum hydrothionicum*.

*LIQUOR ACETATIS PLUMBI, z. *Acetum lithargyri*.

*LIQUOR ACETATIS POTASSAE s. KALICI, z. *Acetas potassae*.

*LIQUOR AMMONIAE, z. *Ammonia liquida*.

*LIQUOR AMMONII ACETICI, z. *Acetas ammoniae liquidum*.

LIQUOR AMMONII ANISATUS, z. *Spiritus salis ammoniaci anisatus.*

LIQUOR AMMONII CARBONICI PYRO-OLEOSI, z. *Subcarbonas ammoniae pyro-animale.*

*LIQUOR AMMONII CAUSTICI, z. *Ammonia liquida.*

*LIQUOR AMMONII SUCCINICI, z. *Succinas ammoniae pyro-animale liquidum.*

††LIQUOR AMMONII SULPHURATI, z. *Sulphuretum ammoniae hydrogenatum.*

LIQUOR AMMONII VINOSUS, z. *Spiritus salis ammoniaci vinosus.*

*LIQUOR ANODYNUS MARTIALIS, z. *Murias ferri.*

*LIQUOR ANODYNUS MINERALIS HOFFMANNI, z. *Acida dulcificata en Aether.*

*LIQUOR ANODYNUS VEGETABILIS, z. *Acida dulcificata.*

LIQUOR ANTARTHRITICUS DE ST. MARIE, z. *Succinas ammoniae pyro-animale liquidum.*

*LIQUOR ANTARTHRITICUS ELLERI, z. *Acidum succinicum en Succinas ammoniae pyro-animale liquidum.*

LIQUOR ANTERETHICUS HUFELANDI, z. *Prunus lauro-cerasus.*

LIQUOR ANTIMIASMATICUS KOCHLINI, z. *Subacetas cupri en Murias cupri ammoniacale.*

LIQUOR ANTISCROPHULOSUS NIEMANNI, z. *Chloruretum calcis.*

*LIQUOR ANTISPASMODICUS GRIMAUDI et STARKII, z. *Succinas ammoniae pyro-animale liquidum.*

††LIQUOR ARGENTI MURIATICO-AMMONIACI, z. *Murias argenti ammoniacale.*

††LIQUOR ARSENICALIS, z. *Acidum arsenicosum.*

*†LIQUOR AURI NITRICO-MURIATICI, Goudoplossing.
Is als causticum tot nog toe uitwendig door RECAMIER tegen scirrhus, carcinoma, door LEGRAND in eene nog sterkere oplossing (1 deel goud in 5 deelen acid. muriat. van 1,17 spec. gew. en 1 deel acid. nitricum van 1,26 spec. gew.) tegen dezelfde gebreken, alsmede tegen phagadenische chankers, tonische scrophuleuse en scorbutische zweren, gangreen, kan-

ker beproefd. Er wordt eene korst gevormd, waaronder een nieuw leven en later eene nieuwe epidermis wordt voortgebracht (z. RIECKE, l. c. p. 104).

*LIQUOR BELLOSTII, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

*LIQUOR CARBONATIS AMMONIACI, z. *Subcarbonas ammoniae*.

*LIQUOR CARBONATIS KALICI, z. *Subcarbonas potassae*.

*†LIQUOR CHLORETI NATRI s. SODAE, z. *Chloruretum sodae liquidum*.

*LIQUOR CHLORI is het AQUA OXYMURIATICA, z. *Acidum muriaticum oxygenatum*.

*LIQUOR CHLORURETI FERRI, z. *Chloruretum ferri*.

††LIQUOR CHLORURETI STIBII, z. *Murias stibii*.

*LIQUOR CORNU CERVI SUCCINATUS, z. *Succinas ammoniae pyro-animale liquidum*.

LIQUOR CUPRI AMMONIATO-MURIATICI, z. *Subacetas cupri* en *Murias cupri ammoniacale*.

*LIQUOR DEGESTIVUS BOERHAAVII, z. *Acetas potassae*.

LIQUOR EXPECTORANS EDWARDS, z. *Acetas ammoniae liquidum*.

*LIQUOR FERRI MURIATICI OXYDATI, z. *Murias ferri*.

*LIQUOR FERRI MURIATICI OXYDULATI, z. *Chloruretum ferri*.

LIQUOR FERRI NITRICI OXYDATI, z. *Nitras ferri*.

*LIQUOR FERRI OXYDATI ACETICI, z. *Acetas ferri* en *Acidum hydrothionicum*.

*LIQUOR FERRI OXYDATI HYDRATI, z. *Oxydum ferri hydratum* en *Acidum hydrothionicum*.

LIQUOR FERRI PHOSPHORICI SCHOBELTI, z. *Phosphas ferri*.

LIQUOR FLORUM CALENDULAE SCHNEIDERI, z. *Calendula officinalis*.

††LIQUOR FUMANS BOYLEI, z. *Sulphuretum ammoniae hydrogenatum*.

†LIQUOR HEPATIS MUSTELAE FLUVIATILIS uit de lever van *Gadus lota*. Deze olie is geelachtig groen gekleurd, en werd door DE HAEN als penseelvocht tegen maculae corneae

en door von BEER tegen leucoma (in verbinding met butyrum insals., vitriol. album en praecip. rub.) voorgeschreven. Zij wordt door de oleum nuc. ^{jugland.} te regt vervangen.

*LIQUOR HYDRARGYRI MURIATICI CORROSIVI, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

*LIQUOR HYDRARGYRI NITRICI OXYDATI ET OXYDULATI, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

LIQUOR HYDRATIS KALICI, z. *Potassa caustica*.

*LIQUOR HYDRO-SULPHURETICUS Ph. AUSTR., z. *Sulphuretum calcis*.

*LIQUOR HYDRO-SULPHURETICUS DOBEREINERI, z. t. z. p.

*LIQUOR KALI ACETICI, z. *Acetas potassae*.

*LIQUOR KALI CARBONICI, z. *Subcarbonas potassae*.

LIQUOR KALI CAUSTICI, z. *Potassa caustica*.

*†LIQUOR LABARRAQUII, z. *Chloruretum sodae liquidum*.

*LIQUOR MENINGUM SCHMUCKERI, z. *Acetum*.

*LIQUOR MINDERERI, z. *Acetas ammoniae liquidum*.

*LIQUOR MURIATIS DEUTOXYDI HYDRARGYRI, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

*LIQUOR MURIATIS DEUTOXYDO-HYDRARGYRO-CALCAREI, z. t. z. p.

*LIQUOR MURIATIS FERRI OXYDULATI, z. *Chloruretum ferri*.

*LIQUOR MYRRHAE, z. *Gummi-resina myrrha*.

*†LIQUOR NATRI CHLORATI, z. *Chloruretum sodae liquidum*.

LIQUOR NERVINUS BANGII, z. *Camphora*.

LIQUOR NITRATIS FERRI, z. *Nitras ferri*.

*LIQUOR NITRATIS HYDRARGYRI, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

*LIQUOR PHOSPHATIS FERRI, z. *Phosphas ferri*.

*LIQUOR PLUMBI ACETICI BASICI, z. *Acetum lithargyri*.

LIQUOR POTASSAE, z. *Potassa caustica*.

†LIQUOR PYRO-TARTARICUS, z. *Acidum pyro-tartaricum*.

*LIQUOR SAPONIS STIBIATI, z. *Sapo stibiatus*.

*LIQUOR SESQUICHLORETI FERRI, z. *Chloruretum f*

*†LIQUOR SODAE CHLORINATAE, s. OXYMURIATICAЕ,
z. *Chloruretum sodae liquidum*.

††LIQUOR STIBII MURIATICI, z. *Murias stibii*.

*LIQUOR SUBACETATIS PLUMBI, z. *Acetum lithargyri*.

††LIQUOR SULPHURIS BEGUINI, z. *Sulphuretum ammoniae hydrogenatum*.

*LIQUOR TERRAE FOLIATAE TARTARI, z. *Acetas potassae*.

LISCH (FLORENTIJSCH), z. *Iris florentina*.

*†LITHANTHRAX. De door drooge overhaling uit de steenkolen (*Bitumen Lithanthrax*, *Lignum fossile*, *Lignite*) verkregene steenkolenolie (*Oleum lithanthracis*, *Oleum pyro-carbonicum*, *Oleum empyreumaticum e ligno fossili*) lost de gom-elastiek op, welke na verdamping der olie elastisch blijft (waarop de ontdekking van de waterdichte *Macintosh* berust). Het therapeutisch gebruik van deze, volgens BLEY, 2% creosoot bevattende olie werd het eerst door LUCAS (*Neues, sicheres Mittel wider Gicht und Lähmung*, 1817, 3te Aufl.), later door THAER (*CASPER's Med. Wochenschr.* 1853. S. 20) en LECHLER (*Wurtemb. med. Corresp. Bl.* Bd. 2. S. 194) tegen jicht en atonische leucorrhoea aanbevolen. LUCAS bezigt reeds sedert meer dan 20 jaren met het beste gevolg eene pillenmassa, welker werkzaamste bestanddeelen steenkolenolie en antimonium crudum (z. Voorschrift N°. 921) zijn, en welke reeds sedert langen tijd te Berlijn, na eene door hen in het werk gestelde analyse der pillen van LUCAS, nagenoeg in alle apotheken bereid wordt. — » Alle andere zoogenaamde jichtmiddelen en minerale baden, » zegt hij, » overtreft het middel in de paroxysmi vormende jicht, voornamelijk wanneer deze met vorming van knobbels en ancylosis der gewrichten gepaard gaat. » De beklagenswaardigste lijders aan deze ziekte, welke het geheele jaar niet meer uit het bed kwamen, wier gewrichten nagenoeg alle meer of minder onbewegelijk geworden waren, die nagenoeg aanhoudend aan koorts leden en op het punt schenen om heetische koorts te krijgen, die te vergeefs le baden van Töplitz, Warmbrun, Aken enz. gebruikt hadden, of slechts tijdelijk eenige verligting hadden verkregen,

heeft hij door het gebruik van dit middel nagenoeg volkomen zien herstellen. Hij heeft het in meer dan 100 gevallen aangewend. Het prikkelt volstrekt niet; de gevoeligste zieken kunnen het verdragen; oogenblikkelijk werkt het weinig in het oog loopend, brengt zelden zweet, nog minder diarrhoea te weeg. Eerst na 8—14 dagen vermeerderd het den eetlust, en er volgt een algemeen gevoel van gezondheid. Na een 3—4 maanden voortgezet gebruik, zag intusschen THAER geen blijvend gevolg; bij vele zieken moest het gebruik $\frac{1}{2}$, ja een geheel jaar voortgezet worden. Bij de dieet verbiedt hij zure spijsen, gerookt en gezouten vleesch en kaas. De kuur wordt door inwrijvingen van de oleum pyro-carbonicum in de stijve gewrichten, waar het dikwijls een jeukend uitslag voortbrengt, zeer ondersteund. Volgens de door andere artsen in het werk gestelde proeven deed het middel tegen hardnekkige arthritis weinig of in het geheel niets (OTTO, in CASPERS *Wochenschr.* 1859, p. 228; CLESS in *Wurtemb. med. corresp. Blatt*, Bd. 4, S. 225; RIECKE l. c. p. 557). De oleum lithanthracis dient daarom nog nader beproefd te worden; ik zelf heb ze nog niet toegediend.

Gift en Vorm. Men geeft inwendig 2—6 droppels, 5—4 maal daags, hetzij zuiver op suiker, in aether sulphur. opgelost, of in pillenvorm (z. *Voorschrift* N°. 921 en N°. 922) met bittere extracten. De *Pilulae antarthriticae mirabiles* van LUCAS bestaan, volgens THAER, uit:

N°. 921. R_p. Olei empyreum. e ligno fossili,
Sulphuret. stibii nigri $\overline{\text{aa}}$ $\frac{3}{j}$,
Olibani 3 ij,
Pulv. stipit. dulcamarae 3 vj.
M. f. pil. pond. gr. ij. consp. liquir.
S. 5 Maal daags 6—10 pillen.

KARLEIS geeft van dezelve het volgende voorschrift:

N°. 922. R_p. Gummi ammoniaci,
Gummi galbani,
Resinae guajaci,
Aloës socotrinae,
Sapon. medicati $\overline{\text{aa}}$ $\frac{3}{\beta}$,

Olei pyro-carbonici $\frac{3}{4}$ j.

M. f. pilulae gr. ij.

S. 3 Maal daags 4, 6—10 pillen.

*LITHARGYRUM, z. *Protoxydum plumbi semivitreum*.

LIXIVIUM CAUSTICUM, -SAPONARIORUM, z. *Balnea ex potassa caustica* en *Potassa caustica*.

††LIXIVIUM SALIS MARINI, z. *Murias calcis*.

*LOBELIA INFLATA LINN. (Class. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Lobeliaceae*), Opgeblazene lobelie. De bladen van deze plant (*Folia lobeliae inflatae*), ook Indische tabak genaamd, behooren onder de acria pura, en hun gebruik vordert voorzigtigheid; want zij brengen, eenigen tijd in den mond gehouden, reeds een gevoel van prikkeling in de keel, misselijkheid, braking te weeg. Men heeft ze als emeticum vroeger toegediend, voornamelijk evenwel als specificum tegen nerveus, spastisch, langdurig asthma, waarin het middel reeds weinige minuten na het innemen den aanval tegengaat (CUTTER, BARTON, ANDREWS, ELLIOTSON, BEHREND, Most en meer anderen). Zelfs daar, waar organische gebreken der longen, van het hart, de lever, oorzaak van het asthma zijn, is het, volgens BEHREND (*Medic. Centralzeitung*, 1855, N°. 42) en eigene waarnemingen een heerlijk palliativum; ook in angina pectoris wordt het door ANDREWS, tegen chronische blennorrhoea pulmonum door CLARUS, RADIUS en BROWN aangeprezen (z. RADIUS, *Heilformeln*, 1840, p. 48). Ook SCHLESIER noemt deze bladen eene ware verrijking voor onze geneesmiddelen-voorraad. Bij catarrhale borstaandoeningen, in het 2de tijdperk van pneumonie, bij zwakke voorwerpen, waar noch calomel, noch tart. emetic. passen, de ademhaling zeer kort, kugchend, moeilijk is, gaf hij 1—2jarige kinderen een infus. lobeliae inflat. (ex Θ j—3 β) col. $\frac{3}{4}$ ij, syr. altheae $\frac{3}{4}$ j, alle 2 uren 1—2 theel. vol, met het beste gevolg. (z. *Berlin. medicische Vereinszeitung*, 1841, N°. 15.)

Vorm en Gift. Men geeft het *Pulv. fol. lobel. inflat.* 3—4 maal daags p. d. 1—2—3 grein, de *Tinctura lobel. inflat.* tijdens den aanval alle 20—30 minuten van 10, 20, 30—40

droppels op suiker, zelfs theelepelswijze (Most). Als expectorans bij chronischen catarrhus pulmonis geeft RADIUS:

N°. 925. R_p. Tinct. lobel. inflat. 3 j,

Decoct. rad. althaeae 3 vj.

M. S. Alle 2—3 uren 1 eetl. vol.

REECE en BROWN prijzen voornamelijk de tinct. lobel. infl. aetherea, welke zij in den aanval zelfs eetlepelswijze gaven (z. SOBERNHEIM, l. c. p. 82). Ik kan dezen lof bevestigen.

LOOCH ALBUM, z. *Amygdalus communis*.

*LOOCH PULMONALE Ph. HANNOVER, z. *Althaea officinalis*.

*LOOD, z. *Plumbum*.

*LOODAZIJN, z. *Acetas plumbi liquidum*.

*LOOD (AZIJNZUUR VLOEIJEND), z. t. z. p.

*LOODEXTRACT, z. t. z. p.

*LOOD (ONDERAZIJNZUUR VLOEIJEND), z. t. z. p.

LOOD (ONDERKOOLSTOFZUUR), z. *Subcarbonas plumbi*.

*LOODSUIKER, z. *Acetas plumbi*.

*LOODVERZUURSEL (AZIJNZUUR), z. t. z. p.

*LOODVERZUURSEL (EERSTE HALFGLAZIG), z. *Protoxydum plumbi semivitreum*.

LOODVERZUURSEL (ROOD TWEEDE), z. *Subcarbonas plumbi*.

LOODWIT, z. t. z. p.

*LOODZOUT, z. *Acetas plumbi*.

*LOOGZOUT (VLUGTIG), z. *Ammonium en Subcarbonas ammoniae*.

*LOOGZOUT (PLANTEN-), z. *Subcarbonas potassae*.

*LOOISTOF, z. *Tanninum purum*.

†*LORKENZWAM, z. *Boletus ignarius*.

*LUCHTWORTEL, z. *Angelica archangelica*.

LUISKRUID, z. *Delphinium staphisagria*.

††LUISZAAD, z. t. z. p. en *Veratrum sabadilla*.

*LUNA, z. *Argentum*.

*LUNA NITRICA, z. *Nitras argenti crystallisatum*.

LUPULINUM, z. *Humulus lupulus*.

*LYCOPODIUM CLAVATUM LINN. (Syst. sex. Cryptogamia Filices, Ord. nat. *Musci* Juss., *Lycopodiaceae* Decand.), Geknotst wolfsklaauw. Het *Semen lycopodii* is een goed antispasmodicum, expectorans en nervinum, een heerlijk middel tegen retentio urinae, dysurie en blaaskramp, niet alleen bij volwassenen, maar ook bij kinderen in het tijdperk der dentitie (HUFELAND, HIMLY, BERENDS, JAVANDT, MOST). In alle graden van ischurie, ten gevolge van etter- en pisgruisophooping en atonie der blaas, zag RODEWALD van het lycopodium het beste gevolg (z. *Berlin. Vereinszeitung*, 1852, N°. 16). Ook in het 2de tijdperk van kinkhoest, tegen asthma spasticum, thymicum infantum, bij buikpijn en groene ontlasting van kinderen, bij de periodieke borstaandoeningen van zuigelingen, welke met kugchen, hoesten, braken, doch zonder koorts te voorschijn treden, waarbij integendeel de kleinen koud en bleek zijn, deed het middel (in verbinding met syr. senegae, oxy-mell. squillit., sulph. aurat.) de beste diensten (JAHN, HIMLY, MOST). Ook tegen zuiver hysterische aandoeningen, welke zich door cardialgie, blaaskramp kenbaar maken, waarbij de urinewaterhelder is, doet het middel meer dan men wezenlijk denkt. Uitwendig dient het als strooipoeder bij het smetten van kinderen. Zoo dit aanmerkelijk is, en de plaatsen ulcererend zijn en eene stinkende stof afscheiden, bezige men ROSENSTEINS lycopodiumzalf (sem. lycopod., flor. zinci aa 3 j, axung. porci 3 β). Inwendig geeft men van het lycopodium p. d. gr. vj—x—xx, 2—5 maal daags, bij pijnlijk blaaslijden alle 4—2 uren, het best in syroop of electuarium. De poedervorm is niet geschikt, vermits het zich niet met water vermengt.

*N°. 924. R_p. Sem. lycopod. 3 ij,

Syr. althaeae 3 jβ,

Aq. foeniculi 3 ij.

M. S. Omgesch. alle 2 uren 2 theel. vol.

(HUFELAND, tegen dysuria infantum.)

*Nº. 925. R_φ. Sem. lycopod.,

Gummi arabici aa $\frac{3}{4}$ j,

Syr. amygdal. dule. s. q.

ut fiat electuarium.

D. S. Alle 2 uren 1—2 theel. vol.

(HENSCHEL en MOST, tegen cystospasmus en borstkramp, kramphoest.)

LIJM (VISCH-), z. *Ichthyocolla*.

LIJNKRUID, z. *Linaria vulgaris*.

*LIJNMEEL, -OLIE, -ZAAD, z. *Linum usitatissimum*.

M.

MAAGDENMELK, z. *Amygdalus communis*.

MAAGPLEISTER, z. *Emplastrum aromaticum*.

MAANKOP, z. *Papaver somniferum*.

*MACIS, z. *Myristica moschata*.

*MAGISTERIUM BISMUTHI, z. *Subnitras bismuthi*.

*MAGISTERIUM OPII, z. *Morphium*.

*MAGISTERIUM SULPHURIS, z. *Sulphur depuratum*.

*MAGNESIA ALBA, -CALCINATA, -CARBONICA, z. *Subcarbonas magnesiae*.

MAGNESIA NIGRA, z. *Peroxydum manganesii nigrum*.

†MAGNESIA NITRI, uit de moederloog der salpeter, en *Magnesia salis*, uit de loog van het keukenzout bereid, zijn te regt in onbruik geraakt, daar zij nagenoeg alleen kalkaarde bevatten (BURDACH, l. c. II, p. 55).

*MAGNESIA PURA, z. *Subcarbonas magnesiae*.

†MAGNESIA SALIS, z. *Magnesia nitri*.

*MAGNESIA SALIS ANGLIC., Ebsham., Edinburg., Epso-mens., Sedlicens., z. *Subcarbonas magnesiae*.

*MAGNESIA SULPHURICA, z. *Sulphas magnesiae*.

*MAGNESIA USTA, z. *Subcarbonas magnesiae*.

MAJORANA, z. *Origanum majorana*.

MALAGAWIJN, z. *Vinum*.

MALOWE-BLADEN, -BLOEMEN, z. *Malva sylvestris*.

MALROVE (GEMEENE), z. *Marrubium vulgare*.

MALVA ROTUNDIFOLIA ET SYLVESTRIS L. (Class. XVI, Ord. 6, Monadelphia Polyandria, Ord. nat. *Malvaceae*), Groote en rondbladige Malowe. Behalve de *Folia malvae* van deze en de *Flores Malvae vulgaris* van gene plant zijn ook nog de *Flores Malvae arboreae* (van *Althaea rosea* L.) in gebruik. Men geeft de malva als mucilaginosum inwendig tegen heeschheid hoesten; uitwendig in verweekende omslagen, pappen, mondspoelingen, gorgeldranken, inspuitingen met water en melk gekookt. Zij vormt een bestanddeel der species ad gargarisma (z. *Sambucus nigra*) en der Species ad cataplasma (fol. malvae, herb. althaeae, herb. meliloti, sem. lini aa part. aeq.).

*Nº. 926. R_p. Flor. malvae $\mathfrak{z}$ β ,

coq. c. aq. font. $\mathfrak{z}$ xvj, ut rem. col. $\mathfrak{z}$ xij,

Linet. pector. Werlhofii $\mathfrak{z}$ j.

M. S. Alle uur 1 eetl. vol.

(Møst, tegen catarrhalen hoest.)

MANGAANVERZUURSEL (ZWART LAATSTE), z. *Peroxydum manganesii nigrum*.

MANNA. Deze stof is het van zelf uitvloeiende of door kunstmatige insnijdingen verkregene en in de lucht verharde sap, uit den bast van de manna-esch, *Fraxinus rotundifolia* Aiton, *Ornus rotundifolia* (Class. XXIII, Ord. 2, Polyandria Dioecia, Ord. nat. *Jasmineae*) in West-Indië, Calabrië (*Manna calabrina*), Sicilië enz. De beste soort is de pijpmanna (*Manna electa, cannulata*); minder goed is de *Manna novae Hollandiae*, en de slechtste en onzuiverste de *Manna grossea s. pinguis*.

Men bedient zich van de Manna als zacht purgans in ontstekingsaardige, galachtige, gastrische ziekten, bij vomitus cruentus en melaena, bij zwangerschap, kraambed, en in het algemeen bij plethorische personen en aanleg tot congestieve en ontstekingsaardige ziekten. Soms tijds brengt zij misselijkheid,

braking, buikpijn te weeg, vooral bij kinderen en zwakke vrouwen. Hier is als laxans aan eene infus. sennae met syr. rhamni cathartici de voorkeur te geven.

Praeparaten, Gift en Vorm. Van de *Syrupus mannae* geeft men aan kinderen 1—2 theel. vol p. d. in mixturen $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j, van de manna electa kinderen op $\frac{3}{4}$ iij vloeistof $\frac{3}{4}$ β , eetlep. wijze. Bij volwassenen verbinden wij de manna als purgans met phosphas sodae, sulphas magnesiae, tamarinde, — bij borstaandoeningen met spir. sal. ammoniaci anisatus, elix. e succo liquirit., oxymell. squillae, bij kramp met extract. hyoscyami, bij maagzuur met liq. subcarb. potassae.

Nº. 927. R_p. Rad. salep $\frac{3}{4}$ β ,
 solve in aq foenic. $\frac{3}{4}$ iij, adde:
 Mannae electae $\frac{3}{4}$ β ,
 Extr. hyoscyami gr. ij,
 Syr. croci $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

(HUFELAND, bij catarrhalen hoest van kinderen.)

PROUST vond in de manna eene bijzondere stof, mannasuiker, mannastof (*Mannitum*), welke ORFILA, in plaats van de manna, tot $\frac{3}{4}$ ij aan kinderen toedient. Zij werkt even als de manna, doch bezit haren onaangename reuk niet. Ook in de meloenen komt deze tot de niet tot gisting geschikte suikersoorten behorende stof voor. Men verkrijgt denzelfden door behandeling der manna in lacrymis (100 deelen) met kokenden alcohol van 85% (600 deelen).

MAGENDIE laat uit de mannasuiker eene syroop bereiden, welke hij als laxans bij zuigelingen en als bijvoegsel bij midelen tegen catarrhus pulmon., welke chronisch dreigt te worden, aanbeveelt. SOLON gaf de mannasuiker p. d. $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j, in kokend water opgelost, bij obstructio alvi en ontsteking-aardige toestand van het darmkanaal, ook bij gastricismus, met goed gevolg; in 2 gevallen voegde hij er oleum ricini bij; er volgden kritische sedes en beterschap (z. RIECKE l. c. p. 484).

MANNASTOF, -SUIKER, z. *Manna*.

†*MANSOORWORTEL, z. *Asarum europaeum*.

MARANTA ARUNDINACEA, z. *Amylum*.

*MARCASITA ALBA, z. *Subnitras bismuthi*.

MARCASITA AUREA, z. *Zincum*.

MARJOLYN, z. *Origanum majorana*.

MARJOLYNBOTER, z. *Butyrum majoranae*.

MARRUBIUM ALBUM, z. *Marrubium vulgare*.

MARRUBIUM VULGARE LINN., *Marrubium album* (Class. XIV, Ord. 1, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Gemeene Malrove. De aromatisch riekende, bitter smakende, overal in Europa in het wild groeiende, in Julij wit bloeiende, naauwelijks $1\frac{1}{2}$ voet hooge plant is een zacht resolvers en tonicum, komt in werking met de taraxacum en fumaria overeen, doch is iets meer bitter. Tegen atonische verstoppingen in den onderbuik, leverlijden en daaruit voortkomenden icterus, bij chronische blennorrhoea pulmonum, ventriculi et intestinorum, voornamelijk evenwel tegen menstruatio retenta et suppressa, was de marrubium vroeger in hoog aanzien.

Gift en Vorm. Het meest dient men het *Extractum marrubii* toe van $\mathfrak{D} \beta$ — $\mathfrak{z} \beta$, 2—3 maal daags in pillen of oplossing, het *Succus recens expressus* met overeenkomstige sappen van taraxacum, fumaria, chelidonium van $\mathfrak{z} j$ — $\mathfrak{z} ij$, het *Herba marrubii albi sicc.* als infusum ($\mathfrak{z} vj$ — $\mathfrak{z} j$ op $\mathfrak{z} vj$ col.). BERENDS geeft bij phthisis pulmon. pituitosa:

Nº. 928. *Rp.* Extr. marrubii,

Extr. dulcamarae $\overline{aa} \mathfrak{z} j\beta$,

Aq. foeniculi $\mathfrak{z} v$,

Spir. sal. ammoniaci anis. $\mathfrak{z} ij$,

Syr. althaeae $\mathfrak{z} j\beta$.

M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

RICHTER, tegen atonische blennorrhoea pulmonum:

Nº. 929. *Rp.* Extr. marrubii,

Extr. myrrhae,

Gummi ammoniaci dep. $\overline{aa} \mathfrak{z} ij$,

Sulphur. aurati antim. 3 j,
 Succus liquirit. 3 iij.
 M. f. pilul. gr. ij.
 D. S. 3 Maal daags 4—6 pillen.

Nº. 950. R_p. Extr. marrubii 3 iij,
 Decoct. lichen. Island. concentr. 3 vj,
 Elixir e succo liquirit. 3 ij,
 Syr. senegae 3 vj.

M.

(SCHUBARTH, tegen slijmtering.)

*Nº. 951. R_p. Herb. marrubii albi,
 Herb. absinthii aa 3 ij,
 Herb. sabinae,
 Fol. sennae,
 Fol. aurantiorum,
 Rad. liquiritiae aa 3 β.
 M. c. c. div. in viij part. aeq.
 S. Dagelijks één gedeelte als thee tegebruiken.

(Mostr, bij menostasie en amenorrhoea.)

*MARS, z. *Ferrum*.

MARS SOLUBILIS, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*MARUM SYRIACUM, VERUM, z. *Teucrium marum*.

MASSA PILULARUM E CYNOGLOSSO, z. *Opium*.

MASTICHE, MASTIX, z. *Resina mastiches*.

††MATER SALIS MARINI, z. *Murias calcis*.

*MATERIA PERLATA KERKRINGII, z. *Protoxydum stibii album*.

*MATRICARIA CHAMOMILLA LINN. (Cl. XIX, Ord. 2, Syngenesia Superflua, Ord. nat. *Synanthereae* Trib., *Corymbiferae* Juss.), Gemeene kamille, Kamille-moederkruid. De bekende kamillebloemen (*Flores chamomillae*) zijn als krampstillend, zenuwopwekkend, diaphoretisch middel steeds in aanzien geweest, en daarom in talloze gevallen inwendig, als infusum theiforme, tegen cardialgie, kolijken, hysterische

toevallen, tegen intermittens, dolores post partum enz. met goed gevolg toegediend. Of zij ook bij bleekzucht, pollutiones, leucorrhoea en diarrhoea, zoo als LINKE (l. c. p. 419) meent, nuttig zijn, weet ik niet bij ondervinding en hecht er ook weinig aan. Uitwendig zijn zij een hoofdmiddel bij onzuivere, putride, gangraeneuse zweren en ulceratieve erysipelas (Rust).

Gift, Vorm en Bereidingen. Inwendig de bloemen in afgietsel van 3 iij—3 vj op $\frac{3}{4}$ vj col.; het *pulv. flor. chamomill.* dagelijks van 3 j—3 iij, het extract van $\mathfrak{D}$ β — $\mathfrak{D}$ j in mixturen, morsuli, pillen, de *Oleum chamomillae aethereum* van 1—5 droppels, de *Oleum chamomillae citratum*, welke veel goedkooper dan de ol. cham. aether., doch ook zeer werkzaam is, van 6—10 droppels op suiker. Het *Aqua chamaemeli* (z. *Ph. Belg.* p. 180) wordt als voermiddel in mixturen gebezigd. Uitwendig bezigt men de kamillebloemen in inspuitingen, oogwaters, mondspoelingen, pappen, clysmata, strooipouders, omslagen; het extract in penseelvochten; de *Oleum chamomillae coctum s. infusum*, vooral met ol. hyoscyami coctum in linimenta, even als ook de *Ol. chamomillae terebinthinatum*.

G. A. RICHTER geeft tegen diarrhoea en dysenterie:

Nº. 952. R_ç. Extr. chamomillae vulgar.,
 Gummi arab. elect. aa 3 ij,
 Aq. chamomillae $\frac{3}{4}$ v,
 Syr. capit. papav. $\frac{3}{4}$ β .
 S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

Een dergelijk mixtuur, met bijvoeging van $\frac{3}{4}$ j pulp. tamarind., geeft F. JAHN bij bilieuse dysenterie en diarrhoea. RIBKE prijst tegen spastische onderbuikspijnen van kamenvrouwen zonder koorts, wanneer de lochia spaarzaam of geheel en al onderdrukt zijn, aan:

Nº. 953. R_ç. Extr. chamomillae 3 j,
 Tartr. potassae $\frac{3}{4}$ j,
 Aq. chamomillae $\frac{3}{4}$ iv.
 S. Alle 2—3 uren 1 eetl. vol.

Daarbij inspuitingen van een kamillen- en vlieraftreksel. HUFELAND en SUNDELIN (z. RUST, *Handb. d. Chirurgie*, Bd. 3, S. 590) noemen het extr. chamomillae een heerlijk visceraal middel, dat ook bij zenuwzwakte en cachexie, vooral ten gevolge van bovenmatig gebruik van den bijslaap, bij atonische geelzucht, zoodanige leucorrhoea, bij dyspepsie van hypochondristen en bij nadruiper uitnemend werkt. HEIM's antipasmoticum en analepticum bestaat uit:

Nº. 934. R_p. Olei chamomillae aether. gtt. xvj,
Spir. nitri dulcis 3 iij.
M. S. Alle 2 uren 15—20 droppels.

Tegen hysterische cardialgie en flatulentie dienen de volgende droppels:

Nº. 935. R_p. Olei chamomill. destill. ʒ j,
Olei carui aether.,
Olei foeniculi aa ʒ β,
Spir. nitri dulcis 3 iij,
Acetat. ammon. liquid. 3 j.
S. Alle 1—2 uren 25—30 droppels met kamillethee.

Dat de kamillebloemen alleen en zonder chinine of kina ligte tusschenpoozende koorts genezen, is eene daadzaak. Als bijmiddel laat ik ze ook steeds bij intermittens gebruiken. Het *Pulvis cephracticus Sellii* bestaat uit gelijke deelen subcarb. magnes., tart. depur., rad. rhei, flor. chamomill., eleosacch. foeniculi en sulphur depur. Het is, 2—3 maal daags 1 theel. vol gebruikt, een goed middel tegen onderbuiksverstoppingen, infarctus, anomale aanbeijen. De *Guttae auriculares Montmahou* tegen chronische otitis en doofheid, ten gevolge van zwakte van het gehoororgaan, bestaan uit:

Nº. 936. R_p. Olei chamomillae ʒ β,
Bals. peruviani 3 j,
Bals. sulphur. terebinth.,

Olei succini rectificat.,
 Tinct. asae foetidae,
 Tinct. castorei aa gtt. xij.
 S. Oordroppels.

In krampstillende en buikopenende lavementen bezigt men gewoonlijk ook een aftreksel van kamillebloemen (3 vj op 3 vj col.; z. *Clysm. antispasmodicum*). Tegen atonische metrorrhagie en leucorrhoea prijst SCHUBARTH aan:

Nº. 937. R_p. Cort. salic. fragil. 3 j,
 coq. c. aq. fontan. 3 xvj ad col. 3 viij, sub
 fin. coct. adde:
 Flor. chamomill. 3 j, col. refrig. admisce:
 Liq. myrrhae 3 j.
 M. S. Om in te spuiten.

Tegen chronisch erysipelas vesiculosum der ledematen geeft
 Rust:

Nº. 938. R_p. Infus. flor. chamomill. 6 j,
 Aquae Goulardi 3 v j—3 j,
 Tinct. opii simplic. 3 iij.
 M. S. Als omslagen te bezigen.

BERENDS *Insessus* tegen kramp der pisafscheidende en geslachtswerktuigen, menostasie enz. bestaan uit flor. chamomill. et sambuci aa 3 jβ, welke met kokend water getrokken worden.

MECONINUM, MECONIUM, z. *Opium*.

MECONIUMZUUR, z. *Acidum meconicum*.

†*MEEKRAPWORTEL, z. *Rubia tinctorum*.

MEEL (BOONEN-), z. *Phaseolus vulgaris*.

MEEL (GERSTE-), z. *Farina hordei praeparata*.

MEEL (ROGGE-), z. *Farina secalis*.

*MEERRADIJSLEPELKRUID, z. *Cochlearia armoracia*.

MEESTERWORTEL, z. *Imperatoria ostruthium*.

†MEIBLOEM, z. *Convallaria majalis*.

MEIWORMEN, z. *Meloë majali*.

*MEL, Honig. Het bekende, suikerbevattende voortbrengsel der bijen (*Apis mellifera* L.) wordt door artsen dikwijls nog voor een eenvoudig corrigens van den smaak gehouden. Het is evenwel veel meer, en deszelfs geneeskracht werd door de Ouden beter geschat dan door ons. De honig is een goed resolvens, aperiens, demulcens en anthelminthicum; zijn aanhoudend, diaetetisch gebruik is bij onderbuiksverstoppingen, bij miltzucht, leverziekten, wormen en chronische blennorrhoea van longen en darmkanaal zeer aan te prijzen; ook is de honig bij heeschheid en catarrhalen hoest een bekend, zeer goed huismiddel. Daar hij, even als de suiker, desoxyderend op de metalen, vooral op de koperzouten werkt, is hij bij vergiftiging door laatstgenoemde zouten ook zeer aan te bevelen. Bovendien vormt hij een goed constituens voor electuaria, pillen, uitwendig in mondspoelingen, gorgeldranken, penseelvochten. De beste soort is de uit de honigraten van zelf uitvloeiende witte of maagdenhonig (*Mel album s. virginicum*); de slechtere, door uitpersen en aanwending van warmte verkregene, *Mel crudum, commune s. flavum* dient tot uitwendig gebruik. Een heerlijk verkoelend middel is de *Oxymel simplex* (z. p. 72). Bij electuaria anthelminthica en wegens de goedkoopte bij alle mixturen, in plaats van de duurderes syroop, kan men mel despumatum ($\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ ij op $\frac{3}{4}$ vj vloeistof) voegen. Zoodanige mixturen moet men evenwel des zomers in koud water op eene koele plaats bewaren, daar zij anders in azijnsgisting overgaan en buikpijn veroorzaken.

*MEL ALBUM, -COMMUNE, -CRUDUM, -DESPUMATUM, -FLAVUM, -VIRGINEUM, z. *Mel*.

MEL MERCURIALIS SIMPLEX, z. *Mercurialis annua*.

MEL ROSARUM, z. *Rosa centifolia et gallica*.

MELILOTE, z. *Trifolium officinale*.

*MELISSA OFFICINALIS LINN. (Cl. XIV, Ord. I, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Melisse, Citroenkruid. Overeenkomstig, doch zachter werkend en aangenameer dan het aqua of infus. herb. menth. crisp. et pip., is het, de diaphoresis en diuresis zacht bevorderend, vooral voor kinderen en hysterische vrouwen geschikt, kruid (*Herba melissae*

citratae) van deze plant. Ook bij spastische, zwakke, sensibele mannen is de melisse tegen moeilijke spijsvertering, gewijzigd zenuwleven en flatulentie, tegen krampachtig braken, bij jonge meisjes tegen colica menstrualis, een heerlijk middel, en zoo weinig werkzaam als vele jonge practici haar achten, zoo specifiek werkzaam en onontbeerlijk blijft zij mij in genoemd lijden. Zij is een heerlijk nervinum. Het best is het infus. theiforme van $\bar{3}$ j op $\bar{3}$ vj col. of het *Aqua melissae* als voermiddel. Hier kan ik het volgende mengsel, hetweik ook in de griep een heerlijk nervinum is, aanprijzen:

*N°. 939. R_p. Herb. melissae,
 Herb. chenopodii,
 Herb. millefolii $\bar{aa}$ $\bar{3}$ j,
 Flor. sambuci,
 Flor. chamomillae $\bar{aa}$ $\bar{3}$ β ,
 Herb. menthae pip.,
 Sem. carui $\bar{aa}$ $\bar{3}$ ij.
 M. c. c. S. Als thee in 5 gedeelten te gebruiken.

Het tegen hysterische aandoeningen en hardnekkige flatulentie zoo beroemd gewordenen, oude *Aqua carmelita s. melissae magistralis s. Spiritus melissae compos.* bestaat uit:

*N°. 940. R_p. Herb. melissae $\bar{3}$ xvij,
 Cort. citrici rec. $\bar{3}$ iv,
 Nuc. moschat.,
 Rad. angelicae $\bar{aa}$ $\bar{3}$ iij,
 Caryophyllor. arom.,
 Cinnamomi acuti $\bar{aa}$ $\bar{3}$ j,
 dig. c. spir. vini rectific. $\bar{3}$ vj et
 Aquae melissae $\mathbb{W}$ iij per dies 5.
 D. S. 1—2 Maal daags 1 theel. vol.

Het voorschrift der *Pharm. Belg.* (p. 191) komt hiermede nagenoeg overeen. In diuretische mixturen is aq. melissae et aq. juniperi $\bar{aa}$ part. aeq. veel meer urindrijvend, dan één van beide afzonderlijk; de *Oleum melissae*, van 1—2 droppels

als eleosaccharum toegediend, is in hysterische aanvallen zeer werkzaam; bovendien maakt het kruid een hoofdbestanddeel uit van de *Species resolventes externae* (herb. melissae, orig. vulg. s. stip. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ vj, flor. chamom., sambuci, lavendulae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij), welke, in plaats van de melisse, vroeger (in de *Pharm. Boruss. Edit. 5*) alsem bevatteden.

MELITHOCHORTON, z. *Ceramium helminthochortos*.

MELK (AMANDEL-, GERSTEN-AMANDEL-), z. *Amygdalus communis*.

MELKSUIKER, z. *Saccharum lactis*.

MELKZUUR, z. *Acidum lactis*.

MELLAGO GRAMINIS, z. *Agropyrum repens*.

*MELLAGO TARAXACI, z. *Leontodon taraxacum*.

MELOË MAJALIS ET MELOË PROSCARABAEUS, Meiwormen. Zij werken met de Spaansche vliegen overeenkomstig (z. *Cantharides*), en kunnen in groote doses doodelijke vergiftiging te weeg brengen. Meloë majalis bezit eene koperkleur, met zwartachtig groene dekschilden en roode ringen aan den buik; Meloë proscarabaeus is zwartachtig blaauw, aan den buik violetkleurig, met blaauwachtig grijze, geel gespikkelde ringen. Beide insekten zijn $1\frac{1}{2}$ duim lang, een vinger dik, bezitten een geel, scherp, blaartrekkend sap, en worden in de maand Mei op braakland gevonden. Zij werden door oudere artsen voornamelijk tegen hydrops torpidus, onmagt, vooral als prophylacticum tegen hondsdolheid, p. d. gr. j—iv, toegediend. Het *Electuarium antilyssum Borussicum*, hetwelk FREDERIK II in 1777 van eenen boer afkocht, zoowel als de *Potio antilyssa Sellii* en het poeder van DÄHNE van nieuweren tijd, bevatten als hoofdbestanddeel Meiwormen.

Nº. 944. R_p. Meloüm majal. aëre siccata. gr. xv,

Nitri depurati,

Sacchari albi $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j.

M. f. pulv. div. in xij part. aeq.

D. S. Alle uur 1 poeder, zoo lang voortgezet dat bij de pislozing een hevig gevoel van branden ontstaat, zelfs bloed ontlast wordt (DÄHNE).

Nº. 942. R_p. Meloüm majal. N. viij,

Theriac. $\frac{z}{3}$ β ,

Sal. cornu cervi $\frac{3}{4}$ ij,

Camphorae ras. $\frac{3}{4}$ j,

solve in:

Acetat. ammon. liq. $\frac{3}{4}$ viij.

D. S. Omgesch. alle uur 1—1½ eetl. vol.

(SELLE'S *Potio antilyssa*.)

Ik houd dit mengsel op theoretische gronden voor een zeer werkzaam voorbehoedmiddel tegen watervrees, daar het aanmerkelijk op zweet en urin werkt, en zoo het vergift uit het ligchaam verwijderd. Ook hier evenwel, even als bij MÜNCH'S prophylacticum, moet de lijder het bed houden (z. *Atropa belladonna*).

MELOENZAAD, z. *Cucumis melo*.

MENIE, z. *Subcarbonas plumbi*.

††MENISPERMUM COCCULUS WALLICH. (Class. XXII, Ord. 12, Dioecia Dodecandria, Ord. nat. *Menispermeae de Cand.*), Vergiftig Gulpzaad, Vischdoodend Maanzaad. De beziën van deze plant (*Baccae cocculi Indici*) bezitten als hoofdbestanddeel Picrotoxine en Cocculine, en werken scherp narcotisch, soortgelijk als de Ignaatsboonen (z. *Ignatia amara*). Als lokspijs voor viss hen wordt het zaad uit deze vrucht gebezigd. De daardoor dronken gemaakte visschen laten zich gemakkelijk vangen; maar zij zijn alsdan eveneens vergiftig (GOUPIE in *Bull. de la Société de Méd. de Paris*, 1807, Nov.), brengen misselijkheid, braking, buikpijn, purgeren te weeg. Tegenmiddelen zijn: verwijdering van het vergift door een emeticum of de maagpomp, vervolgens slijmige middelen, tinctura jodii, koude stortbaden, versche lucht, veel koud water. Geneeskundig heeft HAMILTON uitwendig dit middel in zalfvorm (gr. x cocculine op $\frac{3}{4}$ j axung.) tegen tinea capitis aanprezen.

*MENISPERMUM PALMATUM Lamarck, *Cocculus palmatus de Cand.* (Cl. XXII, Ord. 10, Dioecia Dodecandria, Ord. nat. *Menispermeae de Cand.*), Handvormig maanzaad. De wortel van deze plant (*Radix columbo s. columbae*) is

een zacht, sterk bitter en gelijktijdig een slijmig middel. Hij is uitwendig bruinachtig geel, inwendig groenachtig geel, 12—15 duim lang en 5—4 duim dik. Hij komt in den handel in schijven van 4—5 duim middellijn voor (ook dikwijls valsch, als zoogenaamde Amerikaansche Columbo). Hij werkt versterkend op de spijsverteringswerktuigen, vermeerdert den tonus der darmmucosa, vermindert hare prikkelbaarheid, vermeerdert de afscheiding van lever en darmkanaal, en komt daardoor met de rheum overeen; hij werkt evenwel zachter, meer inwikkellend, wordt door zwakke spijsverteringswerktuigen zeer goed verdragen, en is daarom vooral bij kinderen geschikt. Bij de habituele diarrhoeae derzelve, alsmede in bilieuse en eenvoudig catarrhaal-rheumatische dysenterie, aan het einde van galkoorts, bij alle chronische leverkwalen, icterus enz., met gewijzigde, scherpe galafscheiding, heeft het middel zich eenen grooten naam verworven (J. P. FRANK, RICHTER, BERENDS, GOELIS, WENDT, SUNDELIN). Ook kan ik de columbo nog voornamelijk bij de dyspepsie, flatulentie en maagzuur van spastische personen, welke aan hysterie, hypochondrie lijden, aanbevelen. *Gift en Vorm.* Men geeft van den *rad. columbo* een infuso-decoet dagelijks $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j, het poeder van $\varnothing$ β — $\varnothing$ j, 3 maal daags, het extract van $\varnothing$ β — $\varnothing$ j in mixturen, de *Tinct. columbo* van 3 j—3 ij.

N°. 943. R_p. Rad. columbo $\varnothing$ j,

Rad. salep $\varnothing$ β ,

coq c. aq. font. per $\frac{1}{4}$ hor. s. q. ut rem. col.

$\frac{3}{4}$ iij, adde:

Syr. chamomillae $\frac{3}{4}$ β .

M. S. Alle uur 1 papep. vol.

(GOELIS, tegen diarrhoea chronica infant., HUFELAND's *Journal*, 1825, Maart.)

N°. 944. R_p. Pulv. rad. columb. 3 ij,

Eleosacch. macid. 3 j,

M. f. pulvis, div. in vj part. aeq.

S. Alle 4 uren 1 poeder (P. FRANK).

BRERA'S *Pulvis absorbens stomachicus* bestaat uit:

- Nº. 945. R_p. Rad. columbo gr. x,
 Lapid. canceror. gr. vj,
 Rad. rhei optimi gr. iij,
 Cort. peruv. ̄ j.
 M. f. pulv. dent. dos. tal. vj.
 S. 3 Maal daags 1 poeder (CHOULANT l. c. p. 158).

BERENDS prijst tegen atonische diarrhoea van volwassenen aan:

- *Nº. 946. R_p. Rad. columbo,
 Rad. arnicæ aa 3 ij,
 Cort. cascarillae 3 iij,
 inf. aq. ferv. s. q. ad col. 3 vij, adde:
 Syr. cort. aurant. 3 j.
 M. S. Alle 3 uren 1 eetl. vol.

RICHTER, tegen hetzelfde lijden:

- Nº. 947. R_p. Extr. columbo 3 ij,
 Aq. cinnamomi 3 ij,
 Tinct. rhei aquos. 3 j,
 Liq. anodynī 3 j.
 M. S. Omgesch. 3 maal daags 1 eetl. vol.

De *Pilulae moscoviticae tonicae* bestaan uit:

- Nº. 948. R_p. Extr. columbo,
 Extr. gentianae,
 Extr. quassiae,
 Fell. tauri inspiss. aa 3 ij,
 Pulv. gentianae s. q.
 ut fiant pilul. gr. iij.
 D. S. 1—2 pillen terstond na het middageten.

*MENTHA CRISPA LINN. (Class. XIV, Ord. 1, Didynamia
 Gymnospermia, Ord. nat. Labiatae), Kruizemunt. Het

kruid van deze plant (*Herba menthae crispae*) en de uit hetzelfde bereide *aqua*, *oleum* en *syrupus menthae crispae* werken met de melisse overeenkomstig, worden in dezelfde gevallen en bovendien ook nog bij ziekelijke menostasie en amenorrhoea toegediend. Zij verhitten minder dan de mentha pip. en versterken meer de spijsvertering.

Vorm en Dosis. Even als herba melissae en menth. pip. (z. op deze woorden). De syr. menthae crispae is ontbeerlijk; men kan daarvoor het *aqua destillata* of het *eleosaccharum menthae crispae* bezigen, welke minder kosten.

Tegen borst- en onderbuiskramp van hypochondristen en hysterischen prijst BERENDS aan:

*N°. 949. R_p. Herb. menth, crisp.,
 Flor. chamomillae $\overline{aa}$ $\frac{3}{\beta}$,
 Sem. phellandrii aquat. 3 ij,
 Fol. aurantior. 3 vj.
 S. Als thee, 2 eetl. vol op 3 kopjes kokend water, te bezigen.

Ik geef hier de volgende thee:

*N°. 950. R_p. Herb. melissae,
 Herb. menth. crisp.,
 Herb. menthae pip. $\overline{aa}$ $\frac{3}{j}$,
 Sem. anisi,
 Sem. carni $\overline{aa}$ 3 j.
 S. In 3 gedeelten als thee te gebruiken.

*MENTHA PIPERITA LINN. (Class. XIV, Ord. 1, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Pepermunt. Het kruid van deze plant (*Herba menthae pip.*) riekt aangenaam, doordringend specerijachtig, en heeft een kamferachtigen, aromatischen, eerst brandenden, naderhand verkoelenden smaak (vooral de *Rotulae menthae pip.*). Deszelfs hoofdbestanddeel is de heldere, geelgroene, doordringend riekende, eerst heet smakende, daarna verkoelende aetherische olie, pepermuntolie

(*Oleum menthae piperitae*). Wegens hare daardoor voortgebragte, vlugtig inciterende, analeptische werking, is zij bij colica spastica flatulenta, colica menstrualis, vomitus spasticus, trommelzucht, in het begin van cholera oriëntalis met sterke luchtontwikkeling, als gevolg der ziekelijke werking van het onderbuikszenuwstelsel en in het algemeen in al die gevallen nuttig, waar wij melisse en chenopodium toedienen.

Bereidingen. 1. *Aqua menthae piperitae* is zeer werkzaam tegen chronisch lijden der spijsvertering, met bittere extracten (z. voorschrift N°. 955) 2. *Aqua menthae piperitae vinosa* is meer verhittend dan het vorige, en daarom slechts bij torpide voorwerpen geschikt. 3. *Oleum menthae piperitae* is met suiker afgewreven, als eleosaccharum zeer geschikt als analeptisch bijvoegsel. De gift van de zuivere olie (tegen flatulentia, colica spastica) is 1—4 droppels op suiker; van het eleosaccharum 3 j. Bij niet ontstekingsaardige oogzwakte kan men met goed gevolg 2—5 droppels ol. menthae pip. in de hand wrijven en tegen het oog laten verdampen. 4. *Rotulae menthae piperitae* zijn een bekend middel van hypochondristen en hysterischen tegen onderbuiks-aandoeningen, flatus p. d. 1—2 stuks; van het *Herba menthae pip.* is $\frac{z}{3}$ β op 3 kopjes kokend water als thee toereikend. De *Conserva*, *Syrupus* en *Spirit. menthae pip.* worden zelden gebezigd.

Tegen cardialgia spastica en vomitus spasticus laat SCHUBARTH in de maagstreek inwrijven:

N°. 954. R_p. Olei menthae pip.,
 Olei nucis moschat.,
 Olei lauri,
 Olei caryophyllorum aa 3 β.
 M. f. Balsamum.

Bij hardnekkige flatulentie, bij gevoel van matheid, bij rommeling in den buik, misselijkheid ten tijde der Indische cholera, hebben zeer vele menschen door 1—2 doses der volgende droppels zich spoedig weder wel bevonden en niet aan de gevreesde ziekte geleden:

Nº. 952. R_p. Olei menthae pip. gtt. xxiv,

Spir. salis dulcis 3 ij.

S. 15—20 droppels op suiker in te nemen.

*Nº. 953. R_p. Extr. rutae,

Extr. cardui benedict. aa 3 iij,

Extr. gentianae 3 j,

Aq. menthae pip. 3 viij,

Spir. salis dulcis 3 j.

D. S. 3 Maal daags 1 eetl. vol met goeden, ouden wijn.

†MENTHA PULEGIUM L. (Class. XIV, Ord. 1, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Poleimunt. Vroeger bezigde men het kruid van deze plant op dezelfde wijze en tot het zelfde doel als mentha pip. (z. op dit woord).

*MENYANTHES TRIFOLIATA L. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Gentianeae*), Driebladige ringbloem, Water- of vezel'ig drieblad. Het hoofdbestanddeel van het kruid dezer plant (*Herba trifolii fibrini s. aquatici*) is bittere extractiefstof; bovendien bevat het nog het *Menyanthinum*, een met de inuline overeenkomstig zetmeel. Het is een voortreffelijk digestivum en stomachicum, dat hysterischen en hypochondristen met zeer prikkelbaar zenuwstelsel en versatiele, sensibele atonie zeer goed bekomt, ligte intermits verdrijft, en aanhoudend als *succus rec. expr.* met chelidonium, taraxacum, cochlearia, fumaria enz. als voorjaarskuur 6—8 weken gebruikt, herpes en tinea, alsook oude zweren geneest; overigens vormt het een bestanddeel van het elixir aromaticum en elixir amarum (z. *Citrus aurantium*).

Praeparaten, Dosis en Vorm. *Extract. trifolii fibrini*, een heerlijk middel, p. d. 5—4 maal daags $\varnothing$ β —3 β , het best in oplossing met aqua cinnam., menthae, melissae; ook vormt het een goed constituens voor pillen, b. v. wanneer men resolverende, antispasmodische pillen uit asa foetida, fel tauri, sapo en dergelijke voorschrijft. Het tot poeder gebragte kruid geeft men, even als het infusum of decoct, zelden, daar het

174 MENYANTHES TRIFOLIATA—MERCURIUS DULCIS.

moeijelijk in te nemen is, en door het extract vervangen wordt. Het *Succus rec. expressus* kan men 's morgens nuchteren van $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ ij (in verbinding met de bovengenoemde kruiden) met verwarmde bouillon of met serum lactis laten innemen.

*Nº. 954. R_p. Sulphat. chinii gr. x,

Tart. emetici gr. ij,

Opii puri gr. iv,

Extr. trifol. fibrini q. s.

ut fiant pilulae N. xl, consp. cinnam.

S. Alle 2 uren 2—3 pillen in den koortsvrijen tijd in te nemen.

(Most, tegen intermittens.)

Nº. 955. R_p. Extr. trifolii fibrini $\frac{3}{4}$ β,

Acet. scillit. 3 vj,

Spir. salis dulcis $\frac{3}{4}$ β.

M. S. 3 Maal daags 50—60 droppels, en daarna thee uit juniperus en petroselinum.

(Tode's diureticum.)

MENYANTHINUM, z. *Menyanthes trifoliata*.

MERCURIALIS ANNUA L. (Class. XXII, Ord. 9, Dioecia Enneandria), Eenjarig bingelkruid. Het kruid van deze plant (*Herba mercurialis*) bezit verzachtende en stoelgang bevorderende eigenschappen. Het werd vroeger zelden inwendig, maar meermalen uitwendig in lavementen en verweekende pappen gebezigd. De *Pharm. Belg.* geeft nog de bereiding op van eene *Mel mercurialis*, welke even als het kruid zelf thans in onbruik is geraakt.

MERCURIUS, z. *Mercurius vivus*.

†MERCURIUS ACETATUS, z. *Acetas hydrargyri*.

MERCURIUS CORROSIVUS RUBER, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

†*MERCURIUS CUM SULPHURE, z. *Aethiops mineralis*.

*MERCURIUS DULCIS, z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

MERCURIUS DULCIS SCHEELII, z. *Murias protoxydi hydrargyri praecipitatum*.

†MERCURIUS GLYCYRRHIZATUS, -MELLITUS, z. *Aethiops saccharatus*.

*†MERCURIUS HYDROCYANICUS, z. *Prussias hydrargyri*.

*MERCURIUS NITRATUS, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

MERCURIUS PHOSPHORATUS, z. *Phosphas hydrargyri*.

MERCURIUS PRAECIPITATUS ALBUS, z. *Murias protoxydi hydrargyri praecipitatum*.

MERCURIUS PRAECIPITATUS RUBER, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

†MERCURIUS SACCHARATUS, z. *Aethiops saccharatus*.

MERCURIUS SOLUBILIS HAHNEMANNI, z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

*MERCURIUS STIBIATO-SULPHURATUS, z. *Aethiops antimonialis*.

*MERCURIUS SUBLIMATUS CORROSIVUS, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

†*MERCURIUS SULPHURATUS NIGER, z. *Aethiops mineralis*.

MERCURIUS SULPHURATUS RUBER, z. *Mercurius vivus*.

*MERCURIUS TARTARISATUS, z. *Aethiops tartarisatus Sellii*.

*MERCURIUS VITAE, z. *Protoxydum stibii album*.

MERCURIUS VIVUS, *Hydrargyrum*, *Argentum vivum*, Kwikzilver. Dit reeds bij de Ouden bekende metaal komt in gedegen toestand, doch nog meer in verbinding met zwavel als natuurlijke cinnaber voor. In het groot wordt het uit zwavelertsen, welke met kalk en hamerslag of ijzervijlsel aan eene destillatie onderworpen worden, verkregen. Daar zulk kwikzilver evenwel onzuiver is (lood, koper, arsenicum, tin, bismuth dikwijls bevat), zoo moet het tot geneeskundig gebruik gezuiverd worden (*Hydrargyrum depuratum*, *Mercurius vivus depuratus*). Dit geschiedt het best door ontleding der kunstmatig bereide cinnaber (*Bisulphuretum hydrargyri*, *Deuto-sulphuretum hydrargyri rubrum*, *Cinnabaris factitia*) met superoxydum plumbi (*Minium rubrum*) of ijzervijlsel, kalkaarde. Zulk gezuiverd kwikzilver wordt tot bereiding van

het unguent. mercuriale gebezigd. Ook heeft men het inwendig eetlepelsgewijze bij blennorrhoea intestinorum, volvulus et intusceptio intestinorum, ileus, en hernia incarcerata aangeprezen, om op mechanische wijze de inschuiving of beklemming op te heffen. Men geeft het den zieken, welke in eene horizontale ligging geplaatst worden, met olie of vette vleeschbouillon in. Maar het middel is gevaarlijk; enteritis toch en verscheuring van den darm heeft men er na zien volgen (z. ARNEMANN 1. c. Aufl. 5 von KRAUS, SUNDELIN *Handb.*, 1. c. Bd. 1, 1825, p. 206). Bovendien kan het kwikzilver, wanneer het zich lang in de darmen ophoudt, chemisch nadeelig werken. Uit dezen hoofde beveel ik de pilulae perpetuae (z. bov. p. 129) aan, welke dit nadeel niet bezitten. Ook GEISLER (HUFELAND'S *Journal* 1856, Febr. 1840, April) verwerpt te regt tegen ileus het kwikzilver. Beter zijn koude omslagen op den onderbuik, het inblazen van lucht in den aars met een blaasbalg, en het onttrekken van lucht met eene ledige lavementspuit, volgens KING en GROSSHEIM (*Z. Berl. med. Vereinszeitung*, 1853, N°. 15, en HUFELAND'S *Journal*, Bd. 68, st. 5 en 6, 1855 st. 2.). De *Pilulae hydrargyri gummosae s. mercuriales Plenckii* bestaan (Ph. Belg. p. 204) uit:

N°. 956. R_p. Hydrargyri 3 j,

Gummi arabici 3 iij,

Syr. rhei q. s.

cont. in mort. marmor. ad perfect. hydrarg.
extinctionen, adde:

Micae panis $\frac{3}{4}$ β,

f. Massa pilularis.

Het *Unguent mercuriale s. Ung. hydrargyri cinereum*, blaauwe kwikzalf, bestaat uit gelijke deelen kwik en axungia; het dikwijls met dit verwisselde *Ung. neapolitanum s. protoxydi s. oxyduli hydrargyri* bestaat uit 5 deelen hydrarg., 1 deel axungia, oxygenata, 6 deelen axung. porci en 1 deel sebum ovilli. Zij worden uitwendig tot inwrijving, als LOUVRIER-RUST'sche smeerkuur (alle avonden 3 β—3 j, totdat

salivatie volgt) aangewend ter verdeeling van klierachtige verhardingen, tegen chronische ontstekingsaardige toestanden van alle wei-, slijm- en vezeldradige vliezen, als meningitis, arachnoïditis, hydrocephalus acutus, croup, pleuritis, pericarditis, peritoneïtis, enteritis, cystitis, hepatitis, splenitis, orchitis, hydrocele, phlegmasia alba dolens, ophthalmia venerea, serophulosa, tumor albus enz., nu eens zuiver, dan weder met opium, kamfer, linim. volat., oleum hyoseyam. enz.

Niet alleen evenwel het kwikzilver-metaal, maar deszelfs praeparaten zijn het, die voornamelijk voor den geneesheer van belang zijn. In het algemeen laat zich over het kwik, dat gewigtige, belangrijke geneesmiddel, dat zoo vele menschen van den dood gered, maar ook zeer vele door eene verkeerde aanwending in het graf geholpen heeft, zoo veel zeggen, dat het als een vijand van het organische leven, deszelfs specifiek karakter derhalve als desorganiserend, de dierlijke stof oploosend, moet beschouwd worden. Teedere planten toch verwelken en sterven zelfs, wanneer men eenige dagen een glas met kwikzilver in derzelver nabijheid plaatst; alle lagere diersoorten, insekten, ongedierte enz., vinden reeds in eene zeer kleine hoeveelheid kwik hunnen dood. Voor het leven van volmaaktere dieren is het ook een vijand, vooral bij langdurige en ondoelmatige aanwending, waardoor mercuriaalkoorts, speekselvloed en de bekende mercuriaalcachexie ontstaat, en daar het alle vochten doordringt, tast het als resolvens en liquefaciens zeer diep de organische stof, tot ware colliquatie toe, aan. Dat men in het bloed, de urin, het speeksel, de gal enz., zelfs in de pijpbeenderen, in het diploë van den schedel van menschen, die veel kwik in- of uitwendig gebruikt hadden, dit chemisch aangetoond of in zuiveren toestand aangetroffen heeft, is eene daadzaak (z. SOBERNHEIM l. c. p. 509). De vliegende, knagende, met rheumatismus en arthritis vage zoo zeer overeenkomende, voornamelijk door afwisselende weersgesteldheid opgewekte pijnen, waaraan personen, welke veel kwik gebruikt hebben, lijden, verklaar ik mij uit de grootere ontvangvatbaarheid en het door het vrij geworden kwikzilver ziekelijk verhoogde geleidingsvermogen der dierlijke elec-

tricititeit in het spier- en zenuwstelsel (z. SOBERNHEIM en SIMON, *Toxicologie*, S. 244). Het kwik is het vegetatieve leven daardoor direct vijandig, en is bij gevolg voornamelijk in die ziekten aangewezen, waar dit leven ziekelijk verhoogd, te sterk is, en tot vorming van pseudoplasmata aanleiding geeft. Van daar deszelfs werkzaamheid bij para- en hypertrophieën van allerlei aard, bij physconie van lever, pancreas, milt, darmscheilklieren, van het celweefsel (pseudo-erysipelas), bij plastische woekeringen, exsudative ontstekingen, bij ontsteking van alle met serosofibreuse omhulsels voorzien organen en weefsels (croup, arachnoïtis, pleuritis, peritoneïtis, pericarditis). Hier zoowel, als tegen syphilis, is en blijft het kwik mij een hoofdmiddel.

*MEUM FOENICULUM, *Anethum foeniculum* L. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Venkel. De venkel werkt prikkelend op het slijmvlies van longen, maag en darmkanaal, versterkt de maag, is windendrijvend (van daar nuttig bij asthma, flatulentie, zuren der eerste wegen), en staat als melkmakend middel hoog in aanzien. Wortel, kruid en zaden worden in de geneeskunde aangewend. De gebruikelijke praeparaten zijn: *Aqua*, *Oleum*, *Eleo-saccharum* en *Syrup. foeniculi*. *Dosis* en *Vorm*. De wortel en het kruid als infuso-decoct van $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ ij op 1 ℥ water; de zaden als thee 3 j—3 ij op 5 kopjes kokend water en in poedervorm; het aqua foeniculi is bij zuigelingen als constituens voor drankjes onontbeerlijk. GOELIS geeft bij hoest van kinderen:

*N°. 957. R_p. Aq. foeniculi $\frac{3}{4}$ v,
Spir. sal. ammoniaci anis. 3 j,
Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j.
S. Alle uren 1 eetl. vol.

C. J. MEYER, tegen chronischen hoest:

*N°. 958. R_p. Mur. ammoniae gr. xv,
Aq. foeniculi $\frac{3}{4}$ iv,
Extr. liquirit. 3 j,

Mucil. gummi arab.,

Syr. althaeae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Alle 5 uren 1—2 eetl. vol.

Zeer werkzaam is het poeder van SOBERNHEIM tegen flatulentie en ziekelijke zuurvorming bij hypochondristen:

*N°. 959. R_p. Eleosacch. foeniculi,

Flaved. cort. aurant.,

Rad. rhei $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij,

Subcarb. magnes. $\frac{3}{4}$ j.

M. f. pulvis.

S. 5 Maal daags 1 theel. vol.

Het *Pulvis galactopoëticus Rosensteini* bestaat uit subcarb. magnes. $\frac{3}{4}$ j, sem. foeniculi, cort. aurant. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β , rad. liquirit., sacchari $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij, waarvan 4—5 maal daags 1 theel. vol gebruikt wordt. Hiermede komt het *Pulv. galactop. Hufelandi* nagenoeg overeen. De beroemde *Species ad infus. galactop. Bergii* bestaan uit:

*N°. 960. R_p. Rad. foeniculi,

Rad. petroselini,

Rad. liquiritiae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j,

Herb. anethi,

Herb. cerefolii,

Herb. foeniculi $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β ,

Sem. anethi,

Sem. foeniculi,

Sem. anisi $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij.

M. c. c. S. $\frac{3}{4}$ Eetl. vol op 2 $\mathbb{E}$ water of melk als thee te gebruiken.

Een goed *Unguentum contra pediculos* bestaat uit $\frac{3}{4}$ iv axungia en 50 droppels ol. foeniculi (z. LINCKE, l. c. I. 142).

†*MIERENBAD, -ETHER, -KUUR, -SPIRITUS, -TINCTUUR, -ZUUR, z. *Acidum formicarum*.

*MIERIKWORTEL, z. *Cochlearia armoracia*.

*MILLEFOLIUM, z. *Achillea millefolium*.

*†MILLIPEDES, *Millipedae*, *Aselli*, Pissebedden (*Oniscus Asellus* L.). Het verse sap en het gedroogde poeder van deze dieren werden vroeger als scherp diureticum tegen atonische waterzucht, tegen asthma mucosum, geelzucht, chronischen catarrhus vesicae, renum et bronchorum in electuarium, poeder, pillen enz. toegediend. Zij zijn niet geheel en al werkeloos, doch werken zwakker dan de meloë. Men geeft van het sap p. d. 3 j, van het poeder 10—20 grein, 3 maal daags.

Nº. 961. R_p. Succi milleped. rec. expr.,

Acetat. potassae liquid. $\overline{aa}$ $\frac{3}{3}$ β ,

Aq. petroselini $\frac{3}{3}$ iv,

Rob. juniperi $\frac{3}{3}$ j.

S. Omgesch. alle uren 1 eetl vol.

(Tegen hydrops recens erethicus. RICHTER'S *Therap.* Bd. 3, S. 83.)

MINERALE WATEREN, z. *Balneum minerale*.

MINIUM, z. *Subcarbonas plumbi*.

*MIXTURA ANTASTHMATICA MOSTII, z. *Gummi-resina asafoetida*.

MIXTURA ANTIHECTICA GRIFFITHII, z. *Sulphas ferri*.

*MIXTURA ANTIHYDROPICA KOPPII, SELIGII, STIEGLITZII, z. *Tartarus boraxatus*.

MIXTURA ANTIPHTHISICA GRIFFITHII, z. *Gummi-resina myrrha*.

*MIXTURA ANTISPASMODICA WENDTII, z. *Moschus*.

*MIXTURA AROMATICO-ACIDA, z. *Acidum sulphuricum*.

MIXTURA BALSAMICA FULLERI, z. *Balsamum copaivae*.

MIXTURA CAMPHORATA, — CAMPHORATA ACIDA, z. *Camphora*.

*MIXTURA DIGESTIVA BERENDSII, z. *Gentiana lutea*.

*MIXTURA DIURETICA BRERAE, HUFELANDI, z. *Juniperus communis*.

MIXTURA EXCITANS SWEDIAURI, z. *Oleum cajeputi*.

MIXTURA HYDRAGOGA HUFELANDI, z. *Elaterium*.

MIXTURA NITRO-MURIATICA, uit aqua regia bestaande, met eene genoegzame hoeveelheid water verdund (z. *Acidum muriatico-nitricum*). METTAUER, SCOTT, JOHNSON, ANNESLEY en anderen prijzen hetzelfde inwendig, 3 maal daags van 6—12 droppels in een slijmig voermiddel, en uitwendig in wasschingen (50 droppels in water verdund), zeer tegen hardnekkige obstructio, stinkend zweet, stinkende expectoratie, dyspepsie, pseudosyphilis, scrophulosis, zelfs tegen mania puerperalis aan. In acute toevallen doet het middel schade, terwijl het somtijds salivatio opwekt en volgens METTAUER (*Hamb. Zeitschr.* Bd. 14, Heft 2) het kwik zoude ontbeerlijk maken (?).

*MIXTURA OLEOSO-BALSAMICA, z. *Balsamum peruvianum*.

MIXTURA PYROTARTARICA, — SIMPLEX, z. *Acidum pyro-tartaricum*.

*MIXTURA SULPHURICO-ACIDA, z. *Acidum sulphuricum*.

MIXTURA TONICA STAHLII, z. *Potassa caustica*.

*MIXTURA VULNERARIA ACIDA, z. *Acidum sulphuricum*.

*MOEDERKOREN, z. *Secale cornutum*.

*MOEDERKRUID (KAMILLE-), z. *Matricaria chamomilla*.

MOEDERHARST, z. *Gummi-resina galbanum*.

MOERBEZIËN, z. *Morus nigra*.

MOESKOOL, z. *Brassica oleracea*.

††MOMORDICA ELATERIUM, z. *Elaterium*.

*MONNIKSKAP (-KRUID, -EXTRACT, -TINCTUUR), z. *Aconitum*.

*†MONNIKSKAPSTOF, z. *Aconitinum*.

†*MOOR (MIJNSTOFFELIJK), z. *Aethiops mineralis*.

†*MOOR (PLANTAARDIG), z. *Aethiops vegetabilis*.

*MOOR (SPIESGLANS-), z. *Aethiops antimonialis*.

*MORPHIA, MORPHINE, MORPHINUM, z. *Morphium*.

*MORPHIUM, *Morphinum*, *Morphina* (Ph. Gall.), *Morphia* (Ph. Lond.), Morphine. Als eerste plantaardige basis werd het morphium gelijktijdig in 1804 door SEGUIN en SERTÜRNER ontdekt, doch in 1816 het eerst door den laatsten in zuiveren toestand daargesteld, en als een alcaloïd erkend. Onder den naam van *Magisterium opii* was het reeds in de

17de eeuw bekend. Het is zeer moeilijk in water en ether oplosbaar, doch gemakkelijk in watervrijen alcohol, in acidum aceticum, ammonia liquida, minder in aetherische en vette oliën. De verschillende wijzen, waarop het morphium uit het opium wordt verkregen, en welke door HOTTON, ROBERTSON, HENRY en WINCKLER zeer volmaakt is, vindt men uitvoerig door RIECKE vermeld (l. c. p. 489 volg.). Wie hetzelfde het eerst als geneesmiddel heeft gebezigd, is onbekend; in alle gevallen behoort MAGENDIE onder de eersten. Het zuivere morphium komt voor in kleine, kleur- en reuklooze kristallen, smaakt in tot poeder gebragten toestand sterk en lang aanhoudend bitter; de waterige oplossing reageert alcalisch, en wordt door salpeterzuur hyacintrood gekleurd. Het is in de geneeskunde slechts zelden aangewend (en wel in dezelfde dosis als acetas morphii), des te meer evenwel deszelfs verbindingen met verdunde zuren of de morphiumzouten, en wel voornamelijk de azijnzure morphine, minder het *urias* en *sulphas morphii*. RIECKE meent (l. c. p. 495), dat de zwavelzure morphine tot geneeskundig gebruik boven de azijnzure te verkiezen is, zonder de reden daarvoor op te geven. Het in den handel voorkomende Gregoryzout is geen zuiver *urias morphii*, maar met codeïne verontreinigd. Het *Murias* en *Sulphas morphii* worden op dezelfde wijze en dosis toegediend (z. *Acetas morphii*).

*MORPHIUM ACETICUM, z. *Acetas morphii*.

*†MORPHIUM MURIATICUM, — SULPHURICUM, z. t. z. p. en *Morphium*.

*MORRHUA, z. *Oleum jecoris Aselli*.

MORSULI ANTIMONIALES KUNKELII, z. *Sulphuretum stibii nigrum*.

MORSULI ANTHELMINTHICI ZWELFERI, z. *Ipomoea jalapa*.

†*MORSULI AROMATICI SUECORUM s. IMPERATORIS HAMBURGENSIIUM bestaan uit geconfijte cort. aurantior., cort. citri $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β , zoete amandelen $\overline{3}$ $j\beta$, species imperat. $\overline{3}$ j , suiker en rozenwater (z. SPIELMANN, l. c. II. p. 224) »ventriculi roborandi causa dantur.”

†MORSULI AD SCABIEM, Ph. Helv., bestaan uit flor. sulphur. $\frac{3}{4}$ j, pulv. antimon., specier. imperatoris $\widehat{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij, zoete amandelen $\frac{3}{4}$ j, suiker, aq. naphae en quinta essent. citri.

†MORSULI CITRI JÜNCKERI komen met de morsuli aromatici overeen, maar in plaats van de spec. imperat. wordt er quinta essentia citri bijgevoegd. Zij smaken zeer goed, en zijn vooral geschikt voor zieken, welke na het innemen van geneesmiddelen iets aangenaams voor den smaak willen hebben (z. SPIELMANN, l. c. II, p. 224).

†*MORSULI CONTRA VERMES VIRTEMB. Deze bestaan uit rad. jalapae, sem. cinac, aethiops mineralis en suiker; zij zijn niet onwerkzaam.

†*MORSULI IMPERATORIS, z. *Morsuli aromatici*.

MORSULI MENTHAЕ PIP., z. *Mentha piperita*.

†*MORSULI PURGANTES WURTEMB. bestaan uit resin. jalapae $\frac{3}{4}$ j, amygd. dule. $\frac{3}{4}$ iij, sacchari, aq. rosarum $\frac{3}{4}$ vijβ, tot toereikende dikte gekookt. Het middel is een drastisch purgans; $\frac{3}{4}$ j bevat ongeveer 8 grein res. jalap.

MORUS NIGRA LINN. (Cl. XXIII, Ord. 4, Monoccia Tetrandria, Ord. nat. *Rosaceae*), Moerbeziënboom. De moerbeziën (*Baccae mororum*, *Mori*) dienen tot de bereiding van den *Syrupus mororum*, welke in gorgeldranken, penseelvochten enz. bij angina catarrhalis, stomacace scorbutica enz. wordt aangewend.

MOS (IERLANDSCH), z. *Fucus crispus*.

MOS (KORSIKAANSCH), z. *Ceramium Helminthochortos*.

MOS (IJSLANDSCH), z. *Cetraria Islandica*.

MOS-CHOCOLADE, z. *Theobroma cacao*.

*MOSCHUS, Muskus. De muskus is een onschatbaar, in vele ziekte-toestanden onontbeerlijk, alleen nog het leven reddend, ja goddelijk geneesmiddel. dat door eenzijdige artsen nu eens te zeer veracht, dan weder te zeer geprezen en te algemeen voorgeschreven is. TRALLES schreef daarom in het jaar 1783 een lezenswaardig werkje: »De limitandis laudibus et abusu moschi in medela morborum.» Desniettemin is er ook nog thans geen geneesmiddel, waarvan zoo veel misbruik gemaakt wordt. als van den muskus. Ja het is zoo ver geko-

men, dat de leeken het door deszelfs reuk zoo bekende middel geheel en al in verdenking getrokken hebben en het in alle hevige ziekten voor het laatste middel houden, meenende, dat, waar muskus toegediend wordt, de dood spoedig zal volgen. Dit volksvooordeel, waarin ook vele beschaafden en onbeschaafden deelen, heeft mij niet zelden gelegenheid gegeven bij sommige zieken psychisch weldadig met dit middel te werken, bij voorb. bij zoodanige, welke uit vrees, angst en onrust voor den dood, dezen weldra ten deel gevallen waren, zoo ik het zwakke, beangstigde gemoed van zoodanige zieken (hysterischen, hypochondristen) niet met muskus had bedaard. De muskusreuk toch bragt hen tot de vaste overtuiging, dat zij sterven moesten; hij bragt hen uit de onzekerheid over leven en sterven, en gaf tot stille berusting in hun lot, tot rust en slaap aanleiding. In andere gevallen daarentegen was mij zijn reuk een hinderpaal, daar hij, alleen nog het leven kunnende redden, wegens dit vooroordeel niet ingenomen werd. Wanneer wij hier en daar nog artsen aantreffen, welke ongeneeslijke zieken, teringlijders en waterzuchtigen in het laatste tijdperk, in plaats van voor de euthanasie te zorgen, met muskus prikkelen en de hen omgevende atmosfeer met deszelfs reuk verpesten (want vele menschen kunnen den muskusreuk niet verdragen), zal het getal in onzen tijd toch wel zeer gering zijn. Wij mogen bij stervenden niet prikkelend op het zenuwstelsel werken, maar de onrust in hetzelfde bedaren, en zoo voor eenen zachten dood zorgen. Het is acetasmorphii, ook kleine doses opium, welke hier boven alle andere middelen te verkiezen zijn.

Dat de muskus opwekkend, versterkend op het zenuwstelsel en uitmuntend krampstillend werkt, is bekend. Wat de kamfer in alle toestanden van torpide zwakte is, is de muskus bij sensible zwakte, vooral daar, waar het ontstekingsaardig karakter der koorts (op den 5, 7, 9 of 11 dag) in het nerveuse overgaat (deliria blanda, peeschuppeling, carphologie, koude kleverige huid, vuil bruin, zwartachtig beslag op tong en lippen, singultus, gillen, stamelende spraak, kleine, snelle, ligt zamendrukbare, zwakke pols enz.). Hier bij het

dreigend gevaar, dat de febris nervosa versatilis in zenuwverlamming (neuroparalysis) overgaat en de dood daardoor volgen zal, hier bij de zoogenaamde febr. typhoso-paralytica, is de muskus (vooral in verbinding met kamfer, arnica, serpentaria) een onontbeerlijk, eenig middel, om het nog aan eenen draad hangende leven in hersenen en ruggemerg op te wekken en krachtig aan te zetten. Deze versterkende kracht van den muskus is juist de reden, waarom hij in zoodanige gevallen veel meer doet dan de ethersoorten, het vlugtig loogzout of de phosphorus, welke slechts voor eenen korten tijd hersenen en zenuwen opwekken, zonder wezenlijk te versterken. Zoo verklaart zich ook deszelfs antispasmodische kracht, vooral in kinderlijken leeftijd en bij sensible vrouwen (in tegenstelling van het opium, dat bij kinderen zoo dikwijls nadeel doet) en als gevolg daarvan hare diaphoretische werking. — Op het vaatstelsel heeft de muskus slechts eene zeer spoedig voorbijgaande (in groote doses matig verhittende) werking; maar hij brengt nimmer congestie of orgasmus voort. Daarom geeft men den muskus voornamelijk in de volgende ziektevormen:

1. Zenuwkoorts, vooral bij de febr. nervosa versatilis, erethistica, bij typheuse, exanthematische koortsen met de boven beschrevene verschijnsels, bij pokken, mazelen, roodvonk, miliaria, wanneer de huidcrisis niet volgen wil, wanneer het exantheem, ten gevolge van uitputting van het zenuwleven, zich weinig of in het geheel niet vertoont of zeer vlugtig is, terug treedt, zich op de hersenen of de zenuwen verplaatst, en menigvuldige flauwten, convulsiones, zeer kleine, snelle, zwakke, spastische pols, drooge, koele, bleeke huid, singulten, hevig gillen, verlies der spraak enz. het hooge levensgevaar aanduiden. Hier is muskus in groote doses en zuiver, slechts met suiker of syroop toegediend, onschatbaar.

2. Ontstekingen in sensible organen, vooral in bloedarme, vliezige weefsels, en in het tweede tijdperk der ontsteking, wanneer neuroparalysis en overgang in versterving dreigt, b.v. bij arachnoïditis infantum (hier met flores zinci, calomel), bij croup, wanneer zelfs emetica niets meer uitwerken, volgens ALBERS, WIGAND, SACHSE ook met calomel.

3. Versterving, voornamelijk tegen gangraena senilis. LENTIN prijst hier de verbinding met succinas ammoniae aan; bij de zelden voorkomende gangraena metastatica, gangraena he-luonum, gang. spasmodica Whyttii, wanneer er hevige pijn aanwezig is, met opium; bij groote zwakte, met arnica, kina (z. MOST, *Med. Chir. Encyklop. art. Gangraena*).

4. Krampziekten. Volgens WICHMANN, HUFELAND, HIMLY, SCHAEFFER, WENDT, BRODHAG, en volgens eigene ondervinding, is de muskus tegen asthma acutum Millari het eenige specifi-cum. Ook in gevallen van kinkhoest, waar de krachten zeer gezonken en de lijder nog in de teedere zuigelingsleeftijd verkeert, is de muskus (met goudzwavel, succinas ammoniae) zeer werkzaam, dikwijls alleen het leven reddend; verder bij asthma spasticum adutorum, angina pectoris (hier met stibium, guajak enz.). Daar deze ziekten niet altijd, gelijk vele ge-looven, het gevolg van organische hartgebreken zijn, zoo als reeds LAENNEC (*de l'Auscultation mediate etc.* 4 edit. par ANDRAL, 1857, Tom. III, p. 495) aanmerkt, kan deze verbinding ook radicaal genezen. Voorts is de muskus nuttig bij deli-rium tremens (met opium), wanneer de pols krampachtig, draadvormig wordt, convulsiones en carphologie intreden, bij eclampsia neonatorum et parturientium (WENDT, MOST), tegen zuiver dynamische epilepsie, waar de aanval, wegens uitgeput zenuwleven, met duizeligheid en beven eindigt, of gemis van spraak, imbecillitas terugblijven (hier in verbinding met asa foetida), tegen zoodanigen St. Vitusdans (volgens BARDSLEY hier met kamfer), tegen trismus neonatorum (met flores zinci, succinas ammoniae), tegen catalepsie (met zink en valeriaan, volgens SCHMIDTMANN), eindelijk tegen melancholie en dementie (MEDICUS, LOCHER).

5. Verlammingen, sensibele, nerveuse apoplexiën, zoodanige flauwten, asphyxie, catarrhus suffocativus, ten gevolge van eene subparalytische aandoening van den nerv. vagus, vorde-ren evenzeer het stout gebruik van muskus (SOBERNHEIM l. c. p. 195).

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Tinctura moschi* (3 j in alcoh. et aquae aa $\overline{aa}$ $\overline{3}$ ij) van 20, 50—60 droppels p. d., in

mixturen, emulsiones van $\frac{3}{4}$ vj— $\frac{3}{4}$ viij, 3 ij—3 iij. 2. *Tinctura moschi c. ambra* (z. *Ambra grisea*). De muskus in zelfstandigheid geeft men het best in poedervorm, met suiker afgewreven en in gewast papier (ook wel in syrupus simplex en met tinct. cinnam., volgens HORN het beste corrigens van den smaak van muskus) zeer kleine kinderen (bij eclampsia trismus neonat.) van $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, alle $\frac{1}{2}$ —1 uur; grootere kinderen (b. v. bij asthma Millari) van gr. j—gr. iij; volwassenen p. d. 5, 6—10 grein; bij krankzinnigen zelfs 9 j, alle 3 uren. De electuarium- of pillenvorm is niet aanbevelenswaardig. Uitwendig wordt de muskus wegens zijnen hoogen prijs zeer weinig voorgeschreven. LEMBERG genas intusschen eenen 62jarigen man van asthma, door gedurende 8 dagen op een vesicatorium op den arm dagelijks 6 grein muskus te strooijen. De GROOTE prijt tegen zwak geheugen het dragen van met muskustinctuur bevochtigde boomwol in de ooren aan, en gelijktijdig koude omslagen. Lavementen van 9 j—3 j moschus, met gummi arabicum of eidojer afgewreven en bijvoeging van $\frac{3}{4}$ iv—vj aq. chamomillae, alle 3 uren aangewend, hebben in trismus en tetanus rheumaticus en traumaticus, waar niets meer doorgeslikt kon worden, nog in 2 gevallen het leven gered (MOST). In de febr. nervosa versatilis en typhouse exanthemen geeft BERENDS:

*N°. 962. R_p. Moschi gr. vj,

Sal. volat. cornu cervi 3 β ,

Eleo-sacchari cinnam. 3 j.

M. f. pulv. div. in vj part. aeq. dent. ad chart.
cerat.

S. Alle 2 uren 1 poeder.

In het 2de en 3de tijdperk van hydrocephalus ventriculorum acutus en croup dient alle 1—2 uren 1 poeder uit gr. ij moschus, gr. j calomel en 10 grein suiker (SOBERNHEIM); in kinkhoest met groote zenuwzwakte prijt HINZE alle 2 uren 1 poeder aan, uit gr. j β moschus en flor. zinci et sulphur. aurati

$\overline{aa}$ gr. β met suiker; tegen asthma spasticum en angina pectoris geeft JAHN:

*N°. 963. R_p. Moschi,

Sal. vol. cornu cervi $\overline{aa}$ $\varnothing$ β ,

Opii puri,

Sulphuris aurat. antim. $\overline{aa}$ gr. v,

Asae foetidae,

Resinae guajaci,

Extr. valerianae $\overline{aa}$ 3 j.

M. f. pilul. gr. ij, consp. cass. cinnam. dent.
ad vitrum.

S. Alle 2 uren 5 pillen.

Tegen krampachtige toevallen van teedere kinderen geeft TOURTUAL 5—6 grein muskus met $\overline{3}$ j syr. amygdal. dulc., $\overline{3}$ β aq. foeniculi en 3 j succinas ammoniae, alle 1—2 uren 1 theel. vol. WENDT's *Tinctura antispasmodica*, zeer werkzaam tegen asthma Mellari (met gelijktijdige lavementen van asa foetida), bestaat uit:

*N°. 964. R_p. Inf. rad. valerian. (ex 3 iij) $\overline{3}$ iv, col. refr. adde:

Moschi gr. viij,

Liq. sal. vol. cornu cervi $\varnothing$ ij,

Syr. flor. aurantiorum $\overline{3}$ β .

M. S. Omgesch. alle $\frac{1}{4}$ uren 2 theel. vol.

MOSCHUS ARTIFICIALIS, z. *Succinum*.

*MOSKAATNOOT, z. *Myristica moschata*.

MOSTAARDZAAD (WIT), z. *Sinapis alba*.

MOSTAARDZAAD (ZWART), z. *Sinapis nigra*.

MOUTWIJN, z. *Alcohol*.

*MUCILAGO GUMMI ARABICI ET TRAGACANTHAE, z. *Gummi arabicum*.

MUCILAGO RAD. SALEP, z. *Orchis mascula*.

MUCILAGO SEM. CYDONIORUM, z. *Cydonia vulgaris*.

†MUIZENDREK, z. *Album canis*.

. MUMIA MINERALIS, z. *Asphaltum*.

*†MURIDES, MURINA, z. *Bromium*.

*MURIAS AMMONIAE, *Ammonium muriaticum*, *Sal ammoniacum depuratum*, *Ammonium chloratum*, *Hydrochloras ammonicus*, Zoutzure Ammonia, Salmiak. Dit heerlijke middel werkt zacht prikkelend, resolverend op het slijmvlies der ademhalings-, spijsverterings- en pisafscheidende werktuigen, op de klieren, mesenterium, pancreas, ovaria, prostata, lever, milt (heft hier zelfs verhardingen op), verhoogt de resorptio en secretio, gaat verstoppingen tegen, neemt taai, vastzittend darm- en bronchiaal-slijm weg, is een goed diaphoreticum, diureticum, zelfs emmenagogum, en verzwakt de maag minder dan andere zouten. Met goed gevolg geeft men het daarom aan het einde van catarrhale en rheumatische koorts, om de crisis door zweet en urin te begunstigen, bij gal-, slijm- en tusschenpoozende koorts (vooral met potio Riverii en tart. emet. in refr. dosi), wanneer status gastricus et mucosus praedomineren, bij subinflammatoire aandoeningen der borst, onderbuik, pisbereidende en geslachtswerktuigen bij anginae, ophthalmiën, na bedaring van het ontstekingaardig karakter, bij verstoppingen in het poortaderstelsel, bij physconie van lever en milt, bij vernaauwing van het keelgat en den endeldarm, bij icterisch en hypochondrisch lijden, tegen wormziekte, enz.

Uitwendig dient het als koude veroorzakend middel, b. v. als fomentatio Schmuckeri (z. *Acetum*) en als resolvens voor stagnerende vochten bij contusiones zonder huidwonden, bij sugillatio, aderspattige aanzwellingen, melkknobbels, vorstbuilen, zamengestelde ontwrichtingen, pas ontstaan zijnde hydrocele, bij chronische exanthemen, voornamelijk scabies siccæ, verouderde huidzweren, bij catarrhale keelontsteking als gorgeldrank, enz.

Gift en Vorm. Men geeft het salmiak inwendig van 5—15 grein, 5—6 maal daags, bij organische gebreken, ook bij sommige blennorrhoeae van 1—2 scrupels, eenige malen daags in oplossingen, poeders, electuaria en pillen. Het gemakkelijkst evenwel wordt het in oplossing met pulvis liquiritiae in-

genomen; de slechtste vorm is die van poeder, welke steeds vermeden wordt. Uitwendig gebruikt men het in wasschingen en fomentationes, injectiones, mondspoelingen, gorgel-dranken, baden, penseelvochten, elysmata, niespoeders, strooi-poeders en zalven.

Verbindingen. In tusschenpoozende koorts met kina, extr. chamomillae, bij gastrische toestanden met rhœum, bij krampachtige aandoeningen der ademhalingswerktuigen met hyoscyamus, ter bevordering der expectoratie met senega, helonium, gummi ammoniacum. Men vermijde verbindingen met zwavel- en salpeterzuur, loodzouten, nitras oxyduli hydrargyri, nitras argenti, met loogen, aarden, zwavellever, kwikzilver en zeep. Zilveren lepels moeten terstond na het innemen afgewassen worden, daar zij anders zwart aanslaan; het best is daarom, ze geheel en al te vermijden, en lepels van hout, hoorn of glas te bezigen.

In catarrhaal- rheumatische koortsen, als ook bij status gastricus en mucosus, bij angina rheumatica, catarrhus inflammatorius, bronchitis, is het volgend mixtuur door mij zeer werkzaam bevonden:

*N°. 965. R_p. Mur. ammoniae dep.

Succi liquiritiae dep. $\overline{aa}$ 3 iij,

Aq. flor. sambuci $\overline{3}$ vj.

Potion. Riverii e succo citri parat.,

Syrup. mannae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j,

Tart. emetici gr. β —j.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

In overeenkomstige en gelijke ziektevormen geeft Vogt:

N°. 966. R_p. Mur. ammoniae $\overline{3}$ iij,

Succi liquiritiae 3 vj,

solve in decoct. hordei $\overline{3}$ vj, adde:

Vini stibiati 3 ij,

Aq. laurocerasi $\overline{3}$ β ,

Syr. althaeae 3 vj.

Alle 2—3 uren 1 eetlepel vol.

HUFELAND prijst bij zuigelingen tegen hoest en diarrhoea aan :

*N°. 967. R_p. Mur. ammoniae gr. v— $\varnothing$ j, .
 solve in aq. foeniculi $\frac{3}{4}$ j, adde :
 Syr. amygdalarum $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

S. G. VOGEL geeft bij sordes primarum viarum, in het begin van intermittens, als resolvens :

N°. 968. R_p. Mur. ammoniae,
 Succⁱ liquiritiae $\overline{aa}$ 3 j β ,
 Aq. chamomillae $\frac{3}{4}$ vj,
 Extr. taraxaci $\frac{3}{4}$ β ,
 Extr. centaurei min. 3 ij.
 M. S. Alle 2 uren 1 eetlepel vol.

Ik geef daarentegen het met pot. Riverii bereide mixtuur (z. b. N. 965), daarna een emeticum, en vervolgens chinine. Bij ware longontstekingen verbinden oudere artsen het salmiak gaarne met nitrum, waardoor het zoo verkoelende en zachtwerkende nitras ammoniae ontstaat. Desgelijks is het volgend door mij dikwijls aangewend mixtuur :

*N°. 969. R_p. Nitri depurati 3 ij,
 Mur. ammoniae $\frac{3}{4}$ β ,
 Dec. rad. althaeae $\frac{3}{4}$ vij,
 Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol en daarna thee van spec. pectorales:

Bij croup van een kind van 4 maanden gaf J. D. W. SACHSE met goed gevolg het volgende expectorans :

N°. 970. R_p. Mur. ammoniae $\varnothing$ j,
 Extr. liquiritiae $\varnothing$ ij,
 solve in dec. rad. senegae (ex 3 j) $\frac{3}{4}$ iv.
 D. S. Alle uur $\frac{1}{2}$ eetl. vol.

Tegen verhardingen der prostata heb ik, volgens FISCHER, gedurende 6 weken en langer, dagelijks 3 β —3 ij salmiak met liquirit. en water, ook wel met bijvoeging van extr. taraxaci, laten gebruiken, voor het grootste gedeelte met gunstig gevolg, b. v.

*N°. 971. R_p. Mur. ammoniae,
 Succ. liquiritiae $\overline{aa}$ 3 vj,
 Aq. melissae,
 Aq. juniperi $\overline{aa}$ 3 iv,
 Extr. taraxaci 3 j.
 M. S. 4 Maal daags 1—2 eetl. vol.

RICHARD geeft kort voor den koortsaanval 1—2 oncen van het volgend electuarium:

N°. 972. R_p. Pulv. cort. peruv. reg. 3 ij β ,
 Muriat. ammon. 3 ij;
 Mell. depur.,
 Syr. cort. aurantior. $\overline{aa}$ 3 ij.
 M. f. electuarium.
 S. Alle 10 minuten 2 eetl. vol.

BERENDS prijst als emmenagogum en expectorans een poeder aan uit salmiak 3 ij, camphor. gr. iij, flor. carn. 3 β en 3 iv suiker, 4 maal daags 1 theel. vol. FISCHER prijst tegen verhardingen, verdikking der prostata, van het slijmvlies der blaas, der ovaria, bij vernauwing van het keelgat, maag en darmkanaal, nevens voedende dieet, bittere middelen, goed met hop gebrouwd bier en eenige glazen wijn, den volgenden bolus aan:

N°. 973. R_p. Mur. ammoniae,
 Succ. liquiritiae $\overline{aa}$ 3 j,
 Extr. taraxaci q. s.
 ut fiat bolus, consp. pulv. rad. irid. flor.
 disp. dos. tal. N^o. xxiv.
 S. Alle 2 uren één pil.

Bij hardnekkige onderbuiksverstopping, ten gevolge van infarctus, alsook bij physconie van lever en milt, geeft RAPIUS (l. c. p. 63):

*N°. 974. R_p. Mur. ammoniae 3 ij,
 Asae foetidae,
 Aloës socotr. aa 3 j,
 Extr. liquirit. 3 ijβ.
 M. f. pilul. gr. ij, consp. cinnam., d. ad vitr.
 S. 3 Maal daags 6—10 pillen.

Tegen onderdrukt voetzweet laat RÜTE (v. AMMON's *Monatsschrift f. Med.* 1838, Bd. 2, Hft. 1) het bekende drooge riemiddel, 1 deel salmiak en 2 deelen gebrande kalk, vóór het naar bed gaan in de kousen strooijen; volgens v. AMMON treedt het onderdrukte zweet ook na het aanhoudend dragen van gomelastieke overschoenen op de bloote voeten weder te voorschijn. Bij ligte ontsteking van het slijmvlies der mond- en keelholte dient de volgende gorgeldrank:

*N°. 975. R_p. Mur. ammoniae 3 j,
 Aq. fontanae 3 xij,
 Oxymell. simplic. 3 j.

Bij contusiones:

N°. 976. R_p. Mur. ammoniae 3 iij—3 vj,
 Aquae comm. 3 x,
 Aceti comm. 3 vj.
 M. S. Om de compressen mede te bevochtigen.

Bij hydrocele van kinderen prijst VON GRAEFE omslagen aan, uit mur. ammon. 3 β—3 j, acet. squillit. 3 ij—3 iij en aq. font. ℥ j. RUST geeft tegen winterbuilen in den eersten en ligtsten graad mur. ammon. 3 jβ, aq. fontan. 3 iv, spir. camphor. 3 j. BRERA, bij van geene pijn vergezelde melkophooping, zijn fomentum resolvens, d. i. 1 ℥ spir. rorismarini en 2 lood tot poeder gebragt salmiak, laauw aangewend.

RICHTER en TODE prijzen tegen varices gravidarum 3 iij salmiak, in 3 vj wijnazijn opgelost.

Als zeer werkzame, antiphlogistische fomentatio bij contusiones, extravasaten, en in het algemeen daar, waar men eene nadeelige reactie voorkomen wil, of de resorptie van het ziekelijk uitgestorte of uitgewasemde vocht wenscht, zoo als bijv. bij hydrocele, prijst CARUS (z. RADIUS, l. c. p. 65) aan:

N°. 977. R_p. Muriat. ammon. 3 j—3 ij,

Aquae rutae 3 ix,

Aceti rutae 3 iv,

Tinct. arnicae 3 j—3 ij.

M. S. Om compressen mede te bevochtigen.

Hij merkt op, dat eene gevoelige huid slechts weinig, eene torpide daarentegen veel meer salmiak verdraagt. Het *Cataplasma ammoniacale Vogleri* ter verdeeling van gezwollen borsten, parotis en tegen retentio urinae (hier op de blaasstreek te leggen) bestaat uit 5 oncen broodkruim, 1 once gestampt lijnzaad en 3 j salmiak; het *Cataplasma cephalicum Vogleri* tegen arthritische en rheumatische hoofdpijn daarentegen uit broodkruim, zemelen, opium en salmiak, welk poeder met azijn tot eene pap bereid en op de pijnlijke plaats gelegd wordt.

*MURIAS AMMONIAE ET FERRI, z. *Murias ferro-ammoniacale*.

MURIAS ARGENTI, z. *Chloruretum argenti*.

††MURIAS ARGENTI AMMONIACALE, *Argentum ammoniato-muriaticum*, *Chloruretum argenti et ammoniaci*, Zoutzuur Zilver en Ammonia. Dit hevig werkende praeparaat vordert groote voorzigtigheid. Men heeft het tegen epilepsie, St. Vitusdans en andere neuroses aangeprezen, en wel als *Liquor argenti muriatico-ammoniaci*. Ter bereiding van dit liquor lost men 10 grein nitras argenti fusum in 3 ij aq. destill. op; bij de gefiltreerde oplossing voegt men zoo veel opgelost keukenzout, als tot nederslaan voldoende is. Het goed afgewaschen praecipitaat wordt in 3 jβ ammonia liquida opgelost, en daarbij 3 iij of q. s. acid. muriat. gevoegd, opdat het neder-

slaan belet worde en het chloorzilver in staat van oplossing blijve. Het gewigt van de gefiltreerde oplossing zij $\frac{3}{4}$ ij β . Van dit voor licht en lucht beveiligde liquor gaf KOPP kinderen van 10 jaren, 5 maal daags, 5, 4—6 droppels in aq. destillata. SERRE gaf het middel in minder doelmatigen vorm, namelijk in dien van pillen, als *Pilulae antisymphiliticae*, tegen diep ingewortelde, hardnekkige syphilis. Het voorschrift is het volgende:

N°. 978. R_p. Chlor. argenti et ammoniaci gr. j,
 Pulv. rad. irid. florent. gr. ij,
 Conservi flor. tiliae q. s.
 ut fiat massa pilul. N. 16.
 S. 2—3 Maal daags ééne pil in te nemen.

MURIAS AURI, z. *Chloruretum auri*.

††MURIAS BARYTAE, *Baryta muriatica*, *Terra ponderosa salita*, *Chloruretum baryi cum aqua*, *Baryum chloratum*, Zoutzure Zwaaraarde, Chloorbaryum. Over de geneeskracht van dit middel is veel verschillends geschreven, tot dat HUFELAND ons deszelfs werking beter leerde kennen. Slechts in groote doses veroorzaakt het chloorbaryum walging, angst, hartklopping, beven der ledematen, flauwten, duizeligheid, convulsiones, verlamming. Bij lang voortgezet gebruik, ook in slechts matig groote doses, volgt er ligt kolijk, diarrhoea, maagzwakte, duizeligheid. Tegen zoodanige vergiftigingstoevallen is het beste tegengift eiwit (z. LISFRANC in *Gaz. méd. de Paris* 1856, N. 14). In kleine doses is daarentegen het Chloorbaryum een krachtig, het watervaat- en klierstelsel opwekkend resolvens, dat de afscheidingen verhoogt, omstemt en verbetert, den bloedsomloop aanzet enz. Daarom wordt het door CROWFORD en HUFELAND aanbevolen in scrophulosis, struma, infarctus, asthma, rachitis, chronische huiduitslagen, lijden der menstruatie, chronische oog- en oorontstekingen, zoodanige gonorrhoea, status mucosus, diathesis verminosa, tumor albus (PIRRODI), nymphomanie (NEUMANN). Deze gebreken moeten evenwel geen erethisch, floride, ontstekingsaardig, maar een torpide

karakter hebben (L. W. SACHS, HERMANN).

Gift en Vorm. Inwendig p. d. $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, 5—4 maal daags, en allengs van 1—2 grein geklommen, niet in pillen- of poedervorm, maar in oplossing met aq. laurocerasi, vinum stibiatum, aq. destillata, 3 β —3 j op 3 β —3 j, kinderen 5 maal daags 5, 10, 15—25 droppels, volwassenen 30, 40—60. Uitwendig in wasschingen, omslagen, inspuitingen (3—10 grein op 1—2 oncen vloeistof), in oogwaters (2—6 grein op 3 β —3 j aq. destill., alle 2 uren 1 droppel in het oog te laten vallen), in baden; voor een voetbad 3 iij—3 vj, voor een geheel bad 3 j—3 ij. De laatste worden voornamelijk door KOLREUTER tegen scrophulosis, secundaire syphilis, met jicht verbondene lichen aangeprezen (z. SCHMIDTS *Jahrb.* 1855, Bd. 5, S. 144). Men vermijde verbindingen met bronwater, looistofhoudende middelen, loogen, kool-, zwavel-, phosphor-, barnsteen- en wijnsteenzure zouten en de gelijknamige zuren. RICHTER geeft tegen scrophulosis:

Nº. 979. R_p. Muriat. barytae 3 β ,
 Extr. conii maculati 3 β ,
 Aq. foeniculi 3 vj,
 Syr. rubi idaei 3 j.
 S. 4 Maal daags 1 eetl. vol.

FISCHER (*die Scrophelkrankheit*, 1852) tegen hetzelfde lijden:

Nº. 980. R_p. Mur. barytae,
 Mur. ferri aa 3 β ,
 Aq. menthae pip. 3 j,
 Syr. cort. aurant. 3 β .
 M. S. Kinderen van 2—3 jaren alle 5 uren 8—10,
 van 4—6 jaren 12—15, oudere 20 droppels
 met haverslijm.

Tegen scrophuleuse lichtschuwheid prijst von AMMON 3 β mur. baryt. in 3 β aq. laurocerasi opgelost, 's morgens en 's avonds 5—10 droppels met mucilago aan. HUFELAND geeft

slechts $\frac{3}{4}$ β op $\frac{3}{4}$ j aq. destillata. CLARUS prijst als overgangsmiddel van de oplossende tot de tonische middelen aan:

*Nº. 981. R_p. Mur. barytae,

Mur. ferri ammon. $\overline{aa}$ 3 j,

Aq. destillatae $\frac{3}{4}$ ij.

S. 4 Maal daags 24 droppels en geklommen.

LISFRANC geeft mur. baryt. gr. iv, aq. destill. $\frac{3}{4}$ iv, alle uur 1 eetl. vol, en klimt alle 8 dagen met 4 grein (SOBERNHEIM l. c. p. 245). De zieke moet daarbij wijn en vleeschspijzen vermijden, slechts zuiver water drinken en plantenkost eten. Zoo er misselijkheid en een drukkend gevoel in de maag ontstaat, wordt het middel gedurende eenige dagen niet gebruikt. Tegen chronische zwelling der ballen prijst WYLIE aan:

Nº. 982. R_p. Mur. barytae,

Extr. cicutae $\overline{aa}$ 3 β ,

Aq. destill. $\frac{3}{4}$ β ,

Vini stibiati 3 j β .

M. S. 3 Maal daags 15—50 droppels te gebruiken.

†MURIAS CALCIS, *Calcaria muriatica*, *Calcium chloratum*, *Calx salita*, *Sal ammoniacum fixum*, *Chloridum calcii*, *Oleum calcii*, *Lixivium s. Mater salis marini*, Zoutzure kalkaarde, Chloorcalcium, Kalkolie. Dit uit oesterschalen en zoutzuur bereide, wit gekleurde zout bezit eene met de zoutzure zwaaraarde zeer overeenkomstige werking (z. *Murias barytae*), en wordt evenzeer tegen torpide scrophulosis, zoodanige blennorrhoeae, ter verdeling van koude gezwellen, hydrocele, tumor cysticus, struma enz., arthritische gewrichtsverstijving, daaruit voortkomende verlamming, tegen torpide blennorrhoea intestinorum, renum et vesicae aangetreft, doch moet met voorzigtigheid worden toegediend. Als werkzaam externum kan ik het zeer aanbevelen; inwendig evenwel heb ik het nimmer toegediend. HUFELAND houdt de zoutzure kalkaarde voor prikkelender, WAAD voor zachter dan de *murias barytae*; zij

is in dezelfde gevallen als murias barytae gecontraindiceerd. SUNDELIN (RUST, *Handb. d. Chirurgie*, Bd. 5, S. 565) zegt: » Het middel kan eenigermate met zekere kwik- en spiesglanspraeparaten vergeleken worden; het werkt evenwel heviger op het zenuwstelsel, behoort tot de krachtigste oplossende en inciderende middelen, en bezit ook diuretische krachten.»

Gift en Vorm. Inwendig p. d. 2, 4, 10—20 grein, 2—3 maal daags, in spiritueuse of waterige oplossing; van het *Oleum calcii* (d. i. calx salita et aq. aa part. aeq.) geeft men de dubbele dosis, en wel in een slijmig voermiddel. Uitwendig schrijft men het chloorcalcium in wasschingen, baden, collyria en zalven voor. HUFELAND geeft tegen scrophulosis:

N°. 983. R_p. Mur. calcis 3 β,
Aq. destill. 3 β,
S. 3 Maal daags 5, 10 en allengs meer droppels
in een kopje aq. hordei.

BEDDOES (z. PHOEBUS l. c. II, p. 96) laat 3 j in 4 oncen aq. destill. oplossen, met bijvoeging van 3 j syr. liquirit., en geeft daarvan 5 maal daags 1 eetl. vol (bij scrophuleuse longtering). PHOEBUS (l. c. II p. 96) gaf aan een 10jarig kind:

N°. 984. R_p. Mur. calcis 3 j,
Extr. cicutae gr. xv,
solve in aq. cinnam. simpl. 3 β.
S. Omgesch. 3 maal daags 8—16 droppels.

Als middel om in te wrijven prijst SUNDELIN tegen chronische kliergezwellen aan:

N°. 985. R_p. Mur. calcis 3 j,
Herb. digital. purp. 3 ij,
Aceti concentr. 9 ij,
Axung. porci 3 j.
M. f. unguentum.
S. Om op de aangedane plaats in te wrijven.

Voor een bad van kinderen is 3 j—3 iij mur. calcis voldoende; volgens SUNDELIN:

N°. 986. R_p. Mur. calcis 3 iij,
 Liq. mur. ferri 3 iij,
 Aq. destill. $\frac{3}{4}$ iv.
 S. Voor 2 baden.

REMER (z. PHOEBUS, l. ³₄ c. II. p. 96) prijst tegen serophulosis en struma aan:

N°. 987. R_p. Mur. calcis 3 j,
 Aq. destill. 3 vj,
 Aq. laurocerasi 3 iij.
 S. 3 Maal daags 25—30 druppels.

*MURIAS CHINII, *Chininum muriaticum s. hydrochloricum*, Zoutzure Chinine. Dit praeparaat werkt zeer met de sulphas chinii overeenkomstig. De dosis is 1—10 grein in poeder, oplossing, pillen enz. Velen geven aan het laatste de voorkeur, vooral tegen intermittens (z. NEUMANN, l. c. p. 56). Mij heeft het in herfstkoorts met galachtig karakter, vooral na vooraf toegediend emeticum, goede diensten bewezen in den volgende vorm:

*N°. 988. R_p. Mur. chinii gr. j,
 Opii puri gr. $\frac{1}{4}$,
 Cort. cinnam.,
 Subcarb. magnes. aa gr. iv,
 Sacch. albi 3 j.
 M. f. pulv. dent. dos. tal. xij.
 S. Alle 2 uren 1 poeder. Daarbij in de apyrexie
 p. d. 3 β china regia.

Bij tusschenpoozende koorts van kinderen:

N°. 989. R_p. Mur. chinii 3 j,
 Aq. cinnam. $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle 2 uren 20—60 druppels.

Bij hydrops post intermittentem prijst C. G. NEUMANN aan:

Nº. 990. R_p. Pulv. rad. squillae gr. vj,
 Opii puri gr. xij,
 Mur. chinii gr. xxxvj,
 Eleosacchari menthae 3 ij.
 M. f. pulv. div. in xij part. aeq.
 S. 3—4 Maal daags 1 poeder.

MURIAS CODEÏNI, z. *Codeïnum*.

*MURIAS CUPRO-AMMONIACALE LIQUIDUM, *Cuprum ammoniato-muriaticum liquidum*, *Hydrochloras ammonico-cupricus*, *Liquor cupri ammoniato-muriatici*, Vloeibaar zoutzuur koper met ammonia. Dit middel werkt voornamelijk op de darmscheilklieren, op het slijmvlies van maag en darmkanaal, en omstemmend op het zenuwknopstelsel. Het wordt daarom tegen atrophie en scrophulosis van kinderen, tegen slechte spijsvertering en infarctus van volwassenen, tegen neuroses, cardialgie, epilepsie, asthma spasticum, rachitis, caries, necrosis, carcinoma, verouderde syphilis, herpes aangetreft.

Gift en Vorm. Inwendig van het *Liquor antimiasmaticus Köchlini* (z. *Subacetas cupri*), terstond na het middageten, $\frac{1}{4}$ —1 eetl. vol. Van het *Aqua antimiasmatica Goelisii*, 2—3 maal daags dezelfde dosis. Dit laatste bestaat uit 3 vj mur. cupro-ammon. in 3 xx aq. destill. opgelost.

Nº. 991. R_p. Mur. cupro-ammon. 3 j—3 ij,
 solve in aq. cinnam. 3 vj.
 S. 3—4 Maal daags 1 eetl. vol.
 (HEINEKEN, tegen lichen.)

Nº. 992. R_p. Liq. antimiasm. Köchlini 3 j,
 Aq. melissae 3 vj,
 Syr. simplic. 3 vj.
 M. S. 2 Maal daags 1 eetl. vol.

*MURIAS DEUTOXYDI HYDRARGYRI, *Murias hydrargyri*, *Hydrargyri oxymurias*, *Hydrargyrum muriaticum corrosivum s. oxydatum*, *Murias hydrargyri oxygenatus*, *Murias hydrargyri basi oxydi perfecti*, *Mercurius sublimatus corrosivus*, *Bichloruretum hydrargyri*, Dubbel Chloorkwik, Zoutzuur tweede Kwikverzuursel, Kwiksublimaat. Dit scherp, bijtend vergift is in de handen van een voorzigtig geneesheer dikwijls een uitmuntend geneesmiddel. Het sublimaat brengt reeds in doses van $\frac{1}{2}$ —1 grein misselijkheid, braking, buikpijn, tenesmus, moeilijke urinlozing te weeg, prikkelt het vaat- en zenuwstelsel, even als phosphorus, veroorzaakt zelfs, in kleinere doses aanhoudend gebruikt, phthisis intest., phth. pulmon., — in doses van 2 of meer gréinen spoedig in versterving overgaande gastro-enteritis, vreeselijke buikpijn, kramp, bloedige urin, ischurie, strangurie en dood door zenuwverlamming. Hulpmiddelen zijn eiwit van 12 eijeren met $1\frac{1}{2}$ ℞ kokend water en suiker aangemengd, waarvan men alle 2 minuten 1 kopje vol zoo lang drinken laat, dat de gevaarlijke toevallen verdwenen zijn. Zoo het vergift nog niet door spontane braking verwijderd is, dient men vóór het eiwit een emeticum uit ipecacuanha toe. Ook de kleefstof van boekweit (10 deelen) met pulvis sapon. (1 deel) in water opgelost, uitgedampt en als poeder van TADDEI in Italië in voorraad gehouden, is een goed tegenmiddel; volgens de proeven van MILNE-EDWARDS en DUMAS op dieren genomen, ook de limatura ferri.

Als geneesmiddel is het kwiksublimaat voornamelijk met goed gevolg aangewend:

1. Tegen syphilis, vooral secundaria, inveterata, waar verhemelte, neus enz., door ulcera dreigen vernietigd te worden (hier niet alleen inwendig, maar ook als gorgeldrank; geen middel kan hier het sublimaat vervangen), waar reeds de fibreuse vliezen en beenderen lijden, exostoses zich vormen en het syphilitische gift de zenuwkokers aangetast heeft en zich in den vorm van syphilitische pijnen en gedeeltelijke zenuwverlamming kenbaar maakt.

2. Tegen verouderde jicht met zwelling der gewrichten,

contracturen, vooral bij syphilitische complicatie, tegen rheumatische [cephalalgia en ischias, hevige aangezigtspijn (hier, bij verdachte syphilis, volgens KOPP, met guajac, dulcamara), ook tegen acute vormen van jicht, namelijk ischias en podagra, na voorafgegane verwijdering van het ontstekingsaardig of plethorisch karakter met antiphlogistica (hier, volgens LENTIN, BURDACH, HANKER en WINDISCH, met vin. sem. colchici).

3. Tegen neuroses ex causa rheumatica et syphil., cephalalgie, prosopalgie, vooral wanneer er zwelling der schedelbeenderen aanwezig is (RUHBAUM).

4. Tegen paralysis, vooral amaurosis venerea. Hier, volgens STOLL, HELLING, WARE, LANGENBECK, met arnica, pulsatilla, belladonna.

5. Tegen verouderde huidziekten, vooral psora syphilitica, herpes rodens, exedens, lepra, exanthemata venerea. Hier doen de sublimaatbaden van WEDEKIND (z. Voorschrift N°. 994), volgens SCHUSTER, BRINCKEN, KOPP, MOST en vele anderen, eene heerlijke werking (z. SCHMIDTS *Jahrb.* 1836, Bd. 9; CASPERS *Med. Wochenschr.* 1837, N°. 54).

6. Uitwendig gebruikt men het sublimaat op overeenkomstige wijze als het ung. neapolit. tegen chronische syphilitische en arthritisch-rheumatische gezwellen, huiduitslagen; in de oogheeskunde tegen zoodanige ophthalmiën, ter verdrijving van maculae corneae, na bestrijding der ontsteking en der pijn (z. Voorschrift N°. 1007).

Tegenaanwijzingen zijn: ontstekingsaardige toestand, ziekelijk verhoogde sensibiliteit, erethismus vasorum, sterke prikkelbaarheid en zwakte der maag, zich kenbaar makende door menigvuldig braken, cardialgie, kolijk, afwisselende obstructio alvi en diarrhoea, habitus phthisicus, bloedspuwing, zwakte der borstorganen, kinderlijke leeftijd, hysterie en hypochondrie.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding.

1. *Liquor muriatis deutoxydi hydrargyri*, uit sublimaat en salmiak aa gr. xij en ℥ j aq. destill. bestaande.

2. *Aqua phagadaenica*, *Liquor muriatis deutoxydo-hydrargyro-calcarei* uit 24 grein sublimaat, in 16 oncen kalkwater opgelost. (Volgens *Pharm. Belg.* uit 12 oncen aq. calcis en 2

scrupels mur. hydrarg.) Het dient tot het verbinden van onzuivere, ongevoelige, dyscratische zweren, de scorbutische uitgezonderd.

Inwendig geeft men het sublimaat van $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{12}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ grein, en allengs geklommen tot hoogstens $\frac{1}{2}$ grein, in aq. destill. opgelost, nog beter in pillenvorm, 1—2 maal daags, of ook volgens DZONDI (z. Voorschrift N°. 995) slechts alle 2 dagen.

Uitwendig wordt het menigvuldig aangewend als causticum purum in strooipoeders (bij ulcera carcinomatosa, phagadaenica), als mondspoeling en gorgeldrank (5—6 grein op $\frac{1}{2}$ —1 ℥ aq. destillata; men vermijde de bijvoeging van honig of slijm). Als waschmiddel en verbandwater (1—2 gr. op $\bar{3}$ j), als penseelvocht (2 grein op $\bar{3}$ j— $\bar{3}$ ij), als oogwater (1 grein op $\bar{3}$ iv aq. destill. met bijvoeging van gummi arabicum), als inspuiting (gr. β —ij op $\bar{3}$ j— $\bar{3}$ ij), als bad (voor een geheel, waarin de lijder 20—30 minuten blijft, 3 ij— $\bar{3}$ j, voor plaatselijke, b. v. voetbaden, volgens VERDUCCI, KOPP 3 j—3 ij), eindelijk als zalf, lavement (z. Voorschrift N°. 994 en 995). Men vermijde verbindingen met potassa caustica, carbonas en sulphas potassae, sapo, sulphur, phosphor, eiwit, kweepittenslijm, vette en aetherische oliën, gedestilleerde aromatische wateren, looistofhoudende middelen, extracten en chinine.

DZONDI (z. zijne *Neue zuverlässige (?) Heilart der Lustseuche* etc. 1826) prijst zeer eenzijdig het sublimaat tegen alle vormen van syphilis aan, en wel in pillenvorm:

*N°. 995. R_p. Merc. subl. corros. gr. xij,

 solve in aq. destill. ferv. s. q. adde:

 Micae panis albi,

 Sacchari albi aa q. s.

 ut fiant pil. gr. j, consp. lycop.

D.

Deze pillen, welke elk $\frac{1}{20}$ grein sublimaat bevatten, worden slechts om den anderen dag ingenomen, en wel onmiddellijk na het middageten, geen $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{2}$ uur daarna, zoodat zij in

de volle maag komen en deze niet aangrijpen. Men drinkt eenig water of bier na. Aanvankelijk neemt men 4 pillen in, en klimt alle 48 uren met 2 pillen, zoodat op den laatsten dag der kuur 50 pillen, dat is $4\frac{1}{2}$ grein, in eens worden ingenomen. Zoo zij weder uitgebraakt worden, dient men terstond daarna eene gelijke hoeveelheid en kort daarop volgend 2—5 droppels tinct. opii toe. Zoo zich 3—4 of 5 uren na het innemen buikpijn voordoet, geeft men den lijder 2—6 droppels laudanum. De geheele kuur duurt 5 maal 9, derhalve 27 dagen; zij moet onder alle omstandigheden volbragt worden, zoo men van eene grondige genezing verzekerd wil zijn. Zoo b. v. wegens speekselvloed de kuur eenige dagen moet afgebroken worden, moet men, na bestrijding van dezen hinderpaal, met het getal pillen voortgaan, waarop men is blijven staan, zoodat de tijd van 4 weken aangevuld wordt. Daarbij wordt dagelijks een afkooksel van sarsaparille gedronken, hetwelk men op de volgende wijze bereidt. Een volle eetlepel van den fijn gesnedenen wortel wordt des avonds met 8 kopjes water overgoten, des morgens allengs tot op 4 kopjes ingekookt en deze hoeveelheid warm of koud gedurende den dag gebruikt. De patient moet gedurende de geheele kuur, ook op de dagen, waarop hij geene pillen gebruikt, steeds eene zachte huiduitwaseming onderhouden, mag slechts half genoeg eten, en moet 's morgens en 's avonds eenig vloeibaar voedsel nemen. Vette spijsen moeten worden vermeden, even als zuren, gerookt- en pekels vleesch, moeilijk verteerbare spijsen en melk. Plaatselijk wordt er niets tot genezing der zweren aangewend. — Deze Dzondische kuur is tegen sommige vormen van syphilis zeer werkzaam, en doet haar boven vele andere middelen de voorkeur geven: a) zij is voor deze zieken zeer gemakkelijk; bij goed weder hebben zij noch hunne kamer te houden, noch voor strenge dieet te zorgen; b) het middel grijpt de spijsvertering nagenoeg in het geheel niet aan, daar het terstond na het middageten ingenomen wordt; het bevordert bij velen zelfs den eetlust, en bij verscheidene mijner zieken, welke het gebruikten, nam ik gedurende de kuur noch buikpijn noch braking waar, zoodat er

geen behoefte aan laudanum was; c) eene toevallige verkoeling gedurende de kuur heeft voor den zieken volstrekt geen aanmerkelijk nadeeligen invloed, zoo als bij de honger- en smeerkuur, volgens LOUVRIER en RUST; d) zeer zelden brengt het sublimaat salivatie te weeg, daar het een betrekkelijk minder kwikzilverhoudend praeparaat is, hoewel hevige verkoeling en prikkelbare constitutie tot speekselvloed kunnen aanleiding geven. Eene groote dwaling heeft DZONDI evenwel begaan, door zijne kuur, waarvan minder het middel dan wel de wijze van toediening, nieuw is, tegen alle vormen van syphilis aan te bevelen. Volgens vreemde en eigene ondervinding is zij slechts geschikt: a) bij verouderde syphilis, vooral bij condylomata, mond- en neuszweren; b) bij ligte syphilitische huiduitslagen en bij ochoneus venereus. Daarentegen doet zij weinig of in het geheel niets, zelfs nadeel, en is daardoor tegenaangewezen: 1) bij alle primaire, nog plaatselijke syphilis; 2) bij zwangeren, waar zij zeer ligt abortus te weeg brengt; 5) bij alle verouderde syphilis secundaria, waar reeds het beenstelsel lijdt, en tophi, gummata, exostoses, caries, necrosis plaats grijpen. Ook bij de syphilitische huiduitslagen doet de Bergsche kuur, het roode kwikpraecipitaat, meer dan het sublimaat (z. BERG, *Dissert. de Hydrargyri oxydati rubri usu interno* enz. 1808. HUFELAND's *Journal*, Bd. XX, St. 5, S. 113. Bd. LXVI, St. 6). Dit bevestigen niet alleen de schone en talrijke proeven met de Dzondische kuur door den schranderen KLUGE in de *Charité* te Berlijn in het werk gesteld (z. RUST's *Magaz.* Bd. XXVI, Hft. 2, 1828, S. 112—294), maar ook mijne eigene en vele andere mij bekend geworden waarnemingen (z. LENHOSSEK in de *Medic.-Chirurg. Zeitung*, *Beilage* N°. 70, 1827; GRAHL in HUFELAND's *Journal*, Maart 1827, Bd. LXIV, St. 5, S. 77; v. WEDEKIND, t. z. p. St. 1, S. 46—70, Bd. LXV, S. 6, s. 5—18). Zoo kan ik 5 gevallen van verouderde syphilis met huid- en beenlijden aanvoeren, waar Dzondi's kuur wel palliatief, maar niet radicaal genas, zoodat ik later genoodzaakt was de hongerkuur met of zonder smeerkuur aan te wenden, welke de ziekte deed verdwijnen. Overeenkomstige waarnemingen heeft ook SACUSE mij medegedeeld. Bij

sensibele personen met erethismus nervosus vordert intusschen het inwendig gebruik van sublimaat, zelfs als Dzondische kuur, groote voorzigtigheid, zoo ook bij plethora abdominalis, vermits hier ligt mesenteritis, paarse vlekken in het gezigt en koorts volgen (SUNDELIN, KLEINERT, z. zijn *Repertorium der ges. deutsch. med. chir. Journalistiek*, 1827, Heft. 9, S. 99 en 100).

Tegen zeer hardnekkige alle middelen trotserende hand-, voet- en kniejicht prijst Kopp de volgende sublimaatbaden aan:

*N°. 994. R_p. Merc. subl. corros. $\mathfrak{D}$ j—3 β ,

Mur. ammoniae $\mathfrak{Z}$ j β — $\mathfrak{Z}$ ij,

solve in aq. destill. $\mathfrak{Z}$ xij— $\mathfrak{Z}$ xvij, adde:

Olei sabinae (antea in spir. vini $\mathfrak{Z}$ iv— $\mathfrak{Z}$ j solut.)

gtt. x—xviiij.

M. D. tal. dos. N. vj.

S. 2—3 Maal daags een zoodanig gedeelte voor hand- of voetbad, terwijl het zelfde bad weder verwarmd wordt.

WEDEKIND's sublimaatbaden, elk uit 3 ij sublimaat, allengs tot $\mathfrak{Z}$ j geklommen, brengen dikwijls pijnlijk huiduitslag voort; alsdan geeft men eenige dagen rust. Zij worden voornamelijk tegen syphilitische, psorische en lepreuse huidziekten, tegen scrophulosis, rachitis, tumor albus genu, tegen ingeworteld arthritisch-rheumatisch plaatselijk lijden, tegen ischias rheumatica (WEDEKIND, BRINCKEN, MOST, SCHMIDT's *Jahrb.* 1836) te regt aangeprezen. De sublimaat lavementen van Kopp, welke hij met goed gevolg aanwendde tegen hevige dysenterieën en zeer hardnekkige diarrhoeae, waartegen lavementen met opium niets vermogten, bestaan uit:

*N°. 995. R_p. Merc. sublim. corros. gr. $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{2}$,

Aquae destill. $\mathfrak{Z}$ j,

Opil puri gr. j,

Muc. gummi mimos. $\mathfrak{Z}$ j β .

M. D. ad vitrum.

S. Verwarmd en omgeschud als lavement te bezigen.

Ook tegen uitputtende diarrhoea, bij typhus abdominalis, wendde Dr. WIEDOW op mijnen raad onlangs dezelve lavementen met goed gevolg aan. CIRILLO's sublumaatinwrijvingen tegen syphilis inveterata met becnlijden, welke door BERENDS en HUFELAND als zeer werkzaam en niet verzwakkend (daardoor ook bij phthisischen aanleg en bloedspuwen aanwendbaar) zijn aangeprezen, bestaan uit:

*N°. 996. R_p. Merc. sublim. corros.,
 Sal. ammon. dep. $\overline{aa}$ 3 j,
 Adip. suillae $\overline{z}$ j.
 M. exact. in mort. vitreo, ut fiat ung.
 S. Iederen avond 3 β —3 j in de voetzool in
 te wrijven, en des nachts wollen kousen te
 dragen.

Daarbij wordt dagelijks een decoct. sarsaparillae (ex $\overline{z}$ j) en bij beenlijden met 3 β —3 j cort. mezerei gedronken. MEURER's scheikundig zuivere sublumaatpillen tegen syphilis secundaria bestaan uit:

N°. 997. R_p. Merc. subl. corros. gr. ij,
 solve in aeth. sulph. 3 j, adde:
 Pulv. rad. liquirit. 3 j.
 M. f. c. succi liq. q. s. pil. N°. LXIV. Consp. lycop.,
 dent. ad vitrum.
 S. 's Morgens en 's avonds 4, later 2, 3, 4 en
 meer pillen.

De chemisch zuiveren toestand van het sublumaat heeft voor den echt praktischen geneesheer weinig beteekenis. Hij kent zeer werkzame verbindingen met sublumaat, welke zich bepaald ontleden. Dit brengt geen nadeel aan, wanneer de lijder slechts weder gezond wordt. Ik verwijs hier op hetgeen ik vroeger (Inleiding p. 41—43) heb gezegd. Zoo b. v. worden DZONDI's pillen ontleed, vermits, volgens TADDEI, de kleefstof van het broodkruim het sublumaat in calomel verandert; hetzelfde heeft

bij de verbinding met succus liquiritiae, doch niet zoo spoedig plaats (z. J. FR. SIMON, in *Pharmar. Centralblatt*, 1855, N°. 55); en desnietteenstaande heb ik de volgende, door DROSTE gewijzigde Dzondische pillen (z. A. BOTTEX, *Wesen und Behandlung d. Syphilit. Krankheiten*, a. d. Franz. v. DROSTE, 1858, S. 104) in verscheidene gevallen van secundaire syphilis met het beste gevolg voorgeschreven:

*N°. 998. R_p. Merc. sublim. corros.,
 Extr. opii aquos. $\overline{aa}$ gr. iij,
 solve in aq. destill. ferv. s. q. adde:
 Pulv. succi liquirit. $\overline{3}$ j.
 M. f. pilul. N°. LX, consp. cinn. dent. in vitro.
 S. 4, 6, 8 en meer pillen om den anderen dag
 onmiddellijk na het middageten in te nemen.

Zoo de patient reeds vroeger veel kwik gebruikt heeft, krijgt hij 14 dagen of langer vóór deze kuur zwavel, om door zweet het kwikzilver uit het ligchaam te verwijderen, b. v. $\overline{3}$ ij flor. sulph. in $\overline{3}$ iv aq. destill. en bijvoeging van 20 droppels tinct. opii, waarvan dagelijks 1 eetl. vol wordt ingenomen. Bovendien neemt hij 's avonds een bad met $\overline{3}$ j sulphuret. potassae en van eene temperatuur van 28° R. Gedurende het bad wordt de temperatuur tot op 36° R. verhoogd, en daarna in het bed het zweet behoorlijk afgewacht. Gedurende het gebruik der pillen, welke $\overline{3}$ maal geïtereerd worden, drinkt de lijder, in plaats van de dure sarsaparille, een afkooksel van de volgende theespecies:

*N°. 999. R_p. Ligni juniperi,
 Cort. ulmi campestr.,
 Rad. caricis arenar.,
 Rad. astragali escapi $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j,
 Rad. liquiritiae $\overline{3}$ β .
 M. c. c. S. Thee voor 6 dagen.

MARTENS (z. *Summarium*, 1856, Bd. 12, Hft. 2) heeft MEURER's pillen (z. b. N. 997) zoodanig gewijzigd, dat daarin het

sublimaat nog minder wordt ontleed. Het voorschrift is het volgende:

N°. 1000. R_p. Merc. subl. corros. gr. iij,
 solve in aeth. sulph. $\varnothing$ j, tere usque ad sic-
 citat., terendo admisce:
 Sacchari albissimi $\mathfrak{z}$ β ,
 Pulv. gummi arabici $\varnothing$ β .
 f. c. aq. destill. s. q. massa pilul. e qua form.
 pil. LXXX, consp. pulv. rad. althaeae, dent.
 ad vitrum.
 S. Als N°. 997.

N°. 1001. R_p. Merc. subl. corros. gr. x,
 tere in mort. lap. c. paucill. aq. destill. ferv.,
 adde:
 Pulv. rad. althaeae,
 Sacchari albi $\overline{aa}$ $\mathfrak{z}$ j β ,
 Aq. destill. s. q.
 ut fiat massa pilular., e qua formant. pil. N.
 XC. consp. pulv. rad. althaeae.
 S. Als N°. 997.

(J. FR. SIMON's chemisch zuivere sublimatepillen, z. *Med. Centralblatt*, 1837, N°. 29.)

N°. 1002. R_p. Merc. sublim. corros. gr. j,
 solve in aq. destill. $\mathfrak{z}$ vj, adde:
 Vini sem. colchici $\mathfrak{z}$ ij.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 30—40 droppels
 in mucilago.

(LENTIN, BURDACH, HACKER en anderen tegen acute jicht. Volgens STICKEL wordt hier het sublimaat ontleed, en vormt er zich wijnsteenzuur kwikzilververzuursel, waaraan alleen de werking is toe te schrijven.) SCHNEIDER prijst een overeenkomstig mengsel als spoedig werkend radicaal middel tegen syphilitische beenpijnen met arthritische complicatie aan (2 grein sublimaat, $\mathfrak{z}$ j β aq. destill. en $\mathfrak{z}$ β vin. sem. colchici, alle 3

Daar dit causticum intusschen oogenblikkelijk hevige pijn veroorzaakt, heb ik later, in plaats van hetzelfde, lapis infernalis gebezigd, welke minder pijn en even veel nut aanbrengt. Het *Aqua ophthalmica mercurialis Graefii*, tegen asthenische vochtige ophthalmie, blennorrhoea oculorum en maculae corneae, bestaat uit:

*N°. 1006. R_p. Merc. subl. corros. gr. j,
 solve aq. destill. $\frac{3}{4}$ β, adde:
 Tinct. opii crocat. ℥ viij,
 Muc. gummi arabici $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Oogwater.

Nog werkzamer tegen nubeculae et maculae corneae (bij niet ontstoken, niet zeer prikkelbare oogen) is het middel van HIMLY:

*N°. 1007. R_p. Merc. subl. corros. gr. j—iij,
 Laud. liq. Sydenhami 3 j,
 Aq. rosarum $\frac{3}{4}$ jβ— $\frac{3}{4}$ ij.
 M. S. Om 1—2 maal daags in te droppelen.

Zoo daarna ontsteking en pijn ontstaan, wordt het oog 2—5 dagen lang met laauwe melk gewasschen en het middel zoo lang ter zijde gesteld. — Tegen cataracta incipiens en uitzweelingen der iris prijst ANDREAE oogwasschingen aan van 1 grein sublimaat in $\frac{3}{4}$ iv aq. destill. opgelost, met bijvoeging van ℥ j tinct. opii crocata. Het tegen calleuse fistels en tot cauterisatie van fungeuse uitwassen zoo uitnemend werkzame *Ung. corrosivum Graefii* bestaat uit:

*N°. 1008. R_p. Merc. subl. corros. 3 ij,
 Pulv. gummi arab. ℥ ij,
 Aq. destill. ℥ j.
 M. f. Ung. spissum.

Tegen plaatselijk chronisch rheumatismus prijst de voortreffelijke, ervarenere KOPP ℥ j sublimaat, $\frac{3}{4}$ β salmiak en $\frac{3}{4}$ iv spir. vini, om op het lijdende deel in te wrijven, aan, en ROMBERG bezigt tegen hydrothorax eene zalf uit 3 j sublimaat en

$\frac{3}{4}$ j ung. rosat., waarvan volwassenen alle uren, kinderen alle 2 uren 1 theel. vol in den hartkuil of op het borstbeen inwrijven, totdat er zich blaren vormen. De waarnemingen van KOPP en ROMBERG kan ik bevestigen; ik zag evenwel niet steeds eene radicale, bij borstwaterzucht meestal slechts eene palliatieve hulp van dit krachtig deriverend middel.

*MURIAS FERRI, *Ferrum muriaticum oxydatum s. rubrum*, *Ferrum perchloratum*, *Sal martis muriaticum*, *Ferrum salitum*, *Bichloruretum ferri*, Zoutzuur ijzer. Dit praeparaat is zachter dan sulphas ferri, maar moeilijker te verteren dan acetas ferri. Het werkt tonisch, antiseptisch, verbetert de suppuratie, en gaat oplossings- en ontmengingsprocessen tegen. Men prijst het aan tegen diarrhoeae in typhouse koortsen en bij typhus abdominalis, gastromalacia infantum, leucorrhoea, chlorosis, scrophulosis, uitwendig tegen cancer apertus, voortvretende lichen. *Bereidingen*. 1. *Tinct. nervina s. tonico-nervina Bestuscheffii*, *Liquor anodynus martialis*, *Spiritus s. Alcohol sulphurico-aethereus ferri s. martiatus s. ferruginosus s. ferratus*, *Tinctura martis aurea*, *Tinctura aetherea alcoholica de muriate ferri*, *Tinctura nervina tonica Lamotti* (1 deel mur. ferri, met 4 deelen aeth. sulphuricus en 8 deelen alcohol, z. *Pharm. Belg.* p. 158). Het is het zachtste praeparaat en wordt p. d. 15—50 droppels op suiker of in aromatische wateren toegediend. 2. *Tinct. muriat. ferri s. ferri muriatici oxydati* p. d. 10—20 droppels in haverslijm. 3. *Murias ferri liquidum*, *Liquor ferri muriatici oxydati*, *Liquamen martis*, *Oleum martis per deliquium* (1 deel mur. ferri met 8 deelen aqua en q. s. acid. mur. ad solut. *Pharm. Belg.* p. 156). Dit is veel moeilijker te verteren, p. d. 5—5—10 droppels in een slijmig voermiddel.

*N°. 1009. R_p. Dec. rad. althaeae (ex $\frac{3}{4}$ j) $\frac{3}{4}$ ij,
 Gummi arabici $\frac{3}{4}$ j,
 Mur. ferri $\frac{3}{4}$ β,
 Syr. althaeae 3 vj.
 M. S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

(VON POMMER, tegen gastromalacie.)

N°. 1010. R_p. Tinct. nerv. Bestuscheffii 3 β,
 Aq. cinnam. $\frac{3}{4}$ iv,
 Syr. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ jβ.
 M. S. 3 Maal daags $\frac{1}{2}$ eetl. vol (SOBERNHEIM).

N°. 1011. R_p. Tinct. nervinae Bestusch. 3 ij,
 Extr. hyoseyami 3 j.
 M. S. Alle uren 15 droppels.

(FR. JAHN, tegen hysterische hoofdpijn.) WHYTt's pillen tegen leucorrhoea en hysterie, met neiging tot obstructio alvi, bestaan uit:

*N°. 1012. R_p. Mur. ferri,
 Aloës socotr.,
 Extr. marrubii aa 3 β,
 Asae foetidae 3 jβ.
 M. f. pilul. gr. ij.
 D. S. 3 Maal daags 4—5 pillen.

In baden en wasschingen ter versterking van enkele verzwakte ligchaamsdeelen, of ook, algemeene zwakte, dient volgens VoGT:

N°. 1013. R_p. Mur. ferri 3 β,
 Spir. vini rectific.,
 Spir. vini camphor. aa $\frac{3}{4}$ iv.
 S. Wassching.

N°. 1014. R_p. Mur. calcis 3 ij,
 Mur. ferri liquid. 3 iij,
 Aq. destill. $\frac{3}{4}$ iv.
 S. Voor 2 baden.

(SUNDELIN, tegen scrophulosis van kinderen.)

MURIAS FERRI LIQUIDUM, z. *Murias ferri*.

*MURIAS FERRO-AMMONIACALE, *Murias ammoniae et ferri, Ammonium muriaticum ferruginosum s. ferratum s.*

martiatum, *Flores salis ammoniaci martiales*, *Ens martis*, *Ferrum ammoniatum s. ammoniacale*, Zoutzuur ijzer en ammonia, IJzerhoudende salmiak-bloemen. Een heerlijk tonisch en gelijktijdig resolverend, daarbij zacht werkend, slijmoplossend, onderbuiksverstoppingen verdeelend middel, dat zich tegen hardnekkige tusschenpoozende koorts en derzelver gevolgen, bij chlorosis, fluor albus, amenorrhoea, nadruiper, physconie van lever, milt, uterus enz., met laxiteit der vezels, bleekheid van aangezicht, traagheid van het darmkanaal, neiging tot taaije slijmvorming, zeer werkzaam is, maar zeer weinig voorgeschreven wordt, doordien vele jongere, zelfs oudere artsen hetzelfde niet kennen.

BAGLIVIVUS, QUARIN, SELLE, JAHN, HUFELAND, SCHMIDTMANN, CLARUS, prijzen het zeer bij hardnekkige quartanae en atonische scrophulosis aan, tegen de na intermittens dikwijls terugblijvende hypertrophia lienis en hydrops, tegen atonie der longen en taai slijm bij chronisch asthma.

Gift en Vorm. Men geeft 3—10 grein, 3 maal daags in oplossing, electuarium. De poeder- en pillenvorm is niet geschikt, daar het middel vochtigheid aantrekt. Men vermijde vaste en koolzure loogen, lood-, zilver-, koper- en looistofhoudende middelen, alsook het zonlicht. RICHTER prijst tegen chlorosis aan:

Nº. 1015. $\mathcal{R}_{\text{c}}$. Mur. ferro-ammon, 3 β —3 j,
 Pulv. ligni quassiae,
 Sacchari albi $\widehat{\text{aa}}$ 3 j.
 M. f. pulv. div. in vj part. aeq.
 S. 3 Maal daags 1 poeder.

HECKER geeft daarentegen 3 j mur. ferro-ammon. en succ. liquirit. in 4 oncen aq. cort. citri opgelost, alle 2 uren 1 eetl. vol. — Bij overblijfselen van tusschenpoozende koorts en bij atonische scrophulosis prijst C. J. MEYER aan:

Nº. 1016. $\mathcal{R}_{\text{c}}$. Mur. ferro-ammon. gr. xij,
 Rad. rhei 3 β ,
 Eleos. macidis 3 j.

M. f. pulv. div. in vj part. aeq.

S. 3 Maal daags 1 poeder.

EISENMANN prijst tegen nadruiper aan:

N°. 1017. R_p. Mur. ferro-ammon. gr. v,

Pulv. gummi ammon. gr. ij,

Pulv. rad. senegae gr. v,

Pulv. rad. liquirit. 3 j.

M. f. pulv., dent. dos. tal. xij.

S. Alle 3—4 uren 1 poeder in te nemen.

BRERA geeft tegen physconia lienis na intermittens, tegen waterzucht na intermittens larvata:

*N°. 1018. R_p. Extr. taraxaci,

Extr. graminis aa 3 ij,

Gummi ammon. vitello ovi sol. 3 j,

Mur. ferro-ammon. 3 j,

Mell. optim. q. s.

ut fiat electuarium.

S. 2, later 3—4 maal daags 1 theel. vol.

Ook in de kinderpraktijk is het middel zeer doelmatig, wegens hare gemakkelijke verteerbaarheid, vooral bij scrophulosis, rachitis en gezwollen darmscheilklieren, met gelijktijdige obstructio alvi, atonie en laxiteit, waar het calomel niets uitwerkt en andere ijzerpraeparaten nog te prikkelend zijn. Hier zijn de volgende voorschriften geschikt:

*N°. 1019. R_p. Mur. ferro-ammon. gr. xxiv,

Pulv. rad. rub. tinct. 3 iij,

Eleosacchari foeniculi 3 j.

M. f. pulv., div. in xij part. aeq.

S. 3 Maal daags 1 poeder.

(WENDT, tegen scrophulosis bij kinderen van 6—8 jaren. z. FRAENKEL, l. c. p. 71.)

*N°. 8020. R_p. Mur. ferro-ammon. 3 j,

Extr. chelidonii,

Extr. taraxaci aa 3 ij,

Aq. menthae pip. $\frac{3}{4}$ iv,

Tinct. rhei vinos. 3 vj,

Syr. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ jβ.

M. S. Kleine kinderen 3 maal daags 1 theel.,
kinderen van 2—5 jaren 3 maal daags 1
paplepel, en ouderen, 4 maal daags $\frac{1}{2}$
eetl. vol (WENDT).

*MURIAS HYDRARGYRI, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

*MURIAS HYDRARGYRI BASI OXYDI IMPERFECTI, z.
Murias protoxydi hydrargyri.

*MURIAS HYDRARGYRI BASI OXYDI PERFECTI, z. *Mu-
rias deutoxydi hydrargyri*.

*MURIAS HYDRARGYRI DULCIS SUBLIMATUS, z. *Murias
protoxydi hydrargyri*.

*MURIAS HYDRARGYRI OXYDULATI, z. t. z. p.

*MURIAS HYDRARGYRI OXYGENATUS, z. *Murias deu-
toxydi hydrargyri*.

MURIAS HYDRARGYRO-AMMONIACALE, *Mercurius prae-
cipitatus albus, Hydrargyrum ammoniato-muriaticum oxyda-
tum. Chloruretum ammonii cum oxydo hydrargyrico*, Wit
kwiksilver-praecipitaat, Zoutzuur kwikverzuursel
met ammonia. Dit praeparaat werd vroeger als internum
toegediend, doch wordt tegenwoordig slechts uitwendig aan-
gewend, en wel voornamelijk tegen hevige, hardnekkige chro-
nische huiduitslagen, tegen lichen, herpes pustulosus (BIETT),
herpes exedens (hier, volgens DUPUYTREN, in poedervorm met
 $\frac{1}{200}$ arsenicum op de vochtige huidplaatsen $\frac{1}{2}$ lijn dik op te
leggen); tegen psora inveterata (WERLHOFF, ZELLER). crusta
lactea adultorum (HECKER, KÖCHLIN, z. HUFELAND'S *Journal*,
1851, Nov.), tegen phagadaenische, herpetische en psorische
zweren, tegen contagieuse oogontsteking (BÜTTNER), tegen tor-
pide maculae corneae (HIMLY, RUST) en chronische arthritische,
scrophuleuse [en herpetische ophthalmiën. Het *Ung. pustulas*

faciens Koppii, hetwelk ook ik boven dat van AUTENRIETH verkies, bestaat uit ung. digitalis $\bar{3}$ j en 3 j— $\bar{\text{D}}$ iv wit praecipitaat. Zij tast minder aan, brengt geene zoo hevige pijn voort, laat geene gangraeneuse zweren achter, noch ook mismaakte likteekens, zoo als de braakwijnsteen zelf. Kopp prijst haar tegen chronische rheumatische en arthritische gebreken, chronische diarrhoeae, zoodanigen catarrhus pulmonum, kolijken, cardialgie, dysphagie, kinkhoest, ophthalmia scrophulosa en phthisis trachealis incipiens aan. Er wordt 4 maal daags 1 theel. vol ingewreven, en de ingewrevene plaats met fijne gewaste taf of wasdoek bedekt. GRAEFE's kuur tegen habituele, algemeen verspreide lichen bestaat daarin, dat hij allengs het geheele ligchaam, waar het uitslag bestaat, met $\bar{3}$ j ung. rosat. en 3 j wit praecipitaat inwrijven laat, evenwel slechts zoo, dat de huid glinsterend wordt, en de plaatsen, welke daarna zeer pijnlijk zijn, verschoond blijven. Daarbij wordt inwendig dagelijks een aftreksel van stipit. dulcamarae et herb. jaceae $\bar{\text{aa}}$ $\bar{3}$ β , bij neiging tot constipatie met 3 j fol. sennae, ingenomen; er worden vooraf eenige zuiveringsbaden, gedurende de kuur wekelijks een laauw zeepbad gebruikt; de huid wordt met zachte sponzen gewasschen; de dicet zij eenvoudig, karig (kalfsvleesch, hoenders, gort, witbrood), en de lijder verblijve in eene 15—16° R. wárme kamer.

Het *Ung. hydrargyri album*, *Ung. mercuriale album*, *Ung. mundificans Zelleri*, witte praecipitaatzalf bestaat uit 1 deel wit praecipitaat en 9 deelen axungia. Tegen ophthalmia neonatorum bevelen RITTERICH en KNESCHKE zeer aan:

Nº. 1021. R_p. Mercur. praecip. albi gr. ij—iv,

Flor. zinci gr. vj—viij,

Extr. ratanhia gr. x—xij,

Butyr. rec. insuls. 3 j β —3 ij.

M. f. ung. ophthalm.

D. S. Eenige malen daags de oogleden daarmede te bestrijken en eene speldenknopgrootte in het oog te brengen.

Het *Ung. ophthalm. Büttneri* tegen ophthalm. contag., scrophul., purulenta, blennorrhoeica bestaat uit 5—15 grein merc. praec. albi op 3 ij axung. Het *Ung. ophthalm. Rustii* tegen blepharophthalmie bevat op 3 ij butyr. insuls. gr. x merc. praec. albi en gr. v flor. zinci. De oogbalsem van JANIN, welke in dezelfde gevallen als de zalf van RUST wordt gebezigd, bestaat uit:

N°. 1022. R_p. Mur. hydrarg. ammon. gr. xv,
 Oxydi zinci,
 Boli armenae aa 3 j,
 Adip. sullae $\frac{3}{4}$ j.
 M. exactiss.

†*MURIAS MORPHII, z. *Morphium*.

*MURIAS PROTOXYDI HYDRARGYRI, *Murias hydrargyri oxydulati*, *Submurias hydrargyri*, *Murias hydrargyri dulcis sublimatus*, *Murias hydrargyri basi oxydi imperfecti*, *Mercurius dulcis*, *Hydrargyrum muriaticum mite s. oxydulatum*, *Chloruretum hydrargyri*, *Calomelas*, Kwiksilver-chlorure, Zoutzuur eerste kwikverzuursel, Zoete kwik, Calomel. Dit praeparaat is één der beste, meest aanwendbare kwikpraeparaten, dat tegen de bovengenoemde ziektevormen met verhoogde plasticiteit, tegen hypertrophieën, croup, hepatitis enz. een zeer werkzaam middel is (z. *Mercurius vivus*). Tegenaangewezen is het calomel, even als alle kwikpraeparaten, bij habitus phthisicus, sterke vermagering, bij oude, zwakke lieden, scorbut, in het tijdperk der zwangerschap en menstruatie, waarin reeds 1—3 grein toereikend zijn om salivatie voort te brengen.

De ziektevormen, waartegen men den, door vele artsen misbruikten, mercurius dulcis aanprijst, zijn: 1. Koorts met plaatselijke ontstekingen der ingewanden, lever, milt, darmmucosa, met verzwering derzelve, met neiging tot exsudatie; hepatitis, splenitis, febris flava; febris remittens s. mesaraïca infautum, dothienenteritis s. ileitis pustulosa, s. typhus abdominalis. (Hier eerst eene aderlating, vervolgens p. d. 1—2 maal daags 3 β—3 j calomel, bij aanwezige diarrhoea met bijvoeging van

1—2 grein opium, waardoor dikwijls reeds na 5 dagen beterschap volgt. LESSER, WOLF). 2. Acute en chronische ontstekingen met genoemde neiging tot plastische uitzweelingen, sereuse infiltratie en adhaesiones (b. v. bij pleuro-pneumonie, waaraan het einde der ontsteking het calomel met sulphur auratum zeer goed de aanhechting van longen en pleura tegenaan gaat), vliezige vormsels en verhardingen, als angina membranacea, laryngitis, tracheitis, bronchitis, arachnitis, pleuritis, pericarditis, peritonitis, vooral wanneer zoodanige ontstekingen kinderen en jonge lieden treffen. Hier kunnen wij gerustelijk 5—5 dagen calomel toedienen. Zeer laakbaar evenwel is het te *aanhoudend* gebruik van hetzelfde, dat is, dan nog, wanneer het acme der ziekte reeds gebroken is. Evenzeer moet ik het misbruik van calomel (ook van aq. laurocerasi) bij koortsen van kraamvrouwen laken. Hier hebben vele artsen nadeel aangebragt, en doen dit helaas, als blinde naäpers hunner leermeesters, nog dagelijks. Is dan hier de plasticiteit wezenlijk nog zoo zeer verhoogd, als in de zwangerschap? Is deze niet door de geboorte van het kind, door inspanning en bloedverlies aanmerkelijk gedaald? Is hier overmaat van vochten, kracht en leven? Gewoonlijk het tegendeel, vooral bij gevoelige, teedere vrouwen. 3. Acute huiduitslagen, als roodvonk, mazelen enz. Hier matigt calomel, 2—5 maal daags 1 grein, het sterk opkomen van het uitslag, en verhoedt sereuse uitzweelingen; ook aan het einde van pokken prijst men het middel aan (SYDENHAM). 4. Blennorrhoeae der ademhalings-, spijsverterings-, geslachts- en pisbereidende werktuigen, in het 2de tijdperk van dysenterie. (Hier met kleine doses opium, SCHAEFFER, RICHTER, JAHN, MOST.) In de keerkingslanden geeft men tegen de aldaar heerschende epidemische dysenterie p. d. Θ j calomel met 4 grein opium (JOHNSON, JOHN SMITH, ANNESLEY). 5. Hydroses, ten gevolge van ontsteking; hydrocephalus infantum: hier is calomel, alle 3—4 uren 5—6 grein, totdat het tandvleesch aangedaan wordt, een hoofdmiddel (CLANNY in FRORIER's *Notizen*, 1857, N°. 1). Tegen hydrops post scarlatin., hydrops pectoris, pericardii, als uitgang van ontsteking, tegen hydrophthalmus (hier, volgens RUST, met digitalis, 3—4 maal daags gr. β —j),

tegen veneuse stasis in het poortaderstelsel en hare gevolgen, physeonie van de lever, is het gebruik van calomel met sulphur. aurat. antim. (alle 2—3 avonden $\widehat{aa}$ gr. j) een heerlijk middel. 6. Verhardingen van klierachtige organen, van lever, milt, ovaria (hier gelijktijdig inwrijvingen met ung. mercuriale), induratio telae cellulosa neonatorum. 7. Bij verouderden status mucosus en verminosus, lintworm, serophulosis (bij den floriden vorm met extr. cicutae, bij den torpiden met rad. jalapae als resolvens), is calomel een uitstekend middel. 8. Syphilis. Hier houden velen den mercur. dulcis voor een hoofdmiddel. Hij is evenwel slechts bij versehe chancres nuttig, niet bij geïnvetereerde syphilis; terwijl hij zelfs daar door strenge dieet en sulphas magnesiae (z. op dit woord) ontbeerlijk is. In de geïnvetereerde, secundaire, exanthematische syphilis wordt de werking van het jodur. potassii zeer verhoogd, wanneer men alle 3—4 dagen een purgans uit calomel en jalape toedient (z. *Jodium*). 9. Neuroses. Bij hydrophobie en tetanus traumaticus, rheumaticus, welke, volgens WALTHER, op ontsteking van het ruggemergvlies berust, bij prosopalgie (hier genas MAELER het lijden radicaal met gr. ij calomel en gr. j extr. cicutae p. d. vergel. GRAEFE's *Journal*, 1854, Bd. 20, Heft 2), tegen loodkolijk (met opium. HORN's *Archiv*, 1851), kinkhoest (MEZA gaf hier met goed gevolg alle half uren 2 grein, z. SCHMIDT's *Jahrb.* 1856, Bd. 9), maar ook tegen andere neuroses, waar het vegetatieve zenuwstelsel de zitplaats van het lijden is, en metastases, ziekelijke ophooping, specifieke dyscrasiën de oorzaak kunnen zijn, wordt calomel met goed gevolg aangewend.

Gift en Vorm. Inwendig als resolvens, als losmakend, oplossend, resorptie aanzettend middel in chronische ziekten p. d. $\frac{1}{2}$ —1 grein, 2—3 maal daags, als laxans 2—10 grein grein in poeders, pillen enz. (De heroïsche kuur, welke WEINHOLT tegen verouderde syphilis en jicht, p. d. 10—15 calomel, heeft aangeprezen, heeft weinig navolging gevonden). Uitwendig dient het in oog- en snuifpoeders, in zalven (3 β —3 j op $\frac{3}{4}$ j axung.), verband-, en oogwaters. *Verbindingen* van het zoete kwik zijn voornamelijk: a) met digitalis, bij hydroce-

phalus en alle exsudative ontstekingen van inwendige deelen); b) met moschus, kamfer, subcarb. ammon. pyro-oleos., wanneer bij genoemde ontstekingen de krachten zinken en collapsus intreedt; c) met extr. hyoseyami, sulph. aur. antim. in het 2de tijdperk van pneumonie, bij gebrekkige expectoratie; d) met kamfer en sulphur. aurat. bij ophthalmia rheumat., met sulphur. aur. antim., cicuta en digitalis bij scrophulosis. Men vermijde zuivere en koolzure alcalia en aarden, zwavelzure zouten, zwavel-, salpeter- en zoutzuur, chloorwater, keukenzout, salmiak, spir. Mindereri, blaauwzuurhoudende middelen, zwavellever, voorts zure en gezoutene spijzen, zure vruchten. — Calomel en HAHNEMANN's kwikzilver brengen veel ligter dan sublimaat en praecipitaat salivatie voort, vooral wanneer zij aanhoudend in doses gr. β —j worden toegediend. Men komt den speekselvloed het best voor, door vermijding van verkoeling, door oponthoud in het bed, warme kamers, en door dikwijls toegediende purgantia uit radix jalapae en tartras potassae.

*N°. 1023. R_p. Mercur. dulcis gr. j—ij,
 Pulv. gummosi,
 Sacchari albi aa $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 D. S. Alle 1—2 uren 1 poeder.
 (Most, bij angina membranacea en hydrocephalus acutus.)

*N°. 1024. R_p. Calomel. opt. gr. β ,
 Liquirit. coctae $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. xvj.
 's Morgens en 's avonds 1 poeder.
 (Most, tegen primaire syphilitische aandoeningen.)

*N°. 1025. R_p. Calomel. opt. gr. vj,
 Rad. jalapae gr. xv.
 M. f. pulv.
 S. In eens als laxans in te nemen.

N°. 1026. R_p. Merc. dulcis,
 Res. jalapae,
 Sapon. medicat. $\overline{aa}$ $\ominus$ j,
 Tinct. rhei aq. q. s.
 ut fiant pil. gr. ij, consp. cinnam. dent. ad vitr.
 S. 6—8 Pillen in eens in te nemen (*Pilulae purgantes Sellii*).

N°. 1027. R_p. Merc. dulcis gr. vj—xij,
 Opii puri gr. ij—iv,
 Sacchar. albi 3 ij.
 M. f. pulv. div. in vj part. aeq.
 S. Alle 2—4—6 uren 1 poeder.
 (HAMILTON, tegen hepatitis en andere acute phlogoses.)

N°. 1028. R_p. Merc. dulc. gr. ij,
 Herb. digital. gr. j,
 Rad. jalapae,
 pulv. gummosi $\overline{aa}$ $\ominus$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. Alle 3 uren 1 poeder, totdat er dunne stoelgang volgt.
 (WOLF, tegen hydrothorax.)

N°. 1029. R_p. Calomel. gr. ij,
 Rad. zingib. gr. v,
 Tart. potassae $\ominus$ β — $\ominus$ j,
 Syr. spinae cervin. q. s.
 ut fiat bolus, consp. rad. irid. flor. dent. tal. vj.
 S. 's Avonds 1 stuk in te nemen.
 (PORTAL, tegen hydrothorax.)

N°. 1030. R_p. Calomel gr. j,
 Rad. squillae gr. $\frac{1}{4}$,
 Rad. jalapae,
 Liquirit. coctae $\overline{aa}$ $\ominus$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. vj.

S. Alle 2—3 uren 1 poeder, totdat er purgeren volgt.

(Most, tegen hydrothorax.)

Het *Pulvis Plummeri simplex* bestaat uit calomel en goudzwavel $\overline{aa}$ gr. j, pulv. gummos. $\ominus \beta$, welke dosis 2—3 maal daags wordt ingenomen. In het 2de tijdperk van longontsteking, bij scrophulosis (hier met herb. cicutae), is het zeer werkzaam. De *Pilulae purgantes Dethardingi* (calomel en res. jalapae $\overline{aa}$ part. aeq.) worden, ieder 2 gr. zwaar, p. d. van 5—9 ingenomen, en zijn tegen hydrops torpidus en taai darm-slijm als purgans, alle 8 dagen toegediend, zeer werkzaam. Het *Pulvis Plummeri compositus* bestaat uit:

*N°. 1031. R_p. Calomel.,

Sulphur. aurat. antim. $\overline{aa}$ gr. j,

Resin. guajaci gr. viij,

Extr. cicutae gr. iij,

Rad. liquirit. gr. xv.

M. f. pulv. disp. dos. tal. xxx.

S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

(Tegen syphilis secundaria met arthritische en scrophuleuse complicatie door Most zeer werkzaam bevonden.) Tegen obstructio en inflamm. chronica hepatis, lienis et uteri (en tegen menstruatio nimia, als gevolg van deze laatste) prijst THAER (z. CASPER'S *Wochenschr.* 1833, N°. 41) aan:

*N°. 1032. R_p. Merc. dulcis gr. vj,

Extr. conii macul. $\ominus \beta$,

Extr. hyoseyami $\ominus j$,

Pulv. rad. rhei $\ominus \beta$.

M. f. pil. N. xxx, consp. cinnam.dent. ad vitr.

S. Alle 3 uren 1 pil; bij neiging tot speekselvloed wordt het zoete kwik weggelaten.

De *Pilulae resolventes Rustii* tegen chronische verhardingen bestaan uit:

*N°. 1053. R_p. Calomel. $\varnothing \beta$,
 Sulph. aurati $\varnothing j$,
 Extr. calendulae,
 Extr. cicutae $\overline{aa} \text{ } 3 \text{ ij}$.
 M. f. pilul. gr. ij, consp. pulv. rad. irid. flor.
 dent. ad vitrum.
 S. 3 Maal daags 5 pillen.

N°. 1054. R_p. Calomel.,
 Extr. opii $\overline{aa}$ gr. iij,
 M. f. pulv. subtiliss. dent. dos. tal. vj.
 S. Vóór het naar bed gaan 4 gedeelte met
 speeksel in de regio supraorbitalis in te wrijven.
 (Rust, tegen arthrit. en syphilitische oogpijn.)

N°. 1055. R_p. Calomel $\varnothing j$,
 Merc. praec. rubri $\varnothing \beta$,
 Sacchari crystall. $\text{ } 3 \beta$.
 M. f. pulv. subtiliss. det. in vitro.
 S. 5—6 maal daags een snuifje te nemen.

(TROUSSEAU, tegen ozoena en chronisch niezen.) Het *Aqua mercurialis nigra Graefii*, hetwelk hij tegen hevige blennorrhoea oculorum, nadat de pijn verdwenen is, aanprijst, bestaat uit:

N°. 1056. R_p. Calomel,
 Extr. hyoscyami $\overline{aa} \varnothing j$,
 Aq. rosar. $\text{ } 3 j$,
 Aquae calcis $\text{ } 3 vj$.
 M. S. Goed omgesch. als oogwater te bezigen.

Het door Rust gewijzigde *Aqua phagadaenica nigra*, tegen ulcera syphil. primaria, bestaat uit:

N°. 1057. R_p. Calomel 3β ,
 Opii pulv. $\varnothing j$, tere cum:
 Aquae calcis $\text{ } 3 iij$ —iv.

M. S. Omgesch. 2—3 maal daags met lapjes op te leggen, en bij phimosis tusschen glans en praeputium in te spuiten.

De tegen syphilitische huidziekten en scrophulosis beroemde *Pilulae Plummeri* bestaan uit calomel en goudzwavel aa 3 j, extr. liquirit. 3 ij, waarvan pillen van gr. ij vervaardigd en 's morgens en 's avonds 2 ingenomen worden. GRAEFE's *Collyrium narcotico-mercuriale* tegen pijnlijke blennorrhoea oculorum bestaat uit:

*N°. 1038. R_p. Inf. herb. belladonnae (ex 3 j) 3 ij,
Aquaе calcis 3 ij,
Calomel. 3 β.
M. S. Omgesch. als oogwater aan te wenden.

BIETT's *Unguent. antiherpeticum* bestaat uit:

N°. 1039. R_p. Calomel 3 β,
Sulphur. aurati antim. 3 j,
Axungiae porci 3 β.
M. exactissime, f. unguent.
S. Op de lijdende plaats in te wrijven.

Tegen pijnlijke aanbeijen, tegen verdikking van den endeldarm en tegen ascarides prijst KOPP aan:

N°. 1040. R_p. Calomel gr. j—ij—vj,
Gummi arab. 3 β,
terendo sensim misce cum:
Aq. valerianae 3 jβ.
M. S. Als lavement, laauw in de spuit omgeschud, aan te wenden.

Tegen chronische zwelling der gewrichten prijst DUPUYTREN aan:

N°. 1044. R_p. Calomel.,

Pulv. rad. squillae $\widehat{aa}$ 3 ij,

Adipis suillae $\frac{3}{4}$ j,

Olei rosar. Θ β .

M. f. ung.

D. S. 2 Maal daags 1—2 drachmen in te wrijven.

*MURIAS SODAE, *Natrum muriaticum*, *Natrum chloratum*, *Chloruretum natrii s. sodii*, *Sal culinare*, *Sal marinum*, Zoutzure soda, Chloorsodium, Keukenzout. Dit bekende digestivum kent een ieder als diaetetisch middel tot opwekking van den eetlust en ter bevordering der spijsvertering. In groote doses kan het door deszelfs prikkeling op de spijsverteringswerktuigen schadelijk worden, gastro-enteritis, braken, purgeren, ja, aanhoudend gebruikt, zelfs scorbut te weeg brengen (vandaar dat het ontstaan van deze ziekte door het aanhoudend gebruik van sterk gezouten vleesch zeer begunstigd wordt). Doch ook in een geneeskundig opzigt is ons keukenzout van gewigt. Men geeft het inwendig: 1 tegen profuse bloedingen, voornamelijk der longen (als zijnde een derivans en antagonistisch werkzaam, ten gevolge van deszelfs prikkel op de mucosa ventriculi). Hier prijst Kopp in dringende gevallen alle $\frac{1}{4}$ uren $\frac{1}{2}$ —1 eetl. vol fijn gestooten keukenzout aan. Ook ik ken hier geen stypticum, dat het keukenzout kan vervangen, vooral bij zeer hevige, uitputtende, aanhoudende haemoptoë (HIMLY). Ook tegen haematemesi, ten gevolge van doorgeslikte bloedzuigers, is eene keukenzout-oplossing het beste hulpmiddel (SCHMUHR in HUFELAND's *Journal*, Bd. 70, S. 2). — 2. Tegen ascarides in lavementen, zelfs tegen lintworm (LANGE, FOURCROY, RIVIN). 3. Ook tegen blennorrhoea ventriculi et intestinorum, ophooping in den onderbuik, habituele constipatie, struma, scrophulosis, zelfs phthisis trachealis (haringmelk, volgens HUFELAND, J. FRANK, SIEMERLING, MOST), tegen henterie en diabetes (in citroenzuur opgelost, volgens WRIGHT), zelfs tegen syphilis, hebben PETRONEUS en WIESEMAN inwendig het keukenzout (p. d. Θ j—3 j—3 j β , 2—3 maal daags) aangeprezen. In een geval genas ik met mur. sodae ('s avonds

3 vj in water, en daarbij dec. quercus met acid. sulphur.) een 10 jaren bestaan hebbende epilepsie (z. HORN'S *Archiv*, 1825, Mei en Junij, S. 429). L. W. SACHS, (l. c. Bd. 2b. p. 762) geeft tegen haemoptoë, na eene, volgens indicatie, voorafgegane aderlating, 1 once keukenzout in 10 oncen water opgelost, welke in den kortst mogelijken tijd gebruikt worden. Daarna drinkt de lijder gedurende eenige dagen eene met keukenzout ontlede citroenlimonade. Als middel tegen ergernis en toorn kan ik een eetl. vol keukenzout in een glas water aanbevelen. Als resolvens bij onderbuiksverstoppingen prijst VOGT $\frac{3}{4}$ β keukenzout, 2 oncen versche ossengal, 4 oncen aq. ceras. nigrorum, en 9 ij liq. anodynus, alle 2 uren 1 eetl. vol aan.

Nog uitgestrekter dan het inwendig is het uitwendig gebruik van het keukenzout, namelijk in den vorm van zoutbaden, zeebaden, tegen verouderde serophulosis, herpes, psora, zoodanige jicht, met nederzettingen aan de gewrichten, contracturen, neuroses enz. (z. *Balneum marinum*). Voor een kunstmatig zoutbad zijn 2—6 ℥, voor een voetbad $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ ℥ toereikende. Hardnekkige leucomateuse verduisteringen der cornea verdrijven RUST en KRANZ door een poeder uit mur. sod. et conchar. praep. aa 3 j, van welk zeer fijn verdeeld poeder 2—5 maal daags met een penseel eene kleine hoeveelheid op de cornea gebragt wordt. — Voor een lavement tegen ascari-des is voor kinderen $\frac{3}{4}$ β met $\frac{3}{4}$ vj aq. chamom. en 3 ij zeep toereikend (SCHUBARTH); tot spoedige bevordering van stoelgang is niets beter dan $\frac{3}{4}$ j keukenzout, in 10 oncen aq. destill. opgelost. De daarop volgende pijnlijke tenesmus wordt door laauwe olie spoedig verdreven.

*†MURIAS STANNI, *Stannum muriaticum s. chloratum c. aqua*, *Chlorhydras stanni*, *Hydrochloras stanni*, Zoutzuur tin, Chloorwaterstofzuur tin. Dit praeparaat is een nieuw, zeer werkzaam, doch nog niet genoeg beproefd antispasmodicum en anthelminthicum, waarop onlangs (1857) SCHLESINGER (HUFELAND'S *Journal*, 1857, S. 94) de geneeskundigen opmerkzaam maakte. Hij prijst het tegen vallende ziekte na onderdrukte huiduitslagen en onderdrukt voetzweet aan; uitwendig tegen induratio mammae. herpes furfuraceus, exedens

en miliaris, prurigo pudendi mulieris (gr. j—ij op $\frac{3}{4}$ vj aq. destill.). Tegen aangewezen is het zoutzuur tin bij koorts en ontstekingen, gastricismus, aanmerkelijk bloed- en zenuw-erethismus en groote maagzwakte. *Dosis en Vorm.* De beste vorm der aanwending is, volgens SCHLESINGER, die der oplossing in spir. sal. dulcis, gr. j op 3 j, waarvan 3—4 maal daags 5 droppels worden toegediend en alle 2 dagen met 1 drop geklommen wordt. Vele zieke hadden dagelijks 2 grein noodig, eer er genezing volgde. Bij sensible zieken voegt men er eene kleine hoeveelheid opium bij (z. RIECKE l. c. p. 587, GEIGER's *Handb. der Pharmacie*, 2. Aufl. Bd. 1. p. 454).

††MURIAS STIBII, *Antimonium muriaticum*, *Stibium s. Antimonium chloratum liquidum*, *Liquor stibii muriatici*, *Butyrum s. Oleum antimonii*, *Cauterium antimoniale*, *Antimonium causticum*, Zoutzuur spiesglans, Chloorspiesglans, Spiesglansboter. Het is een hevig, spoedig werkend bijtmiddel, en dient tot cauterisatie van naauwe fistuleuse kanalen, beetwonden van dolle dieren, ter versterking van condylomata, wratten, polijpaardige uitwassen, welke door middel van een penseel met hetzelfde in zuiveren toestand worden aangestipt, tegen pannus, pterygium en staphyloma (hier als zalf, 2—6 droppels op 3 ij axung.). Tegen condylomata heeft NEUMANN de volgende zalf: mere. subl. corros., mur. stibii aa 3 j, pulv. herb. sabinae 3 ij, axung. 3 vj, welke op pluksel tegen dezelve wordt aangewend.

††MURIAS STRYCHNI, z. *Strychninum*.

*†MURIAS ZINCI, *Zincum muriaticum*, *Chloruretum zinci s. zincicum*, *Butyrum zinci*, *Zincum salitum*, Zoutzuur of Chloorzink, Zinkboter, Zinkchlorure. Dit praeparaat is tot nog toe weinig als geneesmiddel gebezigd. PAGENGUTH prees het vóór 20 jaren, zeer met water verdund, uitwendig tegen fistels en scrophuleuse zweren aan. HUFELAND (z. zijn *Journal*, Bd. 29, St. 1) beval den *Aether zinci*, d. i. gr. j chloorzink in 3 ij aeth. sulphur. opgelost, tegen alle neuroses aan, tegen welke men de flores zinci aanprijst. De dosis van dezen ether is 2—5 maal daags 5, 6—8 droppels in suikerwater, en allengs en voorzigtig geklommen. Hij is evenwel slechts voor torpide

personen geschikt. Ook HANCKE prijst eene oplossing van 1 grein chloorzink in 3 ij aeth. mur. alcohol., 3 maal daags 4, 6—10 druppels, zeer tegen chorea, epilepsie en prosopalgie aan. Hij gebruikt het chloorzink ook als bijtmiddel tegen carcinoma, tegen syphilitische, kankerachtige zweren, wanneer zij zeer pijnlijk en hard worden, slechten etter afscheiden en eene vuil gele kleur krijgen, tegen scrophuleuse, herpetische en voorttretende aangezigtszweren, tegen naevus, angiëctasiën, pustula maligna enz. Als prikkelend middel neemt men 1—2 grein op $\frac{3}{4}$ j fluidum, als causticum 6 grein op 3 j aq. destillata, waarmede men met eene kleine penseel de plaats aanstipt. Tegen lupus en cancer heeft CANQUOIN een werkzaam bijtmiddel uit chloorzink aanbevolen (z. RIECKE, l. c. p. 651).

In eene afzonderlijke monographie handelt J. W. HANCKE, (*Chlorzink als Heilmittel gegen Syphilis, chronische Exantheme und Ulcerationen*, Breslau, 1841) over de groote werkzaamheid van dit middel in genoemd lijden, alsook tegen epilepsie, chorea, prosopalgie, naevus, fungus haematodes, varices, carcinoma, osteotuberculosis. Uitwendig neemt hij als bijtmiddel gelijke deelen chloorzink en zetmeel. Bij primaire, reeds volkomen gevormde syphilitische zweren geeft hij uitwendig gr. ij in $\frac{3}{4}$ j aqua opgelost met bijvoeging van 1 druppel chloorzuur, en inwendig eene oplossing van 4 grein in $\frac{3}{4}$ iv aq. destill. met 2 druppels chloorzuur, waarvan alle 3 uren $\frac{1}{2}$ —1 eetl. vol wordt ingenomen, waaronder gewoonlijk binnen 8 dagen de ulcus geneest. Bij verouderde gebreken wordt eene groo-tere gift vereischt: bij bubones inwrijvingen van eene zalf met chloorzink ter verdeeling, of, zoo dit niet gelukt, in verbinding met pappen tot vorming van abseez, waarna dan de opening van hetzelfde met een stukje chloorzinkpasta geschiedt, terwijl steeds ook het middel inwendig wordt toegediend. Door 20-jarige ondervinding gesteund, geeft hij het ook tegen blennorrhoea urethrae, na bestrijding der ontsteking. Bij de genezing van chronische exanthemen bewerkt hij met het chloorzink geene verdrijving, maar bespoedigt de ontwikkeling van het uitslag door het aanbrengen van eenen prikkel, waarop alsdan een afsterven van het uitslag volgt. De genezing volgt.

gemakkelijk, grondig, en betrekkelijk spoedig, zonder nadeeltige gevolgen. De kuur bestaat uit een waschmiddel of zalf, die zoo lang versterkt moet worden, dat de lijder een gevoel van branding in de huid bespeurt. Is de uitslag over het geheele ligchaam verspreid, zoo wordt het eene deel na het andere behandeld; daarbij dienen warme, verweekende baden, koude wasschingen, soms ook purgantia. De genezing van scabies met chloorzink volgt steeds binnen 6—8 dagen; zij is daarbij veel aangenamer dan de stinkende Engelsche of Vezinsche methode, en scrophuleuse kliergezwellen kan men met hetzelfde, in- en uitwendig aangewend, zoowel verdeelen als in goede ettering brengen.

†MUSCERDA, z. *Album canis*.

MUSCUS CORALLINUS, -CORSICANUS, -MARINUS, z. *Ceramium helminthochortos*.

MUSKAATWIJN, z. *Vinum*.

MUSKUS, z. *Moschus*.

†MUSKUSZADEN, z. *Hibiscus Abelsonoschus*.

†*MUURPEPER, z. *Sedum acre*.

†*MIJNSTOFFELIJK MOOR, z. *Aethiops mineralis*.

†*MYRICA GALE L. (Class. XXII, Ord. 5, Dioecia Trigynia, Ord. nat. *Amentaceae*). WILDENOW (l. c. p. 454) zegt, dat de geheele plant zeer specerijachtig is en in de geneeskunde verdient te worden gebruikt. Dit is evenwel reeds lang in Rusland het geval, waar het als volksmiddel tegen rheumatismus en jicht (als thee van $\frac{3}{4}$ β op $\frac{3}{4}$ viij, warm gedronken) sedert 60 jaren beroemd is (z. J. F. GRAHL, *Diss. sistens quaedam medicamenta Russorum domestica*, Jena, 1790). Zij verdient de opmerkzaamheid der geneeskundigen.

*MYRISTICA MOSCHATA L. (Class. XXII, Ord. 15, Dioecia Monadelphia, Ord. nat. *Laurineae* Juss., *Myristiceae* Rob. Brown), Muskaatnootboom. Deze plant levert de foelie (*Macis*) en de nootmuskaat (*Nux moschata*). De foelie bevat voornamelijk aetherische olie (*Oleum macidis*); eene geringe hoeveelheid bevatten ook de noten. Beide vormen niet alleen eene fijne specerij, maar ook een voortreffelijk geneesmiddel, dat als vlugtig opwekkend nervinum voornamelijk op het zenuwstelsel van den onderbuik werkt, en tegen aepsie, vomitus

spasticus, cardialgie, colica flatulenta en diarrhoea spastica van kleine kinderen, zwakke, sensibele vrouwen, ook tegen maaglijden van hypochondristen (hier met rheum, aloë, kalmus), zelfs tegen serophulosis atonica en atrophia infantum (met rheum, lapid. canerorum), mij dikwijls voortreffelijke diensten getoond heeft. — In de cholera orientalis gaf ik terstond aanvankelijk tinct. macidis et tinct. valerian. aa part. aeq., alle $\frac{1}{4}$ uren 50—40 druppels, en er volgde dikwijls binnen weinige uren beterschap, zoodat ik in het geheel geene andere geneesmiddelen behoefde. Groote doses van nux moschata (3 ij—3 iij) brengen duizeligheid, hoofdpijn, onbewustheid, slaapzucht (CULLIN, PURKINJE) voort; waaruit volgt, dat het middel iets meer den een enkel aroma is.

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Balsamum nucistae* (uit was, amandelolie en oleum macidis bestaande) vervangt de plaats van den harden, duren, meestal vervalschten, natuurlijken muskaatbalsem (*Nucista*, *Oleum nucis moschatae expressum*), en dient in linimenta, om in te wrijven bij de genoemde krampachtige aandoeningen, diarrhoea, atrophie, verlammingen. 2. *Oleum nucistae aethereum s. destillatum* is dun, doorschijnend, wit, en riekt scherp specerijachtig; de dosis is 1—3 druppels op suiker, nog beter in alcohol opgelost. 3. *Oleum macidis aethereum*, welke door KRAUS met naphtha tegen galsteenen, met liq. subcarb. potassae tegen vomitus chronicus en maagzuur is aanbevolen (3 ij in $\frac{3}{4}$ naphtha, p. d. 25—50 druppels, 2—3 maal daags). 4. *Tinctura macidis* (uit macis $\frac{3}{4}$ j en spiritus $\frac{3}{4}$ j), waarvan men p. d. 20—30 druppels 3—4 maal daags toedient. De muskaatnoot geeft men in zelfstandigheid als poeder van 5, 6—10 grein 5—4 maal daags. Zij is het beste corrigens voor rheum.

Nº. 1042. R_p. Olei nucistae 3 j,

Gummi arab. 3 ,

terendo sensim misce cum:

Aq. aromat. $\frac{3}{4}$ iv, ut fiat emulsio, cui adde:

Syr. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ j.

D. S. Alle 3 uren 1 eetl. vol.

(SUNDELIN, tegen diarrhoea infantum.)

*N°. 1043. R_p. Tinct. macidis 3 ij,

Liq. subcarb. potass. 3 j,

Aeth. mur. alcohol. 3 β.

D. S. 20—30 droppels in eens in te nemen.

(Most, tegen chronisch braken en chronische diarrhoea.)

N°. 1044. R_p. Olei nucistae,

Olei caryophyllorum aa 3 β,

Spir. juniperi 3 ij.

D. S. Om op den onderbuik in te wrijven.

(ROSENSTEIN, tegen krampen van kinderen.)

De *Species Imperatoris Augustanorum* van oudere artsen bestaan uit: macidis, galangae, nucis moschat. aa 3 ij, caryophyllor, zingib. aa 3 β, cinnam. optim. 3 x. M. f. pulv. » Pro roborando ventriculo pani tosto vinoque macerato inspergentur" (SPIELMANN, l. c. II. 303).

*MYRRHA, z. *Gummi-resina myrrha*.

†*MYRTUS COMMUNIS (Cl. XII, Ord. 1, Icosandria Monogynia, Ord. nat. *Myrtaceae*). De Arabier EBN BAITAR (l. c. p. 38) prijst de vrucht tegen bloedvloeijing en brandend gevoel in de urethra aan. Ook spreekt hij van myrtenwijn, tegen prolapsus uteri, ani gebruikt, en van *Myrtus sylvestris* (l. c. p. 41), welker bladen en vruchten, met wijn getrokken, calculi zouden oplossen en als emmenagogum werken.

†*MYRTUS PIMENTA L. (Class. XII, Ord. 1. Icosandria Monogynia, Ord. nat. *Myrtaceae*), Peper-Mirt. De vruchten van dezen boom, *Semen amomi*, *Pimenta*, Jamaikasche Peper, deze voortreffelijke specerij is ten onregte in onbruik geraakt; oudere artsen bezigden haar als een heerlijk carminativum en diureticum p. d. 5—8 grein, of ook de tinctuur (3 ij op ℥ j alcohol) van 50—60 droppels met wijn (z. TRILLER, l. c. Bd. I. p. 26). De *Pharmacop. Belg.* geeft nog de bereiding op van het *Aqua pimentae* en *Spiritus pimentae* (z. l. c. p. 186 en 188).

†*MYRTUS SYLVESTRIS, z. *Myrtus communis*.

N.

*NACHTSCHADE (VERGIFTIGE), z. *Atropa belladonna*.

*NACHTSCHADE (KLIMMENDE), z. *Solanum dulcamara*.

*NAGELWORTEL, z. *Geum urbanum*.

NANCYZUUR, z. *Acidum lactis*.

*NAPHTHA. -ACETI, z. *Aether*.

*NAPHTHA ACETI MARTIATA, z. *Acetas ferri*.

*NAPHTHA PETRAE, z. *Petroleum*.

*NAPHTHA VITRIOLI, z. *Aether*.

NARCEÏNUM, NARCOTINUM, z. *Opium*.

NASTURTIUM OFFICINALE R. Br., *Sisymbrium Nasturtium* L. (Cl. XV, Ord. 1. Tetradynamia Siliculosa, Ord. nat. *Cruciferae*), Waterkers. Deze in ondiepten veel voorkomende plant is een antiscorbuticum, doch wordt meer diaetetisch dan als geneesmiddel gebezigd.

†NATERWORTEL, z. *Polygonum Bistorta*.

*NATRUM, z. *Subcarbonas sodae*.

NATRUM ACETICUM, z. *Acetas sodae*.

*NATRUM BICARBONICUM, z. *Carbonas sodae completum*.

*NATRUM CARBONICUM, z. *Subcarbonas sodae*.

*NATRUM CARBONICUM ACIDULUM, z. *Carbonas sodae completum*.

*NATRUM CARBONICUM CRYSTALLISATUM, z. *Subcarbonas sodae*.

*NATRUM CARBONICUM PERFECTE SATURATUM, z. *Carbonas sodae completum*.

*NATRUM CARBONICUM SICCUUM s. DELAPSUM, z. *Subcarbonas sodae*.

*NATRUM CHLORATUM, z. *Murias sodae*.

*†NATRUM CHLORATIUM LIQUIDUM, z. *Chloruretum sodae*.

*†NATRUM CHLORICUM, z. *Chloras sodae*.

*NATRUM CUBICUM, z. *Nitras sodae*.

*NATRUM ELAÏNO-MARGARICUM, z. *Sapo medicatus*.

*†NATRUM MURIATICUM OXYGENATUM ET HYPER-OXYGENATUM, z. *Chloras sodae*.

*NATRUM NITRICUM, z. *Nitras sodae*.

†*NATRUM OXYMURATICUM, z. *Chloras sodae*.

*NATRUM PHOSPHORICUM, z. *Phosphas sodae*.

†NATRUM SELENITES, z. *Glacies mariae*.

*NATRUM SUBCARBONICUM, z. *Subcarbonas sodae*.

*NATRUM SULPHURICUM CRYSTALLISATUM, z. *Sulphas sodae*.

*NEPHRODIUM FILIX MAS, z. *Aspidium filix mas*.

*NICOTIANA TABACUM L. (Class. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Solaneae*), Tabak. Van deze scherp narcotische, tot rooken en snuiven nagenoeg in de geheele wereld gebruikte plant, zijn de *Folia nicotianae* en het uit deze bereide extract (*Extractum nicotianae*) in geneeskundig gebruik. Wegens de in haar bevatte narcotine doet de tabak, even als de digitalis, den hart- en polsslag langzamer worden; daarbij wordt de adembaling moeilijk, angstig; groote doses, in het bloed of het darmkanaal gebracht, veroorzaken flauwten, dood door narcotisatie, sopor, longenverlamming. Volgens het gevoelen van West-Indische artsen is de tabak ook een tegengmiddel bij vergiftiging met nux vomica en dergelijke strychnine bevattende vergiften (GARDINER). In een geneeskundig oogpunt heeft men den tabak aangeprezen: 1. Tegen hydrops abdom. torpid. (FOWLER, BLACKHALE, GARNET); hiervoor zijn evenwel betere middelen. 2. Tegen pijnlijke gonorrhoea en spasmodisch lijden der pispereidende werktuigen, namelijk ischurie. Hier inwendig, en een decoct. fol. nicotian. ex $\mathfrak{D}$ β tot hoogstens $\mathfrak{D}$ j op $\mathfrak{Z}$ vj col. als lavement. 3. Tegen neuroses, als: a. in het stad. spast. van kinkhoest (HIMLY, HUFELAND, THILENIUS, PITTSCHAFT, FISCHER, MOST); b. bij asthma spasticum adultorum chron.; c. bij tetanus, vooral traumaticus (hier fomentationes van $\mathfrak{Z}$ iij fol. nicot. op $\mathfrak{W}$ vj, tot de helft ingekookt, in hals, borst en buik aan te wenden, en alle 5 uren een bad uit 4 $\mathfrak{W}$ gedroogde bladen met 16 $\mathfrak{W}$ water, gedurende 1 uur gekookt (O'BEIRNE, SKINNER, NARCOM). 4. Tegen colica spasmodica, flatulenta met hardnekkige obstructio alvi (CONRADI), tegen ileus spasticus. Hier, volgens Howship en MOLL, als tabaksrooklavement. 5. Tegen

incarceratio herniae spastica. Hier prijzen RICHTER, HEISTER, PITTSCHAFT voornamelijk een lavement uit decoct. of infus. fol. nicotian, ook in verbinding met belladonna, aan. RUST (*Mugaz.* Bd. 59, Heft 8) geeft lavementen van decoct. fol. nicot. bij beklemming door drekstoffen, daarentegen de tabaksrooklavementen bij darmbeklemming; beide zijn ook bij subinflammatoire toestanden niet gecontraïdiceerd. 6. Tegen schijndood. Hier heeft men in vroegeren tijd, namelijk met de tabaksrook- en tabaksafkooksel-lavementen, veel kwaad gesticht. Het is toch bewezen, dat een decoct. fol. nicot. ex 3 ij bij zwakke personen als lavement reeds vergiftiging en dood voortbrengen kan. Men vermijde de tabakslavementen bij door kolendamp verstikten, gehangenen, bij asphyxie van teedere vrouwen en kleine kinderen, bij alle zuivere ontstekingen, status gastricus, adynamicus.

Wanneer ik dit narcoticum acre, welks diaetetisch gebruik zoo velen een groot genot verschaft, als internum (daar wij hyoscyamus en belladonna bezitten) voor ontbeerlijk beschouw, zoo is dit volstrekt niet het geval als uitwendig middel, als waschmiddel, fomentatio, clysmata, vooral tegen hardnekkige, chronische tinea capitis (G. A. RICHTER, JUSTAMONDE), psora, herpes chronicus, ter verdeeling van hardnekkige kliergezwollen, verouderde bubones (hier, volgens GRAHAM, in zalfvorm). Ook als snuiftabak heeft het middel tegen debilitas oculorum, gravedo, ziekten der voorhoofds- en kaakboezems, zelfs tegen cephalalgie en amblyopie, vele menschen geholpen.

Vorm, gift, praeparaten en verbinding. Inwendig geeft men 3 j—3 ij bladen op $\frac{3}{4}$ vj col., alle 2—3 uren 1 eetl. vol, aan volwassenen; het beste corrigens is eleosaccharum calami arom. PITTSCHAFT geeft aan kleine, verslijmde torpide kinderen in het 2de tijdperk van kinkhoest:

*N°. 1045. R_p. Fol. nicot. siccar. gr. ij,
 Tart. emet. gr. j,
 Gummi arabici 3 β,
 Sacchari albi 3 ij.
 M. f. pulv. div. in xx part. aeq.
 S. Alle 2 uren 1 poeder.

Het *Aqua nicotianae* geneest de ergste vormen van tinea capitis. Het bestaat uit een infuso-decoet van ℥ ij fol. nicot. tot ℥ xxxij col. — WOLFSHEIM gaf in eene kinkhoest-epidemie het extr. nicotianae (gr. $\frac{1}{4}$ —ij met ℥ β eleos. foenic., ℥ —4 maal daags) met zulk gelukkig gevolg, dat de meeste lijders binnen 8—14 dagen genazen. Bij erethismus vasorum worden er kleine doses calomel, bij moeilijke expectoratie kleine giften goudzwavel (CASPER'S *Wochenschr.* 1835, N°. 57) bijgevoegd. Ook FISCHER (t. z. p. 1838, N°. 10) prijst den tabak, na 50jarige ondervinding, tegen kinkhoest, epilepsie, verlamming en dergelijke hardnekkige zenuwkwalen aan. Hij geeft:

N°. 1046. R_p . Fol. nicotian. ℥ j,
 Rad. angelicae (vel. calami) ℥ iij,
 Rad. liquirit. ℥ β ,
 inf. aq. ferv. s. q. ad col. ℥ viij.
 M. S. Alle $1\frac{1}{2}$ uren 1 eetl. vol.

FOWLER'S droppels tegen asthma spasticum en borstwaterzucht bestaan uit:

N°. 1047. R_p . Fol. nicotian. ℥ ij,
 inf. aq. bullient. ℥ j, dig. p. hor. vas. clauso
 in baln. mariae, dein. exprim. ℥ iv col.
 adde:
 Spir. vini rectific. ℥ ij.
 M. S. 2 maal daags 40—50 droppels, en allengs
 (met 5—10) tot 200 geklommen.

Deze droppels komen met die van KOPP tegen dysurie (℥ j β inf. nicot. ex ℥ j en ℥ ij spir. vini), waarvan 4 maal daags 25 worden ingenomen, genoegzaam overeen. In 4 hope-looze gevallen van breukbeklemming gaf RICHTER met zeer spoedig gevolg:

N°. 1048. R_p . Fol. nicotian. ℥ iij,
 Rad. rhei ℥ ij,
 inf. aq. ferv. s. q. ad col. ℥ viij, adde:
 Syr. cort. aurant. ℥ j.
 M. S. Alle uren 1 eetl. vol.

MARRYAT prijst tegen hoofdzeer een infuso-decoet aan van $\frac{3}{4}$ ij fol. nicot. op $\frac{3}{4}$ xv col., met bijvoeging van 3 j liq. subcarb. potassae. Hiermede worden, nadat de haren zijn verwijderd, de lijdende plaatsen bevochtigd, en gelijktijdig met eene zalf uit $\frac{3}{4}$ j ung. picis en 3 ij—3 iij calomel op $\frac{3}{4}$ j 's morgens en 's avonds ingewreven.

*N°. 1049. R_p. Extr. nicotianae,
 Extr. belladonnae aa 3 j,
 Mell. depur. $\frac{3}{4}$ jβ.
 M. f. unguentum.
 M. S. Om alle 1—2 uren in te wrijven.

(Most, gen hernia incarcerata.)

*NIESKRUID (ZWART), z. *Helleborus niger*.

††NIESWORTEL (WITTE), z. *Veratrum album*.

*NIESWORTEL (ZWARTE), z. *Helleborus niger*.

*NIHIL ALBUM, z. *Oxydum zinci*.

*NITRAS AMMONIAE, *Ammonium nitricum*, Salpeterzure ammonia. Is bij catarrhale en rheumatische koorts en bij ligte ontstekingen der slijm- en weivliezen zeer nuttig. BERENDS gaf het bij exanthematische en ontstekingskoorts en als diureticum in erethistische waterzucht (z. SUNDELIN, *Arzneiformeln*, 1852, en RADIUS, l. c. S. 65). De oudere artsen schreven bij acute borstontstekingen dikwijls nitras potassae en salmiak in hunne mixturen (z. *Murias ammoniae*), voor, omdat zij bemerkten, dat dit zich scheikundig ontledende mengsel verkoelender en meer diuretisch werkte. Dit is allezins het geval; want er wordt dan het nitras ammoniae gevormd. Ik heb voor eenige jaren niet zelden bemerkt, dat daarbij door de gasontwikkeling de fleschjes springen. BERENDS geeft de volgende bereidingswijze op:

*N°. 1050. R_p. Subcarb. ammoniae 3 j—3 β—3 j,
 Acid. nitrici puri q. s. ad exact. satur. adde:
 Aq. destill. simpl. $\frac{3}{4}$ ij— $\frac{3}{4}$ iij,
 Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Alle 2 uren 1 paplepel vol.

258 NITRAS AMMONIAE—ARGENTI CRYSTALLISATUM.

SOBERNHEIM, SACHS, DULK, LINCKE, VOGT en anderen, hebben ten onregte van de salpeterzure ammonia geene melding gemaakt; wel daarentegen RADIUS in zijne *Heilformeln*, S. 67, edit. 1840.

NITRAS AMMONIACUS CUM OXYDO HYDRARGYROSO, z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

*NITRAS ARGENTI CRYSTALLISATUM, *Nitras argenti in crystallos concretus, Argentum nitricum crystallissatum, Argentum nitratum, Luna nitrica, Nitrum lunare, Hydragogum Boylei, Crystalli lunae*, Gekristalliseerd Salpeterzuur-zilver. Hoewel dit middel reeds sedert eeuwen in gebruik is, is deszelfs eigendommelijke werking op de dierlijke huishouding tot nogtoe niet genoegzaam bekend. De meeste artsen houden het er voor, dat het op de zenuwvlechten van borst- en buikorganen krampstillend werkt. Tegen epilepsie is het wel het meest aangeprezen en heeft het ook in sommige gevallen genezing aangebragt, ofschoon, volgens mijne ondervinding, het grootste gedeelte der epileptici, zelfs wanneer zij door hetzelfde blaauw gekleurd zijn, ongenezen blijft. Men heeft het verder ook tegen chorea, angina pectoris, voornamelijk tegen hartkloppingen en spasmus cordis (WOLF) aangeprezen. Een onaangenaam gevolg van deszelfs aanhoudend gebruik, ook zelfs in kleine doses, is het ontstaan van eene blaauwachtig graauwe of blaauwzwarte huidkleur, voornamelijk in het aangezicht en aan den hals, dikwijls ook over het geheele ligchaam. Volgens mijne waarneming grijpt dit alleen bij blonde personen plaats. Doch niet alleen de huid, maar ook alle inwendige organen, kunnen volgens WEDEMEYER, ten gevolge van lang aanhoudend gebruik, deze kleur aannemen, een bewijs, dat dit middel de sappen doordringen moet. Ter verwijdering van deze huidkleur prijst ÜRE (*Practical compend. of mater. med.* 1845, en FRORIEP's *Notizen*, 1839, No. 258, p. 588) wasschingen van 3 j acid. nitric. dil. en 4 pint aq. hordei aan. De huid wordt daarna volkomen blank.

Gift en Vorm. Inwendig 2—3 maal daags, $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{4}$ grein in oplossing, nog beter in pillenvorm, en allengs tot 4—2

geklommen; men laat kort vóór het innemen 2—3 lood oudbakken brood eten, en slijmige dranken nadrinken. Tegen chronisch braken, cardialgie, singultus, en dergelijke krampachtige aandoeningen, prijst Kopp aan:

Nº. 1051. R_p . Nitrat. argenti cryst. gr. iij,
solve in aq. destil. s. q. adde:
Pulv. rad. liquirit. $\varnothing$ iij β .
M. f. Sine ullo alio additam. pil. No. xxxvj,
obd. fol. argenti.
S. Alle 2 uren 1 pil.

LOEBENSTEIN geeft tegen epilepsie de volgende pillen:

Nº. 1052. R_p . Nitrat. argenti crystall. paux. aq. sol. gr. x,
Extr. hyoscyami $\varnothing$ j,
Extr. valerianae 3 j,
Pulv. rad. valerian. s. q.
ut fiant pil. Nº. xc.
S. 3 Maal daags 1 pil, en allengs geklommen.

Scheikundig zuiverder zijn J. FR. SIEMON's pillen:

*Nº. 1053. R_p . Nitrat. argenti paux. aq. destill. soluti $\varnothing$ β ,
adde:
Pulv. rad. althaeae,
Sacchar. albi $\overline{aa}$ 3 j β ,
Aq. destill. s. q.
ut fiat massa pilul. e qua forment. pil. Nº. xc.
consp. pulv. rad. althaeae, dent. in vitro
bene clauso.
S. 's Morgens en 's avonds 3, 4, 5 en meer
pillen.

ZIPP en HARDER prijzen tegen angina pectoris aan:

Nº. 1054. R_p Nitrat. argenti cryst. paux. aq. destill. sol. gr. x.
Pulv. opii gr. vj,
Pulv. res. guajaci nativ. 3 iij.
M. f. pil. gr. ij, dent. in vitro. bene clauso.
S. 's Morgens en 's avonds 3 pillen, en allengs
tot 10 p. d. geklommen.

HEIM liet tegen epilepsie maanden lang, tot dat de lijder na het gebruik misselijk werd, de volgende pillen (*Pilulae arcani Heimii contra epilepsiam*) innemen:

N°. 1055. R_p. Nitrat. argenti cryst. $\mathfrak{D}$ β ,
 Extr. gentianae,
 Succ. liquirit. $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{z}$ β ,
 Opii puri gr. j.
 M. f. pilul. gr. ij.
 S. 5—6 Pillen. p. d.

Het gekristalliseerd salpeterzuur-zilver wordt, daar het zachter dan het nitras argenti fusum is, meestal alleen inwendig, doch ook met goed gevolg in plaats van helschen steen, uitwendig gebruikt. Zoo b. v. in VON GRAFE's oogwater bij torpide, hevig etterende, hardnekkige ophthalmö-blennorrhoea:

N°. 1056. R_p. Nitrat. argenti cryst. gr. x,
 Aq. destill. $\mathfrak{z}$ j,
 Solve. S. om in het oog te droppelen.

Ook het verbandwater van Rust, tegen slechten etter opleverende, niet cicatriserende zweren, bestaat uit:

N°. 1057. R_p. Nitrat. argenti cryst. gr. xv,
 Aq. flor. chamomill. $\mathfrak{z}$ iij,
 Tinct. opii simpl. $\mathfrak{z}$ j.
 M. S. Met linnen lapjes als omslagen te bezigen,
 en daarover gewaste taf te leggen.

FRICKE verbindt niet-cicatriserende chancres met zijn *Unguent. nigrum*:

N°. 1058. R_p. Nitrat. argenti crystall. gr. x,
 Ung. zinci $\mathfrak{z}$ ij,
 Bals. peruv. $\mathfrak{z}$ β .
 M.

Ook ontvellingen, welke op nieuw opkomen, genezen terstond daarna.

*NITRAS ARGENTI FUSUM, *Argentum nitricum fusum*, *Lapis infernalis*, *Causticum lunare*, gesmolten salpeterzuur Zilver, IJelsche steen. Dit middel is zeer bijtend, en dient uitwendig tot het cauteriseren van condylomata, wratten, moedervlekken, caro luxurians, van chancres (volgens RICORD voorkomt deze behandeling, in de eerste 8 dagen, na het ontstaan der zweer, 2 maal aangewend, zeker secundaire syphilis, daar alsdan de drager van het vergift verstoord en daardoor de resorptie tegengegaan wordt), polypen, atonische, laxe, slechten etter opleverende zweren. Het ligt aanstippen der randen van goed etterende wonden en zweren bevordert zeer de cicatrisatie. * Ook is het een uitmuntend middel, om de pijn ten gevolge van verbranding op te heffen, (hetgeen SOBERNHEIM, l. c. p. 263, ten onregte niet heeft vermeld) zoo men de grootere blaren doorprikt en de openingen, waaruit lymphe ontlast wordt, ligt aanstipt (J. E. COX, FRICKE, MOST). Binnen weinige minuten verdwijnt de pijn, het deel gaat niet in verettering over, wordt droog, en geneest. In het algemeen bezit de lapis infernalis boven de potassa caustica daardoor de voorkeur, dat de pijn veel spoediger verdwijnt, en men op kleine plaatsen de cauterisatie bepalen kan. Oplossingen van 1—10 grein op 4—6 oncen water worden als verbandwater en inspuiting tegen onzuivere, laxe, spoedig zich uitbreidende zweren en fistels, tegen pannus, staphyloma, hordeolum, hoornvlies-zweren, bij stinkende uitvloeiing in de ooren, ook als gargarisma, gebezigd. SAMSON verbindt genoemde zweren, verbrandingen, om de cicatrisatie te bespoedigen, met 5 grein lapis infernal. op $\frac{3}{4}$ j aq. destill.; VOGT bezigt slechts 2 grein. BURNETTI genas beginnende gonorrhoea in 24 uren met 1—2 inspuitingen van 5 grein lap. infern. op $\frac{3}{4}$ β aq. rosar. p. d., 's morgens en 's avonds met een glazen spuitje in te spuiten. De pisbuis wordt hierbij $1\frac{1}{2}$ duim achter de opening zamengedrukt, opdat de vloeistof niet te diep indringe en daardoor ontsteking voortbrengt.

Tegen oude, scrophuleuse, met woekering der conjunctiva palpebr. en blennorrhoea, vorming van pannus en troebelheid der cornea verbondene chronische conjunctivitis prijst von

242 NITRAS ARGENTI FUSUM—HYDRARGYRI OXYDATI.

GRAEFE het volgend *Ung. ophthalmicum* aan:

N°. 1059. R_p. Nitrat. argenti cryst. subt. pulv. gr. iij,
Adipis suillae 3 j,
Aceti lithargyri gr. v.
M. exact. d. in olla alba.
S. Oogzalf, om 1—2—3 dagen eene kleine
hoeveelheid in het oog te brengen.

Bij syphilitisch keellijden prijst KOPP het volgend gargarisma
aan:

N°. 1060. R_p. Nitrat. argenti fusi gr. iv,
Aq. sabinae 3 vj,
Laud. liq. Sydenh. 3 β.
M. S. Gorgeldrank.

*NITRAS BISMUTHI, z. *Subnitras bismuthi*.

NITRAS FERRI, *Ferrum nitricum oxydatum*, Salpeter-
zuur ijzerverzuursel. Het *Liquor ferri nitrici oxydati* werd
het eerst door KERR (z. FRORIEP's *Notizen*, Bd. 55, p. 285)
in 1852, en daarna door KOPP (*Denkwürdigkeiten* etc. Bd. 5,
s. 327) tegen chronische diarrhoea van nerveuse, lymphatische
personen, tegen leucorrhoea, algemeene zwakte en atonische
metrorrhagie aanbevolen (z. RIECKE, l. c. p. 337).

Dosis en Vorm. Men geeft van het liquor, 3 maal daags
10—20—30 droppels in haverslijm, weken lang, kinderen in
clysmata; voor ieder lavement van 4—6 oncen vloeistof 8—10
droppels.

*NITRAS HYDRARGYRI OXYDATI ET OXYDULATI LI-
QUIDUM, *Nitratis hydrargyri oxydati et oxydulati solutio*,
Mercurius nitratus s. nitrosus, *Liquor hydrargyri oxydati*
(*seu Liquor Bellostii*) *et oxydulati*, Geoxydeerde en geoxy-
duleerde salpeterzure kwikzilveroplossing. Het eerste
middel is eene heldere, kleurlooze, zeer scherpe, de huid zwart-
achtig rood kleurende, het laatste eene evenzeer kleurlooze,
de huid zwartbruin kleurende, veel zachter werkende vloeistof,

welke laatste daarom ook alleen inwendig wordt toegediend, terwijl de eerste vloeistof meer uitwendig, als causticum, als inspuiting ter cauterisatie van ziekelijke holten, geopende hydatide-gezwellen, tegen caries (BELLOST), syphilitische woekeringen (RUST) aangewend wordt.

Het nitras hydrargyri oxydulati liquidum prijst men p. d. van 1, 2—5 droppels in een kopje gedestilleerd water, 2 maal daags, het best $\frac{1}{4}$ uur na het ontbijt of avondeten (met 1 droppeel beginnende, en alle 7 dagen met één droppeel klimmende, terwijl de kuur 30 dagen duurt), tegen hardnekkig syphilitisch huid- en beenlijden aan. Hier helpt het nog in gevallen, waar sublimaat en rood praecipitaat zonder gevolg zijn toegediend; het is zeer moeijelijk te verteren.

Bereidingen zijn: *Ung. nitratis hydrargyri*, *Ung. hydrargyri nitrici s. citrini*, *Ung. mercuriale citrinum*, *Balsamum mercuriale*, Gele kwikzalf (5 deelen nitras hydrargyri oxydati liq. en 16 deelen axung). Het is eene doordringende, prikkelende, zacht bijtende zalf, en wordt tegen oude atonische huiduitslagen, herpes, lepra, psora, tinea capitis, ook ter verdeling van koude gezwellen, tot het verbinden van kankerachtige zweren, tegen syphilitische ophthalmiën (WARE, HECKER) aanprezen.

Men vermijde verbindingen met zwavel-, phosphor-, zout- en wijnsteen zuur, de gelijknamige zouten, zuivere en koolzure logen, zeep, zwavellever, slijm, gummi arab. en looistof bevattende vloeistoffen. Het beste voermiddel is aq. destill.

Nº. 1061. R_f. Nitrat. hydrarg. oxydul. gr. iv,
 Aq. destill. q. s. adde:
 Succ. liquirit. 3 β.
 f. pil. N. xlvij.
 D. S. 's Morgens en 's avonds 2 pillen.
 (SCHUBARTH, l. c. p. 381.)

Nº. 1062. R_f. Nitrat. hydrarg. oxydul. liq. gtt. xx,
 Aq. cinnamomi 3 j.
 D. S. 's Morgens en 's avonds 40 droppels, alle

244 NITRAS HYDRARGYRI OXYDATI LIQ.—POTASSAE.

2 dagen 2 droppels klimmende, totdat 60—80 droppels 2—3 maanden aanhoudend gebruikt zijn.

(SACHSE, tegen syphilit. exostoses; z. zijne *Medic. Beobachtungen*, 1839, Bd. 2, S. 15.)

Nº. 1063. R_p. Nitrat. hydrarg. oxydat. liq. gtt. x—xx,
Aq. destill. $\frac{3}{4}$ ij.

S. Omgesch. 2 maal daags met pluksel op te leggen.

(FRITZE, tegen ulcera syphil. primaria.)

Nº. 1064. R_p. Liq. Bellostii 3 j—3 ij,
solve in aq. destill. $\frac{3}{4}$ j.

D. S. Om in torpide fistels en koude abscessen in te spuiten (SOBERNHEIM).

*NITRAS KALICUS, z. *Nitras potassae*.

*NITRAS NATRICUS, z. *Nitras sodae*.

*NITRAS POTASSAE s. KALICUS, *Kali nitricum*, *Nitrum depuratum* s. *prismaticum*, *Sal petrae*, Salpeterzure potasch, Salpeter. Dit ontontbeerlijk, uitmuntend antiphlogisticum, ter juister tijde (in den aanvang van echte ontstekingskoorts, vóór de vorming van plaatselijke ontsteking) toegediend, maakt dikwijls eene aderlating ontbeerlijk. Zoo er evenwel reeds plaatselijke ontsteking aanwezig is, kan het de aangewezene aderlating niet vervangen, en eerst nut aanbrengen, wanneer deze geschied is. Het salpeter verkoelt, matigt den orgasmus van het bloed, vermindert de verhoogde werkzaamheid der bloedvaten, werkt zelfs specifiek op de bloedmassa, en gaat (juist in tegenoverstelling van kaneel en creosoot) de neiging tot vorming van overmaat aan vezelstof en cruor door zijne solverende, oplossende kracht tegen, is daardoor een waar ontstekingwerend en om dezelfde reden ook diuretisch middel. In groote doses brengt het salpeter hevige buikpijn en diarrhoea voort; in giften van 1—2 lood volgden vreeselijk braken, bloedige sedes, maagontsteking, convul-

siones, delirium, verlamming en dood (z. KEIBEL in *Rust's Magazin*, Bd. 28, S. 560). Daar het salpeter de maag zeer aandoet, zoo brengt het, aanhoudend, ook slechts in matig groote doses, gebruikt, maagzwakte, gebrek aan eetlust, buikpijn, kolijk, cardialgie, zelfs scorbutische toevallen voort. Dat het, even als het keukenzout, als bederfwerend middel voor het vleesch gebezigd wordt, is bekend. Het uitwendig gebruik brengt, in wonden gestrooid, geene algemeene werking te weeg, maar wel plaatselijk eene in versterving overgaande passieve ontsteking. Het salpeter is aangeprezen:

1. Bij alle active ontstekingen in parenchymateuse, bloedrijke organen, na voorafgegane bloedontlasting, bij phrenitis, carditis, pneumonie, metritis, hepatitis. Hier in verbinding met tart. vitriol. (z. *Voorschrift* N°. 1065).

2. Bij alle echt synochale koortsen, zonder plaatselijk lijden. vóór de vorming van ware ontsteking, bijv. bij aanwezige hitte, dorst, koorts, borstbeklemming en vliegende steken door pneumonia incipiens, welker vorming ik door nitrum met tart. vitriolatus dikwijls verhoed heb. (Hier bekomt het kinderen, volgens mijne ervaring, ook zeer goed, vooral *Voorschrift* N°. 1066.)

5. Bij hevige rheumatische koortsen van robuste personen, bij den aanvang der ziekte.

4. Bij den aanvang van met koorts gepaard gaande exanthenen, roodvonk, mazelen, pokken enz., doch niet na den 7^{den} dag, ten tijde der kritische afscheidingen; hier is salmiak meer geïndiceerd.

5. Als revulsief, prikkelend middel voor de mucosa van maag- en darmkanaal bij bloedspuwing, even als het murias sodae (GAUDINEAU, HEYFELDER, verg. SCHMIDT's *Jahrb.* 1857, Bd. 15, S. 129).

6. Bij hydrops acutus, inflammatorius, vooral na roodvonk, rheumatismus of pleuresie. (Hier in verbinding met tart. emet. in refr. dosi, LALARE, LANNES.)

7. FRIEDR. HOFFMANN prijst tegen scorbut eene alcoholische oplossing van nitrum aan. CAMERON bestreed met dit middel gelukkig het scorbut op een schip, waarop de geheele man-

schap gedurende de reis aan deze ziekte leed. Hij gaf $\frac{3}{4}$ viij salpeter, in zoo veel alcohol opgelost, dat de geheele vloeistof 64 oncen bedroeg, waarbij eene kleine hoeveelheid suiker en ol. menth. pip. gevoegd werd. Dosis, 5—8 maal daags $\frac{3}{4}$ j. Na 8 dagen volgde de genezing, zonder dat de maag of het darmkanaal geprikkeld werd. Opmerkenswaardig is deze genezing, daar aanhoudend gebruik van salpeter scorbut voortbrengt.

8. Uitwendig dient nitrum met salmiak tot voortbrenging van koude, als fomentatio Schmuckeri (z. pag. 70), als strooi-poeder tegen ulcera gangraenosa, om de afstooting van het gangreen te bevorderen. DEWEEES prijst gelijke deelen suiker en nitrum tegen angina tonsillaris infantum aan; hij liet het op de tong smelten en langzaam doorslikken.

Tegenaanwijzingen zijn gastritis, enteritis, nephritis, cystitis, cardialgie, kolijk.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbindingen.

1. *Pulvis temperans* (nitrum en tartr. potass. aa part. aeq.). Het wordt p. d. β — β j bij orgasmus van het bloed, erethismus vasorum, na hevige gemoedsaandoeningen gegeven. Voor die menschen, welke na schrik of toorn een bleek aangezicht krijgen, is het niet geschikt; hier is pulvis aërophorus beter. Overigens vormt het nitrum ook een bestanddeel van den lapis divinus (z. *Cuprum aluminatum*).

Men geeft nitrum depuratum inwendig p. d. van 5—15 grein, alle 1—2 uren, het best in dec. rad. althaeae of emuls. sem. pap. albi, amygdal. dulc.; zoo alleen aq. destill. als oplossingsmiddel wordt genomen, moet er steeds gummi arabicum worden bijgevoegd (z. *Voorschrift* N°. 1067).

Uitwendig dient het in omslagen, strooi-poeders, mondspelingen, gorgeldranken, in clysmata ($\frac{3}{4}$ ij op $\frac{3}{4}$ vj). Men vermijde verbindingen met sterke zuren, zwavelzure metaalzouten en murias barytae. Zoo men verkoelend en purgerend werken wil, verbindt men het salpeter met bitterzout, met sal Glauberi (waarbij zich het zacht werkende nitras sodae vormt), met cremor tartari; zoo kamfer en opium geïndiceerd, maar nog te verhittend zijn, voegden de Ouden er zeer gepast ni-

trum bij. In ontstekingaardige ziekten der longen en zoodanige gonorrhoeën verbindt men hyoscyamus met nitrum, in zoodanige hartziekten nitrum met digitalis.

*N°. 1065. R_p. Nitri depur. 3 ij,
Tart. vitriolati 3 iij,
Dec. rad. althaeae 3 viij,
Syr. rubi idaei 3 j.
M. S. Alle 1—2 uren 1 eetl. vol.

*N°. 1066. R_p. Nitri depur. 3 β,
Tart. vitriolati 3 j,
Emuls. sem. pap. albi 3 iij,
Syr. sacchari 3 j.
M. S. Alle 2 uren 1 paplepel vol.

*N°. 1067. R_p. Nitri depurati 3 jβ,
Tart. vitriolati 3 iij,
Aq. flor. sambuci 3 v,
Gummi arabici 3 ij,
Syr. simplicis 3 j.
D. S. Alle 1—2 uren 1 eetl. vol.

*N°. 1068. R_p. Nitrat. potassae 3 ij,
Aq. foeniculi 3 ij,
Extr. hyoscyami gr. v,
Syr. althaeae 3 j.
S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

(Bij borstontstekingen van kleine kinderen.)

Het *Pulvis antiphlogisticus Hufelandi* bestaat uit:

N°. 1069. R_p. Nitrat. potassae,
Sulphat. potassae aa 3 ij,
Tartr. potassae 3 j,
Sacchar. albi 3 β.
D. S. Alle 2—3 uren 1—2 theel. vol.

*N°. 1070. R_p. Nitri depur. 3 ij,
Aq. flor. sambuci 3 v,

Tart. emetici gr. ij,
 Oxymell. simpl. $\frac{3}{4}$ j,
 Gummi arabici $\frac{3}{4}$ ij.
 D. S. Alle uren 1 eetl. vol.

(Tegen acuut, van koorts vergezeld rheumatismus van jonge, krachtvolle lieden.) Het *Pulvis salinus compositus* s. *Pulvis antispasmodicus* s. *Pulvis nitrosus cinnabarinus* Pharm. Belg. bestaat uit 4 deelen nitrum, 2 deelen sulph. potass. en 1 deel cinnaber (z. l. c. p. 200).

*NITRAS SODAE, *Nitras natricus*, *Natrum nitricum*, *Nitrum cubicum*, Salpeterzure soda. Onze oudere artsen wisten zeer goed, dat hunne uit nitrum en sal Glauberi bereide mixturen zachter werkten dan nitrum alleen, en dat het glauberzout alsdan niet purgeert. Deze zaak heeft haren grond. Er wordt hier nitras sodae gevormd, even als in mengsels van salmiak en salpeter zich nitras ammoniae vormt. Bij synochale koortsen van teedere personen, vrouwen en kinderen, bij diarrhoeën, bij dysenterieën (VELSEN, BONORDEN, MEYER, MOST), — bij typhus abdominalis ($\frac{3}{4}$ vj in $\frac{3}{4}$ viij emuls. semin. pap., nevens de sublumaat-lavementen van KOPP, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*) heeft mij het middel goede dienst gedaan. Wanneer toch SOBERNHEIM (l. c. p. 254) meent, dat dit middel in al die gevallen gebezigd worden kan, waarin nitras potassae geïndiceerd is, zoo dwaalt hij zeer. Beide zijn zeer verschillend in werking; het eene kan het andere niet vervangen. Het eene verkoelt zeer, doet het aan cruor en vezelstof rijke, ontstoken bloed vloeibaar worden, bevordert den stoelgang; het andere, het nitras sodae, is zachtverkoelend, maakt het bloed niet vloeibaarder, matigt alleen orgasmus, congestie, en werkt stoppend op het darmkanaal. *Dosis* en *Vorm*. Inwendig $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ β , alle 2 uren in een dec. rad. althaeae, emuls. sem. pap. albi.

*N°. 1071. R_p. Nitrat. sodae $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j,
 solve in dec. rad. althaeae $\frac{3}{4}$ viij, adde:
 Gummi tragacanthae $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle uren 1 eetl. vol.

(MEYER heeft bij verscheidene honderden, ik bij 24 dysenterie-lijders, waar het lijden meer typheus dan inflammatoir was, dit met goed gevolg voorgeschreven.)

*N°. 1072. R_p. Nitras sodae 3 vj,
 Emuls. sem. pap. albi 3 vj,
 Syr. diacodii 3 j.
 M. S. Alle uren 1 eetl. vol.

(Most, tegen hardnekkige diarrhoeae bij typhus abdominalis.)

†*NITRAS STRYCHNII, z. *Strychninum*.

†NITRUM ANTIMONIATUM, Spiesglanssalpeter. Wordt door oudere artsen als diaphoreticum en expectorans bij catarrhus en inflammat. pulmon. hooggeschat.

*NITRUM CUBICUM, z. *Nitras sodae*.

*NITRUM DEPURATUM, z. *Nitras potassae*.

*NITRUM LUNARE, z. *Nitras argenti crystallisatum*.

*NITRUM PRISMATICUM, z. *Nitras potassae*.

NUCES s. NUCLEI CACAO, z. *Theobroma cacao*.

*NUCES JUGLANDIS, z. *Juglans regia*.

*NUCISTA, z. *Myristica moschata*.

*NUX MOSCHATA, z. t. z. p.

*NUX VOMICA, z. *Strychnos nux vomica*.

II.

OCULI CANCRORUM, z. *Subcarbonas calcis*.

†OCULI POPULI, z. *Populus nigra*.

†*OCYUM BASILICUM LINN. (Cl. XIV, Ord. 1, Didymia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Balsemkruid. FR. HOFFMANN prijst het kruid van deze plant als nervinum aan. Het riekt aangenaam, bevat aetherische olie, en wordt diaetisch bij het bereiden van worst gebezigd. In aftreksel verdient het tegen die vormen van hysteric te worden beproefd,

waar wij gewoon zijn herb. menthae, melissae of chenopod. toe te dienen.

*OENANTHE PHELLANDRIUM LAM., *Phellandrium aquaticum* L. (Cl. V, Ord. 3, Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Watervinkel. De zaden van deze narcotisch riekende, onaangenaam scherp smakende plant (*Semina phellandrii aquatici*) werken specifiek op het slijmvlies der ademhalingswerktuigen, en wel verzachtend, sedatief; van daar dat het tegen chronischen catarrhus pulmonum et bronchorum, phthisis pulmonum pituitosa, vooral wanneer metastasis van herpetische of sporische gebreken daarvan de oorzaak zijn (hier voornamelijk met zwavel, fontanellen op de borst, JAHN, REMER, KOPP, HUFELAND, BIRD, KLOSE, BERKUN, verg. *Berlin. Vereinszeitung*, 1854, N°. 15), zoo zeer wordt aangeprezen. Wanneer met phthisis pulmonum nog veel erethismus, steken in de borst, roodheid der wangen, periodische haemoptysis gepaard gaan, dan verbind ik het middel met cremor tartari en digitalis (z. *Voorschrift* N°. 1073), bij profuse, stinkende expectoratie met mirrhe, lichen Island., acetas plumbi, dulcamara, bij groote zwakte met kina (z. *Voorschrift* N°. 1074).

Dosis en Vorm. Men geeft p. d. Θ β —3 β , 3 maal daags in poeder of aftreksel (3 ij— $\frac{3}{4}$ β op $\frac{3}{4}$ vj col.); minder doelmatig is de pillen- of electuarium-vorm.

*N°. 1073. R_p. Herb. digital. purp. gr. β ,
Cremor. tartari,
Sacchari albi,
Sem. phellandrii aquat. $\overline{\text{aa}}$ Θ β .
M. f. pulv. disp. dos. tal. xxiv.
S. 3 Maal daags 1 poeder.

*N°. 1074. R_p. Sem. phellandr. aquat.,
Sacchari albi $\overline{\text{aa}}$ $\frac{3}{4}$ β .
Gummi-res. myrrhae 3 ij.
M. f. pulv.
S. 4 Maal daags 1 theel. vol.
(Mostr, tegen phthisis pituitosa.)

*Nº. 1073. R_c. Dec. lich. Island. (ex $\frac{3}{4}$ β) $\frac{3}{4}$ viij,

sub. fin. coctionis adde:

Sem. phellandrii $\frac{3}{4}$ iij, in col. $\frac{3}{4}$ viij solve:

Extr. dulcamarae $\frac{3}{4}$ iij,

Spir. sal. ammoniaci anis. $\frac{3}{4}$ ij,

Syr. bals. peruv. $\frac{3}{4}$ j.

S. Omgesch. alle uren 1 eetl. vol.

(SOBERNHEIM, tegen phthisis pituitosa met purulente expectoratie.)

OESTERSCHALEN, z. *Subcarbonas calcis*.

*OGENKLAAR (GROOT), z. *Chelidonium majus*.

OKKERNOOT, z. *Juglans regia*.

*OLEA EUROPAEA, z. *Oleum olivarum*.

OLEUM ABSINTHII AETHEREUM ET COCTUM s. INFUSUM. Deze olie bezit eenen onaangename smaak; men gaf haar vroeger van 4—5 droppels op suiker, of in ether opgelost; beter laat zich het, bovendien door deszelfs meerdere bitterstof werksamer, extract of het aftreksel van het kruid (z. *Artemisia absinthium*) innemen. De oleum absinthii coctum s. infusum wordt, even als alle andere vette oliën, in zalven en linimenta gebezigd.

OLEUM AMYGDALARUM AMARARUM AETHEREUM, z. *Acidum hydrocyanicum vegetabile et Amygdalinum*.

OLEUM AMYGDALARUM DULCIUM EXPRESSUM, z. *Amygdalus communis*.

OLEUM ANETHI, z. *Pastinaca anethum*.

*OLEUM ANIMALE AETHEREUM s. DIPPELI, z. *Oleum pyroanimale depuratum*.

OLEUM ANIMALE FOETIDUM, z. *Cornu cervi*.

*OLEUM ANISI, z. *Sison anisum*.

OLEUM ANTHOS, z. *Rosmarinus officinalis*.

††OLEUM ANTIMONII, z. *Murias stibii*.

OLEUM ARMORACIAE AETHEREUM, z. *Cochlearia armoracia*.

OLEUM ASPHALTI, z. *Bitumen asphaltum*.

OLEUM AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

*†OLEUM BETULINUM, z. *Balsamum lithuanicum*.

*OLEUM BACCARUM JUNIPERI AETHEREUM, z. *Juniperus communis*.

OLEUM CACAO, z. *Theobroma cacao*.

*OLEUM CAJEPUTI, Cajeputolie (van *Melaleuca leucodendron* L., *Melaleuca cajeputi* Roxb. en *Colebrooke*, *Melaleuca minor*. *Smith*. Class. XVIII, Ord. 15, Polyadelphia Polyandria, Ord. nat. *Myrtaceae*). Deze olie is een uitstekend, den moschus, valeriaan en kamfer in werking nabij komend middel; het is minder vluchtig dan de moschus, doch werkt meer op het spier- en zenuwstelsel, welk laatste weder meer door valeriaan wordt opgewekt, terwijl de kamfer niet alleen het zenuwleven, maar ook gelijktijdig de turgor vitalis van het bloed krachtig aanzet (z. *Camphora*, *Moschus* en *Valeriana sylvestris*).

Onder de ziektevormen, tegen welke de cajeputolie zich werkzaam getoond heeft, staan bovenaan: chronisch zenuwlijden, migraine, prosopalgie, odontalgie, cardialgie, colica flatulenta, vomitus spasticus, asthma spasticum, asthma Millari (WICHMANN, d'ALQUEN), blaas- en uteruskrampen, St. Vitusdans, hysterie, epilepsie, catalepsie, eclampsia infantum (vooral wanneer irritabele zwakte en verhoogde zenuwgevoeligheid daarvan de oorzaak zijn), amaurosis, paralysis linguae, dysphagia paralytica, verlamming der blaas, der ledematen. Tegen Indische cholera werd het middel door WOLFART, LEVISEUR en FELDMANN aangeprezen. De laatste zegt zelfs er 500 lijders mede genezen hebben. Volgens RUDOLPHI is het ook een anthelminthicum, en werkt het reeds uitwendig in den navel ingewreven wormdrijvend.

Gift, Vorm en Bereidingen. Men geeft de *Oleum cajeputi* rectificatum inwendig p. d. 2, 5—12 droppels op suiker, nog beter in ether opgelost (ook als ondersteunend menstruum van phosphor en kamfer), in liq. anodynus, tinct. valerian., succinas ammoniae en liq. subcarb. ammoniae pyro-anim. Ook uitwendig is de cajeputolie een uitmuntend middel om in te wrijven: bij plaatselijke, nerveuse, krampaardige, pijnlijke aandoeningen, bij migraine, clavus hystericus, op de lijdende plaats van het hoofd (Most); bij maagpijn, eclampsie van kin-

deren, eenige druppels in den hartkuil ingewreven; bij verlamming der tong, op de tong; bij nerveuse oogzwakte, volgens REIL en HIMLY, eenige druppels olie in de hand voor het oog te laten verdampen. De geheime middelen van RAGOLO en WAITZ tegen epilepsie bevatten, behalve valeriaan, viscus, fol. aurant. enz., ook nog cajeputolie.

VOGT prijst tegen nerveuse, immateriële epilepsie aan:

N°. 1076. R_p. Olei cajeputi rectific gtt. iij,
 Flor. zinci gr. j,
 Conchar. praepar. gr. ix,
 Rad. valerianae $\varnothing$ j,
 Sacchari albi $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. N. xij, dent. ad ch.
 cerat.
 S. 5 maal daags 1 poeder, gelijktijdig met:

N°. 1077. R_p. Visci albi,
 Rad. valerianae,
 Fol. aurantior. $\overline{aa}$ 3 ij,
 C. C. M. f. species, disp. dos. vj.
 S. Dagelijks 1 gedeelte met $3\frac{1}{2}$ kopje kokend
 water te trekken en koud te gebruiken.

Een overeenkomstig voorschrift heeft RICHTER tegen epilepsie opgegeven. SOBERNHEIM (l. c. p. 164) prijst tegen cardialgie dagelijks 2—3 poeders aan, bestaande uit 3 druppels ol. cajeputi, 1 grein magist. bismuthi, 8 gr. subc. magn. en $\varnothing$ β eleosacch. valerianae. Ter versterking van het gehoor bij nerveuse doofheid heb ik met goed gevolg 1 druppel cajeputolie op een watje, dagelijks op nieuw, in het oor laten dragen.

SWEDIAUR's *Mixtura excitans* bij zenuwlijden bestaat uit:

N°. 1078. R_p. Ol. cajeputi 3 j,
 Mucilag. gummi arab. 3 iij,
 Aq. fontan. $\overline{3}$ iv.
 M. f. emuls.
 S. Alle 1—2 uren 1 theel. vol.

In Doberan worden in de apotheken de volgende tand-droppels verkocht:

*N. 1079. R_p. Ol. cajeputi,

Ol. menth. pip.,

Tinct. opii croc.,

Liq. anodyn. 3 j.

D. S. Met een watje in den hollen tand te dragen, en eene kleine hoeveelheid in de wang der lijdende zijde in te wrijven.

WELLER prijst tegen amaurosis torpida, paralytica aan:

*N°. 4080. R_p. Ol. cajeputi.

Tinct. cantharid. aa 3 j.

Spir. anthos,

Spir. serpilli,

Spir. lavendulae aa 3 j.

D. S. 5 maal daags eene kleine hoeveelheid in de slaapstreek in te wrijven.

*OLEUM CALAMI AROMATICI, z. *Acorus calamus*.

††OLEUM CALCII, z. *Murias calcis*.

*OLEUM CAMPHORATUM, z. *Camphora*.

†OLEUM CANNABINUM, Hennipzaadolie. Deze uit de zaden uitgeperste olie werd door de Ouden tegen induratio uteri, zenuwpijnen, flatulentie enz. aangeprezen (z. EBN BAITâr, l. c. p. 456).

OLEUM CARDAMOMI, z. *Alpinia cardamomum*.

OLEUM CARUI, z. *Carum carui*.

*OLEUM CARYOPHYLLORUM, z. *Eugenia caryophyllata*.

OLEUM CASSIAE CINNAMOMI, z. *Laurus cassia*.

†OLEUM CATAPUTIAE MINORIS (van *Euphorbia lathyris* Linn. Cl. XI, Ord. 5, Dodecandria Trigynia, Ord. nat. *Euphorbiaceae*). Deze olie staat als purgans tusschen croton- en wonderolie in het midden. *Vorm en Dosis*. In pillen, boli, of zuiver in suikerwater, amandelmelk, p. d. 5—10 droppels,

bij kinderen 2—5. In Italie wordt dit middel voornamelijk tegen hydrops post intermittentem aangeprezen, maar is door elaterium en gummi guttae ontbeerlijk.

*OLEUM CHAMOMILLAE AETHEREUM, -CITRATUM, -COCTUM, -INFUSUM, -DESTILLATUM, -TEREBINTHINATUM, z. *Matricaria chamomilla*.

OLEUM CHABERTI, z. *Cornu cervi*.

*OLEUM CINNAMOMI, z. *Laurus cinnamomum*.

OLEUM CITRI, z. *Citrus medica*.

OLEUM COCHLEARIAE, z. *Cochlearia officinalis*.

†OLEUM COLOCYNTHIDIS EXPRESSUM, werd door Arabische artsen inwendig reeds tegen spoel- en lintwormen, uitwendig tegen het uitvallen der haren, oorsuizen en tandpijn aanbevolen (z. EBN BAITÂR l. c. p. 457).

OLEUM CONTRA TAENIAM CHABERTI, z. *Cornu cervi*.

OLEUM CORNU-CERVI FOETIDUM, z. t. z. p.

*OLEUM CORNU CERVI RECTIFICATUM, z. *Oleum pyro-animale depuratum*.

*OLEUM CORTICUM AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

*OLEUM CROCI, z. *Crocus sativus*.

*OLEUM CROTONIS (van *Crotum tigilium* Cl. XXI, Ord. 1. Monoecia Monadelphia, Ord. nat. *Euphorbiaceae*), Crotonolie. Deze olie bestaat uit een alcaloïd, het crotoninum, en uit croton-zuur; zij is reeds lang bekend, maar door CONVEL aan de vergetelheid ontruikt. Zij is een scherp purgans en bewerkt reeds in den navel of op de tong ingewreven diarrhoea (z. *Purgantia* en LANDBERG'S *Pharmacographia Euphorbiacearum*, Berl. 1851).

Ziektevormen, Gift, Vorm en Verbinding. Men prijst de olie p. d. $\frac{1}{4}$ —1 droppel inwendig (ook uitwendig als middel om in te wrijven) aan: 1. tegen hardnekkige onderbuiksverstopping ten gevolge van ileus, hernia incarcerata, apoplexie, paralysis intestinorum, manie, melancholie (hier, volgens ADAM, met zeep en gember), loodkolijk (KINKLAGE). MOLL genas eene 14 dagen aanhoudende obstructio alvi bij ileus door een lavement uit 5 droppels ol. crotonis, 3 jβ gummi ammoniac. en $\frac{3}{4}$ v inf. fol. nicot. ex 3 j parat, 2. Te-

gen waterzucht, verbonden met zeer torpide verslijming en verstopping in den onderbuik (DÜRR, COPLAND, SHORT), vooral tegen anasarca en hydrops abdom. (G. A. RICHTER). 3. Tegen wormen, vooral taenia; volgens PUCINOTTI is reeds 1 druppel, eenige dagen achtereenvolgend toegediend, tot afdrijving van den worm voldoende. Tegen spoelwormen van kinderen helpt reeds het inwrijven van 6 dropp. ol. crotonis en $\frac{3}{4}$ j ol. nuc. jugland., 3 maal daags in de navelstreek. MORSON, BALLY en GONDRET hebben met soda eene crotonzeep gevormd, waaraan zij p. d. 1—2 grein, in pillen, de voorkeur boven de olie geven, daar dit laatste middel bij het innemen een lastig brandend gevoel in de keel te weeg brengt, terwijl het eerste dit niet doet. CAVENTOU bereidt deze zeep uit 1 deel ol. crotonis en 2 deelen zeepziedersloog. 4. Een uitmuntend derivans, zelfs radicaal middel tegen inwendige chronische, ontstekingaardige, exsudative, suppurative aandoeningen, als chronische heeschheid, phthisis laryngea incipiens (z. Voorschrift N°. 1081), rheumatismus fixus, chronicus, neuralgia chronica, odontalgia rheumatica, otalgie, is de crotonolie uitwendig van 2—6—10—20 droppels (alleen of met ol. amygd.) in de nabijheid van het lijdende deel ingewreven. In acute gevallen wrijft men 5—4 maal, in chronische 1—2 maal daags in. Na 12—24 uren vertoont zich op de huid een exantheem, zelfs tot blaarvorming toe, dat pruritus, een gevoel van branden en pijn te weeg brengt. Deze inwrijvingen van crotonolie zijn in de kinderpraktijk zeer aan te bevelen (tegen kinkhoest, kolijk, obstructio enz.); zij houden het midden tusschen mostaardpappen en braakwijnsteen-zalf, en hunne werking kan doelmatig verhoogd en verminderd worden.

*N°. 1081. R_x. Olei crotonis gtt. x,

Olei terebinthinae ʒ ij β.

M. S. 5—10 droppels in te wrijven.

(RADIUS, ter verkrijging van een kunstmatig uitslag aan den hals. Op den 2—3 en 4^{den} dag neemt men een ander gedeelte, tot dat het eerste droog is geworden.)

*No. 1082. R_p. Olei crotonis gtt. j,
 Sacchari albi 3 ij.
 M. f. pulv. div. in viij part. aeq.
 D. S. Alle 2 uren 1 poeder.

(Volgens HUFELAND en MOST, als laxans.)

No. 1083. R_p. Butyr. cacao 3 j,
 Rad. salep pulv. 3 j,
 misc. exact. c. paul. aq. destill. adde:
 Ol. crotonis gtt. x,
 Ol. anisi gtt. xx,
 Rad. althaeae pulv. s. q.
 ut fiant pil. N. lx. Consp. pulv. irid. flor.
 S. Één uur na het ontbijt 2—6 pillen.

(Volgens SUNDELIN een zacht en zeker werkend purgans.)

OLEUM CUMINI, z. *Cuminum cyminum*.

OLEUM DE CEDRO, z. *Citrus medica*.

*†OLEUM EMPYREUMATICUM E LIGNO FOSSILI, z. *Lithanthrax*.

OLEUM EMPYREUMATICUM ANIMALE, z. *Cornu cervi*.

*OLEUM FOENICULI, z. *Meum foeniculum*.

OLEUM FILICIS MARIS, z. *Aspidium filix mas*.

OLEUM FLORUM ARNICAE, z. *Arnica montana*.

*OLEUM FLORUM AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

OLEUM GALBANI, z. *Gummi resina galbanum*.

*OLEUM HYOSCYAMI COCTUM, z. *Hyoscyamus niger*.

*OLEUM HYSSOPI, z. *Hyssopus officinalis*.

*OLEUM JECORIS (s. JECINORIS) ASELLI, *Oleum morrhuae*, Levertraan. Dit middel wordt uit de lever van *Gadus morrhua* verkregen, is een inwikkellend, demulcerend, de werkzaamheid van huid, nieren, darmkanaal en lever zacht aanzettend, door deszelfs jodiumgehalte ook op het watervaatstelsel en op de seroso-fibreuse weefsels werkend middel, dat reeds lang als volksmiddel bekend en door de geneeskundigen onopgemerkt gebleven is, totdat SCHENK in het jaar 1822 in HUFELAND'S *Journal*, Decemb. S. 52, hunne opmerkzaamheid er

op vestigde. In de volgende ziektevormen heeft de levertraan eenen grooten naam verworven. 1. Tegen verouderd rheumatisch en arthritisch lijden, met tophi, gummata, stijfheid der gewrichten, verlamming, neuralgie (SCHENK, REDER, SPARMANN (*Dissert.* de 1826), HANKEL, WESENER, MOST, BREFELD (z. zijn uitmuntend werk *Ueber Stockfischleberthran* enz. Hannover. 1855). SUTTINGER (*HUFELAND's Journal* 1850, S. 125) en RUST prijzen het middel ook tegen ischias nervosa-rheumatica. RIECKEN tegen hereditaire (meestal op arthritis hereditaria berustende?) neiging tot doodelijke verbloedingen. 2. Tegen scrophulosis en rhachitis, vooral wanneer reeds de beenderen lijden, arthrocae, spina ventosa, caries scrophulosa met gelijktijdige atrophie (SCHENK, BREFELD, KOPP, GÜNTHER, WUSTE, FEHR, RÖSCH, SCHMIDT, ROY, GOUZÉE, MOST). Hier doet de levertraan veel, daarentegen nagenoeg niets tegen scrophuleuse huiduitslagen, ophthalmiën, otitis, hoewel zij uitwendig, in die gevallen, waarin de oogleden en traanorganen de zitplaats der ziekte zijn (BREFELD, MOST), met nut wordt gebezigd. 3. Tegen nog niet verweekte tubercula pulmonum hebben KOPP, BREFELD, HANKEL en HAESER (*HUFELAND's Journal*, 1858, Jan. en Aug.) de levertraan zeer aangeprezen. Ieder arts zal ook het middel, dat tegen scrophulosis zoo werkzaam is, hier de aandacht waardig keuren. 4. Tegen chronische huiduitslagen, herpes, scabies, eczema mercuriale heeft men de bruine levertraan (*Oleum morrhuae fuscum s. empyreumaticum*, de werkzaamste soort (inwendig dagelijks 6—8 eettl. vol, en uitwendig als middel om in te wrijven) aangeprezen. De kuur moet 6—10 weken worden voortgezet, en streng dieet worden gehouden; geene zure, vette, sterk gezouten spijzen, geene spiritiosa mogen worden gebruikt. 5. Tegen ascarides prijst KATZENBERGER lavementen van levertraan aan. Ook tegen knobbels der vrouwelijke borsten is het middel werkzaam. 6. Tegen chronische conjunctivitis en pannus, welke dyserasie ook de oorzaak zij (scrophulosis, rachitis, psora, rheumatismus), prijst VON AMMON inwendig 2—5 eettl. levertraan dagelijks aan, waarna zich zoowel het oog als de geheele constitutie verbetert. De kuur werd alsdan besloten met 3 j tinct. opii en gr. ij extr. belladonnae uitwendig aangewend.

Dosis en wijze van toediening. Voor volwassenen inwendig $\frac{1}{2}$ —5 eetl. vol, kinderen 1—2 theel. vol, 2—5 maal daags. Om den vetten smaak daarna weg te nemen, dient het best droog, oudbakken brood met suiker. Ook kan men daartoe rotulae menthae pip. of goeden rooden wijn bezigen. Aan den walgelijken reuk en smaak der levertraan worden kinderen spoediger dan volwassenen gewoon. Wanneer zij nuchteren wordt toegediend, volgt er ligt misselijkheid, zelfs braking. Rust dient haar slechts éénmaal daags en wel van 4—6 oncen des voormiddags toe. De lijder neemt het middel met geslotene oogen en gesloten neus in, spoelt den mond daarna met water, en drinkt terstond daarop $\frac{1}{2}$ —1 kop sterke koffij. Terstond na het innemen wordt de levertraan uit de kamer verwijderd. Op deze wijze neemt de lijder het weken lang in, zonder dat hij gewaar wordt, wat hij gebruikt (z. Rust's *Aufsätze und Abhandlungen a. d. Gebiete der Med., Chir.* enz, 1836, S. 482). BREFELD geeft de traan in den volgende vorm:

*N°. 1084. R_p. Olei jecoris Aselli,
 Vini malacens. aa $\overline{\text{3}}$ iv,
 Gummi mimosae s. q.
 f. emuls. c. adde:
 Eleosacch. menthae pip. 3 ij,
 Syr. cort. aurantiorum $\overline{\text{3}}$ j.
 D. S. Omgesch. 3 maal daags 2 eetl. vol.

Rösch, tegen scrophulosis, rachitis en jicht, op de volgende wijze:

N°. 1085. R_p. Olei morrhuae,
 Syr. cort. aurant.,
 Aq. anisi aa $\overline{\text{3}}$ j,
 Olei calami gtt. iij,
 Gummi arab. 3 ij.
 M. S. Omgesch. 3 maal daags 1 eetl. vol.

*OLEUM JUNIPERI, z. *Juniperus communis*.

*OLEUM LAUROCERASI, z. *Prunus laurocerasus*.

OLEUM LAVENDULAE, z. *Lavendula spica*.

†OLEUM LILII, uit boomolie, kalmus, myrrhe, cardamom en leliebladen bestaande, werd door Arabische artsen, ELTAMINI, MASERDSCHAVIA, en anderen, tegen wratten, herpes, zenuwpijnen der ledematen gebezigd (z. EBN BAITÂR, l. c. p. 442).

*OLEUM LINI, z. *Linum usitatissimum*.

OLEUM LINI SULPHURATUM, *Balsamum sulphuris simplex*, bestaat uit 4 deelen lijnolie, waarin op een zacht vuur 1 deel zwavel wordt opgelost. Het wordt uitwendig tegen tophi, gummata en oude winterbuilen aangeprezen.

*†OLEUM LITHANTHRACIS, z. *Lithanthrax*.

*OLEUM MACIDIS, z. *Myristica moschata*.

OLEUM MAJORANAE AETHEREUM. Wordt door overhaling uit origanum majorana (z. *Butyrum majoranae*) verkregen, en inwendig p. d. 2—6 droppels, op suiker of in ether opgelost, tegen hysterische toevallen, flatulentie en colica spastica gebezigd. Ook vormt het een bestanddeel der mixtura oleosobalsamica (z. *Bals. peruvianum*).

*OLEUM MARTIS PER DELIQUIUM, z. *Murias ferri*.

†OLEUM MASTICHINUM werd door DIOSCORIDES en anderen tegen dolores uteri, vomica, diarrhoea chronica en maagverslijming aangeprezen (z. EBN BAITÂR, l. c. p. 448).

*OLEUM MELISSAE, z. *Melissa officinalis*.

*OLEUM MENTHAE CRISPAE, z. *Mentha crispa*.

*OLEUM MENTHAE PIPERITAE, z. *Mentha piperita*.

††OLEUM MOMORDICAE, z. *Elaterium*.

*OLEUM MORRHUAE, z. *Oleum jecoris Aselli*.

†OLEUM MYROBALANI werd door DIOSCORIDES en anderen ter bevordering van den haargroei aangewend (z. EBN BAITÂR, l. c. p. 446).

OLEUM MYRRHAE, z. *Gummi-resina myrrha*.

*OLEUM NEROLI, z. *Citrus aurantium*.

*OLEUM NUCIS MOSCHATAE EXPRESSUM, z. *Myristica moschata*.

*OLEUM NUCISTAE, z. t. z. p.

OLEUM NUCUM JUGLANDIS, z. *Juglans regia*.

*OLEUM OLIVARUM, Boomolie, Olijfolie (van *Olea Europaea* L. Cl. II, Ord. I, Diandria Monogynia, Ord. nat. *Jasmineae*). Deze olie is, even als de oleum pap. albi, nuc. jugland., lini enz., een inwikkellend, demulcerend, verzachtend middel, dat inwendig bij kramphoest, droog asthma, bij koolijk, vergiftiging door scherpe vergiften (de cantharides uitgezonderd) en adderbeet, bij nephritis, cystitis, colica nephritica et calculor. fell., bij spasmus vesicae, haemorrhoides vesicae, dysurie, strangurie, ischurie, een voortreffelijk geneesmiddel is. De beste soort, welke steeds inwendig wordt voorgeschreven, is de provincie-olie (*Ol. oliv. provinciale*). Uitwendig heb ik de olijfolie zeer werkzaam gevonden tegen oedema (dagelijks $\frac{1}{4}$ ℥ op het geheele ligchaam ingewreven). Zoodanige inwrijvingen worden ook ter verhoeding en genezing der pest door BALDUIN, v. BERCHTOLD, L. FRANK en DEHNE, en tegen het colliquatief zweet van hectische lijdens (waartegen ook spek-inwrijvingen werkzaam zijn) door HEINECKE en NASSE aanbevolen. De uitwendige plaatselijke aanwending der boomolie in inspuitingen, linimenta, zalven, pleisters, clysmata is zeer menigvuldig, vooral tegen verbranding (met eiwit en aluin), excoriations, intertrigo, ter verweeking van crustae, tegen oorpijn en uitvloeiing uit de ooren, prolapsus enz.

Gift en Vorm. Inwendig van 3 ij — 3 j, het best in bouillon, nog beter in emulsio, bij voorb.:

N°. 1086. R_p. Ol. olivarum provinc. 3 j,

Gummi arabici 3 ij,

Aq. cerasorum 3 vj.

M. f. emuls., cui adde:

Syr. amygdalar. 3 j.

S. Alle uren 1 eetl. vol.

†OLEUM OVORUM, Eijerolie. Is een goed leniens tegen pijnen, ten gevolge van aanbeijenknobbels, tegen oorpijn. Zij bevordert ook den haargroei (z. EBN BAITAR, l. c. p. 447).

*OLEUM PALMAE CHRISTI, z. *Oleum ricini*.

OLEUM PAPAVERIS ALBI, z. *Papaver somniferum*.

*OLEUM PETRAE, z. *Petroleum*.

OLEUM PETROSELINI, z. *Apium petroselinum*.

OLEUM PHOSPHORATUM, z. *Phosphorus*.

OLEUM PIPERIS AETHEREUM, z. *Piper nigrum*.

*OLEUM PROVINCIALE, z. *Oleum olivarium*.

OLEUM PYRO-ANIMALE, z. *Cornu cervi*.

*OLEUM PYRO-ANIMALE DEPURATUM, *Oleum animale aethereum* s. *Dippelii*, *Oleum cornu cervi rectificatum*, Brandig dierlijke olie, Dippelsche dierolie. Deze olie wordt door overhaling der oleum animale foetidum in een zandbad en daarna rectificeren over water verkregen, is gemakkelijk oplosbaar in ether en alcohol, maar zeer vlugtig; zij moet voor licht en lucht goed bewaard worden, daar zij anders wordt ontleed en zeer spoedig zwart wordt. Zij is eene zeer verhittende empyreumatische olie, wekt het zenuw- en bloedvatenstelsel op, brengt orgasmus en congestie voort, en werkt op zweet en urin. Zij is daarom tegenaangewezen bij hooge graden van erethismus vasculosis en nervosus, bij habitus plethoricus, bij active ontsteking, echte synochale koortsen, en bij sordes primarum viarum.

De ziektevormen, waartegen men de Dippelsche olie heeft aangeprezen, zijn: 1) echt nerveuse, typhouse koorts met ware adynamie en kramp ex inanitione (kleine, zwakke, zamengetrokken pols, drooge, bleeke, koele huid, heldere urin, verlies van bewustzijn). Wanneer bij mazelen, roodvonk, pokken enz., welke teruggetreden zijn (metastasis op hersenen of zenuwen) zoodanige erge toevallen zich voordoen, kan subcarb. ammoniae met moschus dikwijls nog het leven redden; wanneer evenwel ook deze middelen niet helpen, geve men ol. animale Dippelii, en wel in groote doses; want hier nog redt zij dikwijls het leven, daar zij der veranderde zenuwwerkzaamheid omstent, de kramp opheft, het bloed van het centrum naar de peripherie lokt, de huiduitwaseming en daardoor het weder te voorschijn komen van het exanthem bevordert, en alle gevaarlijke toevallen daardoor doet verdwijnen. 2. Neuroses: chronische, hardnekkige prosopalgie, migraine, cardialgie e causa rheumatica (omdat zij zoo krachtig dia-

phoretisch werkt), colica flatulenta periodica, hysterie en hypochondrie, zelfs uit materiële oorzaken, en daar zij ook verstoppingen in den onderbuik opheft en den torpor van het onderbuikszenuwstelsel krachtig tegengaat, tegen epilepsie, met zwakte der zenuwen, waar magerheid, bloedgebrek en torpor aanwezig zijn (DIPPEL, FR. HOFFMANN, WERLHOF, PET, FRANK, HORN, LOEBENSTEIN, PORTAL, BIETT, MOST), tegen tetanus, verlammingen (amaurosis paralytica), ischias. Deze laatste ziekte genas de dierlijke olie zelfs nog dan, wanneer terpentijn en levertraan geene verbetering hadden aangebragt (G. A. RICHTER). 3. Wormen, vooral taenia (ROENSTEIN, RUDOLPHI).

Gift en Vorm. Inwendig van 3, 6—10 droppels, bij aanmerkelijk chronisch lijden (neuroses) zelfs van 20—40 droppels, zuiver op suiker, nog beter in ether of aetherische oliën opgelost (z. *Voorschrift* N°. 1087), ook in pillenvorm (N°. 1089). Uitwendig als rickmiddel (bij erge flauwten), in inwrijvingen, linimenta, tegen paralysis der ledematen, jichtknobbels, anchylosis, contracturae (z. *Voorschrift* N°. 1090). Tegen chronische neuroses, St. Vitusdans, epilepsie en catalepsie geeft RICHTER:

N°. 1087. R_p. Ol. anim. Dippelii 3 j,
 solv. in aeth. sulph. alcohol. 3 iij.
 D. In vitro bene clauso et charta nigra obducto.
 S. 4 Maal daags 20—30 droppels.

LÖBEL en TOTT prijzen tegen amaurosis aan:

N°. 1088. R_p. Phosphori gr. j,
 solve in ol. anim. Dipp. 3 j,
 Ol. cajeputi ʒ j.
 D. ut supra. S. Omgesch. 3 maal daags 5—10
 —15 droppels in mucilago.

*N°. 1089. R_p. Olei anim. aeth. gtt. viij,
 Castorei pulv. ʒ j,
 Rad. valerian. ʒ ij.

Syr. chamomillae s. q.

ut fiant pil. gr. ij consp. pulv. arom.

D. S. Alle 3 uren 3—9 pillen.

(Most, tegen verouderde hysterie met menigvuldige aanvallen.)

*N°. 1090. R_p. Olei animal. Dippelii 3 ij,

Olei terebinthinae 3 j,

Ammon. liquid. 3 jβ,

Linim. volat. camphor. 3 jβ.

M. S. Om in te wrijven (Most).

*†OLEUM PYROCARBONICUM, z. *Lithanthrax*.

*OLEUM RICINI, *Oleum palmae Christi*, Ricinusolie, Wonderolie (van *Ricinus communis* L., Cl. XXI, Ord. 1, Monoecia Monadelphia, Ord. nat. *Euphorbiaceae*). De zaden (*Semina cataputiae majora*) werden vroeger veelvuldig aangewend, doch zijn thans in onbruik geraakt. De uit dezelve verkregene olie (*Ol. ricini*) bevat een harstachtig beginsel, waardoor zij purgerend werkt. Men bezigt haar voornamelijk als laxans in die gevallen, waarin andere purgantia te prikkelend werken. Daarom verdient zij vooral de voorkeur in alle ziekten van het kraambed, bij metritis, peritonitis, bij maag-, darm-, nier- en blaasontsteking, bij hardnekkige obstructio van spastische, hysterische, hypochondrische personen, bij ileus, bij loodvergiftiging (met opium), in de latere tijdperken van dysenterie, waar niet zelden obstructio alvi plaats heeft, bij melaena, trommelzucht, pijnlijke haemorrhoides met obstructio alvi. Ook als ondersteunend middel bij lintwormkuren hebben SELLE, STOLL, ODIER, BRERA, HUFELAND zich met goed gevolg van de ricinus-olie bedient. *Gift en Vorm*. Inwendig 3 β—3 j, alle 1—2 uren in emulsio met eidojer, of zuiver ingenomen, terwijl men sterk gezouten bouillon, sterke koffij met succus citri of aq. menthae pip. nadrinkt. Uitwendig prijst Dioscorides haar tegen schurft en vochtige uitslagen op het hoofd aan (z. EBN BAITÂR, l. c. p. 449). De doelmatigste vorm is:

N°. 1091. R_p. Ol. ricini $\bar{3}$ j,
 Vitelli ovi N. j,
 terendo tensim misce cum:
 Aq. flor. aurantior.,
 Aq. menth. pip. $\overline{aa}$ 3 ij,
 Aq. commun. $\bar{3}$ iv,
 Succ. citri 3 j.
 D. S. In 2 gedeelten in te nemen.

(*Annal. de Pharm.* 1854, Bd. 10, s. 244.) Tegen bandworm geeft ALIBERT $\bar{3}$ j ol. ricini met 3 ij liq. anodynⁱ, alle 1—2—3 uren 1 theel. vol; voor een lavement is $\bar{3}$ j, met 1 eidojer en $\bar{3}$ iv aq. chamom. voldoende.

OLEUM RICINI ARTIFICIALE HUFELANDI, z. *Purgantia*.

OLEUM RORISMARINI, z. *Rosmarinus officinalis*.

OLEUM ROSARUM, z. *Rosa centifolia et gallica*.

*†OLEUM RUSCI, z. *Balsamum lithuanicum*.

*OLEUM RUTAE, z. *Ruta graveolens*.

*OLEUM SABINAE, z. *Juniperus sabinā*.

OLEUM SALVIAE, z. *Salvia officinalis*.

OLEUM SASSAFRAS, z. *Laurus sassafras*.

*OLEUM SINAPIS AETHEREUM, z. *Sinapis nigra*.

OLEUM SUCCINI CRUDUM, -RECTIFICATUM, z. *Succinum*.

OLEUM SULPHURATUM, z. *Oleum lini sulphuratum*.

OLEUM TANACETI AETHEREUM, -COCTUM, z. *Tanacetum vulgare*.

*OLEUM TARTARI PER DELIQUIMUM, z. *Subcarbonas potassae*.

*OLEUM TEREBINTHINAE, z. *Terebinthina*.

*OLEUM TEREBINTHINAE SULPHURATUM, z. t. z. p.

*†OLEUM THUJAE OCCIDENTALIS, z. *Thuja occidentalis*.

*OLEUM VALERIANAE, z. *Valeriana officinalis*.

*OLEUM VANILLAE AETHEREUM, z. *Vanilla aromatica*.

*OLEUM VITRIOLI, z. *Acidum sulphuricum*.

OLIBANUM, z. *Resina olibanum*.

OLIESUIKERS, z. *Eleosaccharum*.

OLMBAST, z. *Ulmus campestris*.

*OLIJFOLIE, z. *Oleum olivarum*.

ONONIS SPINOSA L. (Cl. XVII, Ord. 4, Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*). De wortel van deze plant (*Radix ononidis spinosae*) is een acre en diureticum, dat tegen ligte hydroses na scarlatina, rheumatismus, door de Ouden ook als lithontripticum is aangeprezen. SACHS (l. c. Bd. 2. p. 814) houdt dit middel voor onwerkzaam, en meent, dat het zonder schade in onbruik kan geraken (?). *Dosis* en *Vorm*. Een decoet van $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ ij met $\frac{3}{4}$ xvj water op $\frac{3}{4}$ viij col. (tegen hydrops met tart. boraxat., oxymel squill.). Het *Extr. ononidis spinosae* p. d. van 5—10 grein. De infus. rad. onon. spin. werkt opwekkender, het decoet meer drastisch (z. SOBERNHEIM, l. c. p. 95), daar het laatste meer harstachtige bestanddeelen bevat.

†*ONOPORDUM ACANTHIUM L., *Carduus tomentosus* (Class. XIX, Ord. 1, Syngenesia aequalis, Ord. nat. *Compositae*), Gemeene kankerdistel. De versehe bladen van de met roode bloemen voorziene plant zijn bij oude zweren uitwendig zeer werkzaam. Daar het succus recens expressus uitwendig tegen carcinoma werd gebezigd en door oudere artsen ook als borstmiddel werd aangeprezen, is de plant een nader onderzoek waardig (z. SPIELMANN, l. c. I. 64, LINCK, l. c. I. 64).

ONZEN-LIEVEN-HEERS-HAANTJE, z. *Coccionella septempunctata*.

††OPERMENT, z. *Sulphuretum arsenici flavum*.

*OPIUM s. MECONIUM, Heulsap, is het uit de onrijpe doosvruchten van *Papaver somniferum* L. (Class. XIII, Ord. 1, Polyandria Monogynia, Ord. nat. *Papaveraceae*) door insnijdingen of uitpersen en uitkoken en vervolgens droogen verkregen extract, een narcoticum purum, waarvan 2 hoofdsoorten bestaan. 1. *Opium orientale*. De beste, doch slechts zelden tot ons komende soort, is die van Konstantinopel; die van Smirna en de Egyptische (*Opium thebaicum*), die veel over Triest tot ons komt, zijn van middelmatige hoedanigheid. De slechtste opiumsoorten zijn de Oost-Indische en de Perzische. 2. *Opium indigenum* s. *nostras*, wordt in Junij door inscheu-

ring der vrucht en inzameling van het in de zon verdikte sap verkregen. Dit inlandsche opium komt in werkzaamheid met het exotische geheel en al overeen, bezit zelfs boven dit laatste de voorkeur, daar het eenen meer rustigen slaap veroorzaakt en minder congestie naar het hoofd te weeg brengt (DRONSART, FOUQUIER, MERAT-GIOLLOF, HUFELAND, WOLF, MOST).

De bestanddeelen van het opium zijn: 1. Morphium, 2. Codeïnum (z. op deze woorden), 3. Thebaïne, 4. Narcotine, 5. Narceïne, 6. Pseudo-morphine, 7. Meconine, 8. Meconiumzuur (z. *Acidum meconicum*). Over de eigendommelijke werkzaamheid van het onschatbare, voor den arts in talloze gevallen onmisbare opium zij slechts het volgende aangevoerd: 1. In de bloedvaten gespoten of op wondvlakten of darmkanaal gebracht, werkt het sterker en spoediger, dan wanneer het wordt ingenomen. Een lavement van 6 droppels werkt bij delirium tremens sterker, dan 18 grein per os (DUPUYTREN, *Leçons orales de clinique chirurg.* 1852, Dl. I. p. 187); 12 droppels in een lavement hadden, in een geval, den dood onder narcosis ten gevolge (FRONIEPS *Notizen*, 1855). 2. Niet door zenuwgeleiding, zoo als VOGT en anderen meenen, maar alleen door de opname in het bloed, volgt de algemeene narcotische werking van het heulsap. Het genarcotiscerde bloed werkt narcotisch op hersenen en ruggemerg, en deze werken op de zenuwen terug, waardoor convulsiones ontstaan (J. MÜLLER's *Handb. der Physiologie*, 1858, Bd. 1, p. 655 en 656). 3. Het opium werkt op eene geheel eigendommelijke wijze op de hersenen en hersenzenuwen. Dronkenschap, gedrukt zijn en gevoel van zwaarte in het hoofd, duizeligheid, verlies van bewustzijn, diepe slaap, coma, geslagen zijn der ledematen, stuipen, zijn de toevallen, welke na groote doses ontstaan. Hulpmiddelen bij opiumvergiftiging zijn, vooreerst verwijdering van het vergift met de maagpomp, of een sterk emeticum uit sulphas zinci; vervolgens inwendig afwisselend citroensap, veel koud water, bij volbloedige personen eene aderlating, koude stortbaden, koude omslagen op het hoofd, later sterke koffij. 4. Door depressie van het hersen- en zenuwleven vermindert het opium de gevoeligheid van alle zintuigen. Van

daar dat het ontspannend, bedarend werkt, de pijn vermindert, slaap te weeg brengt. De sedative werking evenwel volgt slechts na de toediening van grootere doses ($\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ grein p. d.); kleine, dikwijls herhaalde doses exciteren. 4. Het opium vermindert alle se- en excretiones, vooral die van darmkanaal en nieren, minder die van de huid; ook verzwakt het de digestie. Het is daarom tegenaangewezen bij alle active ontstekingen en ontstekingskoortsen, bij slagaderlijke bloedingen, plethora, congestie naar het hoofd, harden, vollen pols, heete huid, rood aangezigt, bij maagzwakte, organische hartziekten, status gastricus, billiosus en putridus, vermits het de crasis sanguinis nog meer doet lijden. Ook kinderen verdragen het opium slecht. Het werkt hier even als belladonna. Een decoct. cap. pap., hier en daar een volksmiddel om kleine kinderen tot rust te brengen, heeft reeds menigen zuigeling het leven gekost. Zoo opium in kinderziekten geïndiceerd is, diene men het daarom zeer voorzigtig toe, en men geve eene kleine hoeveelheid syr. pap. albi p. d. $\frac{1}{2}$ —1 theel. vol, of het extr. opii aq., de tinct. opii benzoïca (z. o.).

De talrijke ziektevormen, waartegen het opium is aangeprezen, zijn de volgende: 1. Neuroses, febris intermittens tertiana, quartana en larvata (hier met chinine, kina, z. op deze woorden), in het 2de tijdperk van kinkhoest, tegen hydrophobie (in groote doses, met calomel, ook als prophylacticum diaphoreticum met belladonna, volgens LENHOSSEK), trismus en tetanus traumaticus, rheumaticus, gangraena senilis. Tegen delirium tremens is het opium een hoofdmiddel. Men geve eerst 4 grein, het 2de uur 2 grein, en zoo opklimmende tot 6—8 grein, zoo lang dat er slaap intreedt; alsdan staakt men het opiumgebruik, en late den lijder aan het kritische zweet en den slaap over. 2. Gastritis en enteritis, ook hepatitis met icterus spasticus. Bij de hevigste door darmontsteking te weeg gebragte pijnen kan men, wanneer de lijder niet zeer volbloedig is, de venae sectio geheel en al ontberen, door het stout toedienen van opium; er volgt alsdan zeer spoedig genezing, zoo als men dit in Engelsche hospitalen kan opmerken (Most). Bij cystitis en hepatitis geef ik het met calomel; bij pneumonia typhosa,

hypostatica, waar adynamie, ophoudende expectoratie en orthopnoea het levensgevaar aankondigen, is het mij (in verbinding met sulphur aur. antim., kamfer en moschus) dikwijls het eenige reddingsmiddel geweest. 3. Bij exanthemata acuta retrogressa, vooral pokken en mazelen (bij scarlatina vordert het opium, wegens de congestiën naar het hoofd, groote voorzigtigheid), waar eene koude, slappe huid, kleine, snelle pols, flauwten, braking, diarrhoea enz. plaats vinden, kan opium met subcarb. ammon., naar omstandigheden ook somtijds met kamfer, dikwijls alleen het leven redden. 4. Rheumatismus. Vroeger was het eene grondstelling, slechts bij chronisch plaatselijk, pijnlijk rheumatismus, welke uit belette transpiratio ontstaan was, en zich op de seroso-fibreuse weefsels geplaatst had, opium te geven. Hier is het, vooral als pulvis Doveri, ook zeer werkzaam. In lateren tijd heeft evenwel de onderzinking geleerd, dat ook acuut rheumatismus binnen weinige dagen voor hetzelfde wijkt, nadat bij volbloedigen steeds eene aderlating is voorafgegaan. CAZENAVE geeft hier alle uren 1 grein opium in pillenvorm, zoolang, dat de hevige pijn geweken en er zweet gevolgd is; alsdan geeft hij, om de diaphoresis te onderhouden, alle 5—4 uren 1 grein; het lijdende deel wordt daarbij in flanel of wol gewikkeld, en de lijder verblijft in eene matige temperatuur. Ook HOPE en BENNEWITZ prijzen het hier aan. De laatste gaf aanvankelijk $\mathfrak{D} \text{ j}$, later 3β laud. liq. Syd. op 4 oncen aq. destill. met vin. stibiat. en nitrum, alle 2 uren 1 eetl. vol, met uitstekend gevolg, nadat eene venae sectio, emetica, salmiak, calomel enz. geene verligting hadden aangebragt (z. *Zeitschr. v. Verein f. Heilk. in Pr.* 1856. N°. 28). Tegen jicht mag men met het opium niet zoo mild zijn, en reeds WEDEL (*Opiologia* Lib. 3. Sect. 5. Cap. 5) en FR. HOFFMANN (*Med. rat. systemat.* T. 4. P. 2. p. 448) raden hier groote voorzigtigheid aan. Het heulsap past slechts in die gevallen van jicht, waarin de aanval met zeer hevige pijnen begint, en bij arthritis anomala, om de pijn te lenigen of het proces weder naar de huid te lokken. (Hier met nitrum, tart. vitriolatus, ipecacuanha, kamfer.) 5. Chronische catarrhus pulmonum. Wanneer deze is verzuimd,

wanneer bij kwellenden hoest de expectoratie moeilijk is, en de ziekte in phthis. pulm. puitosa dreigt over te gaan, is opium met sulphur aurat., dulcamara, phellandrium aquat. zeer nuttig. 6. Ziekelijke profluviën. Bij eenvoudige (catarrhaal-rheumatische) dysenterie blijft het een hoofdmiddel, vooral wanneer zij in den herfst en zonder koorts zich voordoet (SYDENHAM, ZIMMERMANN, SELLE, P. FRANK, S. G. VOGEL, HIMLY, HUFELAND), zoo ook in de cholera nostras. Daarentegen heeft het in de cholera indica, vooral in den asphyctischen vorm, dikwijls nadeel aangebragt (z. Most's *Med. Chir. Encyklop.* 2te Aufl. Th. I, S. 407 en 410, SOBERNHEIM, l. c. p. 48). Tegen diabetes prijst BERNDT opium met cuprum ammoniacale, FORMEY opium in groote doses aan. Tegen profuse, slijmige, waterige, schuimende, uitputtende diarrhoea, zonder materiele oorzaak (bij typhus abdominalis, volgens LESSER, slechts dan, wanneer de diarrhoea zeer uitputtend is), is het opium zeer werkzaam; daarentegen kan het bij de diarrhoea, in het tijdperk der dentitie van kinderen, ligt schadelijk zijn. Tegen zuiver krampachtig braken is tinct. opii met pot. Riverii of bruispoeder een specificum; bij spastische haemoptoë, bij metrorrhagiën met zenuwtoevallen is het opium onontbeerlijk (bij de eerste met ipecacuanh. in refr. dosi, bij de laatste met elix. acid. Hall. en tinct. cinnam.). 7. Tegen icterus spasticus na verkoeling, tegen spastische retentio urinae (uitwendig met ol. hyoscyami en linim. volat.) is en blijft het opium een hoofdmiddel. 8. Als pijnstillend middel bij algiae en spasmi van eenen zuiver nerveusen aard: prosopalgie, ischias enz., tegen nachtelijke beenpijnen bij constitutionele syphilis, tegen pijnlijk gangraena senilis, gangraena Pottii, heluonum, heeft men vroeger het opium menigvuldig toegediend. Tegenwoordig verdient hier acetab. morphii de voorkeur. 9. Vergiftigingen, bijtende metaal- en scherpe plantaardige vergiften. Hier dient het opium eerst na de toediening van emetica en antidota, tegen den geprikkelden toestand van het zenuwstelsel en de daaruit voortkomende toevallen. Terstond na eene moeilijke verlossing van sensibele, niet bloedrijke vrouwen heb ik door 20—25 droppels laudanum liq. Syd. dikwijls een langdurend kraambed verhoed.

Uitwendig wordt het opium als liniment, tinctuur, inspuiting, omslagen, gorgeldrank, zalf, pleister enz. veelvuldig aangewend: a) Tegen alle pijnlijke en krampachtige gebreken: colica spastica, pijnen, ten gevolge van steen (hier met warme kamillen-olie), pijnlijke gonorrhoea, priapismus, phimosis, paraphimosis, carcinoma. b) In oogziekten. Hier is het bij alle arthritische, syphilitische, sporische, blennorrhagische, metastatische ophthalmiën, bij conjunctivitis varicosa, macula et ulcus corneae, pannus, pterygium, bij blepharospasmus, alsmede in het 2de tijdperk van elke ophthalmie, wanneer lichtschuwheid, tranenvloed, eene hooge mate van gevoeligheid aanwezig zijn, een hoofdmiddel. c) Tegen oor-, neus- en baarmoederpolypen en bevrozene ledematen (tinct. opii crocata, om de polypen mede te penselen en met pluksel aan te wenden, volgens Dürz, Toel, Heiberg, Dzondi en anderen).

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. 1. Het *opium purum* geven wij p. d. $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, 1—3 maal daags (als excitans), van 1—2—3 grein als verdoovend middel (in delirium tremens krom ik zelfs tot 5 grein) het best in poeder- of pillen-vorm. 2. *Extr. opii aquosum* is zwakker dan opium purum (z. *Pharm. Belg.* p. 155). Dosis als opium purum. Het is zeer geschikt voor zeer sensibele, prikkelbare personen en kinderen. 3. *Tinctura benzoatis ammoniae composita*, *Tinctura opii benzoica*, *Elixir paregoricum* (z. *Pharm. Belg.* p. 174). 1 Once bevat ongeveer 3 j opium. Het is een zeer geschikt middel in de kinderpraktijk. Dosis 5, 6, 12—15 droppels naar ouderdom en omstandigheden. 4. *Tinctura opii simplex* s. *thebaica* s. *vinosa*, *Vinum opii* (*Pharm. Belg.* p. 169); $\frac{1}{2}$ scrupel bevat 1 grein opium. Dosis 2, 5, 8, 10, 15, 25 droppels. 5. *Tinctura opii crocata*, *Vinum opii aromaticum*, *Laudanum liquidum Sydenhami* (croci $\frac{3}{4}$ β, cort. cinnamomi, caryophyll. aa 3 j, opii $\frac{3}{4}$ j, vini hisp. $\frac{3}{4}$ xij.); 12 droppels bevatten ongeveer 1 grein opium; zij prikkelt meer dan N°. 4. Dosis als tinct. opii simplex. 6. *Aqua opii* is het helder, vlugtig, narcotisch riekend, gedestilleerd water van $\frac{3}{4}$ j opium, waarvan 6 oncen water worden overgehaald. Het is doelmatic in de kinderpraktijk, en een goed constituens

voor oogwaters met prikkelende metaalzouten (z. SOBERNHEIM, l. c. p. 19). 7. *Pulvis opii compositus*, *Pulvis ipecacuanhae cum opio* s. *opiatum*, *Pulvis Doweri* (opii, ipecac. $\overline{aa}$ $\varnothing$ j, sulph. potass. $\mathfrak{z}$ iij), 11 grein bevatten 1 grein opium. Het doet het hoofd minder aan dan opium zelf, werkt voornamelijk dia-phoretisch en antispasmodisch, en is vooral bij rheumatisch en catarrhaallijden, zoodanige pleuresie, na voorafgegane antiphlogistica, bij hydrops en icterus spasticus, colica spastica geschikt. Dosis 6, 9—18 grein. 8. *Electuarium opiatum* s. *thebaicum* s. *theriaca* s. *mithridaticum*, (uit pulv. aromat. $\mathfrak{z}$ vj, rad. serpent. $\mathfrak{z}$ iij, opii $\mathfrak{z}$ β , mell. $\mathfrak{w}$ j) 2 scrupels bevatten 1 grein opium; het wordt tegenwoordig nog tegen pijn in den buik aangewend. 2. *Pilulae opiatae* s. *opii compositae*, *Pilulae de cynoglosso* (myrrh. $\mathfrak{z}$ j β , oliban. $\mathfrak{z}$ x, rad. cynogloss., sem. hyoseyam., opii $\overline{aa}$ $\mathfrak{z}$ j, castorei, croci $\overline{aa}$ $\mathfrak{z}$ iij); 6½ grein van dit poeder bevatten 1 grein opium; het wordt met s. q. mell. dep. tot pillenmassa gebragt. Dosis gr. ij—iv—vij. 10. *Em-plastrum opiatum* s. *cephalicum* (opium, elemi, mastix, olibanum, benzoë, terebinthina, bals. peruv.) wordt tegen migraine van hysterische vrouwen en dergelijke zuiver nerveuse spasmi en neuralgiae aangewend.

*N°. 1092. R_p. Opii puri gr. ij,
 Calomel gr. vj,
 Sacchari albi $\mathfrak{z}$ j.
 M. f. pulv. divid. in vj part. aeq.
 D. S. Alle 3 uren 1 poeder.
 (HILDENBRAND, tegen loodkolijk.)

*N°. 1093. R_p. Opii puri gr. ij,
 Sulphat. potassae,
 Sacchari albi $\overline{aa}$ $\varnothing$ β .
 Rad. ipecacuanh. gr. β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. viij.
 S. Alle uren ¼, vervolgens 1, het derde uur
 1½ poeder enz., totdat er een kritische
 slaap en zweet volgt.

(Most, tegen delirium tremens. Bij volbloedigen wordt in plaats van de sulph. potass. bij iedere dosis $\frac{1}{2}$ gr. tart. emet. gevoegd).

*N°. 1094. R_p. Opii puri gr. β ,
 Sulph. sodae,
 Sacchari albi $\overline{aa}$ $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. iv.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

(PITTSCHAFFT, tegen hardnekkige, steeds recidiverende bloedingen, vooral haemoptöc.) Stürz's methode tegen tetanus traumaticus bestaat daarin, dat de lijder alle $\frac{1}{2}$ —1 uren 5—15 droppels tinct. opii simplex en afwisselend daarmede het volgende inneemt:

*N°. 1095. R_p. Subcarb. potassae dep. 3 iij,
 Aq. flor. chamomill.,
 Aq. cinnamomi $\overline{aa}$ $\overline{3}$ iv,
 Syr. papav. albi $\overline{3}$ j,
 M. S. Alle $\frac{1}{2}$ —1 uur 1 eetl. vol. Daarbij dagelijks 2 potasch-baden (z. *Balneum ex potassa*).

*N°. 1096. R_p. Opii puri,
 Camphor. tritae $\overline{aa}$ gr. j,
 Rad. ipecac. gr. β ,
 Nitri depur. gr. v,
 Sacchari albi $\varnothing$ j.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. vj.
 S. 's Avonds laat 1 poeder.

(Most, tegen dolores osteocopi, rheumatismus chronicus, catarrhus pulmon. met hevige heeschheid en krampachtig zenuwlijden.)

*N°. 1097. R_p. Laud. liq. Sydenh. 3 β ,
 Elix. acid. Halleri 3 j β ,
 Tinct. cinnam. 3 vj.
 M. S. Alle $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ —1 uren 30—40 droppels in haverslijm.

(Most, tegen spastische metrorrhagie, met groote zwakte en aanmerkelijk bloedverlies.)

Tegen hysterische, krampachtige aandoeningen prijst BERENDS aan: tinct. opii croc. $\mathfrak{D}$ j, tinct. castorei $\mathfrak{z}$ j, tinct. valerian. $\mathfrak{z}$ ij, waarvan alle 1—2 uren 10, 20, 30 druppels met kamillenthee worden ingenomen. Bij torpide ophthalmie laat VON GRAEFE 2 maal daags van eene solutio sulphat. zinci (gr. iij in $\mathfrak{z}$ iij aq. rosar. met $\mathfrak{z}$ j gummi arab. en $\mathfrak{z}$ β laud. liq.) 2 druppels in het oog droppelen. Een goed antispasmodisch linimentum van WENDT bestaat uit:

*N°. 1098. R_p. Tinct. opii simplicis,
 Ammon. liquidae $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{z}$ j,
 Mixt. oleoso-balsam. $\mathfrak{z}$ β ,
 Spir. angelicae comp. $\mathfrak{z}$ ij.
 D. S. Om in te wrijven. — Goedkooper en even werkzaam is het volgende:

*N°. 1099. R_p. Ol. hyoscyami cocti,
 Liniment. vol. camph. $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{z}$ j,
 Laud. liq. Syd. $\mathfrak{z}$ ij.
 D. S. Als N°. 1098.

*N°. 1100. R_p. Opii pulv. $\mathfrak{D}$ j,
 Extr. hyoscyami $\mathfrak{D}$ ij,
 Ung. hydrarg. ciner. $\mathfrak{z}$ β .
 M. f. nng. opthalm.
 S. Om in den omtrek van het oog in te wrijven.
 (GRAEFE, bij zeer pijnlijke ophthalmiën met lichtschuwheid, erethismus enz.)

RUST's *Pilulae antiodontalgicae* bestaan uit:

N°. 1101. R_p. Opii,
 Extr. bellad.
 Extr. hyoscyam. $\overline{\text{aa}}$ gr. x,
 Ol. caryophyll. gtt. iij,
 Rad. pyrethri q. s.
 ut fiant pil. N. xxx, dent. ad vitr.
 S. 1 Pil in den hollen tand te brengen.

*OPIUM EMMENAGOGUM PIERQUINI, z. *Subcarbonas ferri*.

OPOBALSAMUM, z. *Balsamum judaicum* en *Balsamum de Meccha*.

*OPODELDOC, z. *Camphora*.

†OPOPONAX, z. *Gummi-resina opoponax*.

*ORANJE-APPELEN, -BLADEN, -BLOESEM, -BOOM, z. *Citrus aurantium*.

*ORCHIS MASCULA ET MORIO LINN. (Cl. XX, Ord. 2, Gynandria Diandria, Ord. nat. *Orchideae*), Salepstandelkruid. De wortel, Salepwortel (*Radix salep*) van deze plant is een zuiver mucilaginosum, een goed inwikkellend, verzachtend middel tegen hoest, heeschheid, ontstekingaardig, pijnlijk maag- en darmlijden, strangurie en ischurie, een goed nutriens bij tabes, phthisis pulmonalis, renalis, vesicae, atrophia infantum. *Praeparaten, Gift en Vorm.* *Mucilago salep* (3 j pulv. salep met $\frac{3}{4}$ ij koud water in een mortier afgewreven, en daarbij 10 oncen kokend water gevoegd). Het best is het dec. rad. salep s. gelatina salep (3 j met $\frac{3}{4}$ j water onder gestadig omroeren gekookt). Als voedingsmiddel roert men 1 theel. vol pulv. salep met 2 eetl. vol koud water aan, waarbij $\frac{3}{4}$ — $\frac{3}{4}$ j kokende melk of bouillon en daarna eene kleine hoeveelheid kaneel gevoegd wordt.

*N°. 1102. R_p. Dec. rad. salep $\frac{3}{4}$ ij,

Aq. oxymuriat.,

Syr. cinnam. aa $\frac{3}{4}$ j.

M. D. in vitro nigro.

S. Alle 2 uren $\frac{1}{2}$ —1 eetl. vol.

(Most, tegen erethische, koortsachtige toestanden met beslagen tong, buikpijn en groene diarrhoea van 2—7 jarige kinderen.)

*N°. 1103. R_p. Dec. rad. salep $\frac{3}{4}$ ij,

Extr. hyoscyami $\frac{3}{4}$ β ,

Aq. flor. aurant. $\frac{3}{4}$ β ,

Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j.

M. S. 3—4 Maal daags $\frac{1}{2}$ eetl. vol.

(Most, tegen spastisch hoesten.)

ORIGANUM MAJORANA LINN. (Cl. XIV, Ord. 1, Didymia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Marjolijn. Het kruid (*Herba majoranae*) wordt nagenoeg alleen uitwendig als niesmiddel in poeders, baden, fomentationes (℥ j—℥ j col.) gebezigd. *Bereidingen*: 1. De aetherische olie (*Oleum majoranae*) riekt zeer specerijachtig, is bitter, wrang, en wordt tegen hysterische krampen, inwendig van 2—5 droppels, als elcosaccharum aangeprezen. Men gebruikt ze uitwendig als middel om in te wrijven met ol. hyoseyami tegen flatulentie, kolijken enz. Ook de mixtura olcoso-balsamica bevat deze olie (z. *Bals. peruvianum*) 2. *Spiritus aromaticus*, *Spir. carminativus Sylvii* bestaat (volgens *Pharm. Belg.* p. 189) uit major., cinnam., nuc. mosehatae, caryophyll. aa ℥ β, sem. coriandri ℥ j, spir. vini grad. 10 ℥ ij, aq. dep. ℥ vj. 3. *Ung. s. Butyr. majoranae* (z. op dit woord).

†ORIGANUM CRETICUM, -HISPANICUM, -VULGARE zijn alle in onbruik geraakt. » Rarissime intus, extus discutienti et roborandi causa adhibetur.” SPIELMANN, l. c. I. p. 159.

ORNUS ROTUNDIFOLIA, z. *Manna*.

OSSENGAL, z. *Fel bovinum*.

*OXYDULUM FERRI FUSCUM, z. *Subcarbonas ferri*.

OXYDULUM HYDRARGYRI HAHNEMANNI, z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

OXYDULUM STANNI, z. *Stannum liniutum*.

*OXYDULUM STIBII, z. *Protoxydum stibii album*.

*OXYDUM ALUMINII, z. *Alumina pura*.

*†OXYDUM AURI s. AURICUM, *Aurum oxydatum*, *Crocus* s. *Calx auri*; geoxydeerd goud. Is niet zoo bijtend als de goudzouten, en wordt zonder twijfel gemakkelijker in het ligchaam opgenomen dan het goudmetaal zelf. LE GRAND gaf het in gevallen, waarin het goud geïndiceerd was, deels inwendig (p. d. $\frac{1}{10}$ —1, zelfs 2 grein daags, in trochisci, pillen), deels uitwendig; ook liet hij het in de tong inwrijven.

††OXYDUM CALCICUM, z. *Calx viva*.

OXYDUM FERRI ALUMINOSUM RUBRUM, z. *Bolus armena*.

*OXYDUM FERRI HYDRATUM, *Ferrum oxydatum hydratum*. Uzerverzuursel-hydraat. Dit middel heeft in nieuweren

tijd, door de schoone ontdekking van BERTHOLD en BUNSENS, als tegengift bij arsenicum-vergiftiging eene hooge therapeutische waarde verkregen. Het is geenszins met de subcarbonas ferri gelijk te stellen, zoo als nog somtijds geschiedt, want het bevat ook ijzeroxydule en koolzuur (z. RIECKE, l. c. 558 Nota). Het *Liquor oxydi ferri hydrati*, waarvan de bereidingswijze reeds boven is opgegeven (z. *Acidum hydrothionicum*), heeft reeds vele met arsenik vergiftigden het leven gered. Zoo de hoeveelheid van het ingenomen vergift groot is geweest en er nog veel in de maag wordt vermoed, of zoo de lijder reeds groene thee, zwavelwaterstofgas, eijeren, welke eene nadere verwantschap tot het tegengift hebben en daardoor deszelfs werking verzwakken, gebruikt heeft of de maag met spijzen gevuld is, zoo is vooraf een emeticum noodzakelijk, indien niet reeds door spontane braking genoeg is ontlast. Daarop diene men het tegengift, dat zich het best in brijvorm laat bewaren, in groote doses toe; 4—2 theel. vol, alle 5—10 minuten, en wel iederen keer met 1 kop vol warm water afgeroerd, om de verbinding met het arsenikzuur spoediger te bevorderen (z. RIECKE, l. c. p. 545 en *Acidum hydrothionicum*).

†OXYDUM FERRI NIGRUM, z. *Aethiops martialis*.

†*OXYDUM FERRI RUBRUM, *Ferrum oxydatum rubrum*, *Colcothar vitrioli*, *Ferrum vitriolatum ustum*, *Crocus martis adstringens* s. *vitriolatus*, rood ijzerverzuursel. Dit praeparaat is moeilijk oplosbaar, en komt onzuiver in den bloedsteen (*Lapis haematites*) en het Engelsch rood (*Colcothar vitrioli*) voor. Men heeft het vroeger als stoppend en bloedstelpend middel, inwendig p. d. van 6—12 grein in poedervorm gegeven; uitwendig als strooipoeder of brij, welke onlangs door MOORE zeer tegen syphilitische zweren is aangeprezen. Ook de oude breuk- en styptische pleisters bevatten lapis haematites. Het snuifpoeder van GRIFFITH tegen passief neusbloeden bestaat uit:

N°. 1104. R_p. Sanguinis draconis 3 β,
 Aluminis;
 Boli armenac aa 3 j,

Oxydi ferri rubri 3 ij.

M. f. pulv. subtiliss.

S. Snuifpoeder.

LINCKE (l. c. l. p. 645) geeft tegen laxen, natte, putriden zweren het volgende op:

Nº. 1105. R_ç, Colcothar. vitrioli,

Myrrhae aa 3 ij.

M. f. pulvis.

S. Strooipoeder.

†OXYDUM FERROSO-FERRICUM is *Aethiops martialis* (z. op dit woord).

OXYDUM HYDRARGYRI COMPLETUM, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

OXYDUM HYDRARGYRI NIGRUM MEDIANTE AMMONIA EX PROTONITRATE HYDRARGYRI PRAECIPITATUM, z. *Protoxydum hydrargyri nitrico-ammoniacale*.

OXYDUM HYDRARGYRI NITRATUM, -RUBRUM, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

OXYDUM HYDRARGYRI RUBRUM PER ACIDUM NITRICUM, z. t. z. p.

†*OXYDUM STANNI STIBIATUM, *Stannum oxydatum stibiatum s. antihecticum Potterii, s. Bezoardicum Joviale*. FR. HOFFMANN, ETTMÜLLER, en in het begin van deze eeuw ook STRUVE, hebben deze verbinding tegen phthisis pulmonalis, colliquatief zweet en koorts van hectische lijders zeer aanbevolen. Het bewerkt vrijere ademhaling, betere expectoratie en langzameren pols. Dosis: 2—3 maal daags, 1, 3—6 grein in poedervorm, met liquirit. cocta, phellandrium.

*OXYDUM STIBII ALBUM, z. *Protoxydum stibii album*.

*OXYDUM ZINCI, *Zincum oxydatum, Calx s. Flores zinci, Nihilum album, Pompholix, Zinkverzuursel, Zinkbloemen*. Dit praeparaat komt in werking met het subnitras bismuthi zeer overeen, is een heerlijk antispasmodicum, en bezit daarbij de eigenschap van niet alleen den erethismus nervosus, maar ook

dien der bloedvaten te bedaren. Het is, zoo als TOURTUAL (l. c. I. p. 55) juist aanmerkt, een 'wezenlijk nervinum frigidum, vandaar onontbeerlijk in alle, dikwijls met vaaterethismus verbondene krampachtige aandoeningen van kinderen tijdens de dentitie, vóór en na het uitkomen van acute exanthemen, vooral van pokken en mazelen, bij den overgang van het eerste tijdperk van hydrocephalus acutus in het tweede, dat zich door convulsiones, verdraaijing der oogen, tandknarsen, onwillekeurige bewegingen der aangezichtsspieren, automatisch buigen en uitstrekken van eene onderste extremiteit kenbaar maakt. (Hier is, volgens ODIER, de doelmatigste verbinding met calomel, z. *Voorschrift* N°. 1107). Bij eclampsia en epilepsia van kinderen, ten gevolge van wormziekte, bij cardialgie en enteralgie met maagzuur van volwassenen (z. *Voorschrift* N°. 1110), bij krampen van jonge personen, ten tijde der puberteit, vooral bij zuiver nerveuse chorea (RICHTER, HUFELAND, HILDENBRAND, BERNDT, TOURTUAL, HIMLY, STIEGLITZ, MOST) (hier *Voorschrift* N°. 1109; men moet met de dosis spoedig klimmen. Verg. SCHMIDT's *Jahrb.* 1855, Bd. 5 en 7), bij epilepsie van volwassenen (hier, volgens SIEDLER, z. HUFELANDS *Journal*, 1853 en 1854, met bilzenkruid, z. *Voorschrift* N°. 1109), symptomatisch tegen de verstikkingstoevallen in het 2de tijdperk van kinkhoest, bij kramphoest van hectische lijders, borstkramp, borstwaterzucht (hier, volgens HUFELAND, met kleine doses opium), bij haemoptysis (SUNDELIN) doet het oxydum zinci dikwijls nog zeer goede diensten. Uitwendig wenden wij het middel dikwijls als verkoelend, verzachtend, opdroogend, zacht adstringerend, voornamelijk in zalfvorm aan. *Dosis en Vorm.* Inwendig geeft men de flores zinci in chronisch lijden aan volwassenen, 3—4 maal daags 1, 2, 3, 5—10 grein p. d., kleine kinderen van $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, alle 4—2 uren in poedervorm, pillen, bolus; de vorm van mixtuur is ondoelmatig, en vormt ongelijke doses. Doelmatige verbindingen van het oxydum zinci zijn met rheum en lapides cancerorum (bij spasmi van kinderen), met calomel (bij gelijktijdige, ontstekingaardige toevallen), met hyoseyamus (BERENDS, HUFELAND, MOST), asa foetida, valeriaan, moschus,

ol. cajeputi bij zuiver nerveus lijden. Men vermijde verbindingen met zuren, zure zouten en zure plantensappen.

*N°. 1106. R_p. Flor. zinci via humid. parat. gr. β —j,
 Extr. hyoscyami gr. $\frac{1}{4}$,
 Sacchari albi $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. dent. dos. tal. xij.
 S. Alle 3 uren 1 poeder.

(Voor kinderen van 1 jaar, bij spasmi onder het uitbreken van acute exanthemen. WENZEL.)

*N°. 1107. R_p. Flor. zinci via hum. par. gr. β ,
 Calomel. gr. j,
 Lap. canceror. gr. v,
 Sacchari albi gr. x.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. Alle 2—3 uren 1 poeder.

(ODIER en MOST, bij hydrocephalus acutus.)

*N°. 1108. R_p. Oxydi zinci via humida par. gr. vj,
 Rad. belladonnae gr. iij,
 Rad. ipecacuanh. gr. ij,
 Eleosacch. valerianae 3 j.
 M. f. pulv. div. in vj part. aeq. dent. ad chart. eer.
 S. Alle 2 uren 1 poeder.

(BERENDS, tegen nerveuse epilepsie.)

*N°. 1109. R_p. Oxydi zinci via humida par. gr. iv,
 Extr. hyoscyami gr. j,
 Pulv. fol. aurant.,
 Rad. valerianae $\overline{aa}$ $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xvj.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

Alle 5 dagen klimt men met 2 grein zink, alle 8 dagen met $\frac{1}{2}$ grein extr. hyoscyami p. d., zoodat er eindelijk zelfs 3 β flor. zinci en 4 grein bilzenkruid worden gebruikt (SIEDLER, tegen hevige epilepsie).

*N°. 1110. R_p. Flor. zinci via humid. par. gr. j—iij,
Lapid. cancror. gr. vj.
M.

(Most, bij pyrosis.) WETZLER prijst tegen zeer hardnekkige herpes eene zalf aan uit $\varnothing$ j—3 β flor. zinci, $\frac{3}{4}$ β ung. rosati en gtt. ij—iij olei citri. HUFELAND prijst daartegen, alsook tegen ontvellingen der lippen en borsttepels, aan:

N°. 1111. R_p. Flor. zinci via humida par.,
Pulv. sem. lycop. aa $\varnothing$ j,
Ung. rosati $\frac{3}{4}$ β .
M. f. ung.
S. Om in te wrijven.

*N°. 1112. R_p. Flor. zinci pulv. 3 β ,
Extr. opii gr. vj,
Axung. porci 3 ij.
M. f. ung.
S. Oogzalf.

(Most, tegen pijnlijke ophthalmia catarrhalis met blennorrhoea oculor. 's Avonds en 's morgens wordt het geheel gesloten oog daarmede ingewreven, waardoor ook het aaneenkleven verhoed wordt. Ook bij de ontvellingen en ligte verbranding is deze zalf nuttig.)

*N°. 1113. R_p. Flor. zinci via sicca par. $\varnothing$ β ,
Sem. lycopod. $\frac{3}{4}$ β .
M. f. pulv.
S. Strooipoeder.

(Vogr, tegen vochtige herpes en intertrigo infantum.)

†*OXYLAPATHI RADIX, z. *Rumex acutus*.

OXYMEL AERUGINIS, z. *Subacetas cupri*.

††OXYMEL COLCHICI, z. *Colechicum autumnale*.

*OXYMEL SCILLITICUM, z. *Scilla maritima*.

*OXYMEL SIMPLEX, z. *Acetum*.

OXYSSACCHARUM DIGITALIS, z. *Digitalis purpurea*.

P.

*PAARDEBLOEM, -EXTRACT, -KRUID, -WORTEL, z. *Leontodon taraxacum*.

†*PAARDESTAART (AKKERIG), z. *Equisetum arvense*.

PAEONIA OFFICINALIS L. (Cl. XVIII, Ord. 2, Polyandria Digynia, Ord. nat. *Ranunculaceae*), Peonie-roos. De wortel van deze in Zuid-Europa in het wild groeiende, bij ons gecultiveerde plant (*Radix paeoniae*) heeft SOBERNHEIM (l. c. p. 41) onder de narcotica acria, en derhalve met digitalis, conium maculatum enz. op ééne rij gesteld. Zij is evenwel slechts een zeer zwak antispasmodicum, en is, volgens HUFELAND, WENDT en JAHN (*Medic. Convers. Blatt.* 1831), zeer geschikt voor de kinderpraktijk. Men geeft haar tegen krampen p. d. $\mathfrak{D}$ j — $\mathfrak{D}$ ij, kinderen van 10—15 grein, alle 2—3 uren (met flor. zinci, lap. canceror., valerian.) in poeders, of het infusum van 3 ij— $\mathfrak{Z}$ β op $\mathfrak{Z}$ viij col. Ook tegen epilepsie is dit middel niet onwerkzaam, waarom het in verschillende antepileptische poeders gevonden wordt. Tegen met maagzuur verbondene krampen van zuigelingen geeft WENDT:

Nº. 1114. R_p. Rad. paeoniae,
 Lapid. cancerorum,
 Sacchari albi aa 3 j,
 Flor. zinci gr. vj.
 M. f. pulv. div. in xij part. aeq.
 D. S. Alle 2 uren 1 poeder.

PALMOLIE-ZEEP, z. *Sapo coconeus*.

PAPAVER ALBUM, z. *Papaver somniferum*.

PAPAVER RHOEAS L. (Class. XIII, Ord. 1, Polyandria Monogynia, Ord. nat. *Papaveraceae*), Klaproos. In de donkerroode bloembladen van deze plant en in den *Syrup. pap. rhoeados* heeft men tot nog toe slechts weinig morphiüm gevonden. Het is een zacht middel, dat ook in de kinderpraktijk als anodynum in de plaats van opium toegediend wordt. De *Folia pap. rhoead.* vormen ook een bestanddeel van de species ad infus. pectorale.

Dosis en Vorm. Tegen catarrhalen hoest geeft men $\frac{3}{4}$ β der bladen op 4 kopjes thee; van den syrup. pap. rhoead. aan kinderen 3 ij— $\frac{3}{4}$ β in $\frac{3}{4}$ ij vlocistof, theelepelswijze.

PAPAVER SOMMIFERUM s. ALBUM L. (Cl. XIII, Ord. 1, Polyandria Monogynia, Ord. nat. *Papaveraceae*), Maankop. Het zaad van deze plant en de daaruit bereide olie (*Semina et Oleum papaveris albi*) worden als het lijnzaad en de lijnolie gebruikt; de eerste doet evenwel minder de spijsvertering aan. De emuls. sem. pap. albi (z. op het woord) is bij zenuw-erethismus, bij ontstekingaardige borstaandoeningen (hier met nitras potassae en tart. vitriol. Z. Voorschrift N°. 1115), bij ontstekingaardigen, spastischen, catarrhalen hoest (hier met extr. hyoscyami) zeer aan te bevelen; ook wordt door de olie de kamfer en phosphorus goed opgelost. Uitwendig dient zij tegen verbrandingen (ook met eiwit, aluin), in zalven, limimenta. De *Capita papaveris*, Slaapbollen, kunnen in groote doses vergiftiging even als door opium voortbrengen (HOHNBAUM, *Convers.* Bl. 1830, N°. 57). Men bereidt van dezelve den *Syrupus capitum papaveris*, s. *Diacodion* s. *Syr. pap. albi*, een praeparaat, dat bij kinderen de voorkeur boven het opium verdient; de dosis is 2—4 maal daags $\frac{1}{2}$ —1 theel. vol.

*N°. 1115. R_p. Sem, pap. albi $\frac{3}{4}$ j,
 Aq. ceras. nigr. q. s, ut fiat. emulsio $\frac{3}{4}$ vj,
 cui adde:
 Nitrat. potassae $\frac{3}{4}$ j β ,
 Tart. vitriol. 3 iij,
 Syr. pap. albi $\frac{3}{4}$ j.
 S. Alle 2 uren 1 eetl. vol. (Most.)

*†PARAGUAY-ROUX, z. *Tinctura spilanthi oleracei composita*.

††PASTA AD NAEVOS, z. *Calx viva*.

PASTA ALTHAEAE, z. *Althaea officinalis*.

*PASTA ANTICEPHALICA CADET DE GASSICOURT, z. *Hyoscyamus niger*.

PASTA CACAO CUM LICHENE ISLANDICO, z. *Theobroma cacao*.

PASTA COSMETICA SPIELMANNI, z. *Amygdalus communis*.

††PASTA DEPILATORIA, z. *Sulphuretum arsenici flavum*.

*PASTA GLYCIRRHIZAE, z. *Glycyrrhiza glabra*.

*PASTA GUMMOSA, z. *Gummi arabicum*.

*PASTA LIQUIRITIAE, z. *Glycyrrhiza glabra*.

PASTA STYPTICA A. COOPER, z. *Catechu*.

PASTILLI DIGESTIVI D'ARCETI, *Carbonas potassae completum*.

PASTINACA ANETHUM, *Anethum graveolens* L. (Class. V. Ord. 2, Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Dille. De zaden en de olie (*Semen et Oleum anethi*) werden in gelijke gevallen en dosis als venkel toegediend. Z. *Meum foeniculum*.

†PASTINACA OPOPONACIS, z. *Gummi-resina opoponax*.

†*PATICH-WORTEL (WILDE), z. *Rumex acutus*.

PEENBRIJ, z. *Acidum carbonicum* en *Daucus carota*.

PEENWORTEL, -ZAAD, z. *Daucus carota*.

PEPER (CAYENNE-, INDISCHE, SPAANSCH, TURKSCH), z. *Capsicum annum*.

*PEPER, (KUBEKE-) z. *Piper cubeba*.

PEPER, (ZWARTE, WITTE) z. *Piper nigrum*.

PEPER, (JAMAÏKASCH) z. *Myrtus pimenta*.

*PEPERBOOMPJE, z. *Daphne mezereum*.

*PEPERMUNT, z. *Mentha piperita*.

††PEPONES ELATERII, z. *Elaterium*.

PERSICAE MALA, z. *Amygdalus persica*.

PERSLOOP-BAST, z. *Quassia simaruba*.

†PERSLOOP-HEEMST, z. *Arnica spuria*.

*PERSLOOP-WORTEL. z. *Cephaelis ipecacuanha*.

*PESTAZIJN, z. *Acetum*.

PETERSELIE-EPPE, -WATER, z. *Apium petroselinum*.

*PETROLEUM, *Oleum petrae*, Steenolie. Dit middel is eene empyreumatische, aan de balsamisch-harstachtige middelen naderende olie, welker fijnste soort in den handel

Naphtha Petrae heet. Als internum bedient men zich van de door 5 maal herhaalde overhaling verkregene *Petroleum rectificatum*. Zij is zeer heet, brengt orgasmus voort, en is daarom bij plethora, congestie, ontsteking en echt synochale koorts tegenaangewezen. Zij is tegen torpide hydrops, tegen chronische paralysis vesicae met incontinentia et retentio urinae, bij enuresis nocturna, tegen atonische verouderde jicht inwendig zeer werkzaam. Ook uitwendig, als middel om in te wrijven, tegen vorstbuilen en jichtknobbels kan ik de steenolie aanprijzen.

Gift en Vorm. Inwendig p. d. 5—15 droppels op uiker of in ether opgelost (niet in pillen of mixturen); uitwendig in linimenta, lotiones, unguenta. SCHWARZ prijst tegen tænia aan:

*No. 1116. R_p. Petrolei rectificati $\frac{3}{4}$ β,
Tinct. asae foetidae 3 vj.
M. S. 4 maal daags 40 droppels.

SCHUBART prijst tegen perniones eene wassching aan, bestaande uit $\frac{3}{4}$ β ol. petrae, $\frac{3}{4}$ j spir. lavend. en 3 ij tinct. opii. SUNDELIN's zalf tegen suppurerende vorstbuilen bestaat uit 3 jβ petrol., 3 β camphor. trit. en 3 vj ung. cerei. Het is een uitmuntend middel. Tegen oude, pijnlijke, stijfheid der gewrichten veroorzakende jichtknobbels kan ik eene zalf aanbevelen, bestaande uit steen- en boomolie aa $\frac{3}{4}$ j, kamfer 3 j, laud. liquid. Syd. 3 jβ, ammon. liq. 3 vj, ung. neapol. 5 ij, waarvan 3—4 maal daags 1 theel. vol in de lijdende deelen wordt ingewreven. Tegen darmscheiklierziekte laat HUFELAND 4 maal daags 1 theel. vol eener zalf in den onderbuik inwrijven, zamengesteld uit petrol., subcarb. ammon. pyro-animal. aa 3 j, camphor. 3 β, sapon. med., fell. tauri rec. aa 3 jβ, ung. resin. pini burgund. $\frac{3}{4}$ β. Tegen zeer torpide winterbuilen prijst RICHTER $\frac{3}{4}$ j petroleum, in 3 iij ammon. liq. opgelost, als middel om in te wrijven aan.

PHASEOLUS VULGARIS, NANUS ET SATIVA L., *Faba vulgaris* Cand. s. *Vicia Faba* LINN. (Cl. XVII. Ord. 6, Diadelphia Decandria, Ord. nat. Leguminosae). Het Boonen-

meel (*Farina fabarum*) wordt alleen uitwendig in pappen aangewend, waar havergort hetzelfde nut aanbrengt. Werkzamer is het, droog opgestrooid of in kruidenkussens tegen crysipelas en rheumatische pijnen der ledematen (z. *Voorschrift* N°. 1117); ook vormt het een bestanddeel van zeepoeders (z. *Voorschrift* N°. 1118).

N°. 1117. R_p. Farin. fabar. $\mathfrak{Z}$ ij,
 Flor. sambuci,
 Flor. chamomill. $\overline{aa}$ $\mathfrak{Z}$ ij.
 M. f. pulv. gross.
 S. In zakjes verwarmd aan te wenden.

N°. 1118. R_p. Sapon. venetae alb. $\mathfrak{Z}$ β ,
 Farin. fabar. $\mathfrak{Z}$ j β ,
 Rad. irid. flor.,
 Subcarbon. sodae siccata. $\overline{aa}$ $\mathfrak{Z}$ ij,
 Ol. citri gtt. vj.
 S. Zeepoeder.

*PHELLANDRIUM AQUATICUM, z. *Oenanthe phellandrium*.

*†PHLOÏORHIZINUM, *Phlorrhizinum*, *Phloridzinum*, *Phloridzine*. Dit voornamelijk in den wortelbast des appelbooms, minder in dien des peren-, pruimen of kersenbooms voorkomend alcaloïd, is moeilijk in koud water, gemakkelijk in kokend water en alcohol oplosbaar. Het werd door KONINCK en STASS in het jaar 1855 ontdekt, en door den eersten, als ook door LUTENS, MONS en HANEGRAEFF, tegen intermittens in de plaats der chinine aangewend, p. d. 12—15 grein in poedervorm met suiker. De resultaten waren voor het grootste gedeelte gunstig (z. *Annal. de Médic. Belge*, 1856, Maart); latere onderzoekingen ontbreken.

*†PHOSPHAS FERRI s. *ferricus*, *Ferrum phosphoricum*, Phosphorzuur ijzer. Hiervan bestaan 2 verbindingen, namelijk als oxydum en oxydulum. Het eerste is vuil blaauw, het laatste wit van kleur; beide zijn niet oplosbaar in water. CARMICHAËL beproefde het uitwendig tegen kanker, VENABLES

houdt het voor een specificum tegen diabetes; anderen prijzen het tegen chlorosis, scrophulosis, rachitis aan. RUHBAUM zag er in zoodanig lijden weinig gevolg van; SUZET-DUPOUGET in verscheidene gevallen van kanker slechts palliatieve hulp, zoodat bepaaldelijk de pijn door hetzelfde bedaad werd. Het dient derhalve nog nader te worden beproefd.

Gift en Vorm. Inwendig 2, 6—10 grein, 3—4 maal daags in poeders, pillen, morsuli; uitwendig in oplossing met water tot een dikken brij gemaakt, of met vet als zalf.

N. 1119. R_p. Phosphat. ferri gr. viij.

Pulv. cort. cinnam.,

Sacchar. albi aa ʒ ij.

M. f. pulv. div, in viij part. aeq.

S. 2 Maal daags 1 poeder (LINCKE).

K. J. MEYER geeft de volgende pillen:

N°. 1120. R_p. Phosphat. ferri,

Extr. calami arom. aa 3 j, .

M. f. pil. pond. gr. ij, consp. pulv. cinnam.

S. 3 Maal daags 2—6 pillen.

Het *Liquor phosphat. ferri Schobelti* bestaat uit ʒ jβ geconcentreerd phosphorzuur, hetwelk tot de helft uitgedampt en waarbij ʒ j phosphas sodae en 3 vj sulph. ferri gevoegd worden. Het geheel wordt doorgezegen, zoodat de heldere vloeistof 3 x bedraagt. Men brengt daarvan eenige druppels met boomolie in den hollen tand, om de pijn te stillen. C. J. MEYER prijst tegen trage en gangraeneuse zweren eene zalf aan uit 3 ij—3 iij phosphas ferri op ʒ axungia.

PHOSPHAS HYDRARGYRI, s. *hydrargyrosus*, *Mercurius phosphoratus*, *Hydrargyrum phosphoricum oxydulatum*, Phosphorzuur Kwikzilververzuursel. Dit is een moeilijk oplosbaar praeparaat, dat spoedig wordt ontleed en daardoor onzeker werkt. Overigens prijst men het in zoodanige gevallen van verouderde syphilis aan, waar de beenderen en

pezen ziekelijk zijn aangedaan, en de lijder teeder, gevoelig is en aan zenuw- en vaat-erethismns lijdt. Desnietteenstaande vordert het middel voorzigtigheid, daar het reeds in kleine doses misselijkheid, braking, buikpijnen, sterke salivatie voortbrengt. Tegen zeer verouderde arthritis, arthritische depositiën en zoodanige beenzweren staat het in hoogen roem.

Gift en Vorm. Inwendig $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ —1 grein, en allengs tot 2—5 grein geklommen, in poeders en pillen, met eene kleine hoeveelheid opium,

N°. 1121. R_p, Phospat. hydrarg. gr. $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$,

Opil puri gr, $\frac{1}{8}$,

Pulv. aromat. gr: ij,

Pulv. gummos. 3 j.

M. f. pulv. dent. tal. dos. vj.

D. S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

*PHOSPHAS NATRICUS CUM AQUA, z. *Phosphas sodae*.

*PHOSPHAS SODAE, *Phosphas natricus cum aqua*, *Natrium phosphorium*, *Soda phosphorata*, *Sal mirabile perlatum*, Phosphorzure soda, Paarlzout. Dit middel bezit eene eigendommelijke werkzaamheid, en wordt als solvens, digestivum en zacht purgans zeer hooggeschat, vooral bij teedere, gevoelige personen, bij kinderen tegen de dikwijls zoo gevaarlijke obstructio alvi in de dentitie, bij vrouwen in pyrosis van hysterischen en hypochondristen. Ook L. W. SACHS en VOET (l. c.) schatten de phosphas sodae als solvens en digestivum, en geven aan haar zelfs boven de zwavelzure soda de voorkeur. De voornaamste ziektevormen, waartegen het aanhoudend gebruik nuttig is bevonden, zijn: 1. Floride en tuberculeuse longtering, wanneer er erethismus der longen, zoo als bijna bij alle jonge personen, vóór de verweking der tuberkels aanwezig is. Hier, volgens FORMEY, met digitalis (z. *Voorschrift* N°. 1124), volgens CLARUS bij caverna, haemoptysis en onderbuiksverstoppingen met lichen carragheen (z. *Voorschrift* N°. 1125). — 2. Crusta lactea en aphthae van zuigelingen, vooral wanneer er gelijktijdig groene sedes ten

gevolge van maagzuur aanwezig zijn (z. *Voorschrift* N°. 1125)

5. Erethisch, subinflammatoir leverlijden, vooral wanneer de leverstreek reeds sedert langeren tijd opgezet, bij drukking zeer gevoelig is, de darmontlasting onregelmatig, dyspepsie, flatulentie en eene icterische huidkleur aanwezig zijn (z. *Voorschrift* N°. 1122). 4. Diabetes (GNEUDEVILLE, LATHAM, STARKE).

Gift en Vorm. Inwendig als solvens en digestivum $\mathfrak{3}$ j— $\mathfrak{3}$ β , 5—4 maal daags, als laxans $\mathfrak{3}$ j— $\mathfrak{3}$ j β , het best in oplossing, ook in poedervorm. BERENDS zacht-oplossend *Pulvis digestivus* bestaat uit $\mathfrak{3}$ iij phosphas sodae en $\mathfrak{3}$ β eleos. foenic., waarvan 5—4 maal daags 1 theel. vol wordt ingenomen. SUNDELIN's zacht werkend, aangenaam smakend laxans bestaat uit $\mathfrak{3}$ j phosphas sodae met $\mathfrak{3}$ ij eleosacch. macidis, welke hoeveelheid in 2 gedeelten in ongezoeten bouillon wordt ingenomen.

*N°. 1122. R_p. Phosphat. sodae $\mathfrak{3}$ vj,

Aq. melissae $\mathfrak{3}$ v,

Syr. rubi idaei $\mathfrak{3}$ j.

M. S. 4 Maal daags 1 eetl. vol.

(Most, als solvens en digestivum tegen erethische long- en leveraandoeningen.)

*N°. 1123. R_p. Decoct. carragh. (ex $\mathfrak{3}$ ij) $\mathfrak{3}$ vj,

Phosphat. sodae,

Syr. amygdal. aa $\mathfrak{3}$ β .

M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol (CLARUS).

*N°. 1124. R_p. Inf. herb. digit. (ex $\mathfrak{3}$ β) $\mathfrak{3}$ vj,

Phosphat. sodae,

Syr. cerasorum aa $\mathfrak{3}$ j.

M. S. Omgesch. alle 2 uren $\frac{1}{2}$ eetl. vol (FORMEY).

*N°. 1125. R_p. Phosphat. sodae $\mathfrak{3}$ iij,

Aq. foeniculi $\mathfrak{3}$ iij,

Syr. mannae $\mathfrak{3}$ j.

M. S. Alle 2—3 uren 1—2 theel. vol.

(Most, tegen crusta lactea, aphthae, tandwording van vol-sappige, tot onderbuiksverstopping zeer geneigde kinderen.)

PHOSPHORUS, Phosphor. Deze stof is het sterkste irritans, staat in dit opzigt boven het vlugtig loogzout, doch deelt met dit, alsook met de ethers, de onaangename eigenschap van het bloedvaat- en zenuwstelsel wel aan te zetten en op te wekken, maar geenszins te versterken, hetgeen in de moschus en valeriana wordt geprezen. Inwendig schrijf ik den phosphor derhalve in typhouse koortsen in het geheel niet voor; bij hooge graden van adynamie toch kan hij wel voor eenen korten tijd den lijder opwekken en het zwakke leven aanwakkeren, doch den dood afweren vermag hij niet. Overigens heeft men het middel inwendig aangeprezen tegen typhouse, paralytische koorts, exanthemata retrogressa met torpor, pneumonia typhosa, intermittens inveterata, hydrops torpidus, prosopalgie, ischias nervosa, catarrhus suffocativus, tegen impotentie, zelfs tegen krankzinnigheid. Veel menigvuldiger evenwel wordt de phosphorus uitwendig toegediend in zalven, linimenta (nadat hij vooraf in eene vette olie opgelost is, waardoor de walgelijke knofflookreuk en het voor de lijders onaangename lichten der huid wordt vermeden). Zoodanige inwrijvingen zijn tegen verlamming der ledematen, hardnekkige, chronische jicht, neuralgiae, verlamming der ééne aangezigtszijde (TOTT, in HORN'S *Archiv*, 1855, Sept. en Oct.) aanhoudend aangewend, dikwijls zeer werkzaam. Ook als spoedig werkend moxa heeft PAILLARD den phosphor aangeprezen. Hiertoe bezigt men een stukje ter grootte eener halve erwte; men legt dit op de huid en steekt het aan. Zoodanige moxa's kan men zoo klein mogelijk maken, en doelmatig meerdere te gelijk aanwenden. Zoo genas PAILLARD spoedig eene neuralgia femoro-poplitea chron., door 50 zoodanige moxa's, welke hij van het tuber ossis ischii tot aan de achillespees legde en nagenoeg gelijktijdig aanstak. G. A. RICHTER wendde tegen ischias nervosa 8 phosphormoxa's, ter grootte van eene kleine erwte, in de strek van den trochanter major aan, waarop de lijder zonder krukken kon vertrekken (SOBERNHEIM, l. c. p. 205).

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Aether phosphoricus* (gr. vj phosphor. in $\frac{3}{4}$ j aeth. acetic.). Dit moet op eene donkere,

niet te koele, maar ook niet te warme plaats (12° R.) bewaard worden, en is tot inwendig gebruik zeer geschikt p. d. 2, 4, 6, 8—15 droppels in slijm, emulsio. Ook in ol. anim. Dipp. wordt de phosphorus opgelost. Van eene zoodanige oplossing (gr. ij op 3 ij) gaf LÖBENSTEIN-LOBEL, 3 maal daags, 12—15 droppels in haverslijm tegen amaurosis torpida. In giften van $\frac{1}{2}$, 1—2 en meerdere greinen brengt de phosphor onder alle teekenen van eene spoedig in versterving overgaande gastritis den dood te weeg. Hulpmiddelen zijn het vroeg toedienen van zuivere ipecacuanha als emeticum, vervolgens veel olie, olie-lavementen, magnesia usta met water (ORFILA). 2. *Oleum phosphoratum* (gr. xij en $\frac{3}{4}$ j ol. amygd.) is uitwendig zeer doelmatig in verbinding met ung. resin. pini, ol. terebinth., cera alba, kamfer (z. *Voorschrift* N°. 1128 en 1129).

N°. 1126. R_p. Phosphori gr. ij,

Olei animal. Dipp. 3 jβ,

Aeth. acetici 3 j.

D. In vitro chart. nigr. invol.

S. Alle 1½—2 uren 12—15 droppels in haverslijm (PHOEBUS).

N°. 1127. R_p. Phosphori gr. ij,

solve in ol. amygd. rec. expr. 3 ij,

Mucil. gummi arab. 3 jβ,

terendo sensim misce cum:

Syr. bals. peruvian. $\frac{3}{4}$ j,

Aq. flor. aurant. $\frac{7}{8}$ vj,

ut fiat emulsio, cui adde:

Liquor. anodynus 3 j.

S. Omgesch. alle 3 uren 1 eetl. vol.

(HUFELAND, tegen verouderde torpide epilepsie en paralysis.)

N°. 1128. R_p. Olei phosphorati,

Ung. resin. pini burgund. aa $\frac{3}{4}$ β,

Olei hyoseyam. 3 ij.

M. f. unguent.

D. S. 2 Maal daags het verlamde deel er mede
in te wrijven.

(TOTT, tegen aangezigtsverlamming.)

Nº. 1129. R_p. Phosphor. gr. iv,

Olei terebinthin.,

Olei lini aa $\overline{3}$ j,

Camphor. tritae 3 β —3 j.

D. S. Omgesch. 2 maal daags in te wrijven.

(HUFELAND, tegen verouderde arthritis en paralysis.)

PHOSPHORZUUR, z. *Acidum phosphoricum*.

PHYLLIS AMARA, z. *Amygdalinum*.

†PHYSALIS ALKEKENGİ. De beziën van deze plant,
Jodenkersen (*Buccae Alkekengi*) genoemd, werden vroeger
tegen hydrops, lijden der piswerktuigen en jicht gebezigd.

PHYSETER MACROCEPHALUS, z. *Sperma ceti*.

PICHURIMBOONEN, z. *Tetranthera pechurim*.

PICROBALLOTA, z. *Ballota lanata*.

PICROTOXINUM, z. *Menispermum cocculus*.

*†PIGMENTUM INDICUM, z. *Indicum*.

*PILULAE ADSTRINGENTES HUFELANDI, z. *Catechu*.

†*PILULAE AETERNAE, z. *Aeternae pilulae*.

PILULAE ALBAE BARTHEZII, z. *Subcarbonas ferri*.

PILULAE ALOËS CUM COLOCYNTHIDE, — CUM MYR-
RHA, z. *Aloë*.

*PILULAE ANTARTHRITICAE MIRABILES LUCASII, z.
Lithanthrax.

*PILULAE ANTEPILEPTICAE HEIMII, LOEBENSTEINII,
SIEMONSII, z. *Nitras argenti crystallisatum*.

*PILULAE ANTEPILEPTICAE PITTSCHAFTII, z. *Subnitras
bismuthi*.

PILULAE ANTICHLOROTICAE NEUMANNI, z. *Taxus
baccata*.

PILULAE ANTICHLOROTICAE SYDENHAMI, z. *Ferrum
pulveratum*.

PILULAE ANTIDYSENTERICAE WILLISHII z. *Catechu*.

PILULAE ANTIGONORRHOICAE CHAUSSADII, z. *Chloruretum calcis*.

PILULAE ANTI-HYDROPICAE HEIMII ET HORNII, z. *Scilla maritima*.

*PILULAE ANTIHYDROPICAE PEARSONII, z. *Juniperus communis*.

*PILULAE ANTIHYSTERICAE SYDENHAMI, z. *Castoreum* en *Gummi-resina asa foetida*.

PILULAE ANTIODONTALGICAE RUSTII, z. *Opium*.

PILULAE ANTIPHTHISICAE GRIFFITHII, z. *Gummi-resina myrrha*.

*PILULAE ANTISPASMODICAE JAHNII, z. *Sapo medicatus*.

†PILULAE ANTISYPHILITICAE KAISERI, z. *Acetas hydrargyri*.

PILULAE ANTISYPHILITICAE KOPPII, z. *Chloruretum auri et sodii*.

*†PILULAE ANTISYPHILITICAE PARENTII, z. *Cyanuretum hydrargyri*.

††PILULAE ANTISYPHILITICAE SERRII, z. *Murias argenti ammoniacale*.

*PILULAE APERIENTES STAHLII, z. *Purgantia* en *Aloë*.

*PILULAE ARCANI HEIMII CONTRA EPILEPSIAM, z. *Nitras argenti crystallisatum*.

*PILULAE ASAE FOETIDAE HELLEBORATAE AUGUSTORUM, z. *Helleborus niger*.

PILULAE BALSAMI COPAÏVAE COMPOSITAE COD. HAMB., z. *Balsamum copaivae*.

PILULAE BALSAMICAE BOERHAVII, z. *Gummi-resina myrrha*.

PILULAE BALSAMICAE MORTONI, z. *Acidum benzoicum*.

*PILULAE BENEDICTAE FULLERI, z. *Aloë* en *Purgantia*.

*PILULAE CARMINATIVAE BARTHEZII, z. *Gummi-resina asa foetida*.

PILULAE CATHARTICAE Ph. DAN. ET SUEC., z. *Cucumis colocynthis*.

PILULAE COCHIAE, z. *Aloë*.

294 PILULAE CONTRA GONORRHOEAM—RESOLVENTES.

PILULAE CONTRA GONORRHOEAM CHAUSSADII, z. *Chloruretum calcis*.

††PILULAE DE AGARICO, z. *Boletus ignarius*.

*PILULAE DE CYNOGLOSSO, z. *Opium*.

PILULAE EX HELLEBORO ET MYRRHA, z. *Helleborus niger*.

PILULAE HYDRAGOGAE DE MAN., z. *Gummi-resina scammonium*.

†PILULAE HYDRARGYRI GUMMOSAE, z. *Mercurius vivus*.

*†PILULAE HYDRARGYRI JODIDI PHARM. LOND., z. *Joduretum hydrargyri*.

PILULAE JALAPAE, z. *Ipomoea jalapa*.

†PILULAE KAISERI, z. *Acetas hydrargyri*.

*PILULAE LAXANTES GRAEFII, z. *Ipomoea jalapa*.

†PILULAE MERCURIALIS PLENCKII, z. *Mercurius vivus*.

*PILULAE MÖGLINI CONTRA PROSOPALGIAM, z. *Hyoscyamus niger*.

PILULAE MOSCOVITICAE TONICAE, z. *Menispermum palmatum*.

PILULAE NOCTURNAE DETHARDINGII, z. *Purgantia*.

*PILULAE OPIATAE, z. *Opium*.

††PILULAE POLYCHRESTAE STARCKII, z. *Veratrum album*.

PILULAE PURGANTES HEIMII, z. *Aloë hepatica*.

PILULAE PURGANTES DETHARDINGII, z. *Purgantia en Murias protoxydi hydrargyri*.

PILULAE PURGANTES SELLII, z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

*PILULAE RESOLVENTES BERENDSII, z. *Gratiola officinalis*.

PILULAE RESOLVENTES CADET DE GASSICOURT, z. *Subcarbonas ferri*.

PILULAE RESOLVENTES CUM FULIGINE, z. *Fuligo splendens*.

*PILULAE RESOLVENTES JAHNII, z. *Sapo medicatus*.

*PILULAE RESOLVENTES RUSTII, z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

PILULAE RUFI, z. *Aloë*.

PILULAE SCILLITICAE, z. *Scilla maritima*.

*PILULAE SEDATIVAE HUFELANDI, z. *Hyoscyamus niger*.

†PILULAE STRATENI, z. *Ajuga chamaepitys*.

PILULAE TONICAE, z. *Menispermum palmatum*.

PILULAE TONICAE BACHERI, z. *Helleborus niger*.

†*PIMENT, z. *Myrtus pimenta*.

*PIMPERNEL, z. *Pimpinella saxifraga*.

*PIMPINELLA SAXIFRAGA L. (Class. V, Ord. 2, Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Pimpernel. De wortel van deze plant (*Radix pimpinellae*) is meer een acre dan aroma, bezit urin- en zweetdrijvende eigenschappen, is slijmoplossend, expectorerend, en is ook een uitmuntend bloedverdeelend en bloedverdunnend middel (z. PITTSCHAFT en HUFELAND'S *Journal*, 1833, Sept.). *Gift en Vorm*. Inwendig eene infus. rad. pimpin. (3 iij op $\frac{3}{4}$ vj col.), alle 2 uren 1 eetl. vol, tegen commotio met vermoedelijk bloedextravasaat in eene der hersenholtten; hier ook in verbinding met arnica (Most), na voorafgegane aderlating. Van de *Tinct. pimpinellae* geven wij (tegen angina tonsillaris catarrhalis) telkens na het gorgelen met een afkooksel van spec. ad gargar. en oxymel simplex, 20—25 droppels op suiker (Most). Een mengsel uit elixir peet. regis Dan., tinct. pimpinellae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j, laud. liquid. Syd. $\frac{3}{4}$ j is alle $\frac{1}{2}$ —1 uur 1 theel. vol, een heerlijk expectorans bij catarrhalen hoest met kramp en neiging tot nerveuse verschijnsels, namelijk ten tijde der epidemische griep (WIEDOW, Most). Van het *Extractum pimpinellae* kan men $\frac{3}{4}$ p. d. (3 iij in $\frac{3}{4}$ ij aq. cinnam., theelepelswijze) toedienen.

†*PINUS SYLVESTRIS L. (Cl. XXI, Ord. 1, Monoecia Monadelphica, Ord. nat. *Coniferae*). De verse knoppen (*Turiones pini*) van dezen boom werden vroeger als diureticum en diaphoreticum tegen chronische en verouderde jicht, zoodanig rheumatismus, blennorrhoea pulmonum, tegen oude syphilis en scorbut zeer hoog geschat. De *Tinctura pini composita* bevat als hoofdbestanddeel turiones pini, even als ook de vroegere *Tinctura lignorum*. Men kookt $\frac{1}{2}$ —1 $\mathfrak{C}$ turion. pini gedurende 1 uur met 8 $\mathfrak{C}$ water, en gebruikt dit koud.

Ten onregte is deze kuur vergeten, daar de plant veel terpentijn bevat.

PIPER ALBUM, z. *Piper nigrum*.

*PIPER CUBEBA L., *Piper caudatum* Berg. (Cl. II, Ord. 5, Diandria Trigynia, Ord. nat. *Urticeae* Juss., *Piperaceae* Rich.). De vruchten van deze plant, Staartpeper (*Fructus cubeborum*, *Cubebae*) genoemd, zijn in de geneeskunde in gebruik. De bestanddeelen derzelve zijn Cubebine; het werkzame beginsel, wasaardige harst en aetherische olie. Zij werken specifiek op het slijmvlies van pisbereidende en geslachtswerktuigen, en zijn daarom ook tegen gonorrhoea en fluor albus beroemd geworden. Vroeger werden zij ook tegen aepsie, flatulentia en maagverslijming gebezigd, en in dit opzigt zijn zij ten onregte nagenoeg vergeten. Tegen chronische jicht, welke gewoonlijk met genoemd lijden der eerste wegen gepaard gaat, heb ik de kubebeper dikwijls met goed gevolg toegediend, en wel in verbinding met juniperus, senne, lap. cancror. en andere middelen (z. o. *Voorschrift* N°. 1155). In het eerste, ontstekingaardige tijdperk van den druiper geef ik de staartpeper niet, dewijl zij wegens hare verhittende, prikkelende werking hier niet past, zoodat ik hierin met DZONDI, EISENMANN en TOMOROWITZ overeen kom, hoewel KUHRCKE en anderen ze ook hier, evenwel in verbinding met nitrum, aanprijzen. Ook is zij tegenaangewezen bij alle teringlijders, in het tijdperk der zwangerschap, bij plethora, neiging tot apoplexie, active bloedvloeijingen, bij ontstekingaardige en koortsachtige toestanden. Zeer werkzaam is zij bij gonorrhoea atonica en zoodanigen fluor albus; bij hardnekkigen druiper; daarentegen doet zij volgens KLAATSCH en mijne ondervinding weinig. Bij sensibele, prikkelbare personen brengt zij ligt misselijkheid, braking, constipatie, diarrhoea, buikpijn voort. Hier diene men kleine doses, ook met kleine giften opium toe, bij obstructio alvi in verbinding met sulphas sodae. Zoo deze verbinding niets afdoet, geve men haar, volgens BOWDICH en VELPEAU, in den vorm van lavement (3 ij—3 iv) met bals. copaivae.

Gift, Vorm en Verbinding. Men kan p. d. $\varnothing \beta$, $\varnothing j$ —3 j,

5—4 maal daags toedienen, het best in den vorm van poeder of electuarium. De Engelschen geven haar bij oncen gelijk. In de *Charité* te Berlijn wendt men zonder nadeel tegen nadruiper de volgende kuur aan. Van $\bar{3}$ j pulv. cubear. en even zoo veel suiker neemt de lijder 's morgens de helft met warme melk in; alsdan wordt er tot den namiddag gewacht, waarna er wederom zoo dikwijls $\frac{1}{2}$ theel. vol wordt ingenomen, dat ten 7 ure de overige helft gebruikt is. Daarna geniet de patient 2 dagen rust, gedurende welken tijd hij veel dunne dranken gebruikt. Op den 4^{den} dag wordt de kuur van den eersten weder herhaald, even als ook den 7^{den}, zelfs wanneer het uitvloeijen heeft opgehouden; terwijl er op den 5^{den} en 6^{den} dag weder rust genoten en op den 8sten dag de kuur met een purgans uit calomel en jalape besloten wordt.

*N°. 1130. R_p. Cubear. $\bar{3}$ ij,
 Lapid. cancror.,
 Eleosacch. foeniculi $\widehat{aa}$ $\bar{3}$ β .
 M. f. pulv.
 S. 3—4 Maal daags 1—2 theel. vol.
 (Most, tegen gonorrhoea.)

*N°. 1131. R_p. Cubear. 3 β ,
 Sal. ammon. dep.,
 Rad. liquirit. $\widehat{aa}$ $\ominus$ β .
 M. f. pulv. dent. dos. tal. vj.
 D. S. Alle 3 uren 1 poeder.
 (STARK, in het 2de tijdperk des druipers.)

*N°. 1132. R_p. Pulv. cubear. $\bar{3}$ j,
 Mell. despum. q. s.
 ut fiat electuarium.
 S. Omgeroerd 4 maal daags 1 theel. vol.
 (RADIUS, tegen verouderden slijmvloed.)

*N°. 1133. R_p. Piper. cubeb.,
 Eleosacch. juniperi $\widehat{aa}$ $\bar{3}$ β ,

Fol. sennae,
 Baccar. juniperi,
 Rad. ari macul.,
 Rad. zingiberis,
 Cort. winterani,
 Cort. aurantior. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j,
 Lapid. caneror.,
 Sinap. albi $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j β .
 M. f. pulv. det. ad vitrum.

(*Pulvis antarthriticus Mostii*, zeer werkzaam tegen chronische jicht, lithiasis, oude, taaije maagverslijming, torpiden fluor albus. Dosis 3—4 maal daags 1 theel. vol.)

Nº. 1154. R_p. Pulv. cubeb. 3 ij,
 Bals. tolutani gr. vj,
 Syr. bals. peruv.,
 Succ. liquirit. $\overline{aa}$ 3 j,
 Gummi arab. q. s.

ut fiat massa, e qua formentur trochisci gr. x.
 consp.

(SPITTA prijst dit tegen hardnekkigen hoest aan, zelfs wanneer andere zeer werkzame middelen hunne hulp weigeren. Zoodra een zoodanig kogeltje in den mond gesmolten is, bespeurt de lijder terstond verligting.)

†PIPER EUNUCHORUM, z. *Agnus castus*.

PIPER HISPANICUM, — TURCICUM, z. *Capsicum annuum*.

PIPER NIGRUM L. (Class. II, Ord. 5, Diandria Trigynia, Ord. nat. *Urticeae* Juss., *Piperaceae* Rich.), Zwarte peper. Deze plant levert de witte en zwarte peper (*Piper nigrum et album*). Beide zijn acria, digestiva en nervina, en reeds lang als febrifuga bekend. De landlieden verdrijven dikwijls de koude koorts met peper en brandewijn. DOMINICO MELI genas 200, L. FRANK, 126 intermittentes met dezelve, terwijl zij alle 2—3 uren 5—15 korrels in zelfstandigheid toedienden. MELI bezigde daartoe ook het werkzame bestanddeel, de in het jaar 1819 door OERSTED ontdekte, door PELLETIER voor een alcaloïd verklaarde *Piperine*, p. d. 6—8 grein. Meer dan

De ij piperine waren zelden tot verdrijving der koorts noodig. Volgens mijne ondervinding en die van WERNECK, RADIUS en WUTZER, staat zij evenwel als febrifugum verre beneden de sulphas chinii (z. RIECKE, l. c. p. 552). De *Oleum piperis aethereum* is p. d. 1—5 droppels ook tegen paralysis en dyspepsie aanbevolen; 1 druppel komt in werking met gr. ij piperine overeen. Het laatste wordt ook door MAGENDIE tegen gono- en lencorrhoea in plaats der staartpeper gebezigd. Het *Extractum piperis eleoso-resinosum* is, volgens WUTZER, zwaker dan de tot poeder gebragte ruwe peper. De dosis is 5—10 grein, 4 maal daags. Eenige peperkorrels, kort vóór den tijd der menses genomen, doen deze eenige dagen zonder nadeel vertragen (*Allgem. med. Zeitung*, 1857, N°. 44).

*†PIPERINUM, z. *Piper nigrum*.

PISA PRO FONTICULIS, z. *Cantharides*.

*†PISKRUID, z. *Chimophila umbellata*.

*†PISSEBEDDEN, z. *Millipedes*.

*PIX ALBA s. BURGUNDICA, z. *Resina pini*.

*PIX NIGRA LIQUIDA, *Cedria*, Teer (van *Pinus sylvestris* L.). Dit middel bevat als werkzaam bestanddeel kreosoot, empyreumatische olie en brandige houtazijn. Toen voor 60 of 70 jaren de bisschop BERKELEY het teerwater als algemeen middel aanbeval, hechtten slechts weinige artsen geloof aan de wonderkrachten van dit middel, en de door de Ouden reeds als geneesmiddel bekende teer geraakte in vergetelheid. Het bleef desniettegenstaande een geliefd volksmiddel, en eerst in lateren tijd is de teer weder door die artsen, welke ook op volksmiddelen hunne aandacht vestigen, op nieuw aangeprezen, en hoofdzakelijk als teerberooking of als teerwater inwendig tegen phthisis pulmonis pituitosa et purulenta (CRICHTON, HUFELAND, NEUMANN, PAGENSTECHER), uitwendig in zalven en linimenta, dikwijls met nut aangewend. Van 54 teringlijders, welke in de *Charité* te Berlijn met teerberookingen behandeld werden, werden er 4 genezen, 6 gebeterd, 16 bleven onveranderd, 12 werden erger, 16 stierven. Ontstekingsaardige toevallen, phthisis florida, haemoptysis zijn tegenaanwijzingen; het meest werkzaam zijn de teerdampen bij phthisis pituitosa

en phthisis ulcerosa atonica, vooral bij oudere voorwerpen (z. HUFELAND's *Journ.* 1822, Julij, 1827, Nov.). Men zet een pot vol goede teer in de ziekekamer, en houdt dezen met eene spirituslamp gestadig zacht kokende. Het vaatwerk wordt alle 2 dagen gezuiverd en op nieuw gevuld.

Praeparaten, Dosis en Vorm. 1. *Aqua picea s. thaedae, Aqua s. Infusum picis liquidae s. cedriae, Potio picea*, teerwater (8 ℥ teer wordt met 4 ℥ water dikwijls geschud, na 2 dagen het water afgegoten en doorgezegen; z. GEIGER, *Pharm. univers.* P. I, p. 207, P. II, p. 85). Dosis, dagelijks 1—2 ℥, $\frac{1}{2}$ —1 kop vol, 3—6 maal daags met wijn of melk in te nemen. Men prijst het tegen verouderde jicht, phthisis pulmon. purulenta en pituitosa aan. Hier is het veel werkzamer dan kreosoot (z. PETREQUIN in *Gaz. méd. de Paris*, 1857, Junij), tegen chronische huiduitslagen (BERKELEY). 2. *Emplastrum calcariae piceum s. Emplastrum antirheum. Helgolandicum*, z. *Acidum hydrothionicum*. 3. *Unguentum picis liq. Pharm. Lond.* uit teer en axungia gelijke deelen bestaande. Dit is zeer werkzaam tegen atonische, slechten etter opleverende, kankerachtige, gangraeneuse, scorbutische zweren, tinea capitis, herpes, scabies, prurigo senilis, tegen ichthyosis (WILLAN, BATEMANN), lepra vulgaris, psoriasis. EMMERY genas er 700 met eene zalf uit 1 deel teer en 5 deelen axungia; daarbij inwendig jacea of zwavelzure limonade, en alle 2 dagen een zwavelbad. FRICKE in Hamburg en EMMERY genazen vele 100 schurftlijders met teerinwrijvingen (SCHMIDT's *Jahrb.* Bd. 18, Heft 2; *Bullet. de Thérapeut.* 1858, Bd. 15); ook in de *Charité* te Berlijn wordt dit middel met uitstekend gevolg gebruikt.

†*PLANTAARDIG MOOR, z. *Aethiops vegetabilis*.

*PLANTENKOOL, z. *Carbo ligni levioris*.

PLEISTERS, z. *Emplastrum*.

PLUMBAGO, z. *Carburetum ferri*.

PLUMBUM, SATURNUS, Lood. De loodpraeparaten contraheren de vezelen, en verdooven, even als de plantaardige zuivere narcotica, hersenen en zenuwen, verminderen zelfs in kleine doses, alle se- en excretiones, brengen buikverstopping,

ophoudende afscheiding der bronchi te weeg; de dierlijke warmte neemt af; er volgt een langzame, kleine pols, vermagering, traagheid in alle verrigtingen des ligchaams. Groote giften werken prikkelend op maag en darmkanaal, zonder dat zij eigenlijk ontsteking voortbrengen, en doen den dood spoedig ten gevolge van paralysis volgen. Minder groote doses brengen chronische loodvergiftiging te weeg, naardien het in de vochtmassa gevoerde lood het bloed narcotiseert en ontmengt, het aldus veranderde bloed vervolgens de hersenen en zenuwen narcotiseert, en zoo verlamming en torpor ten gevolge heeft (MITSCHERLICH in J. MÜLLER's *Archiv. f. Anatom.* etc. 1858, Hest 4 en 5). Dat het lood de eiwitstof van het bloed doet stremmen dit laatste consistenter maakt, en derhalve een gewigtig stypticum is, is bewezen.

*PLUMBUM ACETICUM, z. *Acetas plumbi*.

*PLUMBUM ACETICUM BASICUM LIQUIDUM, z. *Acetas plumbi liquidum*.

PLUMBUM CARBONICUM, z. *Subcarbonas plumbi*.

*PLUMBUM HYDRIODICUM, -JODATUM, z. *Joduretum plumbi*.

PLUMBUM NIGRUM, z. *Carburetum ferri*.

*PLUMBUM TANNICUM, z. *Quercus robur*.

†PLUMBUM USTUM, z. *Athio*.

*POKHOUT, z. *Guajacum officinale*.

POKKENWORTEL, z. *Cinchona*, pag. 577.

POLYCHROÏDUM, z. *Crocus sativus*.

*POLYGALA AMARA L. en POLYGALA AMARELLA REICHENBERG (Class. XVII, Ord. 8, Diadelphia Octandria, Ord. nat. *Polygaleae* Juss.), Bittere kruisbloem. Volgens SOBERNHEIM (l. c. p. 577) zijn de wortel en het kruid van deze plant (*Radix et Herba polygalae amarae*) een amarum purum, hetgeen ik evenwel, niettegenstaande den bitteren smaak van het kruid en den wortel, niet toestemmen kan; zij bevat ook een acre, waardoor zij juist als expectorans werkt en in dit opzicht aan de Polygala senega nadert. Dit is dan ook de reden, waarom zij als middel tegen longtering (phthisis pituitosa) even als lichen islandicus is beroemd geworden. In een later

tijdperk van pneumonia typhosa, van kinkhoest, bij catarrhus pulm. chron. is zij door BERENDS, VOIGTEL, RUST, HUFELAND, WENDT en anderen aangeprezen. Koortsachtige toestanden zijn tegenaanwijzingen.

Dosis en Vorm. Het best is het infuso-decoct. van $\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ j water tot $\frac{3}{4}$ viij col. met lichen Island., herb. marrub., stip. dulcam. alle 1—2 uren 1—2 eetl. vol. Ook als eenvoudig infusum kan zij worden toegediend.

*POLYGALA SENEGA L. (Cl. XVII, Ord. 8, Diadelphia Octandria, Ord. nat. *Polygaleae*), Tegengiftige kruisbloem. De wortel dezer plant (*Radix senegae*) is een acre purum, hetwelk specifiek op de ademhalingswerktuigen werkt, de slijm daarin oplost, terwijl het de mucosa en de klieren derzelve eigenaardig prikkelt en hunne werkzaamheid krachtig aanzet. In chronische blennorrhoea pulmonum, in het 2de tijdperk van pneumonia notha en van croup, in het 3de tijdperk van kinkhoest, bij chronische blennorrhoea ventriculi et intestinorum, vesicae urinariae, vaginae et urethrae is zij (bij doelmatige verbinding met andere middelen) zeer dienstig. Ook tegen hydrops pectoris is zij (met scilla en digitalis) als diureticum (COPLAND, MILLMANN, OBERTEUFFER, BREITENBÜCHER) met nut toegediend, even alsook het extract met digitalis, calomel, tegen ophthalmia serophulosa, maculae corneae, pannus oculi (JAEGER, AMMON, ULRICH, WENDT, CHELIUS en anderen); het ontstekingsaardige tijdperk moet evenwel eerst bestreden zijn, daar de senega bij echte ontstekingsziekten, bij eenen geprikkelden toestand, ontstekingskoortsen, zenuw- en vaaterethismus, bij subinflammatoire periodieke verschijnselen van teringlijders tegenaangewezen is. NEUMANN prijst den senega-wortel aan als een specificum, om habituele congestie naar het hoofd, de borst en den uterus op te heffen.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. De poedervorm is wegens het in de senega bevatte scherpe beginsel niet geschikt; beter is het infusum ($\frac{3}{4}$ j—3 ij op $\frac{3}{4}$ vj col. met mucil., decoct. rad. althaeae) alle 2—3 uren 1 eetl. vol. Volgens QUEVENNE zoude een koud afgietsel boven het heete infusum te verkiezen zijn, daar waar bij de bereiding geen spoed ver-

eischt wordt. Het afkooksel is te verwerpen (*Pharmaz. Centralblatt* 1856, S. 754). Het *Extractum senegae* kan men p. d. van 5—10 grein, 3—4 maal daags geven, de *Syrupus senegae* theelepelswijze; bij een mixtuur van $\mathfrak{z}$ vj voege men $\mathfrak{z} \beta$ — $\mathfrak{z}$ j. Zeer geschikt verbindt men bij subinflammatoire toestanden der ademhalingswerktuigen de senega met salmiak (z. N°. 1155) bij torpide toestanden met taai, vastzittend slijm voegen wij er gummi ammoniacum bij, sulphur auratum, bij croup calomel, bij kinkhoest vinum stibiatum, bij pneumonia typhosa arnica, kamfer, moschus, subcarb. ammon. pyro-anim. enz. bij hydrops cremor tartari, squilla.

*N°. 1155. R_p. Rad. althaeae $\mathfrak{z}$ vj,

coq. c. aq. ferv. s. q. sub. fin. coct. adde:

Rad. senegae $\mathfrak{z}$ ij,

Rad. liquirit. $\mathfrak{z}$ iij,

inf. $\frac{1}{4}$ hor. ut reman. $\mathfrak{z}$ viij, col. adde:

Mur. ammoniae,

Succi liquiritae aa $\mathfrak{z}$ iij,

Syr. senegae $\mathfrak{z}$ j.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol (Most).

N°. 1156. R_p. Rad. senegae pulv. $\mathfrak{z}$ vj,

Extr. taraxaci q. s.

ut fiant pilul. gr. ij, consp. liq.

S. 3 Maal daags 6—12 pillen.

(AMMON, tegen maculae et ulcera corneae, onyx.)

*N°. 1157. R_p. Inf. rad. senegae (ex $\mathfrak{z}$ ij) $\mathfrak{z}$ vj,

Oxymell. squillit.,

Syr. rhamni cathart. aa $\mathfrak{z}$ j,

Cremor. tart, solubil. $\mathfrak{z}$ vj,

Liq. cornu cervi succin.,

Aeth. muriat. alcohol. aa $\mathfrak{z}$ j β .

(Most, bij hydrops pectoris.)

- *N°. 1138. R_p. Pulv. rad. senegae 3 ij,
 Gummi ammoniaci 3 jβ,
 Sulphur. aurat. antim.,
 Rad. scillae aa 3 β,
 Extr. taraxaci q. s.
 ut fiant pilul. pond. gr. ij, consp. liquirit.
 D. S. 3 Maal daags 5—8 pillen.

(BERENDS expectorerende en diuretische pillen, vooral bij ophooping van serum en mucus in de longen.)

†POLYGONUM BISTORTA L. (Cl. VIII, Ord. 5, Octandria Trigynia, Ord. nat. *Polygoneae*), Beemdduizendknoop, Slangenwortel, Naterwortel. De *Radix Bistortae* werd vroeger tegen dysenterien, druiper, fluor albus p. d. 3 β—3 β in poedervorm of als afkooksel (3 j op 3 viij col.) toegediend. Het is een zeer verouderd, onwerkzaam middel, dat door de tormentilla en catechu ontbeerlijk gemaakt wordt (z. SACHS en DULK, l. c. I, 617).

*POLYPODIUM FILIX MAS, z. *Aspidium filix mas*.

POLYPODIUM VULGARE L. (Class. XXIV, Cryptogamia Filices, Ord. nat. *Filices* Juss., *Polypodiaceae* Rob. Brown), Engelzoet. De wortel bevat veel suikerstof, werkt overeenkomstig den rad. liquirit. en wordt ook tegen catarrhale borstaandoeningen aangeprezen. *Dosis en Vorm*. Het poeder theelepelswijze alle 2 uren; beter is het infuso-decoct (3 j op 3 vj col.), alle 2 uren 1 eetl. vol.

*POMA AURANTII, z. *Citrus aurantium*.

POMA CITRI, z. *Citrus medica*.

*POMA COLOCYNTHIDIS, z. *Cucumis colocynthis*.

*POMA CYDONIAE, z. *Cydonia vulgaris*.

††POMA ELATERII, z. *Elaterium*.

*POMA GRANATI, z. *Punica granatum*.

POMATUM HELMUNDI, z. *Acidum arsenicosum*.

POMATUM LABIALE, z. *Sperma ceti*.

*POMPHOLIX, z. *Oxydum zinci*.

*POTASCH, z. *Subcarbonas potassae*.

*POTASCH (AZIJNZURE), z. *Acetas potassae*.

POTASCH (BIJTENDE), z. *Potassa caustica*.

*†POTASCH (CHLOORZURE), z. *Chloras potassae*.

*†POTASCH (CHROMIUMZURE), z. *Bichromas potassae*.

POTASCH (DUBBEL WIJNSTEENZURE), z. *Acidum tartaricum*.

POTASCH (GESMOLTENE), z. *Potassa caustica*.

POTASCH (GEZWAVELDE), z. *Sulphuretum potassae*.

*POTASCH (JODIUM-WATERSTOFZURE), z. *Jodium*.

*POTASCH (KOOLSTOFZURE), z. *Carbonas sodae completum*.

POTASCH (OLIEZURE), z. *Sapo domesticus viridis*.

*POTASCH (ONDERKOOLSTOFZURE), z. *Subcarbonas potassae*.

POTASCH (OVERWIJNSTEENZURE), z. *Acidum tartaricum*.

††POTASCH (OVERZURINGZURE), z. *Acidum oxalicum*.

*POTASCH (SALPETERZURE), z. *Nitras potassae*.

POTASCH (VLOEIJENDE), z. *Potassa caustica*.

*POTASCH (WIJNSTEENZURE) MET SPIESGLANS, z. *Tartras potassae stibiatum*.

POTASCH (WIJNSTEENZURE, IJZERHOUDENDE), z. *Tartras potassae ferruginosus*.

POTASCH (WIJNSTEENZURE), z. *Tartras potassae*.

††POTASCH (ZURE ARSENIKZURE), z. *Arsenias potassae*.

*POTASCH (ZWAVELZURE), z. *Sulphas potassae*.

*POTASCH EN SODA (WIJNSTEENZURE), z. *Tartras potassae et sodae*.

POTASCH-BADEN, z. *Balnea ex potassa caustica*.

*POTASSA AëRATA, z. *Carbonas potassae completum*.

POTASSA CAUSTICA, *Hydras kalicus, Alkali vegetabile purum*, Bijtende potasch. Wij onderscheiden: 1. *Potassa caustica s. Kali causticum siccum* door verdamping van potassa liquida in een ijzeren vaatwerk. 2. *Potassa fusa, Lapis causticus chirurgorum, Cauterium potentiale*, welke verkregen wordt door het smelten van de drooge bijtende potasch, en het daarna overgieten in verwarmde ijzeren vormen. Beide praeparaten moeten in een goed gesloten glas worden bewaard.

Het laatste wordt het meest uitwendig aangewend, deels geconcentreerd als bijtmiddel, deels als prikkelend middel in verdunden toestand, als plaatselijke en algemeene baden (z. *Balneum ex potassa caustica*). Het eerste heeft men inwendig voornamelijk tegen verouderde scrophulosis, wanneer er reeds caries en exostosis aanwezig is (FARE, DZONDI, KOPP, HOFFMANN, WENDT, CERUTTI), tegen trommelzucht (J. P. FRANK), jicht (SCUDAMORE), ook tegen steenziekte (GILBERT, HOME, HENRY, BLANE, BRANDE) en slangenbeet (MEADIE) aangeprezen.

De potassa fusa wordt uitwendig als bijtmiddel veelvuldig aangewend. 1. Tot het verwijderen van wratten, caro luxurians. 2. Tot opening van koude abscessen. LANGENBECK legt daarop eene pasta van bijtende potasch ter grootte van $\frac{1}{2}$ —1 duim, waarna de korst met ung. digestivum verbonden wordt, en, zoo het absces nog niet geopend is, eene erwt op de zweer gelegd wordt. 3. Tot vorming van kunstmatige zweren (FICKER, ALBERS; RUST geeft aan het gloeiend ijzer de voorkeur, daar het geenen zoo grooten collapsus voortbrengt). 4. Als radicale kuur tegen hydrocele en de na orchitis syphilitica terugblijvende induratio testis (z. Voorschrift N°. 1141). 5. Ter versterking van contagiëuse producten, als prophylacticum tegen syphilitische besmetting (z. Voorschrift N°. 1140), tegen miltvuur en anthrax, tegen kwaadaardige furunculi. Om de verdere uitbreiding derzelve, de zwelling en de ontsteking te verhoeden, wendden CARRON DU VILLARDS en MALVANI (z. SCHMIDT's *Jahrbücher*, 1858, Bd. 17, Hest 5), behalve de plaatselijke branding der lijdende deelen, ook nog die van strepen in den omtrek aan. Zoo men wratten of condylomata met dit middel wil verwijderen, moet men met eene gevensterde pleister de nabijliggende deelen beveiligen. Ik geef hier aan den lapis infernalis de voorkeur, welke, zoo hij zuiver en niet met koper vermengd is, zijne werking slechts tot de gebrande plaats bepaalt, niet vervloeit en zijne werking verder uitbreidt, zoo als de lapis causticus doet (z. *Nitras argenti fusum*). Ook in inspuitingen in de pisbuis bij druiper, tot het wegbijten van stricturen, ter versterking van het syphilitische gift op versche chaneres (waar ik, volgens RICORD, met

goed gevolg 8 dagen lang, 5 maal daags aanstip, en steeds met droog pluksel verbind) bezig ik den lapis infernalis. SCHOENLEIN prijst in het stadium eruptionis van febr. miliaris wasschingen aan uit 3 j—3 ij bijtende potasch in ℥ j gedestilwater, en allengs tot $\frac{3}{4}$ β geklommen; KOPP vond tegen hydrops post scarl. baden uit $\frac{3}{4}$ iv potass. caust. en toereikende hoeveelheid water nuttig; STÜTZ dezelfde baden tegen tetanus, bij jicht-metastasis en contracturen; G. A. RICHTER prijst tegen blennorrhoea balani wasschingen en inspuitingen aan, uit 1 gr. potassa caust. en $\frac{3}{4}$ iij aq. destill.

Bereidingen en Voorschriften.

1. *Tinctura kalina*, *Tinctura antimonii acris*, *Tinctura antimonii Thedeni*, *Tinctura salis tartari* (uit $\frac{3}{4}$ iv bijtende potasch en ℥ ij alcohol; vroeger kwam er ook stibium bij). THEDEN en HUFELAND prijzen hetzelfde tegen hardnekkige onderbuiksverslijming aan, DAHNE tegen van geene koorts vergezeld jicht (in podraga vooral met guajak), scrophulosis, rachitis, lithiasis, gonorrhoea chronica en hypochondria materialis. Bij nerveuse personen prijst STAHL de verbinding met succinas ammoniae aan, waardoor zij sterker op urinafscheiding en huiduitwaseming werkt. Dosis 5 maal daags 10, 15—20 droppels, het best zuiver in aq. destill. of haverslijm.

2. *Potassa liquida*, *Aqua potassae*, *Liquor potassae s. kali caustici s. hydratis kalici*, *Lixivium causticum et saponariorum* (*Pharm. Belg.* p. 147), vloeijende potasch. Wordt bijzonder door KOPP tegen scrophulosis, volgens FARE's methode, aangeprezen. De potassa caustica sicca wordt steeds in aq. destill. opgelost p. d. $\frac{1}{2}$, hoogstens 5 grein (3 j in $\frac{3}{4}$ viij aq. 2—5 maal daags 1 eetl. vol) met haverslijm of melk toegediend; even zoo ook de potassa liquida van 10, 20—50 droppels.

Nº. 1159. R_p. Potass. caust. sicca. 3 j,
solve aq. destill. $\frac{3}{4}$ j.

D. S. 's Morgens na het ontbijt en 's avonds
aan 1—2jarige kinderen 2—5, ouderen 10,
15—20 droppels in een kopje haverslijm.

(DZONDI's behandeling der scrophulosis.) Hij klimt met het
20*

middel bij personen van 8—15 jaren tot 3 j—3 jβ p. d., hetgeen ik evenwel niet kan aanbevelen. WENDT en CERUTTI geven van $\varnothing$ β potass. caust. sicc. in $\frac{z}{3}$ j aq. naphae opgelost, 4 maal daags 12—20 druppels in een kop bouillon, daarbij uitwendig omslagen van 3 β potass. caust. en $\frac{z}{3}$ vj aq. destill. op het lijdende deel. STAHL's *Mixtura tonico-nervina* tegen chronische neuroses en atonie bestaat uit 2 deelen tinct. kalina en 1 deel succinas ammoniae; dosis: 3 maal daags 10—20 druppels.

Nº. 1140. R_p. Potassae caust. sicc. gr. j,

Aquae destill. ℥ j.

D. S. Als inspuiting en wassching in de vagina of urethra virorum, 3 maal daags laauw aan te wenden.

(J. A. SCHMIDT's prophylacticum antivenereum.)

Nº. 1141. R_p. Potass. caust. gr. ij—iij,

solve aq. destill. $\frac{z}{3}$ j.

D. S. Inspuiting.

HANDSCHUCK prijst dit voorschrift zeer aan. Het wordt zoo lang versterkt, dat er een brandend gevoel in de urethra ontstaat; daarbij verweekende pappen en goede dieet. EISENMANN prijst tegen ophthalmia gonorrhoeica aan:

Nº. 1142. R_p. Potass. caust. gr. j,

Extr. belladonnae gr. vj,

Aq. rosarum $\frac{z}{3}$ vj.

D. S. 4 Maal daags het oog er mede te wassen. Zoo de hevige graad der ontsteking voorbij is, wordt er, in plaats der belladonna, tinctura opii gebezigd.

De tegen atonische jicht zeer werkzame *Tinctura anthar-thritica Griffii* bestaat uit:

- *N°. 1143. R_p. Tinct. kalinae $\frac{3}{4}$ β,
 Tinct. guajaci volat. 3 ij,
 Tinct. opii simplic. 3 β.
 D. S. 4 Maal daags 30—40 droppels in ha-
 verslijm.

Het volgende verbandwater vond Rust nog bij phagadae-
 nische, calleuse, fungeuse en door eene algemeene dyscrasie
 voortgebragte zweren nuttig, wanneer alle andere middelen
 onwerkzaam bleven :

- N°. 1144. R_p. Potassae caust. 9 j,
 solve aq. destill. $\frac{7}{8}$ viij,
 Extr. chamomill.,
 Extr. conii aa 3 ij,
 Tinct. opii simpl. 3 j.
 D. S. Verbandwater.

POTASSA FUSA, -LIQUIDA, z. *Potassa caustica*.

POTIO ANTIBLENNORRHAGICA CHERONI, z. *Aether*
mercurialis.

POTIO ANTILYSSA SELLII, z. *Meloë majalis*.

POTIO ANTIPLEURITICA PIERQUINI, z. *Protoxydum stibii*
album.

*POTIO EMETICA MOSTII, z. *Tartras potassae stibiatus*.

*POTIO PICEA, z. *Pix nigra liquida*.

*POTIO RIVERII, z. *Acidum carbonicum*, *Acetas potassae*
 en *Citrus medica*.

PRAECIPITAAT, -ZALF (ROODE) z. *Deutoxydum hydrar-*
gyri nitratum.

PRAECIPITAAT, -ZALF (WITTE), z. *Murias protoxydi*
hydrargyri praecipitatum.

PROPHYLACTICUM ANTIVENEREUM SCHMIDTII, z. *Po-*
tassa caustica.

*†PROTOJODURETUM HYDRARGYRI, z. *Joduretum hy-*
drargyri.

†PROTOXYDUM FERRI, z. *Aethiops martialis*.

PROTOXYDUM HYDRARGYRI NITRICO-AMMONIACALE, *Oxydulum hydrargyri Hahnemanni*, *Oxydulum hydrargyri nigrum mediante ammonia ex protonitrate hydrargyri praecipitatum*, *Hydrargyrum oxydulatum nigrum*, *Hydrargyrum ammoniato-nitricum oxydulatum*, *Nitras ammoniacus cum oxydo hydrargyroso*, *Mercurius solubilis Hahnemanni*, salpeterzuur-ammoniakhoudend kwikoxyde, Hahnemanns oplosbaar kwikzilver. Dit praeparaat nadert aan het calomel, is evenwel niet zoo krachtig, werkt minder intensief, en wekt even spoedig salivatie op. Wanneer bij primaire chancres, waartegen merc. dulcis gegeven wordt, geene salivatio zal ontstaan, geve men evenwel, in plaats van het calomel, eenige dagen mercur. solub. Hahnem. (HIMLY, MOST). KOPP geeft het middel tegen uitslagen van kleine kinderen, WENDT tegen syphilis neonatorum, HIMLY, BELL, BLASIVS en anderen tegen ophthalmia gonorrhoeica en ophthalm. scrophulosa (in zalfvorm $\mathfrak{D}$ j— $\mathfrak{3}$ β op $\mathfrak{3}$ j axung.), RICHTER tegen maculae corneae ($\mathfrak{D}$ β op $\mathfrak{3}$ j aq. laurocer.). Tegen croup geeft SCHENK aan hetzelfde boven het calomel de voorkeur, daar het geen speekselvloed, geene uitputtende diarrhoea voortbrengt, daarentegen heilzame braking doet ontstaan, en reeds in kleine doses werkzaam is. Hij gaf alle 2 uren $\frac{1}{2}$ grein; daarbij inwrijvingen van ung. neapol. $\mathfrak{3}$ β en lin. vol. camph. $\mathfrak{3}$ j in den hals, en alle 2 uren 20—50 droppels vinum stibiatum tot braking toe. Ik heb daaromtrent geene ondervinding.

Gift en Vorm. De merc. solub. Hahnem. geeft men inwendig van $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, 1—5 grein, 2—4 maal daags, het best in poedervorm of pillen; zij worden evenwel door zonlicht en warmte spoedig ontleed. Men vermijde zuren, zure zouten, zoutvormers, zwavellever, vaste loogen.

Nº. 1145. R_p. Merc. solub. Hahnem. gr. j,

Subcarb. magnes. gr. v,

Liquirit. coctae $\mathfrak{D}$ j:

M. f. pulv. disp. dos. tal. xvj.

S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

(HIMLY. tegen primaire chancres, nadat reeds 8 dagen calomel is toegediend.)

Nº. 1146. R_p. Mercur. solub. Hahnem. gr. vj,
 Opii puri gr. iv,
 Lapid. canceror. gr. xxiv,
 Sacchar. albi 3 iij.
 M. f. pulv. div. in xij part. aeq.
 D. S. 3 maal daags 1 poeder.

(WENDT, bij pas ontstaan zijnde primaire chancres en zoodanige secundaire syphilis.)

Nº. 1147. R_p. Merc. solub. Hahnem. ϑ β ,
 Adip. suillae 3 j.
 M. exactiss. f. ung. det. in olla alba.
 S. Eene kleine-erwt-grootte in het oog te brengen.

(BLASIUS, tegen blennorrhoea ocul. bij nog niet geheel on-geprikkelde toestand, wanneer de roode of witte praecipitaatzelf nog niet verdragen worden.)

*PROTOXYDUM STIBII ALBUM, *Stibium s. Antimonium oxydatum album*, *Antimonium diaphoreticum ablutum s. simplex*, *Acidum stibiosum et stibicum*, *Oxydum stibii*, *Mercurius vitae*, *Pulvis Algarotti*, *Materia perlata Kerkringii*, Wit Spiesglansverzuursel. Dit door BOERHAAVE, TISSOT, STAHL, STOLL en anderen zoo hoog geachte praeparaat, een krachtig sudoriferum non calidum bij rheumatisch en catarhaal lijden der ademhalingswerktuigen, der ledematen, ten gevolge van verkoeling, ten tijde der griep, geraakte in vergetelheid, tot dat vóór weinige jaren sommige artsen weder hunne opmerkzaamheid er op vestigden.

Gift en Vorm. Inwendig p. d. 5, 10—20 grein, alle 2 uren in poeder en mixturen.

Nº. 1148. R_p. Antimon. diaphor. 3 β ,
 Nitri depurati 3 j,
 Tisanae pectoral. $\overline{3}$ iv,
 Syr. rhoeados $\overline{3}$ j.
 M. Alle $\frac{1}{2}$ uren 1 eetlepel vol.

(*Potio antipleuritica Pierquini.*)

*N°. 1149. R_p. Flor. chamomill. $\varnothing$ j,
 Antimon. diaphoret.,
 Subcarb. potassae $\overline{aa}$ $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal, vj.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.
 (*Pulvis febrifugans Mortoni.*)

*N°. 1150. R_p. Oxydi stibii albi gr. x,
 Liquiritae coctae $\varnothing$ j,
 M. f. pulv. disp. dos. viij.
 S. Alle 2 uren 1 poeder.

(Mostr, met uitstekend gevolg bij griep, met bloedige sputa en kramphoest, op den 5^{den} dag der ziekte.)

PRUNUS CERASUS LINN. (Cl. XII, Ord. 1, Icosandria Monogynia, Ord. nat. *Rosaceae*). De versche zure kersen (*Cerasa acida nigra*) dienen ter bereiding van den *Syrupus cerasorum nigrorum*; het afkooksel van de gedroogde kersen vormt eenen zeer aangename, verkoelende, zacht purgerende drank in koortsachtige ziekten. Ook dienen zij tot de bereiding van het *Aqua cerasorum nigrorum*, dat, daar de gestampte pitten mede gebezigd worden, zeer zwak blaauwzuurhoudend is (SACHS).

*PRUNUS LAUROCERASUS L. (Class. XII, Ord. 1, Icosandria Monogynia, Ord. nat. *Rosaceae*). De bladen (*Folia laurocerasi*) worden ter bereiding van het Laurierkerswater (*Aqua laurocerasi*) gebezigd. Hoewel dit water blaauwzuurhoudend is, grijpt het evenwel veel minder het bloed- en zenuwleven aan dan *Acidum hydrocyanicum*, waardoor het bij sensible personen en in alle gevallen, waar dit laatste is aangewezen, boven hetzelfde de voorkeur verdient, b. v. tegen neuroses, prosopalgie, tussis convulsiva, angina pectoris, cardialgie, carcinoma uteri, hypochondria, melancholia, mania ex causa atrabilari, ascarides, enz. De *Oleum laurocerasi* is zeer vergiftig, zoodat slechts $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ droppel p. d. behoorlijk verdund en in liquor anodynus opgelost, toegediend mag worden. Het *Aqua laurocerasi* geeft men van 10, 20, 50—50

druppels, 3 maal daags; bij mixturen en emulsiones voegt men 3 j—3 ij. Uitwendig bezigt men in oogwaters tegen pas ontstaan zijnde maculae corneae, volgens HARLEY, 3 β —3 j op 3 j aq. rosarum; JÜNGKEN vond ook bij den chronischen vorm daarvan nut. Er werden dagelijks 2—4 maal eenige druppels in het oog gebragt. PITTSCHAFT (*HUFELAND's Journal*, 1822 Sept.) prijst zeer tegen angina pectoris aan:

*N°. 1151. R_p. Tinct. opii simpl. 3 j,
Aquae laurocerasi 3 ij.
M. S. Alle 2 uren 10—15 druppels.

BERNDT geeft tegen hevige prosopalgie:

*N°. 1152. R_p. Extr. belladonnae gr. iv,
Aq. laurocerasi 3 β .
S. 3 maal daags 50 druppels.

Het elixir anticatarrhale Hufelandi, tegen griep, bevat ook aq. laurocerasi. SOBERNHEIM (l. c. p. 31) prijst tegen hartziekten aan:

*N°. 1153. R_p. Inf. herb. digit. (ex 3 β) 3 vj,
Aq. laurocerasi 3 ij,
Sy. cerasorum 3 j.
M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

Dezelfde prijst tegen erethische, met pijnlijke erectiones verbondene gonorrhoea:

*N°. 1154. R_p. Emuls. sem. pap. albi 3 vj,
Aq. laurocerasi 3 j,
Syr. rheados 3 j.
S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

FRICKE geeft met goed gevolg, tegen ontstekingsaardigen druisper, druppels uit aq. laurocerasi 3 β , tinct. kalina 3 ij, alle 2 uren 40—50 druppels in haverslijm. Tegen hardnekkig,

zeer pijnlijk, reumatisch-arthritisch zenuwlijden, prijst Rust aan:

*N°. 1155. R_p. Extr. belladonnae 3 j,
 solve aq. laurocerasi $\overline{3}$ ij,
 Aeth. sulphurici 3 β .
 M. S. Uitwendig in te wrijven.

Het *Liquor antereithicus Hufelandi* bestaat uit:

N°. 1156. R_p. Aq. laurocerasi,
 Aq. vegeto-mineralis Goulard. aa $\overline{3}$ ij,
 Aq. rosarum,
 Aceti vini aa $\overline{3}$ iij.
 S. Omgeschud als wassching te gebruiken.

(HUFELAND, z. *Pharm. paup.* de 1852, tegen hevige neuralgiën met erethismus van de organa genitalia, en de hieruit voortkomende pollutiones, nymphomanie, satyriasis, hysterie, hypochondrie.) Tegen hevig aanbeijenlijden prijst TOMMASSINI eene pap aan uit broodkruim en aq. laurocerasi; ook genas men daarmede te Triëst prosopalgie (z. SCHMIDT's *Jahrb.* 1828, Bd. 17, Heft 5.): JANIN (*Bulletin de^s scienc. méd.* 1829, Januarij) prijst tegen de lancinerende pijnen van carcinoma en bij herpes exedens:

N°. 1157. R_p. Ung. rosati $\overline{3}$ ij,
 Ol. laurocerasi aeth. 3 j.
 M. S. 2—5 maal daags op linnen gestreken aan te wenden.

*PRUNUS PADUS L. (Cl. XII, Ord. 1, Icosandria Monogynia, Ord. nat. *Rosaceae*). De bast van den Vogelkersboom (*Cortex pruni padi*) is ten onregte door SOBERNHEIM vergeten, daarentegen niet door DIERBACH (*Entdeck.* de 1828 p. 454). Zij is een werkzaam middel bij chronisch reumatismus en zoodanige jicht (BRENNER, Most) en een groot palliativum bij phthisis pulmonalis. ROTTSCHER (*BRANDES Archiv*,

Bd. 4, S. 542) heeft een *Aqua herbae pruni padi* bereid, dat aan phthisici groote verligting verschaft. Ook tegen hartziekten verdient het middel de opmerkzaamheid (*Samml. auserl. Abhandl. f. prakt. Aerzte*, Bd. 50, S. 109). Een tegen jicht zeer werkzaam volksmiddel is de versehe bast der kleinere takken van dezen boom. Een handvol wordt met 6 koppen water gedurende $\frac{1}{4}$ uur gekookt en warm gedronken, waarop sterk zweet volgt, dat in het bed afgewacht moet worden. Ik heb, door het 5 maal herhalen van deze thee, menschen in 6 dagen van jicht zien genezen, die reeds 8 weken en langer te vergeefs andere antarthritica gebruikt hadden en nagenoeg geen arm bewegen konden. Tegen tusschenpoozende koorts en syphilis secundaria heeft men den cortex pruni padi ook nuttig bevonden (z. BURDACH l. c. III. p. 510).

*PRUSSIAS FERRI CUM ALUMINA, z. *Cyanuretum ferri*.

*†PRUSSIAS HYDRARGYRI, *Cyanuretum hydrargyri*, *Mercurius hydrocyanicus*, *Hydrargyrum cyanatum* s. *borussicum*, s. *hydrocyanicum* s. *zoöticum*, Blaauwzuur Kwikzilververzuursel, Blaauwstof-kwik. Dit middel werd het eerst door SCHEELE daargesteld; HORN in Duitschland en CHAUSSIER in Frankrijk waren de eersten, die het geneeskundig aanwendden. Veel proeven werden er met hetzelfde door OLIVIER, PARENT, MENDOZA en anderen in het werk gesteld, maar tot nog toe is het middel nog niet genoeg gekend. Men heeft het voornamelijk tegen secundaire syphilis aanangeprezen, waar het in matige doses geene salivatie voortgebragt heeft, en zelfs door zwakke personen wordt verdragen (HORN, THAER). In de *Charité* te Berlijn geeft men het tegen hardnekkige, syphilitische hoofdpijn met uitstekend gevolg; even zoo ook DAMMANN (*SCHMIDT's Jahrb.* Bd. 51, S. 155). De laatste geeft het in alle ziekte-toestanden, waar het calomel is aangewezen, maar salivatie nadeel aanbrengen kan. FISCHER prijst eene zalf uit x—xv gr. blaauwstofkwik op $\frac{3}{4}$ j axung. tegen eczema, gutta rosacea.

Dosis en Vorm. Men geeft $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{12}$, $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ grein 2—5 maal daags in oplossing of pillen, niet in poeders. Op $\frac{3}{4}$ j gorgeldrank rekent men gr. β —j, op $\frac{3}{4}$ j axung. 1—2 grein.

MENDOGA schrijft $\mathfrak{D}$ β in aq. destill. $\mathfrak{E}$ j en laud. liq. Syd. 3 j voor, waarvan hij aan syphilitischen 's morgens en 's avonds 1 eetl. vol in decoct. sarsaparillae of gerstenslijm toedient. PARENT's pillen tegen syphilis bestaan uit cyanur. hydrarg. gr. vj, opii puri gr. xij, micae panis 3 j, waaruit 96 pillen vervaardigd worden. De lijder neemt aanvankelijk 's morgens en 's avonds slechts 1, later 2—5 pillen in. Bij syphilitische mond- en keelzweren prijst BRERA zijn gargarisma aan, uit 40 grein cyanur, hydrarg., 1 $\mathfrak{E}$ dec. hordei en $\frac{3}{4}$ j mel rosarum (z. LINCKE l. c. p. 738.)

PSEUDANGUSTURINUM, z. *Brucinum*.

PSEUDOMORPHINUM, z. *Opium*.

PSYCHOTRIA EMETICA, z. *Emetinum*.

PTISANA SUDORIFERA OECONOMICA, z. *Guajacum officinale*.

†PUITAALTRAAN, z. *Liquor hepatis mustelae fluviatilis*.

PULPA CASSIAE, z. *Cassia fistula*.

*PULPA TAMARINDORUM, z. *Tamarindus indica*.

††PULSATILLA NIGRICANS, z. *Anemone pratensis*.

PULVIS ABSORBENS STOMACHICUS BRERAE, z. *Menispermum palmatum*.

PULVIS ADSTRINGENS BOERHAAVII, z. *Supersulphas aluminae et potassae*.

*PULVIS ADSTRINGENS BRERAE, z. *Croton eluteria*.

*PULVIS ADSTRINGENS GRIMALDI, z. *Subcarbonas ferri*.

PULVIS AD DYSURIAM, z. *Althaea officinalis*.

PULVIS AD MAMILLAS GAVARRETI, z. *Gummi arabicum*.

PULVIS AëROPHORUS Ph. BELGICAE, z. *Carbonas sodae completum*.

*PULVIS AëROPHORUS Ph. BOR., — VOGLERI, z. *Acidum carbonicum*.

PULVIS AëROPHORUS C. MAGNESIA ALBA, z. *Subcarbonas magnesiae*.

PULVIS AëROPHORUS MARTIALIS HUFELANDI, z. *Tartas potassae ferruginosus*.

*PULVIS ALGAROTTI, z. *Protoxydum stibii album*.

PULVIS ALUMINIS COMPOSITUS Ph. ANGL., z. *Supersulphas aluminae et potassae*.

*PULVIS ANODYNUS MOSTII, z. *Subcarbonas calcis*.

*PULVIS ANTARTHRITICUS DUCIS PORTLANDII, z. *Gentiana lutea*.

*PULVIS ANTARTHRITICUS MOSTII, z. *Piper cubeba*.

*PULVIS ANTATROPHICUS HUFELANDI, z. *Ferrum pulveratum*.

PULVIS ANTEPILEPTICUS AD GUTTETAM, z. *Dictamnus albus*.

PULVIS ANTEPILEPTICUS HUFELANDI, z. *Viscum album*.

PULVIS ANTEPILEPTICUS MARCHIONIS, z. *Subcarbonas magnesiae*.

*PULVIS ANTEPILEPTICUS MOSTII, z. *Gentiana lutea*.

*PULVIS ANTEPILEPTICUS NIGER STRUVII, z. *Dictamnus albus*.

PULVIS ANTEPILEPTICUS RAGOLO, z. *Agaricus muscarius*.

PULVIS ANTEPILEPTICUS SOBERNHEIMII, z. *Subcarbonas calcis*.

PULVIS ANTILYSSUS DAEHNII, z. *Meloë majalis*.

PULVIS ANTIPHLOGISTICUS HUFELANDI, z. *Nitras potassae*.

*PULVIS ANTIPODAGRICUS PORTLANDII, z. *Gentiana lutea*.

*PULVIS ANTISCROPHULOSUS GOELISHII, z. *Subcarbonas calcis*.

*PULVIS ANTISPASMODICUS INFANTUM, z. t. z. p.

PULVIS ANTISPASMODICUS Ph. BELG., z. *Nitras potassae*.

*PULVIS ANTISPASMODICUS SIMPLEX MOSTII, z. *Gentiana lutea*.

*PULVIS AROMATICUS, z. *Cardamomum minus*.

PULVIS ASARI COMPOSITUS, z. *Asarum europaeum*.

*PULVIS CARDINALIS, z. *Cinchona*.

*PULVIS CARMINATIVUS ET LAXANS MOSTII, z. *Carum carui*.

PULVIS CARTHUSIANORUM, z. *Hydrosulphuretum stibii*.

*PULVIS CATARRHALIS ANODYNUS SCHNEIDERI bestaat uit sulphur. aurati antim., extr. hyoseyami aa gr. β ,

518 PULVIS CATARRH. ANODYNUS — DIURETICUS Ph. BORUSS.

eleosaccharum foeniculi ʒ j. SCHNEIDER (HUFELANDS *Journ.* 1844, Junij, pag. 69) prijst dit poeder, 's avonds toegediend. tegen kwellende nachtelijken hoest bij griep aan. Ook ik heb hetzelfde zeer werkzaam bevonden.

†PULVIS CHALYBEATUS BOURTONI is het uit eene solutio sulphatis ferri van zelve nedervallende praecipitaat.

PULVIS CNOXII, z. *Chloruretum calcis*.

†PULVIS COMITIS DE WARNICK, z. *Pulvis cornachini*.

*PULVIS COMTISSAE DEL CINCHON, z. *Cinchona*.

†PULVIS CORNACHINI s. COMITIS DE WARNICK s. DE TRIBUS is een mengsel uit scammonium, oxydum stibii album en gezuiverden wijnsteen. Men gaf het (hoofdbestanddeel van het beroemde AILHAUDS poeder) als solvens en purgans ook tegen intermittens (z. BURDACH, l. c. II. p. 127).

PULVIS COSMETICUS PHARM. BATAV., z. *Amygdalus communis*.

PULVIS COSMII, z. *Acidum arsenicosum*.

PULVIS DENTIFRICIUS HESSELBACHII, z. *Acorus calamus*.

PULVIS DENTIFRICIUS HUFELANDI, z. *Cinchona*.

PUSVIS DENTIFRICIUS Ph. SILESII ET SCHUBARTHII, z. *Carbo vegetabilis*.

*PULVIS DENTIFRICIUS LOCKSTÄDTII, z. *Subcarbonas calcis*.

PULVIS DENTIFRICIUS MAGENDIE, z. *Chloruretum calcis*.

*PULVIS DEPRIMENS ET ADSTRINGENS BRERAE, z. *Gummi kino*.

†PULVIS DE TRIBUS, z. *Pulvis cornachini*.

*PULVIS DIAPHORETICUS HUFELANDI, -GRAEFFII, z. *Camphora*.

PULVIS DIATRAGACANTHAE, z. *Gummi arabicum*.

*PULVIS DIGESTIVUS BERENDSII, z. *Phosphas sodae*.

PULVIS DIGESTIVUS UNZERI, z. *Sulphas potassae*.

PULVIS DIURETICUS BRERAE, z. *Digitalis purpurea*.

PULVIS DIURETICUS Ph. BORUSS. MILIT., z. *Scilla maritima*.

*PULVIS DOWERI, z. *Opium*.

PULVIS ECPHRACTICUS SELLII, z. *Matricaria chamomilla*.

*PULVIS EMULSIVUS TADDEI, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

*PULVIS EPILEPTICUS AD GUTTETAM, -NIGER STRUVII, z. *Dictamnus albus*.

*PULVIS FEBRIFUGUS MORTONI, z. *Protoxydum stibii album*.

PULVIS FEBRIFUGUS PAUPERUM, z. *Geum urbanum*.

*PULVIS GALACTOPOËTICUS HUFELANDI ET ROZENSTEINII, z. *Meum foeniculum*.

PULVIS GEOFFROYAE, z. *Geoffroya surinamensis*.

*PULVIS GLYCYRRHIZAE COMPOSITUS, z. *Glycyrrhiza glabra*.

*PULVIS GRIMALDI, z. *Subcarbonas ferri*.

*PULVIS GUMMOSUS, z. *Gummi arabicum*.

*PULVIS HAEMOSTATICUS GRAEFII et RICHTERI, z. *Sulphas cupri*.

†PULVIS HYPNOTICUS KRIELII, z. *Aethiops mineralis* via humida paratus.

*PULVIS JESUITICUS, z. *Cinchona*.

*PULVIS INFANTUM ROSENSTEINII, z. *Carum carui*.

*PULVIS IPECACUANHAE OPIATUS, z. *Opium*.

PULVIS KNOXII, z. *Chloruretum calcis*.

*PULVIS LIQUIRITIAE COMPOSITUS, z. *Cassia senna* et *Glycyrrhiza glabra*.

*PULVIS LAXANS ET CARMINATIVUS HYPODOND. MOSTII, z. *Carum carui*.

*PULVIS MAGNESIAE CUM RHEO, z. *Subcarbonas magnesia*.

PULVIS MARTIALIS ANGLICUS, z. *Ferrum pulveratum*.

PULVIS MITIGANS WEPFERI, z. *Althaea officinalis*.

PULVIS NITROSUS CINNABARINUS, z. *Nitras potassae*.

*PULVIS OPHTHALMICUS ANTIRHEUMATICUS MOSTII, z. *Camphora*.

*PULVIS OPIATUS, -OPII COMPOSITUS, z. *Opium*.

*PULVIS PATRUM, z. *Cinchona*.

PULVIS PECTORALIS, z. *Cassia senna*.

PULVIS PECTORALIS CURELLA, z. *Glycyrrhiza glabra*.

*PULVIS PECTORALIS SELLII, z. *Camphora*.

PULVIS PECTORALIS VOGLERI, z. *Centaurea benedicta*.

PULVIS PECTORALIS WEDELII, z. *Sulphur depuratum*.

*PULVIS PLUMMERI SIMPLEX ET COMPOSITUS, z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

*PULVIS PRO INFANTIBUS, z. *Subcarbonas magnesiae*.

PULVIS PRO INFANTIBUS HUFELANDI, z. *Rheum pal-
matum*.

PULVIS PSORICUS PIDERITI, z. *Sulphuretum stibii ni-
grum*.

PULVIS PURIFICANS HUFELANDI, z. *Guajacum officinale*.

PULVIS PURIFICANS JASSERI, z. *Sulphuretum stibii
nigrum*.

PULVIS SALINUS COMPOSITUS, z. *Nitras potassae*.

PULVIS SCLOPETARIUS, Buskruid. Dit bekende meng-
sel van zwavel, houtskool en salpeter is een volksmiddel tegen
dyspepsie en gastricismus. Men neemt 1—2 theel. vol met
brandewijn in. LEONHARD (SACHS med. Centralzeitung, 1140,
H. 7, pag. 156) vond het volgende tegen scabies werkzamer
dan zwavel en groene zeep:

Nº. 1158. R_p. Pulv. sclopetar. $\frac{3}{4}$ β,

Sal. culinar. $\frac{3}{4}$ iv,

Spir. frumenti $\frac{3}{4}$ viij.

M. S. 2—3 maal daags 1—2 eetl. vol, op de
lijdende plaatsen in te wrijven; daarbij in-
wendig vlierthee en verblijf in eene warme
temperatuur.

PULVIS STERNUTATORIUS GRIFFITHII, z. *Oxydum
ferri rubrum*.

PULVIS STERNUTATORIUS ORDINARIUS, z. *Teucrium
marum*.

PULVIS STERNUTATORIUS Ph. BELG., z. *Asarum euro-
paeum*.

PULVIS STERNUTATORIUS Ph. BORUS., z. *Convallaria
majalis*.

PULVIS STERNUTATORIUS—PUNICA GRANATUM. 321

PULVIS STERNUTATORIUS Ph. HANNOV., z. *Veratrum album*.

PULVIS STERNUTATORIUS Ph. PARIS., z. *Asarum europaeum*.

PULVIS STERNUTATORIUS SANCTI ANGELI, z. t. z. p.

PULVIS STOMACHICUS BIRCKMANNI ET QUERCETANI, z. *Arum maculatum*.

PULVIS STYPTICUS LENTINI ET OSIANDERI, z. *Gummi arabicum*.

*PULVIS TEMPERANS, z. *Nitras potassae*.

PULVIS VERMIFUGUS Ph. PARIS, z. *Ceranium helminthochortos*.

*PUNICA GRANATUM L. (Cl. XII, Ord. 1, Icosandria Monogynia, Ord. nat. *Granateae* Don.), Gewone granaat. De granaatwortelbast (*Cortex rad. granati*) komt van deze plant. De *Poma granati*, alsook de *Flores granati* s. *balau-siorum* waren reeds den Ouden als anthelminthicum bekend. GOMEZ genas 14 lijders, die ten gevolge van taenia cataleptisch en epileptisch geworden waren, volkomen daarmede. Zeer werkzaam is het middel bij de kort gelede soort. BUCHANAN, GENDRIN, DESLANDES, FLEMMING, WOLF, RADIUS, MEISINGER (*Med. Jahrb. d. Oesterr. Staats*, 1854, Bd. 4, St. 4), BERTHOLD en GUTMANN bevestigen de geneeskracht van hetzelfde, voornamelijk van den verschen bast. Gewoonlijk gaat na de tweede, op den volgenden dag toegediende dosis de worm af. Waar dit niet het geval is, helpt ook de voortgezette toediening niets. Zoo er zich misselijkheid, braking, diarrhoea voordoen, moet men kleinere doses in grootere tusschenruimten toedienen. RICHARD prijst het middel ook aan tegen atonischen fluor albus.

Gift en Vorm. Men geeft den *Cort. rad. granati* inwendig p. d. $\varnothing$ j, 3 β —3 j, alle 1—2 uren in afgietsel, afkooksel, poeder, het *Extr. cort. rad. granat. spirituosum* p. d. van 3 β —3 j, alle $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ uren tegen bandworm.

Nº. 1159. R_p. Extr. spirit. cort. rad. granat. 3 vj,

Aq. menthae,

Aq. flor. tiliae,

Succi citri aa 3 ij.

S. Alle $\frac{1}{4}$ uren $\frac{1}{4}$ gedeelte in te nemen.

(DESLANDES, tegen taenia.)

N°. 1160. R_p. Pulv. cort. rad. granati 3 β,

Sacchari albi 9 j.

M. f. pulv. disp. dos. tal. viij.

S. 's Morgens nuchteren alle uren 1 poeder in te nemen.

(OSANN, tegen bandworm.)

N°. 1161. R_p. Cort. rad. gran. rec. pulv. 3 j,

Cort. peruv. fusci pulv. 3 ij,

Bals. copaivae s. q.

ut fiant boli gr. xij, consp. cinn.

S. 's Morgens en 's avonds één.

(RICHARD, tegen chronischen fluor albus.)

*PURGANTIA, CATHARTICA, LAXANTIA, Purgeermiddelen. Deze middelen zijn zeer talrijk, en worden te regt het veelvuldigst aangewend. Hunne werking is direct: verwijdering der contenta, vermeerderde werkzaamheid der afscheidende werktuigen en daardoor vermeerderde afscheiding van vochten, en versnelde, dikwijls ook versterkte motus peristalticus des darmkanaals. Indirect en ten gevolge van het directe effect beperken zij de voeding van het ligchaam, en brengen vermindering der op het ligchaam werkende prikkels en verminderde werkzaamheid des irritabilen stelsels te weeg, indien niet door de stimulerende eigenschap, zoo als door de purgantia sensu strictiori, de som de prikkels nog wordt vermeerderd; verder volgt ook op hunne toediening vermeerderde resorptio in de huid en in andere systemen van het menschelijk ligchaam, derivatie van het naar het hoofd en de borstorganen dringende bloed, alsook van de aldaar gezetelde ziekteprikkels, vermeerderde pisafscheiding, verhoogde werkzaamheid der geslachtswerktuigen, consensuele invloed op de organen van den onderbuik, de hersenen, zenuwen, zin-

tuigen, op het bloed- en watervaatstelsel, en wel wegens consensus van deze werktuigen met het darmkanaal. Uit de geheele omstemming van den dunnen darm, nog meer evenwel van den dikken darm en de onderbuikszenuwen door purgantia, verklaart het zich, hoe J. C. v. AILHAUD, STOLL, HAMILTON, MAX. SIMON (*Archiv. général. de Méd.* 1854. Junij, p. 170) en ik zelf dikwijls zulke heerlijke gevolgen bij verouderde kwalen, vooral neuroses, daarvan gezien hebben. In chronische ziekten zijn kleine doses van die middelen, welke wij in grootere als drastica kennen, dikwijls uitmuntend werkzaam, en het is om die reden, dat hier van dezelve wordt melding gemaakt, hoewel zij overigens niet in de bijzondere, maar in de algemeene geneesmiddelleer dienen behandeld te worden. De *Laxantia*, *Eccoprotica*, laxeermiddelen, waartoe, met uitzondering van de ol. ricini, alle vette oliën, de subcarb. magnesiae, terra fol. tartari, tart. tartarisat., sal polychrest., pulpa et fructus tamarindorum, manna, als de zachtste, en voor kleine kinderen alleen gebruikelijke, en de *Laxantia frigida*, *antiphlogistica*, als sal Glauberi, sal amarum, cremor tartari, tart. vitriolatus, het bitterwater van SAIDSCHÜTZ en PULNA, merc. dulcis en tart. emeticus behooren, deze laxantia sensu strictiori verslappen het darmkanaal, vermeederen de waterige afscheidingen, vermeederen wel is waar den motus peristalticus, doch versterken denzelven niet, en verzwakken het vaat- en spierstelsel. De *Purgantia* in engeren zin (de eigenlijke purgeermiddelen in tegenoverstelling van de laxeermiddelen), die ook *Purgantia drastica*, *calida* heeten, prikkelen door hun harstachtig bestanddeel het darmkanaal, versnellen en versterken den motus peristalticus, vermeederen de afscheiding in den tubus intestinalis, zonder dezelve waterig te maken, en verzwakken eerst dan, wanneer zij in groote doses te lang worden toegediend. Tot dezelve behooren, van de zwakkere tot de sterkere opklimmende, de fol. sennae, rad. rhei, rad. jalapae, ol. ricini, flor. et lac sulphuris, en de eigenlijke drastica resin. jalapae, aloë, scammonium, gummi guttae, rad. bryoniae, elaterium, colocynthis, rad. hellebori nigri, oleum crotonis, grana tiglij. In het algemeen worden de

purgantia toegediend: bij ophooping van schadelijke stoffen, gal, slijm, bloed, enz. in het darmkanaal, wanneer overigens geene emetica zijn aangewezen; bij langdurende ophooping van schadelijke excrementa, bij te consistente, vaste hoedanigheid derzelve, bij reeds aanwezige of te duchten ziekten uit retentio der normale excretiones voortkomende, bij te tragen, abnormen motus peristalticus, bij aanwijzing tot onttrekking van sereuse vochten, ter beperking van copieuse, abnorme afscheidingen, ter versterking der resorptio, tot afleiding van congestie van bloed naar het hoofd, naar de huid, tot omstemming van de werkzaamheid van vaten en zenuwen in verwijderde deelen; van daar bij hoofdaandoeningen, huidziekten, bij krankzinnigheid, exsudaten en extravasaten van allerlei aard. — De juiste aanwending der purgantia maakt een deel van de gewigtige anti-gastrische geneesmethode uit, en is een onderwerp der algemeene therapie. SCHROEDER, BRENDÉL, RICHTER, STOLL en TISSOT hebben zich hiermede bijzonder bezig gehouden. Het gevolg daarvan was misbruik, hetwelk in Duitschland gelegenheid voor het *Brownsche* systeem daarstelde, waardoor eensdeels wel het misbruik van purgantia opgehield, doch overigens ook dáár purgantia werden vermeden, waar zij noodwendig waren aangewezen. HUFELAND en anderen komt de verdienste toe, van de aanwijzing voor purgantia en hun gepast gebruik vastgesteld te hebben. Moeijelijk zal daarom de rationele arts, welke zich de leer van deze mannen heeft eigen gemaakt, den Franschen geneesheer LE ROY, welke onlangs de purgantia nagenoeg als algemeen middel aanbeval, volgen, en zich bij de behandeling zijner zieken van dien weg laten afbrengen, dien de beste practici reeds geheiligd hebben.

De keuze dezer middelen vordert evenwel een fijnen praktischen tact, en het is deze, welke onze Ouden bij uitstek bezaten. Wanneer STIFFT (l. c. Bd. I, p. 520—476 en Bd. II, S. 4—329) de helft zijner geneesmiddelleer bezigt om over purgantia te spreken, moet hij van derzelfer gewigt wel overtuigd zijn. Hij kende reeds zeer goed de deriverende werking der purgantia, den heilzamen invloed, welchen zij op het zenuwknopstelsel uitoefenen, de vermindering der vochten,

welke zij voortbrengen, en de daaruit volgende afleiding van verstopping in lever, milt, pancreas en spoedigere resorptio. Sommige purgeermiddelen zijn hem gelijktijdig wormdrijvende, tonische, versterkende, inciderende, resolverende, vochten verbeterende, bederfwerende middelen. Geeft men ze in kleine, niet purgerende doses, dan bevorderen zij de huiduitwaseming en urinafscheiding, vooral wanneer men er nog resolventia bijvoegt. Zoo zijn de zachtere laxantia de beste hydragoga, waarvan de cremor tartari bovenaan staat, en bij zeer drooge, torpide, oude waterzuchtigen gummi gutti. Zeer eenzijdig handelen zij, die, even als vroeger een HELMONT, PARACELsus, BROWN en anderen, de heilzame, meer uitgebreide werking der purgantia ontkennen. Bij alle chronische ziekten geven wij ze evenwel niet aanhoudend, maar slechts alle 4 of 5 dagen ééns, b. v. bij hysterie, krampen met obstructie, veneuse verstoppingen; op de andere dagen geeft men de overige aangewezen middelen. Onder de middenzouten laat zich het walgelijk smakende *Sal Glauberi* moeilijk innemen; beter is de *Sulphas magnesiae*, b. v. bij de inf. laxat. nog beter *phosphas sodae* (z. o. Voorschrift N°. 1197). — 'De tart. depur., het *acidum tartar.* en *sal acetosellae* zijn te regt buiten gebruik geraakt; zij brengen veel kolijkpijnen te weeg, en het zuringzuur, dat in oude verkoelende poeders nog voorkomt, is vergiftig, en werkt als blaauwzuur (z. NEUMANN, l. c. p. 7). Het *Oleum Ricini* is daar, waar elke prikkel op de darmmucosa, b. v. bij kraamvrouwen, schadelijk is, onontbeerlijk. Men geeft ze met ol. pap. albi in emulsio. Ondoelmatig is de verbinding met zouten; want waar deze passen, heeft men de oleum ricini niet noodig. » De Crotonolie (*Oleum crotonis tiglii*) is een vergift,» zegt NEUMANN (l. c. p. 8), » prikkelt hevig het darmkanaal, en is, hoewel ze onzeker werkt, in kleine doses een goed laxans; bij sommigen is 1 droppel, bij anderen zijn nog geen 6 toereikend.» NEUMANN prijst de olie daarom niet aan. Ik heb zeer dikwijls 6—10 druppels, met boomolie vermengd, bij kinderen in de navelstreek laten inwrijven, waarop 2—3 sedes volgden. Ook SCHNEIDER liet bij kinderen, die ongaarne geneesmiddelen innemen, van 6 drop-

pels ol. crotonis en 3β ol. nuc. jugland., 3 maal daags 1 theel. vol inwrijven (z. DIERBACH, l. c. p. 729).

Voor kinderen schrijven vele artsen als laxans den *Syr. sennae* voor; het middel brengt evenwel kolijkpijnen te weeg, hetgeen de *Syr. e rhamno cathart.* niet doet (NEUMANN). Bij kinderen kan men ook 's avonds $\frac{1}{2}$ —1 drach. fol. sennae met 2 kopjes koud water laten macereren en in de doorgezegene vloeistof den volgenden morgen koffij laten koken. Dit middel heeft niets eigendommelijks in smaak, en werkt desniettegenstaande zeker (FRAENKEL, l. c. p. 40). Bij geprikkelden toestand van de mucosa intestinorum van kinderen is Voor-schrift N°. 1189 zeer geschikt, alsook het volgende:

N°. 1162. R_p. Inf. fol. sennae (ex 3 j—3 ij) $\bar{3}$ v,
 Gummi arabici 3β ,
 Ol. amygdal. dulc. $\bar{3}\beta$,
 M. f. emuls. cui adde:
 Sacchari albi $\bar{3}\beta$.
 S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

Slechts drie voorwaarden bestaan er voor vermeerderde darmontlasting: óf vermeerderde motus peristalticus, óf vermeerderde afscheiding der mucosa, óf eindelijk ook opheffing der in den blinden darm plaats grijpende stremming van den spijsbrij. Ééne oorzaak, zegt NEUMANN te regt, kan alle drie voorwaarden gelijktijdig daargestellen, doch ieder op zichzelf brengt diarrhoea te weeg; de verschijnselen moeten evenwel bij elk dezer voorwaarden verschillen. Zoo alleen de peristaltische beweging vermeerderd is, zonder aanmerkelijke verandering van de afscheiding der darmmucosa, zoo worden er harde of ten minste gevormde faeces ontlast, zonder verlies van eetlust, zonder dorst. Zoo evenwel de afscheiding van het darmkanaal vermeerderd is, volgen er waterige sedes, meestal met vele flatus vergezeld; de dorst is daarbij zeer vermeerderd en de eetlust verloren. Zoo werken alle zouten en laxerende minerale wateren. Wanneer de stremming van den spijsbrij in den blinden darm is opgeheven, zijn de verschijnselen veel menigvuldiger, en verschillen

naar de oorzaken, die hierop werkten. Nagenoeg elke aanmerkelijke koorts heft deze op, daar alle afscheidingen alsdan veranderen en bij gevolg ook die, op welke deze stremming berust. Volgens NEUMANN kunnen psychische invloeden, voornamelijk vrees, haar oogenblikkelijk opheffen. Er zijn personen, die bij elk hevig onweder zoodanig in angst geraken, dat zij laxeren moeten. Hier verhoudt zich de zaak evenwel anders. Niet de angst voor het weder, maar de verhoogde sensibiliteit van het zenuwknopstelsel voor electriciteit, is de oorzaak van dit verschijnsel. (*)

Om de te trage darmontlasting te bevorderen zijn reeds zoodanige purgantia voldoende, die slechts den motus peristalticus vermeerderen. Hier zijn eene veranderde dieet, het drinken van veel water, vruchten enz. reeds voldoende; of men neemt 's morgens 1 kop thee van 3 β —3 j fol. sennae, of ook 's avonds eene kleine hoeveelheid aloë en rheum in pillenvorm. De senna moet slechts geinfundeerd, niet gekookt worden, daar men anders de buikpijn veroorzakende extractiefstof mede in het aftreksel verkrijgt. Het meest geliefkoosde middel van vele artsen blijft nog steeds ten onregte het electuar. lenitivum, hetwelk van 1—3 theel. vol wordt ingenomen. Bij habituele verstopping van jonge, spastische personen is het de versehe honig (*Mel despumat. recens*), des morgens nuchteren ingenomen, waarmede men, weken lang voortgaande, den stoelgang het best regelt. NEUMANN (l. c. p. 10) prijst hem hier zeer aan; daarentegen laakt hij te regt het dagelijks herhaald gebruik van lavementen, vermits de darmen daardoor aan eene anti-peristaltische beweging gewoon worden. Deze zijn alleen geschikt om spoedige ontlasting voort te brengen; chronische verstoppingen kunnen zij daarentegen slechts begunstigen.

Onder de drastische purgantia staat de *Radix jalapae* boven aan. Men geeft denzelven p. d. 3 β —3 j met eenige greinen calomel. De jalapeharst, in alcohol opgelost als tinct. resinae jalapae, is een hevig drasticum, en niet voor kinderen,

(*) Hierin gelooven wij van den Schrijver te moeten verschillen. Het is wel degelijk de angst, die dit uitwerksel te weeg brengt. Wij nemen hetzelfde verschijnsel waar bij gelegenheden, waar geene electriciteit in het spel is.

vrouwen en zwakke mannen geschikt, maar alleen slechts bij oude, torpide personen, chronische blennorrhoea intestinorum, lintworm, bij oude hypochondristen, manie en melancholie. Hier is ook de als volksmiddel zoo bekende aloë zeer geschikt. Ik heb haar veelvuldig aangewend en zien gebruiken, maar nimmer de erge gevolgen zien ontstaan, bloedspuwing, orgasmus, buikpijn enz., welke anderen daarvan mededeelen. NEUMANN is met mij van het zelfde gevoelen. De *Species amarae usitatae*, welke zeer veel in gebruik zijn, zachte ontlasting voortbrengen, en tegen verkoudheid, verslijming, haemorrhoides, tegen jicht en podraga, wier bron ook dezelfde ziekelijke verhoogde venositeit is, met goed gevolg worden gebezigd, bestaan uit:

N°. 1163. R_p. Camphorae,
 Myrrhae $\overline{aa}$ 3 j,
 Aloës 3 iij,
 Rad. rhei 3 β ,
 Rad. zedoariae 3 ij,
 Rad. gentian. 3 vj,
 Croci orient. gr. viij.
 M. f. pulv. gross.

Deze hoeveelheid wordt met 50 oncen brandewijn gedurende eenige dagen getrokken, vervolgens doorgezegen, en alle 2—3 avonden daarvan vóór het naar bed gaan een klein likeurglas ingenomen. Op den volgenden morgen volgen er 1—2 brijige sedes; het brengt volstrekt geen buikpijn te weeg, en men transpireert gedurende de nacht sterk. Merkwaardig is het, dat de zamenstelling dezer species met die van het *Elixir ad vitam longam* van den Zweedschen Dr. GERNERT, die in den ouderdom van 104 jaren en nog wel door den val van een paard stierf, veel overeenkomst heeft. Het voorschrift van dit laatste, lang geheim gebleven elixir is:

N°. 1164. R_p. Rad. zedoariae,
 Rad. gentianae $\overline{aa}$ 3 ij,
 Croci oriental. 3 β ,
 Rad. rhei,

Rad. angelicae,

Theriaca venet.,

Aloës hepaticae aa 3 ij.

Deze species worden grof gestampt, met 15 oncen goede Fransche brandewijn overgoten, gedurende 9 dagen warm getrokken en daarna doorgezegen. Over de aanwending, werking en lof van dit middel leert men het volgende: »Het geheim van dit elixir is gedurende vele 100 jaren in de familie van Dr. GERNERT gebleven. Zijn grootvader leefde 105, zijne moeder 104 en zijn vader 112 jaren. Zij namen 's morgens en 's avonds 8 droppels in rooden wijn.» Over het gebruik is het volgende aangeteekend: »1. Bij misselijkheid 1 eetl. vol alleen; 2. bij slechte spijsvertering 2 eetl. vol met 4 eetl. vol thee; 3. voor beschonkenen 2 eetl. vol alleen; 4. bij jicht en podagra 5 eetl. vol alleen. 5. Bij kolijk en flatus 4 eetl. vol met wijn; 6. bij wormen van kinderen 1 theel. vol met witten wijn, 8 dagen achtereenvolgend; 7. voor waterzuchtigen 4 weken lang dagelijks 1 theel. vol met wijn,” enz.

De oude dikwijls in onzen tijd uitgesprokene meening, dat de aloë specifiek de galafscheiding zoude aanzetten (WEDEKIND, SUNDELIN, BURDACH, VOGT), spreekt NEUMANN tegen (l. c. p. 12). Hij houdt dit voor onwaarschijnlijk, daar vermeerderde galafscheiding reeds alleen en de aloë in het geheel geene antiperistaltische beweging opwekt, daar een versterkte galprikkel tulentie en chronische diarrhoea voortbrengt, hetgeen de aloë zelfs bij jaren lang voortgezet gebruik niet doet. Nog ongegronder is de beschuldiging, dat het gebruik van aloë tot beroerte zoude aanleiding geven; op zichzelf doet zij het zeker niet. Doch daar zij, die dagelijks aloë-pillen innemen, meestal ook groote vrienden van krachtig voedsel en sterke dranken bij geringe lichaamsbeweging zijn, moeten allezins vele van deze lieden apoplectisch worden, en zouden het misschien nog eerder worden, zoo zij niet met aloë hunnen motus peristalticus versterkten. De aloë toch geeft afleiding op het darmkanaal, gaat veneuse congestie van het hoofd tegen, en verwijdert zoodanige verstoppingen in den onderbuik. Hier kan ik aanprijzen:

*N°. 1165. R_p. Tinct. aloës simpl.,
 Tinct. rhei vinos.,
 Tinct. aromat. aa $\overline{3}$ β .
 M. S. 1—2 maal daags 1 theel. vol, en om
 den 5^{den} dag rust.

Ook dienen hier de volgende pillen:

*N°. 1166. R_p. Extr. aloës aq.,
 Extr. rhei aq. aa $\overline{3}$ β ,
 Extr. trifolii $\overline{3}$ iij.
 M. f. pilul. pond. gr. ij, consp. cinnam.
 S. 's Avonds 5—9 pillen in te nemen.

Onder de aloëtica van ouderen tijd kennen wij de volgende zamengestelde voorschriften: *Elixir proprietatis cum et sine acido*, *E. propr. c. rheo*, *E. aloës saponaceum Stahlii*, *Elix. aperitivum Clauderi*, welke de ervaren arts nog geenszins verouderd acht. HEIM prijst een extr. aloës acid. sulphur. correctum aan, door uittrekking met water en bijdroppeling van sterk zwavelzuur bereid (SUNDELIN in RUST, *Chirurg.* Bd. I, S. 452). Een lavement uit 5—8 grein aloë en thee is zeer werkzaam tegen ascarides. Ook verdrijft men wormen door inwrijvingen in de navelstreek van de Hollandsche aloëzalf. Deze bestaat uit:

N°. 1167. R_p. Aloës hepat. $\overline{3}$ ij,
 Fell. tauri,
 Petrolei aa $\overline{3}$ iij,
 Axungiae porci $\mathfrak{R}$ ij.

Uit dit alles blijkt, welk een gewigtig geneesmiddel de aloë is. Als laxans is zij niet geschikt; daartoe bestaan betere middelen. Waar evenwel de normale beweging van het darmkanaal aangezet moet worden, is de aloë aangewezen; derhalve bij chronische constipatie, bij onwerkzaamheid van het darmkanaal ten gevolge van overprikkeling. Waar daarentegen

de werkzaamheid van het darmkanaal ten gevolge van overprikkeling verhoogd is, werkt zij nadeelig (z. NEUMANN, l. c. p. 15; RICHTER, *Heilmittellehre*, Bd. 2, S. 559; en de *Dissert.* over aloë van A. HESSEL en J. A. MURRAY 1785). De aloë komt het meest met den rhabarber overeen. Ook deze is niet als eigenlijk laxans geschikt, maar wel daar, waar het lang voortgezet gebruik van aloë is aangewezen. Er zijn evenwel personen, die ligt na rheum braken, waarvan men bij aloë geen gevaar loopt. Bij hypochondristen met een torpide darmkanaal, aanhoudende flatulentie en maagzuur, ook met neiging tot constipatio, is de rhabarber een heerlijk middel. Hier wordt een theel. vol van het poeder het best des morgens vroeg in sterke koffij ingenomen. Hysterischen verdragen zelden rheum en aloë, maar zeer goed senne en syr. rhamni cathart. Echt, goed elaterium bewerkt van 1—2 grein, des avonds ingenomen, den volgenden morgen brijge goede sedes, zonder buikpijn of diarrhoea. Het is bij profuse stonden- en aanbeijenvloed boven de aloë te verkiezen.

Een zeer werkzaam purgeermiddel is de vroeger veel gebezigde coloquint, welke met mucil. gummi arabici de bekende *Trochisci Alhandal* vormt. Deze werken niet zoo hevig als het extract. De *Tinctura colocynthidis*, 5 maal daags van 5—15 droppels, is tegen verlamming van den dikken darm en der onderste ledematen aangeprezen. Ik heb ze eens tegen pulsationes abdominales, welke voor geene andere middelen wilde wijken, zeer werkzaam bevonden. Tot de drastische purgantia rekent men ook nog gummi guttae, scammonium, radix turpethi en meer anderen, welke wegens hunne specifieke eigenschappen minder als purgeermiddelen gepast zijn.

Wanneer wij hier eene menigte middelen onder de purgantia hebben gebragt, welke de arts met een geheel ander doel dan om alleen sedes te bewerken toedient, zoo ziet men ligt in, dat de juiste keuze der hier genoemde middelen veel praktische tact van den arts vordert. Mogen nog de volgende waarschuwingen hier plaats vinden:

1. Obstructio alvi spastica vinden wij veel bij personen met

chronische neuroses, met cardialgie, kolijk, hysterie, St. Vitusdans, catalepsie. Hier verbindt men het laxans met antispasmodica, b. v. fol. sennae, met herb. menth. pip., rad. valerianae, millefol. (z. o. *Voorschrift* N°. 1178); anders werken 3 ij senne niet zoo veel, als 3 j met deze middelen vereenigd. 2. Bij hypochondristen met neiging tot obstructio alvi chronica is rheum en aloë boven de senne te verkiezen. Hier moeten zacht openende middelen maanden lang, alle 1—2 dagen ééne dosis, gebruikt worden; b. v. het *Solamen hypochondriacorum* van BERENDS:

N°. 1168. R_p. Tart. potassae 3 ij,
 Rad. rhei opt. 3 j,
 Subcarb. magnes. 3 jβ,
 Eleosacch. foenicul. 3 vj.

Of dat van KLEIN:

N°. 1169. R_p. Tart. potassae,
 Flav. cort. aurant.,
 Rad. rhei,
 Sem. foeniculi aa 3 ij,
 Ol. cajeputi gtt. viij.

Van het eerste wordt 4 maal van het laatste 2 maal daags 1 theel. vol genomen.

3. De crotonolie en de aloë zijn niet zoo verhittend als vele artsen gelooven. Het extr. aloës aquos. met extr. rhei, extr. trifolii en asa foetida bekomt in pillen-vorm zelfs sensible vrouwen goed.

N°. 1170. R_p. Ol. crotonis gtt. ij,
 Ol. papav. albi 3 j.
 M. S. In 1 of 2 malen binnen 1 uur in te nemen.

Dit voorschrift is de *Oleum ricini artificiale Hufelandi* (z. zijne *Armenpharm.* 1832, p. 49).

Nº. 1171. R_p. Butyri cacao $\frac{z}{3}$ j,

Pulv. rad. salep $\varnothing$ j,

conter. c. paul. aq. destill. ut fiat malagma
mellis recentis, adde:

Ol. crotonis gtt. xx,

Pulv. rad. althaeae q. s.

M. exact. f. pil. N. lx, consp. pulv. irid. flor.

S. 1 Uur na het eten 2—6 pillen.

(Dit vormt een zacht en zeker laxans.)

4. *Gummi guttae* en *scammonium* hebben dikwijls bandwormen afgedreven. Het eerste wordt 2—5 maal daags van 4—6 grein toegediend, nadat vooraf een eetl. vol olie is ingenomen. De *Tinct. gummi guttae kalina* is 3 maal daags van 40—60 druppels, even als de *Sapo gummi guttae* (p. d. 10—15 grein), een goed diureticum in torpide waterzucht. LINOLI (OMODEI, *Annali universali di Medicina*, Julij 1839 en FRICKE's enz., *Zeitschr. f. ges. Mediz.* Bd. 14, Hft. 3, 1840) gaf aan eenen aan deze ziekte lijdenden abt klimmende giften van dit middel (eerst 5, daarna 6, 20, 50 en meer greinen), zoo dat hij binnen 4 weken 1144 grein innam, waarna de ziekte afnam, de groote giften niet meer werden verdragen, en de lijder geheel herstelde. Het *scammonium* is door latere geneeskundigen onder de obsoleta gesteld. Ik heb hetzelfde in pillenvorm met asa foetida, extr. trifolii et rhei, tegen alle gebreken der vena portarum als porta malorum, met goed gevolg weken lang toegediend. Ook vormt het een bestanddeel van het beroemde poeder van AILHAUD. Bij verstoppingen in lever en milt, bij meer torpide waterzucht is de door BERENDS aangeprezene *Sapo scammoniatus* met extr. rutae, asa foetid. enz. in pillenvorm p. d. 5—9 grein, 3 maal daags zeer dienstig. BOERHAAVE gaf het scammonium ook met goed gevolg tegen oude torpide quartanae. Als krachtig purgans dient het volgende:

Nº. 1172. R_p. Scammon. Alepp. gr. xxiv—xxx,

Sacchari albi 3 jβ,

tere et admisce:

Pastae pro macronis s. q.

f. rotulae N. xij.

S. 1—3 stuks daags.

(RADIUS, l. c. p. 646.)

N°. 1173. R_p. Sapon scammoniati,

Extr. aloës aquos. $\overline{\text{aa}}$ 3 j,

Fell. tauri inspiss. 3 β ,

Extr. trifol. fibrini 3 iij β .

M. f. pil. pond. gr. ij, consp. pulv. cinnam.

S. 's Avonds 3—5 pillen.

Eenige voorschriften van *purgantia* voor volwassenen:

N°. 1174. R_p. Rad. taraxaci $\overline{\text{z}}$ j,

Aq. fontan. $\overline{\text{z}}$ xx,

coq. ut rem. æ j, col. fervid. infunde:

Fol sennae 3 iij, adde:

Mannae electae $\overline{\text{z}}$ j,

Sal. Glauberi $\overline{\text{z}}$ β .

M. S. Alle 1—2 uren 2—3 eetl. vol.

*N°. 1175. R_p. Inf. laxat. Vienn.,

Aq. chamomillae $\overline{\text{aa}}$ $\overline{\text{z}}$ ij.

Syr. mannae $\overline{\text{z}}$ j.

M. Alle $\frac{1}{2}$ uren 1 eetl. vol, tot dat er werking volgt.

N°. 1176. R_p. Fol. sennae,

Rad. rhei,

Mannae $\overline{\text{aa}}$ 3 iij,

inf. aq. ferv. s. q. ut rem. col. $\overline{\text{z}}$ iv, adde:

Sal Seignetti $\overline{\text{z}}$ β .

S. In 2 uren in te nemen.

N°. 1177. R_p. Inf. flor. chamom. concentr. $\overline{\text{z}}$ iv,

Olei lini $\overline{\text{z}}$ ij,

Sal. culinar. 3 ij,

M. S. Als N°. 1176.

Nº. 1178. R_p. Fol. sennae $\overline{3}$ β ,
 Aq. fontan. $\overline{3}$ iij,
 ebull. adde:
 Tart. tartaris.,
 Syr. mannae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β .
 M. S. Als Nº. 1176.

Bij hysterischen en sensibele personen dient volgens SUNDELIN:

Nº. 1179. R_p. Fol. sennae $\overline{3}$ j β ,
 Summitat. millef. $\overline{3}$ iij,
 Sem. carui contus. $\overline{3}$ ij,
 inf. aq. ferv. q. s. ad. col. $\overline{3}$ iij, solve:
 Phosphat. sodae,
 Syr. mannae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β .
 M. S. De helft in eens en vervolgens 1 eetl.
 vol in te nemen.

Nº. 1180. R_p. Pulv. rad. jalap. $\overline{3}$ β ,
 Tart. vitriolati gr. xv,
 Mell. crudi q. s.
 ut fiat bolus.
 S. In eens in te nemen.

Nº. 1181. R_p. Merc. dulcis gr. ij,
 Rad. jalapae $\overline{3}$ j,
 Oiei anisi aeth. gtt. ij,
 Mell. taraxaci q. s.
 ut fiat bolus.
 S. In eens in te nemen, en daarna sterke koffij
 te drinken (BERENDS).

Bij encephalitis en apoplexie past, volgens SUNDELIN, het volgende purgans:

Nº. 1182. R_p. Dec. avenae $\overline{3}$ iv,
 Sal. Glauberi¹,
 Aceti crudi,
 Olei olivar. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j.
 M. In 4 keeren binnen 2—3 uren in te nemen.

Bij den aanvang van febr. putrida past volgens BERENDS:

Nº. 1183. R_p. Infus. chamomill. $\mathfrak{Z}$ v,
 Pulp. tamarind. $\mathfrak{Z}$ j β ,
 Olei lini $\mathfrak{Z}$ ij.
 D. S. Ale $\frac{1}{2}$ —1 uur 1 eetl. vol.

Bij coma, stupor en andere hersenaandoeningen, ten gevolge van plaatselijke beleediging, dient:

Nº. 1184. R_p. Ol. crotonis gtt. ij—iv,
 Olei lini $\mathfrak{Z}$ ij,
 Dec. avenae $\mathfrak{Z}$ iv.
 D.

of volgens ABERNETHY:

Nº. 1185. R_p. Extr. colocynthidis $\mathfrak{D}$ j,
 Sal. culinar. $\mathfrak{z}$ iij,
 Inf. chamomill. $\mathfrak{Z}$ v,
 Mell. graminis $\mathfrak{Z}$ j β .

MITCHIL geeft tegen hardnekkige verstopping:

Nº. 1186. R_p. Carb. sodae compl.,
 Carb. vegetal. pulv. aa $\mathfrak{z}$ j,
 Elect. lenit. $\mathfrak{Z}$ ij.
 M. S. 5—4 Maal daags 1 theel. vol.

Bij hardnekkige verstopping ten gevolge van breukbeklemming dient:

Nº. 1187. R_p. Olei lini rec. $\mathfrak{Z}$ ij,
 Gummi arabici q. s.
 Aq. chamomillae $\mathfrak{Z}$ v, adde:
 Sal. amari,
 Syr. pap. rhaeados aa $\mathfrak{z}$ j,
 Succ. citri recent. $\mathfrak{z}$ vj.
 M. S. Alle $\frac{1}{4}$ uren 1 eetl. vol.

Bij ablactatio is het volgende laxans zeer geschikt:

- N°. 1188. R_p. Elect. lenit. $\mathfrak{z}$ v—x,
 Sal. tartari $\mathfrak{D}$ ij,
 Aq. flor. naphae $\mathfrak{z}$ ij;
 Aether. acetici $\mathfrak{D}$ β .
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

Ook is hier het pulvis lenitiv. tartaris. Ph. Wurtemb. p. d. $\mathfrak{z}$ β , 5 maal daags zeer geschikt. Bij hypochondrie en torpor van het darmkanaal geeft men:

- N°. 1189. R_p. Ol. crotonis gtt. iij;
 Sapon. medicati $\mathfrak{D}$ j,
 Ol. menthae crisp. gtt. vj.
 M. f. pilulae N°. 40.
 S. 2—5 pillen in eens in te nemen.

- N°. 1190. R_p. Merc. dulcis,
 Res. jalapae,
 Sapon. medicati aa $\mathfrak{z}$ j.
 M. f. pilul. pond. gr. ij.
 S. 's Morgens en 's avonds 5—10 pillen (BERENDS).

Een zacht, niet hevig werkend en zeker laxans is:

- *N°. 1191. R_p. Sal. polychrest. Seignetti $\mathfrak{z}$ j,
 Carb. sodae compl. $\mathfrak{z}$ ij,
 Eleosacch. foeniculi $\mathfrak{z}$ β .
 M. f. pulvis.
 S. Alle uren 1—2 theel. vol.

- N°. 1192. R_p. Phosphat. sodae $\mathfrak{z}$ j,
 Eleosacch. macidis $\mathfrak{z}$ ij.
 M. S. In 2 malen in bouillon in te nemen.

Voor kinderen zijn de volgende voorschriften geschikt:

N°. 1193. R_p. Fol. sennae 3 jβ,

inf. c. aq. ferv. q. s. ut rem. col. 3 ij,

Sal. polychrest. Seignett.,

Eleosacch. foeniculi aa 3 ij,

Syr. mannae 3 β.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol, totdat er werking volgt (voor kinderen van 4—6 jaren).

*N°. 1194. R_p. Inf. sennae comp. 3 jβ,

Syr. mannae 3 j.

M. S. Alle ½—1 uur 1 theel. vol.

N°. 1195. R_p. Pulv. rhei 3 β—jβ,

Carb. sodae compl. 3 j,

inf. aq. ferv. ad col. 3 iij, adde:

Eleosacch. anisi 3 iij.

S. Eetlepelswijze in te nemen, totdat er werking volgt.

Ook het electuar. lenitiv. en de oleum ricini (in emulsio met gummi arab. en aq. foeniculi) kan men aan kleine kinderen in de bekende doses voorschrijven. De merc. dulcis met rad. jalapae of magnesia past even zeer voor kinderen, vooral na toediening van anthelminthica, b. v. 2—3 grein merc. dulcis en 3 β rad. jalapae p. d. Voor pasgeborenen schrijft BERENDS VOOR:

*N°. 1196. R_p. Sal. polychrest. Seign. 3 β,

Sacchari lactis 3 ij,

Syr. simplicis,

Aq. foeniculi aa 3 j.

M. S. Omgesch. alle ½ uren 1 theel. vol, totdat er werking volgt.

Purgerende lavementen van laauwe zoete melk, 4 eetl. vol gestampte, witte suiker en 2 eetl. vol boomolie zijn bij pasgeborenen boven alle inwendige laxermiddelen te verkiezen.

Fructus tamarind. met syr. mannae veroorzaken bij kinderen ook reeds genoegzame ontlasting, b. v.:

*N°. 1197. R_p. Fruct. tamarind. $\overline{3}$ j—ij,
 coq. c. aq. ferv. s. q. ad col. $\overline{3}$ vj, adde:
 Syr. mannae $\overline{3}$ j.
 M. S. Alle uren 1 eetl. vol (WENDT).

N°. 1198. R_p. Olei amygd. dulc. rec. expr.,
 Syr. eichor. c. rheo $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j,
 Mannae electae,
 Sacchari candidi $\overline{aa}$ 3 ij,
 M. f. linctus.
 S. In 3—4 gedeelten in te nemen.

In Rostock zijn de zoogenaamde nachtpillen van Dr. DE-
 THARDING zeer in gebruik. Deze bestaan uit res. jalap., merc.
 dulcis $\overline{aa}$ 3 j, waarvan 2 greins pillen worden vervaardigd, en
 aan volwassenen 9, aan kinderen 3—4 pillen vóór het naar
 bed gaan worden toegediend. GRAEFE's aloëtische laxeerpillen,
 bij neiging tot chronische obstructio alvi van hypochondristen
 en hysterischen, bestaan uit:

*N°. 1199. R_p. Aloës socotrin. 3 j,
 Sapon. medicati 3 β .
 M. f. pil. N°. 60, consp. lycop.
 S. Dagelijks 1—2 maal 1—3 pillen, tot dat
 er 1—2 brijige sedes dagelijks volgen.

De tegen infarctus uteri chronicus en obstructio mensium
 inveterata zeer beroemde *Pilulae benedictae Fulleri* bestaan uit:

*N°. 1200. R_p. Aloës socotrinae $\overline{3}$ β ,
 Pulv. fol. sennae 3 ij,
 Asae foetidae,
 Gummi galbani,
 Myrrhae $\overline{aa}$ 3 j,
 Sulphat. ferri 3 vj,

Croci,

Macidis $\overline{aa}$ 3 β ,

Olei succini gtt. XL,

Syr. artemisiae q. s.

ut fiant. l. art. pil, gr. ij, consp. lycop.

D. S. Om den anderen avond 5—10 pillen
in te nemen.

Deze kuur, welke bij jonge, volsappige individuen zonder voorafgegane aderlating tegenaangewezen is, moet 3—4 weken voortgezet worden. De *Pilulae aperientes Stahlî* bestaan uit ijzervijsel, aloë, bals. commendat., extr. penchymag. enz. — Voor zwangere en prikkelbare personen prijst v. SIEBOLD tegen aanleg tot chronische constipatie het volgend zacht purgerend poeder aan:

N°. 1201. R_p. Tartari depurati 3 ij—3 β ,

Subcarb. magnes. 3 j β —3 vj,

Pulv. rad. rhei 3 ij,

Rad. liquiritiae 3 iij,

Sacchari albi 3 β .

M. f. pulv.

S. 2—3 Maal daags 1 theel. vol met water.

De *Species purgantes Hufelandi* zijn voor arme zieken en tot verzending zeer aanbevelingswaardig. Zij bestaan uit:

*N°. 1202. R_p. Fol. sennae 3 j—3 j β ,

Sal. mirab. Glauberi 3 j.

D. dos. tal. viij.

S. Een gedeelte met 3 kopjes water te trekken,
en alle $\frac{1}{2}$ uren $\frac{1}{2}$ kopje daarvan in te nemen tot dat er werking volgt.

†PURGEERPILLEN (EEUWIGE), z. *Aeternae pilulae*.

†PURPURA CASSII, z. *Aurum stanno paratum*.

†PURPURA MINERALIS, z. t. z. p.

PUTAMINA NUCUM JUGLANDIS, z. *Juglans regia*.

†*PIJNBOOM, z. *Pinus sylvestris*.

*PIJNHARST, z. *Resina pini*.

PIJPKASSIE, z. *Cassia fistula*.

PYRETHRINUM, z. *Anthemis pyrethrum*.

*†PYROLA UMBELLATA, z. *Chimophila umbellata*.

PYTAÏNUM, z. *Cinchona*.

Q.

*QUASSIA AMARA L., -EXCELSA Schwart, -POLYGAMA Lindsay (Cl. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Mangoliae* Juss., *Simarubeae* Decand.), Echte quassie. Van deze plant is het hout en de bast (*Lignum et Cortex quassiae*) in geneeskundig gebruik. De bestanddeelen van dit zuivere amarum zijn: *quassitum*, door WIGGERS ontdekt, gom, chlor. potass., zwavel-, zout-, zuring-, en wijnsteenzure kalk, enz. Het middel wordt door magere, bleeke, sensibele personen, die aan maagzwakte, flatulentie, zuurvorming lijden, zeer goed verdragen; ook tegen chronische diarrhoea, atonische blennorrhoeae, pollutiones nocturnae intermittens prijst men hetzelfde aan. Het is bij personen met eenen habitus apoplecticus, bloedaandrang naar het hoofd, plethora vera tegen aangewezen, omdat zij, even als alle andere amara, aan de narcotica nadert, veneuse congestie, zelfs amaurosis en beroerte opwekt.

Gift, Vorm en Verbindingen. Het best geeft men het *Lignum quassiae raspatae* in aftreksel (warm of koud) met water of wijn, niet in den vorm van afgietsel of poeder. Tot het infus. vinosum bezigt men voornamelijk Spaanschen wijn op $\frac{3}{4}$ j quassia $\frac{1}{2}$ flesch, welke hoeveelheid in 2—3 dagen gebruikt kan worden. De *Tinctura quassiae* (1 deel quassia met 6 deelen spir. vini grad. 15) p. d. van 10—60 droppels, 3—4 maal daags. Het zeer werkzame *Extr. quassiae* kan men p. d. van 5—15 grein, 3 maal daags in aromatische wateren, wijn, of ook in pillenvorm toedienen.

- N°. 1203. R_p. Ligni quassiae rasp. $\frac{3}{4}$ β,
 Subcarb. potass. dep. 3 β,
 Aq. fervidae $\frac{3}{4}$ viij, refr. col. adde:
 Tinct. cort. aurant. 3 iij.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

(PHOEBUS, tegen dyspepsie en maagzuur, alsmede als surrogaat voor spirituosa, om misbruikers daarvan langzamerhand te ontwennen.) SUNDELIN geeft tegen maagzwakte, chronische blennorrhoea der pisbereidende werktuigen en arthritische cachexie de quassia in kalkwater ($\frac{3}{4}$ β op $\frac{3}{4}$ xvij), welke gedurende 2 dagen moeten macereren, en waarbij vervolgens $\frac{3}{4}$ ij aq. cinnam. vinosa worden gevoegd. 3 Maal daags wordt er $\frac{1}{2}$ wijnglas vol van ingenomen.

- N°. 1204. R_p. Extr. ligni quassiae 3 ij,
 Pulv. cassiae cinnam. 3 ij,
 Syr. bals. peruv. q. s.
 ut fiant pil. N. cxx, consp.
 D. S. 3 Maal daags 10 pillen (SCHUBARTL).

- *N°. 1205. R_p. Extr. ligni quassiae 3 ij,
 Vini hispanici $\frac{3}{4}$ vj,
 Syr. cinnam. $\frac{3}{4}$ jβ.
 M. S. 4 Maal daags 1 eetl. vol.

(BERENDS, tegen atonie der spijsverteringswerktuigen.)

QUASSIA SIMARUBA LINN., *Simaruba officinalis* De Cand. (Cl. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Mangoliae* Juss., *Simarubae* De Cand.) Simarube quassie. De simarube bast, persloophast, (*Cortex simarubae*) is de wortelbast van dezen ongeveer 60 voet hoogen, op de Canarische eilanden en in Guinea groeienden boom. Zij bevat veel extractiefstof, aetherische olie en vele slijmige bestanddeelen (PEREIRA), werkt minder balsamisch en minder op de zenuwen dan de columbo, maar daarentegen meer als tonicum. Men prijst haar daarom voornamelijk tegen dysenterie aan (van daar de naam).

vooral wanneer de ziekte een adynamisch, typheus, putride karakter bezit (hier met opium, arnica, columbo en serpentaria), tegen atonische, chronische diarrhoeae, zoodanigen fluor albus, tegen chronische slijm-haemorrhoiden en catarrhus chronicus vesicae urinae.

Gift en Vorm. Inwendig het best in afgietsel ($\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ viij col.), waarna het overblijvende nog met $\frac{3}{4}$ vj water op $\frac{3}{4}$ iij col. verkookt wordt; in minder doelmatigen poedervorm p. d. $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ β , ook in pillen, electuarium, bolus. In clysmata gaf DUNCAN haar tegen chronische leucorrhoea ($\frac{3}{4}$ β met $\frac{3}{4}$ viij kokend water, tot 4 oncen col.). Minerale zuren en metaalverzuursels zijn daarbij te vermijden. KÄMPF, de fameuse onderbuiksdoctor en lavementengever, prijst tegen atonische profluvien aan:

N°. 1206. R_p. Cort. simarub. pulv.,
 Cort. peruv. fusc. pulv. $\widehat{aa}$ $\frac{3}{4}$ β ,
 Syr. cort. aurant. q. s.
 uf fiat electuarium molle.
 S. Omgeroerd alle $\frac{3}{4}$ uren 1 theel. vol.

Bij zeer chronische, uitputtende diarrhoea en blennorrhoea kan ik met SOBERNHEIM het volgend mixtuur aanprijzen:

*N. 1207. R_p. Cort. simarubae $\frac{3}{4}$ β ,
 coq. c. aq. font. q. s. ut rem. col. $\frac{3}{4}$ iv, adde:
 Extr. cascarillae,
 Extr. columbo $\widehat{aa}$ $\frac{3}{4}$ j β ,
 Laud. liquid. Sydenhami $\frac{3}{4}$ j,
 Syr. cort. aurantiorum $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

FRITZE prijst hier aan:

N°. 1208. R_p. Cort. simarubae $\frac{3}{4}$ ij,
 coq. c. aq. fontan. $\frac{3}{4}$ vj ad col. $\frac{3}{4}$ iij, adm.:
 Extr. ligni campechiani $\frac{3}{4}$ j,
 Syr. opiatum $\frac{3}{4}$ iij.
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

(z. SCHUBARTH, l. c. p. 300.)

QUASSITUM, z. *Quassia amara*.

QUERCUS INFECTORIA (Cl. XXI, Ord. 8, Monoecia Polyandria, Ord. nat. *Amentaceae* Juss., *Cupuliferae* Rich.), Verfeik. Deze boom levert de galnoten (*Gallae Turcicae, quercinae, tinctoriae* s. *Aleppenses*), die door den steek van het wijfje van *Cynips gallae tinctoriae* s. *quercus folii* worden voortgebracht. Deze tot het zwart verwen zoo nuttige galnoten zijn een zeer krachtig, zuiver adstringens, dat vroeger alleen uitwendig in die gevallen. waartegen ook de cort. *quercus* wordt aangeprezen (tegen passive bloedvloeijingen, zoodanige gono- en leucorrhoea, torpide zweren, pas ontstaan zijnde breuken, vooral aan den navel van kinderen, tegen prolapsus uteri, ani, groote, slappe haemorrhoides) werd aangewend, doch sedert eenige jaren ook inwendig met goed gevolg als tegengift bij vergiftiging met ipecacuanha, tart. emeticus, met brucine- en strychnine bevattende narcotica en door bijtende metaalverzuursels wordt toegediend (z. Voorschrift N°. 1209). Daar overigens het kleinste aantal ziekten alleenlijk op verminderde contractie berust, zoo worden ook galnoten, even als alle nagenoeg alleen looistof (*Tanninum*) bevattende middelen, die bovendien ligt indigestie te weeg brengen, veel minder toegediend, dan de amaro- en aromatico-adstringentia, b. v. de kina. Volgens de proeven van ORFILA is ook eene dec. cort. peruv. tegen brucine- en strychnine intoxicatie werkzamer dan een decoct. gallarum (SACHS, l. c. Bd. 2^a, S. 569), doch moest men tanninum purum alhier beproeven. De beste en de grootste hoeveelheid looistof bezittende galnoten zijn de zwarte, vooral de Aleppische (*Gallae nigrae* s. *Aleppenses*); minder werkzaam zijn de lichtere, meer gladde, geelachtig witte galnoten, of die, welke in Frankrijk van *Quercus cerris* en bij ons van *Q. robur* en *pedunculata* worden verkregen.

N°. 1209. R_p. Gallar. turc. pulv. $\frac{3}{4}$ j,

ebull. aq. ferv. $\mathbb{W}$ ij per x min. cole:

S. Alle $\frac{1}{4}$ uren $\frac{1}{4}$ kopje vol.

(Tegen vergiftiging door tart. emet., strychnine, brucine.)

N°. 1210. R_p. Pulv. gallar. ture. $\frac{3}{4}$ β ,
Axungiae porci $\frac{3}{4}$ j β ,
Ol. de cedro gtt. vj.
M. f. unguent.
S. Op pluksel gestreken en daarmede de aan-
beijen te bedekken.
(SCHUBARTH, l. c, p. 153.)

N°. 1211. R_p. Infus. gallar. $\frac{3}{4}$ vij,
Spir. vini rectific. $\frac{3}{4}$ j.
M. S. gorgeldrank.
(LINCKE, l. c. I, p. 757, tegen verslapping der uvula.)

Dezelfde prijs ook tegen chronische diarrhoea, prolapsus ani, bloedige en slijmaanbeijen, een decoct. gallarum aan van $\frac{3}{4}$ j op $\mathbb{E}$ j col. voor 2 lavementen. — KORTUM (z. LINCKE, l. c. I, p. 657) tegen secundaire blennorrhoea:

N°. 1212. R_p. Dec. gallar. (ex $\frac{3}{4}$ β) $\frac{3}{4}$ viij, solve:
Aluminis 3 ij,
Sulphat. zinci gr. ij.
S. Om in te spuiten.

STRAHL (z. LINCKE, I, p. 657) prijs ter voorkoming van zieke tepels het volgend mengsel aan, dat van de 6de maand der zwangerschap af aan moet worden gebruikt:

N°. 1213. R_p. Gallarum 3 vj,
inf. cum vini albi $\frac{3}{4}$ vj, stent p. 24 horas in
leni digestionem.
S. 5—4 maal daags met 4 dubbel gevouwen
compressen aan te wenden.

LA FOREST prijs het volgende waschmiddel tot het zwart-
kleuren der haren aan:

N°. 1214. R_p. Vini rubri $\mathbb{E}$ j,
Mur. sodae 3 j,
Sulphat. ferri 3 ij,

coq. per minut. aliq., et dein adde:

Oxydi cupri 3 j,

iterum coq. per 2 minut. Ab igne remotis
adde:

Pulv. gallarum 3 ij.

S. Tot uitwendig gebruik.

(Men wrijft het hoofdhaar of den baard met eene kleine hoeveelheid van dit middel in, zonder evenwel de huid of handen daarmede te bevleken, droogt na eenige minuten het haar met eenen warmen linnen doek af, en wast zich daarna met gewoon water.)

*QUERCUS ROBUR L. en QUERCUS PEDUNCULATA WILD. (Cl. XXI, Ord. 7, Monoecia Polyandria, Ord. nat. *Amentaceae* Juss., *Cupuliferae* Rich.), Gemeene eik. In geneeskundig gebruik is de van jonge takken verkregene eikenbast (*Cortex quercus*) en de ligt gebrande eikels (*Glandes quercus tostae*). De bestanddeelen van deze laatste zijn looistofzuur, bittere extractiefstof en zetmeel. De bast is een zuiver adstringens en zeer werkzaam externum, hetwelk door geen ander middel, ook niet door cort. peruv., salicis of hippocastani, kan worden vervangen. Omslagen en baden van dec. quercus ($\bar{3}$ j op $\bar{3}$ viij—x col.) werken uitmuntend tegen variceuse, zelfs aneurysmatische uitzetting der vaten, tegen varices, teleangiectasiën, aanbeijenknobbels, prolapsus recti, vaginae, uteri, tegen versche breuken (LIZARS), oedemateuse, atonische, slappe zweren, caries. In mondspoelingen en gorgeldranken bezigt men hem tegen gangraeneuse keelontsteking (hier met alumen, myrrhe, catechu, tinct. capsici), tegen verlenging der uvula, in inspuitingen tegen passive bloedvloeiingen van scheede, uterus, blaas, urethra, tegen profuse leucorrhoea, in strooipoeiers (met kamfer, myrrhe, carbo, kamille, z. Voorschrift N°. 1217) tegen vochtige versterving; in zalfvorm is de *Tannas plumbi* (door praecipitatie van de tannine in een dec. quercus, van $\bar{3}$ j met $\mathfrak{E}$ j water tot $\bar{3}$ vj col., met loodazijn verkregen) een der beste middelen tegen decubitus, intertrigo en psora (AUTENRIETH, Most, z. Voorschrift N°. 1515). SCHWAN

(HUFELAND's *Journal* Bd. 65, St. 4) wendde ook onlangs omslagen van dec. quercus met het uitstekendst gevolg tegen de door miltvuurgift ontstaan zijnde pustula maligna bij 20 personen aan.

De *Glandes tostae* hebben door het branden een empyreumatisch beginsel verkregen, waardoor zij antispasmodisch, maagversterkend en bovendien door hunne overige bestanddeelen zacht voedend, toniserend, vooral op maag, darmkanaal en darmscheil werken. Den meesten naam heeft de eikelkoffij evenwel verkregen tegen tering, onderbuisklierziekte van kinderen, tegen rachitis, phthisis intestinalis en dergelijke uitterende ziekten, tegen uitputting door profluviën van allerlei aard, aanmerkelijke inwendige suppuratie, bloedingen, galactorrhoea, pollutiones enz. De meeste menschen, kinderen uitgezonderd, mogen de eikelkoffij gaarne, maar niet alle kunnen haar verdragen. In dit geval moet men het in dezelve bevatte looistofzuur, volgens de methode van KRAUS (*Württemberg. med. Conversationsblatt*, 1857, Bd. 6, St. 54) verwijderen, door de versehe eikels in 4 stukken te snijden, met kokend water te overgieten, daarin te laten afkoelen, en vervolgens in een oven te laten droogen. Het roosten moet voorzigtig geschieden, en de eikels slechts eene lichtbruine kleur verkrijgen, daar anders het zetmeel in gom verandert en het looistofgehalte zeer vermindert.

Gift en Vorm. Inwendig is de cort. quercus een zeer moeilijk verteerbaar middel, dat wij te minder voorschrijven, daar wij gemakkelijker verteerbare adstringentia bezitten. SOBERNHEIM (l. c. p. 598) geeft hier $\bar{z}$ j op $\bar{z}$ vj col.

*N°. 1215. R_p. Tannat. plumbi $\bar{z}$ ij.

S. Met compressen aan te wenden.

SUNDELIN prijst tegen gangraeneuse decubitus het praecipitaat van $\bar{z}$ vj dec. quercus met $\bar{z}$ jβ acet. plumbi aan, waarbij nog $\bar{z}$ j axung. en Θ β kamfer komen. PHOEBUS prijst als verbandmiddel, als omslagen en inspuiting aan:

*N°. 1216. R_p. Cort. quercus $\overline{3}$ j,

coq. c. aq. fontan. $\mathfrak{E}$ j β , sub fin. coct.

adde:

Flor. chamomill. vulg. $\overline{3}$ β , col. refr. $\overline{3}$ vj

adde:

Tinct. myrrhae $\overline{3}$ ij.

D. S. Uitwendig.

*N°. 1217. R_p. Cort. quercus ,

Flor. chamomill. ,

Carbon. pur. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β ,

Camphor. tritae ,

Extr. myrrhae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j.

M. f. pulv. d. in vitro clauso.

S. Om in te strooijen.

*†QUINA ACETICA , z. *Acetas chinii*.

*†QUINA CITRICA , z. *Citras chinii*.

*QUINAE BISULPHAS , z. *Sulphas chinii*.

R.

*RABARBER, z. *Rheum palmatum*.

RACAHOUT DES ARABES , z. *Vanilla aromatica*.

†RADICES QUINQUE APERIENTES MAJORES, z. *Apium petroselinum*.

†*RADIX ALLII, z. *Allium sativum*.

RADIX ALTHAEAE , z. *Althaea officinalis*.

*RADIX ANGELICAE , z. *Angelica archangelica*,

†*RADIX ARI, z. *Arum maculatum*.

†RADIX ARISTOLOCHIAE ROTUNDAE , z. *Aristolochia rotunda*.

*RADIX ARMORACIAE , z. *Cochlearia armoracia*.

*RADIX ARNICAE , z. *Arnica montana*.

*RADIX ARTEMISIAE , z. *Artemisia vulgaris*.

- †*RADIX ASARI, z. *Asarum europaeum*.
*†RADIX ASPARAGI, z. *Asparagus officinalis*.
*RADIX BARDANAE, *Arctium lappa*.
*RADIX BELLADONNAE, z. *Atropa belladonna*.
*RADIX BIGNONIAE CATALPAE, z. *Bignonia catalpa*.
†RADIX BISTORTAE, z. *Polygonum bistorta*.
†RADIX BRANCAE URSINAE, z. *Branca ursina*.
RADIX BRYONIAE, z. *Bryonia alba*.
*RADIX CACHINCAE, z. *Caïnea racemosa*.
*RADIX CALAMI AROMATICI, z. *Acorus calamus*.
*RADIX CANINANAE, z. *Caïnea racemosa*.
RADIX CARICIS ARENARIAE, z. *Carex arenaria*.
*RADIX CARYOPHYLLATAE, z. *Geum urbanum*.
RADIX CHINAE, z. *Cinchona*.
†*RADIX CHRISTOPHORIANAE AMERICANAE, z. *Actaea racemosa*.
*†RADIX CICHOREI, z. *Cichoreum intybus*.
†*RADIX CIMICIFUGAE SERPENTARIAE, z. *Actaea racemosa*.
††RADIX COLCHICI AUTUMNALIS, z. *Colchicum autumnale*.
*RADIX COLUMBO, z. *Menispermum palmatum*.
†RADIX CONSOLIDAE MAJORIS, z. *Symphytum officinale*.
*†RADIX CONTRAJERVAE, z. *Dorstenia contrajerva*.
†RADIX CORYDALIDIS, z. *Aristolochia rotunda*.
†RADIX CURCUMAE, z. *Curcuma longa*.
†RADIX CYNOGLOSSI, z. *Cynoglossum officinale*.
RADIX DAUCI, z. *Daucus carota*.
*RADIX DICTAMNI ALBI, z. *Dictamnus albus*.
RADIX ENULAE, z. *Inula helenium*.
*RADIX FILICIS MARIS, z. *Aspidium filix mas*.
*RADIX FOENICULI, z. *Meum foeniculum*.
*RADIX GALANGAE, z. *Alpinia galanga*.
*RADIX GEI URBANI, z. *Geum urbanum*.
*RADIX GENTIANAE, z. *Gentiana lutea*.
*RADIX GLYCYRRHIZAE, z. *Glycyrrhiza glabra*.
RADIX GRAMINIS, z. *Agropyrum repens*.

- *RADIX GRANATORUM, z. *Punica granatum*.
- *RADIX GRATIOLAE, z. *Gratiola officinalis*.
- RADIX HELENII, z. *Inula helenium*.
- *RADIX HELLEBORI NIGRI, z. *Helleborus niger*.
- *RADIX JALAPAE, z. *Ipomoea jalapa*.
- RADIX IMPERATORIAE, z. *Imperatoria ostruthium*.
- *†RADIX INDIGOFERAE, z. *Indicum*.
- RADIX INULAE, z. *Inula helenium*.
- *RADIX IPECACUANHAE, z. *Cephaëlis ipecacuanha*.
- RADIX IRIDIS FLORENTINAE, z. *Iris florentina*.
- †*RADIX LAPATHI ACUTI, z. *Rumex acutus*.
- *RADIX LEVISTICI, z. *Ligusticum levisticum*.
- *RADIX LIQUIRITIAE, z. *Glycyrrhiza glabra*.
- *RADIX MELAMPODII, z. *Helleborus niger*.
- RADIX ONONIDIS SPINOSAE, z. *Ononis spinosa*.
- †*RADIX OXYLAPATHI, z. *Rumex acutus*.
- RADIX PAEONIAE, z. *Paeonia officinalis*.
- †RADIX PETROSELINI, z. *Apium petroselinum*.
- *RADIX PIMPINELLAE, z. *Pimpinella saxifraga*.
- RADIX PLANTAGINIS, z. *Alisma plantago*.
- *RADIX POLYGALAE AMARAE, z. *Polygala amara*.
- RADIX POLYPODII, z. *Polypodium vulgare*.
- *RADIX PYRETHRI, z. *Anthemis pyrethrum*.
- *RADIX RAPHANI RUSTICANI, z. *Cochlearia armoracia*.
- *RADIX RATANHIAE, z. *Krameria triandria*.
- *RADIX RHEI, z. *Rheum palmatum*.
- †*RADIX RUBIAE TINCTORUM, z. *Rubia tinctorum*.
- *RADIX SALEP, z. *Orchis mascula*.
- *†RADIX SANGUINARIAE CANADENSIS, z. *Sanguinaria canadensis*.
- RADIX SAPONARIAE, z. *Saponaria officinalis*.
- *RADIX SARSAPARILLAE, z. *Smilax syphilitica*.
- RADIX SASSAFRAS, z. *Laurus sassafras*.
- *RADIX SCILLAE, z. *Scilla maritima*.
- *RADIX SENEGAE, z. *Polygala senega*.
- *RADIX SERPENTARIAE BRASILIENSIS, z. *Cainca racemosa*.

*RADIX SERPENTARIAE VIRGINIANAE, z. *Aristolochia serpentaria*.

RADIX SIMARUBAE, z. *Quassia simaruba*.

*RADIX SQUILLAE, z. *Scilla maritima*.

†RADIX SYMPHYTI, z. *Symphytum officinale*.

*RADIX TARAXACI, z. *Leontodum taraxacum*.

*†RADIX THALACTRI, z. *Thalactrum flavum*.

†RADIX TORMENTILLAE, z. *Tormentilla erecta*.

*RADIX VALERIANAE MINORIS s. SYLVESTRIS, z. *Valeriana officinalis*.

††RADIX VERATRI ALBI, z. *Veratrum album*.

*RADIX VIOLAE ODORATAE, z. *Viola odorata*.

RADIX ZEDOARIAE, z. *Curcuma zedoaria*.

*RADIX ZINGIBERIS, z. *Zingiber officinalis*.

*RATANHIA, z. *Krameria triandria*.

†*RATELSLANGENWORTEL, z. *Actaea racemosa*.

††RATTENKRUID, z. *Acidum arsenicosum*.

†REGULI USTI, z. *Carbo carnis*.

REINEVAREN (KRUID EN BLOEMEN), z. *Tanacetum vulgare*.

*RESINA ASA FOETIDA, z. *Gummi-resina asa foetida*.

†RESINA BENZOë, *Asa dulcis*, *Benzoë*, Welriekende asa, Benzoëharst (van *Styrax Benzoin* Dryand. Cl. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Styraceae* Rich.), L. W. SACHS (l. c. I, p. 607) meent, dat de benzoëharst te regt in onbruik is geraakt; ik geloof evenwel dat zoowel de benzoëharst als de tinct. res. benzoës als in- en uitwendig middel nog wel eene plaats in de apotheken en een nieuw onderzoek waardig zijn, vooral daar zij zoo rijk aan benzoëzuur (z. *Acidum benzoicum*) is, welks werkzaamheid in asthma onloochenbaar zijn, even alsook bij catarrhus suffocativus (6 grein met 3 grein kamfer, alle 2 uren), waar het dikwijls alleen het leven redt. De *Tinctura benzoës simplex* (1 deel met 8 deelen spir. vini gr. 20) van 20—30 droppels alle 3—4 uren is een goed carminativum, en bevordert de ophoudende expectoratie in asthma mucosum. Nog beter is de essentia benzoës simplex Ph. Wurtemb. (z. o.). Tegen zomervlekken, gutta

rosacea, huidvlekken is het volgende waschmiddel zeer aanbevelenswaardig:

*N°. 1218. R_p. Amygd. amar. excort. 3 β,
 Resinae benzoës 3 ij,
 tere c. aq. rosar. 3 viij.
 f. emulsio.

Tegen rheumatische en nerveuse pijnen der ledematen prijst
 Vogt aan:

*N°. 1219. R_p. Res. benzoës,
 Mastiches,
 Olibani,
 Camphor. tritae aa 3 j.
 M. f. pulv. rudior. pet. in vitro.
 S. Een klein gedeelte daarvan op gloeiende
 kolen te werpen, en den daaruit ontwikke-
 lenden damp in watten op te vangen, welke
 warm op het lijdende deel gelegd worden.

De *Tinctura benzoës compos. s. Balsamum commendatoris*, bestaat uit benzoë, aloë, bals. peruvian. en wijngeest. Het is niet alleen een goede balsem voor wonden van peesachtige, aponeurotische deelen, maar ook een onschadelijk, door BOERHAAVE aangeprezen schoonheidsmiddel. » Usus externus est cosmeticus innocens, nimirum aquae calidae instillata reddit eam lacteam, quae nitorem gratum cuti conciliat et eam mollem servat." (BOERHAAVE, Elem. chim. II. p. 203.)

De oude *Essentia benzoës simpl. Disp. Wirtemb.* bestaat uit flor. benzoës 3 ij, spir. anisi 3 ij (z. TRILLER l. c. p. 281). Het is derhalve een geheel ander praeparaat dan de tinct. benzoës simplex. Men geeft haar als stomachicum pectorale en alexipharmacum p. d. van 15—25 droppels. Ook in het *Empl. stomachicum s. aromaticum* komt volgens sommigen benzoë. Het voorschrift van de Pharm. Belg. (z. l. c. p. 246) bevat ze echter niet. Deze pleister is zeer

geschikt tegen zuivere nerveuse kolijken, cardialgie en flatulensie.

De species ad suffiendum, species pro fumo, bestaan uit wijrook, benzoë, barnsteen $\overline{aa}$ $\&$ β , flor. lavendulae $\frac{3}{4}$ ij. Ik bezig deze met goed gevolg als beroeking bij rheumatismus en jicht, in het stadium spasticum van kinkhoest en bij asthma spasticum. Bij chronischen hoest zonder koorts prijst C. J. MEYER (z. LINCKE I, p. 288) aan:

Nº. 1220. R_p. Resin benzoës,
 Flor. sulphuris,
 Eleosacch. foenicul $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij,
 Pulv. gummosi $\frac{3}{4}$ j.
 M. f. pulvis.
 S. 1—2 maal daags 1 theel. vol.

*RESINA COLOPHONIUM, -COMMUNIS, z. *Terebinthina*.

*RESINA CORTICIS PERUVIANI FUSCI ET RUBRI, z. *Cinchona*.

RESINA ELEMI, Elemihaarst (van *Amyris elemifera* L. ook van *Amyris ceylanica* Cl. VIII, Ord. 1, Octandria Monogynia, Ord. nat. *Terebinthaceae*). Deze haarst wordt alleen uitwendig als prikkelend middel ter verbetering der suppuratie van slappe, trage, onwerkzame, gangraeneuse zweren en ter opwekking van goede, tot cicatrisatie aanleiding gevende granulatie gebezigd. Zeer doelmatig is hiertoe het *Unguentum elemi* s. *Balsamum arcae* (uit elemi, terpentijn, schapenvet en reuzel, gelijke deelen).

††RESINA EUPHORBIIUM, z. *Gummi-resina euphorbium*.

RESINA GALBANI, z. *Gummi-resina galbanum*.

*RESINA GUAJACI, z. *Guajacum officinale*.

*RESINA JALAPAE, z. *Ipomoea jalapa*.

†RESINA LABDANUM s. LADANUM, Gom ladanum of labdanum (van *Cistus creticus*) bezit mede prikkelende eigenschappen, doch wordt zelden gebezigd.

*RESINA LIGNI SANCTI, z. *Guajacum officinale*.

RESINA MASTICHES, MASTIX, Mastik. Is het in de
 II.

lucht verdikte sap uit den bast van *Pistacia lentiscus* (Cl. XXII, Ord. 5, Dioecia Pentandria, Ord. nat. *Terebinthaceae*), eene harst, waarvan 2 soorten in den handel voorkomen, mastix in granis, de beste, en mastix in sortis, de minder zuivere soort. Men bezigt ze uitwendig in berookingen bij oedema pedum, rheumatische pijnen der ledematen, zoodanige tandpijn, als kaauwmiddel bij stinkenden adem, — den *Spir. matricalis*, s. *mastich. comp.* in wasschingen tegen oedemateuse zwellingen, jichtachtig-rheumatische aandoeningen, paralyses. Een decoct. mastich. aquos. en de daaruit bereide confectio bezigt men tegen diarrhoea van kinderen en als stomachicum in Griekenland (z. BUCHNER's *Repertor.* 1837, Bd. 7). Tegen caries dentium prijst LINDERER (*Med. Centralzeitung*, Berlin 1839, St. 30) het volgende aan:

Nº. 1224. R_f. Mastich. pulv. 3 j,

solve in spir. vini rectific. 3 ij, adde:

Olei cinnamomi 3 β.

M. S. Na voorafgegane uitdrooging van den tand met een watje aan te wenden.

PHOEBUS prijst tegen tandpijn wegens caries het volgende aan:

Nº. 1222. R_p. Cerae albae 9 j,

liquef. adde:

Spir. vini q. s.

ut fiat post refrig. mass. homog. consist. emplastri. D. in pixide alba.

S. Eene kleine hoeveelheid te kaauwen en in den hollen tand te brengen.

*RESINA MYRRHA, z. *Gummi-resina myrrha*.

RESINA OLIBANUM s. THUS, Wijrook. Is het in de lucht verharde sap van *Boswellia serrata* Colebrooke, ook van *Juniperus lycia* en *thurifera* (Cl. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Terebinthaceae*), een resinoso-aethereum, hetwelk slechts tot berookingen gebezigd wordt in verbinding met barnsteen, mastik, kamfer enz. tegen pijnlijk rheumatisch

lijden. Ook maakt de wijrook een bestanddeel van de species ad sufficendum (z. *Resina benzoë*), van het empl. aromaticum, opiatum, mastiches comp. en oxycroceum uit.

†RESINA OPOPONAX, z. *Gummi-resina opoponax*.

*RESINA PINI, *Resina pini burgundica*, *Pix alba s. burgundica*, Pijnharst. Wordt voornamelijk van *Pinus abies* L. verkregen. Men heeft ze inwendig tegen herpes, phthisis pituitoso-purulenta (Most) en tegen lithiasis (BRANTSTRÖM) werkzaam bevonden. De dosis is 2—5 maal daags $\mathfrak{D}$ j—3 j in pillenvorm. Uitwendig is het empl. picis als derivans, rubefaciens en als electriciteit isolérend middel zeer werkzaam bij hevige neuralgiën van borst, rug en ledematen (GRAVES), acuut en chronisch rheumatismus topicus, zoodanige jicht, vooral als emplast. antarth. Helgoland., tegen phthisis laryngis et tracheae (weken lang een pikpleister om den hals. Most), phthisis pulmonalis. Een maagpleister uit kamfer, opium en pik werd ten tijde der cholera asiatica als voorbehoedmiddel zeer aangeprezen. Tegen chronische dermatoses, tegen kwaadaardig hoofdzeer en slecht etterende serophuleuse zweren, alsook tegen pijnlijke nagelzweren, is de pikpleister even zeer aanbevelenswaardig.

Praeparaten, Gift en Voorschriften. 1. *Ung. resin. pini burgundicae* (z. *Althaea officinalis*). 2. *Ceratum resinae pini burgundicae s. Emplast. citrinum* (uit $\mathfrak{G}$ ij was, 1 $\mathfrak{G}$ pik, $\frac{1}{4}$ $\mathfrak{G}$ schapenvet en $\frac{1}{2}$ $\mathfrak{G}$ terpentijn) is ecne goede trekpleister om trage, onpijnlijke furunculi in ettering te brengen.

Nº. 1223. *Rp.* Picis burgund. $\mathfrak{Z}$ j,

Muc. gummi arab. q. s.

ut fiant pil. N. cc. consp. irid. flor.

S. 5 Maal daags 10 pillen.

(ULRICH, tegen herpes faciei, z. CASPER'S *crit. Repertorium*, Bd. 28.)

*Nº. 1224. *Rp.* Camphor. tritae 3 ij,

Opil pulv. $\mathfrak{D}$ ij,

Picis burgund.,

Empl. lithargyri $\overline{aa}$ q. s.

ut fiat emplastrum.

(GRAVES, tegen hevige neuralgiën, — zelfs palliatief bij ischias nervosa.)

CERUTTI's jichtpapier (*Charta antarthritica s. antirheumatica*) bestaat uit:

*N°. 1225. R_p. Cerae albae $\overline{3}$ iv,

Olei olivar.,

Terebinth. commun. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ ij,

Picis albae $\overline{3}$ j,

liquef. admisce:

Extr. alcohol. ex cantharid. ($\overline{3}$ iv) obtentum
et in duab. spir. vini part. solutum.

Deze massa wordt, nadat op een zacht vuur en onder gestadig omroeren de spiritus vervlogen is, op papier of taf gestreken.

†RESINA SAGAPENUM, z. *Gummi-resina sagapenum*.

RESINA SCAMMONIUM, z. *Gummi-resina scammonium*.

RESINA STYRAX, *Storax s. Styrax calamita* (van *styrax officinalis* L. Cl. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Styraceae*) en *Styrax liquida s. Liquidambar* (van *Liquidambar styraciflua*, Monoecia Polyandria, Ord. nat. *Amentaceae* Juss.) Het eerste wordt nog in berookingen en pleisters, het laatste in het ung. styracis (z. *Pharm. Belg.* p. 215) gebezigd. Deze pleister dient tot rijpmaking van koude abscessen en tot het verbinden van phagadaenische, gangraeneuse en putride zweeren (Rust).

RESINA SUCCINI BALSAMICA, z. *Succinum*.

††REX METALLORUM, z. *Aurum*.

REUZEL, z. *Adeps suillus*.

*RHABARBARUM, RHABARBARINUM, z. *Rheum palmatum*.

*RHAMNUS CATHARTICUS L. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia L., Ord. nat. *Rhamnaceae*), Gemeene wegedoorn. De beziën (*Baccae spinæ cervinae*) en de zaden rekent So-

SOBERNHEIM onder de acria drastica, vermits zij eene drastische purgeerstof, de cathartine, bevatten; zij werden vroeger daarom ook tegen waterzucht voorgeschreven. In gebruik is nog de *Syr. spinæ cervinae*, *Syr. rhamni cathartici*, *Syr. domesticus* (aldus genoemd, omdat zij ten tijde van SYDENHAM een gewoon huismiddel was). Deze werd vroeger door RIVER, BOERHAAVE, SYDENHAM als een werkzaam diureticum toegediend, dat ten onregte in onbruik is geraakt, tot dat BRÜCK, CASPER en SACHSE het weder aanprezen. Reeds 1—2 theel. vol veroorzaken bij kinderen van 1—2 jaar zonder buikpijn waterigen stoelgang en verwijderen flatus. Voor volwassenen, die aan hydrops en jicht lijden, is het volgend mixtuur zeer werkzaam:

*N°. 1226. R_p. Aq. petroselini,
 Aq. juniperi aa $\overline{\text{z}}$ vj,
 Syr. rhamni cathart. $\overline{\text{z}}$ jβ,
 Tinct. aromat. $\overline{\text{z}}$ β.
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. (MOST).

Het oude voorschrift van deze syroop van SYDENHAM bevat, behalve het versehe sap en suiker, ook nog mastix, gember, kruidnagelen en kaneel. Overeenkomstige verbindingen van specerijen met deze syroop bevatten de nieuwe Ph. Hannov. (1855, p. 515), Ph. Hamb. (1855, p. 507) en Londinens. (1857, p. 548); de Ph. Austriaca heeft daarentegen eene *Rob baccar. spinæ cervinae* opgenomen.

SACHSE (CASPER's med. Wochenschrift, 1855, N. 25) geeft de syroop bij gevallen van torpide waterzucht, waar andere purgantia, b.v. de pil. aperient Stahl's, niet meer werken willen, misselijkheid voortbrengen, en de voeten en buik weder zwellen. 4 theel. zijn voldoende om 6 waterige stoelgangen te weeg te brengen. In bleekzucht geeft men haar met ijzer; ook CORVISART prijst haar tegen waterzucht. Zij is gemakkelijk in te nemen, en daarbij goedkoop (z. SOBERNHEIM, l. c. p. 114, RIECKE, l. c. p. 615).

RHEINUM, z. *Rheum palmatum*.

*RHEUM PALMATUM L., *Rheum emodi* Wallich, *Rheum australe* Don. (Cl. IX, Ord. 5, Enneandria Trigynia, Ord. nat. *Polygonaceae*), Handvormige rhabarber. Van de in den handel voorkomende 5 soorten van wortel (*Rad. rhei*) van deze plant is de Russische, (Siberische, Moscovische) de beste; de Oost-Indische bevat goede en slechte stukken, en de inheemsche (meest van *Rheum compactum* en *hybridum*) is de slechtste. De bestanddeelen van denzelfden zijn: Rabarberzuur (*Rhabarberine* volgens GEIGER, *Rheïne* volgens BRANDES, *Rheumine* volgens HORNEMANN), looistof, extractiefstof, enz. Zij werkt in kleine doses (van 2, 4—6 grein) tonisch, versterkt de maagvezelen; in groote doses (20—50 grein) purgerend, zonder te verzwakken, zoo als de purgerende zouten; zij is bij status mucosus, verminosus, gastricus en biliosus het eerste maagversterkend, zuur opslorpend, slijm oploosend, op lever en galafscheiding, alsmede op den geheelen tractus intestinalis tonisch en te gelijk solverend werkend, alle se- en excretiones zacht aanzettend middel, en is daarom in vele ziekten onontbeerlijk. 1. Bij chronische gebreken der spijsvertering met zuurvorming, verslijming, flatulentie, vooral bij hypochondristen met middelmatigen graad van prikkelbaarheid (bij waren torpor met aloë, gratiola, helleborus, bij prikkelbare kinderen met lapid. cancror., amara). 2. Tegen stoornissen der galafscheiding, wegens stasis in hepar of milt, daaruit voortkomenden icterus, hydrops, bij status biliosus. Bij icterus torpidus past rheum met aloë, bij icterus spasticus ipecacuanha met opium refr. dosi. Dat de rhabarber niet ten onregte door de ouden *Anima hepatis* genoemd werd, dat zij verstoppen oplost en lever en milt te gelijk versterkt, dat zij bij chronische diarrhoeae zoo heerlijk werkt, wisten reeds de Arasche artsen (z. EBN BAITAR, l. c. p. 484 en volg.). Oude hypochondristen met habituele obstructio alvi geef ik elken morgen 1—2 theel. vol rheum in sterke koffij. 3. Tegen chronische, habituele diarrhoea van kinderen, in het 2de stadium van dysenterie, tegen atonische gono- en leucorrhoea, slijmhaemorrhoides. 4. Tegen scrophulosis en rachitis infantum. Ik heb kinderen van 5—7 jaren. aan deze ziekte in eenen

hoogen graad lijdende, onder het toedienen van rheum in eene dosis, dat er 5—4 sedes op volgden, spoedig zien beteren en genezen, zonder calomel, sulphur. aurat. en dergelijke middelen. Ook Tode prijst hier de rheum aan. Zijne beroemd geworden en inderdaad zeer werkzame *Tinctura antiscrophulosa* bestaat uit extr. cort. peruv., tinct. cinnam. $\overline{aa}$ 3 j, tinct. rhei aquos. 3 vj. De dosis is 60—80 droppels, 2—5 maal daags in eene infus. calami arom. 5. Uitwendig als strooi-poeder dient rheum met carbo vegetab. (3 j op $\overline{3}$ β) bij torpide, oude, niet pijnlijke, gangraeneuse zweren; deze worden daarna gevoeliger, er vormt zich eene goede granulatio, waarop (onder het inwendig gebruik van spec. lignorum cum senna, aethiops antimon. enz. naar omstandigheden) spoedig genezing volgt.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. 1. *Extr. rhei aquosum*. Dit praeparaat werkt in halve doses even sterk als het pulv. rhei in zelfstandigheid. 2. *Extr. rhei compositum* (extr. rhei $\overline{3}$ iij, extr. aloës, sapon. jalapin. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j). Dit is vooral bij torpor van het darmkanaal, oude verslijming en obstr. alvi habitualis van hypochondristen aanbevelenswaardig. Dat het evenwel, zoo als SOBERNHEIM (l. c. p. 99) meent, het oude extr. panchymagog. crollii geheel en al kan vervangen, daartegen spreekt mijne ervaring. 3. *Tinctura rhei aquosa, Anima rhei* ($\overline{3}$ j β rheum, 3 iij subcarb. potassae, worden gedurende 12 uren met $\overline{3}$ xij kokend water getrokken, en daarbij, doorgezegen zijnde, $\overline{3}$ ij aq. cinnam. vinos. gevoegd). Het is een uitmuntend tonicum p. d. 30—40 droppels, 2—5 maal daags (als purgans voegt men bij mixturen van $\overline{3}$ iv— $\overline{3}$ vj, 3 ij— $\overline{3}$ β —3 vj), en een goed middel bij maagzuur, groene diarrhoea en kramp van kinderen. 4. *Tinctura rhei Ph. Belg.* (1 deel met 8 deelen spir. vini grad. 15, gedurende 6 dagen getrokken) p. d. 3 j—3 ij. 5. *Tinct. rhei vinosa s. Darelî s. Vinum rhei* ($\overline{3}$ ij rheum, 3 j sem. cardam., $\overline{3}$ ij spir. vini grad. 25, $\overline{6}$ j vinum Hispan.) is een heerlijk cardiacum bij zwakke magen van verslijmde, spastische personen, in de reconvalescentie na koortsen, en tegen slapeloosheid, ten gevolge van maagzwakte en verhoogde zenuwgevoeligheid. Dosis 3 β —3 j,

5—6 maal daags met wijn. 6. *Syrupus rhei* (*Pharm. Belg.* p. 161) is een goed middel bij de meeste gebreken der spijsvertering en bij krampen van zuigelingen. De dosis is 1 theel. vol met aq. foeniculi.

In chronisch leverlijden verbind ik de rheum met rad. belladonnae (z. *Atropa belladonna*), met extr. chelidonii, gummi ammoniacum, asa foetida; bij zuur der eerste wegen in chronische maagzwakte met lap. canceror., kalmus, venkel, anijs; bij diarrhoea als solvens met salmiak. Het beste corrigens van den rabarber-smaak is ol. macidis en aq. cinnamomi. Tegenaanwijzingen zijn ware ontstekingen en ontstekingskoortsen, waar ter bevordering van den stoelgang laxementen (z. *Clyisma aperiens*) of laxerende zouten, cremor tartari passen.

*N°. 1227. R_p. Rad. rhei 3 j,

Rad. valerian. 9 j,

Subcarb. magnes. 3 β,

Eleosacchar. foeniculi 3 ij.

M. f. pulvis.

S. 2—3 maal daags een kleine theel. vol.

(HUFELAND's kinderpoeder tegen zuur, flatulentie, diarrhoea.)

*N°. 1228. R_p. Rad. rhei pulv.,

Sapon. medicati pulv.,

Fell. tauri inspiss. aa 3 j,

Extr. taraxaci q. s.

ut fiant pil. gr. ij, consp. cinnam.

D. S. 3 maal daags 8 pillen.

(HUFELAND, tegen habituele obstruct. alvi en torpor van het darmkanaal.)

N°. 1229. R_p. Rad. rhei pulv. 3 ij,

Calomel. 9 β,

Sapon. medicat. 3 ij,

Extr. conii maculat. 9 j,

Extr. chelidonii 3 ij.

M. f. pilul. gr. ij, consp. pulv. rad. liquirit.

S. 's Morgens en 's avonds 10—12 pillen.

(FLEMMING, tegen hardnekkigen icterus wegens leververharding.)

*N°. 1230. R_p. Tinct. rhei vinos.,

Elix. cort. aurant. comp.,

Aq. menthae pip. aa 3 j.

M. S. 3 maal daags ½—1 eetl. vol.

(Dit voorschrift vormt een heerlijk purgerend en te gelijk versterkend middel. RICHTER, MOST.)

*N°. 1231. R_p. Extr. rhei,

Extr. aloës aquos. aa 3 j,

Extr. trifol. fibrini 3 iij.

M. f. pil. gr. ij, consp. cinnam.

S. 's Avonds 5—7 pillen.

(Most, tegen torpor van het darmkanaal bij hypochondristen en hysterischen.)

RHEUMINUM. z. *Rheum palmatum*.

RHODODENDRON CHRYSANTHUM Pallas (Cl. X, Ord. 1. Decandria Monogynia, Ord. nat. *Ericaceae*). De bladen van deze scherp narcotische struik komen in werking met de monnikskap en giftsumak nagenoeg overeen. KÖLPIN wendde ze het eerst geneeskundig aan, en wel voornamelijk tegen chronische (van geene koorts of ontsteking vergezelde) jichtachtig-rheumathische gebreken en zoodanige verlammingen. STARK, BERENDS, CLARUS, KOPP en anderen bevestigen dit. Zij verbinden het middel met aconitum, dulcamara, guajac, colchicum enz. *Gift en vorm*. Het pulvis folior. rhododendri chrys. 3 maal daags van 5—10—15 grein; het aftreksel 3 j β op 3 vj col. eetlepels-wijze.

*RHUS TOXICODENDRON, *Rhus radicans* L. (Cl. V, Ord. 5, Pentandria Trigynia, Ord. nat. *Terebinthaceae*), Giftsumak. Dit middel is een narcoticum acre, welks verse bladen zoo scherp zijn, dat zij bij personen met eene gevoelige

huid reeds door aanraking roodheid en urticaria met koorts veroorzaken. Tegenmiddelen zijn inwendig veel cremor tartari, uitwendig loodwater. Volgens eigene en vreemde ondervinding is hetzelve het meest werkzaam bij verlamming der ledematen, der blaas, van den endeldarm, in hemiplegiae. Ook tegen amblyopie, scrophuleuse ophthalmie, ulcus corneae, blepharospasmus, herpes en tinca capitis hebben eenigen het middel aangeprezen (z. *Vereinszeitung* 1856, N°. 18, *AMMON'S Zeitschr. f. Ophthalm.* Bd. 3, Heft 3; *SCHMIDT'S Jahrb.* 1858, Bd. 47, Heft 4). *Praeparaten, gift, vorm en verbinding.* Het poeder der bladen (de doelmatigste vorm) van $\frac{1}{2}$, 1—2, al lengs tot 10 gr. p. d. 's morgens en 's avonds; het extract van 1—2 grein, 2—3 maal daags, tot dat er ligte narcotische toevallen ontstaan; de tinctuur van 5—10—15 droppels 2—3 maal daags; ook het infusum, $\varnothing$ j op 3 viij col. 3—4 maal daags 1 eetl. vol, is zeer werkzaam. Tegen verouderde jicht en daarop volgende verlamming der ledematen prijst SOBERNHEIM (l. c. pl. 55) aan:

N°. 1252. R_p. Fol. rhois toxicodendri $\varnothing$ j,
 inf. aq. ferv. q. s. ad col. $\frac{2}{3}$ vj, refr. adde:
 Tinct. guajaci volat.,
 Vini sem. colchici aa 3 ij,
 Syr. bals. peruviani $\frac{2}{3}$ j.
 M. S. Omgesch. alle 5 uren 1 eetl. vol.

N°. 1253. R_p. Aq. foeniculi $\frac{2}{3}$ ij,
 Tinct. fol. rhois toxicodendri gtt. iv.
 S. 3 Maal daags 1 theel. vol.

(ELSHOLZ en SCHEIBLER, tegen zeer hardnekkige ophthalm. scrophulosa, met groote lichtschuwheid. Men klimt zoo, dat men bij elke herhaling bij $\frac{2}{3}$ ij aq. foenic. eerst 8, vervolgens 16, daarna 32 droppels voegt.)

*RHIJNWIJN, z. *Vinum*.

*RIBES RUBRUM L. (Cl. V, Ord. 4, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Grossulariae De Cand.*), Roode Aalbezie.

De beziën (*Buccae ribium*) worden ter bereiding eener aangenaam smakende syroop en eener gelei (*Syrup. et Rob ribesiorum rubrorum*) gebezigd, welke in verkoelende dranken voor koortslidders en als bijvoegsel bij zoodanige mixturen dienen, b. v.

N°. 1254. R_p. Dec. avenae excort. ℥ ij,

Syr. ribesior. rubr.,

Sacchari albi aa ʒ ij.

M. S. Bij kopjes te gebruiken.

*RICINUS COMMUNIS, RICINUSOLIE, z. *Oleum ricini*.

RIDDERSPORENZAAD, z. *Delphinium staphisagria*.

ROB ANTISYPHILITICUM DE LAFFECTEUR. z. *Carex arenaria*.

ROB DAUCI, z. *Daucus carota*.

*ROB EBULI, z. *Sambucus nigra*.

*ROB JUNIPERI, z. *Juniperus communis*.

*ROB RIBESIORUM RUBRORUM, z. *Ribes rubrum*.

*ROB SAMBUCI, z. *Sambucus nigra*.

*ROCHELLERZOUT, z. *Tartras potassae et sodae*.

†*ROET, z. *Fuligo splendens*.

ROGEMEEL, z. *Farina secalis*.

ROOB, z. *Rob*.

ROSA CENTIFOLIA L. et GALLICA L. (Cl. XII, Ord. 5, Icosandria Polygynia, Ord. nat. *Rosaceae*), Veel-bloemblaadige en suikerroos. De eerste plant levert de bleeke, de laatste de roode rozenbladen (*Flores rosarum incarnatarum et rubrarum*). Men bereidt van dit adstringens aethereum: 1. De *Oleum rosarum*, rozenolie, welke zeer aangenaam riekt, doch tevens zeer duur is en slechts bij droppels wordt gebezigd. 2. *Spir. rosarum* (uit 9 j rozenolie en ʒ vj spiritus) als reukmiddel. 3. *Aqua rosarum pallidarum*, een geliefd constituens voor oogwateren. 4. *Mel rosarum* (8 oncen roode rozenbladen worden met 4 ℥ water getrokken en met 6 ℥ mel despum. vermengd) in mondspoelingen, gorgeldranken, penseelvochten. 5. *Unguentum rosatum s. pomadum* (4 deelen axungia en 1 deel was worden gesmolten en na het

verkoelen met $\bar{3}$ j rozenwater vermengd). Het is een geliefd constituens voor oogzalven, zieke borsttepels, intertrigo. 6. De *Tinctura rosarum acidula* ($\bar{3}$ j β rozenbladen, $\bar{3}$ vj aq. fer-vid., $\bar{3}$ β acid: sulph. dil.) als bijvoegsel in antiseptische mixturen, bij febr. putrida, uitwendig in penseelvochten, gorgel-dranken met syr. mororum en mel rosarum. 7. *Conserva rosarum* (Pharm. Belg. p. 146), van welke men zich bedient om aan gencesmiddelen eene schoone kleur te geven; ook uitwendig in tand-opiaten.

*† ROSA VILLOSA L. (Cl. XII, Ord. 5, Icosandria Polygynia, Ord. nat. Rosaceae). De rijpe zaden van deze plant (*Semina rosae villosae*) prijst KYNCKER (z. CASPER's med. Wochenschr. 1859, N°. 56) zeer bij nerveuse maagkramp aan. De lijder neemt 's morgens nuchteren 1 theel. vol met oude Maderawijn in, en zet deze kuur weken lang voort. In die gevallen, waar wij met nut van melisse, kamille, valeriaan enz. gebruik maken, past het middel niet.

*ROSENSTEINS KINDERMELK, z. *Amygdalus communis*.

ROSENSTEINS KINDERPOEDER, z. *Crocus sativus*.

ROSKASTANJE-BAST, z. *Aesculus hippocastanum*.

ROSMARINUS OFFICINALIS L. (Cl. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. natur. Labiatae), gewone Rosmarijn. Het hoofdbestanddeel van het kruid (*Herba rosmarini*) is de groenachtig witte, sterk riekende, naar kamfer smakende aetherische olie (*Oleum rosmarini* s. *Oleum anthos*), welke dikwijls met terpentijnolie vervalscht wordt.

Wegens deszelfs prikkelende, zenuwversterkende en het vaatstelsel opwekkende werking, schatteden oude artsen het kruid en de aetherische olie als diaphoreticum, antisepticum en emmenagogum, tegen flatulentie, onderbuiskrampen, amenorrhoea, menostasie, paralyses enz. zeer hoog, en zeer ten onregte wordt tegenwoordig het als volksmiddel tegen menstruatio suppressa zoo gezochte middel door vele artsen in het geheel niet meer voorgeschreven.

Dosis, vorm en bereidingen. Het *Herb. rosmarini* p. d. $\bar{3}$ ij— $\bar{3}$ β , als thee, van de *Oleum* p. d. 5—4 droppels op suiker, als elcosaccharum. Het kruid komt ook in de *Spe-*

cies aromaticae (rosmarijn, marjolijn, thijm, lavendel $\overline{aa} \frac{3}{4}$ ij, kruidnagelen $\frac{3}{4}$ j) in kruidenkussens en aftreksels voor uitwendig gebruik. Het *Unguentum rorismarini compositum* s. *Ung. nervinum* is zeer werkzaam als middel om in te wrijven in verlamde deelen, in den hartkuil bij maagkramp, flatulentie enz., en bestaat uit rosmarijn, marjolijn, wijnruit ($\overline{aa} \frac{3}{4}$ vj), laurierbladen, rad. pyrethri ($\overline{aa} \frac{3}{4}$ ij), axungia ($\mathfrak{E}$ 4), schapenvet ($\mathfrak{E}$ 2), was ($\frac{1}{2}$ $\mathfrak{E}$), ol. rorismarini et juniperi ($\overline{aa} \frac{3}{4}$ iij). De *Spiritus anthos* wordt tegen nerveuse oogzwakte, als riekmiddel bij flauwten, en als middel om in te wrijven bij verlammingen gebezigd.

ROSMARINUS SYLVESTRIS, z. *Ledum palustre*.

ROSMARIJN, z. *Rosmarinus officinalis* en t. z. p.

ROTULAE, z. *Morsuli* en *Trochisci*.

*ROTULAE ANTHELMINTHICAE ZWELFERI, z. *Ipomoea jalapa*.

ROZENBLADEN, -OLIE, -SPIRITUS enz., z. *Rosa centifolia et gallica*.

†*RUBIA TINCTORUM L. (Cl. IV, Ord. 1, Tetrandia Monogynia, Ord. nat. *Rubiaceae*), Verfmeekrap. De wortel van deze plant (*Radix rubiae tinctorum*) werd vroeger tegen caries, rachitis, icterus, menstruatio suppressa aanbevolen (SYDENHAM, LEVRET, WERLHOFF, FRIEDR. HOFFMANN). Later nagenoeg vergeten, werd hij door OSIANDER en onlangs door A. G. RICHTER (*Arzneimittellehre*, Suppl. Bd. 1832, S. 75) als een heerlijk, niet verhittend middel om de menses te herstellen, weder aan de vergetelheid onttrokken. — *Gift en vorm*. Inwendig het best het afkooksel ($\frac{3}{4}$ j met $\frac{3}{4}$ xvj aq. tot de helft uitgekookt, alle 2 uren 1 eetlepel vol). Sub fin. coctionis kan men er sem. foeniculi, flav. cort. aurant. $\overline{aa} \frac{3}{4}$ β bijvoegen. Tegen icterus geeft SYDENHAM:

Nº. 1235. R_p. Rad. rubiae tinct.,

Rad. curcumae $\overline{aa} \frac{3}{4}$ j,

Herb. chelidon. majoris,

Herb. centaurii minoris $\overline{aa} \frac{3}{4}$ β ,

coq. c. vini rhen. et aq. fontan. $\overline{aa}$ $\mathfrak{E}$ j,

col. adde :

Syr. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ ij.

S. 'sMorgens en 's avonds $\frac{1}{2}$ ℥ daarvan te drinken tot dat er genezing volgt.

†RUBUS FRUTICOSUS L. (Cl. XII, Ord. 5, Icosandria Polygynia, Ord. nat. *Rosaceae*), Braambezie. Ook van de beziën van deze plant werd vroeger in de apotheken eene syroop bereid.

*RUBUS IDAEUS L. (Cl. XII, Ord. 5, Icosandria Polygynia, Ord. nat. *Rosaceae*), Framboos. De *Baccae rubi idaei* bezigt men ter bereiding van het *aq. rubi idaei*, van de *acet. rubi idaei* en den *syr. rubi idaei*. De laatste bereiding dient men als zeer aangename koortsdrank toe.

RUM, z. *Alcohol vini*.

†*RUMEX ACUTUS, RUMEX OBTUSIFOLIUS L. (Cl. VI, Ord. 3, Hexandria Trigynia, Ord. nat. *Polygoneae*), Spitsbladige zuring. De verse of gedroogde wortel, wilde patichwortel (*Radix lapathi acuti*, *oxylapathi*), werd door de Ouden als afkooksel ($\frac{3}{4}$ j met ℥ j *aq.* op $\frac{3}{4}$ vj col.), dagelijks gebruikt, tegen herpes, psora en andere chronische huidziekten als haemato-catharticum zeer aangeprezen. Ten onregte wordt het middel, welks werkzaam bestanddeel, volgens BUCHNER en HERBERGER, de *Lapathine* is, door de hedendaagsche geneeskundigen niet meer voorgeschreven.

RUTA GRAVEOLENS L. (Cl. X, Ord. 4, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Rutaceae*), Sterk riekend wijnruit. Het kruid van deze plant (*Herba rutae*) werd door de oudere artsen, wegens de op deszelfs aetherische olie en extractiëfstof berustende werkzaamheid, als nervinum tegen hysterie, anormale menses, colica flatulenta, maagzuur zeer aangeprezen; tegenwoordig is het ten onregte in onbruik geraakt. Ik heb het *Extractum rutae* in bovengenoemde gevallen dikwijls met goed gevolg voorgeschreven. Ook het *Aqua rutae*, zoowel als het verse kruid, zijn bij hypochondristen en hysterischen zeer werkzaam. De *Acetum rutae* is als riek- en waschmiddel tegen duizeligheid, nerveuse hoofdpijn, flauwte

ex inanitione, asphyxie aangeprezen; ook dient zij in mondspoelingen en gorgeldranken (z. Voorschrift N°. 1257).

*N°. 1256. R_p. Extr. rutae 3 ij,
 Sal. tartari dep. 3 j,
 Aq. rutae,
 Aq. menth. pip. aa 3 iij,
 Tinct. cort. aurant. 3 β.
 M, S. 3 Maal daags 1 eetl. vol.

(Most, tegen maaglijden en zuur van hysterischen en hypochondristen.)

*N°. 1257. R_p. Herb. rutae 3 β,
 inf. aq. ferv. q. s. ad col. 3 iv, adde:
 Aceti rutae,
 Mell. despum. aa 3 j.
 S. Gorgeldrank.

(Tegen angina catarrhalis, stomacace, salivatio mercurialis.)

DUNCAN prijst tegen ascarides aan:

N°. 1258. R_p. Herb. rutae,
 Herb. sabinae,
 Herb. absinthii aa 3 ij,
 conc. inf. aq. ferv. ℥ j, col. adde:
 Olei ricini 3 β.
 S. Voor 2 lavementen.

J. A. SCHMIDT (l. c. p. 517) prijst tegen putrescentia uteri aan:

N°. 1259. R_p. Herb. rutae,
 Herb. chamomillae aa 3 β,
 Baccar. lauri cont. 3 ij,
 inf. aq. ferv. ℥ jβ, dig. p. 1/4 hor. col. adde:
 Tinct. myrrhae 3 β,
 Mell. rosar. 3 j.
 S. 2—3 Maal daags 6 lood voorzigtig laauw in te spuiten.

S.

††SABADILLEZAAD, SABADILLINUM, z. *Veratrum sabadilla*.

*SABINA, z. *Juniperus sabina*.

SACCHARUM, Suiker (van het Suikerriet, *Saccharum officinarum* L. Cl. III, Ord. 2, Triandria Digynia, Ord. nat. *Gramineae*). Men onderscheidt 5 soorten. 1. Kandijnsuiker, de beste soort, 2. geraffineerde suiker, en 3 witte suiker. Als diaetetisch middel is de goede werking der suiker tegen pyrosis, flatulentie, zuurvorming van hypochondristen enz. algemeen bekend; zoo ook tegen hoest, maagverslijming en moeilijke urinlozing. Bovendien is het suikerwater een gewigtig, chemisch antidotum tegen alle vergiftigingen door koperzouten, vooral spaansch groen (in verbinding met eiwit, z. *Subacetas cupri*). Ook is het een gewigtig voorbehoedmiddel tegen scorbut, en daardoor op groote zcereizen onontbeerlijk. Eene bereiding is de *Syrupus sacchari s. simplex*. Uitwendig gebruikt men de suiker in niespoeders tegen verkoudheid, chronisch lijden des traanzaks (z. *Voorschrift* N°. 1241), migraine, cephalalgia periodica (z. *Voorschrift* N°. 1240). Oudere artsen lieten ook tegen verduisteringen der cornea tot poeder gebragte suiker in het oog blazen, b.v. BALDINGER's oogpoeder uit sacch. album, tart. depuratus en gummi arabicum. In onzen tijd geeft men, nevens eene inwendige, tegen de grondoorzaak des lijdens gerigte behandeling, uitwendig aan de subcarb. potassae, het sublimaat en het opium de voorkeur.

*N°. 1240. R_p. Sulphat. chinii gr. xx,

Sacchari albi $\frac{3}{4}$ β.

M. f. pulv. gross.

S. Dagelijks tegen den aanval alle $\frac{1}{4}$ uren een snuifje te nemen.

(Mostr, tegen periodieke, habituele hoofdpijn.)

N°. 1241. R_p. Calomel opt.,
 Rad. helleb. nigri aa ʒ j,
 Sacchari albi ʒ β.
 M. f. pulv. gross.
 D. S. Eenige malen daags een snuifje te nemen.
 (Most, tegen fistula lacrymalis incipiens.)

SACCHARUM ALUMINOSUM, z. *Supersulphas aluminae et potassae*.

SACCHARUM JOVIALE BOERHAVII, z. *Stannum limatum*.

SACCHARUM LACTIS, Melksuiker. Daar dit middel met de goedkoopere saccharum album in werking overeenkomt, wordt het door dit laatste ontbeerlijk gemaakt.

SACCHARUM MYRRHAE HOFFMANNI, z. *Gummi-resina myrrha*.

*SACCHARUM SATURNI, z. *Acetas plumbi*.

*SAFFRAAN, -OLIE, z. *Crocus sativus*.

†*SAGAPENUM, z. *Gummi-resina sagapenum*.

SAGO, z. *Amylum*.

††SAL ACETOSELLAE, z. *Acidum oxalicum*.

*SAL ALCALI VOLATILE, z. *Subcarbonas ammoniae*.

*SAL AMARUM, z. *Sulphas magnesiae*.

*SAL AMMONIACUM DEPURATUM, z. *Murias ammoniae*.

*SAL AMMONIACUM CUPRI, z. *Sulphas cupro-ammoniacale*.

††SAL AMMONIACUM FIXUM, z. *Murias calcis*.

*SAL AMMONIACUM VOLATILE, z. *Subcarbonas ammoniae*.

*SAL ANGLICANUM, z. *Sulphas magnesiae*.

*SAL AURI FIGUERI ET GOZZI, z. *Chloruretum auri et sodii*.

*SAL BENZOËS ACIDUS, z. *Acidum benzoicum*.

*SAL CATHARTICUS AMARUS, z. *Sulphas magnesiae*.

*SAL COMMUNE, z. *Murias sodae*.

SAL CORNU CERVI, z. *Subcarbonas ammoniae pyro-animale*.

*SAL CULINARE, z. *Murias sodae*.

*SAL EBSHAMEMSE, -EPSOMENSE, z. *Sulphas magnesiae*.

SAL ESSENTIALE TARTARI, z. *Acidum tartaricum*.

370 SAL MARINUM—SALIX ALBA ET PENTANDRA.

- *SAL MARINUM, z. *Murias sodae*.
- *SAL MARTIS, z. *Sulphas ferri*.
- *SAL MARTIS MURIATICUM, z. *Murias ferri*.
- *SAL MIRABILE GLAUBERI, z. *Sulphas sodae*.
- *SAL MIRABILE PERLATUM, z. *Phosphas sodae*.
- *SAL PETRAE, z. *Nitras potassae*.
- SAL PHILOSOPHORUM, z. *Zincum*.
- *SAL POLYCHRESTUM GLASERI, z. *Sulphas potassae*.
- *SAL POLYCHRESTUM SEIGNETTI, z. *Tartras potassae et sodae*.
- *SAL ROCHELLENSE, -RUPELENSE, z. t. z. p.
- *SAL SAIDSCHÜTZENSE, -SEIDLITZENSE, z. *Sulphas magnesiae*.
- *SAL SATURNI, z. *Acetas plumbi*.
- SAL SEDATIVUM HOMBERGII, z. *Acidum boracicum en Subboras sodae*.
- *SAL SEIGNETTI, z. *Tartras potassae et sodae*.
- *SAL SODAE, z. *Subcarbonas sodae*.
- †*SAL SUCCINI DEPURATUM s. VOLATILE, z. *Acidum succinicum*.
- *SAL TARTARI, z. *Subcarbonas potassae*.
- SAL VEGETABILE, z. *Tartras potassae*.
- SAL VOLATILE VITRIOLI NARCOTICUS, z. *Acidum boracicum*.
- SAL VOLATILE CORNU CERVI, z. *Subcarbonas ammoniae pyro-animale*.
- SALADE (BOSCH-, VERGIFTIGE), z. *Lactuca virosa*.
- *SALEP, z. *Orehis mascula*.
- *†SALICINUM, z. *Salix alba et pentandra*.
- SALIE, z. *Salvia officinalis*.

SALIX ALBA ET PENTANDRA L. (Cl. XXII, Ord. 2, Dioecia Diandria, Ord. nat. Amentaceae Juss., *Salicineae* Rich.), witte en laurierblad-wilg. De bast van dezen boom (*Cortex salicis*) bezit als werkzame bestanddeelen looistof, balsamische harst, salicine, is een aromatisch-bitter adstringens, en wordt daarom in de armen-praktijk inwendig in plaats van den duren kinabast tegen intermittentes toegediend. Zij kan

evenwel deze laatste niet vervangen, evenmin als columbo, cascarille, geum urbanum, augustura of calamus. In het algemeen kan zij als internum wel gemist worden, hoewel het niet aan genceeskundigen ontbreekt, die haar tegen scrophulosis, chronische diarrhoea, rhachitis, wormen en scorbut nuttig bevonden hebben. Uitwendig bezigt men haar in die gevallen, waar ook de cortex quercus nuttig is (z. *Quercus robur*).

Gift en Vorm. Inwendig het decoct. cort. salicis ($\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j met $\mathfrak{E}$ j water tot $\frac{3}{4}$ viij col. eetlepelswijze), van het *Extract. salicis* $\mathfrak{D}$ β — $\mathfrak{D}$ j, 5 maal daags in pillen of aromatische wateren. In lateren tijd hebben MIGUEL, SALOMON, KROMBHOLZ en anderen de Salicine in plaats van de chinine met nut tegen intermittens, p. d. van 4—10 grein, alle 5 uren of een $\frac{1}{2}$ uur vóór den aanval, gegeven. Het zoude gemakkelijker verdragen worden, doch is duurder dan het laatste middel. KROMBHOLZ (*Med. Jahrb. d. Oestr. Staats*, 1854, Bd. 6, St. 5) zag van de salicine ook goed gevolg bij prosopalgia en cephalalgia intermittens. Hare werking wordt door verbinding met acidum citricum sterker.

Nº. 1242. *R_p*. Salicini 3 j,

Acidi citrici $\mathfrak{D}$ β ,

Extr. gentianae 3 ij,

Rad. caryophyllatae q. s.

ut fiant pil. N. xc, consp. calam. dent. ad
vitr.

S. 5 Maal daags 10 pillen.

(Tegen intermittens, waar de chinine niet verdragen wordt en veelvuldige recidiven voorkomen. SORERNHEIM l. c. p. 405.)

FUHRMANN prijst den wilgenbast als een zeker middel tegen intermittens aan, en geeft aan hem zelfs boven de kina de voorkeur. Hij bezigde den bast van 1 en 2jarige takken, en liet $\frac{1}{2}$ once van den gedroogden of 1 once van den verschen bast, met 6 oncen water tot 2 oncen verkookt, nog laauw kort voor den koortsaanval innemen. Alle jaargetijden zijn tot inzameling van den bast geschikt (z. KNESCHKE's *Summarium*, 1841).

SALIX AMERICANA, z. *Agnus castus*.

*SALMIAK (GEZUIVERDE), z. *Murias ammoniacae*.

*SALMIAKGEEST, z. *Ammonia liquida*.

SALMIAKGEEST (ANIJSHOUDENDE), z. *Spiritus salis ammoniaci anisatus*.

†SALOMONSZEGEL, z. *Convallaria majalis*.

*SALPETER, z. *Nitras potassae*.

*SALPETER-ZOUTZUUR, z. *Acidum muriatico-nitricum*.

*SALPETERZUUR, z. *Acidum nitricum*.

*SALSAPARILLE, z. *Smilax syphilitica*.

*SALSAPARILLE (DUITSCH), z. *Carex arenaria*.

SALVIA OFFICINALIS L. (Cl. II, Ord. 1, Diandria Monogynia, Ord. nat. *Labiatae*), Gewone salie. Het kruid (*Herba salviae*) bevat veel aetherische, kamferachtige olie, is in verschen toestand sterk aromatisch, en smaakt bitter-specerijachtig, eenigzins adstringerend. Voor zwakke personen met atonie der huid is salviathée inwendig een middel om verzwakkend zweet te bedaren, waarom het tegen colliquatief zweet van hecatische lijders is aangeprezen. Ook het *Eleosaccharum salviae* gaf SCHNEIDER hier met een goed gevolg; de lijder mag evenwel niet aan haemoptoe, kramphoest of verhoogde prikkelbaarheid lijden. Inwendig prijst men een infus. salviae ook nog tegen atonische blennorrhoea der longen, der pispereidende en geslachts-organen, tegen galactorrhoea nimia aan. Uitwendig in adstringerende mondspoelingen en gorgeldranken bij stomacace, angina catarrhalis, uvularis en tonsillaris, als verbandmiddel tegen slappe zweren.

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Aqua salviae* in mondspoelingen en gorgeldranken, in zweetdrijvende mixturen (3 ij — 3 vj). 2. *Aqua aromatica* (z. op dit woord). 3. *Oleum salviae* p. d. van 2—5 droppels op suiker. De doelmatigste vorm is het aftreksel met water of wijn (3 β — 3 j op 3 vj col.). Het *Aqua vulneraria vinosa*, *Spiritus traumaticus*, hetwelk men te regt tegen gescheurde en geschotene wonden aanprijst, bestaat uit summit. salviae, absinthii, nepetae catariae, hyssopi officinalis, melissae, basilici, thymi, rutae, majoranae, rorismarini, origani et flor. lavendul. aa 3 j, spir. vini grad. 10 ℥ iv, aquae ℥ xxiii.

NIEMANN prijst tegen sterk nachtzweet aan:

Nº. 1245. R_p. Herb. salviae $\mathfrak{z}$ j,
 Aq. fervidae $\mathfrak{e}$ j,
 dig. per $\frac{1}{2}$ hor. col. refr. adde:
 Vini gallici rubri $\mathfrak{e}$ β .
 S. Alle 2 uren 1 kopje vol.

Bij angina catarrhalis geeft SOBERNHEIM (l. c. p. 407):

Nº. 1244. R_p. Inf. herb. salviae (ex $\mathfrak{z}$ β) $\mathfrak{z}$ vj,
 Tinct. rosar. acidulae $\mathfrak{z}$ β ,
 Syr. mororum $\mathfrak{z}$ j.
 S. Gorgeldrank.

SAMBUCUS EBULUS, z. *Sambucus nigra*.

*SAMBUCUS NIGRA L. (Cl. V, Ord. 3, Pentandria Trigynia, Ord. nat. *Caprifoliaceae*), Zwarte vlier. Het aftreksel van de bloemen (*Flores sambuci*) dezer plant is een zeer bekend huismiddel, om na verkoeling de huiduitwaseming te bevorderen. Het is evenwel niet alleen een zacht diaphoreticum, dat noch congestie, noch hitte veroorzaakt, maar ook door deszelfs secundaire werking een heerlijk antispasmodicum, antirheumaticum, antihystericum. BOERHAAVE schatte deze bloemen zoo hoog, dat hij voor iederen vlierboom eerbiedig den hoed wil afgenomen hebben. *Flores*, *Aqua* en *Rob sambuci* zijn mij in mijne praktijk onschatbare middelen, die ik door geene andere zoude weten te vervangen, vooral tegen catarrhaal-rheumatische aandoeningen, tegen heeschheid, catarrhus narium, pectoris, angina catarrhalis, epidemische griep, pleuritis rheumatica, ligte febres nervosae en exanthematicae, vooral mazelen (hier met potio Riverii, ook met spir. Mindereri), tegen hysterische krampen, en griep, bij sensible personen met neiging tot nerveuse verschijnselen (hier met fol. aurantiorum, angelica enz. z. Voorschrift Nº. 1245).

Gift en Vorm. Van de bloemen $\mathfrak{z}$ β — $\mathfrak{z}$ j met 3—6 kopjes kokend water getrokken en vóór het naar bed gaan binnen één uur met een weinig citroensap ingenomen. Het vormt een

heerlijk diaphoreticum. CLARUS voegt hier bij $\frac{3}{4}$ ij flor. sambuci nog $\frac{3}{4}$ j sem. anisi, welke verbinding bij catarrhalen hoest zeer geschikt is. Het *Succus baccarum sambuci inspissatus, depuratus*, *Rob sambuci dep.* wordt als bijvoegsel bij mixturen ($\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j β op $\frac{3}{4}$ vj aq. flor. samb.) toegediend (z. Voorschrift N°. 1246 en 1247); het *Aqua flor. sambuci* dient als constituens in diaphoretische mixturen. Uitwendig bedient men zich van de vlierbloemen, welke ook een bestanddeel van de *Species resolventes externae* (herb. absintbii, origani $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ vj, flor. chamom., sambuci, lavend. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij) en de *Species ad gargarisma* (herb. althaeae, salviae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ vj, flor. sambuci, rad. pimpinellae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ iij, of volgens een nieuwer voorschrift gelijke deelen flor. malvae, sambuci, herb. althaeae) vormen, in kruidenkussens tegen catarrhale, erysipelateuse, rheumatische aandoeningen, zoodanige kies- en oorpijn; in dampbaden tegen verkoudheid, catarrhus pectoris; in mondspelingen en gorgeldranken met melk geïnfundeerd tegen angina, abscessen in de mondholte. Het versehe sap van den *cortex interior* en *folia sambuci* (p. d. 1—2 theel. vol) of ook een aftreksel van dezelve ($\frac{3}{4}$ vj fol. sambuci ad $\frac{3}{4}$ vj col.) is een zacht braak- en purgeermiddel overeenkomstig den syr. spinacervinae, en werd vroeger ook tegen hydrops aanbevolen.

*N°. 1245. R_p. Flor. sambuci,
 Rad. angelicae,
 Herb. melissae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j,
 Fol. aurantior.,
 Herb. menthae pip. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β .
 M. c. c. S. Thee voor 4 dagen (Most).

*N°. 1246. R_p. Spir. Mindereri $\frac{3}{4}$ j,
 Aq. flor. sambuci $\frac{3}{4}$ v,
 Rob sambuci $\frac{3}{4}$ j,
 Vini stibiat. $\frac{3}{4}$ j.
 D.

(Most, ter bevordering der diaphoresis bij rheumatismus en catarrhus acutus).

*N°. 1247. R_p. Succī sambuei inspiss.,
 Rob juniperi,
 Syr. spinæ cervinae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij.
 M. S. 3—4 Maal daags 1 eetl. vol.
 (Rust bij hydrops acutus.)

*N°. 1248. R_p. Subcarb. ammon. pyro-anim. 3 ij.
 solve in aq. sambuci $\frac{3}{4}$ vj, adde:
 Aceti camphorati s. q. ad saturat.
 Succī sambuci inspissati $\frac{3}{4}$ j.
 S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

(Door CONSRUCH bij nerveuse en teruggetredene acute exanthemata, vooral mazelen, zeer aangeprezen.) BERENDS prijst tegen angina catarrhalis aan:

*N°. 1249. R_p. Flor. sambuci $\frac{3}{4}$ jβ,
 Caricarum $\frac{3}{4}$ j,
 inf. lact. vaccin. ferv. s. q. ad col. $\mathfrak{E}$ j.
 S. Gorgeldrank.

Tegen ophthalmia catarrhalis et rheumatica recens is niets beter, dan een kruidenkussen uit flor. sambuci, chamomillae enz. (z. *Anthemis nobilis*). De *Sambucus ebulus* werkt sterker dan de *sambucus nigra*. Het versche, uit de wortelen geperste sap gaven oudere artsen als emeticum en hydragogum p. d. tot $\frac{3}{4}$ j; aan de bloemen gaven zij in resolverende species boven de gewone vlierbloemen de voorkeur, en de uit de beziën bereide *Rob ebuli* tot $\frac{3}{4}$ β p. d. werkt volgens de ondervinding sterker op huiduitwaseming en urinafscheiding. Tegen waterzucht prijst LINCKE aan (z. l. c. I, p. 579):

N°. 1250. R_p. Rob ebuli,
 Rob juniperi,
 Rob sambuci,
 Tart. depurati,
 Syr. spinæ cervinae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β.
 M. S. Alle 2 uren 2 eetl. vol.

Volgens BIRD bezit ook de *Cortex interior radices sambuci nigrae* krachtige diuretische eigenschappen, en zag hij daarvan in waterzucht heilzame gevolgen (*Annal. de Pharmacie*, 1834, Bd. 9).

*†SANGUINARIA CANADENSIS L. (Cl. XVIII, Ord. 1, Polyandria Monogynia, ord, nat. *Papaveraceae*). De wortel van deze plant, Kanadasche Bloedwortel, is een narcoticum acre, waarvan reeds 10 grein braking voortbrengen en kleine doses (1—2 grein) antipasmodisch en diaphoretisch werken en even als de digitalis, met welke hij in werking veel overeenkomst bezit, den pols langzamer doen worden. SMITH en ANDREWS prijzen hem voornamelijk tegen croup aan, waar hij door braking en zweet eene spoedige hulp verschaft (*Salzb. med. Zeitung*, 1830, Bd. 1, S. 520). ZOLLIKOFER prijst de tinct. rad. sanguinariae, alle 3 uren tot 50 droppels, tegen acuut rheumatismus aan. SCHAPMANN laat het poeder tegen polypi nasi opsnuiven; HENDRIE gaf het uitgeperste sap met goed gevolg tegen impetigo als waschmiddel. *Gift en Vorm*. Inwendig als diaphoreticum en antispasmodicum p. d. 1—4 grein, alle 1—2 uren, als emeticum 8, 10—20 grein; van de tinctuur als diaphoreticum 2—12, als emeticum 50—60 droppels in mucilago. IVES en TULLIUS laten tegen croup een afkooksel van 3 j bloedwortel op $\frac{3}{4}$ iv col. zoo lang van 3 ij—3 iv toedienen, dat er braking volgt (z. SOBERNHEIM, l. c. p. 83).

SANTONINUM, z. *Artemisia contra*.

*SAPO ALBUS, ALICANTINUS, z. *Sapo medicatus*.

*SAPO AMMONIAE, z. *Ammonia liquida*.

*SAPO ANTIMONIALIS, z. *Sapo stibiatus*.

*SAPO AROMATICUS, z. *Camphora*.

*SAPO AROMATICUS PRO BALNEIS, z. *Sapo medicatus*.

SAPO BALSAMICUS DE BIANCHI, z. *Balsamum saponaceum*.

SAPO COCONEUS, s. *Sapo olei cocos*, Kokosnoot-oliesoda-zeep, Palmolie-zeep. Deze zeep werd in Duitschland het eerst (uit palmolie en soda) bereid, kwam als geliefd waschmiddel weldra in den handel, en werd door HUFELAND

als een onschadelijk externum tegen herpes aanbevolen. Zij is allezins werkzaam bij chronische, uit onzindelijkheid voortkomende uitslagen, doch niet wanneer een algemeen lijden daarvan de oorzaak is.

*SAPO COSMETICUS, z. *Sapo medicatus*.

*SAPO DOMESTICUS ALBUS z. t. z. p.

*SAPO DOMESTICUS NIGER, *viridis*, *Sapo mollis*, *Sapo kalicus*, *Kali elainicum*, *Elainas potassae*. Groene zeep, Oliezure potasch. Deze zeep is in lateren tijd als zeker en spoedig werkend middel tegen scabies, vooral met zwavel, kool, sulphas zinci tot eene zalf bereid, of ook alleen in tallooze, zelfs verouderde gevallen beproefd geworden. KRAMER prijst haar daartegen het eerst in 1828 aan, en genas er 245 lijders mede; PFEUFER genas er 600, HANDSCHUCK 400, CLESS 1200 (z. SOBERNHEIM l. c. p. 566). Volgens PFEUFER is de geelbruine soort de beste. De lijder smeert er zijn geheele ligchaam, hoofd, aangezicht en genitalia uitgezonderd, gedurende 6 dagen, 'smorgens en 's avonds mede in. Op den 1sten dag bezigt men 4—6, van den 2^{den}—4^{den} dag 2—5, op den 5^{den}—7^{den} $\frac{1}{2}$ —1 once; op den 8sten dag neemt men een laauw zeepbad; men verwisselt van kleederen, houdt gedurende de geheele kuur het bed in eene temperatuur van 18—20° R. en vermijdt togt. Een hevig gevoel van branden en jeuken en kleine blaasjes vertoonen zich op de huid. Kinderen laat men dagelijks slechts $\frac{3}{4}$ — $\frac{3}{8}$ j inwrijven. Personen, die vroeger aan scrophulosis of lues geleden hadden, gaf SCHRAEMLI op den 1sten dag een laxans, en de overige dagen een decoct. spec. lignorum. Van 600 lijders, die binnen acht dagen herstelden, zag hij bij geen een nadeelige gevolgen. Bij vrouwen moet het tijdperk der menstruatie in aanmerking worden genomen. — Het *Unguentum sulphuris compos. Ph. Angl.*, het *Linim. contra scabiem Ph. Holstan.*, de schurftzalven van EMERY, FRICKE, NEUMANN, HORN enz. bevatten alle groene zeep.

Nº. 1251. R_p. Sap. domest. virid. $\frac{3}{4}$ j,
Mur. sodae,
Sulphur. depur. aa $\frac{3}{4}$ β,

Acet. 3 ij,

Spir. vini 3 j,

Chlorur. calcis 3 β.

M. f. unguent.

D. S. 's Morgens en 'savonds $\frac{1}{4}$ in te wrijven (EMERY).

*N°. 1252. R_p. Sulphur. crudi 3 β,

Sulphat. zinci 3 ij,

Sapon. domest.

Axung. porci aa 3 j.

M. f. unguentum.

S. Als N°. 1231 (Most).

N°. 1253. R_p. Sapon domest. virid. 3 xvj,

Sulphur. dep. 3 vj,

Muriat. ammon. 3 j,

Aq. fontan. q. s.

ut fiat unguent.

S. Eenmaal daags het geheele ligchaam er mede in te wrijven (NEUMANN).

Daar de groene zeep onaangenaam riekt en het linnen zeer wankleurig maakt, zoo prijst HANDSCHUCK de volgende witte, reuklooze, bijtende potasch-zeep aan :

N°. 1254. R_p. Axungiae porci vel Sevi ovilli ℥ ij,

affunde Lixiv. caust. (pond. spec. 1,555) ℥ j,

agitentur assidue ope calor. p. 4 hor.

SAPO GUAJACINUS, z. *Guajacum officinale*.

SAPO GUMMI GUTTAE, z. *Gummi guttae*.

*SAPO HISPANICUS ALBUS, z. *Sapo medicatus*.

*SAPO JALAPINUS, z. *Ipomoea jalapa*.

*SAPO KALICUS, z. *Sapo domesticus viridis*.

*SAPO MEDICATUS, *Elaiñas-margaricas sodae*, *Natrum elaiño-margarinicum*, Geneeskrachtige zeep. Dit middel

is een uitmuntend resolvens tegen torpide stasis der poortader, verstoppingen in lever, milt (met rheum, sulph. aurat., belladonna, asa foetid., chelidonium), mesenterium en daaruit voortkomenden icterus, hydrops. Bij niet vloeijende aanbeijen prijst BERENDS sapo medicatus met kleine doses sulphur aan. Tegen chronische jicht en lithiasis (met blaaskramp, pijnlijke strangurie) prijzen VAN SWIETEN, BALDINGER, THEDEN en anderen de geneeskrachtige zeep (met guajak, aconitum, dulcamara) zeer aan. Ook tegen zuur der eerste wegen, flatulentie en lijden der digestie bij hypochondristen is zij (met rheum, aloë) zeer nuttig.

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Sapo hispanicus, albus, alcantinus, venetus* (uit soda en boomolie) is minder zuiver dan sapo medicatus. 2. *Sapo cosmeticus* (sapo hisp. pulv. $\bar{3}$ iij, rad. irid. flor. $\bar{3}$ j, ol. lavend. $\bar{3}$ β , ol. bergam. $\bar{\Theta}$ j, aq. rosar. q. s. ut fixt bolus rotund. 3. *Sapo domesticus albus* (uit sodaloog en vet) is niet zoo scherp als de groene zeep. 4. *Sapo aromaticus pro balneis* (sapon. hisp. $\bar{3}$ iv, amyli $\bar{3}$ iij, irid. flor. $\bar{3}$ j, bals. peruv. gtt. vij, ol. bergam., ol. lavend., ol. citri $\bar{aa}$ $\bar{\Theta}$ j), 5. *Spiritus saponatus* wordt tegen oude contusiones, ecchymoses, contracturae, nadat de ontsteking geweken is, aangeprezen. 6. *Emplastrum saponatum Barbetti s. miraculosum s. saponaceum* (*Ph. Belg.* p. 220) bestaat uit lood-pleister, waarbij cera alba, sapo, camphor en oleum oliv. komen. Deze pleister is zeer werkzaam tegen rheumatische pijnen en koude gezwollen.

Inwendig geeft men den sapo medicatus 2—4 maal daags p. d. van 5, 10—20 grein, het best in pillen. Uitwendig bezigt men den sapo domest. albus in wasschingen, baden ($\bar{3}$ iij— $\bar{3}$ vj op een bad), omslagen, linimenta, zalven.

*N°. 1255. R_p. Sapon. med. pulv. $\bar{3}$ iij,

Asae foetid.,

M. f. pilulae g. ij, consp. cinnam.

S. 2 maal daags 10 pillen.

(JAHN'S *Pilulae resolventes et antispasmodicae.*)

*N°. 1256. R_p. Sapon. medic. 3 vj,
 Extr. taraxaci 3 β,
 Gummi ammoniaci 3 β,
 Syr. simplic. g. s.
 ut fiant pilul. g. ij, consp.
 S. 3 maal daags 10 pillen.
 (VOGEL, tegen leververstopping.)

*N°. 1257. R_p. Sapon med. 3 ij,
 Extr. ligni quassiae,
 Fell. tauri inspiss. aa 3 j,
 Extr. cort. aurant.,
 Extr. aloës aq. aa 9 j.
 M. f. pilulae gr. ij, consp. cass. cinnam.
 S. Van tijd tot tijd 8 pillen.
 (RICHTER, tegen maagzuur van hypochondristen.)

*N°. 1258. R_p. Sapon medicati 3 j,
 Ol. amygdal. dulc. 3 j,
 leni calor. mixt. adde:
 Syr. althaeae 3 jβ.
 M. S. Omgesch. 3 maal daags 1—2 theel. vol.
 (RICHTER bij zuur en krampen van kinderen.)

*SAPO MOLLIS, z. *Sapo domesticus viridis*.

SAPO OLEI COCOS, z. *Sapo coconeus*.

SAPO SCAMMONIATUS, z. *Gummi-resina scammonium*.

SAPO STARKEYANUS, *Corrector opii*. Deze bestaat uit ol. terebinth. 3 iij, en sap. hisp. 3 j. Men gaf ze vroeger tegen opium-vergiftiging, waartegen de ol. terebinth. werkzaam is. Uitwendig wordt zij door de bals. vitae externum vervangen.

*SAPO STIBIATUS, *Sapo antimonialis, Sulphur auratum liquidum*, Spiesglanszeep. (Uit goudzwavel, bijtende potasch, aqua en sapon med. Z. Ph. Belg. p. 179.) Daar deze zeep spoedig wordt ontleed. schrijft men haar tegenwoordig veel minder dan vroeger voor. De oudere artsen prezen haar

als uitmuntend mucum incidens, resolvens, om torpide verstoppingen in den onderbuik op te heffen, obstructio hepatis, daaruit voortkomenden icterus en hydrops, febr. quartana, chronische jicht, hardnekkige herpes (STARK, KÄMPF, JAHN, RICHTER, AUGUSTIN, HUFELAND, HEIM). *Praeparaten, Gift en Vorm.* Inwendig p. d. 5, 6—40 gr. in pillen, met bittere extracten bij stasis in den onderbuik, met aconitum, guajak bij atonische jicht. Het *Liquor saponis stibiati*, *Tinctura antimonii Jacobi*, *Sulphur auratum liquidum* wordt van 10, 15—20 droppels, in slijm, 2—5 maal daags ingenomen. Zuren, zure zouten, zoutvormers, looistof-houdende middelen moeten worden vermeden.

Nº. 1259. R_p. Liq. sapon. stibiati 3 iij,

Tinct. colocynthidis 3 j.

M. S. 5 maal daags 20—30 droppels.

(HEIM en HUFELAND tegen hardnekkige herpes, Most tegen gutta rosacea wegens anomale menses.)

Nº. 1260 R_p. Sapon. stibiati,

Res. guajaci nat. aa 3 iij,

Extr. aconiti gr. xij.

M. f. pilulae gr. ij, consp. calamo. Det. in vitr.
bene clauso.

S. 3 maal daags 10 pillen.

(RICHTER, tegen atonische jicht.)

SAPO SULPHURIS, z. *Sulphuretum potassae*.

*SAPO TEREBINTHINATUS, z. *Terebinthina*.

*SAPO VENETUS, z. *Sapo medicatus*.

SAPONARIA OFFICINALIS LINN. (Cl. X, Ord. 2, Decandria Digynia, Ord. nat. *Caryophylleae*), Zeepkruid. De zeepwortel (*Radix saponariae*) werkt nagenoeg als de fumaria, taraxacum, chelidonium, doch iets zwakker. Men prijst hem daarom tegen atonisch leverlijden, torpide verstoppingen der poortader, iterus torpidus, asthma mucosum; ook tegen jicht en syphilis heeft men hem aanbevolen. *Gift en Vorm.* Het

382 SAPONARIA OFFICINALIS—SCILLA MARITIMA.

decoct. van $\frac{3}{4}$ ij op 2 ℥ col., alle 2 uren 1 kopje; het *Extr. saponariae* van ℥ β — ℥ ij in pillen en oplossing. Ook in KAEMPF's lavement komt saponaria (z. *Erythraea centaurium*).

*SARSAPARILLE, z. *Smilax syphilitica*.

SASSAFRAS, z. *Laurus sassafras*.

*SATURNUS, z. *Plumbum*.

SCAMMONIUM, z. *Gummi-resina scammonium*.

*SCHELKRUID, z. *Chelidonium majus*.

††SCHIERLING (GEVLEKTE), z. *Conium maculatum*.

††SCHNEEBERGER SNUIFTABAK, z. *Veratrum album*.

*SCHOONHEIDSZEEP, z. *Sapo medicatus*.

*SCHOONHEIDSWATER, z. *Subboras sodae*.

SCHURFTMOS, z. *Cetraria Islandica*.

*SCHURFTZALF, z. *Sapo domesticus viridis* en *Sulphur depuratum*.

*SCILLA MARITIMA LINN. (Cl. VI, Ord. 1, Hexandria Monogynia, Ord. nat. *Asphodeleae* Juss., *Liliaceae* Rich., Zee-ajuin. De bolwortel van deze plant (*Radix scillae* s. *squillae*) was reeds bij de Egyptische en Arabische artsen bekend (z. EBN BAITAR l. c. p. 144) en wordt nog tegenwoordig als onontbeerlijk middel geacht: 1. Tegen waterzucht met een torpide, veneus, lymphatisch karakter, vooral hydrops pectoris, abdominis et cutis. Zoo hiermede nog een erethische toestand gepaard gaat, verkoelt en matigt men het middel met acetate potassae, cremor tartari enz. De gift moet klein zijn, daar het aanhoudend gebruik van scilla, even als dat van digitalis, den pols doet vertragen. 2. Bij oude blennorrhoeae, asthma chronicum van dronkaards en jichtlijders, blennorrhoea ventriculi et intestinorum, bij onderbuiksverstoppingen in lever en milt, is zij een uitmuntend resolvens, mucum incidens en expectorans, vooral in verbinding met salmiak, sulphur auratum, belladonna, senega enz. 3. Ook uitwendig endermatisch hebben BALLY, GERHARD, LEMBERT enz. in hydropische ziekten, ter ondersteuning van den inwendigen kuur, het extr. scillae of pulv. rad. scillae (2 maal daags 4 grein) met goed gevolg aangewend. Volgens JANSEKOWICH zet zij endermatisch zeker de diuresis aan, zonder de bekende nadeelige gevolgen

(misselijkheid, braking, gevoel van drukking in de maag), welke zoo dikwijls het inwendig gebruik vergezellen, te weeg te brengen (z. *Oestr. Jahrb.* 1858, Bd. 14, St. 4). HUFELAND voegt de scilla ook als prikkelend middel bij zalven, om oude kliergezwollen te verdeelen.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. 1. Den *Radix scillae* geven wij inwendig in zelfstandigheid van $\frac{1}{3}$, 1—2 grein, 2—5 maal daags in poeders, pillen, en wel met kaneel, vooral bij maakzwakte; het *Extr. scillae* van 1—5 grein in pillen, bolus (z. *Voorschrift* N°. 1265). Zeer werkzaam is een infus. rad. scillae vinosum (z. *Voorschrift* N°. 1261); tot een infus. aquos. bezigt men 3 β op $\frac{3}{4}$ vj col., met bijvoeging van eenig aroma, zingiber of kaneel enz., waarvan men alle 2 uren 1 eetl. innemen laat. Van het *Acetum scilliticum* kan men bij een mixtuur van $\frac{3}{4}$ vj slechts 3 ij— $\frac{3}{4}$ β voegen, van de oxymel squillit. daarentegen $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ j β . (z. *Voorschrift* N°. 1265). De *Tinctura scillae* wendde GUIBERT met linim. vol. camph. uitwendig tegen ascites aan. Zoo de scilla diarrhoea voortbrengt, verbindt men haar met opium. Tegen hydrops pectoris abdominis past ook de verbinding met opium en calomel (z. N°. 1262).

*N°. 1261. R_p. Pulv. rad. scillae 3 j,
 Pulv. cass. cinnamomi 3 ij,
 Carbonat. potassae 3 β ,
 Vini generosi 6 ij.
 digere p. 24 hor.
 S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

*N°. 1262. R_p. Rad. scillae gr. iv,
 Calomel. opt. gr. ij,
 Opii puri gr. j,
 Eleosacch. juniperi 3 ij.
 M. f. pulv. div. in iv part. aeq. d. ad chart.
 cerat.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder (SOBERNHEIM).

- *N°. 1263. R_p. Rad. scillae pulv. 3 β,
 Sapon. medic. 3 j,
 Gummi ammoniac.,
 Milliped. optim. aa 3 β,
 Bals. copaivae q. s.
 ut fiant pil. gr. ij, consp. cinnam.
 S. 's Morgens en 's avonds 2—4 pillen.

(Volgent HUFELAND zijn deze pillen zeer werkzaam bij asthmatisch, hydropisch lijden, nier- en blaasziekten.) De *Pilulae antihydrica Heimii et Hornii* bestaan uit pulv. rad. scillae, sulphur. aurat., gummi guttae aa 3 j, extr. pimpinellae q. s. ut fiant pil. gr. ij, waarvan alle 2—3 uren één pil wordt ingenomen. Tegen borstwaterzucht prijst HEIM nog de volgende pillen aan:

- N°. 1264. R_p. Rad. scillae pulv.,
 Herb. digital. pulv.,
 Rad. ipecac. pulv. aa 3 β,
 Sagapeni dep. 3 ij,
 Extr. gratiolae 3 j,
 Spir. vini rectific. s. q.
 ut fiant pil. N^o. cxx, consp. irid. flor.
 S. 3 Maal daags 4—6 pillen.

- *N°. 1265. R_p. Subcarb. sodae 3 j,
 Aceti scillitici q. s. ad perfect. saturat. adde:
 Aq. juniperi,
 Aq. petroselini ae 3 ij,
 Syr. rhamni,
 Oxymell. squillit. aa 3 j,
 Cremor. tartari solub. 3 ij,
 Liq. cornu cervi succinat.,
 Spir. nitri dulcis aa 3 j.
 M. S. Omgesch. alle 3 uren 2 eetl. vol.

(Dit middel werkt zeer zacht en desnietteenstaande sterk pisdrijvend. Most.)

Het *Pulvis diureticus Ph. Boruss. militaris* bestaat uit rad. scillae gr. vj, rad. calami, subcarb. sodae $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β , eleosacch. juniperi $\frac{3}{4}$ ij, in 6 deelen verdeeld, waarvan 5 maal daags 1 poeder wordt toegediend. Het *Unguentum scillae Ph. paup.* bestaat uit $\frac{3}{4}$ iij scillawortel, welke met bijtende potasch tot slijm gekookt en daarna met eene toereikende hoeveelheid axungia vermengd wordt. Deze zalf kan men als resolvens met nut bij hydrops abdominal. op den buik en op koude kliergezwollen laten inwrijven. De *Pilulae scilliticae Pharm. Belg.* komen nagenoeg met *Voorschrift N°. 1263* overeen, doch bevatten geen millipedes (z. l. c. p. 205).

*SECALE CORNUTUM, Moederkoren. Dit middel is eene ziekelijke verandering der zaadkorrels van sommige gramineae, voornamelijk echter van de rogge (*Secale cereale* L. Cl. III, Ord. 2, Triandria Digynia). Deszelfs bestanddeelen zijn: ergotine, fungine, vette olie, osmazoom en kleefstof. Deszelfs gebruik is tegenaangewezen bij echt synochale koorts, ontsteking, orgasmus van het bloed, gastricismus, erethismus, irritatie en inflammatie van den uterus, en bij zeer prikkelbare personen. Bij primiparae diene men het met voorzigtigheid toe. Wij geven het secale cornutum: 1. Bij traagheid en stilstand van het baringsproces, wanneer de weeën ten gevolge van torpide zwakte geheel ophouden, de vrucht reeds in het bekken getreden, de baarmoedermond week en behoorlijk verwijd is en geene mechanische hinderpalen aanwezig zijn. — KLUGE's (*Vereinszeit.* 1852, N°. 3) resultaten na aanwending in 15 gevallen waren: a) het maakte door deszelfs de weeën opwekkende kracht dikwijls de tang ontbeerlijk, daar waar atonie en kramp de oorzaak waren; b) het verhooedde bloedingen in het 5de tijdperk der barings; c) het werkt in giften van 10 grein alle 10 minuten, noch op de moeder noch op het kind nadeelig. 2. Tegen bloedvloeijingen, vooral die van den uterus, terstond na de geboorte, gedurende het kraambed, ten gevolge van baarmoederpolypen; tegen te sterke menses in de anni clymacterici; tegen neus- en darmbloedingen. 3. Tegen menostasie, dys- en amenorrhoea, verouderde leucorrhoea. 4. Tegen placenta retenta. 5. Tegen

verlammingen, paraplegie hebben DUEROS en BARBIER, tegen retentio urinae paralytica FORST, tegen idiopathische mydriasis pupillae KOCHANOWSKI, tegen eenvoudige intermittens MEHLHAUSEN, FESTLER en anderen, het secale cornutum aanbevelen.

Gift en Vorm. Als weeën-bevorderend middel van 5—10 grein, alle 3—5 minuten, $\frac{1}{2}$ —1 uur, bij profuse metrorrhagie p. d. 3 j—3 β , — dezelfde gift ook kort vóór de geboorte van het kind, als praeservatief tegen zoodanige bloeding, bij daartoe bestaande dispositie, — in poedervorm met suiker, in aq. melissae, menthae pip., nog beter in bouillon. Bij zwakke digestie geve men het infusum (3 j op 3 vj col.) alle 10—15 minuten $\frac{1}{2}$ gedeelte in te nemen. Uitwendig heeft men tegen hevige bloedvloeijingen en ouden fluor albus ook inspuitingen in de vagina (3 β op 3 vj col.) nuttig bevonden.

†*SEDUM ACRE L. (Cl. X, Ord. 1, Decandria Monogynia, Ord. nat. *Crassulaceae* Decand.), Scherp sedum, Muurpeper. Het kruid (*Herba sedi acris*) van deze overal aan oude muren en op steenige plaatsen groeiende plant bezit geen reuk, maar eenen brandend scherpen smaak, als peper, welke lang aanhoudt. Op de huid brengt het roodheid een gevoel van branden en zelfs blaren voort, door deszelfs scherp, nagenoeg bijtend beginsel. Het *Succus sedi acris recens expressus* werkt inwendig met den garoubast overeenkomstig, en werd in vroegeren tijd als antepilepticum en anticancrosum hooggeschat. Daarna geraakte het middel in vergetelheid, totdat in lateren tijd ZSCHORN hetzelfde er weder aan onttrok, even als ook SOMMER (*Behandl. der idiop. Fallsucht*, 1818), welke het voornamelijk tegen idiopathische epilepsie werkzaam vond, zelfs daar, waar alle andere antepileptica onwerkzaam gebleven waren. Aanvankelijk ontstaat er na de toediening galachtig braken en purgeren met verligting, dat evenwel bij het klimmen der doses wijkt, waardoor na de vorming van eene doordringend en kwalijk riekende urin het cerebrum vrijer wordt. Ook FAUVERGES, GAUDIER en PASQUIER (*Journ. cliniq. des hopit. de Lyon*, 1850, Maart) bevestigen de goede werking der muurpeper als antepilepticum. Uitwendig prijst RUST het succus rec. express. aan, als de etterafscheiding verbeterend en pijn-

stillend middel bij scorbutische en kankerachtige zweren.

Gift en Vorm. In zelfstandigheid p. d. 6—10—15 allengs tot 20 grein inwendig, met gummi arabicum of in pillen; het succus rec. express. tot 1 theel. vol, 1—2 maal daags in een kopje melk of emuls. amygd.; het infus. (3 j—3 ij op $\frac{3}{4}$ vj col.) met mucilag. alle 2 uren 1 eetl. vol.

N°. 1266. R_p. Herb. sedi acris pulv. gr. vj— $\mathfrak{D}$ β ,
 Eleosacch. menth. pip. gr. viij.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. vj.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

Met deze dosis klimt SOMMER allengs tot dat de aanval uitblijft, en klimt dan op gelijke wijze af. In zeer hevige gevallen geeft hij er nog bij:

N°. 1267. R_p. Flor. arnicae ,
 Rad. ipecacuanhae $\overline{aa}$ gr. β ,
 Subcarb. ammon. pyro-animal.,
 Sacchari albi $\overline{aa}$ $\mathfrak{D}$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xvj.
 S. Gedurende den dag na het gebruik van het eerste poeder (N°. 1266) 4 poeders in te nemen.

Gelijktijdig wordt er eene kunstmatige zweer op de regter scapula of in den nek gevormd.

†*SEMEN AMOMI, z. *Myrtus pimenta*.

SEMEN ANETHI, z. *Pastinaca anethum*.

*SEMEN ANISI, z. *Sison anisum*.

*SEMEN ANISI STELLATI, z. *Illicium anisatum*.

SEMEN CACAO, z. *Theobroma cacao*.

†*SEMEN CANNABIS, z. *Cannabis sativa*.

SEMEN CARDAMOMI, z. *Alpinia cardamomum*.

SEMEN CARUI, z. *Carum carui*.

*SEMEN CATAPUTIAE MAJORIS, z. *Oleum ricini*.

*SEMEN CINAE, z. *Artemisia contra*.

SEMEN CITRI, z. *Citrus medica*.

388 SEMEN COLCHICI—SERUM LACTIS ALUMINOSUM.

††SEMEN COLCHICI, z. *Colchicum autumnale*.

††SEMEN CONII MACULATI, z. *Conium maculatum*.

*SEMEN CONTRA, z. *Artemisia contra*.

*†SEMEN CORIANDRI, z. *Coriandrum sativum*.

SEMEN CUMINI, z. *Cuminum cyminum*.

*SEMEN CYDONIORUM, z. *Cydonia vulgaris*.

SEMEN DAUCI, z. *Daucus carota*.

*SEMEN FOENI GRAECI, z. *Trigonella foenum graecum*.

*SEMEN FOENICULI, z. *Meum foeniculum*.

*SEMEN FOENICULI AQUATICI, z. *Oenanthe phellandrium*.

†*SEMEN GENISTAE, z. *Genista tinctoria*.

SEMEN HORDEI, z. *Hordeum vulgare*.

*SEMEN HYOSCYAMI, z. *Hyoscyamus niger*.

SEMEN LEVISTICI, z. *Ligusticum levisticum*.

*SEMEN LINI, z. *Linum usitatissimum*.

*SEMEN LUMBRICORUM, z. *Artemisia contra*.

*SEMEN LYCOPODII, z. *Lycopodium clavatum*.

SEMEN MELONIS, z. *Cucumis melo*.

SEMEN PAPAVARIS ALBI, z. *Papaver somniferum*.

†SEMEN PETROSELINI, z. *Apium petroselinum*.

*SEMEN PHELLANDRII AQUATICI, z. *Oenanthe phellandrium*.

*SEMEN RICINI, z. *Oleum ricini*.

*†SEMEN ROSAE VILLOSAE, z. *Rosa villosa*.

††SEMEN SABADILLAE, z. *Veratrum sabadilla*.

*SEMEN SANCTUM, -SANTONICI, -SINAE, z. *Artemisia contra*.

†SEMEN SINAPIS ALBAE, z. *Sinapis alba*.

*SEMEN SINAPIS NIGRAE, z. *Sinapis nigra*.

SEMEN STAPHIDIS AGRIAE, z. *Delphinium staphisagria*.

††SEMEN STRAMONII, z. *Datura stramonium*.

*SEMEN ZEDOARIAE, -ZINAE, z. *Artemisia contra*.

*SENEGA-WORTEL, z. *Polygala senega*.

*SENNEBLADEN, z. *Cassia senna*.

*SERPENTARIA, z. *Aristolochia serpentaria*.

SERUM LACTIS ALUMINOSUM, z. *Supersulphas aluminae et potassae*.

*SERUM LACTIS COCHLEARIAE, z. *Cochlearia officinalis*.

*SERUM LACTIS TAMARINDORUM, z. *Tamarindus indica*.

†SIGILLUM SALOMONIS, z. *Convallaria majalis*.

*SILICULAE VANILLAE, z. *Vanilla aromatica*.

SIMARUBEBAST, z. *Quassia simaruba*.

†SINAPIS ALBA L. (Cl. XV, Ord. 2, Tetradynamia siliquosa, Ord. nat. *Cruciferae*), *Eruca*, Witte mostaard. Het zaad van deze plant werd vroeger voor een aphrodisiacum gehouden, welke kracht het evenwel niet bezit. Daar het in werking met het zwart mostaardzaad geheel overeenkomt, verdient het geene plaats meer onder de geneesmiddelen (z. SACHS en DULK l. c. Bd. 2^d, p. 472).

*SINAPIS NIGRA L. (Cl. XV, Ord. 2, Tetradynamia siliquosa, Ord. nat. *Cruciferae*), Zwarte mostaard. Het zaad van deze plant (*Semina sinapis nigrae*) werkt door zijne scherpe aetherische olie opwekkend prikkelend op de maag, bevordert den eetlust, is een maagversterkend, taai slijm uit het darmkanaal, de longen en blaas verwijderend, op urin en zweet werkend, ja zelfs het geheugen versterkend middel (EBERS, in CASPERS *Wochenschrift* 1857, N°. 25). Wij wenden het mostaardzaad inwendig aan bij torpør abdominis van hypochondristen, met dyspepsie, flatulentie, vertigo ex abdomine, — bij asthma mucosum, paralysis linguae, pharyngis et intestinorum, tegen rheumatische doofheid, scorbut. JOHN en COOKE hebben tegen dyspepsie en jicht voornamelijk het wit mostaardzaad, 3 maal daags 1—2 theel. vol, aangeprezen. In febris putrida, paralytica met stupor, hevige prostratio virium gaf CALLISEN de mostaard met goed gevolg. Gewigtiger en menigvuldiger nog dan het inwendig gebruik is de uitwendige aanwending, en wel in die gevallen, waar wij eenen krachtigen huidprikkel als derivans van inwendige deelen, als omstemmend middel (tegen rheumatische, catarrhale ontstekingen, spasmi, algiae, kolijken, cholera, paralyses enz.) aanbrengen willen.

Praeparaten, Gift en Vorm. Inwendig het *sem. sinapis* in zelfstandigheid van 3 β—3̄ β, ook als inf. aquos., vinos., spirituos. (3̄ β op 3̄ vj col. 4 maal daags 4 eetl. vol). De *Oleum sinapis aethereum* inwendig van 2—3 droppels in 3̄ vj

emulsio, alle 2 uur 1 eetl. vol. In mostaardpappen is de bijvoeging van azijn nadeelig; koud water is daartoe het best. Ook de mostaard-voetbaden ($\mathfrak{z}$ ij— $\mathfrak{z}$ iv voor een bad) moeten vooraf met koud water aangemengd worden, daar hierdoor de scherpte van den mostaard zich het best ontwikkelt. Een zeer scherp *sinapismus* is die van SUNDELIN, welke bij algiae, apoplexie, encephalitis van krachtige personen zeer geschikt is. Hij bestaat uit $\mathfrak{z}$ j β grof gestooten zwart mostaardzaad, $\mathfrak{z}$ β — $\mathfrak{z}$ j roggemeel, en q. s. ammon. liq. ut fiat cataplasma molle. Bij den *Sinapismus fortius* Ph. Hannov. komt nog zwarte peper, zeeajuin en zuurdeeg. Tegen rheumatische aandoeningen, rheumatische cephalalgie, gastro- en enterodinia, hysterische flauwten, verlamming der ledematen, kan ik volgens WOLF en MEYER het mengsel aanprijzen uit gtt. xxiv ol. sinap. aeth. en $\mathfrak{z}$ j alcohol, hetgeen op de lijdende plaats wordt ingewreven. De mostaardpappen mogen bij kinderen niet langer dan 40, bij volwassenen niet langer dan 20 minuten blijven liggen, daar zij anders blaren vormen. Eene goede mondspoeling en gorgeldrank (ook inwendig $\mathfrak{z}$ maal daags 1 eetl. vol) tegen tongverlamming is die van THILENIUS:

*N°. 1268. R_p. Sem. sinap. nigri cont. $\mathfrak{z}$ β ,
 Vini gallici albi $\mathfrak{e}$ j,
 dig. p. 24 hor. col. adde:
 Spir. angelicae compos. $\mathfrak{z}$ ij.
 D.

*SISON ANISUM, *Pimpinella anisum* L. (Cl. V, Ord. 2, Pentandria Digynia, Ord. nat. *Umbelliferae*), Anijssteeneppe. Het zaad van deze plant (*Semen anisi vulgaris*) is een aethereo-oleosum, dat met de venkel overeenkomstig werkt. Het is een goed borstmiddel bij chronischen, atonischen catarrhus pulmonum, asthma mucosum, blennorrhoea ventriculi, een goed digestivum en carminativum tegen kolijk en flatulentie.

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. Het *Semen anisi* geven wij p. d. van $\mathfrak{d}$ β — $\mathfrak{d}$ j, in poeder of als infusum; de *Oleum anisi*, welke krachtiger werkt, van 2—6 droppels als

eleosaccharum, in mixturen of ook in ether opgelost; zij is in verbinding met ol. lini zeer werkzaam tegen chronisch loodkolijk. De tinct. carminativa, tinct. opii benzoëica, de spir. sal. ammon. anis., het elixir e succo liquiritiae, electuar. e senna, dec. Zittmanni fort., de trochisci bechici, en de species ad inf. pector. bevatten deels steranijs, deels de gewone anijs of de ol. anisi. Deze laatste doodt de vlooiën op hunne plaats.

*N°. 1269. R_p. Sem. anisi vulg. 3 ij,

Rad. calami aromat.,

Rad. zingiber. aa 3 iij.

Lap. cancror. 3 jβ.

M. f. pulvis.

S. 2—3 Maal daags 1 theel. vol.

(Most, tegen ziekelijke lucht-, zuur- en slijmvorming.)

*N°. 1270. R_p. Ol. anisi 3 β,

solv. in aeth. muriat. alcohol. 3 j.

S. 3—4 Maal daags 25 droppels op suiker.

(Most, tegen aanmerkelijke flatulentie van hysterischen en hypochondristen.)

†SLANGENWORTEL, z. *Polygonum bistorta*.

*SLANGENWORTEL (VIRGINIAANSCH), z. *Aristolochia serpentaria*.

†SMEERKRUIDWORTEL, z. *Symphytum officinale*.

SMILAX CHINA, z. *Cinchona*, p. 577.

*SMILAX SYPHILITICA HUMB. (Cl. XXII, Ord. 6, Dioecia Hexandria, Ord. nat. *Asparagineae* Juss., *Smilaceae* Rob. Brown), Sarsaparille, Salsaparille, Sassaparille. De wortel (*Radix sassaparillae*) van deze in Zuid Amerika in het wild groeiende plant werkt sterk zweet- en urindrijvend. Hij is veel meer dan een enkel mucilaginosum-amarum, waartoe SOBERNHEIM (l. c. p. 424) hem brengt. Hij is een zuiver acere, bevat een scherp beginsel en zoodanige extractiefstof, en wel in meerdere hoeveelheid, naarmate de soort beter is. Met regt is hij tegen verouderde syphilis en zoodanige jicht be-

roemd geworden. Hij is niet alleen een adjuvans der kwikkuur, b. v. die van Dzondi en anderen (z. *Murias deutoxydi hydr.*), maar geneest ook alleen alle ziekten van spieren, pezen, beenderen en huid, ten gevolge van secundaire syphilis, waarvan ik mij dikwijls voldoende heb overtuigd. Ook bevatten alle beroemde antisypilitica (als decoct. Zittmanni, Pollini, roob de Laffecteur, electuarum mundificans Werlhofii enz.) sarsaparille.

Gift en Vorm. Inwendig wordt hij het best als infusodecoct. toegediend, b. v.

- *N°. 1271. R_p. Rad. sarsaparillae ꝑ̄ ij,
 inf. aq. fervid. ℥ ij, per $\frac{1}{2}$ horam cole. Resid. coq. c. aq. font. ꝑ̄ viij, ut reman. col. ꝑ̄ iv, inf. et decoct. misce.
 S. Bij kopjes warm en omgeschud dagelijks te gebruiken.

Tegen verouderde herpes, dyscrasia arthritica, venerea et mercurialis met dolores osteocopi nocturni, syphilitische exanthemen, tophi, gummata is het volgend afkooksel, volgens SOBERNHEIM's en mijne ondervinding, bij voortgezet gebruik en doelmatige dieet, even als bij het dec. Zittmanni, zeer werkzaam:

- *N°. 1272. R_p. Rad. sarsaparillae ꝑ̄ iij,
 Ligni guajaci ꝑ̄ β,
 Cort. mezerei ꝑ̄ ij,
 Coq. c. aq. font. ℥ v ad col. ℥ iij, sub fin. coct. adde:
 Stipit. dulcamarae ꝑ̄ j,
 Rad. liquoritiae ꝑ̄ iij,
 Sem. anisi ꝑ̄ β.
 S. Omgesch. 3 maal daags eerst 4, vervolgens 5—6 oncen in te nemen.

- N°. 1275. R_p. Rad. sarsaparillae ꝑ̄ iij,
 Ichthyocollae ꝑ̄ jβ,
 Gummi arabici ꝑ̄ ij,

Sulphureti stibii nigri in nodul. ligat. $\frac{3}{4}$ iv,
coq. c. aq. font. $\mathfrak{E}$ vj, ad. col. $\mathfrak{E}$ iij. cola.
S. Dagelijks de helft in drie gedeelten te ge-
bruiken.

(Dit is het *Decoctum antivenereum Felsii*.)

*Nº. 1274. R_p. Pulv. rad. sarsaparillae,
Pulv. ligni guajaci $\overline{\text{aa}}$ 3 ij,
Pulv. sennae 3 iij,
Pulv. rhei 3 j,
Pulv. ligni sassaf.
Sem. anisi pulv. $\overline{\text{aa}}$ 3 β ,
Mell. despum. q. s.
ut fiat electuarium.

S. Alle 3 uren 1 theel. vol.

(Dit is het beroemde *Electuarium mundificans Werlhofii*
tegen verouderde syphilis.)

*SODA, z. *Subcarbonas sodae*.

*SODA ACETATA, z. *Acetas sodae*.

*SODA AëRATA, z. *Carbonas sodae completum*.

*SODA (AZIJNZURE), z. *Acetas sodae*.

*†SODA (CHLOORZURE), z. *Chloras sodae*.

*SODA (KOOLSTOFZURE), z. *Carbonas sodae completum*.

*SODA (ONDERBORAXZURE), z. *Subboras sodae*.

*SODA (ONDERKOOLSTOFZURE), z. *Subcarbonas sodae*.

**SODA OXYMURIATICA, z. *Chloras sodae*.

*SODA PHOSPHORATA, z. *Phosphas sodae*.

*SODA (SALPETERZURE), z. *Nitras sodae*.

*SODA TARTARISATA, z. *Tartras potassae et sodae*.

*SODAZOUT, z. *Subcarbonas sodae*.

*SODA (ZOUTZURE), z. *Murias sodae*.

*SODA (ZWAVELZURE), z. *Sulphas sodae*.

*SODAIC-POWDER, z. *Subcarbonas sodae*.

††SOL, z. *Aurum*.

SOLAMEN HYPOCHONDRIACUM KLEINII, z. *Purgantia*
en *Citrus aurantium*.

394 SOLAMEN HYPOCHONDRIAC.—SOLANUM DULCAM.

SOLAMEN HYPOCHONDRIACORUM BERENDSII, z. *Purgantia*.

*SOLAMEN SCABIOSORUM, z. *Fumaria officinalis*.

*SOLANUM DULCAMARA L. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Solaneae*), Bitterzoet. In geneeskundig gebruik zijn de jonge, nog niet geheel en al houtig geworden stengels (*Stipites*, beter *Caules dulcamarae s. amarae dulcis s. solani scandentis s. lignosi*). Zij bevatten geene solanine, welke stof evenwel in de beziën en bladen bevat is. In groote doses brengen zij, even als alle andere narcotico-acria, misselijkheid, braking, buikpijn, angstzweet, verdoofting der zintuigen, beven der ledematen, stuipen, sterke urinafscheiding, verlamming, zelfs den dood te weeg. Tegenmiddelen zijn verwijdering van het vergift door kunstmatige of spontane braking, daarna sterke koffij, alle $\frac{1}{4}$ uren 15—25 droppels liq. subcarb. potass. met water.

Men prijst de dulcamara voornamelijk als bedarend middel bij geprikkelden en krampachtigen hoest ten tijde der griep, bij chronischen catarrhus pulmonalis, bij syphilitische, verouderde huid- en beenziekten, voorts na misbruik van kwik, bij chronische jicht (hier vooral met sarsaparilla en cort. mezerei Most). In de phthisis pulmon. pituitosa noemt SAGAR de dulcamara het eerste middel. L. W. SACHS prijst het voornamelijk in het laatste tijdperk van rheumatische pleuresiën en pneumoniae aan, wanneer de crisis door de huid schijnt te zullen plaats grijpen (hier een infusum $\overline{3}$ j op $\overline{3}$ viij, in 24 uren in te nemen). Daar evenwel de dulcamara ook op de diuresis werkt, zoo geef ik hier een mixtuur uit salmiak, aq. flor. sambuci, tart. emeticus in refr. dosi en daarbij:

Nº. 1275. R_p. Species. pector. $\overline{3}$ vj,

Stipit. dulcamarae,

Rad. liquiritiae $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β .

M. e. c. disp. dos. tal. vj.

S. Dagelijks één gedeelte als thee te gebruiken.

Het *Extractum dulcamarae* is, goed bereid, niet zoo wer-

keloos, als NEUMANN meent (l. c. p. 147). Zeer werkzaam zijn P. FRANKS pillen tegen verouderde jicht en zoodanige chronische exanthemen:

Nº. 1276. R_p. Calomel,

Res. guajaci $\overline{aa}$ 3 j,

Extr. dulcamarae 3 ij,

Pulv. herb. viol. tricol. s. q.

ut fiant. pil. N. cxx.

D. S. 2 maal daags 8 pillen.

Rust prijst overeenkomstige pillen, waarbij nog extr. flor. arnicae komt, tegen anomale, atonische jicht aan. BERENDS prijst tegen chronische blennorrhoea en verouderden catarrhus:

*Nº. 1277. R_p. Extr. dulcamarae,

Extr. marrubii albi $\overline{aa}$ 3 ij,

Aq. foeniculi $\overline{3}$ v,

Syr. althaeae $\overline{3}$ j β ,

Spir. sal. ammon. anis. 3 ij.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

Tegen langdurigen hoest van kinderen prijst GOELIS aan:

Nº. 1278. R_p. Extr. dulcamarae $\ominus \beta$,

Dec. althaeae $\overline{3}$ iij,

Tinct. opii crocat. gtt. ij,

Oxymell. simplic. 3 iij.

M. S. Eetlepelsgewijze te gebruiken.

Nº. 1279. R_p. Dec. stipit. dulcamarae (ex 3 j—3 ij) $\overline{3}$ vj,

Extr. fumariae 3 ij,

Eleosacchar. citri 3 iij.

M. S. 3—4 maal daags 1 eetl. vol.

Het volgende mengsel laat HUFELAND tegen tumor albus genu maanden lang gebruiken:

Nº. 1280. R_p. Extr. dulcamarae 3 j β ,

Extr. senegae 3 j,

Extr. conii maculati 3 β ,

Vini stibiati,

Aq. cinnam. $\overline{aa}$ 3 β .

M. S. 4 maal daags 40—80 droppels.

Daarbij alle 8 dagen een purgans uit calomel en jalape. Uitwendig laat hij ung. digital. et hydrargyri $\overline{aa}$ part. aeq. inwrijven, en daarna het deel bedekken met een empl. camphor. Mynsichti. Dagelijks gebruikt de lijder een halfbad met ongebluschte kalk en zwavel van elk 3 lood. Ook prijst hij daarbij een fontanel in den omtrek aan (z. RADIUS l. c. p. 302). ALTHOF (JAHN, *Auswahl* enz. Th. 1, p. 650) prijst tegen oude herpes aan:

Nº. 1281. R_p. Extr. dulcamarae 3 j,

Pulv. dulcamarae,

Antimonii crudi $\overline{aa}$ 3 β .

M. f. pil. gr. ij, consp. lycop.

S. 2 maal daags 15—20 pillen.

Nog werkzamer zijn de volgende *Species antiherpeticæ*:

*Nº. 1282. R_p. Species lignor. 3 j,

Caul. dulcamarae,

Rad. caricis arenar.,

Rad. liquirit. $\overline{aa}$ 3 β ,

Sem. foeniculi,

Cort. mezerei,

Fol. sennae $\overline{aa}$ 3 ij.

M. C. C. divid. in part. iij.

S. Dagelijks één gedeelte, eerst getrokken en daarna het residuum gedurende $\frac{1}{2}$ uur gekookt en met de infusio vermengd, als thee te gebruiken.

Bovendien geef ik aan zoodanige lijders aethiops antimon. met gummi guajaci nativ. p. d. $\overline{aa}$ gr. v—x, 3 maal daags in poedervorm met magnesia en pulv. aromaticus. Beide poe-

der en species schat ik ook bij chronisch syphilitisch huidlijden, als ook bij atonische jicht zeer hoog. Tegen chronischen slijmhoest is het *Linctus pectoralis Wedelii* zeer aan te bevelen. Het voorschrift daarvan is het volgende:

*N°. 1283. R_c. Herb. millefolii,
 Herb. hederæ terrestr. aa 3 ij β,
 Herb. hyssopi,
 Stip. dulcamaræ aa 3 j,
 Aq. bullient. 3 xxxvj,
 post hor. x infus., decoque lente ut rem.
 col. fortiter exprim. 3 xvij adde:
 Mell. despumati ℥ iij,
 Aceti dep. ℥ j,
 decoq. blando igne ad mellis consistentiam.
 S. Alle 2 uren 1—2 theel. vol.

††SOLUTIO ARSENICALIS BRERAE, *Fowlerii*, *Heimii*, z.
Acidum arsenicosum.

††SOLUTIO MINERALIS FOWLERI, z. t. z. p.

SPAANSCH GROEN, z. *Subacetas cupri*.

*SPAANSCH VliegEN, z. *Cantharides*.

SPECERIJ-AZIJN, z. *Acetum*.

SPECIES AD CATAPLASMA, z. *Malva sylvestris*.

SPECIES AD ENEMA bestaan uit rad. althæae ℥ ij, flor. chamomill. ℥ j, sem. lini ℥ β, z. *Clysm*.

SPECIES AD FOMENTUM bestaan uit flor. chamomillae, -lavendulae, -roris marini, serpilli aa 3 iij, humuli ℥ j, z. *Fomentatio en Matricaria chamomilla*.

SPECIES AD GARGARISMA, z. *Sambucus nigra*.

*SPECIES AD INFUSUM GALACTOPOËTICUM BERGII, z. *Meum foeniculum*.

*SPECIES AD INFUSUM PECTORALE bestaan uit rad. althæae 3 iv, rad. liquirit. 3 jβ, rad. irid. flor. 3 β, fol. farfaræ 3 iv, -verbasci, -rhocados, sem. anisi stellati aa 3 j. Deze borstthee is ook als volksmiddel tegen hoest en heesheid beroemd.

398 SPECIES AD SUFFIENDUM—SPIESGLANS-BOTER.

SPECIES AD SUFFIENDUM, z. *Resina benzoë*.

SPECIES AMARAE USITATAE ROSTOCH., z. *Purgantia*.

*SPECIES ANTIHECTICAE MOSTII, z. *Hyssopus officinalis*.

*SPECIES ANTIHERPETICAE MOSTII, z. *Solanum dulcamarae*.

*SPECIES ANTIHYSTERICAE MOSTII, z. *Chenopodium ambrosioides*.

SPECIES AROMATICAE, z. *Alpinia cardamomum* en *Rosmarinus officinalis*.

†SPECIES DIATRAGACANTHAE, z. *Gummi arabicum*.

*SPECIES DIURITECAE MOSTII, z. *Digitalis purpurea*.

*SPECIES DIURETICAE ET HAEMATOCATHARTICAE SELLII, z. *Juniperus communis*.

*SPECIES EMMENAGOGAE MOSTII, z. *Arnica montana*.

†SPECIES IMPERATORIS AUGUSTANORUM, z. *Myristica moschata*.

SPECIES LIGNORUM, z. *Arctium lappa*.

SPECIES NERVINAE HUFELANDI, z. *Valeriana officinalis*.

SPECIES PRO DECOCTO LIGNORUM, z. *Arctium lappa*.

SPECIES PRO FUMO, z. *Resina benzoë*.

SPECIES PURGANTES HUFELANDI, z. *Purgantia*.

SPECIES RESOLVENTES EXTERNAE, z. *Sambucus nigra*.

SPECIFICUM PURGANS PARACELSI, z. *Sulphas potassae*.

SPERMACETI, *Cetaceum*, Walschot. Deze van den grootkoppigen potvisch (*Physeter macrocephalus* L.) verkregene stof werd vroeger inwendig tegen hoest en catarrhus pector., tegenwoordig alleen uitwendig in verweekende zalven en pleisters gebezigd. Bereidingen zijn: 1. *Ceratum s. Ung. cetacei album*, *Cer. labiale album*, *Emplastrum spermatis ceti*, Witte lippenpomade, en 2. *Ceratum cetacei s. labiale rubrum*, uit dezelfde bestanddeelen (walschot, was, amandelolie), doch met alcanna rood gekleurd. Beide dienen tegen ontvelingen der lippen en gesprongene handen.

SPICAE LAVENDULAE, z. *Lavendula spica*.

*SPIEGELHARST, z. *Terebinthina*.

*SPIESGLANS, z. *Stibium*.

††SPIESGLANS-BOTER, z. *Murias stibii*.

*SPIESGLANS (MET WATERSTOF GEZWAVELD), z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

*SPIESGLANS (NATUURLIJK GEZWAVELD), z. *Sulphuretum stibii nigrum*.

SPIESGLANS-LEVER, z. *Sulphuretum calcis stibiatum*.

*SPIESGLANS-MOOR, z. *Aethiops antimonialis*.

*SPIESGLANS (RUW), z. *Sulphuretum stibii nigrum*.

†SPIESGLANS-SALPETER, z. *Nitrum antimoniatum*.

*SPIESGLANS-VERZUURSEL (WIT), z. *Protoxydum stibii album*.

*SPIESGLANS-WIJN, -WIJNSTEEN, z. *Tartras potassae stibiatum*.

*SPIESGLANS-ZEEP, z. *Sapo stibiatus*.

††SPIESGLANS (ZOUTZUUR), z. *Murias stibii*.

*SPIESGLANS (ZWAVELWATERSTOF), z. *Hydrosulphuretum stibii*.

*SPIESGLANS (ZWEETDRIJVEND), z. *Protoxydum stibii album*.

*†SPILANTHUS OLERACEUS, z. *Tinctura spilantheracei composita*.

*SPINA CERVINA, z. *Rhamnus catharticus*.

*SPIRITUS ACETI DULCIS, -ACETICO-AETHEREUS, z. *Acida dulcificata en Aether*.

*SPIRITUS ACETICO-AETHEREUS MARTIATUS, z. *Acetas ferri*.

SPIRITUS AMMONIAE ANISATUS, *Spiritus salis ammoniaci anisatus*, *Liquor ammonii anisatus*, Anijshoudende ammoniakgeest (uit $\frac{3}{4}$ xij spir. vini gr. 50, $\frac{3}{4}$ β ol. anisi en $\frac{3}{4}$ iij ammonia liquida). Dit middel is zacht opwekkend, expectorerend, windendrijvend en krampstillend, en daardoor aangewezen bij asthma spasticum, catarrhus suffocativus (hier met opium), colica flatulenta van hysterischen en hypochondristen, bij cardialgie enz. *Dosis en Vorm*. Inwendig 10—50 droppels in mucilago, syroop, mixturen ($\frac{3}{4}$ ij—3 iij op $\frac{3}{4}$ vj vloeistof). L. W. SACHS geeft bij hevigen hoest:

400 SPIRITUS AMMONIAE ANISATUS—BRYONIAE ALB.

*N°. 1284. R_p. Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j,
Spir. ammoniae anisatus 3 β —3 j,
Extr. hyoscyami $\varnothing$ β — $\varnothing$ j.
M. S. 5 maal daags 1 theel. vol.

SCHUBARTH (l. c. p. 149) geeft tegen hetzelfde lijden :

*N°. 1285. R_p. Spirit. ammoniae anis. 3 j,
Succi liquiritiae dep. $\frac{3}{4}$ j,
Aq. foeniculi $\frac{3}{4}$ ij.
M. S. Theelepelswijze te gebruiken.

SUNDELIN geeft tegen atonie en atonische blennorrhoea der longen :

*N°. 1286. R_p. Rad. senegae 3 ij,
Cort. cascarillae 3 iij,
coq. ex aq. $\frac{3}{4}$ x ad col. vj, adde:
Gummi arabici 3 ij,
Spir. ammoniae anis. 3 j β ,
Syr. balsamici $\frac{3}{4}$ j.
M.

HIMLY prijst tegen atonische jicht den zuiveren spir. ammoniae anis. 5 maal daags van 25—30 droppels in water aan, waarmede ik eene thee verbind uit spec. lignor. en stipit. dulcamarae. Tegen aanhoudend snikkend schreijen van zuigelingen prijst v. SIEBOLD $\frac{3}{4}$ ij spir. lavendul. en 3 j spir. ammon. anis. als middel om in te wrijven aan.

*SPIRITUS ANGELICAE COMPOSITUS, z. *Angelica archangelica*.

SPIRITUS ANTHOS, z. *Rosmarinus officinalis*.

*SPIRITUS ANTI-HYSTERICUS MOSTII, z. *Balsamum peruvianum*.

SPIRITUS AROMATICUS, z. *Origanum majorana*.

SPIRITUS AROMATICUS AMMONIACALIS, z. *Citrus medica*.

SPIRITUS BRYONIAE ALBAE COMPOSITUS, z. *Bryonia alba*.

*SPIRITUS CAMPHORATUS -CAMPHORATO-CROCATUS,

z. *Camphora*.

SPIRITUS CARMINATIVUS SYLVII, z. *Origanum majorana*.

SPIRITUS CARUI, z. *Carum carui*.

SPIRITUS CINNAMOMI, z. *Laurus cinnamomum*.

SPIRITUS COCHLEARIAE, z. *Cochlearia officinalis*.

SPIRITUS CONTRA SCABIEM LEONHARDI, z. *Pulvis sclopetarius*.

SPIRITUS CORNU CERVI, z. *Subcarbonas ammoniae pyro-animale*.

*SPIRITUS CORNU CERVI SUCCINATUS, z. *Succinas ammoniae pyro-animale liquidum*.

*SPIRITUS CORTICUM AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

SPIRITUS CORTICUM CITRI, z. *Citrus medica*.

†*SPIRITUS FORMICARUM, z. *Acidum formicarum*.

SPIRITUS FRUMENTI, z. *Alcohol*.

††SPIRITUS FUMANS BEGUINI, z. *Sulphuretum ammoniae hydrogenatum*.

*SPIRITUS JUNIPERI, z. *Juniperus communis*.

*SPIRITUS LAVENDULAE, z. *Lavendula spica*.

*SPIRITUS MASTICHES COMPOSITUS, -MATRICALIS, z. *Resina mastiches*.

*SPIRITUS MENTHAE PIPERITAE, z. *Mentha piperita*.

*SPIRITUS MINDERERI, z. *Acetas ammoniae liquidum*.

*SPIRITUS MURIATICO-AETHEREUS, z. *Acida dulcificata en aether*.

*SPIRITUS MURIATICO-AETHEREUS FERRUGINOSUS s. MARTIATUS, z. *Murias ferri*.

*SPIRITUS NITRI ACIDUS, z. *Acidum nitricum*.

*SPIRITUS NITRICO-AETHEREUS, -NITRI DULCIS, z. *Acida dulcificata*.

*SPIRITUS NITRI FUMANS, z. *Acidum nitricum*.

SPIRITUS OPHTHALMICUS HIMLY, z. *Balsamum peruvianum*.

SPIRITUS ORYZAE, z. *Alcohol vini*.

SPIRITUS PIMENTAE, z. *Myrtus pimenta*.

II.

402 SPIRITUS POLY-AROMATICUS—SALIS AMMONIACI.

†SPIRITUS POLY-AROMATICUS, z. *Balsamum floravanti*.

SPIRITUS PYRO-LIGNICUS, Houtazijn-spiritus. Wordt door voortgezette overhaling van het acidum pyro-lignosum verkregen, doch is tot nog toe niet geneeskundig aangewend.

SPIRITUS ROSISMARINI, z. *Rosmarinus officinalis*.

SPIRITUS ROSARUM, z. *Rosa centifolia*.

SPIRITUS SACCHARI, z. *Alcohol vini*.

*SPIRITUS SALIS ACIDUS, z. *Acidum muriaticum*.

SPIRITUS SALIS AMMONIACI ANISATUS, z. *Spiritus ammoniac anisatus*.

*SPIRITUS SALIS AMMONIACI AQUOSUS, z. *Subcarbonas ammoniac*.

*SPIRITUS SALIS AMMONIACI CAUSTICUS, -CUM CALCE VIVA, z. *Ammonia liquida*.

††SPIRITUS SALIS AMMONIACI SULPHURATUS, z. *Sulphuretum ammoniac liquidum*.

SPIRITUS SALIS AMMONIACI VINOSUS, *Liquor ammonii vinosi*, Geestrijke ammonium-oplossing. Dit is een zacht goed middel in nerveuse en catarrhaal-rheumatische koortsën, cardialgiën, kolijken van hysterischen, bij flauwten enz. Uwendig in middelen om in te wrijven en te wasschen tegen rheumatische hoofd- en tandpijn. Dosis 15—20 droppels, 4—6 maal daags, ook in mixturen. Tegen anorexie en flatulentie geeft PHOEBUS (l. c. Art. *Liquor. ammonii*):

Nº. 1287. R_p. Ol. succini rectific. gtt. j,

Ol. macidis,

Ol. anisi,

Ol. caryophyllorum,

Ol. cinnamom. aa gtt. iij,

Liq. ammon. vinosi $\overline{3}$ j.

M. S. Van 15—50 droppels in mucilago in te nemen.

Het *Elixir pectoralis regis Daniae* bestaat uit:

*Nº. 1288. R_p. Extr. liquiritiae 3 ij,

Aq. foeniculi $\mathfrak{R}$ jβ,

Sem. anisi $\frac{3}{4}$ β,

Liq. ammon. vinosi ℥ jβ,

dig. per hor. 24.

S. 4—6 Maal daags $\frac{1}{2}$ —1 theel. vol tegen
catarrhalen hoest.

*SPIRITUS SALIS DULCIS, z. *Acida dulcificata* en *aether*.

*SPIRITUS SALIS FUMANS, z. *Acidum muriaticum*.

SPIRITUS SALIS VOLATILIS OLEOSUS et AROMATICUS,
z. *Citrus medica*.

*SPIRITUS SAPONATUS, z. *Sapo medicatus*.

SPIRITUS SERPILLI, z. *Thymus serpyllum*.

*†SPIRITUS SPILANTHI, z. *Tinctura spilanthi oleracei*
composita.

SPIRITUS SUAVEOLENS PRO SUFFITU Ph. SAXON., z.
Citrus medica.

*SPIRITUS SULPHURICO-AETHEREUS, z. *Acida dulcificata*
en *Aether*.

*SPIRITUS SULPHURICO-AETHEREUS FERRATUS, FER-
RUGINOSUS, MARTIATUS, z. *Murias ferri*.

SPIRITUS TARTARI, z. *Acidum pyro-tartaricum*.

*SPIRITUS TRAUMATICUS, z. *Salvia officinalis*.

SPIRITUS VINI, z. *Alcohol*.

*SPIRITUS VITRIOLI, z. *Acidum sulphuricum*.

SPONGIA USTA, *Carbo spongiae*, Gebrande spons. De
werkzame bestanddeelen van dit middel zijn jodur. sodii,
bromid. potass., ijzerverzuursel, koolzure kalk. Het wordt
in alle die ziekten gebruikt, waarin jodium en bromium nuttig
zijn, en was vóór de ontdekking van het jodium het meest
geachte specificum tegen struma en scrophulosis. Het bezit de
goede eigenschap, van de maag minder dan het jodium aan te
doen, en nog dikwijls daar hulp aan te brengen, waar het
jodium dit niet vermogt (HERRMANN, BARCHEWITZ, HAUSLEUT-
NER).

Gift en Vorm. Men geeft 3—4 maal daags 6—10 grein
allengs tot ʒ j geklommen, het best in poedervorm, met pulv.
aromatic. magnes. enz.

*N°. 1289. R_p. Carb. spongiae $\frac{3}{4}$ β,
 Herb. digital. pulv. gr. iv—viij,
 Eleosacch. foeniculi 3 ij.
 M. f. pulv. div. in xij part. aeq.
 S. 3 Maal daags 1 poeder.
 (Rust, tegen struma en scrophulosis.)

N°. 1290. R_p. Spongiae ustae $\frac{3}{4}$ β,
 Subcarb. magnesiae,
 Sacchari albi aa 3 ij,
 Pulv. aromat. 3 β.
 M. f. pulv. d. in scatula.
 S. 3 Maal daags 1—2 theel. vol.
 (Most, tegen struma.)

*N°. 1291. R_p. Carbon. spongiae,
 Conchar. praeparat.,
 Herb. conii maculati,
 Sulphur. stibii nigri,
 Sulphuris depurati aa 3 j,
 Pulv. aromatici 3 β,
 Sacchari albi 3 iij.
 M. f. pulvis.
 D. S. 2—3 Maal daags 1 theel. vol.
 (KORTUM's poeder tegen struma en scrophulosis door Most verbeterd.)

STAALWATER, z. *Balneum minerale*.

STAALWIJN, z. *Ferrum pulveratum*.

*STAARTPEPER, z. *Piper cubeba*.

†*STANNUM ANTIHECTICUM POTTERI, — BEZOARDI-
 CUM JOVIALE, z. *Oxydum stanni stibiatum*.

*†STANNUM CHLORATUM, z. *Murias stanni*.

STANNUM FOLIATUM, Bladtin. Is in dunne blaadjes geslagen tin, dat tandmeesters wel tot het plomberen van holle tanden bezigen.

STANNUM LIMATUM s. RASPATUM, *Limatura stanni*, Tinvijlsel. Dit middel wordt van het zuiverst Engelsch tin

bereid en is tegen bandworm zeer aangeprezen; het werkt evenwel slechts op eene mechanische wijze.

Gift en Vorm. Men geeft *Limatura stanni* p. d. van $\mathfrak{D}$ j—3 ij het best in electuarium; b. v. $\mathfrak{Z}$ j met mell. comm. q. s. ut fiat electuarium, waarvan alle 5 uren 1—2 eetl. vol genomen worden. Na het gebruik geeft men een laxans uit jalape. BOERHAAVE's *Saccharum joviale* tegen maculae corneae bestaat uit 3 ij sacchar. alb., welke zoo lang in een tinnen vaatwerk gewreven worden, totdat de suiker aschgrauw wordt. Eene kleine hoeveelheid blaast men daarvan in het oog. Tegen chronische, torpide maculae corneae laat JÜNGKEN, 2 maal daags, het volgend poeder met eene drooge penseel aanwenden:

No. 1292. *R_p*. Stanni subtiliss. pulv. $\mathfrak{D}$ β ,
 Boracis 3 j,
 Sacch. albi 3 ij.
 M. f. pulv.

*†STANNUM MURIATICUM, z. *Murias stanni*.

†*STANNUM OXYDATUM STIBIATUM, z. *Oxydum stanni stibiatum*.

STANNUM RASPATUM, z. *Stannum limatum*.

STAPHISAGRIA, z. *Delphinium staphisagria*.

*STEEN (HELSCHE), z. *Nitras argenti fusum*.

*†STEENKOLENOLIE, z. *Lithanthrax*.

*STEENOLIE, z. *Petroleum*.

STEENRAKETKRUID, z. *Erysimum officinale*.

*STERANIJS, z. *Illicium anisatum*.

†STERCUS CANIS, z. *Album canis*.

*STIBIUM, *Antimonium*, Spiesglans. De Antimonialia werken in het algemeen voornamelijk op de huid- en longuitwaseming, de afscheiding van darmkanaal en nieren, en zijn derhalve diaphoretica non calida, diuretica, mucum incidentia, resolventia, emetica en laxantia, die in tallooze ziektevormen uitstekend werkzaam zijn, b.v. de tartarus emeticus (z. *Tartaras potassae stibiatum*). In kleine giften werken zij omstemmend op het zenuwstelsel en zijn in dit opzigt goede antispasmodica; in grootere doses en aanhoudend gebruikt, werken zij

specifiek op de huid, tegen herpes, tinea enz.

††STIBIUM CHLORATUM LIQUIDUM, z. *Murias stibii*.

*STIBIUM HYDRO-SULPHURATUM LUTEUM, z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

*STIBIUM OXYDATUM ALBUM, z. *Protoxydum stibii album*.

*STIBIUM OXYDULATUM HYDRO-THIONICUM s. RUBEUM, z. *Hydro-sulphuretum stibii*.

*STIBIUM SULPHURATUM NIGRUM LAEVIGATUM, z. *Sulphuretum stibii nigrum*.

*STIPITES AMARAE DULCIS, -DULCAMARAE, — SOLANI SCANDENTIS s. LIGNOSI, z. *Solanum dulcamara*.

*St. LUCIAANS WOUDEKRUID, z. *Arnica montana*.

STORAX CALAMITA, LIQUIDA, z. *Resina styrax*.

††STRAMONIUM, z. *Datura stramonium*.

STROBULI LUPULI, z. *Humulus lupulus*.

*†STRYCHNAS NITRICUS, *Strychnia*, *Strychnina*, z. *Strychninum*.

*†STRYCHNINUM, *Strychnia*, *Strychnina*, Strychnine, Kraanoogenstof. Deze hoogst vergiftige stof, welke door overhaling eener spiritueuse infus. van nux vomica verkregen wordt, kent men eerst sedert het jaar 1818, en is toen door PELLETIER en CAVENTOU ontdekt. Spoedig daarop werd zij geneeskundig aangewend, en wel door MAGENDIE, ORFILA, TROUSSEAU, PIDOUX, SEGALAS enz. Zij komt in kleine, witte, vierzijdige prismata voor, is niet vlugtig, zonder reuk, van eenen zeer bitteren smaak, en is in 6—7000 deelen koud en 2500 deelen kokend water oplosbaar; in aether en absolute alcohol is zij onoplosbaar, doch in alcohol van 70 pCt. wordt zij opgelost. Reeds $\frac{1}{6}$ grein strychnine in zoodanige oplossing doodt eenen hond binnen 2 minuten, wanneer zij in de borstholte gespoten wordt. Hoofdzakelijk werkt het middel op het bewegings-gedeelte van het ruggemerg; van daar de tetanische krampen en alle andere toevallen, z. *Strychnos nux vomica*. Hulpmiddelen zullen daar ook worden opgegeven.

Men wendt het strychninum en deszelfs zouten in alle die gevallen aan, waar de nux vomica dient. Vooral evenwel 1. bij verlamming der ledematen, paraplegie der onderste

extremiteten, ten gevolge van apoplexie en rheumatismus. Hier, volgens LEMBERG, BAILLY, PREUSS (CASPER's *Wochenschr.* 1857, N°. 52), LUDERS, VOGEL (*Würtemb. med. corresp. Blatt*, 1857, N°. 15) endermatisch aangewend. Daarentegen is het tegen hemiplegiën geheel onwerkzaam en doet het hier zelfs nadeel (EBERS, LALLEMAND). Tegen verlamming door loodvergiftiging, aphonia en enuresis paralytica, verlamming van blaas, rectum, der tong met amaurosis heeft men het strychninum zeer werkzaam bevonden. Zoo er trekkingen periodisch in de verlamde deelen ontstaan, werkt het middel gunstig. Ontstaan er evenwel tetanische krampen enz., dan moet de endermatische kuur 2—3 dagen uitgesteld en morphium op de van huid ontbloote plaats gestrooid worden. Men bezige aanvankelijk slechts $\frac{1}{12}$ grein, en klimme allengs (z. SCHMIDT's *Jahrb.* 1859, Bd. 22, Heft 1 en 3, S. 559, CASPER's *Wochenschr.* 1857, N°. 25; *Berl. Vereins-Zeitung*, 1857, N°. 58). 2. Tegen amblyopia amaurotica en amaurosis incipiens, zonder stoffelijke grondlaag, b.v. door groote zwakte van den nerv. opticus, hersenschudding enz. (PETREQUIN, GUTHRIE, MIGUEL, NEIL, CLASEN, in PFAFF's *Mittheil.* 1857, Heft 5). Ook hier is de endermatische wijze van aanwending de beste. 3. Tegen hevige neuralgiën als prosopalgie, ischias, gastrodynie, chorea, epilepsie (KREUTZER, ROMBERG, SCHEIBEL, MOST), cardialgia chronica enz.; ook tegen diabetes heeft ELLIOTSON het middel zeer werkzaam bevonden. Voorts FRICKE tegen nachtelijke beenpijnen met exostoses, caries enz. (acet. strychn. gr. jβ, spir. vini rectific. $\frac{3}{4}$ β, kort vóór het naar bed gaan 4, 10, 20—30 druppels), TROUSSEAU en PIDOUX tegen impotentia virilis, MAGENDIE en SCHWAIBLE tegen gedeeltelijke atrophie der ledematen.

Dosis en wijze van aanwending. Daar het strychninum en deszelfs zouten naar de verschillende gevoeligheid der lijders meer of minder sterk werken, zoo beginne men steeds met zeer kleine, niet spoedig op elkander volgende doses. Aan de zouten geve men om de meerdere oplosbaarheid de voorkeur. Inwendig beginne men met $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{12}$, $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ grein, eerst slechts 2, later 3 maal daags. Voegt men bij de oplos-

sing van strychninum purum eene kleine hoeveelheid acidum aceticum, zoo ontstaat er een extempore bereid strychninezout. Op zoodanige wijze heeft HENDERSON tegen amaurosis 2, 4—8 grein strychninum in $\frac{3}{4}$ j aq. destill. met 3 j acid. acetic. gemengd, en met goed gevolg 4 maal daags 2—3 droppels in het oog gedroppeld. In eenen hoogen graad is hier ook dit middel onwerkzaam. Endermatisch moet de dosis, zoo als boven is aangemerkt, ook slechts zeer klein zijn; aanvankelijk $\frac{1}{12}$, $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$, allengs tot $\frac{1}{2}$ —1 grein; bij elke dosis komt 3 grein saccharum. In Engeland en Duitschland wordt voornamelijk het *Nitras strychnii*, in Frankrijk meer de *Acetas* en *Sulphas strychnii* aangewend. Het *Murias strychnii* heeft alleen in de Ph. Hannov. eene plaats gevonden. Verbindingen van jodium met strychninum zijn nog niet genceeskundig beproefd. MIGUEL (*Bulletin de Thérap.* 1856, T. 9, L. 1) genas van 7 lijders aan amausosis, 3 volkomen en 2 gedeeltelijk op de volgende wijze. Aanvankelijk plaatste hij 12—15 bloedzuigers achter het oor der meest lijdende zijde, en bij congestie naar het hoofd aan den anus. Daarna werd bij een vesicatorium van $1\frac{1}{4}$ duim diameter aan de slapen gelegd, en later, na verwijdering der opperhuid, 12 grein van de volgende zalf des avonds en 's morgens aangewend:

Nº. 1293. R_p. Ung. epispast. (e cort. mezerei, axung. et cera flav.) ʒ iv,
 Cerati simplic. ʒ v,
 Strychnini puri in s. q. spir. vini rectific. sol.
 gr. iv,

Wanneer de lijder daarna roode of witte vonken begint te zien, kan er eene gunstige voorspelling gemaakt worden.

*Nº. 1294. R_p. Nitrat. strychnii gr. j,
 Sacchari albi ʒ xvj.
 M. f. pulv. div. in xvj part. aeq.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

(Most, tegen eene 10 weken bestaan hebbende verlamming van den linker-arm, welke daardoor in 8 dagen genas.)

Nº. 1295. R_p. Acetat. strychnii gr. iij,

Alcoh. vini 3 j,

Aq. cinnamoni 3 vj, solve.

S. 2 maal daags 5 droppels, en allengs geklommen.

(LÜDERS, in 5 ingewortelde gevallen van paraplegie met het gelukkigste gevolg.)

*†STRYCHNINUM ACETICUM, *hydriodicum*, *jodicum*, *muriaticum*, *sulphuricum*, z. *Strychninum*.

*STRYCHNOS NUX VOMICA L. (Cl. V, Ord. 4, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Strychneae* D. C.), Braaknoot, Kraanoogen. De nux vomica is hare werkzaamheid verschuldigd aan een alcaloïd, de strychnine (z. b.), dat vooral het ruggemerg en de bewegings-zenuwen aandoet en tetanische krampen voortbrengt, waarom, volgens SCHUBARTH, de naam *nux tetanica* meer gepast zoude zijn. Groote doses brengen verschrikkelijke toevallen te weeg: roodheid van het aangezicht, angst, moeilijke ademhaling, verlamming der schenkels, periodieke aanvallen (alle 4—5 minuten) van tetanische stijfheid, opisthotonus en electrischè schokken van het ligchaam enz. Tegenmiddelen zijn voor alle vergiftigingen met strychnine en brucine bevattende middelen dezelve: voor eerst een emeticum uit zuivere ipecacuanha, nog beter uit sulphas zinci; vervolgens, en bij gevaar terstond, een infuso-decoct. van galnoten of dec. quercus en overeenkomstige laven-menten (z. *Quercus infectoria*), of ook de looistof, zuiver aangewend (z. *Tanninum purum*), later citroensap, kleine doses opium. Of jodium en bromium, volgens DONNÉ, of teerwater, volgens RASPAIL, of baryta, volgens ARTUS, of de zaden van *Nhandirobe Fevillia cordifolia* wezenlijk krachtige antidota tegen strychnine-vergiftiging zijn, behoeft nog nadere bevestiging.

De voornaamste ziektevormen, welke door nux vomica zijn genezen, zijn 1. verlammingen der ledematen, vooral wanneer de oorzaak niet in de hersenen, maar in de medulla oblongata ligt, of wanneer zij door rheumatismus (TRINIUS),

ten gevolge van lood-kolijk (RECAMIER), van commotio medullae, myelitis, of het gebrek van POTT ontstaan of daarna terug gebleven zijn; amaurosis incipiens. 2. Krampachtige ziekten, gastralgie, cardialgie met verhoogde gevoeligheid der maagzenuwen (ODIER, HECKER, JAHN, BASEDOW, NIEMANN, MOST), epilepsia medullaris (HORN, MOST), chorea (ROMBERG, CASENAVE, LEGRAND). De laatste laat de braaknoot roosten, waardoor zij hare vergiftige eigenschap verliest en toch werkzaam blijft (z. FRORIEP's *Notizen* 1858, N°. 1). 3. Helminthiasis. Zoowel tegen band- als spoelwormen is het extract zeer werkzaam (MOST). 4. Ziekelijke profluviën, chronische diarrhoea, dysenterie, lienteria, blennorrhoea recti, cholera-diarrhoea (HUFELAND, HORN, G. A. RICHTER, UNGER), incontinentia urinae (TROUSSEAU, MAURICET, LAFAYE, BEREND, z. *Berlin. med. Vereinszeitung*, 1857, N°. 58), pollutiones ex debilitate genitalium (MAGENDIE), gonorrhoea secundaria ex impotentia (STARK, TROUSSEAU), prolapsus ani infantum (met dec. ratanhiaë).

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. De tot poeder gebrachte nux vomica geeft men 2—4 maal daags volwassenen van 1—2 grein, allengs tot 5, 8—10 grein geklommen; het best in poeder, pillen, afgietsel. Zeer werkzaam is ook het *Extr. nuc. vomic. spirituos.* (*Ph. Belg.* p. 156) p. d. $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ —1 grein, in oplossing, pillen. Het werkt veel sterker dan het *Extr. nuc. vomicae aquos.*, waarvan men de dubbele doses geven kan, derhalve aanvankelijk gr. β —j allengs tot 2, 3—5 grein; van de *Tinct. nucis vomicae* (nuc. vom. $\bar{3}$ j, spir. vini rec. gr. $\bar{3}$ iv) geeft men p. d. 5, 10, 15, allengs tot 40 droppels in eene syroop; van de *Tinctura nucis vomicae Buchneri* (gerooste braaknoot, met sol. subc. potass. bevochtigd, vervolgens gedroogd en met alcohol getrokken) kan men de dubbele gift laten innemen (z. BURDACH l. c. II. p. 255). Uitwendig dient het extract in inwrijvingen voor verlamde deelen, in verbinding met ammonia liquida, spir. camphor., spir. rorismarini compos., tinct. cantharid., ol. terebinth. Tegen verlamming der onderste ledematen prijst Vogt aan:

N°. 1296. R_p. Extr. nuc. vomicae spirit. gr. xij,
 Camphor. tritae 3 β,
 Tinct. pyrethri 3 β.
 M. S. 4 maal daags 15—20—25 droppels met
 arnica-thee.

Met uitstekend gevolg geeft men in Stokholm tegen lood-
 kolijk 2 grein nux vomica met 4 grein subcarb. magnes., 4
 maal daags. Op den 2 of 5^{den} dag gaan er kleine, ronde,
 harde, zwartachtige faeces af, de pijnen houden op, en in wei-
 nige dagen volgt de genezing (SCHMIDTS *Jahrb.* 1859, Bd. 22,
 Heft I, S. 94). Tegen epilepsia abdominalis, medullaris en
 paralysis extremitatum inferior. geeft HILDEBRAND:

*N°. 1297. R_p. Extr. nuc. vomicae spir. gr. ij—iv—vj,
 solve in aq. melissae 3 vj, adde:
 Mucil. gummi arrabici 3 β.
 M. S. Alle 2 uren 2 eetl. vol.

SOBERNHEIM (l. c. p. 56) prijst bij zuiver nerveuse en rheu-
 mathische, van ruggemergslijden uitgaande verlammingen:

*N°. 1298. R_p. Extr. nuc. vomicae spir. 3 β,
 solve in inf. flor. arnicae (ex 3 ij) 3 v, adde:
 Vini stibiati 3 iij,
 Liq. anodyni 3 j,
 Syr. zingiberis 3 j.
 D. S. Omgesch. alle 2 uren 4 eetl. vol.

Bij diarrhoea van zwakke, slecht gevoede kinderen, die
 aan verhoogde prikkelbaarheid van het darmkanaal, onder-
 buiskrampen, tenesmi, zelfs aan prolapsus ani, gelijktijdig
 lijden, werkt, volgens G. A. RICHTER (*Arzneimittellehre*, suppl.
 Band., 1852, S. 355), uitmuntend het volgende:

N°. 1299. R_p. Inf. cort. cascarillae (ex 3 j—3 ij) 3 ij—iij,
 col. adde:
 Extr. nuc. vomic. spir. gr. j—ij,

Mucil. gummi arabici ,

Syr. althaeae aa $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

STYRAX CALAMITA, -LIQUIDA , z. *Resina styrax*.

SUBACETAS CUPRI, *Aerugo*, *Viride aeris*, *Viride hispanicum*, *Viride veneris*, *Cuprum aceticum*, Onderazijnzuurkoper, Spaansch groen. Dit praeparaat is een met de merc. pracc. ruber tamelijk overeenkomstig bijtmiddel (Vogt, l. c. Bd. I, p. 549). Het wordt het meest aangewend tegen slappe, vuile zweren, in den omtrek van den oogbol, in de conjunctiva, ja zelfs van de cornea zelve, bij chronische blennorrhoea oculor. van den traanzak, bij pannus, in den vorm van oplossing, 1—2 grein op $\frac{3}{4}$ j aq. destill., welke vorm ook bij de oude, slappe, phagadaenische, herpetische, zelfs venerische zweren nuttig is. Hier is echter ook de zalfvorm ($\frac{1}{2}$ —1 drachme op $\frac{3}{4}$ j axungia) geschikt. Vroeger gebruikte men ook uitwendig een *Oxymel aeruginis*, uit spaansch groen, azijn en honig bestaande. GIRTANNER prijst tegen nadruiper aan:

Nº. 1500. R_p. Subacetat. cupri $\frac{3}{4}$ ij,

Ammon. liquid. $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Bij iedere inspuiting in de pisbuis 6 droppels te voegen.

Als bijtmiddel bezigt men het in den vorm van poeder. Inwendig gaf men vroeger *Aerugo crystalisata* in aq. destill. p. d. $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein en allengs geklommen, ook in poedervorm tegen kankerachtige zweren, caries, chronische huid-uitslagen. Hier is het gebruik van het *Liquor antimiasmaticus Köchlini* (*Liquor cupri ammoniato muriatici s. muriat. cupro-ammoniac.*) hetwelk BEISSER in Oost-Indië, KOPP, BUCHNER en MOST bij verouderde atonische syphilis, voortvretende huid-uitslagen, atrophie en scrophulosis, rhachitis, tabes abdominalis, pyrosis met maagkramp nuttig bevonden, boven hetzelfde te verkiezen, daar het de spijsvertering minder aandoet, en wel in den volgende vorm:

Nº. 1501. R_p. Tinct. antimiasm. Köchlini sec. Buchneri 3 ij,
Aq. destill. 3 xx.

Hiervan nemen kinderen, 2 maal daags, 4 theel. vol, volwassenen $\frac{1}{2}$ —1 eetl. vol in, terstond na den maaltijd. Bij syphilitische zweren heeft men dit aqua antimiasmatica, met bijvoeging van 1 grein sublimaat op 3 iv, uitwendig zeer aangeprezen (z. Vogt, l. c. Bd. I, p. 553).

SUBACATAS PLUMBI LIQUIDUM, z. *Acetas plumbi liquidum*.

*SUBBISULPHURETUM STIBII, is sulphur auratum antimonii, z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

*SUBBORAS SODAE, *Borax veneta*, *Boras natricus cum aqua*, *Borax sodae alcalinae*, *Natrum boracicum*, Onderboraxzure soda. Dit zout is een goed zuurverwijderend, de werkzaamheid van watervaten en slijmvliezen versterkend, specifiek op uterus en blaas werkend middel, waarom het als emmenagogum en diureticum hooggeschat wordt. Hoewel L. W. SACHS (l. c. I, 625) meent, dat wij slechts eene empirische kennis van de werking van dit middel bezitten, zoo laat zich toch reeds *a priori* uit deszelfs bestanddeelen (soda, boraxzuur en water) opmaken, dat het een werkzaam middel zijn moet. Het werkt pijn- en krampstillend en daardoor heilzaam bij spastische bloedvloeijingen. Van daar de naam *Sal sedativum Hombergii* (z. *Acidum boracicum*) en de lof, welken LIEUTAUD, VOGEL, REUSS, WEDEL, STARK, KOPP en anderen aan hetzelfde toekennen. Bij ligte waterzucht, pissteen, ter bevordering der menses, der baringsweeën, wordt de borax veelvuldig inwendig toegediend. Men geeft hem alle 1—2 uren van 10—15 grein of 2—3 maal daags 20—50 grein in poeder, nog beter in oplossing. Uitwendig dient het middel in strooi- en oogpoeders, oogwaters, mondspoelingen, gorgelranken, wasschingen, penseelvochten, zalven, en wel bij pruritus genital. mulier., fluor albus, excoriationes, chronische exanthemata, zieke tepels, ontstokene en ulcererende aanbeijknobbels, scrophuleuse oogontstekingen met ulceratie en blennorrhoea der conjunctiva, tegen aphthae van kinderen met mel

rosarum (5 j op $\frac{3}{4}$ j β — $\frac{3}{4}$ ij). Men vermijde verbindingen met sterke minerale zuren en acid. succinic., sulphas magnes., subcarb. potassae, alumen, salmiak, mur. calcis en metaalzouten; ook voege men geen mucil. gummi arabici, decoct. lichen Island., dec. salepis bij penseelvochten of oogwaters, waarin borax is, daar er hierdoor een dik, vast slijm gevormd wordt, dien suiker en honig weder oplossen (DULK, l. c. I, p. 625).

BERENDS geeft tegen maagzuur en aphthae:

N°. 1502. R_p. Subbor. sodae $\varnothing$ j—j β —ij,
 Aq. foeniculi $\frac{3}{4}$ ij,
 Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j.
 S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

PITTSCHAFFT bij colica menstrualis, en wanneer de menses zich willen vertoonen:

N°. 1503. R_p. Subbor. sodae,
 Aq. amygd. amar. conc. aa $\frac{3}{4}$ j,
 Aq. melissae $\frac{3}{4}$ iv.
 S. Alle uren 1 eetl. vol.

HERMANN tegen met stondenvloed vicariërende bloedspuwing:

N°. 1504. R_p. Boracis $\frac{3}{4}$ j,
 Sacchari lactis $\frac{3}{4}$ β ,
 Sacchari albi $\frac{3}{4}$ j.
 solve in seri lactis vaccini. $\mathfrak{C}$ j.
 S. Alle 2 uren $\frac{1}{2}$ kopje vol.

Ter bevordering der weeën prijzen WEDEL, JAHN en anderen:

N°. 1505. R_p. Boracis $\frac{3}{4}$ j,
 Croci $\varnothing$ β ,
 Ol. cinnam. gtt. ij.
 M. f. pulv. div. in ij part. aeq.
 S. Alle uren 1 poeder.

Dit eenigzins verhittend middel past niet bij volbloedige

vrouwen, slechts bij bleeke, spastische personen; bij gene prijst WIGAND aan:

N°. 1506. R_p. Boracis gr. xv—xx,
Nitri depur. gr. iv—v,
Eleosacch. foenicul. gr. x.
M. f. pulv. dent. dos. tal. viij.
S. Alle 1½ uren 1 poeder.

Zoo hierop nog geene werking volgt, wacht men 5—6 uren, eer men ze op nieuw toedient. Meer dan 6 poeders vond WIGAND niet noodig; gewoonlijk waren er 5 voldoende. Tegen rheumatische lichtschuwheid prijst FRICKE aan:

N°. 1507. R_p. Subborat. sodae 3 j,
Aq. rosarum ⅔ iv,
Tinct. opii 3 β.
S. Oogwater.

Tegen scrophuleuse lichtschuwheid prijst RUST:

N°. 1508. R_p. Subborat. sodae 3 j,
Aq. flor. sambuci ⅔ iv.
M. S. Met lapjes op te leggen.

PLENCK en G. A. RICHTER prijzen tegen maculae corneae aan:

N°. 1509. R_p. Boracis 3 β,
Sacchari albi 3 j,
Aq. rosarum ⅔ j.
S. 4—6 Maal daags eenige droppels in het oog te droppelen.

Tegen aphthae prijst WENDT aan:

*N°. 1510. R_p. Boracis 3 ij,
Aq. salviae ⅔ ij,
Tinct. myrrhae 3 ij,
Mell. depurat. ⅔ j.
M. S. Om te penseelen.

Bij de pas ontstaan zijnde aphthae is 3β —j borax op $\frac{3}{4}$ j mel rosar. beter geschikt. Tegen die van kinderen prijst KLUGE een poeder aan uit 3β borax en $\frac{3}{4}$ j suiker, hetwelk 2 maal daags op de tong wordt ingewreven en op den tepel van de moederlijke borst wordt gestrooid. Bij angina catarrhalis met halitus oris foetidus en beginnende etterafscheiding geeft MONTMAHOU:

*N°. 1511. R_p. Boracis $\frac{3}{4}$ ij,
 Aq. rosarum $\frac{3}{4}$ vij,
 Mell. rosarum $\frac{3}{4}$ j.
 S. Gorgeldrank.

Als schoonheidswater tegen zomervlekken kan ik dat van HUFELAND aanbevelen:

*N°. 1512. R_p. Boracis $\frac{3}{4}$ j,
 Aq. flor. aurant.,
 Aq. rosarum aa $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. 3—4 Maal daags de lijdende deelen daarmede te bevochtigen.

Tegen zieke borsttepels prijst HARLESS aan:

*N°. 1513. R_p. Boracis $\frac{3}{4}$ j,
 Bals. peruviani 3β ,
 Ol. amygdal. $\frac{3}{4}$ j,
 Vitelli ovi,
 Album ovi aa $\frac{3}{4}$ ij— $\frac{3}{4}$ iij.
 M. f. linimentum.
 S. Met pluksel aan te wenden.

HUFELAND prijst tegen winterbuilen eene zalf aan uit $\frac{3}{4}$ ij borax en $\frac{3}{4}$ j. ung. rosat. PITTSCHAFFT prijst tegen herpes eene door mij tegen pijnlijke aanbeijenknobbels ook zeer werkzaam bevondene zalf aan:

*N°. 1514. R_p. Boracis $\frac{3}{4}$ ij,
 Butyr. insuls. rec. parat. $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ j β .
 S. Om mede te verbinden.

*SUBCARBONAS AMMONIAE, *Carbonas ammoniae*, *Ammonium carbonicum*, *Flores salis ammoniaci*, *Alcali volatile concretum*, *Sal alcali volatile*, *Sal ammoniacum volatile*, Onderkoolzure ammonia, Vlugtig loogzout. Dit praeparaat werkt zwakker dan de zuivere ammonia, maar is desniettegenstaande vlugtig prikkelend, opwekkend, krampstillend, en daardoor aangewezen bij flauwten, paralytische zwakte, volgens P. FRANK in febr. nervosa stupida met tremulerenden, ongelijken, intermitterenden pols, bij exanthematische ziekten, voornamelijk roodvonk, bij rheumatisch-catarrhale koortsen, die in typhus dreigen over te gaan. WILKINSON prijst het niet alleen tegen scarlatina nervosa aan, maar ook onder overeenkomstige omstandigheden bij rubeola, urticaria, erysipelas; MORITZ STRAHL wil het in alle tijdperken van roodvonk gebezigd hebben, maar vergeet daarbij, dat de tegenwoordige constitutio epidemica nervoso-gastrica aan verandering onderhevig is en voor eene const. inflammatoria plaats maken kan, waarin het middel stellig tegenaangewezen is. GOELIS geeft de subc. ammon. bij induratio telae cellulosa neonatorum, VELSEN tegen delirium tremens, NEUMANN tegen diabetes, WALLER tegen nachtmerrie, BERNARD tegen syphilis, BIETT tegen syphiloïdes (in groote doses, tot 4—5 drachmen geklommen). Ook in nerveus rheumatismus en daardoor ontstaan zijnde verlamming, en in atonische, nerveuse jicht, heeft het middel zich werkzaam getoond.

Dosis en Vorm. Inwendig 3—6 maal daags 4, 10—20 grein, het best in water opgelost, minder geschikt in poedervorm. Uitwendig als rickpoeder, in linimenta en zalven. Men vermijde verbindingen met zuren, vaste looge en aarden, zuren en basische metaalzouten. De *Subcarbonas s. Carbonas ammoniae liquidum*, *Aqua carbonatis ammoniae*, *Liquor ammoniae subcarbonatis*, *Liquor ammonii carbonici aquosus*, *Spiritus salis ammoniaci cum cineribus clavellatis* (1 deel subcarb. ammoniae en 4 deelen water) wordt p. d. van 25—30 droppels toegediend.

N°. 1515. R_p. Subcarb. ammoniae 3 j—3 ij,
solve in aq. destill. 3 vj, adde:

Syr. althaeae $\overline{3}$ j.

M. S. Omgesch. alle $\frac{1}{2}$ —1 uren, en nadat het gevaar geweken is alle 2 uren 1 eetl. vol.

(WITHERING, PEART, WILKINSON, v. AMMON, STRAHL tegen scarlatina met flauwten, krampen, in den aanvang en in alle stadia.) WALLER geeft tegen incubus:

N°. 1316. R_p. Subcarb. ammoniae $\varnothing$ β ,

Aq. cinnamomi simpl. $\overline{3}$ v,

Tinct. capsici 3 β ,

Syr. croci $\overline{3}$ β .

M. S. 's Avonds vóór het naar bed gaan in eens in te nemen.

In typhouse koortsen geeft men ook 3 j—3 ij subcarb. ammon. in $\overline{3}$ vj inf. valer., rad. angelicae, cal. aromat. enz. Hier prijst BERENDS aan:

*N°. 1317. R_p. Subcarb. ammoniae 3 j,

Acid. nitrici dil. q. s. ad perf. saturat.

Aq. destillatae $\overline{3}$ iij,

Syr. althaeae $\overline{3}$ j.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol (z. *Nitras ammoniae*).

Als riekpoeder bij hysterische flauwten dient:

N°. 1318. R_p. Subcarb. ammoniae $\overline{3}$ β ,

Ol. menthae pip.,

Ol. cajeputi $\overline{aa}$ gtt. xij.

M. f. pulv. det. in vitr. bene clauso.

S. Riekpoeder.

SUBCARBONAS AMMONIAE PYRO-ANIMALE, *Carbonas ammoniae pyro-animale*, *Ammonium carbonicum pyro-oleosum*, *Sal volatile cornu cervi*, Onderkoolstofzure brandig-dierlijke ammonia, Vlugtig hertshoornzout. Door het em-

pyreumatisch beginsel werkt dit praeparaat nog sterker, aanhoudender en algemeener op het zenuwstelsel, en gelijktijdig ook sterker op het bloedvaten-leven, dan de subc. ammoniae, en is dien ten gevolge een goed antispasmodicum, vooral daar, waar de kramp met groote zwakte in het spierstelsel verbonden is, zoo als bij echt typhouse, adynamische koortsen, pneumonia typhosa, wanneer de expectoratie ophoudt, de lijder zeer uitgeput en de huid koel en droog is (hier in verbinding met kamfer, goudzwavel, flor. benzoës, arnica), bij acute exanthemen; wanneer het uitslag vlugtig is, en met flauwten en stuipen gepaard gaat, zoo als bij kwaadaardig roodvonk, mazelen, bij gangreen met groote prostratio virium (CHARLES WHITE) in verbinding met moschus, bij apoplexia nervosa en zoodanige verlammingen.

Dosis en Vorm. Inwendig van 5, 6—10 grein, in poeder (in charta cerata), nog beter in oplossing, mixturen; uitwendig in riekpoeders, oogzalven, collyria. De *Subcarb. s. Carbonas ammon. pyro-anim. liquid.*, *Liquor ammonii carb. pyro-oleosi*, *Spir. cornu cervi* geeft men p. d. van 20—40 droppels, 3—4 maal daags. REMER geeft in typhouse koorts:

N°. 1519. R_p. Subcarb. ammoniae pyro-anim. gr. iv,
 Moschi genuini gr. ij,
 Eleosacch. valerianae $\varnothing$ β .
 M. f. pulvis, disp. dos. tal. vj. d. in chart. cerat.
 S. Alle uren 1 poeder.

RICHTER geeft in torpide zenuwkoortsen:

N°. 1520. R_p. Subcarb. ammon. pyro-anim. gr. viij,
 Camphor. tritae gr. v,
 Mucil. gummi arab.,
 Syr. amygdalarum aa 3 β .
 Aq. flor. sambuci 3 iij.
 M. f. emuls.
 S. Omgesch. alle uren 1 theel. vol.

Tegen asthma mucosum prijst dezelfde aan:

*N°. 1521. R_φ. Subcarbon. ammoniae pyro-anim.,
 Sulphur. aurat. antim. $\overline{aa}$ 3 β ,
 Rad. squillae,
 Extr. cascarillae $\overline{aa}$ 3 ij,
 Ol. anisi gtt. vj,
 Succu liquirit. q. s.
 ut fiant. pil. gr. ij, consp. pulv. rad. irid.
 flor. d. in vitro.
 S. 2 Maal daags 5 pillen.

MAÎTRE-JEAN prijst tegen maculae corneae aan:

N°. 1522. R_φ. Subcarb. ammoniac pyro-anim. gr. x,
 Fell. tauri inspissati,
 Extr. conii maculati $\overline{aa}$ 3 j,
 Aq. rosarum $\overline{3}$ j.
 S. D. S. Dagelijks eenige malen het oog er mede
 in te droppelen.

WENDT (l. c. p. 171) prijst tegen spasmi van zuigelingen aan:

*N°. 1523. R_φ. Spirit. cornu cervi $\overline{3}$ β ,
 Aquae chamomillae $\overline{3}$ ij,
 Syr. flor. aurant. $\overline{3}$ β .
 S. Alle uren 1 theel. vol.

Tegen retentio urinae van kleine kinderen is door HENKE
 zeer aangeprezen:

*N°. 1524. R_φ. Spir. cornu cervi 3 j,
 Aceti squillit. $\overline{3}$ j β ,
 Syr. mannae 3 ij,
 Laud. liq. gtt. iij.
 M. S. Alle 2—5 uren 15—20 droppels (z. RA-
 dius, l. c. p. 55).

SUBCARBONAS CALCIS, *Carbonas calcis dep. s. praeparat.*,
Calcaria s. Calx carbonica, *Creta alba praeparata*, *Terra cal-*

careca, Koolzure kalk, Gezuiverd wit krijt. Ook de oesterschalen (*Testae ostrearum*, *Conchae praeparatae*) en kreeftsoogen (*Lapides cancerorum*) bevatten dit middel in groote hoeveelheid. Het is niet alleen als antacidum zeer werkzaam, maar door het koolzuur (z. *Acidum carbonicum*) ook een zeer goed antispasmodicum, dat de verhoogde zenuwgevoeligheid van maag, darmkanaal, nieren, pisblaas, bij pyrosis, cardialgia spastica, ructus, kolijk, diarrhoea en onderbuiks-krampen bedaart. SOBERNHEIM (l. c. p. 570) zegt te regt, dat de Ouden dit middel als antiscrophulosum en antarthriticum beter kenden dan wij.

Gift en Vorm. Men geeft inwendig $\mathfrak{D} \beta$ — $\mathfrak{D} j$, eenige malen daags, in mixturen, poeders, electuarium, pillen; uitwendig dient het in tand- en strooipoeders. Men vermijde zuren, zure zouten en plantensappen. Met acidum citricum verzadigd is het geen absorbens meer, maar de onoplosbare citras potassae. De *Conchae praeparatae* en nog meer de *Lapides s. Oculi cancerorum* zijn mij in de kinderpraktijk, vooral in het tijdperk der dentitie, onontbeerlijke middelen, vooral in verbinding met extr. hyoseyami, flor. zinci, magist. bismuthi, ipecacuanha. Tegen asthma spasticum prijzen BREE en URBAN aan:

N°. 1525. R_p. Sulphur. aurat. gr. β —gr. j,
 Extr. hyoseyami gr. j—iij,
 Lapid. canceror.,
 Sacchar. albi $\overline{aa}$ $\mathfrak{D} \beta$.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. Alle $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ uren 1 poeder.

A. J. MEYER geeft tegen spasmi van kinderen, in het tijdperk der dentitie:

N°. 1526. R_p. Pulv. lapid. canceror.,
 Tinct. rhei aquos. $\overline{aa}$ β ,
 Aq. foeniculi $\mathfrak{Z} j$,
 Syr. cichorei c. rheo $\mathfrak{Z} \beta$.
 S. Omgesch. alle $\frac{1}{2}$ uren 1 theel. vol.

Een zeer goed middel tegen gevoel van drukking in de maag en pyrosis van hysterischen is het *Pulvis anodynus Mostii*:

*N°. 1527. R_p. Lapid. canceror. $\overline{3}$ β ,
 Pulv. aromatici gr. x,
 Sacchari albi 3 ij.
 M. f. pulv.
 S. 5—6 Maal daags 1 theel. vol

HUFELAND'S *Pulvis antispasmodicus infantum*, tegen braking, diarrhoea, spasmi, tandgeknars van kinderen, bestaat uit:

*N°. 1528. R_p. Lapid. canceror. praep.,
 Cornu cervi raspat.,
 Rad. valerianae,
 Visci querni $\overline{aa}$ 3 iij.
 M. f. pulv. subtiliss.
 S. 5—4 Maal daags $\frac{1}{2}$ —1 theel. vol.

WENDT prijst tegen icterus neonatorum aan:

N°. 1529. R_p. Lapid. canceror. $\overline{3}$ j,
 Aquae foeniculi $\overline{3}$ j,
 Tinct. rhei aquos.,
 Syr. mannae $\overline{aa}$ 3 β .
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 theel. vol.

Het *Pulvis anti-scrophulosus Goelisii* bestaat uit:

N°. 1530. R_p. Conchar. praep. $\overline{3}$ β ,
 Ferri pulverati,
 Resin. guajaci $\overline{aa}$ 3 β ,
 Sacchari albi 3 iij.
 S. Kinderen onder de 5 jaren, 2 maal daags,
 kinderen van 2 jaren, 3 maal daags en van
 5—6 jaren 6 maal daags $\frac{1}{2}$ scrupel.

Overtuigd van de heilzame krampstillende werking der loogen, vinden wij ze steeds in de pulv. anodyn. en antepilept.

van oudere artsen, en zeer ten onregte miskent men de antispasmodische kracht van de in deze samenstellingen voorkomende koolzure soda en potasch, creta alba, lapides cancerorum, conchae praep. enz. Een dergelijk *Pulvis antepilepticus* wordt ook bij SOBERNHEIM gevonden (l. c. p. 570), bestaande uit visci querni $\overline{3}$ ij, rad. paeoniae, conchar. praep. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j en auri foliat. q. libet. De dosis is $\overline{3}$ j— $\overline{3}$ j. Ten onregte twijfelt NEUMANN (l. c. p. 24) derhalve over meer uitgebreide werking der genoemde absorbentia; de ontbinding van het acidum carbonicum in de maag dient toch ook in aanmerking te worden genomen.

De *Pharm. Gallica* geeft de bereiding van volgende *trochisci* (tegen pyrosis, maagzuur) op:

Nº. 1551. R_p. Cretae praep. $\overline{3}$ iv,
 Gummi arabici $\overline{3}$ j,
 Nucis moschatae $\overline{3}$ j,
 Sacchari albi $\overline{3}$ vij,
 Aq. flor. aurant. s. q.
 ut fiat massa in trochisc. pond. gr. x. dividendos.
 S. Eenige malen daags 1 in te nemen.

Alsook van de volgende *Rotulae antacidæ*:

Nº. 1552. R_p. Oculor. canceror. $\overline{3}$ j,
 Sacchari albi $\overline{3}$ iv,
 Mucil. gummi tragacanth. c. aq. flor. aurant.
 parat. s. q. ad formand. morsul. pond. gr. xij.

Het *Pulvis dentifricius Lockstaedtii* bestaat uit:

Nº. 1553. R_p. Conchar. praep. $\overline{3}$ vj,
 Rad. calami decort. $\overline{3}$ ij,
 Ol. bergamotti,
 Ol. caryophyllor. $\overline{aa}$ gtt. iij.
 M. f. pulv. det. ad vitrum.
 S. Tandpoeder.

Een ander voorschrift is het volgende:

N°. 1554. R_p. Conchar. praep. 3 vj,
 Rad. irid. flor. 3 j,
 Coccionellae gr. v,
 Pulv. aluminis gr. viij;
 Ol. caryophyll. gtt. iij.
 M. f. Tandpoeder.

*SUBCARBONAS FERRI, *Carbonas ferri praecipitatus*, *Ferrum carbonicum s. subcarbonicum*, *Oxydulum ferri fuscum*, *Ferrum oxyäatum fuscum*, *Crocus martis aperitivus* (STAHL 1668), Onderkoolzuur ijzerverzuursel. Tegen hardnek-kige, tusschenpoozende koorts, obstructio lienis, hypochondria materialis, atrophia infantum, carcinoma uteri et mammarum (z. *Carbo animalis*), tegen prosopalgie, ischias en cephalalgia nervosa, tegen periodieke krampen der ledematen, chorea St. Viti, tetanus, passive slijm- en bloedvloeijingen, tegen cardialgie en als antidotum bij arsenicum-vergiftiging (z. *Acidum hydrothionicum*) is dit praeparaat zeer aangeprezen.

Gift en Vorm. Inwendig p. d. 2—6—10 grein; bij prosopalgie en andere neuroses zelfs ̅ ij—3 j p. d. (z. N°. 1556), het best in poeder- of pillenvorm. Men vermijde verbindingen met zuren, zure zouten, zoutvormers.

N°. 1555. R_p. Subcarbon. ferri gr. iv,
 Eleosacch. macidis ̅ β,
 M. f. pulv. dent. dos. tal. xij.
 S. 2—4 Maal daags 1 poeder.
 (Rust, tegen carcinoma uteri.)

N°. 1556. R_p. Subcarb. ferri ̅ ij—3 j,
 Eleosacch. calami ̅ β,
 M. f. pulv. dent. dos. tal. vj, ad chart. cerat.
 S. 2—3 Maal daags 1 poeder.

(HUTCHINSON, ELLIOTSON, FRITSCH, RADIUS, WOLF en MULNARI met goed gevolg tegen prosopalgie, en KIESLING tegen

periodieke, alle andere middelen trotserende spasmi (z. CASPER'S *Wochenschr.* 1840, Dec. N°. 51.)

BANG prijst tegen chlorosis aan:

N°. 1557. R_p. Subcarb. ferri 3 ij,
 Pulv. cort. cinnam.,
 Pulv. rhei aa 3 β.
 M. f. pulv. div. in vj part. aeq.
 S. 5—4 Maal daags 1 poeder.

Tegen rachitis prijst v. GESSCHER aan:

N°. 1558. R_p. Subcarb. ferri 3 j.
 Lapid. cancror. 3 β,
 Cinnabaris 3 j.
 M. f. pulv. div. in 50 part. aeq.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

Het *Pulvis Grimaldii s. adstringens*, het *Electuarium chalybeatum Bories*, het *Opium emmenagogum Pierquini* en de *Pilulae resolventes Gadet de Gassicourt* bevatten als hoofdbestanddeel subcarb. ferri (z. LINK, l. c. I, p. 602—606). De *Pilulae albae Barthez.*, tegen klierziekte beroemd, bestaan uit:

N°. 1559. R_p. Croci martis aperitivi 3 ij,
 Merc. dulcis 3 β,
 Jalapae 3 β,
 Asellorum 3 ij,
 Syrup. quinq. radic. s. q.
 f. pil. gr. iv.
 S. 2 Pillen daags.

Tegen nerveuse dysmenorrhoea prijst Trois 3 maal daags 1 poeder aan uit 3 j subcarb. ferri en 3 β eleosacch. cinnam. Eene zeer doelmatige verbinding van koolzuur ijzer heeft BUCHNER opgegeven. Hij laat afzonderlijke poeders uit sulphas ferri en carbonas sodae compl. aa gr. j, sacchari gr. vj bereiden, waarvan de lijdcr 5—4 maal daags in suikerwater één onder het opbruisen inneemt.

*SUBCARBONAS MAGNESIAE, *Carbonas magnesiae*, *Magnesia alba s. carbonica*, *Magnesia salis Anglicani s. Ebshamensis s. Edinburgensis*, *salis Epsomensis s. salis Seidlitzensis*, Onderkoolzure bitteraarde. Dit is een goed middel tegen maagzuur van kinderen en daaruit voortkomende eclampsie, vooral in het tijdperk der dentitie. Het vormt in het darmkanaal, met de aanwezige zuren, onzijdige verbindingen, en werkt alsdan zacht purgerend, waardoor het bij obstructio alvi van kinderen boven het liquor subcarbon. potassae te verkiezen is; dit laatste middel past daarentegen meer bij neiging tot diarrhoea. Bij lijden der spijsverteringswerktuigen van hysterischen en hypochondristen moet de magnesia alba, nog meer de magnesia usta, als huismiddel dienen. Zuiver ingenomen, is de magnesia tegen dergelijke gevallen, als ook in de kinderpraktijk, slechts een palliatief middel, dat evenwel veel werkzamer wordt door de verbinding met rheum, venkel, macis, cort. aurant., valerian., flor. zinci, magister. bismuthi, vooral tegen flatulentie, maagkramp, enz. Als antispasmodicum is de koolzure magnesia zeer gezocht, terwijl zij bovendien ook bij pulv. antimoniales en mercuriales gevoegd wordt, om het aanwezige maagzuur te verwijderen. Tegen jicht, scrophulosis, rachitis en crusta lactea heeft men haar ook dikwijls (in verbinding met guajak, cicuta, rheum, jacea) met goed gevolg toegediend. De zuivere, gebrande magnesia (*Magnesia usta, pura, calcinata*) houdt SACHS (l. c. Bd. 2, p. 655) ten onrechte voor met genoemd middel nagenoeg overeenkomende, daar het koolzuur er in ontbreekt. Zij bevat dikwijls bijtende potasch of zoodanige kalk, en werkt alsdan vergiftig (z. BURDACH l. c. Bd. 5, p. 54). Ook wordt zij door ORFILA als tegenmiddel bij vergiftiging met zwavel- of salpeterzuur (p. d. alle 5—10 minuten 2—5 eetl. vol van $\frac{3}{4}$ j in 2 @ kokend water opgelost) als zeer werkzaam aanbevolen.

Praeparaten, Gift en Vorm. 1. *Pulvis magnesiae c. rheo s. Pulvis pro infantibus* uit magnesia, venkel, rheum en iris florent. bestaande, p. d. 5—10 grein. 2. *Pulvis aërophorus cum subcarb. magnesiae* uit 3 ij subcarb. magnes., 3 β acid. tartarie. en 3 j eleosacch. citri. Beter is evenwel het pulvis

aërophorus cum carbon. sodae complet. De subcarb. magnesiae geeft men p. d. 5—15 grein (een theel. vol weegt ongeveer $7\frac{1}{2}$ grein), 5—4 maal daags, het best in poedervorm, met suiker en aromata.

*N°. 1540. R_p. Subcarb. magnesiae,
 Eleosacchari citri $\overline{aa}$ $\overline{3}$ β ,
 Cort. aurant.,
 Rad. rhei,
 Sem. foeniculi $\overline{aa}$ 3 j β .
 M. f. pulvis.
 S. 4 Maal daags 1—2 theel. vol.

(Most, tegen maagzuur, cardialgia spastica met gelijktijdige obstruct. alvi.) De door HUFELAND tegen maagzuur zeer werkzaam bevondene *Trochisci absorbentes Chevallieri* bestaan uit $\overline{3}$ ij chocolade, $\overline{3}$ j magnesia usta en $\overline{3}$ v suiker, waarvan l. a. trochici van 24 grein vervaardigd en 1—2 stuks worden ingenomen. Het door BALDINGER gewijzigde *Pulvis antepilepticus Marchionis*, tegen eclampsia en epilepsia infantum, bestaat uit:

N°. 1541. R_p. Magnes. ustae 3 ij β ,
 Rad. rhei,
 Visci querni,
 Fol. aurantior. $\overline{aa}$ 3 β .
 M. f. pulvis.
 S. 5 Maal daags 1 theel. vol.

*N°. 1542. R_p. Subcarb. magnes.,
 Rad. valerianae,
 Rad. rhei $\overline{aa}$ 3 j,
 Cremor. tartari. 3 ij,
 Rad. ipecacuanh. Θ β ,
 Flaved. cort. aurant. 3 β .
 M. f. pulvis.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 theel. vol.

(Most, als voorbehoedmiddel tegen maagkramp bij crethische, plethorische personen.)

SUBCARBONAS PLUMBI, *Carbonus plumbicus*, *Plumbum carbonicum*, *Cerussa*, Onderkoolzuur loodverzuursel, Loodwit. De meeste vergiftigingen hebben met dit middel plaats; tegenmiddelen zijn azijn, oleosa, aluin, opium. Ook kleine kinderen worden niet zelden vergiftigd, doordien men bij intertrigo cerussa als strooipoeder bezigt, of bij uitgebreide verbranding loodzalf of loodpleister aanwendt. Inwendig wordt de cerussa niet voorgeschreven, uitwendig daarentegen: 1. als *Ung. subcarbonat. plumbi*, *Ung. oxydi plumbi carbonati*, *Ung. cerussae s. album simplex* tegen verbranding, intertrigo, sterk etterende oppervlakten, zweren. Het *Ceratum saturni s. Ung. plumbicum s. saturninum* bestaat uit $\frac{3}{4}$ iij loodazijn en $\frac{1}{4}$ iij axung. 2. *Unguent. subcarb. plumbi camphoratum*, *Ung. cerussae s. album camphoratum* tegen atonische, laxe, zweren. 3. *Emplastrum cerussae s. Emplastr. album coctum* (z. op dit woord). 4. *Emplastr. consolidans*, uit empl. litharg. et cerussae $\overline{aa}$ $\frac{1}{2}$ xij, pulv. mastiches et thus $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β .

Even als de cerussa, dient ook de menie (*Deutoxydum plumbi rubrum*, *Superoxydum plumbi*, *Minium*) ter bereiding van het empl. minii fuscum, noricum, nigrum, en het *Protoxydum plumbi semi-vitreum*, *Lythargyrum* ter bereiding van het empl. diachyl. simpl. et compos en het empl. adhaesivum.

*SUBCARBONAS POTASSAE, *Carbonas potassae alcalinum*, *Kali carbonicum s. subcarbonicum*, *Cineres clavellati*, *Carbonas kalicus*, *Alkali vegetabile aëratum*, *Sal tartari*, Onderkoolzure potasch, Wijnsteenzout. Dit middel wordt gedeeltelijk uit de potasch (*Subcarb. potassae e cineribus clavellatis*), gedeeltelijk uit den wijnsteen (*Subcarbon. potassae e tartaro*) verkregen. Dit laatste zal wegens grootere zuiverheid de voorkeur verdienen (SOBERNHEIM l. c. p. 558). Uit de lucht trekt het water aan en vervlocht (*Oleum tartari per deliquium*). Het *Liquor subcarb. potassae* (1 deel met 2 deelen water) komt evenwel niet, zoo als SOBERNHEIM (l. c. p. 557) opgeeft, met de in de lucht vervloeide potasch overeen, daar hierbij meer koolzuur uit de lucht wordt opgenomen en gedeeltelijk dubbel koolzure potasch gevormd wordt (z. SACHS en DULK l. c. Bd. 2^b. p. 520).

Wat de werking van de koolzure potasch aangaat, zoo is zij een goed antispasmodicum, vooral bij zuigelingen, tegen de stuipen in het tijdperk der dentitie (HENKE, HUFELAND, SCHAEFFER, MOST) en ten gevolge van wormen (z. *Voorschrift* N°. 1544), bij personen met maagzuur, slechte spijsvertering, ructus, bij nierpijnen, blaaskramp (hier met extr. rutae, gentianae, z. *Voorschrift* N°. 1545), spastische strangurie, ischurie, dat tegen steenvorming, induratio van maag en pancreas, der prostata, der ballen, tegen vergiftiging door bijtende minerale zuren (EBERS in RUST's *Magaz.* 1857, Bd. 50, Heft 5) ook nuttig is bevonden, en tegen scrophulosis, jicht en hydrops is aangeprezen. Uitwendig verdeelt de subcarbon. potassae in omslagen van spec. emollientes (3 ij—3 β op 3 iij) melkknobbels en andere verhardingen van klieren, jichtknobbels, het verharde celweefsel bij pseudo-erysipalas, en heft zij de hevige pijnen bij spasmus vesicae, strangurie, ischurie enz. op. Ook vormt het middel een bestanddeel van de tinct. rhei aquosa, den syr. rhei, het elixir aurantior. compos. en wordt ter bereiding van de acetas potassae, potio Riverii, van het liq. digestivus Boerhaavii veelvuldig gebezigd (z. *Acetas potassae*).

Gift en Vorm. Inwendig in ligte gevallen 3, 6—10 grein, 3 maal daags, bij spastische aandoeningen p. d. 3 β—3 j alle 2 uren, bij lithiasis dagelijks 3 j—3 iij. Met de toediening zij men evenwel voorzigtig en zette haar, vooral in groote doses, niet te lang voort, daar het middel een krachtig solvens is, en daardoor, bij te lang voortgezet gebruik, ware cachexie kan voortbrengen. De beste vorm is de oplossing in water, het beste corrigens van den smaak is tinct. aromatica. Men vermijde, zoo men het koolzuur niet wil laten vrij worden, zuren, zure zouten, metaalzouten, zure sappen, alcaloïden bevattende middelen, kalkpraeparaten en bronwater.

*N°. 1545. R_p. Subcarb. potassae 3 jβ,
 Extr. rutae 3 iij,
 Aq. cinnam. simpl.,
 Aq. menthae pip. aa 3 iij,

Tinct. aromaticae 3 ij.

M. S. Omgesch. 3—4 maal daags 1 eetl. vol.

(Most, tegen maagzuur.)

*N°. 1344. R_p. Liq. subcarb. potassae 3 β,

Aq. foeniculi 3 jβ,

Syr. rhei,

Syr. mannae aa 3 β,

M. S. Alle 1, 2—3 uren 1 theel. vol.

(Most, bij convulsiones van zuigelingen, vooral tijdens de dentitie en bij groene diarrhoea.)

Het Aq. lithontriptica Falconeri et Colburni bestaat uit :

N°. 1345. R_p. Subcarb. potass. e tartaro 3 j—3 iij,

Aq. selteranae 3 xxxvj.

Solv. d. in lagena rita clausa.

S. 3 Maal daags 2—3 wijnglazen vol.

N°. 1346. R_p. Subcarb. potass. e tartaro 3 ij,

solv. aq. melissae 3 v, adde:

Tinct. opii simpl. gtt. vj,

Elixir. aurant. compos. 3 β.

D. S. Omgesch. alle 3 uren 4 eetl. vol; en daarbij inwrijvingen van ung. neapol. in de maagstreek.

(URBAN, tegen induratio pancreatis. HUFELAND'S *Journal*, Bd. 71, H. 5.)

N°. 1347. R_p. Liq. subcarb. potassae 3 ij,

Dec. rad. althaeae 3 vj,

Syr. simplicis 3 j.

D. S. Omgesch. alle 10—15 minuten 1 eetl. vol.

(Door EBERS in 3 gevallen van vergiftiging door zwavelzuur zeer nuttig bevonden.) Tegen tetanus traumaticus geeft Strütz afwisselend subcarb. potass. en opium (z. *Opium*), en tegen maculae corneae post ophalm. scrophulos. prijst HIMLY aan:

Nº: 1548. R_p. Subcarb. potass. e tartaro gr. ij—iij,
 Aq. destillatae $\frac{3}{4}$ β.
 S. 3—4 Maal daags daarvan in het oog te
 droppelen.

*Nº. 1549. R_p. Subcarb. potass. e cinerib. clavell. 3 iij,
 Muriat. sodae 3 ij,
 Solv. in aq. rosarum $\frac{3}{4}$ viij,
 Aq. flor. aurant. $\frac{3}{4}$ ij.
 D. S. Waschwater.

(SUNDELIN, tegen ephelides.)

*Nº. 1550. R_p. Subcarb. potass. e tartaro 3 ij,
 Emuls. amygdal. dulc. $\frac{3}{4}$ viij,
 Extr. hyoseyami 9 j.
 M. S. Alle $\frac{1}{2}$ —1 uren 1 eetl. vol. Daarbij
 inwrijvingen in de blaasstreek met ol. hyos-
 cyami coct., liniment. volat. camph. aa $\frac{3}{4}$ j,
 laud. liq. Syd. $\frac{3}{4}$ j.

(Most, tegen retentio urinae bij rheumatismus en spasmus.)

*SUBCARBONAS SODAE, *Carbonas sodae alcalinum*, *Natrum carbonicum s. subcarbonicum*, *Carbonas natricus*, *CrySTALLI sodae*, *Alcali minerale*, *Sal. sodae*, *Soda*, *Natrum*. Onderkoolzure soda, Sodazout. Dit middel werkt zachter dan de subcarb. potassae, werkt minder nadeelig op de digestie, en verdient daarom bij zwakke spijsvertering de voorkeur. Men geeft het: 1) tegen zuur in de eerste wegen. 2. Tegen scrophuleuse kliergezwollen en verhardingen, zelfs tegen struma (KLOSE, GUNTHER, PESCHIER, BAUMGARTEN, z. HOLSCHER's *Annalen*, 1857, Bd. 2, Heft. 1). 3. Tegen lithiasis. Hier geven BLANE, BEDDOES, BRANDE aan dit middel zelfs boven de subcarb. potassae de voorkeur; het is een hoofdbestanddeel van het zoogenaamde Engelsche steenpoeder (*Sodaic-Powder*). 4. Tegen incubus (JOHN, WALLER). 5. Tegen tandpijn. Men vult den hollen tand met subcarb. sodae sicc. op, waarna terstond de pijn bedaart (GASKOIN).

Dosis en Vorm. Inwendig geeft men de subcarb. sodae van 6, 10—20 grein, 2—5 maal daags, in oplossing, de drooge onderkoolzure soda (*Subcarbon. sodae siccum s. delapsum*) van 4, 8—12 grein, vooral in bruispoeders. Uitwendig dient de subcarbonas sodae in wasseringen, halve baden ($\frac{3}{4}$ jβ van 8—10 ℥ water) tegen beenontsteking van carpus en metacarpus (Roux). De lijder houdt dagelijks 2 uren lang den arm horizontaal in een zoodanig handbad, en wrijft daarna 3 β ung. mercuriale in de zieke huid in. Ook in zalven, inspuitingen en tandpoeders wordt het gebruikt. Men vermijde de verbinding met subcarb. potassae. SCHUBARTH (l. c. p. 451) geeft tegen scrophulosis en struma:

N°. 1551. R_p. Subcarb. sodae sicc. gr. iv,
Carbon. spongiac,
Aethiop. antimonial. aa gr. vj,
Herb. cicutae gr. ij,
Sacchari 9 β.
M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
S. 5 Maal daags 1 poeder.

PESCHIER prijst tegen struma 5 ij— $\frac{3}{4}$ β subcarb. sodae in $\frac{3}{4}$ viij aq. destill. 2 maal daags 1 eetl. vol in een glas wijn of aromatisch water aan. Bij gelijktijdige aanzwelling der halsklieren verbindt hij daarmede nog bittere en tonische middelen. BEDDOES prijst tegen pissteen en aan:

*N°. 1552. R_p. Subcarb. sodae sicc.,
Sapon. medicat. aa 3 j,
Extr. liquirit. s. 5 q.
ut fiant pil. N. 50, consp. pulv. croci.
S. 2 Maal daags 5 pillen.

*N°. 1553. R_p. Subcarb. sodae dep. 3 ij,
Extr. gentianae 3 j,
Extr. trifolii fibrini 3 ij,
Aq. cinnamomi $\frac{3}{4}$ viij.
M. S. 5 Maal daags 1 eetl. vol.

(Mostr, tegen dyspepsie, pyrosis en flatulentie van oude dronkaards en van toekomstige jichtlijders en hypochondristen.)

Tegen prurigo der vrouwelijke genitalia laat TROUSSEAU 14 dagen lang inspuitingen in de vagina doen of alleen wasschen met eene oplossing van Θ j— Θ iv subcarb. sodae op $\bar{3}$ xxxij aq. Men klimt met de soda zoolang, dat er een gevoel van prikkeling ontstaat. RICHARD's *Unguent. contra tineam capitis* bestaat uit drooge subcarb. sodae 3 iij, calc. 3 ij en axungia $\bar{3}$ ij. Nadat de korsten met cataplasma emolliens zijn losgemaakt, worden de zwerende en onthloote plaatsen met deze zelf ingewreven.

*SUBLIMAAT, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

*SUBMURIAS HYDRARGYRI, z. *Murias protoxydi hydrargyri*.

*SUBNITRAS BISMUTHI, *Nitras bismuthi*, *Bismuthum nitricum praecipitatum*, *Nitras bismuthi neuter*, *Magisterium bismuthi*, *Marcasita alba*, *Album hispanicum*, Ondersalpetterzuur bismuth. Dit middel werd het eerst door ODIER, en vervolgens door SCHAEFFER, HUFELAND, REIL, KOPP, GUNTHER, HAUF, ALBERS, CLARUS, RADIUS, SCHNEIDER, BEHM en anderen, bij zuiver nerveuse cardialgie sinè ulla causa materiali gegeven en daartegen aangeprezen. HAUF houdt het voor een specificum, en in verbinding met belladonna zelfs, bij hooge graden van maagkramp en scirrhus, pancreatis et cardiae incipiens, voor een radicaal middel.(?) Hij geeft:

N°. 1354. R_p. Magisterii bismuthigr. xxxvj,
 Rad. belladonnae pulv. gr. vj,
 Rad. rhei pulv. 3 ij et gr. xvij,
 Extr. liquirit.,
 Extr. taraxaci aa q. s.
 ut fiant pil. gr. ij, consp. lycop.
 S. 3 Maal daags 3 pillen.

SCHNEIDER bevestigt de werkzaamheid van dit middel in de aangevoerde gevallen (z. CASPER's *Wochenschrift*, 1839, N. 40). Bij chronisch braken, dyspepsia nervosa, asthma convulsivum,

tussis convulsiva, hydremesis, cholera asiatica, gastro- en enterodynie, singultus spasticus, intermittens, epilepsia gangliopathica spastica abdominalis staat het middel ook als zeer werkzaam bekend (KOPP, CLARUS, RADIUS, LEO, RICHTER, J. FRANK). PITTSCHAFT en COHEN (z. CASPER'S *Wochenschr.* 1835, N. 15) prijzen de goede werking der *Pilulae antepilepticae* bij jonge personen, bestaande uit: mag. bismuthi, fol. nicot. pulv., aloë et cinnab. factit., en HENKE, URBAN en SCHROEDER VAN DER KOLK prijzen het mag. bismuthi tegen intermittens larvata; ook zag RADEMACHER, dat hier de genezing veel spoediger volgde, wanneer men magist. bismuthi met de kina verbond.

Dosis en Wijze van Toediening. Inwendig 2—4 maal daags $\frac{1}{2}$, 1, 2, 3, 6, 8 grein en hooger geklommen (ODIER gaf in een geval eindelijk zelfs 48 grein alle 4 uren) in poeder-, zeldzamer in pillenvorm. Groote doses brengen bij aanhoudend gebruik braking, kolijk, duizeligheid, beven der ledematen te weeg. In kleine giften is het een waar specificum ter bedaring van het zenuwknopstelsel in den onderbuik.

CLARUS (z. RADIUS l. c. 159) prijst bij rheumatisch-nerveuse gastrodynie (waar melkspijzen moeilijk, dierlijke goed worden verdragen), met neiging tot abnorme bloedvloeijingen aan:

N°. 1355. R_p. Rad. ipecac. gr. ij,
 Mag. bismuthi gr. vj—xij,
 Subcarb. magnes. 3 ij.
 M. f. pulv. div. in xij part. aeq.
 S. 3—4 Maal daags 1 poeder.

ODIER gaf bij maagpijn en lijden der spijsvertering:

N°. 1356. R_p. Magisterii bismuthi gr. iv,
 Magnesiae ustae,
 Sacchari albi aa $\overline{\text{aa}}$ iv .
 M. f. pulv. div. in iv part. aeq.
 S. Alle 3 uren 1 poeder.

Bij zuiver nerveuse maagkramp van spastische, hysterische, bleeke, prikkelbare personen kan ik SCHUBARTH'S poeder aanprijzen:

*N°. 1557. R_p. Mag. bismuthi gr. ij,
 Mag. ustae $\varnothing$ β ,
 Ol. cajeputi gtt. ij,
 Sacchari albi $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij, det. ad chart.
 cerat.
 S. 2—3 Maal daags 1 poeder.

Kopp prijst tegen hetzelfde lijden aan:

N°. 1558. R_p. Mag. bismuthi,
 Extr. lactucae virosae $\overline{aa}$ gr. ij,
 Magnes, albae gr. iv,
 Rad. ipecacuanh. gr. $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$,
 Eleosacch. chamomillae $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. disp. dos. tal. viij, det. in chart. cerat.
 S. 5—4 Maal daags 1 poeder.

ALBERS genas hardnekkige cardialgie met de volgende pillen:

N°. 1559. R_p. Mag. bismuthi,
 Ol. valerianae $\overline{aa}$ 3 β ,
 Asae foetidae dep. 3 β .
 M. f. pil. gr. ij, consp. cinnam. det. in vitro.
 S. Alle 2 uren 5—10 pillen.

*SUBPHOSPHAS SODAE, z. *Phosphas sodae*.

*SUCCINAS AMMONIAE PYRO-ANIMALE LIQUIDUM, *Ammonium succinicum liquidum*, *Liquor ammonii succinici*, *Liquor s. Spiritus cornu cervi succinatus*, Barnsteenzure, brandig dierlijke ammonia, Barnsteenhoudende salmiakgeest. Dit praeparaat is een heerlijk, krampstillend, opwekkend, op zweet, urinafscheiding en de genitalia krachtig werkend middel. Men bezigt het daarom in alle versatile, erethische, nerveuse koortsen en acute exanthemen met zoodanig karakter der koorts (in verbinding met moschus, kamfer, valeriana, angelica), bij hysterische spasmi (met asa foetida, castoreum), bij nerveuse, atonische, anomale jicht, in

verbinding met aether sulphur. gelijke deelen, als *Liquor antarthriticus Elleri* met kamfer en opium, bij asthma Millari met moschus, bij angina pectoris met tinct. guajaci volatilis en aconitum. Bij flauwten, apoplexia nervosa en paralyses is dit liquor ook zeer nuttig en maakt het de ammonia liquida, die bij zwakke personen dikwijls te sterk werkt, ontbeerlijk.

Gift en Vorm. Inwendig kinderen alle 2--3 uren 2--6 droppels, aan volwassenen 20--30 droppels zuiver of in mixturen. FRIEDR. JAHN geeft bij chronischen catarrhus pectoris met kramphoest en hevige spanning op de borst:

Nº. 1360. R_p. Liquor. cornu cervi succin. 3 β,
 Elixir. e succo liquirit. 3 j,
 Syr. pap. albi 3 iij,
 Aq. foeniculi 3 ij.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 theel. vol.

TOURTUAL prijst bij krampen van zeer jonge kinderen (ook bij trismus neonatorum door mij werkzaam bevonden) het volgende aan:

Nº. 1361. R_p. Liquor. ammonii succin. 9 j,
 Moschi gr. iij,
 Aq. foeniculi 3 β,
 Syr. althaeae 3 j.
 M. S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

Bij mazelen met een nerveus karakter, bij terugtrekking van het exantheem, en de daaruit voortkomende flauwten en spasmi, geeft HUFELAND:

*Nº. 1362. R_p. Moschi gr. iv,
 tere cum sacchari albi 3 j,
 Aq. flor. sambuci 3 v,
 Liq. cornu cervi succin. 3 j,
 Tinct. opii crocat. gr. xv,
 Syr. amygdalar. 3 j.
 M. S. Omgesch. alle uren 1 eetl. vol.

Het *Liquor antarthriticus de St. Marie*, dat door mij ook tegen aanvallen van hysteric nuttig bevonden is, bestaat uit gelijke deelen liq. c. c. succin., aether. sulphur., laud. liquid. Syd. en tinct. ipecac.; de gift is 24 droppels in een glas water, 3 maal daags. Het *Liquor antispasmodicus Grimaldi* is het volgende:

*N°. 1363. R_p. Liq. cornu cervi succin.,
Aeth. sulphurici aa $\overline{3}$ j,
Ol. chamomill. 3 j.
M. S. 20—30 droppels 's avonds in een kopje
thee van klapprozen.

Het *Linimentum antispasmodicum Starkii* bestaat uit:

*N°. 1364. R_p. Ol. hyoseyami cocti $\overline{3}$ j,
Ammon. liquidae,
Liq. cornu cervi succin.,
Tinct. opii $\overline{3}$ crocat. aa ij
M. f. linimentum.
S. Alle 2 uren 1 theel. vol in den onderbuik
in te wrijven.

Tegen waterzucht voeg ik bij de diuretica gaarne aeth. muriat. alcohol. en liq. cornu cervi succin., daar deze de pisdrijvende werking aanmerkelijk ondersteunen (z. de voorschriften bij *Digitalis* en *Juniperus*).

SUCCINUM, *Electrum*, *Ambra flava*, Barnsteen. Deze fossile harst bevat aetherische olie, harst en barnsteenzuur (z. *Acidum succinicum*), wordt voornamelijk uitwendig in be-rookingen tegen arthritisch-rheumatische ziekten gebezigd, en vormt een hoofdbestanddeel der species ad suffiendum (z. *Resina benzoë*). Ook is het dragen van barnsteenkorallen om den hals een volksmiddel tegen rheumatismus capitis, ophthalmia et angina rheumatica, odontalgie, waartegen het zeer goede diensten doet.

Bereidingen. 1. *Oleum succini rectificatum*, p. d. 5, 10—15 droppels, in naphtha vitrioli (3 β —3 iij) opgelost, tegen

krampen van hysterischen, tegen flauwten, paralyses, trismus neonatorum (Rust). Dit middel vormt ook een bestanddeel van het *Eau de luce*, en wordt in Frankrijk voor een specificum tegen gonorrhoea, leucorrhoea (in verbinding met terpentijn en bals. copaivae) en tegen pollutiones nocturnae gehouden. Tot uitwendig gebruik kan men zich van de goedkoopere *Oleum succini crudum* bedienen. 2. *Tinctura succini* (1 deel succinum met 8 deelen spir. vini grad. 32, gedurende 10 dagen getrokken) is van 20—30 droppels tegen hysterische krampen (met tinct. valerian., castor., asae foetid.) een goed antispasmodicum. 3. Barnsteen zuur (z. *Acidum succinicum*). 4. *Moschus artificialis* (juister uitgedrukt *Resina succini balsamica*) verkregen uit 1 ℥ acidum nitricum dilut., waarbij, verwarmd zijnde, $\frac{3}{4}$ iv ol. succini rectific. allengs gevoegd worden. Er vertoont zich alsdan eene oranjegele massa, van eene terpentijnolie dikte, welke naar moschus riekt en bitter smaakt. Dit praeparaat, dat evenwel den echten moschus niet kan vervangen, heeft men in alle gevallen, waarin dit laatste was aangewezen, in de armenpraktijk aangewend, tegen spasmi, kinkhoest enz. De gift is voor kinderen p. d. 4—6, voor volwassenen 10—20 grein, het best in emulsio of in eene alcoholische oplossing.

†SUCCUS ACACIAE VERAЕ, Acaciensap. Dit vocht werd vroeger uit de Egyptische acacia en wel uit hare onrijpe vrucht verkregen. Men bezigde dit sap, hetwelk eenig adstringerend beginsel bezit, ter bereiding van het Theriak en Mithridaat. Het *Succus acaciae germanicae* was even zeer als zacht adstringens tegen diarrhoeae in gebruik. *Acacia Indica* noemde men de tamarinde, *Acacia Pisonis* de myro-balanen, welke in O. Indië in het wild groeijen.

*SUCCUS BACCARUM SAMBUCI INSPISSATUS, z. *Sambucus nigra*.

SUCCUS BRYONIAE, z. *Bryonia alba*.

†*SUCCUS CHAEROPHYLLI SYLVESTRIS, z. *Chaerophyllum sylvestre*.

*SUCCUS CHELIDONII MAJORIS, z. *Chelidonium majus*.

SUCCUS CITRI, z. *Acidum citricum* en *Citrus medica*.

SUCCUS DAUCI, z. *Daucus carota*.

††SUCCUS ELATERII, z. *Elaterium*.

*SUCCUS FUMARIAE, z. *Fumaria officinalis*.

*SUCCUS GLYCYRRHIZAE, z. *Glycyrrhiza glabra*.

SUCCUS JAPONICUS, z. *Catechu*.

*SUCCUS JUNIPERI, z. *Juniperus communis*.

*SUCCUS LIQUIRITIAE DEPURATUS, z. *Glycyrrhiza glabra*.

*†SUCCUS MILLIPEDUM, z. *Millipedes*.

*SUCCUS MILLEFOLII, z. *Achillea millefolium*.

*†SUCCUS SCOLYMI, z. *Cynara scolymus*.

†*SUCCUS SEDI ACRIS, z. *Sedum acre*.

*SUCCUS TARAXACI, *Leontodon taraxacum*.

*SUCCUS TRIFOLII FIBRINI, z. *Menyanthes trifoliata*.

*SUIKER, z. *Saccharum*.

*†SUIKEREI, z. *Cichorium intybus*.

*SULPHAS ALUMINAE EXSICCATUM, z. *Supersulphas aluminae et potassae*.

*†SULPHAS CADMI s. KADMII s. MELINI, s. *Klaprothii*, *Cadmium* s. *Klaprothium sulphuricum*. Het zoo werkzame zwavelzure cadmium hebben SACHS, DULK en SOBERNHEIM niet vermeld. Men heeft het tot nog toe niet inwendig voorgeschreven, maar wel uitwendig, vooral bij chronische oogontstekingen, blennorrhoea der conjunctiva, en tegen maculae corneae (v. GRAEFE, ANSIAUX, RADIUS); ook prijst LINCKE (l. c. I, 310) het buitengemeen tegen catarrhale en scrophuleuse otitis aan. Zoo het den sulphas zinci niet overtreft, komt het er in werking ten minste mede overeen. VON GRAEFE prijst tegen genoemde oogziekten aan:

Nº. 1365. R_p. Sulphat. cadmii gr. ij—iv,

Aq. destill. $\frac{3}{4}$ β.

M. S. Dagelijks 1—3 maal eenige droppels in het oog te droppelen.

Tegen torpide, chronische ontsteking en blennorrhoea van den meatus auditorius en het tympanum prijst LINCKE inspuitingen in den gehoorgang en de tuba Eustachii aan, nadat

deze kanalen vooraf van slijm en etter bevrijd zijn, bestaande uit:

Nº. 1566. R_p. Flor. rosar. rubr. 3 ij—3 β,
 inf. aq. ferv. s. q. p. ¼ hor. ad col. 3 iv, adde:
 Sulphat. cadmii 3 j—3 β,
 Tinct. opii crocat. 3 j—3 ij,
 S. Laauw in te spuiten.

RADIUS (l. c. p. 168) bezigde met goed gevolg tegen maculae corneae:

Nº. 1367. R_p. Sulphat. cadmii gr. j—ij,
 Axungiae porci 3 iv—3 j.
 M.

ANSIAUX (*Cliniq. médical.*) liet 1—2 grein sulphas cadmii met mucilago gummi arabici mengen, en daarmede eenige malen daags de vlek penseelen.

*SULPHAS CHINII, *Chininum sulphuricum*, *Sulphas chinici*, *Sulphas quiniacus*, *Quinae bisulphas*, Zwavelzure chinine. Dit heerlijke middel, dat tegen intermittens quotidiana en tertiana zoo veelvuldig wordt toegediend, verdient te regt den overal algemeen aan hetzelfde toegekenden lof. Reeds in 1803 werd het door DUNCAN en in 1812 door GOMEZ vermoed, doch eerst in 1821 werd het door PELLETIER en CAVENTOU zuiver daargesteld. De cortex peruv. reg. bevat, zoo als algemeen bekend is, de grootste hoeveelheid. Het is wit van kleur, bitter van smaak, kristalliseert in teedere, buigzame, parelmoeraardige naaldjes, is in alcohol gemakkelijk, in ether moeilijk oplosbaar. In werking overtreft de zwavelzure chinine als febrifugiens de kina aanmerkelijk, voornamelijk door hare werking als narcotico-nervinum op het zenuwknopstelsel. Bovendien is zij veel gemakkelijker in te nemen en werkt reeds in greinen, waar de kina scrupelswijze moet toegediend worden. Zij wordt beter verdragen, zelfs door zwakke, sensible personen, die overigens de kina niet kunnen verdragen; en zoo bij sordes primarum viarum en status gastricus eerst

een emeticum tegen intermittens noodig is, vóór dat men de kina toedient, bij de zwavelzure chinine is dit geheel ontbeerlijk. Bij febr. intermittens maligna geve men zelfs bij status gastricus groote doses terstond na den eersten of tweeden koortsaanval, en verspil de tijd niet met het toedienen van emetica (ROMBACH, THUESSINK, NIEUWENHUIS, G. A. RICHTER). Dat dit middel niet alleen in tusschenpoozende koortsen, maar ook tegen vele neuroses met intermitterenden typus nuttig is, is reeds boven gezegd (z. *Cinchona*).

Ook is de chinine (met opium) een heerlijk middel in het tijdperk van koude van de zoogenaamde febr. intermittens traumatica, haud raro perniciosa, na hevige operatiën of dergelijke verwondingen, enz. Dikwijls volgt bij nerveuse, spasmodische personen op zoodanige koorts de dood, daar het organisme niet voor den aanval bestand was. Ik ben overtuigd, dat ik door 2—3 doses (sulph. chinii gr. ij, opii puri gr. β —j, alle $\frac{1}{2}$ uren 1 poeder) verschillende geopereerden en kraamvrouwen het leven gered heb (z. ook v. GRAEFE bij RIECKE l. c. p. 192). Bij intermitterende ophthalmiën, zoodanige epistaxis, pleuritis intermittens, cholera quotidiana intermittens, bij tusschenpoozende verlammingen heeft de zwavelzure chinine goede werking getoond (z. RIECKE l. c. p. 193). Bij intermittens larvata vond HEYFELDER vooral de verbinding met castoreum nuttig, bij chorea GUNTHER met valeriana, TOURTUAL met flor. zinci. Tegen cholera orientalis heeft de sulphas chinii zich niet werkzaam getoond, evenmin als tegen bloedvloeijingen en fluor albus, waartegen de kina veel werkzaam is.

Gift en Vorm. Inwendig p. d. $\frac{1}{2}$ —2—4 grein, bij intermittens maligna met opium en specerijen (z. N°. 498) ook in clysmata, oplossingen, pillen, en uitwendig endermatisch, in snuifpoeders en zalven, kan men de chinine geven. Daar het middel nog steeds duur is, zoo heb ik bij armen het volgende poeder in talrijke gevallen van intermittens met hetzelfde gelukkige gevolg toegediend:

*N°. 1568. R_p. Tart. emetici gr. ij,
 Sulphat. chinii gr. viij,
 Subcarb. magnesiaë ʒ j,
 Opii purissimi gr. iv,
 Pulv. aromatici ʒ jβ,
 Sacchari albi,
 Flor. chamomillae aa ʒ ij.
 M. f. pulv. div. in xvj p. aeq.
 S. Alle 2—5 uren 1 poeder.

HENSCHEL geeft hier het volgend mixtuur:

N°. 1569. R_p. Sulphat. chinii gr. xij,
 Elix. acid. Halleri ʒ β,
 Aq. cinnamomi ʒ vj,
 Syr. cinnamomi ʒ j.
 M. S. Alle 1—2 uren 1 eetl. vol.

Voor kinderen prijst SUNDELIN tegen intermittens het volgende aan, daar de poedervorm bij hen ligt braking veroorzaakt:

N°. 1370. R_p. Sulphat. chinii gr. vj,
 Acetat. potassae ʒ j,
 Aquae foeniculi ʒ iij,
 Syr. flor. aurantior. ʒ j.
 S. In den koortsvrijen tijd alle 1—2 uren 1—2 theel. vol.

RADIUS geeft bij zenuwzwakte en neiging tot bloedvloeijingen en morbus maculosus:

N°. 1371. R_p. Sulphat. chinii gr. vj,
 Aquae cinnamomi ʒ v,
 Syr. rubi idaei ʒ j,
 Acidi sulphurici diluti ʒ j—3 β.
 M. S. Alle 2—5 uren 1 eetl. vol.

M. S. A. NEUMANN verbindt tegen intermittens de chinine en kina met elkander:

N°. 1572. R_p. Sulphat. chinii gr. j,
 Cort. peruviani regii gr. xv,
 Rad. rhei,
 Eleosacch. menthae aa gr. v.
 M. f. pulv. dent. dos. tal. xij.
 S. Alle 3 uren 1 poeder.

MAGENDIE prijst tegen hardnekkige intermittens aan:

N°. 1573. R_p. Sulphat. chinii gr. ij—vj,
 Acetat. morphii gr. β —ij,
 Sacchari albi $\varnothing$ j—ij.
 M. f. pulv. div. in ij—iv part. aeq.
 S. Vóór den aanval alle $\frac{1}{2}$ —1 uren 1 poeder.

Tegen gonorrhoea secundaria met atonie prijst OTTO aan:

N°. 1574. R_p. Sulphat. chinii gr. iij,
 Oxydi ferri $\varnothing$ β ,
 Rad. liquiritiae gr. xij,
 Ol. menthae crispae gtt. j.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij, det. in chart.
 cerata.
 S. 4 maal daags 1 poeder.

Tegen scrophuleuse ophthalmie (atonische) heeft v. AMMON
 als zeer werkzaam aanbevolen:

N°. 1575. R_p. Sulphat. chinii gr. j—ij,
 Subcarb. sodae gr. iv—v,
 Sacchari albi $\varnothing$ j.
 M. f. pulv. disp. dos. tal. xij.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

RADIUS prijst tegen zenuwzwakte en neiging tot bloedvloei-
 jingen, b. v. bij miskramen, aan:

N°. 1576. R_p. Sulphat. chinii gr. xv,
 Acid. phosphorici sicc. $\varnothing$ ij,

Pulv. rad. althaeae (rhei) ፬ iv,

Extr. centaurii minor. ፬ iv.

M. f. pil. N. LX, consp. pulv. rad. irid. flor.
det. ad vitrum.

S. 2—3 maal daags 5—6 pillen.

Tegen periodiek terugkeerende migraine als zuivere neurosis dient:

*Nº. 1577. R_p. Sulphat. chinii gr. xv,

Tabaci sternutator. commun. $\frac{3}{4}$ j.

S. Snuifpoeder voor 5—6 dagen.

Hoewel men in lateren tijd ook andere chininezouten, *Hydrocyanas chinii* (CERIOLE, ZACCARELLI), *Acetas* en *Phosphas chinii* (HARLESS) onder de geneesmiddelen heeft willen brengen, zijn wij evenwel volkomen met RIECKE (l. c. p. 196) van hetzelfde gevoelen, dat wij met *Sulphas* en *Murias chinii* wel kunnen volstaan en de overige te meer kunnen ontberen, daar zij in werking nagenoeg overeenkomen, doch hun prijs veel hooger is.

*SULPHAS CUPRI, *Cuprum sulphuricum*, *Vitriolum coeruleum* s. de cypro, Zwavelzuur koper. Dit is een adstringerend, tonisch, het verzwakte vaat- en zenuwstelsel versterkend, eigendommelijk omstemmend middel, dat reeds van 1—2 gr. spoedig braking veroorzaakt en in lateren tijd vooral als specifcum tegen croup is beroemd geworden (HUFELAND, KOPP, SERLO, MALIN, KORTING, DURR, DROSTE, ZIMMERMANN en meer anderen). Of het hier inderdaad specifiek werkt, dan of het braken de hoofdzaak is en daarom de zoo heilzame tart. emeticus, welke HEGEWISCH het eerst tegen croup aanpreest, hetzelfde doet, is nog niet uitgemaakt. Zooveel is evenwel zeker, dat vele honderden crouplijders in het eerste en tweede tijdperk zoowel door *sulphas cupri* als door braakwijnsteen zijn gered geworden. Dat evenwel geen van beide middelen de bloedzuigers hier steeds ontbeerlijk maken, is duidelijk. Van 15 gevallen van gevormde croup genas ZIMMERMANN er 14; dikwijls waren slechts 4—6 poeders van 2—3 grein voldoende.

de, om de ziekte in het eerste tijdperk op te heffen. In het 2de en 3de tijdperk worden er eerst bloedontlastingen gevorderd, vervolgens 4—6 grein sulphas cupri in eens toegediend, en na daarop gevolgd braken met $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ grein alle 2 uren voortgegaan.

Bovendien hebben REID, CHALMERS en anderen het sulphas cupri tegen phthisis pulmon. pituitosa, zelfs tuberculosa, ELIOTSON tegen chronische diarrhoea, ADAIR tegen verouderde intermittens, HAWKINS en anderen tegen epilepsia, vooral nocturna aangeprezen. Uitwendig wordt het in alle gevallen, waar de sulphas zinci past, maar te zwak werkt, aangewend: tegen atonische, kwaadaardige, varikeuse, slappe zweren, ongevoelige, fungeuse chancres, caries, stomacace, salivatio mercurialis, parenchymateuse bloedingen, chronische leucorrhoea, chronische, trage ophthalmiën, enz.

Gift en Vorm. Inwendig als alterans, nervinum 3—4 maal daags $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ —1 grein, als emeticum bij narcotische vergiftigingen gr. ij—iv—vj en meer, alle 10 minuten. Uitwendig voegt men het bij oogwateren, mondspoelingen, gorgeldranken, inspuitingen, penseelvochten, strooipoeders, zalven.

Bij croup van 1—7jarige kinderen geeft KOPP:

N°. 1378. R_p. Sulphat. cupri gr. j—ij,

Sacchari lactis $\mathfrak{D}$ ij.

M. f. pulv. div. in viij part. aeq.

S. Alle $\frac{1}{4}$ uren 1 poeder, tot dat er braking volgt. Zoo den volgenden dag de stem nog heesch en borst nog bezet is, dezelfde gift alle 1—2 uren.

Nog meer afdoende is de wijze van SERLO en ZIMMERMANN, dat is 2—4 grein in eens, als emeticum, en daarna alle 1—2 uren kleine doses sulphas cupri of sulphur aurat. antim.

N°. 1379. R_p. Sulphat. cupri gr. ij,

Sulphat. chinii gr. xvj—xxiv,

Sacchari albi $\mathfrak{D}$ viij.

M. f. pulv. div. in viij part. aeq.

S. 5 Maal daags 1 poeder.

(HAWKINS, tegen epilepsie.)

Nº. 1380. R_p. Sulphat. cupri gr. vj ,

Aquae destillatae s. q. ad solut. adde :

Pulv. rad. calami 3 ij,

Extr. liquiritiae s. q.

ut fiant pil. N. xc, consp.

S. 3—4 Maal daags 4—7 pillen.

(ADAIR, tegen intermittens.)

De tegen torpide ophthalmie beroemde *Lapis divinus Pideriti* wordt door smelten van sulphas cupri et alum. crud aa 3 iv en bijvoeging van 3 ij kamfer verkregen.

Nº. 1381. R_p. Sulphat. cupri,

Tinct. myrrhae,

Tinct. catechu,

Tinct. kino aa 3 j,

Tinct. pimpinellae 3 v,

Inf. salviae (ey 3 β) 3 vj,

Mell. crudi 3 vj.

S. Alle uren den mond er mede te spoelen.

(KOPP, tegen hardnekkige salivatio mercurialis.)

Nº. 1382. R_p. Sulphat. cupri,

Aluminis crudi aa 3 j,

Aq. destillatae 3 iij.

M. S. Met pluksel wieken op te leggen.

(FRICKE, tegen fungeuse chancres, met boven de opperhuid verheven, fungeusen, rood blaauwen bodem zonder randen en zonder ontsteking.) Het *Pulvis haemostaticus Richteri* tegen parenchymateuse bloedingen bestaat uit :

N°. 1383. R_p. Sulphat. cupri $\overline{3}$ β,
 Kino 3 j,
 Gummi arabici $\overline{3}$ ij.
 M. f. pulvis.
 S. Strooipoeder.

Het *Pulvis haemostaticus Graefii* bestaat uit :

N°. 1384. R_p. Gummi arabici $\overline{3}$ β— $\overline{3}$ j,
 Sulphat. cupri 3 ij,
 Gummi kino,
 Lapid. haematit. aa 3 j.
 M. f. pulv. subtiliss.

SULPHAS CUPRO-AMMONIACALE, *Sulphas cupri et ammoniae*, *Cuprum ammoniacale s. ammoniatum*, *Cuprum ammoniato-sulphuricum s. sulphurico-ammoniatum*, *Sal ammoniacum cupri*, *Ammoniaretum cupri*, *Sulphas triammonio-cupricus*, Zwavelzuur koper en ammonia, Kopersalmiak. Dit middel werkt specifiek op het ruggemerg- en zenuwknopstelsel, en wel deels irriterend, deels omstemmend en altererend. Van daar deszelfs lof tegen zeer verouderde neuroses, namelijk epilepsie (ARETAEUS, DUNCAN, RICHTER, J. P. FRANK, HILDEBRAND, MICHAËLIS, MOST, NEUMANN, L. W. SACHS, THILENIUS, TOTT, THOMASSEN A THUSSINK), wanneer de spijsvertering nog goed, de persoon echter niet jong, torpide, ongevoelig, of ook door syphilis, hydrargyrosis of arthritis dyscratisch geworden is. JAHN en POMMER prijzen het middel tegen cholera, BERNDT en J. P. FRANK tegen diabetes aan. Het vormt ook een bestanddeel van het *Aqua ophthalmica coerulea* (z. op dit woord).

Gist en *Vorm*. Inwendig van $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ —1 grein, tot op 3 geklommen, 2—3 maal daags in pillen of trochisci. Het poeder vervloeit in de lucht zeer spoedig. De vorm van oplossing is ook niet geschikt, daar het middel door bijvoeging van eene grootere hoeveelheid water, dan tot oplossing noodzakelijk is, spoedig wordt ontleed.

448 SULPHAS CUPRO-AMMONIACALE—SULPHAS FERRI.

*N°. 1385. R_p. Sulphat. cupro-ammoniac. 3 β,
olve aq. destill. s. q., adde:
Succi liquiritiae 3 j,
Rad. liquiritiae s. q.
ut fiant pil. N^o. cxx, dent in vitro bene clauso.
S. 2—3 Maal daags 1—8 pillen.
Ieder pil bevat ongeveer ¼ grein (SOBERNHEIM).

*N°. 1386. R_p. Sulph. cupro-ammon.,
Opii pulv. aa β,
Extr. taraxaci,
Rad. althaeae pulv. aa 3 j.
M. f. pil. gr. ij, consp. dent. in vitro.
S. 'sMorgens en 's avonds 2 pillen.
(BERNDT, tegen diabetes.)

N°. 1387. R_p. Sulphat. cupro-ammon. 3 j,
solve in aq. cinnamom.,
Succinat. ammon. pyro-anim. liq. aa 3 ij.
D. S. 3 Maal daags 6—8 droppels.
(TOTT, tegen epilepsie.)

N°. 1388. R_p. Sulphat. cupro-ammon. gr. xvj,
Micae panis alb. 3 iv,
Ammon. liquid. s. q.
ut fiant. pil. N. xc, consp. lycop. dent. in vitro.
S. Dagelijks 2—4 en meer pillen.
(WENDT, tegen epilepsie en prosopalgie.)

*SULPHAS FERRI s. FERROSUS, *Ferrum sulphuricum*,
Sal martis, *Vitriolum ferri*, *martis s. viride*, Zwavelzuur
ijzer, Groene vitriool. Dit middel is sterk adstringerend,
gaat alle uit- en afscheidingen tegen, bewerkt zelfs buikpijn,
misselijkheid, braking, verstopping, diarrhoea, wanneer het
lang, zelfs ook in klein doses wordt toegediend. Zoo de gift
groot is, werkt het bijtend op het slijmvlies van maag- en
darmkanaal en daardoor doodelijk. In het algemeen is dit mid-

del hevig werkend en moeilijk te verteren, en kan men het, daar er zoo vele zachtere ijzerpraeparaten zijn, in de meeste gevallen ontberen (z. L. W. SACHS l. c. Bd. 2a, p. 568). Aan acetas ferri, tinct. ferri cydoniata, malas ferri, subcarbonas en murias ferri wordt te regt de voorkeur geven; zelfs het ferrum pulveratum wordt nog beter verdragen. Overigens heeft het sulphas ferri zich werkzaam getoond tegen passieve bloed- en slijmvloeiingen, vooral van genitalia en darmkanaal, bij verouderde blennorrhoea pulmonum, fluor albus torpidus, nadruiper, chlorosis, scrophulosis, wormziekte. HUFELAND prijst het middel aan tegen sterilitas incontinentia urinae paralytica en verlamming der onderste ledematen. Menigvuldiger en doelmatiger is de uitwendige aanwending van het zwavelzuur ijzer bij slappe, putride, carcinomateuse zweren, bij slijmpolypen van den neus, de vagina, den uterus, den gehoorgang. Als oogmiddel dient het zeer hoog geschat te worden, vooral bij chronische, ongevoelige blepharoblennorrhoeae, woekering der conjunctiva, pterygium, pannus, maculae corneae.

Gift en Vorm. Inwendig p. d. gr. $\frac{1}{2}$ —5, 2—5 maal daags in poeder, oplossing, electuarium, pillen enz. Uitwendig in oogwaters, inspuitingen, fomentationes, baden (voor een bad $\frac{3}{4}$ ij— $\frac{3}{4}$ vj), strooipoeders, zalven.

LINCKE (l. c. I, 652) prijst tegen wormen aan:

Nº. 1589. R_p. Sulphat. ferri,

Pulv. rad. jalapae aa 3 j,

Pulv. sem. cinae,

Flor. tanaceti aa 3 iij.

Mell. despumati q. s.

ut fiat electuarium.

* S. 2—3 Maal daags 1 theel. vol.

Bij zoodanige electuaria voeg ik in plaats van sulph. ferri 3 β aethiop. martial.; het is een zeer werkzaam electuarium. Tegen physconia lienis laat FUCHS uitwendig ung. oxygenatum inwrijven, en inwendig gebruiken:

Nº. 1590. R_p. Sulphat. ferri 3 j β ,

Pulv. rad. rhei 3 j,

Extr. taraxaci 3 ij,

Pulv. rad. liquirit. s. q.

ut fiant pilul. gr. ij, consp. cinnam.

S. Alle 3 uren 5 pillen.

De tegen phthisis pulmon. pituitosa et ulcerosa en colliqua-
tief zweet in het laatste tijdperk van tering beroemd geworden
Tinctura s. Mixtura antihectica Griffithii bestaat uit:

*N°. 1591. R_p. Sulphat. ferri 3 j,

Subcarbon. potass. e tartaro gr. xv,

solve in aq. menthae crisp. 3 viij, adde:

Myrrhae pulv. 3 j,

Sacchari albi 3 β.

M. S. Omgesch. 4 maal daags 1—2 eetl. vol.

Dit middel kan alleen bij phthisis pituitosa van oude lieden
met torpiden status pituitosus en zeer taai slijm in het darm-
kanaal eenige dienst doen, doch vordert bij phthisis tuberculosa
groote voorzigtigheid, daar het bij erethismus nervorum et
vasorum tegenaangewezen is.

N°. 1592. R_p. Myrrhae electae 3 jβ,

Sulphat. ferri 3 iij,

Pulv. rad. tormentillae 3 ij,

Mucilago gummi arabici s. q.

ut fiant pilul. gr. ij, consp. cinnam.

S. 4 Maal daags 7 pillen.

(WENDT, tegen nadruiper.)

Tegen haemorrhagia narium, uteri enz. prijst BERENDS (z.
SUNDELIN'S *Arzneiformeln*) inspuitingen aan, uit sulphat. ferri
3 β—3 jβ, aq. salviae 3 iv en mucil. gummi arabici 3 β.
KRAUS (*Uebersicht d. Heilmittellehre* s. 155) prijst tegen ver-
zwakte ledematen en paralysis aan:

N°. 1593. R_p. Sulphat. ferri 3 vj—xij,

Flor. lavendulae 3 j—3 ij,

D. dos. tal. iv.

S. Elke dosis wordt in 3 zakjes verdeeld, met welke zich de lijder in het bad de verzwakte deelen wrijft, tot dat het zout opgelost is.

Als emmenagogum bij torpide personen prijst FULLER aan:

Nº. 1594. R_p. Aloës lucidae 3 ij,

Asae foetidae,

Myrrhae aa 3 β,

Sulphat. ferri 3 iij,

Syr. simplic. s. q.

ut fiant pil. gr. ij, consp. liquirit.

S. 3—4 Maal daags 5—10 pillen.

*†SULPHAS KLAPROTHII, z. *Sulphas cadmii*.

*SULPHAS MAGNESIAE, *Magnesia sulphurica*, *Sal catharticus amarus*, *Sal amarum*, *Sal Anglicanum*, *Sal Ebshamense*, *Sal Suidschutzense*, *Seidlitzense*, *Epsomense*, Zwavelzure bitteraarde, Bitterzout, Engelsch zout. Dit gewigtig geneesmiddel werd in 1695 het eerst bereid door NEHEM. GREW, door uitdamping van het bronwater van Epsom. In geneeskrachtige werking komt dit middel met het sal Glauberi nagenoeg overeen, werkt evenwel zachter, is gemakkelijker in te nemen, bevordert spoediger den stoelgang, en past voor prikkelbare personen en kinderen; het is niet zoo verkoelend, antiphlogistisch, deriverend als het glauberzout. Bij hardnekkige obstructio alvi, hernia incarcerata en ileus (RICHTER), bij gastrisch-biliëuse koortsen, bij scarlatina inflammatoria nervosa et gastrica (hier volgens STIEGLITZ en eigene ondervinding met oxymel), vooral evenwel tegen loodkolijk (waar het scheikundig het loodverzuursel ontleedt en onoplosbaar zwavelzuur lood vormt) is het een heilzaam middel. Ook in de behandeling der (primaire) syphilis zonder kwik heb ik, volgens FRICKE, OPPENHEIM en anderen, mij nevens karige dieet en het houden van het bed, dikwijls van het bitterzout met goed gevolg bediend. KLUGE geeft met een gelijk doel de eerste 8 dagen

dagelijks, en later alle 3 dagen, zoo veel sal anglicanum in aq foeniculi opgelost, dat 3—5 vloeibare sedes volgen (z. *Berl. med. Vereinszeitung* 1856, N°. 4). Zeer werkzaam is het middel ook als resolvens, digestivum, vooral het Pulnaër water, tegen verstoppingen in lever en poortader, plethora abdominalis en arthritische dispositie.

Gift en Vorm. Als digestivum p. d. 3 β —3 j, 2—5 maal daags, weken lang gebruikt, als purgans $\overline{3}$ j— $\overline{3}$ ij, het best in oplossing. Men vermijde zuivere en koolzure loogen, kalkwater, kalk, acetas plumbi en acetas ammoniac, nitrum, phosphas sodae en nitras argenti.

N°. 1595. R_p. Sulphat. magnesia 3 vj,
 Mannae electae $\overline{3}$ j β ,
 Aq. fontan. fervid. $\overline{3}$ iv.
 D. S. Alle uren $\frac{1}{2}$ kopje vol (RICHTER).

N°. 1596. R_p. Sulphat. magnesia $\overline{3}$ j,
 Aquae chamomillae $\overline{3}$ vj,
 Ol. lini $\overline{3}$ ij,
 Succu citri $\overline{3}$ j,
 Extr. opii gr. ij,
 Syr. pap. rhoead. $\overline{3}$ j.
 M. S. Omgesch. alle $\frac{1}{4}$ uren 1 eetl. vol, tot dat er werking volgt.

(RICHTER, tegen loodkolijk met hevige krampachtige aandoeningen.)

*N°. 1597. R_p. Sulphat. magnes. $\overline{3}$ j,
 Oxymell. simplic. $\overline{3}$ ij,
 Aq. fontan. $\overline{3}$ iij.
 M. S. Alle $\frac{1}{2}$ —1 uren 1 eetl. vol.
 (STIEGLITZ en MOST, bij scarlatina gastrica simplex.)

*N°. 1598. R_p. Ol. amygdal. dulc. $\overline{3}$ j,
 Gummi arabici 3 j,
 Aq. fontan. q. s.

ut f. emulsio $\overline{3}$ vj, in qua solve:

Sulphat. magnesia $\overline{3}$ j,

Syr. mannae 3 vj.

M. S. Alle $\frac{1}{2}$ —1 uren 1 eetl. vol.

(Most, bij hernia incarcerata met ontstekingaardige toevallen.)

Nº. 1599. R_c. Tinct. rhei aquos.,

Sulphat. magnesia $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j,

Aq. melissae $\overline{3}$ ij.

M. S. 's Morgens en 's avonds 2 eetl. vol.

(HILDEBRAND, bij blinde haemorrhoides met obstruct. alvi.)

*†SULPHAS MELINI, z. *Sulphas cadmi*.

*SULPHAS MORPHII, z. *Morphium*.

*SULPHAS POTASSAE, *Sulphas kalicus*, *Kali sulphuricum*, *Tartarus vitriolatus*, *Arcanum duplicatum*, *Sal polychrestum Glaseri*, Zwavelzure potasch. Dit zout werd het eerst in 1654 door CROLL bereid. Hij noemde het *Specificum purgans Paracelsi*, MYNSICHT gaf aan hetzelfde den naam van *Arcanum duplicatum*, ERNST STAHL noemde het *Tart. vitriolatus*. Het is een verkoelend digestivum, en in verbinding met nitrum een heilzaam, gewigtig, op de bloedontlastingen volgend antiphlogisticum (z. *Nitras potassae*). Het past in den aanvang van gastrische, bilieuse, pituiteuse koortsen, en in het algemeen overal waar acetas potassae toegediend wordt. Bovendien heeft de tart. vitriolat. een bijzonderen naam in ziekten van kraamvrouwen, tegen te rijkelijke melkafscheiding, melkmetastasis, phlegmasia alba dolens (MARTIN, LEVRET), en vormt ook een bestanddeel van het pulvis temperans en pulvis Doveri (z. *Nitras potassae* en *Opium*).

Gift en Vorm. Inwendig als digestivum van $\varnothing$ β — $\varnothing$ j, alle 5—4 uren, als purgans $\overline{3}$ β —3 vj (b. v. ter staking der melkafscheiding bij kraamvrouwen) het best in oplossing, poeder, electuarium. Men vermijde baryt-, lood- en kalkzouten, wijnsteen- en alcoholhoudende middelen.

Het *Pulvis digestivus Unzeri* bestaat uit tart. vitriol., con-

chae praep. en nitrum, gelijke deelen. De gift is 3 maal daags $\frac{1}{2}$ theel. vol.

N°. 1400. R_p. Sulphat. potassae 3 vj,
 Inf. herb. digital. (ex 3 β) $\frac{3}{4}$ x,
 Mell. despum. 3 vj.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 2 eetl. vol.
 (MARTIN, tegen phlegmasia alba dolens.)

*SULPHAS QUINICUS, z. *Sulphas chinii*.

*SULPHAS SODAE, *Nitrum sulphuricum*, *Sulphas natri-cus c. aqua*, *Sal mirabile Glauberi*, Zwavelzure soda, Glauberzout, Wonderzout. RUDOLF GLAUBER, die in 1685 dit heilzame zout, het hoofdbestanddeel van zoo vele minerale bronnen, ontdekte, noemde hetzelfde niet ten onregte *Sal mirabile*. Niet alleen hij toch, maar ook alle goede practici na hem hebben wezenlijk wonderkuren daarmede verrigt. Die, welke met purgantia alleen maag- en darmkanaal willen reinigen, behooren van zelve niet tot genoemde artsen (z. *Purgantia*). Het Glauberzout is niet alleen een zeker, zacht werkend, verkoelend laxans, maar ook een digestivum, incidens, mucum intestinorum solvens, dat de stasis in het poortaderstelsel, in lever en milt en in het mesenterium opheft, derzelver trage, taaije vochten verdunt, de scherpe donkere gal verbeterd, — het is een voortreffelijk derivans van het hoofd op het darmkanaal, is daardoor zeer heilzaam bij congestie naar de hersenen, bij aanleg tot apoplexie, welke de habitus apoplecticus aangeeft, bij reeds gevormde echte, arteriële en traumatische ontstekingen van het hoofd (oogen, ooren, tong, hersenen, keel), bij alle acute exanthemen, waar de bloedaandrang naar het hoofd zeer sterk is en daardoor de hersenen geprikkeld en ontstoken kunnen worden, vooral bij scarlatina met een synochaal-nerveus karakter der koorts. Hier redt het dikwijls alleen het leven, daar het het aan cruor en fibrine te rijke bloed van het edelste orgaan, de hersenen, volgens de wet » *ubi irritatio, ibi affluxus*,” naar

het darmkanaal leidt, en gelijktijdig direct, even als nitrum, hoewel in minderen graad, het bloed verdunt (STIEGLITZ, HIMLY, HUFELAND, VOGEL, RICHTER, MOST).

Wij geven het Glauberhout dien ten gevolge: 1. bij pas ontstaan zijnde ophthalmia traumatica, bij zoodanige otitis, glossitis, encephalitis, angina scarlatinosa, apoplexia sanguinea. Hier bij robuste, krachtige personen eerst eene venaesection; daarna groote giften glauberzout, vooral met acetum vini (z. Voorschrift N°. 1182). 2. Tegen loodkoliek. Ook hier is genoemd voorschrift zeer geschikt. 3. Tegen taenia. De methode van WEIGEL, welke door mij bij plethorische personen, werkzaam bevonden is, bestaat daarin, dat de lijder elken avond een kopje vol van eene oplossing van $\frac{3}{4}$ j glauberzout in 2 ℥ water drinkt, en gedurende den dag 30 droppels mixt. sulph. acida in een glas suikerwater neemt. 4. Bij hevig neusbloeden van jonge, volbloedige personen, alsook bij prodromi van apoplexie. 5. Bij duizeligheid, hevige hoofdpijn, vonken zien, verstopping der zintuigen van plethorische personen, waar congestie naar het hoofd als de oorzaak moet beschouwd worden. 6. Bij onderdrukte aanbeijen- en stondenvloed van jonge, robuste personen. Hier dikwijls eerst eene venae sectio, vervolgens glauberzout als purgans, om revulsief het ziekteproces op de mucosa intestinorum te leiden. 7. Als middel om noodzakelijk gewordene dikwijls herhaalde bloedontlastingen bij plethorische, tot ontsteking geneigde, met habitus apoplecticus begaafde personen te vervangen. Wanneer eene aderlating hier slechts palliatief is, daar zij slechts tijdelijk de bloedmassa vermindert, zoo is het weken lang voortgezet zacht purgeren door sal Glauberi of bitterwater dikwijls een radikaal middel. Het zout toch werkt verzwakkend en altererend op het verhoogde bloedleven en gaat de te sterke vormkracht krachtig tegen.

Gift en Vorm. Als purgans $\frac{3}{4}$ j— $\frac{3}{4}$ ij in oplossing, mixturen, als digestivum dagelijks $\frac{3}{4}$ β— $\frac{3}{4}$ j. Het beste corrigens van den smaak is succus citri, syr. rhamni, syr. cerasorum nigrorum. Van de *Sulphas sodae sicc. c. delaps.* geven wij de helft der bovengenoemde dosis, daar het wegens het verlies

van kristalwater nog eens zoo sterk is. Dit drooge glauberzout past goed in poedervorm. Zoo geeft G. A. RICHTER als digestivum bij verslijming der eerste wegen:

*N°. 1401. R_p. Sulphat. sodae sicc. 3 ij,
 Macidis 9 j,
 Rad. columbo,
 Sacchari albi aa 3 iij.
 M. f. pulv.
 S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

*N°. 1402. R_p. Sal. Glauberi sicc. 3 ij,
 Eleosacchari anisi 3 j,
 Cort. citri 3 ij.
 M. f. pulv.
 S. Alle 3 uren 1 eetl. vol.

(Most, als digestivum bij spastische personen met verslijming en verstoppingen in den onderbuik.) Tegen loodkolijk geeft SOBERNHEIM (l. c. p. 257) het volgend mixtuur:

N°. 1403. R_p. Ol. ricini 3 j,
 Vitell. ovorum ij,
 terendo sensim. admisce:
 Aq. fontan. 3 vj.
 m. f. emulsio, cui adde:
 Sulphat. sodae 3 j,
 Syr. mannae 3 jβ.
 M. S. Alle uren 1 eetl. vol.

Het *Aqua artificialis thermarum carolinarum Klaprothii* bestaat uit:

*N°. 1404. R_p. Sulphat. sodae gr. 191,
 Subcarb. sodae gr. 127,
 Muriat. sodae gr. 59,
 solve in lagen. plus ℥ vj capace in:
 Aq. commun. fervidae ℥ iij, et adde:

Aq. selteran. nativ. ℞ iij.

lagenam rite claude.

(Z. SOBERNHEIM, l. c. p. 257.)

*†SULPHAS STRYCHNII, z. *Strychninum*.

SULPHAS TRIAMMONIO-CUPRICUS, z. *Sulphas cupro-ammoniacalē*.

*SULPHAS ZINCI, *Sulphas zincicus cum aqua*, *Zincum sulphuricum*, *Vitriolum zinci*, *Vitriolum album*, *Gilla Paracelsi*, Zwavelzuur zinkverzuursel, Witte vitriool. Dit zinkpraeparaat is, even als het lood, in groote doses een metaalaardig narcoticum, in doses van 5 —10 grein een krachtig emeticum, dat bij verstopping der zenuwen door vergiften en ziektestoffen ook nog daar werkt, waar tart. emeticus en ipecacuanha onwerkzaam blijven. Men bezigt het voornamelijk in de volgende ziektevormen. 1. Als nauseosum en omstemmend middel in kleine doses tegen hevige, verouderde epilepsie, melancholie, hysterie, chorea, wanneer deze neuroses met torpor gepaard gaan (JOHNSON, HUFELAND, RICHTER, SCHNEIDER, BERENDS, BRANDE), tegen angina pectoris (PERKINS), tegen torpide bloed- en slijmvloeiingen, gono- en leucorrhoea inveterata, tegen chronische, hardnekkige, torpide diarrhoeae (WALCH, RADIUS, HACKER, MOST). 2. Als emeticus bij vergiftiging door opium, belladonna, bij schijndood van verstikten en verdronkenen, bij apoplexie serosa, saburralis. Ik redde eens eene 60 jarige corpulente dame, welke na een te rijkelijk middagmaal plotseling apoplectisch werd, door het toedienen van 3 ij sulphat. zinci in 3 viij aq. destillata, alle 5 minuten 1 eetl. vol. Eerst nadat $\frac{3}{4}$ van het mixtuur was ingenomen, volgde er braking en zij genas zeer spoedig. Ook tegen croup gaf men vroeger sulph. zinci als emeticum; tegenwoordig geeft men te regt aan het sulphas cupri de voorkeur.

Uitwendig wordt het middel voornamelijk tegen oogziekten aangewend. Het is een goedkoop, onontbeerlijk middel, dat de Ouden reeds zeer hoog waardeerden. In acute gevallen is het tegenaangewezen, maar in chronische, torpide, met ziekelijke secretie en verzwering gepaard gaande ophthalmiae,

blepharophthalmia glandulosa, atonica, psorophthalmie, nubeculae et maculae corneae, pannus, pterygium, in het 2de tijdperk van ophthalmia purulenta neonatorum, werkt het voortreffelijk. Bij met levensgevaar gepaard gaande metrorrhagiën zijn dikwijls nog alleen inspuitingen van sulphas zinci (z. Voorschrift N°. 1406) werkzaam. Nog krachtiger werkt hiertegen de verbinding met aluin, als *Aqua batanea* (sulph. zinci, alum. $\overline{aa}$ $\varnothing$ j, aquae dest. $\overline{3}$ iij). GRAHAM, HACKER en RADIUS prijzen tegen nadruiper pillen aan uit $\varnothing$ j sulph. zinci, tereb. venet. et extr. calami $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j β , pulv. calami s. q. ut fiant pil. N^o. c. Hiervan worden 8 pillen 5—4 maal daags ingenomen. Tegen zeer hevige epistaxis, na verwijdering van neuspolypen, bevochtigt men plukselwieken met eene oplossing van sulph. zinci, en voert deze diep in den neus in (z. Voorschrift N°. 1405 en 1406); deze oplossing is volgens WINTRINGHAM, HARLESS, HUTCHINSON, CHEVALLIER en HEGEWITH een waar specificum. Voorts wordt het middel nog door G. A. RICHTER tegen vochtige herpes, door GOODEAD en WIEL tegen scrophuleuse, herpetische, syphilitische zweren, door OTTO tegen caries syphilitica, door NEUMANN tegen langzaam etterende bubones aangeprezen. Eene zalf uit $\overline{3}$ ij sulph. zinci en $\overline{3}$ ij axung. is reukloos en tevens zeer werkzaam tegen scabies. Ook in het ung. ad. scabies. Jasseri komt zwavelzuur zink.

Gift en Verm. Inwendig als nauseosum en alterans p. d. $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ grein, alle 2 uren, tot dat er nausea ontstaat, in poeder met pulvis gummosus, of als oplossing; als emeticum 5, 10, 15 zelfs 20 grein, vooral bij ongevoelige, door opium vergiftigde personen; men klimt met deze giften tot dat er werking volgt. Uitwendig in oogwaters bezigt men 5—10 grein op $\overline{3}$ iv aq. rosarum, in oogdruppels, tegen maculae corneae gr. j—iij op $\overline{3}$ j, in penseelvochten voor het oog gr. ij—vj op $\overline{3}$ β , in oogzalven gr. v—x op $\overline{3}$ ij— $\overline{3}$ iij axungia, in omslagen en wasschingen (tegen scabies, herpes enz.) $\overline{3}$ β — $\overline{3}$ j op $\overline{3}$ vj—x vloeistof. Men vermijde zuivere en koolzure loogen, salpeter-, phosphor-, zout-, wijnsteen-, borax-, azijnzure zouten, loodzouten, zeepen, zwavellever, looistof houdende middelen, alcohol en bronwater.

N°. 1405. R_p. Sulphat. zinci 3 j,
 Solve aq. destill. 3 j,
 D. S. 2 maal daags daarmede bevochtigd pluk-
 sel in den neus en aan de polypen te brengen
 (CHEVALLIER).

*N°. 1406. R_p. Sulphat zinci 3 β,
 Aq. destill. 3 viij,
 Mucil. gummi arab. 3 β,
 Tinct. opii simpl. 3 β,
 M. S. Met pluksel aan te wenden en in te
 spuiten.
 (Most, tegen atonische epistaxis en metrorrhagie.)

N°. 1407. R_c. Sulphat. zinci gr. j—iij,
 Solve in aq. opii 3 ij—3 iij.
 S. Omgesch. 1—2 maal daags in te droppelen.
 (AMMON, tegen maculae corneae en chronische excanthis, na-
 dat het ontstekings-tijdperk bestreden is.)

*N°. 1408. R_p. Sulphat. zinci gr. iv,
 Aq. destill. 3 ij,
 Aq. lauroceras. 3 β,
 Tinct. opii simpl. 3 j,
 Mucil. gummi arabici 3 β.
 D. S. 2 maal daags in te spuiten.
 (RUST, tegen ouden, onpijnlijken nadruiper.)

*SULPHIDUM STIBICUM, z. *Sulphuretum stibii hydroge-
 natum*.

SULPHUR STIBIAS CALCICUS, z. *Sulphuretum calcis sti-
 biatum*.

*SULPHUR AURATUM ANTIMONII, z. *Sulphuretum stibii
 hydrogenatum*.

*SULPHUR AURATUM LIQUIDUM, z. *Sapo stibiatus*.

*SULPHUR DEPURATUM, *sublimatum s. Flores sulphuris*,
 en *Sulphur praecipitatum, Magisterium sulphuris, Lac sul-*

phuris, Gezuiverde, gesublimeerde en gepraecipieerde zwavel. De zwavel is een resolvens, even als het spiesglans en kwik, doch werkt minder intensief, en beperkt in eenen minderen graad de plasticiteit der organische stoffen. Het qualitative verschil dezer 3 middelen geeft Vogt in weinige woorden zeer juist op, zeggende dat het antimonium bij voorkeur op de werkzaamheid der zenuwen, het kwik op die der watervaten en de zwavel op die der aders werkt. De zwavel is inderdaad dan ook zeer werkzaam bij ziekelijk verhoogde venositeit, aanbeijen-lijden, als emmenagogum bij stasis en traagheid in het systema uterinum en dat der poortader. Bovendien is zij een goed expectorans (waarom de Ouden haar *Balsamum pulmonum* noemden), een diaphoreticum, zacht laxans en diureticum; zij werkt specifiek op de huid; het zweet en de flatus en ructus van personen, welke zwavel hebben ingenomen, rieken duidelijk naar gezwaveld waterstofgas; zij stemt de huidwerkzaamheid specifiek om, als ook de secretie der seroso-fibreuse weefsels zonder te verhit-ten, en is om deze reden nuttig tegen scabies, herpes, rheumatismus chronicus, arthritis anomala. De flores sulphuris worden bij aanhoudend gebruik minder goed verdragen dan de lac sulphuris, welke intensiver en meer voorbijgaand werkt en ligter purgeert. Tegenaangewezen is de zwavel in acute ziekten, acute ontstekingen, stenische bloedvloeiingen, in het tijdperk der menstruatie en der zwangerschap, bij ontsteking-aardige zwelling van pijnlijke haemorrhoides, bij maagzwakte. De ziektevormen, tegen welke de zwavel bijzonder werkzaam is, zijn: 1. pas ontstaan en verouderd schurft, scabies retro-pulsa (hier voornamelijk inwendig). 2. Chronische, atonische jicht met duidelijke verschijnselen van dyscrasie. Hier heft zij de grond-oorzaak, namelijk ziekelijk verhoogde venositeit in poortader, lever en milt op. Hoe uitmuntend de zwavel-baden tegen zoodanig, met aandoening der gewrichten, tophi, gummata, contracturae verbonden, rheumatisch-arthritisch lijden werken, daarvan heb ik mij meermalen in Eilsen, Nenn-dorf en andere plaatsen overtuigd. 3. Aanbeijen-ziekte. Hier is de zwavel vooral bij duidelijke molimina haemorrhoidalia

nuttig, daar zij aanhoudend des avonds gebruikt (z. *Voorschrift* N°. 1409) in ligtere gevallen per lysin de veneuse stasis allengs opheft en per crisin voortreffelijke diensten doet, door aanbeijenvloed te weeg te brengen, die de jicht en lithiasis voorkomt. Bij torpide personen verbindt men de zwavel met aloë; zoo zij prikkelbaar, plethorisch, tot ontsteking geneigd zijn, met tartras en nitras potassae (z. *Voorschrift* N°. 1409). — Ook tegen slijmhaemorrhoides der nieren, van blaas en endeldarm, der genitalia, tegen de kleine, hevig jeukende haemorrhoidaal-puisten op den eikel (welke door onkundigen dikwijls voor syphilitische gehouden worden), tegen herpes praeputii is het inwendig gebruik van zwavel (in verbinding met salmiak) aan te raden. 4) Anomale menstruatie, torpide amenorrhoea met onderbuiks-verstoppingen van vrouwen tusschen de 40 en 50 jaren, menstruatio suppressa met congestie naar de borst, met bloedvloeijingen. 5. Chronische catharrus pect., zoodanige hoest, blennorrhoea pulmonum, heeschheid, tegen verkoudheid en neiging tot vorming van dikke slijmproppen in den neus, keelholte en choanae, asthma humidum, pituitosum, phthisis pituitosa (hier bij walgelijk riekende expectoratie met pulv. carb. tiliae, GARNET, MOST). Tegen hoest en borst-aandoeningen van kinderen na mazelen werkt de zwavel uitnemend goed (HUFELAND, MUHRBECK, TOURTUAL l. c. Bd. 2, p. 9, MOST); ook heeft men haar als prophylacticum tegen mazelen (TOURTUAL, l. c. II. p. 9, TOTT) en in het tweede tijdperk van kinkhoest (HORST, KOPP) met ipecacuanha aangeprezen. 6. Tegen scrophuleuse huiduitslagen, zweren, zoodanige otalgie en verstopping der darmscheiklieren, tegen crusta lactea prijzen JAHN en TOURTUAL de zwavel aan. Tegen tinea capitis geeft BIETT eener zalf uit 3 ij sulph. depurat., sapon. domest., adipis suillae $\widehat{aa}$ $\frac{3}{j}$. 7. Anasarca post scarlat. en hydrothorax scabie retropulsa. Hier werkt de zwavel, volgens WERLHOFF en RICHTER, specifiek. Ook prijst TOURTUAL haar zeer bijzonder als anthelminthicum tegen ascarides aan. 8. Tegen chronische kwikzilver- en arsenicum-vergiftiging is de zwavel veelvuldig met goed gevolg aangewend. Hier dienen vooral ook zwavelbaden.

Dosis, Vorm, Verbinding. Inwendig geven wij flor. sulphuris als expectorans en diaphoreticum p. d. gr. iij—vj—x, als zacht laxans $\varnothing \beta$ — $\varnothing j\beta$, lac sulphuris van 5—8 grein, of als laxans van $\varnothing \beta$ — $\varnothing j$, in poeder, bolus, electuarium, mixturen. Uitwendig in zalven, of als zwavelberookingen (*Fumigationes sulphuris*) in de apparaten van GALÈS, RAFOU, ASSALINI tegen chronische huidziekten. Volgens de in de charité te Berlijn genomene proeven ging intusschen de genezing langzamer dan op de gewone wijze voort; dikwijls waren er 20—50 berookingen noodig, en de zwaveldampen werkten zelfs bij de grootste voorzigtigheid nadeelig op de longen (z. HORN'S *Archiv*, 1817. Bd. 1).

Bereidingen. 1. Zwavelpleister (z. *Emplastrum sulphuratum nigrum*) 2. Eenvoudige schurftzalf (*Unguentum sulphuratum simplex*) bestaande uit 1 deel zwavel en 2 deelen axungia, en ter vermindering van den onaangename reuk op $\frac{3}{4}$ j 6—12 droppels ol. lavendulae. Tegen schurft wordt er dagelijks 2—6 drachm. ingewreven en laauwe zeepbaden gebruikt. Om voor eene nieuwe eruptie zeker te zijn, laat men nog 14 dagen na de volkomene genezing deze zalf voortgebruiken. 3. *Unguentum sulphuratum compositum*, *Ung. ad scabiem* (sulphur. dep., sulphat. zinci $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij, axungiae porci $\frac{3}{4}$ viij). Deze zalf is nog werkzamer dan de vorige, en daardoor zeer geschikt bij verouderd schurft. 4. *Oleum lini sulphuratum*, *Corpus pro balsamo sulphuris*, z. *Balsamum sulphuris simplex*. 5. *Oleum terebinthinae sulphuratum*, z. *Terebinthina*.

Bij maagzwakte verbinden wij de zwavel met pulvis aromaticus, bij maagzuur met lapides cancerorum, bij crethismus vasculosus met cremor tartari, bij amenorrhoea met borax, myrrhe, aloë, bij groote atonie der vaten met kamfer, bij jicht met guajac, dulcamara, sulphur auratum.

*N°. 1409. R_p. Flor. sulphuris,

Eleosacchari foeniculi $\overline{aa}$ 3 ij,

Cremor tartari 3 vj,

Nitrat. potassae 3 j.

M. f. pulvis.

(Most, bij plethorische lieden met molimin. haemorrhoid.)

*N°. 1440. R_p. Sulphur. depur. gr. viij—xviij,

Sacchari lactis ℥ j,

Rad. irid. florent. gr. j—iij.

M. f. pulv. div. in x part. aeq.

S. Alle 4—2 uren 1 poeder in melk.

(Kopp, bij borstaandoeningen van jonge kinderen van ééne week—1 jaar. Bij taai, vastzittend slijm der bronchi wordt er $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ grein ipecacuanha, bij borstkrampen 1—2 grein moschus bijgevoegd.)

*N°. 1441. R_p. Sulph. depurati ℥ iij,

Succi liquiritae,

Rad. liquiritiae,

Rad. iridis flor. aa ℥ iij,

Eleosacchari anisi ℥ β.

M. f. pulvis.

S. Alle 2 uren 1 theel. vol.

(Most, tegen verkoudheid en hardnekkige catarrhus pector.)

Het *Pulvis pectoralis Wedelii* bestaat uit ℥ β sulph. dep., ℥ iij sacch. alb., rad. liquirit. et iridis florent. aa ℥ iij, acid. benzoëci ℥ j, ol. anisi, ol. foeniculi aa gtt. x; de dosis is 2—4 maal daags 1 theel. vol. Het *Unguentum ad scabiem Hufelandi* bestaat uit zwavel ℥ j, salmiak ℥ j, axungia ℥ iij. Het zeer werkzame *Unguentum ad scabiem Jasseri* bestaat uit zwavel, sulph. zinci, pulv. baccar. juniperi aa ℥ iij, ol. lauri q. s. ut fiat unguent. (volgens *Pharm. Belg.* p. 214 uit ℥ j sulphur, ℥ β sulph. zinci, ℥ jβ ol. laurini en ℥ iij axungia). Het *Ung. ad scabiem Aliberti* bevat op ℥ iij axungia 1 lood zwavel en 2 drachm. potasch.

†*SULPHUR JODATUM, z. *Joduretum sulphuris*.

*SULPHUR LOTUM, -*praecipitatum*, z. *Sulphur depuratum*.

*SULPHUR STIBIATUM AURANTIACUM, z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

*SULPHUR STIBIATUM RUBRUM, z. *Hydrosulphuretum stibii*.

*SULPHUR SUBLIMATUM, z. *Sulphur depuratum*.

††SULPHURETUM AMMONIAE HYDROGENATUM, *Sulphuretum ammoniae liquidum*, *Ammonium sulphuratum liquidum*, *Liquor ammonii sulphurati*, *Hepar sulphuris volatile*, *Liquor s. Balsam. sulphuris Beguini*, *Liquor fumans Boylei*, *Spiritus fumans Beguini*, Vloeibare gezwavelde ammonia. Dit vergiftige praeparaat is zeer prikkelend en werkt aanmerkelijk narcotisch; het brengt reeds in kleine doses misselijkheid, vermoeidheid, verdooving, angst, duizeligheid, sopor enz. te weeg, en mag daarom alleen bij torpide personen voorgeschreven worden. Men prijst het in diabetes, volgens ROLLO (met opium en dierlijk voedsel), bij catarrhus vesicae (BROWN), leucorrhoea (RITTER), bij arthritis nodosa, inveterata en paralysis arthritica (FR. HOFFMANN, HUFELAND en anderen).

Gift en Vorm. Inwendig 2—5 maal daags 2—5 droppels goed verdund, en allengs tot 10—15 droppels geklommen, tot dat er misselijkheid enz. ontstaat. HUFELAND's voorschrift is het volgende :

Nº. 1412. R_p. Sulphuret. ammoniae liq. gtt. viij,
Aq. melissae ℥ iv.
M. S. 2—4 maal daags 2 eetl. vol.

SCHUBARTH geeft tegen diabetes :

Nº. 1413. R_p. Sulphur. ammoniae hydrogen.,
Tinct. opii simplicis aa gtt. xxxij,
Aq. destillatae ℥ iij,
Aq. cinnamomi ℥ j.
M. S. Alle 3 uren 1 theel. vol.

WILKINSON laat het middel in zalfvorm tegen lepra, prurigo, psoriasis, tinea capitis en porrigo des avonds 1—2 handen breed inwrijven, deze plaatsen op den 2^{den} dag afwassen en op nieuw innemen. (Daarbij inwendig pulv. Plummeri, tinct. cantharid. subcarb., ammoniae.) Het voorschrift der zalf is:

*N°. 1414. R_p. Cretae albae pulv. ℥ j,
 Sulphur. depur.,
 Axungia porci,
 Resinae pini empyr. liquid. aa ℥ β.
 M. f. unguent. det. in vitro orificio amplo,
 epistomio clauso.

Tegenmiddelen bij vergiftiging door zwavelammonium zijn versehe lucht, en wanneer er geene spontane braking volgt, een emeticum, azijn- en chloorwasschingen, inwendig veel vette olie, chloorkalkoplossing, aq. oxymuriatica, koude stortbaden op hoofd en buik.

*SULPHURETUM ANTIMONII PRAECIPITATUM, z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

††SULPHURETUM ARSENICI FLAVUM, *Arsenicum sulphuratum*, *Auripigmentum*. Geel Zwavelarsenicum, Operment. Dit middel was vroeger een bestanddeel van verschillende beroemde middelen tegen kanker, van de *Pasta depilatoria* tot het wegbijten der haren op ongewone plaatsen (z. Most, *Med. chir. Encykl.* Th. I, p. 498). Werkzamer is hier evenwel de groene zwavel-waterstofzure zwavelkalk, die men als een brij oplegt, daar dit middel niet, zoo als de genoemde pasta, de huid beschadigt (BÖTTGER).

Het zeer werkzame *Collyrium Lanfrancisi* tegen woekering der conjunctiva, in de gehoorbuis, bij syphilitische zweren enz. is:

*N°. 1415. R_p. Sulphur. arsenici flavi ℥ ij,
 Acetat. cupri,
 Myrrhae,
 Aloës pulv. aa gr. xlviij,
 Aq. rosarum,
 Aq. plantaginis aa ℥ iij,
 Vini albi gallici ℥ j.

trit. p. long. tempus in mort. vitreo.

S. Om te penseelen.

SULPHURETUM CALCIS, *Calcaria sulphurata*, *Hepar sulphuris calcareum*, *Hepar calcis*, *Calcium sulphuratum*, Gewazelde Kalk, Zwavelcalcium. Dit middel wordt inwendig teregt nagenoeg in het geheel niet meer voorgeschreven, hoewel vroeger longtering, jicht, herpes daarmede zouden zijn genezen. Vroeger werd het ook tegen arsenicum-vergiftiging ingenomen, waartegen wij tegenwoordig een beter middel in het ijzerverzuursel-hydraat bezitten; tegen salivatio mercurialis heeft het voor het joduret. potass. plaats gemaakt. Groote doses van sulphuret. calcis en sulphur. potassae (meer dan p. d. 5—10 grein) kunnen vergiftigingstoevallen, angst, braking, kramp, gastritis en dood ten gevolge hebben.

JADELOT prijst tegen schurft aan:

*N°. 1416. R_p. Sulphuret. calcis 3 β ,

Sapon. albi 3 iij,

Ol. olivarum 3 vj,

Ol. thymi aeth. 3 j.

M. f. unguent.

D. S. 's Morgens en 's avonds 1 once op de scabiespuisten in te wrijven, en gelijktijdig den volgenden dag een bad met 3 oncen sulphuret. calcis te nemen.

Het *Arcanum Archideti antarthriticum* is het volgende liniment:

N°. 1417. R_p. Sulphuret. calcis 3 j,

Ol. juniperi 3 ij,

Ol. animale Dippel. gtt. x,

M. bene. S. Om op de pijnlijke, stijve gewrichten in te wrijven.

Zeer werkzaam is hier ook het *Empl. antarthriticum Helgolandicum*, welks hoofdbestanddeel sulphuret. calcis stibiatum is (z. *Acidum hydrothionicum*). In plaats van de baden van Barèges, Aix enz. bedient men zich met hetzelfde gevolg van de *Globuli sulphurati* (Boules barègiennes). Deze bestaan uit:

Nº. 4418. R_φ. Sulphur. calcis $\mathfrak{z}$ xvj,
 Mur. sodae $\mathfrak{z}$ iv,
 Extr. saponariae,
 Gelatinae tabulat. aa $\mathfrak{z}$ ij.
 M. f. globul. $\mathfrak{z}$ β, servantur in vase bene clauso.
 S. In ieder bad een bal op te lossen.

Zeer werkzaam zijn kunstmatige zwavelbaden uit *Liquor hydro-sulphureticus Ph. Austr.*, bestaande uit sulphuret. calcis $\mathfrak{z}$ iij, wijnsteenzuur 3 iij en bronwater $\mathfrak{z}$ xij. Ook DÖBEREINER'S voorschrift, 2—4 oncen zwavelkalk met gelijke deelen krijt in 200—250 ℥ water, en bijvoeging onder gestadig omroeren van 5—6 oncen zwavelzuur, is zeer werkzaam (z. PHOEBUS l. c. II, p. 97).

SULPHURETUM CALCIS STIBIATUM, *Calcaria sulphurato-stibiata*, *Calx antimonii cum sulphure (Hoffmanni)*, Zwavelspiesglanskalk. Dit middel is een krachtig, de werkzaamheid van huid, nieren en slijmvliezen bevorderend resolvens, vooral tegen hardnekkige, chronische huidziekten, verouderde psora, herpes, jicht, dyscrasia syphilitico-mercurialis, torpide, slecht etterende zweren, enz. LUDW. HOFFMANN was de eerste vervaardiger van het middel, dat hij als arcanum verkocht. Het doet de maag zeer aan, brengt ligt braking, buikpijn, diarrhoea te weeg, en past daarom volstrekt niet bij sensibele, zwakke personen, die aan maagzwakte en vaaterethismus lijden, noch ook bij cachectische, colliquatieve, scorbutische lijders; slechts daar is het aangewezen, waar de slijm- en weivliezen, het watervaatstelsel, de huid en pisbereidende werktuigen in eenen torpiden toestand verkeeren en een krachtig, oplossend, prikkelend middel behoeven. HUFELAND voerde het voornamelijk als geneesmiddel in, en schatte het zeer in bovengenoemde chronische ziekten. SUNDELIN zag goed gevolg van hetzelfde bij torpide asthmatische aandoeningen, ten gevolge van arthritisch en psorisch lijden. GÜNTHER en ARNHEIMER prijzen den liniment- en pleistervorm bij hardnekkige neuralgiën en verlammingen aan.

Gift en Vorm. Inwendig p. d. 5—4 maal daags 2—6 grein

in oplossing, poeder, pillen; het *Aqua sulphurato-stibiata* (3 ij sulphuret. calcis stibiat. gekookt met ℥ v. aq. font. ad ℥ iv) wordt het best met melk of bouillon, dagelijks 1—4 ℥ gedronken; het is de doelmatigste vorm, en wordt het best dagelijks versch bereid. Zoo er maagzwakte ontstaat, geeft men er inf. ligni quassiae met elix. cort. aurantior. bij. Uwendig wordt de zwavelspiesglanskalk in omslagen, wasschingen (3 j—3 jβ op 3 vj—3 viij aq. destill.), baden (3 β—3 j op 15—50 ℥ water), linimenta en pleisters gebezigd.

Om kramp, pijn na voorafgegane antiphlogose af te leiden, alsmede tegen verlammingen der medulla, ten gevolge van psora, tegen koude gezwollen enz. prijst LINCKE (l. c. I, p. 350) het volgende aan:

N°. 1419. R_p. Sulphuret. calcis stibiat. 3 β,

digere c. aq. fervid. ℥ viij p. ¼ hor. admisce:

Picis liquidæ 3 xv.

Super ignem c. spath. lign. p. 8 minut. agitata, requiescant in vase bene clauso; tunc fluidum decanthur et in vase bene clauso servetur.

Residuum in vase bene clauso serva.

SULPHURETUM CARBONEI, *Carboneum sulphuratum*, *Alcohol sulphuris*, *Carburetum sulphuris* Zwavelkoolstof, Zwavelalcohol. De vloeibare vorm is waterhelder en reikt walgelijk. Het werd door BERZELIUS in het jaar 1796 ontdekt, en later door LAMPADIUS, DESOMES en CLEMENS nader onderzocht. Het werkt met de gezwavelde ammonia overeenkomstig, en wordt, p. d. van 5—8 droppels, alle 5 uren in mucilago toegediend (bij asphyxie en syncope, alle 5—10 minuten) tegen chronisch rheumatisme en zoodanige jicht (WUTZER, LAMPADIUS, MANSFELD), tegen schijndood door steenkolendamp (HUSS in 4, WUTZER in 10, KRIMER in 14 gevallen met goed gevolg, alle 10 minuten 20 droppels in suikerwater (HUFELAND's *Journal* 1854, Sept.). LAMPADIUS geeft:

N°. 1420. R_p. Sulphureti carbonei 3 ij,

solve in naphthae vitrioli 3 j.

S. 10—15 droppels op suiker.

Nº. 1421. R_φ. Sulphuret. carbonei 3 β,
 Ol. amygdal. dule. 3 j.
 M. S. Theelepelswijze.

Uitwendig is de zwavelkoolstof tegen ligte verbranding, vorstbuilen, rheumatische pijnen der ledematen en pijnlijke jichtknobbels aangeprezen. Tegen deze laatste geef ik uit eigene ondervinding aan het empl. antarth. Helgol. de voorkeur. Het volgend, door WUTZER aangeprezen liniment is evenwel ook zeer werkzaam:

Nº. 1422. R_φ. Sulphureti carbonei 3 ij,
 Liniment. volat. camphor. 3 ij.
 M. S. Om in te wrijven (z. SOBERHEIM l. c. p. 548, DIERBACH l. c. Edit. I, p. 617).

De werking der zwavelkoolstof is als een krachtig en vlugtig prikkelend middel dikwijls beproefd. Zij zet voornamelijk de huidwerkzaamheid en diuresis aan, en werkt specifiek op den uterus. Men prijst haar daarom ook nog aan bij atonische jicht, menstruatio suppressa, scabies retrogressa, ter bevordering der weeën, bij verlammingen, tumor albus genu (KRIMER l. c., KNAF, *Diss. de carbon. sulphurato*, Pragae 1855), tegen hypertrophia ventriculi (CLARUS). Bij hernia incarcerata verligt, volgens KRIMER, niets zoo zeer de taxis, als het opdroppelen van zwavelkoolstof; tweemaal zag hij zelfs door deze behandeling, zonder zijn toedoen, plotseling de beklemming wijken. CLARUS geeft:

Nº. 1423. R_φ. Sulphureti carbonei 3 j,
 Lactis vaccini 3 vj,
 Sacchari albi 3 ij.
 M. S. 4—6 Maal daags 4 eett. vol.

(LAMPADIUS, *Ueber Schwefelalcohol*, 2te Auflage 1833; WITTICH, *Diss. de Alcoh. sulphuris* Gött. 1834; SCHMIDT's *Jahrb.* Bd. 6, p. 49, Bd. 8, p. 281, Bd. 15, p. 77, *Cod. medicam. Hamb.* 1835, p. 85.)

†*SULPHURETUM HYDRARGYRI NIGRUM, z. *Aethiops mineralis*.

*SULPHURETUM HYDRARGYRI STIBIATUM, z. *Aethiops antimonialis*.

†SULPHURETUM HYDRARGYRI STIBIATUM AURANTIA-CUM, z. *Aethiops mineralis auratus*.

*SULPHURETUM OXYDULI STIBII HYDROGENATUM, z. *Sulphuretum stibii hydrogenatum*.

SULPHURETUM POTASSAE, *Kali sulphuratum*, *Hepar sulphuris*, *Hepar sulphuris salinum s. alcalinum*, *Sapo sulphuris*, Gezwavelde potasch, Zwavelpotassium, Zwavellever, Zwavelzeep. Of dit middel, zoo als SOBERNHEIM (l. c. p. 546) en SACHS meenen, nog meer dan het calomel de cruor en vezelstof van het bloed zoude verminderen en de vorming van plastische producten bij exsudatieve ontstekingen zoude verhinderen, laat ik in het midden; zoo veel is door de ondervinding bewezen, dat het middel in ziekten der ademhalingswerktuigen, namelijk in croup, volgens de ervaring van DOUBLE en SENF zelfs zonder bloedontlasting, volgens CHAUS-SIER, KOPP (z. *Voorschrift* N°. 1424 en 1425) na voorafgegane aanwending van bloedzuigers en calomel, volgens HECKER, STEIBEL en FRITZE (z. HUFELAND's *Journ.* 1850, St. 1) zonder alle andere middelen nut gesticht heeft. Ik heb het desniettegenstaande tegen croup tot nog toe niet voorgeschreven, daar ik in tart. emeticus, calomel en sulphas cupri groot vertrouwen stel. Ook komt het er zeer veel op aan, of de ziekte nog in het opkomen of reeds in een later stadium is. Dikwijls heb ik door fomentatie van hals en borst met warm water en inwendig toedienen vlierthee de angina membranacea incipiens genezen, zonder dat ik eenig ander middel behoefde. Bovendien is het een middel, dat nog spoediger, dan sulphuret. calcis, vergiftigingstoevallen, als ontsteking van keel en maag, convulsiones enz. te weeg brengen kan. Reeds 22 grein sulphur. potassae, door ORFILA in de vena jugularis van een hond gespoten, deden het dier binnen 2 minuten sterven. — Werkzamer is de zwavellever daarentegen bij chronischen catarrhus pulmonum et bronchialis (G. A. RICHTER, ROLOFF, DOUBLE), tegen de na

mazelen terugblijvende borstaandoeningen, in het 2de tijdperk van kinkhoest (Kopp), wanneer de expectoratie taai en vast is, tegen phthisis pulmonum pituitosa (REMER, STEGEMANN, z. Voorschrift N°. 1426), volgens GARNETT met koolpoeder zelfs in phthis. florida (?), tegen chronische jicht, klierverhardingen, kropgezwel, herpes, psora, scabies. Den meesten lof heeft het middel zich evenwel tegen kwikzilververgiftiging verworven. DZONDI prees het daartegen aan, en ik zelf heb door deszelfs in- en uitwendig gebruik eene met sublimaatwater (uitwendig tegen scabies) vergiftigde, zwakke vrouw met goed gevolg behandeld. RADIUS prijst het middel nog tegen loodkolijk, BARLOW en BIETT tegen koperuitslag en tinea, HAASE tegen crusta lactea (in zalfvorm z. N°. 1429) aan.

Gift en Vorm. Inwendig p. d. 2, 3—5 grein, 5—4 maal daags, bij acute vergiftiging $\varnothing$ j—3 β , kinderen 1, 2, 3 grein, het best in oplossing, minder goed in pillen- (met extr. liquirit.) of poedervorm (met pulv. carbon.). Uitwendig als waschmiddel ($\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j op 1 $\mathfrak{C}$ water), in baden ($\frac{3}{4}$ ij— $\frac{3}{4}$ iv op een bad) of als zalf, voornamelijk tegen schurft (z. N°. 1429). Men vermijde bronwater, zuren, zure plantensappen, zure zouten, metaalaardige middelen. Ook bediene men zich van houten of glazen lepels, daar zilveren zwart gekleurd worden.

N°. 1424. R_p. Sulphuret. potassae 3 j,
 Rad. althaeae pulv. $\varnothing$ j,
 Extr. liquiritiae $\varnothing$ ij.
 M. f. pil. N°. 60, consp. lycop. dent. ad vitrum
 bene claus.
 S. Alle 4—2 uren 1 pil in appelmoes in te
 nemen.

(Kopp, tegen croup van 1—2 jarige kinderen.)

N°. 1425. R_p. Sulphur. potassae 3 j,
 Aq. flor. aurantior. $\frac{3}{4}$ j β ,
 Sacchari albi $\frac{3}{4}$ ij.
 M. S. Alle 3 uren 1 theel. vol.

(CHAUSSIER's syroop tegen croup van 1—4 jarige kinderen.)

N°. 1426. R_p. Sulphuret. potassae $\mathfrak{D}$ ij,
 Extr. cardui benedicti $\mathfrak{Z}$ ij,
 Carb. tiliae subt. pulv. $\mathfrak{Z}$ j β ,
 Bals. peruviani $\mathfrak{D}$ j.
 M. f. pilul. N. 100, consp. pulv. rad. irid. flor.
 det. ad vitrum bene claus.
 S. $\mathfrak{Z}$ Maal daags 10 pillen.
 (STEGEMANN, tegen phthisis pituitosa.)

N°. 1427. R_p. Sulphuret. potassae,
 Gummi ammoniaci dep.,
 Extr. taraxaci $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{Z}$ j,
 Sapon. medicat.,
 Rad. rhei pulv. $\overline{\text{aa}}$ $\mathfrak{Z}$ β ,
 Extr. opii gr. iij.
 M. f. pilul. gr. ij, consp. lycop. dent. ad vitr.
 bene claus.
 S. Alle 4 uren $\mathfrak{S}$ pillen.
 (RADIUS, tegen loodkolijk, nadat de constipatie is opgeheven.)

N°. 1428. R_p. Sulphuret. potassae $\mathfrak{Z}$ j,
 solve aq. destill. $\mathfrak{Z}$ iv β , adde:
 Acidi sulphur. $\mathfrak{Z}$ j.
 M. S. Om te wasschen.
 (DUPUYTREN, tegen schurft.)

N°. 1429. R_p. Sulphuret. potassae $\mathfrak{Z}$ β — $\mathfrak{Z}$ ij,
 Sapon. domestici $\mathfrak{E}$ ij,
 Ol. papaveris $\mathfrak{Z}$ iv,
 Ol. lavendulae $\mathfrak{Z}$ β .
 M. f. unguentum.
 S. Om in te wrijven.
 (Tegen herpes, tinea, scabies.)

*SULPHURETUM STIBII HYDROGENATUM, *Sulphuretum oxyduli stibii hydrogenatum*, *Sulphuretum antimonii praecipitatum*, *Sulphur stibiatum aurantiacum*, *Hydro-sulphuretum*

luteum oxydi stibii sulphurati, *Stibium s. Antimonium hydro-sulphuratum luteum*, *Sulphidum stibicum*, *Sulphur auratum antimonii*, Zwavelspiesglans met waterstof, Goudzwavel. Dit is een der krachtigste spiesglanspraeparaten, dat op de afscheiding der slijmvliezen, vooral dat der luchtwegen, op de diaphoresis, op klier- en watervaatstelsel heilzaam werkt, doch in grote doses (meer dan $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ grein) braking en purgeren te weeg brengt. Men bedient zich van hetzelfde tegen exanthematische, catarrhale en slijmkoortsen met aandoening der borstorganen, in het 2de tijdperk van pneumonie, bij zwelling en verharding van klieren, bij lever- en miltverstopping, daaruit voortkomende waterzucht, chronische huidziekten met scrophuleuse, herpetische, arthritische aandoeningen, voorts in het bijzonder bij borstaandoeningen, wanneer de secretie van het slijmvlies der longen moet worden aangezet, bij chronischen catarrhus, asthma, kinkhoest enz.

Gift en Vorm. Men geeft de goudzwavel inwendig van $\frac{1}{4}$ —1 grein, eenige malen daags in poeder of pillen, zelden in linctus, electuarium of mixtuur. De spiesglanszeep (z. *Sapo stibiatus*) en de pulveres Plummeri (z. *Murias protoxydi hydrargyri*) bevatten de goudzwavel als bestanddeel. Men vermijde dezelfde geneesmiddelen, die bij den *sapo antimonialis* zijn opgegeven.

*N°. 1450. R_p. Sulphur. aurat. antimonii,
Calomel. optim.
Extr. hyoscyami aa gr. β ,
Liquirit. coctae $\mathfrak{D}$ j.
M. f. pulv. disp. dos. viij.
S. Alle 2 uren 4 poeder.

(Most, in het 2de tijdperk van pneumonie, van mazelen, bronchitis, laryngitis, wanneer de crisis door sputa cocta niet volgen wil en de expectoratie moeilijk is.)

*N°. 1451. R_p. Sulphur. aurati antimon. 3 β ,
Elix. pector. regis. Daniæ,

Oxymell. squillit. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ j.

M. S. Omgesch. alle 1—2 uren 1 theel. vol.

(Most, bij ophoudende expectoratie en verstikkingstoevalen van oude asthmalijders.)

*N°. 1452. R_p. Sulphur. aurati antimonii gr. vj,

Nitri depurati $\overline{3}$ j,

Camphorae gr. iij,

Opii puri gr. j β ,

Sacchari albi $\overline{3}$ ij.

M. f. pulv. div. in vj part. aeq.

D. S. 3—4 maal daags 1 poeder.

(JAHN, in een later tijdperk van met koorts gepaard gaanden catarrhus pectoris, wanneer de expectoratie ophoudt en de hoest zeer lastig is.)

*N°. 1453. R_p. Camphorae tritae,

Sulphur. aurati antimonii $\overline{aa}$ gr. j,

Sacchari albi $\overline{3}$ j.

S. 3 Maal daags 1 poeder.

(Most, tegen catarrhale heeschheid, aphonia, welke daarvoor meestal in 24 uren wijkt.)

*SULPHURETUM STIBII NIGRUM, *Stibium sulphuratum nigrum laevigatum*, *Antimonium crudum praeparatum*, Zwart zwavelspiesglans. Dit is een moeilijk verteerbaar praeparaat, waarom men er steeds pulv. aromat. en subcarb. magnesia (daar het spoedig in de maag wordt ontleed) bijvoegt. Bij zwakke spijsvertering kan het niet worden toegediend. Men geeft het tegen oude verslijming, catarrhus chronicus, herpes, tinea, chronische jicht, kwik- en loodcachexie, scrophulosis.

N°. 1454. R_p. Antimonii crudi $\overline{3}$ β ,

Subcarb. magnesia,

Sacchari albi $\overline{aa}$ $\overline{3}$ iij,

Pulv. aromatici $\overline{3}$ β .

M. f. pulvis.

S. 3 Maal daags 1 theel. vol.

(Most, tegen herpes en catarrhus chronicus.)

Het *pulvis purificans Jasseri* bestaat uit antimon. crud., flor. sulphuris, nitri dep. $\overline{aa}$ gr. x; weken lang wordt zulk eene dosis 's morgens en 's avonds ingenomen. Het *Pulvis psoricus Pideriti* bestaat uit antim. crud., sulphuris citrini $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β , arcani duplicati $\frac{3}{4}$ j, rad. jalapae, flor. cassiae $\overline{aa}$ 3 ij. f. pulvis subtilissimus. Hiervan neemt een volwassene 2—5 maal daags, kinderen van 8—10 jaren $\frac{3}{4}$ j— β , terwijl de lijdende plaatsen der huid met de witte praecipitaatzalf van ZELLER worden ingewreven. De *Morsuli antimoniales Kunkelii*, zeer werkzaam tegen scrophulosis, oude jicht, herpes enz., bestaat uit $\mathfrak{E}$ j suiker met $\mathfrak{E}$ β water tot zekere consistentie gekookt, waarbij $\frac{3}{4}$ ij antimon. crud., $\frac{3}{4}$ j β zoete amandelen en eene kleine hoeveelheid cardamom en kaneel komt. Hiervan worden morsuli van $\frac{3}{4}$ ij vervaardigd, waarvan er 2—3 maal daags 1 wordt ingenomen.

*SUMAK (VERGIFTIGE), z. *Rhus toxicodendron*.

SUMMITATES ABROTANI, z. *Artemisia abrotanum*.

SUMMITATES ABSINTHII, z. *Artemisia absinthium*.

*†SUMMITATES GALEOPSISIDIS GRANDIFLORAE, z. *Galeopsis grandiflora*.

*SUMMITATES MILLEFOLII, z. *Achillea millefolium*.

††SUPEROXALAS POTASSAE, z. *Acidum oxalicum*.

SUPEROXYDUM PLUMBI, z. *Subcarbonas plumbi*.

SUPERSULPHAS ALUMINAE ET POTASSAE, *Sulphas aluminico-kalicus cum aqua*, *Alumen*, Overzwavelzure aluinaarde en potasch, Gewone aluin. De aluin werkt, in kleine doses en aanhoudend gebruikt, zamentrekkend op de mucosa intestinalis, veroorzaakt harden stoelgang, obstructio alvi, gaat diarrhoea tegen, doet de water- en bloedvaten contraheren, en is daardoor werkzaam tegen passieve bloedvloeijingen, zoodanige blennorrhoeae, terwijl het ook de ontmenging der organische stof tegengaat. In grootere giften prikkelt het het darmkanaal, en brengt diarrhoea, misselijkheid, zelfs braking en in zeer groote doses gastro-enteritis te weeg, en laat aanmerkelijke zwakte der spijsverteringswerktuigen na. In het algemeen komt de werking van dit middel met die van het zwavelzuur en de aluinaarde, welke laatste in de

verschillende bolussoorten reeds door de Ouden (BOERHAAVE en anderen) met nut tegen diarrhoea, slijm- en bloedvloeijingen werd toegediend, te zamen genomen overeen. De ruwe aluin (*Alumen crudum*) is dikwijls tegen scorbut, in febris putrida, catarrhus vesicae, bij passive bloedvloeijingen, vooral tegen metrorrhagie, bij nadruiper en mictus cruentus met goed gevolg aangewend; uitwendig dient hij als stypticum bij bloed- en slijmvloeijingen, verslapping van de uvula, het tandvleesch, prolapsus ani et uteri.

Volgens NEUMANN (l. c. p. 54) werkt de aluin daarenboven eigendommelijk bedarend op de spieren van keelgat en larynx, wanneer deze zeer worden ingespannen; van daar het nut, dat hij in gorgeldranken, nog meer evenwel inwendig bij heesche zangers en redenaars, bij hartlijden, aneurysma aortae, volgens DRONDI, KOPP, KREYSSIG, bij blennorrhoea bronchorum, haemoptysis, bij habituele zwelling der tonsillen aanbrengt. Volgens L. W. SACHS (l. c. Bd. I, pag. 258) geeft men in deze laatste gevallen 5—4 maal daags 1 poeder uit aluin en kamfer, van beiden 2—3 grein. Ook bij aphthae is het middel werkzaam, doch wordt hier door het zoutzuur overtroffen (z. *Acidum muriaticum*). Tegenaanwijzingen van den aluin zijn: ontstekingachtige en koortsachtige toestanden, synochale en erethische bloedingen, pijnlijke diarrhoeae, aanmerkelijke geprikkelde toestand van maag- en darmkanaal met neiging tot braking en kolijk, krampen, gastricismus, zwakte der eerste wegen. Bij asthmalijders en gevoelige bronchi veroorzaakt de aluin eenen droogen, zeer nadeeligen hoest (BEGIN, SOBERNHEIM l. c. p. 238).

Gift en Vorm. Inwendig p. d. 2, 5, 10—15 grein, 2—4 maal daags in poeder, met gummi arab., sacchar. alumin. in pillen, electuarium, nog beter in oplossing met dec. althaeae, gummi arabicum (3 j—3 ij op $\frac{3}{4}$ vj— $\frac{3}{4}$ viij fluidum). Men vermijde loogen en loogaarden, kwiksilverzouten, loodazijn en tart. emeticus. Plaatselijk wendt men de aluin opgelost aan in mondspoelingen, gorgeldranken, oogwaters, in wasschingen, inspuitingen enz. BRETONNEAU laat bij angina membranacea, VELPEAU bij speekselvloed, aluin met eene buis in de keel bla-

zen. GRASHUIS en GENDRIN geven aluin met opium tegen loodkolijk. De Gebrande aluin (*Alumen ustum*, *Supersulphas aluminae et potassae exsiccatum*, *Sulphas aluminae exsiccatum*, *Alumen exsiccatum*) is een zacht causticum. De Aluinsuiker (*Saccharum aluminosum*) bestaat uit gelijke deelen aluin en witte suiker. Bovendien bevatten de lapis divinus, tinct. laccae en pulv. dentifric. aluin. *Alumen albuminosum Riv.* d. i. aluinpoeder 3 j, met eiwit tot eene zalf gekookt, is uitwendig goed tegen versche polypen, decubitus, en tusschen dun linnen op het oog gelegd, tegen chronische ophthalmiën (z. THOMSON l. c. p. 59). DÖBLER en SCODA (*SCHMIDT's Jahrb.* 1858, Bd. 15, st. 1.) genazen van 74 aan typhus abdominalis lijdende personen 54 met:

Nº. 1435. R_p. Aluminis gr. v,
 Sacchar. lactis $\varnothing$ β .
 M. f. pulv. dent. dos. tal. xxiv.
 S. Alle uren 1 poeder.

In zeer hevige gevallen gaven zij nog alle 2 uren (3 j aluin in 1 $\mathfrak{C}$ aq. dest. voor 5 lavementen) een clyisma met aluin. Ter bereiding der Aluinmelk (*Serum lactis aluminosum*) tegen passive metrorrhagiën enz. is het voorschrift van OSIANDER zeer doelmatig:

Nº. 1436. R_p. Aluminis romani $\bar{3}$ j,
 Sacchari lactis $\bar{3}$ β ,
 Pulv. cort. cinnam. $\bar{3}$ j.
 M. f. pulv. div. in viij part.
 D. S. 1 poeder met $1\frac{1}{2}$ $\mathfrak{C}$ koemelk in een aarden vaatwerk te koken, de gestolde massa door te zijgen en met suiker gedurende den dag te gebruiken.

FUSTER (*SCHMIDT's Jahrb.* Bd. 7, S. 10) prijst tegen cancer uteri aan:

N°. 1437. R_p. Aluminis 3 j ,

Conservae rosar. q. s.

ut fiant pil. N^o. xxxvj , consp. cinnam.

S. 's Morgens en 's avonds 2, 5—4 pillen.

JAHN en FRANK prijzen bij atonische bloedvloeijingen uit den uterus aan :

N°. 1438. R_p. Opii puri gr. iv ,

Cort. cinnam. 9 j ,

Aluminis crudi 3 j ,

Sacchari aluminis 3 β.

M. f. pulv. div. in iv part. aeq.

S. Alle 4 uren 1 poeder.

VOGEL voegt bij iedere poeder nog 4 grein kino, RECAMIER even zoo veel catechu. FORMEY prijst hier aan :

N°. 1439. R_p. Pulv. aluminis ,

Muriat. ferro-ammon. ,

Pulv. aromatici ,

Extr. chinae frigide parat. aa 3 β ,

Ol. cinnamomi gtt. xij.

M. l. pil. gr. ij , consp. cinnam.

S. 's Morgens en 's avonds 5—10 pillen.

GENDRIN geeft tegen loodkolijk :

N°. 1440. R_p. Aluminis crudi 3 ij ,

Aq. destillatae 3 iv ,

Acid. sulphur. ,

Tinct. citri aa gtt. x ,

Syr. citri 3 ij.

M. S. Alle uren 1 eetl. vol.

Er bestaan evenwel , zoo als NEUMANN te regt zegt , tegen colica saturnina meer, werkzame middelen dan aluin. Het

Pulvis adstringens Boerhaavii bestaat uit aluin, bolus armena en nux moschata, en werd door dezen grooten arts met nut tegen dysenterie en intermittens toegediend. Tegen colliquatieve diarrhoeae prijst JAHN aan:

N°. 1441. R_p. Aluminis,

Extr. cascarillae aa 3 j,

solve in aq. flor. chamom. ℥ iv, adde:

Gummi arabici,

Syr. cort. aurantiorum aa ℥ β.

M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

Dezelfde geneeskundige en SCHRÖDER prijzen in febris putrida nog aan:

N°. 1442. R_p. Extr. cort. peruv. ℥ β,

Aluminis ℥ ij—℥ iv,

Aquae einnamomi ℥ viij,

Syr. althaeae ℥ j.

M. S. Alle uren 1 eetl. vol (z. JAHN. *Auswahl* enz. Bd. I, p. 177).

REIL's gorgeldrank tegen angina atonica bestaat uit:

N°. 1443. R_p. Aluminis ℥ ij,

solve in dec. herb. salviae ℥ vj, adde:

Mell. rosarum. ℥ j.

Een overeenkomstig voorschrift geeft BRERA uit 3 j aluin in ℥ x inf. flor. rosarum, met bijvoeging van ℥ j mel rosarum. Tegen pijnlijke phimosi laat SIMON een dec. herb. hyoscyami ℥ vj, met aluin ℥ β, koud omslaan; en J. A. SCHMIDT (l. c. p. 374) geeft tegen pijnlijke, vochtige aanbeijenknobbels eene zalf, bestaande uit 3 j pulv. aluminis, ℥ ij butyr. recens insals., waarvan dagelijks 5—5 maal eene kleine hoeveelheid wordt aangewend.

Ter herstelling van ingeklemde aanbeijlenknobbels geeft Rust de volgende zeer werkzame zalf:

*N°. 1444. R_p. Aluminis pulv. 3 j β,
 Opii pulv. 3 β,
 Unguent. plumbi $\frac{z}{3}$ β.
 M. S. op linnen gestreken aan te wenden.

Dezelfde arts laat bij torpide gonorrhoea inspuiten:

N°. 1445. R_p. Aluminis gr. xv,
 solve in aq. rosar. $\frac{z}{3}$ iv,
 Opii 3 β,
 Mucil. gummi arabici $\frac{z}{3}$ β.

Ook laat Rust bevrozene deelen met de volgende zalf inwrijven:

*N°. 1446. R_p. Aluminis 3 j β,
 Camphorae ,
 Opii crudi $\widehat{aa}$ 3 j—3 β,
 Bals. peruviani 3 j ,
 Ung. plumbi $\frac{z}{3}$ β.
 M. f. unguentum. ,

De gebrande aluin (*Alumen ustum*) heeft men inwendig p. d. tot 10 grein tegen loodkolijk gegeven; het brengt eenigzins diarrhoea te weeg, doch is niet aanbevelingswaardig. In de Engelsche en Schotsche pharmacopoeën wordt een *Pulvis aluminis compositus* (2 deelen aluin en 1 deel zink) en een *Aqua aluminosa bateana* (alum., sulphat. zinci, sulphat cupri $\widehat{aa}$ part. iij in 24 keelen aq. destill. opgelost. z. PEREIRA l. c. p. 509). Beide prijst men tegen ophthalmia purulenta neonatorum, in oplossing als omslagen, aan. Tegen zieke borsttepels prijst Vogt (*Receptirkunst*, p. 79) als strooipoeder aan:

N°. 1447. R_p. Aluminis depur. 3 j—3 ij ,
 Gummi arabici $\frac{z}{3}$ β.
 M. f. pulvis.

SUPERSULPH. ALUM.—SYRUP. CAPITUM PAPAV. 481

In oogwaters en inspuitingen zijn 12 grein aluin op $\bar{3}$ iv aq. rosar. voldoende; uitwendig als bloedstelpend middel daarentegen 3β op $\bar{3}$ j water (THOMSON, l. c. p. 59). Als causticum tegen condylomata prijst GARDINER (LINCKE, l. c. p. 74) aan:

Nº. 1448. R_p. Alum. usti,
 Mercur. praecipit. rubri $\overline{aa}$ 3β ,
 Pulv. herbae sabinae 3 ij.
 M. S. Om op te strooijen.

Eene zeer werkzame zalf tegen perniones is de volgende:

Nº. 1449. R_p. Camphorae,
 Opii pulverati $\overline{aa}$ Θ j,
 tere c. bals. peruv. 3 j, adde:
 Aluminis subtil. pulv. 3 iij,
 Unguenti plumbi $\bar{3}$ j β .
 M. f. unguentum (Most).

SUPERTARTAS POTASSAE, z. *Acidum tartaricum*.

SUPPOSITORIUM APERITIVUM LINCKII, z. *Cucumis colocynthis*.

†SYMPHYTUM OFFICINALE LINN. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Asperifoliae*), Groot smeerkruid. De wortel van deze plant (Smeerwortel, *Radix consolidae majoris*) werd vroeger bij passieve bloedvloeijingen, dysenterie, strangurie voorgeschreven, daar hij looistof in kleine hoeveelheid bevat. Hij werkt evenwel voornamelijk slechts inwikkeland, demulcerend, en wordt door den rad. althaeae ontbeerlijk gemaakt.

*SYRUPUS ALTHAEAE, z. *Althaea officinalis*.

SYRUPUS AMYGDALARUM, z. *Amygdalus communis*.

*SYRUPUS AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

*SYRUPUS BALSAMI PERUVIANI, z. *Balsamum peruvianum*.

†SYRUPUS BERBERIDUM, z. *Berberis vulgaris*.

*SYRUPUS CAPITUM PAPAVERIS, z. *Papaver somniferum*.

482 SYRUPUS CERASORUM—SYRUPUS PAPAVERIS ALBI.

SYRUPUS CERASORUM NIGRORUM, z. *Prunus cerasus*.

*SYRUPUS CHAMOMILLAE, z. *Matricaria chamomilla*.

*SYRUPUS CINNAMOMI, z. *Laurus cinnamomum*.

*SYRUPUS COCHLEARIAE, z. *Cochlearia officinalis*.

*SYRUPUS CORTICUM AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

*SYRUPUS CORTICIS PERUVIANI, z. *Cinchona*.

*SYRUPUS CROCI, z. *Crocus sativus*.

*SYRUPUS CYDONIORUM, z. *Cydonia vulgaris*.

†SYRUPUS DE AGARICO, z. *Boletus ignarius*.

*†SYRUPUS DE CICHOREO CUM RHEO, z. *Cichorum intybus*.

†SYRUPUS DE ERYSIMO, z. *Erysimum officinale*.

*SYRUPUS DE MECONIO, z. *Papaver somniferum*.

*SYRUPUS DIACODII, z. t. z. p.

*SYRUPUS DOMESTICUS, z. *Rhamnus catharticus*.

*SYRUPUS EMULSIVUS, z. *Amygdalus communis*.

SYRUPUS E SUCCO CITRI, z. *Citrus medica*.

*SYRUPUS FLORUM AURANTII, z. *Citrus aurantium*.

†SYRUPUS FLORUM PERSICORUM, z. *Amygdalus persica*.

SYRUPUS FLORUM TUNICAE, z. *Dianthus caryophyllus*.

*SYRUPUS FOENICULI, z. *Meum foeniculum*.

*SYRUPUS FUMARIAE, z. *Fumaria officinalis*.

*†SYRUPUS GENTIANINI, z. *Gentiana lutea*.

*SYRUPUS GLYCYRRHIZAE, z. *Glycyrrhiza glabra*.

*†SYRUPUS JODURETI FERRI, z. *Joduretum ferri*.

*SYRUPUS IPECACUANHAE, z. *Cephaelis ipecacuanha*.

*SYRUPUS LIQUIRITIAE, z. *Glycyrrhiza glabra*.

*SYRUPUS MANNAE, z. *Manna*.

†SYRUPUS MENTHAE CRISPAE, z. *Mentha crispa*.

SYRUPUS MENTHAE PIPERITAE, z. *Mentha piperita*.

†SYRUPUS MERCURIALIS CHERONII, z. *Aether mercurialis*.

†SYRUPUS MERCURIALIS PLENCKII, z. *Aethiops saccharatus*.

SYRUPUS MORORUM, z. *Morus nigra*.

*SYRUPUS PAPAVERIS ALBI, z. *Papaver somniferum*.

- *SYRUPUS PAPAVERIS RHOEADOS, z. *Papaver rhoeas*.
- *SYRUPUS RHAMNI CATHARTICI, z. *Rhamnus catharticus*.
- *SYRUPUS RHEI, z. *Rheum palmatum*.
- *SYRUPUS RHOEADOS, z. *Papaver rhoeas*.
- *SYRUPUS RIBIUM, z. *Ribes rubrum*.
- SYRUPUS ROSARUM, z. *Rosa centifolia et Gallica*.
- †SYRUPUS RUBI FRUTICOSI, z. *Rubus fruticosus*.
- *SYRUPUS RUBI IDAEI, z. *Rubus idaeus*.
- *SYRUPUS SACCHARI, z. *Saccharum*.
- *SYRUPUS SENEGAE, z. *Polygala senega*.
- *SYRUPUS SENNAE, z. *Cassia senna*.
- *SYRUPUS SIMPLEX, z. *Saccharum*.
- *SYRUPUS SPINAE CERVINAE, z. *Rhamnus catharticus*.
- SYRUPUS SUCCI CITRI, z. *Citrus medica*.
- SYRUPUS TOLUTANI, z. *Balsamum tolutanum*.
- *†SYRUPUS TURIONUM ASPARAGI, z. *Asparagus officinalis*.
- SYRUPUS VIOLARUM, z. *Viola odorata*.
- *SYRUPUS ZINGIBERIS, z. *Zingiber officinalis*.

T

- *TABAK, z. *Nicotiana tabacum*.
- *TABAK (INDISCHE), z. *Lobelia inflata*.
- *TAFFETAS EPISPASTICUM GUILBERTI, z. *Cantharides*.
- †TALPAE COMBUSTAE, z. *Carbo carnis*.
- *TAMARINDUS INDICA L. (Cl. XVI, Ord. 5, Monadelphia Triandria, Ord. nat. *Leguminosae*), Tamarinde-boom. De van haar omkleedsel beroofde, tot moes gebragte vruchten (*Fructus tamarindorum*) vormen door hunne bestanddeelen (wijnsteenzure potasch, vrij wijnsteenzuur, citroen- en appelzuur enz.) een verkoelend, zacht oplossend en laxerend middel, dat te regt hooggeschat wordt in septische en galachtige koortsen met aanmerkelijken orgasmus, waar de purgerende zouten wegens de aanwezige maagzwakte niet passen, bij irri-

tative, zelfs inflammatoire toestanden der onderbuiksingewanden, bij active aanbeijen-congestie, colica haemorrhoidalis, bloedbraking, zelfs melacna, dysenteria biliosa, om sordes primarum viarum zacht uit den darm te verwijderen. Ook de *Folia tamarindorum* zijn een werkzaam, purgerend wormmiddel, even als de senne. Bereidingen. 1. *Pulpa tamarindorum*. Dit praeparaat achten wij geenszins van zoo veel waarde als SOBERNHEIM (l. c. p. 228) er aan toekent, daar het spoedig bederft, en zoo men het niet in porceleinen, maar in koperen vaatwerk bereidt, zelfs vergiftig wordt. Aan het decoct. fruct. tamarind. is daarom steeds de voorkeur te geven (z. Voorschrift N°. 1450 en 1451). 2. *Serum lactis tamarindorum*. Bij 5 ℥ kokende melk komt 3 j pulpa tamarindorum; bij de half verkoelde vloeistof wordt tot schuim geslagen eiwit gevoegd, daarna tot stremming toe gekookt en doorgezegen. Het wordt tegen melaena aanbezigd. Ook in het electuarium lenitivum komt fruct. tamarind. (z. *Cassia senna*).

Een verkoelende, zacht purgerende koortsdrank is:

*N°. 1450. R_p. Fruct. tamarind. 3 j,
 coq. aq. font. ℥ iij, ut rem. col. ℥ ij,
 Syr. rubi idaei 3 ij.
 M. S. Alle uren ½ kopje vol.

Als laxans wordt eene grootere hoeveelheid fruct. tamarind. gebezigd, met sulphas magnesiae, of, zoo deze te sterk werkt, met phosphas sodae, b. v.:

*N°. 1451. R_p. Decoct. fruct. tamarind. (ex 3 ij) col. 3 viij,
 Phosphat. sodae 3 vj,
 Syr. mannae,
 Syr. rhamni cathartici aa 3 j.
 S. Omgesch. alle ½ uren 2 eetl. vol, tot dat er werking volgt.

TANACETUM VULGARE L. Cl. XIX. Ord. 2, Syngenesia Polygamia superflua, Ord. nat. *Synanthereae*, fam. *Corymbi-*

ferae), Reine varen. Dit is een bekend wormmiddel, hetwelk Voet met de absinthium tot de amara anthelminthica brengt. Daartoe behooren evenwel alle amara, amaro-aromatica en amaro-aetherea, trifolium, quassia, humulus lupulus, gentiana, calamus enz., welke gezamenlijk door hunne, in werking aan de narcotica naderende, bitterstof vergiftigend op lumbrici en ascarides werken. In gebruik zijn *Herba et flores tanaceti*. De laatste worden het meest inwendig ($\frac{3}{4}$ β op $\frac{3}{4}$ vj geïnfundeed, of het poeder in den vorm van electuarium) tegen wormen toegediend, ook uitwendig in kruidenkussens, wasschingen, lavementen. De zeer werkzame *Oleum tanaceti aethereum* en *coctum* worden ook uitwendig, met oliën verbonden, tegen wormen ingewreven. Van de eerste geeft men p. d. 2—5 droppels als eleosaccharum, of in liquor opgelost, inwendig tegen onderbuiskrampen en neuroses, ten gevolge van wormen, en dat wel met goed gevolg.

ROSENSTEIN'S wormpoeder tegen ascarides bestaat uit:

N°. 1452. R_p. Flor. tanaceti,
 Sem. santonici aa 3 j,
 Sulphat. ferri 3 ij,
 Ol. valerianae gtt. x.
 M. f. pulv. div. in x part. aeq. d. ad. chart. cerat.
 S. 's Morgens en 's avonds 1 poeder.

Tegen helminthiasis prijst SCHUBARTH (l. c. p. 447) aan:

N°. 1453. R_p. Ol. tanaceti aetherei 3 j,
 Extr. nuc. juglandis 3 ij,
 Rad. althaeae pulv. q. s.
 ut fiant pil. N°. 60, consp. cinnam.
 D. S. Alle 2 uren 5—5 pillen.

SOBERNHEIM (l. c. p. 591) prijst tegen wormziekte met atonic der eerste wegen en krampachtige toevallen aan:

N°. 1454. R_p. Flor. tanaceti,
 Herb. absinthii aa 3 ij,

inf. aq. fervid. s. q. ad col. $\frac{3}{4}$ vj, in qua solve:
 Extr. valerianae $\frac{3}{4}$ j, refr. adde:
 Tinct. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ β ,
 Syr. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ vj.
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

Daar het extractum valerianae dikwijls onwerkzaam is, is het beter den radix valerianae te infunderen en het eerste weg te laten. Ook maakt de syr. cort. aurant. den smaak onaangenaam, zoo als in alle mixturen, waarin men zoete en bittere middelen vereenigt. Hier is aan $\frac{3}{4}$ ij— $\frac{3}{4}$ ij tinct. aromat. de voorkeur te geven.

Mijne wormzalf bestaat uit:

Nº. 1455. R_p. Ol. tanaceti aetherei $\frac{3}{4}$ j,
 Ol. tanaceti cocti $\frac{3}{4}$ β ,
 Axungiae porci $\frac{3}{4}$ j β .
 M. f. unguentum.
 S. Om in te wrijven.

*†TANNAS CHINII, *Chinium s. Chininum tannicum*, Looi-stofzure chinine. Dit praeparaat wordt uit een decoct. cort. peruv. bereid ($\frac{3}{4}$ j met $\frac{3}{4}$ xvj water en $\frac{3}{4}$ j acid. sulph. dic. ad col. $\frac{3}{4}$ x), waarbij zoo lang subcarb. potassae wordt gevoegd, als er nog nederslag gevormd wordt. Het wordt alsdan doorgezegen, het filtraat met koud water afgewasschen en gedroogd (z. RONANDER in GRAEFE'S und WALTHER'S *Journal* Bd. 24, s. 620, en LANDERER in het *Pharmac. Centralblatt* 1855, s. 750). LANDERER in Griekenland, die het door praecipiteren met tinct. gallarum bereidde, vond het tegen intermittens werkzaammer dan alle andere chininezouten.

Nº. 1456. R_p. Tannat. chinii,
 Pulv. pip. nigri,
 Ext. absinthii aa $\frac{3}{4}$ β .
 M. f. pil. N. xxx.
 S. Alle 3 uren 3 pillen.

(RONANDER, tegen tusschenpoozende koorts.)

*TANNINUM PURUM, Looistof, s. *Acidum tannicum*, Looistofzuur. Dit wordt uit pulv. gallarum door behandeling met aether verkregen (GEIGER's *Handbuch der Pharmacie*, Bd. I, 5te Aufl. s. 780). In een geneeskundig opzicht merkt CAVARRA aan, dat 8 grein tannine niets anders dan 9 dagen aanhoudende constipatio alvi voortbragten. FERRARIO (FRORIEP's *Notizen*, Bd. 24, p. 75) prijst bij passive metrorrhagiën het middel als bij uitnemendheid werkzaam aan, even als RICORD tegen fluor albus virulentus, en CAVARRA tegen chronische gonorrhoea en diarrhoea. De eerste geeft ᠑ ij tannine met ᠓ viij vinum aromat., 4 maal daags 1 eetl. vol. COTTE-REAU laat van 3 β tannine en q. s. conserv. rosar. 18 pillen vervaardigen en (bij haemoptysis, metrorrhagie) alle uren 1 pil innemen (z. RIECKE, l. c. p. 617). Ik vond deze pillen ook uitstek werkzaam tegen colliquatieve diarrhoea van teringlijders (Most).

*TARAXACUM, z. *Leontodon taraxacum*.

*TARTARUS AMMONIATUS, z. *Tartras potassae et sodae*.

*TARTARUS BORAXATUS, *Cremor tartari solubilis* s. *boraxatus*, Boraxwijnsteen, Oplosbare wijnsteenroom. Dit heerlijke dubbelzout kennen vele artsen in het geheel niet, daar zij niet in de gelegenheid waren, deszelfs goede werking voornamelijk als diureticum tegen hydrops, zoo als BANG, LENTIN, KOPP enz. waar te nemen. Ook tegen onderbuiksverstoppen, leverlijden, menostatie, chlorosis, amenorrhoea, molimina haemorrhoidalia, verdient het middel aanbevolen te worden. Uitwendig prijst RUST het als palliatief middel bij kanker (3 ij in ᠓ vj aq. font.) aan.

Gift en Vorm. Inwendig als resolvens, incidens en digestivum, p. d. ᠑ β — ᠑ j, 3 maal daags, als laxans van 3 j— ᠓ j β , in 3—4 doses. De beste vorm is die van oplossing, daar de pillen- en poedervorm in de lucht ligt vochtig worden. Men verbindt den boraxwijnsteen bij hydrops met colchicum, squilla, digitalis, bij aanbeijen, met flor. sulphuris, bij anomalien der menstruatie met borax, zwavel, millefolium, crocus. Men vermijde verbindingen met potasch, soda, murias barytae, nitras, sulphas en tartras potassae, met metaalzouten en zeepen.

De *Mixtura antihydrica* van STIEGLITZ, welks heilzame werking als diureticum bij hydrops abdominis door mij zoo dikwerf is waargenomen, bestaat uit:

*N°. 1457. R_p. Dec. digital. Lentini,
 Aq. melissae,
 Aq. juniperi,
 Oxymell. squill. $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ ij,
 Cremor. tartari solub. $\frac{3}{4}$ j β ,
 Liq. cornu cervi succinat.,
 Aeth. muriat. alcohol. $\overline{aa}$ 3 j β .
 M. S. Alle 3 uren 2 eetl. vol met jeneverbeziën-
 thee.

Bij chronisch leverlijden prijst G. A. RICHTER aan:

N°. 1458. R_p. Tart. boraxati $\frac{3}{4}$ vj,
 Extr. chelidonii 3 j,
 Extr. taraxaci liquid. $\frac{3}{4}$ β ,
 Syr. rhei $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 1 eetl. vol.

Tegen asthenische hydrops prijst KOPP aan:

N°. 1459. R_p. Rad. serpentariae,
 Cort. peruv. fusci $\overline{aa}$ 3 ij,
 inf. aq. ferv. q. s. ad col. $\frac{3}{4}$ iv,
 Tartari boraxati 3 iij,
 Spir. nitri dulcis 3 j,
 Succ. juniperi inspissati 3 iij,
 Syr. cort. aurantiorum 3 vj.
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

Tegen denzelfden vorm van waterzucht prijst SELIG:

N°. 1460. R_p. Tartari boraxati $\frac{3}{4}$ j,
 Aq. juniperi $\frac{3}{4}$ viij,
 Oxymell. colchici $\frac{3}{4}$ j,
 Spir. nitri dulcis 3 ij,
 M. S. Omgesch. alle 2 uren 2 eetl. vol.

Even als de zuivere borax specifiek op den uterus werkt, doet dit ook de tartarus boraxatus. LENTIN gaf daarom tegen lijden der menstruatie:

*N°. 1461. R_p. Tart. boraxati 3 ij,
 Subborat. sodae 3 j,
 Aq. menthae crispae 3 vj,
 Extr. trifol. fibrini 3 ij,
 Syr. croci 3 j,
 M. S. Omgesch. alle 2—5 uren 1 eetl. vol.

TARTARUS CHALYBEATUS, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

††TARTARUS DEPURATUS, z. *Acidum tartaricum*.

*TARTARUS EMETICUS, z. *Tartras potassae stibiatum*.

TARTARUS FERRUGINOSUS, -MARTIATUS, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*TARTARUS NATRONATUS, z. *Tartras potassae et sodae*.

TARTARUS SOLUBILIS, z. *Tartras potassae*.

*TARTARUS STIBIATUS, z. *Tartras potassae stibiatum*.

TARTARUS TARTARISATUS, z. *Tartras potassae*.

*TARTARUS VITRIOLATUS, z. *Sulphas potassae*.

TARTRAS ACIDULUS POTASSAE PURUM, z. *Acidum tartaricum*.

*TARTRAS KALICO-AMMONIATUS, z. *Tartras potassae et sodae*.

TARTRAS KALICO-FERRICUS, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*TARTRAS KALICO-STIBICUS, z. *Tartras potassae stibiatum*.

TARTRAS KALICUS, z. *Tartras potassae*.

TARTRAS POTASSAE, *Tartris potassae*, *Kali tartaricum*, *Tartarus tartarisatus*, *Tartarus solubilis*, *Sal vegetabile*, Wijnsteenzure Potasch. Dit is een goed solvens en digestivum bij onderbuiksverstoppingen, leverlijden, molimina haemorrhoidalia, gastrische, gal- en slijmkoortsen in verbinding met taraxacum, rheum, chelidonium, saponaria, tart. emeticus in refr. dosi.

Gift en Vorm. Als solvens $\mathfrak{D} \beta - \mathfrak{D} j$, 4 maal daags, als laxans $\mathfrak{Z} \beta - \mathfrak{Z} j$, het best in oplossing met aq. menthae, melissae enz. Overigens geven wij dit middel in alle lichtere vormen van die ziekten, waartegen de terra foliata tartari is aangewezen (z. *Acetas potassae*).

*TARTRAS POTASSAE ET SODAE, *Tartris potassae et sodae*, *Soda tartarisata*, *Kali natronato-tartaricum*, *Kali tartaricum natronatum*, *Tartarus natronatus*, *Sal Seignetti*, *Sal Rochellense* s. *Rupellense*, Wijnsteenzure potasch en soda, Zout van Seignette. Dit zout werd in 1672 door P. SEIGNETTE, Apotheker in *Rochelle*, ontdekt en door hem *sal polychrestum* genoemd. Het werkt met de tartras potassae zeer overeenkomstig, doch zachter op maag- en darmkanaal; het is een goed digestivum en solvens bij gastrische, galachtige toestanden, veneuse stasis, ophooping in de lever, en daaruit voorkomenden icterus, aanbeijen- en hijdropisch lijden en anomalïën der menstruatie (z. *Voorschrift* N°. 1462). In grootere giften is het ook een verkoelend laxans (met tamarinde, manna, rheum, senna) voor kinderen en zwakke vrouwen, daar het niet hevig werkt of verzwakt; het is daarom ook een bestanddeel van het infus. sennae compos. (z. *Cassia senna*).

Gift en Vorm. Inwendig als digestivum p. d. $\mathfrak{D} \beta - \mathfrak{Z} \beta$ in poedervorm, als laxans $\mathfrak{Z} \beta - \mathfrak{Z} j\beta$ (volgens BERENDS het best in bouillon). Ook kan men het in electuarium, linctus, oplossing geven. Men vermijde verbindingen met zuren, zure zouten, zure sappen, cremor tartari, kalkwater en metaalzouten.

N°. 1462. R_p. Tartrat. potassae et sodae $\mathfrak{D} \beta$,

Rad. rhei,

Fol. sennae $\overline{aa}$ gr. $\overline{v}$,

Flaved. cort. aurantior.,

Sacchari albi $\overline{aa}$ $\mathfrak{D} \beta$.

M. f. pulv. dent. dos. tal. xvj.

S. $\mathfrak{Z}$ Maal daags 1 poeder.

(Most, tegen leverphysconie.)

*N°. 1463. R_p. Tartrat. potassae et sodae $\mathfrak{D}$ β ,

Sacchari lactis 3 ij,

Syr. simplicis,

Aq. foeniculi aa $\mathfrak{Z}$ j.

M. S. Omgesch. theelepelswijze.

(BERENDS als laxans voor pasgeborenen.) Voor volwassenen past de verbinding met senna, rheum enz. (z. Voorschrift N°. 1476.)

TARTRAS POTASSAE FERRUGINOSUS, s. *ferricus*, *Ferrum tartaricum*, *Kali tartaricum ferratum*, *Tartarus ferruginosus*, s. *martiatus* s. *chalybeatus*, *Chalybs tartarisatus*, *Mars solubilis*, Wijnsteen zuur ijzer. Dit middel is van alle ijzerpraeparaten het minst stoppend of verhittend, werkt tonisch resolverend, en lost daardoor voornamelijk verstoppingen op in den onderbuik, mesenterium, lever, milt, poortaderstelsel. Het is zeer geschikt voor sensibele, erethische, tot bloedophooping geneigde, zwakke, teedere personen, in al die gevallen, waarin het ijzer aangewezen is (z. *Ferrum*), en waar men zacht oplossen en versterken wil. L. W. SACHS (l. c. Bd. 2^a p. 569) meent, dat het wel te ontberen is en door acetate ferri vervangen kan worden. PFAFF (*Mat. med.*) heeft het niet eens vermeld. Bereidingen zijn: 1. De *Tinctura tartrat. potassae ferrici*, *Tinct. ferri tartarici*, *Tinct. ferri* s. *Martis tartarisata*, *Tartras potassae et ferri liquidus*, *Tinctura martis aperiens*, s. *tartarisata*, *Tinctura martis aperitiva Glauberi* (*Ph. Belg.* p. 157) is een met regt in onbruik geraakt, slecht, ongelijk werkend praeparaat (SACHS); de gift was 30—60 droppels; de verbinding van deze tinctuur met extr. hellebori (z. *Helleborus niger*) is desniettemin zeer werkzaam. 2. *Globuli tartari ferruginosi* s. *martiales solubiles*, *Trochisci tartrat. ferri* s. *ferri tartarisati*. Van deze geeft men $\mathfrak{Z}$ j— $\mathfrak{Z}$ iv op een bad. De tartras potassae ferrug. geeft men p. d. van 5—10 grein; het best in oplossing, daar poeder en pillen in de lucht zeer spoedig vervloeijen. SUNDELIN laat $\mathfrak{Z}$ j β tartr. potass. ferrug. met $\mathfrak{E}$ ij natuurlijk of kunstmatig seltserwater vermengen en dit bij wijnglazen vol gebruiken.

492 TARTRAS POTASSAE FERRUGINOSUS—STIBIATUM.

Nº. 1464. R_p. Tartrat. potassae ferrug. $\overline{3}$ β ,
 . Extr. gentianae 3 j,
 Aq. cinnamom.,
 Aq. fontan. $\overline{aa}$ $\overline{3}$ iij,
 Syr. cinnamomi $\overline{3}$ β ,
 Liq. anodynii 3 j.
 M. S. $\overline{3}$ —4 maal daags $\frac{1}{2}$ eetl. vol.

Het *Pulvis aërophorus martialis Hufelandi* bestaat uit cremor. tartari $\overline{3}$ β , subcarb. magnes. 3 ij, tart. potass. ferrug. $\overline{3}$ ij, waarvan 2—3 maal daags 1 theel. vol. onder het opbruisen wordt ingenomen. Als voedingsmiddel na uitputtende ziekten, als ook bij zenuwzwakte en chlorosis, dient:

Nº. 1465. R_p. Globul. tart. mart. pulv. $\overline{3}$ ij,
 det. in quadruplo.
 S. Eén gedeelte in water op te lossen en bij het bad te voegen.

(LINCKE, I, 636.)

*TARTRAS POTASSAE STIBIATUM, *Tartris potassae stibiata*, *Antimonium tartarisatum*, *Tartarus emeticus s. stibiatum*, *Kali tartaricum stibiatum*, *Tartris kalico-stibicus*, *Tartris antimonii*, Spiesglans-wijnsteen, Braakwijnsteen. Dit heerlijke, onmisbare spiesglanspraeparaat, dat in zoo vele toestanden zijne spoedige, heilzame werking toont, wordt veelvuldig tegen acuut en chronisch lijden toegediend. In kleine, misselijkheid noch braking veroorzakende doses ($\frac{1}{24}$ — $\frac{1}{16}$ — $\frac{1}{8}$ grein) is het een heerlijk solvens, antispasmodicum en diaphoreticum, dat stasis opheft en ziekelijke ophooping (van gal, slijm enz.) allengs verwijdt, en daardoor uitstekend werkzaam is: 1. In febris gastrica, biliosa, hepatica, splachnica, venosa (hier met salmiak, acetat potassae tartras potassae, mellago taraxaci). 2. Bij febris rheumatica, catarrhalis (met salmiak, spir. Mindereri). 3. Bij slijmkoorts en oude blennorrhoea intestinorum (met salmiak en potio Riverii), in den aanvang van exanthematische koorts, van

griep met een nervens karakter, van ligtere vormen van typhus (hier met infus. valerianae et calami.) 4. Tegen pleuritis, pleuropneumonie, catarrhus pulmonum, erysipelas. 5. Tegen phthisis pituitosa (in refr. dosi en met potio Riverii). 6. Tegen oude ophooping van slijm, obstructie in den onderbuik en het poortaderstelsel (met salmiak, asa foetida, rheum, aloë, gummi ammoniac.), tegen icterus en hieruit voortkomenden hydrops. Hier met tartarus depuratus (P. FRANK), met scilla.

In eenigzins grootere, misselijkheid en aanvankelijk zelfs braking veroorzakende giften, prijst men den tartarus emeticus vooral in pneumoniën. RIVIERE, BRENDÉL, SCHRÖDER, STOLL dienden hem hier met goed gevolg toe, en onlangs heeft PESCHIER hem op nieuw daartegen aangeprezen. Ik heb dit middel eveneens dikwijls (in verbinding met acetas potassae, salmiak enz. z. Voorschrift N°. 4467) met heilzaam gevolg toegediend, zoodat de genezing zonder aderlating volgde. Bij plethorische personen moet echter volstrekt eene venae sectio voorafgegaan. Als nauscosum heeft men den tart. stibiatus met nut aangewend tegen diep ingewortelde hypochondrie, melancholie, epilepsie (om den aanval te voorkomen, RICHTER), in manie (MOST), in delirium tremens van bloedrijke personen (BARKHAUSEN, BERNDT, MOST), tegen chronische cephalalgie, prosopalgie, amaurosis (hier, volgens RICHTER, met arnica). Als eigenlijk braakmiddel in groote giften (met of zonder ipecacuanha) dient het middel in al die gevallen, waarin een emeticum aangewezen is (z. *Cephaëlis ipecacuanha*). De methode om tegen acuut rheumatismus, ophthalmia rheumatica, dagen lang vomitiva toe te dienen (VIDAL, DELPECH, LAENNEC, THELENIUS, JÜNGKEN) is allezins werkzaam; maar zij doet den lijder zeer aan, verzwakt de digestie, en om deze reden raadt HUFELAND haar te meer af, daar wij andere, veel minder aantastende en toch zeer werkzame antirheumatica bezitten. Opmerking verdienen 4 belangrijke gevallen, waarin TRUSENS (z. CASPER's *Wochenbl.* 1859, N°. 42) tegen hydrops ventriculorum cerebri adultorum,

den tart. emetic., in klimmende doses, weken lang met een gunstig gevolg gebruikte (eerst 2 grein in $\mathfrak{Z}$ iv inf. flor. ar-nicae en 4 grein extr. hyoscyami, alle 2 uren een eetl. vol, en alle 2 dagen met 1 grein tart. emet. tot 24 grein geklommen, alsdan in dezelfde rede weder afklimmende). De eene lijder genas na in 7 weken 215 grein, de andere reeds na 184, de derde na 292, de vierde na 262 grein tart. emeticus gebruikt te hebben.

Gift, Vorm en Verbinding. Inwendig geeft men tart. emit. in refr. dosi als prikkelend solvens van $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$, hoogstens $\frac{1}{2}$ grein, 3—4 maal daags, het best in oplossing gr. ij—ijj in $\mathfrak{Z}$ viij aq. destill. en syr. sacchari $\mathfrak{Z}$ j, alle 2 uren 1 eetl. vol; als omstemmend, van het hoofd afleidend nauseosum gr. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ p. d. (gr. x—xij in $\mathfrak{Z}$ ix vloeistof); als emeticum $\mathfrak{Z}$, 4—6 grein (z. de *Voorschriften*).

Bereidingen. 1. *Vinum stibiatum*, *Liquor antimonii tartarisata*, *Vinum emeticum*, *Vinum antimonii Huxhami* (tart. emet. gr. xxiv, malagawijn $\mathfrak{Z}$ xij.) Dit praeparaat werkt zachter dan tart. emeticus, en is daarom in de kinderpraktijk als excitans, antispasmodicum en diaphoreticum ($\varnothing$ j—3 β op $\mathfrak{Z}$ iv inf. valerianae), als emeticum van $\mathfrak{Z}$ β — $\mathfrak{Z}$ j met $\mathfrak{Z}$ j β oxymel squillit. (1—4 jarige kinderen, alle 10 minuten 1—2 theel. vol) zeer aan te bevelen. Bij catarrhale, slijm- en gastrische koortsen met hoest, in verbinding met salmiak, rheum. 2. *Unguentum tartari stibiati* ($\mathfrak{Z}$ β op $\mathfrak{Z}$ ij axungia; volgens AUTENRIETH 3 ij β op $\mathfrak{Z}$ j). Deze zalf maakt met de koepokken zeer overeenkomstige puisten. Zij werd vroeger tegen kinkhoest aangewend, doch helpt hier weinig en veroorzaakt desniettemin hevighe pijn. Daarentegen is zij zeer werkzaam (weken lang op het kaalgeschoren hoofd, in 2 duimen omvang, ingewreven) tegen dementie, manie, melancholie, epilepsia cerebialis, hydrocephalus, paralysis (amaurosis), hardnekkige intermittens (gedurende 15 jaren door mij ook inwendig in verbinding met sulphas chinii zeer werkzaam bevonden), als praeservatief tegen apoplexie, tegen ophthalmia scrophulosa, purulenta, otorrhoea (in den nek ingewreven).

*N°. 1466. R_p. Tart. emetici gr. iij,
 Aq. destillatae $\frac{3}{4}$ iij,
 Syr. cujusd. $\frac{3}{4}$ β .
 M. S. Alle 4—8 minuten 1 eetl. vol tot
 braking.

(Most's *Potio emetica*.)

*N°. 1467. R_p. Potio Riverii $\frac{3}{4}$ ij,
 Aq. flor. sambuci $\frac{3}{4}$ v;
 Tart. emetici gr. j—ij,
 Mell. despumati $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Alle 1—2 uren 1 eetl. vol.

(Most, tegen ligte catarrhale koorts, pleuresiën, anginae,
 uit verkoeling ontstaan.)

N°. 1468. R_p. Tart. emetici gr. vj—xij,
 Inf. flor. chamomillae $\frac{3}{4}$ iv— $\frac{3}{4}$ vj,
 Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ j.
 M. S. Alle 2, en nadat er braking ontstaan is
 alle $\frac{3}{4}$ uren 1 eetl. vol.

(PESCHIER, tegen longontsteking.)

*N°. 1469. R_p. Tart. emetici gr. iij,
 Nitri depurati $\frac{3}{4}$ iij,
 Inf. flor. sambuci $\frac{3}{4}$ ix,
 Mell. depurat. $\frac{3}{4}$ iij.
 M. S. Alle 1—2 uren 1 eetl. vol.

(RICHTER, tegen echte pneumonie na voorafgegane aderlating.)

TARTRIS enz., z. *Tartras* enz.

†*TAXUS BACCATA LINN, (Cl. XXII, Ord. 14, Dioecia
 Monadelphia, Ord. nat. *Coniferae*). Het hout en de blade-
 ren (*Folia taxi baccatae*) werden vroeger gekookt en tegen
 dollenhondsbeet aanprezen, alsook tegen epilepsie, chorea
 enz. Volgens Vogt (l. c. II, 281) zullen de bladeren in kleine
 doses zeer oplossend (bij verstoppingen in lever, in het poort-
 aderstelsel, in den uterus) werken en de resorptie begunstigen;

in grootere doses verhitten, de diuresis vermeerderen, braking, purgeren en metrorrhagie, en in nog grootere, volgens PERCIVAL en SELLE, onder verlamming en narcosis den dood veroorzaken. In het algemeen dient de *taxus baccata* in die gevallen, waarin de *sabina* aangewezen is (z. *Juniperus sabina*).

Gift en Vorm. In poeder of pillen, p. d. 1—10 grein, 2 maal daags, het extr. *taxi baccatae* 2—4 maal daags van 1—8 grein. K. G. NEUMANN prijst tegen bleekzucht, zoo er nog geene hydrops en febr. hectica aanwezig is, als waar specifcum aan:

N°. 1470. R_p. Pulv. fol. *taxi baccatae*,

Subcarb. ferri aa 3 j,

Secal. cornuti 3 ij,

Pulv. fol. digital. purp. 3 β,

Syr. aurantior. q. s.

ut fiant pil. N. 250.

S. 2 Maal daags 8 pillen met sabinathee.

*TEER, TEERWATER, z. *Pix nigra liquida*.

*†TEGENGIFTWORTEL, z. *Dorstenia contrajerva*.

TENCHINA, z. *Cinchona*.

*TEREBINTHINA et OLEUM TEREBINTHINAE, Terpentijn, Terpentijnolie. (Uit het hout en den bast van verschillende pijnboomsoorten, als *Terebinthina communis* van *Pinus sylvestris* en *Pinus abies*, *Tereb. loricina* s. *veneta* van *Pinus larix* L., *Terebinth. canadensis* s. *Balsamum canadense* van *Pinus* s. *Abies balsamica* en *canadensis*, de *Terebinthina hungarica* s. *Balsamum hungaricum* van *Pinus Pumilo* Walds. en Kit., de *Tereb. carpathica* s. *Balsamum carpathicum* s. *libani* van *Pinus cembra* L., de *Tereb. cypria* van *Pistacea terebinthus*.) Door overhaling der *terebinth. commun. veneta* met water verkrijgt men de ol. *terebinthinae*; het witte harstige overblijfsel vormt de *Terebinthina cocta*, en in het vuur gesmolten het *Colophonium*. De geneeskrachtige werking des terpentijns, nog meer van de ol. *terebinthinae*, berust op de werkzame bestanddeelen (2 aetherische oliën, 5 harsten met pinin- en sylvinzuur en barnsteenzuur). Beide zijn acrisch bal-

samica, zetten den tragen bloedsomloop in de onderbuiksorganen, lever, poortader, nieren en uterus aan, geven de ziekelijke, op atonie berustende, werkzaamheid van het slijmvlies van maag, darmkanaal, longen en pisbereidende werktuigen door krachtige opwekking hunne normale hoedanigheid terug, en werken, volgens vreemde en eigene ondervinding, deriverend van het hoofd bij epilepsia cerebralis, typhus putridus enz. Met goed gevolg heb ik daarom de *Ol. terebinthinae* voorgeschreven: 1. Bij febris typhoso-paralytica, putrida (in Amerika is het een volksgebruik, elken lijder aan gele koorts den mond met ol. terebinthinae te penseelen; zoo hij daarop met de tong likt, houdt men dit voor een goed teeken); in het 2de stadium van typhus abdominalis, in het echt dynamisch tijdperk van febr. puerperalis (hier is, omstreeks den 7—8 dag der ziekte, in elk opzicht aan het calomel de voorkeur te geven, en wel als *Voorschrift* N°. 1472, Most). 2. Tegen galsteen, volgens DURAND (ol. terebinth. rectific. 3 j, aeth. sulph. 3 iij, 'smorgens en 's avonds 40—60 droppels). 3. Tegen hydrops torpidus van oude, ongevoelige lieden. 4. Tegen chronischen catarrhus pectoris en phthisis pituitosa. 5. Tegen onpijnlijke, chronische slijmvliesvloeien der mannelijke en vrouwelijke voortplantingswerktuigen. 6. Tegen melancholie, epilepsia cerebralis van torpide personen; hier in groote doses (z. *Voorschrift* N°. 1473), vooral wanneer er gelijktijdig taenia en leverlijden aanwezig zijn; want ook daartegen is terpentijnolie werkzaam (BOERHAAVE, WILLIS, HERZ, JOHN WILSON).

Uitwendig dient het middel zuiver of in zalven en linimenta tot het verbinden van stinkende, putride, gangraeneuse zweeren, bij wonden van niet-bloedrijke deelen, pezen, peesplaten, ter voorkoming van tetanus, tegen hospitaalversterving, anthrax, pustula maligna, oude vorstbuilen (hier met ammonia liquida). De ol. terebinthinae, met boomwol in den hollen tand gebragt, stilt de tandpijn (PITTSCHAFT), en warm met pluksel in de nares gebragt, het neusbloeden (COPLAND); ook tegen beleedigen onder lijkschouwingen, en tegen verbranding in den eersten graad; is de terpentijnolie zeer werkzaam. Het doet de pijn terstond ophouden (HORNBOCK, KENTISCH).

Praeparaten, Gift, Vorm en Verbinding. De ol. terebinthinae geeft: 1. *Oleum terebinthinae rectificatum*. Deze wordt alleen inwendig gebruikt, p. d. 10, 15—20 droppels, 2—3 maal daags, op suiker of met mucilago; als anthelminthicum geeft men p. d. 3 j—3 iij 's morgens en 's avonds, doch alleen bij torpide personen, daar andere na groote doses moeilijke urinlozing krijgen. Ook krankzinnigen kunnen groote doses verdragen. 2. *Oleum terebinthinae sulphuratum*, *Balsamum sulphuris terebinthinatum* (3 deelen ol. terebinthinae en 1 deel ol. lini sulphur.) is een werkzaam uitwendig middel tot het verbinden van oude jichtachtige, phagadaenische, sphacelleuse zweren. 3. *Sapo terebinthinatus* s. *Balsamum vitae externum* (ol. tereb., sapon. hispanici aa $\mathbb{A}$ j, subcarb. potassae $\mathfrak{Z}$ ij) is een heilzaam uitwendig middel tegen verouderde gezwellen, verhardingen, verlammingen der ledematen door jicht enz. 4. *Unguentum digestivum* s. *terebinthinae* (tereb. venetae $\mathfrak{Z}$ xij, mell. puri $\mathfrak{Z}$ iv, boomolie $\mathfrak{Z}$ iij, aloë $\mathfrak{Z}$ j) dient tot het verbinden van putride, stinkende, slechten etter opleverende, gangraeneuse zweren. 5. *Unguentum basilicum* s. *picis* (cerae flavae, resinae flavae aa $\mathbb{A}$ β , ol. oliv. $\mathbb{A}$ ij, picis solid. $\mathbb{A}$ β . *Pharm. Belg.* p. 211, in andere voorschriften komt hierbij ook terebinth. veneta) dient tegen hetzelfde lijden. Ook in de balsam. Arcaei (z. *Resina elemi*) et Frahmii, in het empl. adhaesivum simplex, stomachicum, en vele anderen meer, is terpentijn bevat. Inwendig geeft men de terebinth. veneta het best in den vorm van electuarium, p. d. van 5—15 grein; de ol. terebinth. het best in emulsio.

*N°. 1471. R_p. Ol. terebinth. rectific. 3 ij— $\mathfrak{Z}$ β ,

Vitell. over. N. ij,

misce terendo, adde:

Aq. menthae crisp. $\mathfrak{Z}$ vij,

Sacchari albi $\mathfrak{Z}$ j,

Gummi arabici 3 β .

M. S. Omgesch. alle 1—2 uren in acute gevallen, in chronische 3—4 maal daags 1—1½ eetl. vol.

(Most, in febr. putrida, puerperalis adynamica, melancholie, taenica, ischias nervosa en epilepsia cerebialis.)

*N°. 1472. R_p. Olei terebinth. 3 j,

Vitelli ovi N. j,

misce terendo et adde sensim.:

Emuls. amygd. dulc. 3 iv,

Syr. cort. aurant. 3 ij,

Subcarbon. sodae gr. iij,

Tinct. cinnamomi gtt. iv.

D. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

(Dit is, volgens CARMICHAEL de doelmatigste vorm. z. *Gazette des Hôpit.* 1837, N. 137.)

*N°. 1473. R_p. Tereb. venetae rectific. 3 β,

Rob dauci,

Rob. juniperi aa 3 jβ.

M. f. electuarium.

S. 4 Maal daags 1—2 theel. vol).

(Most, tegen 10—4 dagen oude gonorrhoea.)

Het *Linimentum diureticum Kieseri* bestaat uit 3 β ol. terebinth., vitell. ovi N. j, en aq. menth. pip. 3 vj; het wordt in de blaas-, nieren- en liesstreek ingewreven. Werkzamer is mijn *Linimentum diureticum*, bestaande uit: ol. terebinthinae, ammon. liquid. aa 3 j, tinct. cantharid. 3 jβ. — Tegen obstructio alvi pertinax en ileus non inflammatorius prijst WILLIAMS 3 j ol. terebinthinae met 2 vitell. ovar. en 2 ℥ ha- verslijm voor 4 lavementen aan. Zeer opmerkenswaardig zijn de proeven van GIBBON, om met lavementen, bestaande uit 3 jβ—3 ij ol. terebinth., ol. olivar., mucil. gummi arab. aa 3 β, tatanus te genezen, hetgeen hem bij zeer hevige lijders, bij welke hij 3 maal daags een zoodanig lavement liet aanwenden, goed gelukte.

*TEREBINTHINA CANADENSIS (*Carpathica, cocta, communis, Cypria, Hungarica, laricina, Veneta*), z. *Terebinthina*.

†*TERINGWORTEL, z. *Actaea racemosa*.

*TERPENTIJN, OLIE, z. *Terebinthina*.

*TERRA ALUMINIS, BOLARIS, z. *Alumina pura*.

*TERRA FOLIATA TARTARI, z. *Acetas potassae*.

*TERRA FOLIATA TARTARI CRYSTALLISABILIS, z. *Acetas sodae*.

TERRA CALCAREA, z. *Subcarbonas calcis*.

TERRA JAPONICA, z. *Catechu*.

†TERRA MERITA, z. *Curcuma longa*.

††TERRA PONDEROSA SALITA, z. *Murias barytae*.

TERRA SIGILLATA ALBA, z. *Bolus armena*.

†TESTAE OSTREARUM, z. *Subcarbonas calcis*.

TETRANTHERA PECHURIM L. (Cl. IX, Ord 1, Enneandria Monogynia, Ord. nat. *Laurineae*), Pechurimvierhelm. De Pechurimboonen (*Fabae Pechurim*) komen volgens de *Pharm. Belg.* van deze plant, volgens SPRENGEL en HUMBOLDT van *Laurus pechurim* of *Ocotea pechurim*, volgens MARTIUS van *Ocotea Pechury major et minor*. Het middel heeft veel overeenkomst met nux moschata, doch werkt niet zoo vlugtig prikkelend, daarentegen meer tonisch adstringerend. BÆCK en DARELL prijzen het tegen habituele diarrhoea, VOIGTEL tegen diarrhoea in typhouse koortsen (z. Voorschrift N°. 1475), KOPP tegen verouderde leucorrhoea (z. Voorschrift N°. 1474) aan.

Gift en Vorm. Het best in poedervorm, 5—4 maal daags p. d. $\varnothing$ β — $\varnothing$ j. Ook in afgietsel ($\frac{2}{3}$ β op $\frac{2}{3}$ vj col.) heeft men hetzelfde voorgeschreven, en in morsuli.

N°. 1474. R_p. Fabar. pechurim $\varnothing$ j—3 β ,

Flor. lamii albi 3 j β .

M. c. c. dent. dos. tal. N. xxiv.

S. 5 Maal daags ééne dosis met 1 kopje kokend water te trekken en in te nemen.

N°. 1475. R_p. Fabar. pechurim gr. xv,

Eleosacchar. cinnam. $\varnothing$ β .

M. f. pulv. dent. dos. tal. vj in charta cerat.

S. Alle 5 uren 1 poeder.

*TEUCRIUM MARUM (Cl. XIV, Ord. 1, Didynamia

Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Syrische Gamander.

Het kruid van deze plant (*Herba mari veri*) is wegens zijne aetherische en bittere bestanddeelen even werkzaam, als chenopod. ambrosioides, en daarom ten onrechte door vele artsen als in onbruik geraakt beschouwd. Tegen asthma spasticum, angina pectoris, tegen hysterische toevallen is een aftreksel van hetzelfde (in verbinding met valeriana, galeopsis) zeer werkzaam. MAYER en KLEEMAN wendden het pulv. mari veri als snuifpoeder met het beste gevolg aan tegen neuspolypen. Ook bevat het *Pulvis sternutatorius ordinarius* herb. mari veri. Voor hysterischen dient het volgende:

*N°. 1476. R_p. Herb. mari veri,
 Herb. chenopod. ambros.
 Fol. aurantiorum $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ j,
 Fol. sennae,
 Rad. angelicae,
 Rad. calami $\overline{aa}$ $\frac{3}{4}$ β ,
 Sem. coriandri $\frac{3}{4}$ ij.
 M. c. c. S. Thee voor 7 dagen (Mostr).

TEUCRIUM SCORDIUM L. (Cl. XIV, Ord. 4, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Water-knoflook. Het kruid (*Herba scordii*) was bij oudere geneeskundigen als antisepticum en diaphoreticum bekend. Tegenwoordig bezigt men het alleen uitwendig, even als salvia.

*†THALICTRUM FLAVUM (Cl. XIII, Ord. 6, Polyandria Polygynia, Ord. nat. *Ranunculaceae*). De versehe wortel van deze plant wordt fijn gesneden, gedurende 12 uren op eene warme plaats met water getrokken, tot dat het laatste geel gekleurd wordt ($\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ x). Deze hoeveelheid wordt dagelijks gebruikt en wordt tegen geelzucht als volksmiddel in Slavonië hoog geschat (z. WEITENWEBER's *Beiträge z. Med. u. Chirurg.* 1841, Mei en Junij).

THEA SINENSIS Rich. Van deze tot de natuurlijke familie der *Theaceae* behorende plant bezitten de bladeren (*Folia theae*), vooral de groene, opwekkende eigenschappen, en als

warm aftreksel ook diuretische, diaphoretische. Zij worden echter alleen als diaetetisch middel gebezigd.

THEBAÏNUM, z. *Opium*.

THEOBROMA CACAO LINN. (Cl. XVIII, Ord. 1, Polyadelphia Pentandria, volgens SACHS en DULK, l. c. I, p. 629, daarentegen volgens SOBERNHEIM, l. c. p. 427, Monadelphia Decandria, volgens LINK, l. c. 569 Polyadelphia Decandria, Ord. nat. *Malvaceae* Juss., *Buettneriaceae* R.Br.). De Cacao-boonen (*Semina s. Nuces s. Nuclei cacao*) werken krachtig voedend, demulcerend, doch veroorzaken eenigzins constipatie; zij dienen als nutriens voor zwakke kinderen, vrouwen, hectische, reconvalescerende en alle door profluviën (bloed-, melk-, slijmvloed, uitgebreide suppuration enz.) zeer vermagerde en verzwakte personen. Het meest wendt men de cacao-boonen als chocolade (*Cacao tabulata*) aan, als *Chocolata medica* (met kaneel, vanille, cardamom), gersten-, arrowroot-, mos- en kina-chocolade. De laatste soorten worden zonder specerijen bereid, en dienen daarom bij phthisici, waar orgasmus aanwezig is. Uitwendig bezigt men de vette olie (*Oleum cacao*, *Butyrum cacao*) in verzachtende zalven, tegen ontvelingen, in oogzalven, b.v. in het ung. ophthalmicum Richteri, Ph. Hannov. enz.

De Mos-chocolade (*Pasta cacao cum Lichene Islandico*) wordt op de volgende wijze bereid: $\frac{3}{4}$ ℥ lich. Island. worden met 2 ℥ heet water getrokken, en om de bitterstof weg te nemen 3 ij gezuiverde potasch bijgevoegd. Na 3 uren wordt de vloeistof afgegoten, het overblijvende met koud water afgewaschen, gedroogd en tot poeder gebragt. Bij 5 oncen van dit poeder komen $\frac{3}{4}$ ℥ tot poeder gebragte cacao-boonen en $\frac{3}{4}$ ℥ suiker. Tegen hoest geeft LINCKE het volgend mengsel (z. l. c. p. 307):

*N°. 1477. R_p. Butyri cacao,

Syr. pap. rhoeados,

Aq. flor. aurantior.,

Ol. amygdal. dulc. aa $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Alle 1—2 uren 1 theel. vol.

De *Chocolata alba Pierquini* bestaat uit:

- N°. 1478. R_p. Pastae cacaotin. $\mathfrak{Z}$ iv,
 Rad. salep subtil. pulv. $\mathfrak{Z}$ vj,
 Aq. communis $\mathfrak{Z}$ viij,
 coq. leni igne p. $\frac{1}{2}$ hor. et adde:
 Sacchari albi $\mathfrak{Z}$ iv,
 Farinae s. q.
 fiant tabellae pond. $\mathfrak{Z}$ β , quae siccentur.

De *Cremor pectoralis Tronchini* is:

- N°. 1479. R_p. Butyri cacao $\mathfrak{Z}$ ij,
 Sacchari albi $\mathfrak{Z}$ β ,
 Syr. bals. tolutani,
 Syr. capill. veneris aa $\mathfrak{Z}$ j.
 M. S. Alle uren 4 eetl. vol.

De *Chocolata ex Arrowroot* wordt aldus bereid:

- N°. 1480. R_p. Pastae chocolatae $\mathfrak{E}$ v,
 Arrowroot pulv. $\mathfrak{Z}$ v,
 masce in mortario ferreo calefacto et l. a. et
 tabulas redige.

De *Chocolata querneae*, volgens MEYERHOFER, op de volgende wijze:

- N°. 1481. R_p. Gland. querc. tostar. $\mathfrak{E}$ j,
 Cacao de Martinique tost. $\mathfrak{Z}$ ix,
 Sacchari albi $\mathfrak{Z}$ viij.

Deze massa wordt op een zacht vuur verwarmd en vervolgens tot plaatjes gevormd. Het is een zeer goed middel voor atrophische, scrophuleuse en rachitische kinderen. De kina-chocolade (tegen intermittens en als roborans bij reconvalescenten) bestaat uit:

N°. 1482. R_p. Pulv. nucleor. cacao leviter tost. $\frac{7}{3}$ x,
 Pulv. cort. peruv. regii $\frac{3}{3}$ iij,
 Sacchari albi $\frac{7}{3}$ viij,
 Bals. peruviani 3 j.
 M. f. l. a. chocolat. in tabul. redig.

Tegen maagzuur prijst CHAUSSIER aan:

N°. 1483. R_p. Magnes. ustae $\frac{3}{3}$ j,
 Pastae fabar. cacao $\frac{3}{3}$ ij,
 Sacchari albi $\frac{3}{3}$ v.
 f. cum muc. gummi tragacant. mors. pond.
 gr. xxiv.
 S. 2—5 Maal daags één.

SUNDELIN's purgeerpillen, welke zeer zacht werken en zelfs door prikkelbare personen worden verdragen, zijn deze:

N°. 1484. R_p. Ol. cacao 3 j,
 Pulv. rad. salep. $\frac{3}{3}$ j,
 Ol. crotonis gtt. vj,
 Ol. anisi aeth. gtt. xx,
 Pulv. rad. althaeae s. q.
 ut fiant l. a. pil. N. lx, obduc. fol. argenti.
 S. 3, 4—6 pillen in eens in te nemen.

Een goed middel tegen ontvelde lippen, borsttepels enz. is de volgende zalf:

N°. 1485. R_p. Butyri cacao,
 Cerae albae $\overline{aa}$ 3 j,
 Ol. amygdal. dulc. 3 ij.
 M. exact. f. unguent.

Een ander voorschrift geeft LINCKE (l. c. I, 309):

N°. 1486. R_p. Cerae albae 3 j,
 Ol. amygdal. dulc. 3 iij,
 Butyri cacao 3 j β ,
 Alcan-nae contus. 3 j.

Macera p. $\frac{1}{4}$ hor., cola, exprime et, si massa
concreescere coeperit adde:

Ol. bergamottae 3 β .

†THERIACA ANDROMACHI, z. *Opium*.

THRIDACEUM, z. *Lactuca virosa*.

*†THUJA OCCIDENTALIS (Cl. XXI, Ord. 8, Monoecia Monadelphica, Ord. nat. *Coniferae*), Gemeene levensboom. De bladen van dezen boom (*Folia thujae occidentalis*) bevatten eene groengele, onaangenaam riekende, scherp en kamferachtig smakende aetherische olie (*Ol. thujae occid. aether.*), welke BONASTRE als eleosaccharum p. d. 1—5 droppels werkzaam tegen wormen vond. Het *Succus recens expressus* prijst HANNEMANN uitwendig aan tot het aanstippen van wratten; anderen bezigen daartoe de tinctuur (KÖHLER, LEO, WARNATZ, z. CASPER'S *Wochenschrift* 1854, N°. 18, HUFELAND'S *Journ.* 1855, April, SCHMIDT'S *Jahrb.* Bd. 21, s. 277). Daarentegen vond FRICKE (t. z. p. Bd. IV, s. 44), die intusschen eene zeer geconcentreerde tinctuur aanwendde, haar te scherp, en WARNATZ merkte op, dat alleen condylomata lata, doch niet de acuminata daarmede konden worden verdreven. De laatste verdwijnen evenwel spoedig na aanwending van het liq. nitrat. hydrargyri. Van 14 lijders met breede wratten werden 11 alleen met tinct. thujae genezen, en wel 4 alleen door het inwendig gebruik (2—5 maal 6—16 droppels); 7 zoowel door het in- als uitwendig gebruik. Tot de bereiding van de tinctuur bezigt men $\frac{2}{3}$ j versch gekneusde bladen, die men met $\frac{3}{4}$ vj spir. vini eenige dagen warm trekt (z. RIECKE, l. c. p. 618; *Codex medic. Hamb.* 1855, p. 215; DIERBACH, l. c. Edit. I, p. 201).

THUS, z. *Resina olibanum*.

THYMUS SERPILLUM L. (Cl. XIV, Ord. 1, Didynamia Gymnospermia, Ord. nat. *Labiatae*), Veldtijn. Het kruid van deze plant (*Herba serpilli*) wordt even als de lavendula gebezigd, waarmede het nagenoeg overeenkomt, even alsook het praeparaat, de *Spir. serpilli*.

†*TILIA EUROPAEA L. (Cl. XIII, Ord. 1, Polyandria Mo-

nogynia, Ord. nat. *Tiliaceae*), Gemeene linde. De lindebloemen (*Flores tiliae*) zijn, als thee, een aangenaam, zacht op zweet en urin werkend middel, dat in lateren tijd ten onregte nagenoeg in vergetelheid is geraakt, doch als huismiddel in zeer vele gevallen (bij verkoeling, hoest enz.) boven de kamillenthee de voorkeur verdient. Het *Aqua flor. tiliae destillata* wordt spoedig krachteloos, door het verlies van aetherische olie. Zoo men een geheel onzijdig middel behoeft, geeft men niets beter dan lindebloementhee (NEUMANN, l. c. p. 170).

*†TIN (ZOUTZUUR), z. *Murias stanni*.

TINCTURA ABSINTHII, z. *Artemisia absinthium*.

*TINCTURA ACETATIS FERRI, z. *Acetas ferri*.

*TINCTURA ACIDA AROMATICA, z. *Acidum sulphuricum*.

*TINCTURA ACONITI, z. *Aconitum*.

*TINCTURA AETHEREA ALCOOLICA DE MURIATE FERRI, z. *Murias ferri*.

†*TINCTURA AGARICA ALBI, z. *Boletus ignarius*.

††TINCTURA AGARICI MUSCARI, -SCHNEIDERI, z. *Agaricus muscarius*.

*TINCTURA ALEXIPHARMACA HUXHAMI, z. *Cinchona*.

*TINCTURA ALOËS, z. *Aloë*.

†TINCTURA ALOËS CUM MYRRHA s. COMPOSITA, z. *Elixir proprietatis Helmontii*.

*TINCTURA AMARA, z. *Gentiana lutea*.

*TINCTURA AMBRAE, z. *Ambra grisea*.

TINCTURA ANTARTHRITICA GRAEFII, z. *Guajacum officinale*.

*TINCTURA ANTARTHRITICA GRIFFII, z. *Potassa caustica*.

TINCTURA ANTI-HECTICA GRIFFITHII, z. *Sulphas ferri*.

†*TINCTURA ANTI-MIASMATICA KÖCHLINI, z. *Subacetas cupri*.

TINCTURA ANTIMONII ACRIS, z. *Potassa caustica*.

*TINCTURA ANTIMONII JACOBI, z. *Sapo stibiatus*.

TINCTURA ANTIMONII THEDENII, z. *Potassa caustica*.

*TINCTURA ANTIODONTALGICA, z. *Cantharides*.

*TINCTURA ANTISCROPHULOSA TODII, z. *Rheum palmatum*.

*TINCTURA ARNICAE, z. *Arnica montana*.

*TINCTURA AROMATICA Ph. BORUSS., z. *Eugenia caryophyllata*.

*TINCTURA AROMATICO-ACIDA, z. *Acidum sulphuricum*.

*TINCTURA ASAE FOETIDAE, z. *Gummi-resina asa foetida*.

*TINCTURA AURANTII (CORTICUM ET POMORUM), z. *Citrus aurantium*.

*TINCTURA AUREA (NERVINA, TONICA) LAMOTTI ET BESTUSCHEFFII, z. *Murias ferri*.

*TINCTURA BELLADONNAE, z. *Atropa belladonna*.

*TINCTURA BENZOATIS AMMONIAE COMPOSITA, z. *Opium*.

*TINCTURA BENZOËS SIMPLEX ET COMPOSITA, z. *Resina benzoë*.

*TINCTURA CALAMI AROMATICI SIMPLEX ET COMPOSITA, z. *Acorus calamus*.

*TINCTURA CAMPHORAE, z. *Camphora*.

*TINCTURA CANTHARIDUM (SIMPLEX, AETHEREA, BRUGNATELLI, ACETICO-ALCOHOLICA YOUNGII), z. *Cantharides*.

TINCTURA CAPSICI ANNUI, z. *Capsicum annuum*.

*TINCTURA CARMINATIVA. Deze bevat zedoaria, galanga, kalmus, roomsche kamillen, anijs, komijn, kruidnagelen, foelie, oranjeschillen, alcóhol en pepermentwater. Zij is p. d. 25—50 droppels een goed middel tegen flatulentie en dyspepsie, vooral bij hysterischen en hypochondristen, en vervangt de vroeger zoo zamengestelde *Tinctura carminativa Wedelii*.

*TINCTURA CARYOPHYLLORUM, z. *Eugenia caryophyllata*.

*TINCTURA CASCARILLAE, z. *Croton eluteria*.

TINCTURA CASSIAE CINNAMOMI, z. *Laurus cassia*.

*TINCTURA CASTOREI, z. *Castoreum*.

*TINCTURA CATALPAE, z. *Bignonia catalpa*.

*TINCTURA CATECHU, z. *Catechu*.

*TINCTURA CHENOPODII AMBROSIOIDES, z. *Chenopodium ambrosioides*.

508 TINCTURA CHINAE SIMPLEX—TINCTURA FERRI.

*TINCTURA CHINAE SIMPLEX ET COMPOSITA, z. *Cinchona*.

*TINCTURA CHINOÏDINI, z. t. z. p.

*TINCTURA CHLORURETI FERRI, z. *Chloruretum ferri*.

TINCTURA CINCHONINI SULPHURICI, z. *Cinchona*.

*TINCTURA CINNAMOMI, z. *Laurus cinnamomum*.

†TINCTURA COCCIONELLAE, z. *Coccionella septem punctata*.

†TINCTURA COCHLEARIAE, z. *Cochlearia officinalis*.

††TINCTURA COLCHICI, z. *Colchicum autumnale*.

*TINCTURA COLOCYNTHIDIS, z. *Cucumis colocynthis*.

*TINCTURA COLUMBO, z. *Menispermum palmatum*.

*TINCTURA COMPOSITA HUXHAMI ET WHYTI, z. *Cinchona*.

*TINCTURA CORTICUM AURANTIORUM, z. *Citrus aurantium*.

*TINCTURA CORTICIS PERUVIANI FUSCI ET RUBRI, z. *Cinchona*.

*TINCTURA CORTICIS RAD. BIGNONIAE CATALPAE, z. *Bignonia catalpa*.

*TINCTURA CROCI, z. *Crocus sativus*.

*TINCTURA DE BUCCU, z. *Diosma crenata*.

†*TINCTURA DICTAMNI ALBI Ph. EDINB., z. *Dictamnus albus*.

*TINCTURA DIGITALIS AETHEREA, SIMPLEX, z. *Digitalis purpurea*.

*TINCTURA DIOSMAE CRENATAE, z. *Diosma crenata*.

††TINCTURA EUPHORBII, z. *Gummi-resina euphorbium*.

*TINCTURA FERRI ACETICI AETHEREA, z. *Acetas ferri*.

*TINCTURA FERRI CYDONIATA, *Ferrum cydoniatum liquidum*, *Tinctura martis cydoniata*, Kweezuur ijzer, IJzertinctuur met kweesap. Zoowel in deze tinctuur als in het *Extractum ferri cydoniati* is het kweezuur ijzer bevat. Van het laatste geeft men p. d. 5—10 grein, van de tinctuur 50—60 droppels. Zij werken minder adstringerend en doen de afscheidingen niet zoo verminderen als de sterkere ijzorzouten, en zijn daarom in die gevallen geschikt, waar deze

laatste wegens maagzwakte nog niet verdragen worden, derhalve bij zwakke personen, verzwakt door atonische bloedvloeijingen, door buitensporigen bijslaap, tegen atonische metrorrhagie, bij wormziekte van kinderen.

*TINCTURA FERRI HYDROÏODICI PIERQUINI, z. *Joduretum ferri*.

*TINCTURA FERRI MURIATICI OXYDULATA, z. *Chloruretum ferri*.

*TINCTURA FERRI MURIATICI OXYDATA, z. *Murias ferri*.

TINCTURA FERRI POMATA, *Ferrum pomatum liquidum*, Appelzuur ijzer. Dit is een aangenaam, ligt assimileerbaar, met de Tinctura ferri cydoniata zeer overeenkomstig middel. Men heeft ook een *Extractum ferri pomati*, *Ferrum pomatum semiliquidum*.

Aanwending, Gift en Vorm even als de tinctura en extractum ferri cydoniati.

BERENDS prijst na wormziekte aan:

Nº. 1487. R_p. Extr. nuc. jugland. 3 ij,
Tinct. ferri pomat. 3 iij,
Aq. menthae crispae 3 ij,
Sacchari albi 3 iij.
M. S. 3 Maal daags 1 theel. vol.

WENDT geeft in dezelfde ziekte, tegen leucorrhoea van kinderen en blennorrhoea ventriculi:

Nº. 1488. R_p. Tinct. ferri pomat.
Tinct. aromat. aa 3 β,
M. S. 3 Maal daags 50 droppels.

TINCTURA FERRI TARTARISATA, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*TINCTURA FLORUM ARNICAЕ, z. *Arnica montana*.

†*TINCTURA FORMICARUM. z. *Acidum formicarum*.

TINCTURA FULIGINIS ANTI-HYSTERICA HARTMANNI, *Clauderii*, *foetida*, z. *Fuligo splendens*.

*TINCTURA GALANGAE, z. *Alpinia galanga*.

*TINCTURA GALBANI, SIMPLEX ET COMPOSITA, z. *Gummiresina galbanum*.

*TINCTURA GENTIANAE, -GENTIANINI, z. *Gentiana lutea*.

*†TINCTURA GEOFFROYAE SURINAMENSIS, z. *Geoffroya Surinamensis*.

*TINCTURA GRATIOLOE, z. *Gratiola officinalis*.

*TINCTURA GUAJACI AMMONIATA, simplex, volatilis, z. *Guajacum officinale*.

*TINCTURA GUMMI GUTTI KALINA, z. *Gummi gutti*.

††TINCTURA HELLEBORI ALBI, z. *Veratrum album*.

*TINCTURA HELLEBORI NIGRI, z. *Helleborus niger*.

TINCTURA HUMULI, z. *Humulus lupulus*.

*TINCTURA HYOSCYAMI, z. *Hyoscyamus niger*.

*TINCTURA JALAPAE, z. *Ipomoea jalapa*.

*TINCTURA JODII, z. *Jodium*.

TINCTURA JODURETI FERRI PIERQUINI, z. *Joduretum ferri*.

*TINCTURA IPECACUANHAE, z. *Cephaëlis ipecacuanha*.

TINCTURA KALINA, z. *Potassa caustica*.

TINCTURA KINO, z. *Gummi kino*.

*TINCTURA LIGNI GUAJACI, z. *Guajacum officinale*.

†TINCTURA LIGNORUM, is eene oude samenstelling uit turion. pini, guajac, jeneverhout, sassafras enz., die als haemato-catharticum werd gebezigd, en wel voornamelijk tegen verouderde jicht, habitueel rheumatismus, scorbut, chronische blennorrhoea pulmonum, en als bijkuur tegen secundaire en tertiaire syphilis. In plaats van dit middel bedient men zich tegenwoordig van de *Tinctura pini composita*. Deze bestaat uit: turion. pini $\frac{3}{4}$ iij, ligni guajaci $\frac{3}{4}$ ij, sassafras, baccae juniperi $\frac{3}{4}$ j, welke met $\frac{3}{4}$ iij spir. vini gedurende 24 uren getrokken en daarna uitgeperst worden. De gift is 5 maal daags 1—2 theel. vol met wijn. Tegen verouderde jicht en syphilis secundaria is als voorjaarskuur ook zeer werkzaam het afkooksel van de verse turiones pini, 4 weken lang gebruikt (z. *Pinus sylvestris*).

*TINCTURA LOBELIAE INFLATAE, z. *Lobelia inflata*.

*TINCTURA MACIDIS, z. *Myristica moschata*.

*TINCTURA MARTIS ADSTRINGENS s. ZWELFERI. Dit is eene alcoholische oplossing van acetas ferri, verkregen door zamenwrijven van sulphas ferri en acetas potassae; de gift is 30—40 droppels. Het middel is door de *Tinctura ferri acetici aetherea*, dat een uitstekend werkend middel is, in onbruik geraakt (z. *Acetas ferri*).

TINCTURA MARTIS APERIENS, APERITIVA GLAUBERI, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*TINCTURA MARTIS AUREA, z. *Murias ferri*.

*TINCTURA MARTIS CYDONIATA, z. *Tinctura ferri cydoniata*.

*TINCTURA MARTIS HELLEBORATA, z. *Helleborus niger*.

*TINCTURA MARTIS KLAPROTHI, z. *Acetas ferri*.

TINCTURA MARTIS POMATA, z. *Tinctura ferri pomata*.

*TINCTURA MARTIS SALITA, z. *Murias ferri*.

TINCTURA MARTIS TARTARISATA, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

†TINCTURA MARTIS ZWELFERI, z. *Tinctura martis adstringens*.

*TINCTURA MELAMPODII, z. *Helleborus niger*.

*TINCTURA MOSCHI, z. *Moschus*.

*TINCTURA MOSCHI CUM AMBRA, z. *Ambra grisea*.

*TINCTURA MURIATIS FERRI OXYDULATI, z. *Chloruretum ferri*.

*TINCTURA MYRRHAE, z. *Gummi-resina myrrha*.

*TINCTURA NERVINA BESTUSCHEFFI, z. *Murias ferri*.

*TINCTURA NERVINA KLAPROTHII, z. *Acetas ferri*.

*TINCTURA NERVINA TONICA LAMOTII, z. *Murias ferri*.

*TINCTURA NUCIS VOMICAE, AQUOSA, SPIRITUOSA, BUCHNERI, z. *Strychnos nux vomica*.

*TINCTURA OPII AROMATICA, BENZOÏCA, CROCATA, SIMPLEX, THEBAICA, z. *Opium*.

TINCTURA PIMENTAE, z. *Myrtus pimenta*.

*TINCTURA PIMPINELLAE, z. *Pimpinella saxifraga*.

TINCTURA PINI COMPOSITA, z. *Pinus sylvestris*.

*TINCTURA POMORUM AURANTIORUM IMMATURORUM, z. *Citrus aurantium*.

*TINCTURA PYRETHRI, z. *Anthemis pyrethrum*.

*TINCTURA QUASSIAE, z. *Quassia amara*.

*TINCTURA RADICIS JALAPAE, z. *Ipomoea jalapa*.

*TINCTURA RADICIS IPECACUANHAE, z. *Cephaëlis ipecacuanha*.

*TINCTURA RATANHIAE, z. *Krameria triandria*.

*TINCTURA REGIA Ph. PARISIENSIS, z. *Ambra grisea*.

*TINCTURA RESINAE GUAJACI AMMONIATA, SIMPLEX, VOLATILIS, z. *Guajacum officinale*.

*TINCTURA RESINAE JALAPAE, z. *Ipomoea jalapa*.

*TINCTURA RHEI AQUOSA, DARELII, VINOSA, z. *Rheum palmatum*.

*TINCTURA RHOIS TOXICODENDRI, z. *Rhus toxicodendron*.

*TINCTURA ROSARUM ACIDULA, z. *Acidum sulphuricum* en *Rosa centifolia* et *Gallica*.

TINCTURA SALIS TARTARI, z. *Potassa caustica*.

*TINCTURA SCILLAE, z. *Scilla maritima*.

TINCTURA SEDATIVA MAGENDIE, z. *Acetas morphii*.

††TINCTURA SEMINUM COLCHICI, z. *Colchicum autumnale*.

††TINCTURA SEMINUM STRAMONII, z. *Datura stramonium*.

TINCTURA SENNAE, z. *Cassia senna*.

*TINCTURA SERPENTARIAE, z. *Aristolochia serpentaria*.

*†TINCTURA SPILANTHI OLERACEI COMPOSITA, Paratinctuur. Het onder den naam *Paraguay-Roux* in Frankrijk als geheim middel tegen tandpijn verkochte specifiekum, dat, volgens HUFELAND (z. zijn *Journal* 1855, Jan. S. 122), oogenblikkelijk, wanneer men het tandvleesch of den tand er mede bestrijkt, de pijn stilt, heeft als hoofdbestanddeel de bloemen von *Spilanthus oleraceus* L (Cl. XIX, ord. Syngenesia aequalis, Ord. nat. *Compositae*), eene in Italië en Zuid-Amerika groeiende, scherpe plant, welke ook tegen scorbut wordt aangeprezen. Volgens geloofwaardige opgaven is dit arcanum op de volgende wijze zamengesteld:

N°. 1489. R_p. Flor. spilanthi oleracei,
 Rad. pyrethri,
 Fol. et florum inulae bifrontis aa $\frac{3}{4}$ j,
 Spir. vini (35° Baumé) $\frac{3}{4}$ viij.
 Macera p. 15 dies; exprime et filtra.

Men neemt, bij de aanwending van dit voor de tanden en het tandvleesch geheel en al onschadelijk middel, vermeerderde warmte in den tand en een brandend gevoel, wanneer het de lippen of tong aanraakt, waar, en de pijn houdt voor altijd of slechts tijdelijk op. Zoo zij terugkeert, wendt men het middel op nieuw aan. Zoo eene geheele reeks van tanden pijn veroorzaakt, strijkt men het tandvleesch der lijdende zijde door middel van een met dit middel bevochtigd penseel aan, en houdt men 15—20 droppels, met 1 eetl. vol water gemengd, eenigen tijd in den mond. Zoo de tand hol is, brengt men er een met dit middel bevochtigd watje in. De eenvoudige *Spiritus spilanthi oleracei* (1 deel kruid met 1 deel alcohol van 52°, 2—5 dagen getrokken, en daarvan 1 deel overgehaald) dient met water vermengd tot versterking van het tandvleesch en tegen scorbut. (Z. DIERBACH, l. c. Edit. 1 p. 48; *Journ. de Chimie Médic.* Mei 1825; p. 261, GEIGER'S *Handb. der Pharmacie*, Bd. 2, p. 760, 2te Aufl.; RIECKE l. c. p. 619.)

*TINCTURA SQUILLAE, z. *Scilla maritima*.

TINCTURA STOMACHICA LENTINI, z. *Acorus calamus*.

*TINCTURA STRAMONII, z. *Datura stramonium*.

TINCTURA SUCCINI, z. *Succinum*.

TINCTURA TARTRATIS POTASSAE FERRICI, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*TINCTURA THEBAICA, z. *Opium*.

†TINCTURA THUJAE OCCIDENTALIS, z. *Thuja occidentalis*.

TINCTURA TOLUTANI, z. *Balsamum tolutanum*.

*TINCTURA TONICO-NERVINA BESTUSCHEFFII, z. *Murias ferri*.

†TINCTURA TORMENTILLAE, z. *Tormentilla erecta*.

*TINCTURA TOXICODENDRI, z. *Rhus toxicodendrum*.

*TINCTURA VALERIANAE AETHEREA, AMMONIATA, SIMPLEX, VOLATILIS, z. *Valeriana officinalis*.

*TINCTURA VANILLAE, z. *Vanilla aromatica*.

††TINCTURA VERATRI ALBI, z. *Veratrum album*.

TINVIJLSEL, z. *Stannum limatum*.

TOLUBALSEM, z. *Balsamum tolutanum*.

*TORKRUID, z. *Oenanthe phellandrium*.

†TORMENTILLA ERECTA, *Potentilla tormentilla*, Schrank (Cl. XII, Ord. 11, Icosandria Polygynia, Ord. nat. *Rosaceae*), Opstaand zevenblad. De wortel (*Radix tormentillae*) is een zuiver adstringens, en werd vroeger in al die gevallen als decoct (℥ j met ℞ j water tot ℥ vj col. eetlep. wijze), extract. of tinctuur gegeven, waar wij tegenwoordig ratanhia, catechu enz. voorschrijven (z. *Krameria triandria*); uitwendig bezigt men het afkooksel in alle gevallen, waar de eikenbast nuttig is (z. *Quercus robur*).

*TRIFOLIUM AQUATICUM s. FIBRINUM, z. *Menyanthes trifoliata*.

TRIFOLIUM OFFICINALE, *Melilotus officinalis* Willd. (Cl. XVII, Ord. 10, Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae*) Meliloten-klaver. De oudere artsen prezen het kruid en de bloemen (*Herba et Flores meliloti citrini*) tegen kolijk, strangurie, dysurie, lithiasis aan; tegenwoordig wordt het poeder slechts in het emplastrum meliloti gebezigd.

†*TRIGONELLA FOENUM GRAECUM L. (Cl. XVII, Ord. 4, Diadelphia Decandria, Ord. nat. *Leguminosae* Trib., *Lotae* Decand. prodr.), Geneeskrachtige hoornklaver, Fenegriek. Het zaad (*Semen foeni graeci*) dezer plant riekt niet, zoo als DULK (l. c. Bd. 2^a S. 576) zegt, eigendommelijk onaangenaam, maar daarentegen zeer aangenaam aromatisch, met de melilote overeenkomstig; bij catarrhus en hoest voelt men verligting, na hetzelfde als riekmiddel te hebben gebezigd. De veeartsen bezigen hetzelfde veelvuldig tegen de voorjaars-verkoudheid van paarden, in verbinding met laurierbeziën, gentiana, enz.; het is door de in hetzelfde bevatte aetherische olie een goed expectorans en nutriens (de bewoners van N. W. Afrika

bezigen het om hunne vrouwen vet te maken), dat ik met goed gevolg, even als de watervenkcl (z. *Oenanthe phellandrium*), tegen uittering en longlijden heb toegediend. Ook NEUMANN (l. c. p. 252) prijst hier het focnum graecum aan, en betreurt het, dat dit middel in onbruik is geraakt.

Dosis en Vorm. Men geeft het tot poeder gebragt zaad p. d. van $\varnothing$ j—5 j, 4—6 maal daags, in den vorm van poeder of electuarium. Uitwendig, als resolvens in zakjes en als maturans in pappen, is het door oudere artsen aangeprezen (z. SPIELMANN l. c. I, 107).

*N°. 1490. R_p. Sem. foeni graeci $\frac{3}{4}$ j,
 Sacchari lactis $\frac{3}{4}$ β.
 M. f. pulv. det. ad scat.
 S. 3—6 Maal daags een theel. vol.

*N°. 1491. R_p. Pulv. sem. foeni graeci $\frac{7}{8}$ jβ,
 Mell. despumati q. s.
 ut fiat electuarium.
 D. S. 4—6 Maal daags 1—2 theel. vol.

(Beide als expectorans en nutriens bij phthisis pulm. pituitosa, en in het 1ste en 2de tijdperk van phth. tubercul. Most.)

*TRISULPHURETUM KALII CUM SULPHATE KALICO IM-
 MIXTO CARBONATE KALICO is zwavellever, z. *Sulphuretum potassae*.

*TROCHISCI ABSORBENTES CHEVALLIERI, z. *Subcarbonas magnesia* en *Vanilla aromatica*.

TROCHISCI ALIHANDAL, z. *Cucumis colocynthis* en *Purgantia*.

*TROCHISCI ANTHELMINTHICI SCHMIDTII. Deze zijn zeer werkzaam, en bestaan uit sem. santonici, herb. tanaceti $\overline{aa}$ 3 ij, aethiop. miner., rad. jalapae $\overline{aa}$ 3 jβ, cinnam. 3 j, sacchari albi in aq. rosar. soluti et ad consist. tabul. cocti $\frac{3}{4}$ iijβ, waarvan morsuli van 3 j—3 ij worden vervaardigd; 2—3 maal daags wordt er één ingenomen.

TROCHISCI ANTIMONIALES FLEISCHII tegen scrophulo-

516 TROCH. ANTIM. FLEISCHII—UNG. ACET. PLUMBI.

sis, huiduitslagen enz. bestaan uit antimon. crudi $\overline{3}$ β , eleo-sacch. citri $\overline{3}$ j, pulv. flor. cassiae $\overline{3}$ β , mucil. gummi tragacanthae q. s. tot vorming van 48 trochisci. 2—3 Maal daags wordt er één ingenomen.

TROCHISCI ANTISCROPHULOSI. Spongiae tost. et chocolat. aa $\overline{3}$ j worden met tragacanth-slijm tot trochisci van 10 grein bereid, waarvan er 3 maal daags 1 wordt gebruikt.

*TROCHISCI BECHICI, *Gummi arabicum*.

TROCHISCI CATECHU, *Catechu*.

TROCHISCI COLOCYNTHIDIS, z. *Cucumis colocynthis*.

†TROCHISCI DE AGARICO, z. *Boletus ignarius*.

*TROCHISCI FERRI TARTARISATI, z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*TROCHISCI IPECACUANHAE, z. *Cephaëlis ipecacuanha*.

TROCHISCI LICHENIS ISLANDICI, z. *Cetraria islandica*.

TROCHISCI OLEI CROTONIS SEILERI. Van 2 droppels ol. crotonis en gummi arab. et sacchari aa $\overline{3}$ j worden 8 trochisci vervaardigd, waarvan er alle 2 uren 1 wordt ingenomen.

*†TURIONES ASPARAGI, z. *Asparagus officinalis*.

†*TURIONES PINI, z. *Pinus sylvestris*.

*TUTIA, z. *Oxydum zinci*.

††TYLOOSWORTEL, *Colchicum autumnale*.

U.

ULMUS CAMPESTRIS L. (Cl. V, Ord. 2, Pentandria Digynia, Ord. nat. *Ulmaceae* Rich., *Amentaceae* Juss.), Gemeene Olm. De olmbast (*Cortex ulmi interior*) bevat voornamelijk looistof en is een zuiver adstringens, even als de kino, galnoten, drakenbloed, tormentilla, bistorta en ratanhia. Men wendde hem vroeger inwendig, tegenwoordig slechts uitwendig aan, in dezelfde dosis als cortex quercus. Als lavement tegen prolapsus ani bezigt men een decoct van 3 vj op $\overline{3}$ viij col.

ULVA CRISPA, z. *Fucus crispus*.

UNGUENTUM ACETATIS PLUMBI s. *acetitis plumbi*, Un.

guentum saturninum, s. *nutritum* s. *de lithargyro* bestaat (z. *Pharm. Belg.* p. 207) uit gelijke deelen reuzel, olijfolie en vloeibaar azijnzuur lood. Het is eene zacht opdroogende zalf.

UNGUENTUM ACETATIS PLUMBI CARBONATUM, s. *Unguentum fuscum* uit axung. porci et olei oliv. $\overline{aa}$ $\overline{w}$ j, butyri insuls., cerac flavae $\overline{aa}$ $\overline{w}$ β , lithargyri $\overline{w}$ β (*Ph. Belg.* p. 208) is opdroogend.

*UNGUENTUM ACRE DURRII, z. *Cantharides*.

*UNGUENTUM AD SCABIEM, *Aliberti*, *Hufelandi*, *Jasseri* z. *Sulphur depuratum*.

UNGUENTUM AEGYPTIACUM, -AERUGINI, z. *Unguentum subacetatis cupri cum melle*.

UNGUENTUM ALBUM CAMPHORATUM bestaat uit ung. alb. simpl. $\frac{3}{4}$ iv met 3 ij kamfer.

UNGUENTUM ALBUM SIMPLEX. Deze bestaat uit 3 deelen ung. simplex en 1 deel cerussa. Zij is zacht opdroogend (z. *Subcarbonas plumbi*).

*UNGUENTUM ALOËS CUM PETROLEO, z. *Purgantia*.

UNGUENTUM ALTHAEAE, z. *Althaea officinalis*.

*UNGUENTUM ANTHELMINTHICUM, z. *Purgantia*.

UNGUENTUM ANTIHERPETICUM BIËTTII, z. *Murias hydrargyro-ammoniacale*.

*UNGUENTUM ARTHANITAE, z. *Purgantia*.

*UNGUENTUM AUTENRIETHII, z. *Tartras potassae stibiatum*.

UNGUENTUM BASILICUM, z. *Terebinthina*.

*UNGUENTUM CANTHARIDUM, -IRRITANS MILLARI, z. *Cantharides*.

*UNGUENTUM CAUSTICUM RUSTII, z. t. z. p.

UNGUENTUM CEREUM SIMPLEX, z. *Cera*.

UNGUENTUM CERUSSAE, -CAMPHORATUM, z. *Subcarbonas plumbi*.

UNGUENTUM CETACEI ALBUM, z. *Sperma ceti*.

UNGUENTUM CONTRA PEDICULOS, z. *Meum foeniculum*.

UNGUENTUM CONTRA PERNIONES LOCKII, z. *Camphora*.

UNGUENTUM CONTRA TINEAM CAPITIS RICHARDI, z. *Subcarbonas sodae*.

*UNGUENTUM CORROSIVUM GRAEFII, z. *Murias deutoxydi hydrargyri*.

518 UNG. DAPHNES MEZEREI—UNG. HYDRARG. RUBRUM.

*UNGUENTUM DAPHNES MEZEREI, z. *Daphne mezereum*.

†UNGUENTUM DEFENSIVUM COERULEUM, z. *Unguentum oxydi cobalti*.

UNGUENTUM DE LITHARGYRO, z. *Unguentum acetatis plumbi*.

UNGUENTUM DE NIHILO, z. *Unguentum oxydi zinci*.

*UNGUENTUM DEUTOXYDI HYDRARGYRI NITRATI, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

*UNGUENTUM DIGESTIVUM, z. *Terebinthina*.

UNGUENTUM DIGITALE Ph. HASSICAE, z. *Digitalis purpurea*.

UNGUENTUM E LAPIDE CALAMINARI, z. *Unguentum oxydi zinci*.

UNGUENTUM ELEMI, z. *Resina elemi*.

UNGUENTUM EMOLLIENS, z. *Unguentum simplex*.

UNGUENTUM ENULAE, z. *Inula helenium*.

*UNGUENTUM EPISPASTICUM, z. *Daphne mezereum*.

UNGUENTUM EPISPASTICUM ANGLICUM, z. *Cantharides*.

UNGUENTUM EPISPASTICUM DE TROUSSEAU, z. *Ammonia liquida*.

†*UNGUENTUM FULIGINIS BLAUDII, z. *Fuligo splendens*.

UNGUENTUM FUSCUM, z. *Unguentum acetatis plumbi carbonatum*.

UNGUENTUM HELENII, z. *Inula helenium*.

UNGUENTUM HYDRARGYRI ALBUM, z. *Murias hydrargyro-ammoniacale*.

*UNGUENTUM HYDRARGYRI CINEREUM, z. *Mercurius vivus*.

UNGUENTUM HYDRARGYRI CITRINI, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

*UNGUENTUM HYDRARGYRI COERULEUM, z. *Mercurius vivus*.

*†UNGUENTUM HYDRARGYRI JODIDI Ph. LOND., z. *Joduretum hydrargyri*.

UNGUENTUM HYDRARGYRI NITRICI, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

*UNGUENTUM HYDRARGYRI RUBRUM, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

*UNGUENTUM HYDRIODATIS POTASSAE, z. *Jodium*.

UNGUENTUM INULAE, z. *Inula helenium*.

*UNGUENTUM JODURETI FERRI, z. *Joduretum ferri*.

*†UNGUENTUM JODURETI HYDRARGYRI, z. *Joduretum hydrargyri*.

*UNGUENTUM JODURETI POTASSII, z. *Jodium*.

UNGUENTUM IRRITANS HUFELANDI, z. *Cantharides*.

*UNGUENTUM KALI-HYDRIODICI, z. *Jodium*.

UNGUENTUM LAURINUM S. NERVINUM, bestaat uit sevi ovilli $\frac{3}{4}$ viij, ol. laurini $\frac{3}{4}$ x, ol. terebinth. $\frac{3}{4}$ j, ol. succini 3 β (z. *Pharm. Belg.* p. 210).

*UNGUENTUM LINARIAE, z. *Linaria vulgaris*.

*UNGUENTUM LYDOPODII ROSENSTEINII, z. *Lycopodium clavatum*.

UNGUENTUM MAJORANAE, z. *Origanum majorana*.

UNGUENTUM MERCURIALE ALBUM WERLHOFII, z. *Murias hydrargyro-ammoniacale*.

*UNGUENTUM MERCURIALE CINEREUM, z. *Mercurius vivus*.

UNGUENTUM MERCURIALE CITRINUM, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

*UNGUENTUM MERCURIALE RUBRUM, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

*UNGUENTUM MEZEREI, z. *Daphne mezereum*.

UNGUENTUM MUNDIFICANS ZELLERI, z. *Murias hydrargyro-ammoniacale*.

*UNGUENTUM NEAPOLITANUM, z. *Mercurius vivus*.

UNGUENTUM NERVINUM, z. *Unguentum laurinum*.

UNGUENTUM NIGRUM FRICKII, z. *Nitras argenti crystallisatum*.

UNGUENTUM NITRATIS HYDRARGYRI, z. *Nitras hydrargyri liquidum*.

UNGUENTUM NUTRITUM, z. *Unguentum acetatis plumbi*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM BEER, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM BUTTNERI, z. *Murias hydrargyro-ammoniacale*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM GRAEFII, z. *Nitras argenti fusum*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM JANINI, z. *Bolus armena*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM RICHTERI, z. *Theobroma cacao*.

*UNGUENTUM OPHTHALMICUM RUBRUM, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM RUSTII, z. *Murias hydrargyro-ammoniacale*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM ST. IVES, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM WUTZERI, z. *Cyanuretum ferri*.

UNGUENTUM OXYDI COBALTI, *Unguentum defensivum coeruleum*, bestaat uit 4 deelen unguent. simpl. en 1 deel acetas plumbi en oxydum cobalti cum terra silicea (z. *Ph. Belg.* p. 211).

*UNGUENTUM OXYDI HYDRARGYRI NITRATI, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

UNGUENTUM OXYDI PLUMBI CARBONATI, z. *Subcarbonas plumbi*.

UNGUENTUM OXYDI ZINCI, *de nihilo, e lapide calaminari*, bestaat uit 1 deel oxydum zinci en 8 deelen axungia. Het vormt eene goede verkoelende, opdroogende oogzalf, en is overigens ook geschikt tegen ontvellingen, ligte verbranding enz. (z. *Pharm. Belg.* p. 211).

*UNGUENTUM OXYDULI HYDRARGYRI, z. *Mercurius vivus*.

UNGUENTUM OXYGENATUM, z. *Acidum nitricum*.

UNGUENTUM PICIS, z. *Terebinthina*.

UNGUENTUM PICIS LIQUIDAE, z. *Pix nigra liquida*.

UNGUENTUM PLUMBICUM, z. *Subcarbonas plumbi*.

UNGUENTUM POMADICUM, z. *Rosa centifolia*.

UNGUENTUM POPULEUM bestaat uit gemmae popul. ℥ j, axungiae porci ℥ iv, fol. belladonnae et hyoscyami aa ʒ vj. (z. *Ph. Belg.* p. 212).

UNGUENTUM PRAECIPITATUM RUBRUM RICHTERI, RUSTII, z. *Deutoxydum hydrargyri nitratum*.

*UNGUENTUM PROTOXYDI HYDRARGYRI, z. *Mercurius vivus*.

UNGUENTUM PURGANS CHRESTIENII—UVA URSI. 521

UNGUENTUM PURGANS CHRESTIENII, z. *Cucumis colocynthis*.

*UNGUENTUM PUSTULAS FACIENS AUTENRIETHI, z. *Tartras potassae stibiatum*.

UNGUENTUM PUSTULAS FACIENS KOPPII, z. *Murias hydrargyro-ammoniacale*.

UNGUENTUM RESINAE PINI BURGUNDICAE, z. *Althaea officinalis*.

UNGUENTUM RORISMARINI COMPOSITUM, z. *Rosmarinus officinalis*.

UNGUENTUM ROSATUM, z. *Rosa centifolia*.

UNGUENTUM SATURNINUM, z. *Subcarbonas plumbi*.

UNGUENTUM SCILLAE, z. *Scilla maritima*.

UNGUENTUM SIMPLEX s. EMOLLIENS bestaat uit 5 deelen ol. olivar. en 2 deelen cera alba, en wordt op dezelfde wijze als het ung. cereum gebezigd.

UNGUENTUM STYRACIS, z. *Resina styrax*.

UNGUENTUM SUBACETATIS CUPRI CUM MELLE, *Ung. acetitis plumbi cum melle*, *Ung. Aegyptiacum* (5 oncen subacetis cupri, 7 oncen acet. vini en 14 oncen honig). Deze zalf dient bij torpide, slappe, bleeke zweren, die voortvreten en eenen waterigen etter afscheiden, zelfs bij torpide ulcus corneae, blepharophthalmia purulenta, pannus enz.

UNGUENTUM SUBCARBONATIS PLUMBI, z. *Subcarbonas plumbi*.

*UNGUENTUM SULPHURATUM SIMPLEX ET COMPOSITUM, z. *Sulphur depuratum* en *Sapo domesticus viridis*.

*UNGUENTUM TARTARI STIBIATI, z. *Tartras potassae stibiatum*.

*UNGUENTUM TEREBINTHINAE, z. *Terebinthina*.

UNGUENTUM ZINCI, z. *Unguentum oxydi zinci*.

†*UNJER, z. *Equisetum arvense*.

†URTICA MORTUA, z. *Lamium album*.

UVA URSI, z. *Arbutus uva ursi*.

V.

*VALERIANA OFFICINALIS L. (Cl. III, Ord. 1, Triandria Monogynia, Ord. nat. *Dipsaceae* Juss., *Valerianeae* Decand.), Valeriaan, Wilde valeriaan. De hoofdbestanddeelen van den wortel dezer plant (*Radix valerianae minoris*, s. *sylvestris*) zijn valeriaanstof, valeriaanzuur en aetherische olie. Het is een waarlijk zenuwversterkend, niet alleen zenuwopwekkend middel, derhalve, even als de moschus, een nervino-tonicum, en verdient daarom boven alle overeenkomstige middelen uit de klasse der aethereo-oleosa in de volgende ziektevormen de voorkeur: 1. In de febr. nervosa versatilis P. FRANK, sive typhus cum crethismo REIL, waar de pols klein, krampachtig, onregelmatig, spoedige afwisseling van verschijnselen, groote opgewektheid, deliria blanda, koele, drooge huid, agrypnie enz. aanwezig zijn. Hier, volgens BERENDS, eene infusie rad. valer. (ex $\frac{z}{3}$ β) $\frac{z}{3}$ v, aceti concentr. 3 ij, aeth. acetici 3 j, syr. flor. aurant. $\frac{z}{3}$ j, alle 2 uren 1 eetl. vol. 2. In het 2de of 3de tijdperk van hevige, catarrhale, rheumatische koortsen, zoodra de status nervosus intreedt en er geene sordes aanwezig zijn, welke laatste door een emeticum moeten worden verwijderd. Daarna past eene inf. valer. $\frac{z}{3}$ vj met 3 ij salmiak en $\frac{z}{3}$ β tinct. rhei vinosa. In het algemeen is de valeriana tegenaangewezen bij gastricismus, status inflammatorius et pituitosus. 3. Tegen neuroses, spasmi, algiae, door onanie, wormziekte ontstaan, tegen hysteric, chorea, colica spastica, cardialgie, sensible amaurosis. Zoo deze gebreken chronisch zijn, moet de valeriaan (naar omstandigheden in verbinding met de asa foetida, castoricum, myrrhe, fol. aurant., senne bij hysteric en chorea, met sem. santonici bij wormziekte, met flor. zinci, magist. bismuthi bij cardialgie, met elix. cort. aurant. bij maagzwakte) maanden lang gebruikt worden. Het beste corrigens van den smaak is voor den poedervorm macis.

Praeparaten, Gift en Vorm. In chronische ziekten is de

vorm van poeder, pillen, of thee geschikt p. d. $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j, 5 maal daags, als ether $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j gedurende den dag koud gedronken; het *Extractum valerianae frigide paratum* in pillen, mixturen enz. p. d. $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j, de *Tinctura valerianae simplex* van 50—60, de *aetherea* van 20—50 droppels. De *Oleum valerianae aethereum* prijst SCHNEIDER tegen nerveuse hoofdpijn en prosopalgie ($\frac{3}{4}$ j in aeth. acet. opgelost. 3—4 maal daags 10—15 droppels op suiker) aan.

De *Species nervinae Hufelandi* tegen hysterie en andere neuroses bestaan uit rad. valerian., rad. caryophyll., herb. menth. pip. fol. aurant. $\overline{aa}$ 3 vj, waarvan dagelijks 2 ectl. vol met 5 kopjes kokend water getrokken [en de helft des morgens en 's avonds koud gedronken wordt. SCHUBARTH'S pillen tegen nerveuse cardialgie bestaan uit extr. valerian. 3 j, ol. valerianae gtt. x, mag. bismuthi $\frac{3}{4}$ β , rad. valer. pulv. s. q. ut fiat. pil. 60, consp. macid.; 5 maal daags laat hij 3 pillen innemen. Tegen wormziekte prijst RICHTER eene inf. rad. valerian. (ex $\frac{3}{4}$ j) et sem. cinnae (ex 3 β) col. $\frac{3}{4}$ viij. aan, waarbij 3 ij extr. nuc. juglandis en $\frac{3}{4}$ j succ. dauci komen; alle 2 uren wordt er 1 ectl. ingenomen. Tegen nerveuse duizeligheid heeft SCHNEIDER (CASPER'S *Wochenschr.* 1859, N°. 20) de volgende droppels aangeprezen:

*N°. 1492. R_p. Tinct. valerianae simpl.

Mixt. sulphur. acidae $\overline{aa}$ 3 j.

S. Alle 2 uren 10—20 droppels in suikerwater.

*N°. 1493. R_p. Tinct. valerianae aeth. 3 ij,

Elix. cort. aurant. $\frac{3}{4}$ β .

S. 2 Maal daags 20—50 droppels op suiker.

(G. A. RICHTER, tegen krampachtig braken.)

*VALKRUID-BLOEMEN, -WORTEL, z. *Arnica montana*.

*VANILLA AROMATICA Schwartz. (Cl. XX, Ord. 1, Gynandria Diandria, Ord. nat. *Orchideae*), Specerijachtige vanilje. De onrijpe zaadkapsels of haauwen van deze plant (*Siliquae vanillae*) rieken aangenaam specerijachtig, eenigzins als bals. peruvianum. Zij zijn rijk aan aetherische olie (*Ol. vanillae aeth.*), aan benzoë-zuur, en vormen een heerlijk,

vlugtig opwekkend, analeptisch middel, een nervinum en zacht stomachicum, dat hysterischen vooral goed bekomt, specifiek opwekkend op den uterus werkt, daardoor een onschadelijk aphrodisiacum vormt, tegen torpide steriliteit en zoodanige impotentie heilzaam is, doch helaas duur is en daarom veel te weinig toegediend wordt. In typhus-paralytische koortsen, in de febr. nervosa stupida, prijst VoGT een infus. vinos. van 3 ij vanilla, 3 vj serpentar. met $\mathfrak{E}$ j β vin. hisp. tot $\mathfrak{E}$ j col., waarbij nog 3 β kamfer, 3 j aeth. acet. en $\mathfrak{Z}$ β syr. cinnam. komen, alle 1—2 uren 1—2 eetl. vol. aan. Bij stoornissen der geestvermogens met torpor, als melancholie, hypochondrie, dementie, werd de vanilje door PARGETAR, NEUBECK, bij hysterie (in verbinding met asa foet.) door mij zeer werkzaam verbonden. Tegen typhuse darmverlamming, septisch meteorismus, metritis septica, passive metrorrhagic prijst SOBERNHEIM (l. c. p. 177) tinct. vanillae 3 j, tinct. arom. acid. 3 ij, aq. cinnam. vinos. $\mathfrak{Z}$ iv, syr. cinnam. $\mathfrak{Z}$ j, alle 1—1½ uren 1 eetl. vol aan. Tegen atonische menstruatio retenta et suppressa werken droppels uit tinct. vanill. et tinct. acetat. ferri $\widehat{\text{aa}}$ 3 ij, 3 maal daags 50 droppels, in maderawijn, voortreffelijk (Most). Ook de *Trochisci absorbentes Chevallieri*, zeer werkzaam tegen halitus oris foetidus, bestaan uit $\mathfrak{Z}$ j vanilje, $\mathfrak{Z}$ j carb. praep., chocolade en suiker $\widehat{\text{aa}}$ $\mathfrak{Z}$ j β , tragacanth. slijm q, s. ut fiant trochisci gr. xvij. 4 Maal daags laat men er 2 in de mond smelten.

Gift en Vorm. In zelfstandigheid het pulv. vanillae van 2, 4—8 grein, bij krankzinnigheid $\ominus$ j—3 β —3 j p. d. 2—3 maal daags; de *Tinctura vanillae* van 15—30—60 droppels. In de lichtere graden van exotische cholera gaf ik met gunstig gevolg *Voorschrift 687*, of ook

*N°. 1494. R_p. Tinctur. macidis,

Tinct. vanillae $\widehat{\text{aa}}$ $\mathfrak{Z}$ β ,

Tinct. caryophyllor. $\mathfrak{Z}$ j β .

S. Alle 10—15 minuten 30—40—70 droppels, tot dat er terugwerking, vermeederde huidwarmte en zweet volgt.

In het Oosten geeft men aan de magere dames in den harem den beroemden *Racahout des Arabes* die even als arrow-root met melk, bouillon enz. bereid wordt (z. *Amylum*). Het middel heeft ook bij ons ingang gevonden, is aangenamer dan arrow-root, en voedt zeer goed. Ik heb atrophische kinderen en door profluviën verzwakte personen dit zamengestelde middel met goed gevolg voorgeschreven. Het bestaat uit: cacao tost. $\frac{z}{5}$ ij, sacchari albi $\frac{z}{3}$ x, pulv. rad. salep $\frac{z}{3}$ β , vanillae gr. xvj, arrowroot $\frac{z}{3}$ v. m. f. pulv. subtilis.

*VAREN (MANNETJES-) z. *Aspidium filix mas*.

†VELDCYPRES, z. *Ajuga chamaepitys*.

VELDKEUKENSCHIELLE, z. *Anemone pratensis*.

VELDTYM, z. *Thymus serpyllum*.

*VENKELWORTEL, -ZAAD, z. *Meum foeniculum*.

*†VENUS, z. *Cuprum*.

††VERATRIA, VERATRINUM, z. *Veratrum album* en *Veratrum sabadilla*.

††VERATRUM ALBUM L. (Cl. XXIII, Ord. 1. Polygamia Monoecia, Ord. nat. *Melanthaceae* R. Br., *Colchiaceae*. De Cand.), Witte nieswortel, Wit nieskruid. De Wortel (*Radix hellebori albi*, *Radix veratri*) is een hevig, drastisch vergift, dat door de aanwezigheid van de door MEISNER, PELLETIER en CAVENTOU gelijktijdig daarin gevondene veratrine, reeds in doses van 10—20 grein, hevig braken, purgeren, convulsiones, vertigo, angst, aphonie, alvus cruenta, flauwten, verlamming en dood ten gevolge hebben kan. De witte nieswortel komt derhalve niet alleen in werking met den zwarten overeen, maar werkt nog veel sterker en vergiftiger. Hulpmiddelen zijn na verwijdering van het vergift per os et anum (bij gemis van spontane braking een emeticum uit enkel ipecacuanha en openende lavementen) voornamelijk sterke zwarte koffij, sterke groene thee, looistofhoudende afkooksels, zuivere looistof.

Tegen krankzinnigheid met onderbuiksverstoppingen, infarctus van lever en milt, wormen, anomalien der menses en aanbeijen, tegen epilepsie en amaurosis, heeft men den rad. veratri uitwendig gegeven, derhalve nagenoeg in dezelfde ge-

vallen als *gratiola* en *helleborus*, en bij torpide personen. Nog meer wordt hij evenwel uitwendig aangewend, tegen huiduitslagen, *tinea*, *scabies*, als niesmiddel (hij is een hoofdbestanddeel van den *Schneeberger* snuiftabak). *Sachs* (l. c. Bd. 2^b p. 4—40) wil de *helleborus* geheel en al uit de rij der geneesmiddelen verbannen, doch geeft, wanneer het middel toch gebruikt moet worden, aan den *rad. veratri* boven den *radix hellebori nigri* de voorkeur, daar deze niet zoo ligt met andere vergiftige wortels kan verwisseld worden.

Gift en Vorm. Inwendig als excitans $\frac{1}{2}$ —1 grein, allengs voorzigtig tot 6, hoogstens tot 10 grein geklommen, in poeders, pillen, aftreksels met water of wijn (gr. viij—x op $\frac{3}{4}$ vj col., 3—4 maal daags 1 eetl. vol). Uitwendig, als niesmiddel bij schijndood (2 grein poeder van den wortel in den neus geblazen), in wasschingen en zalven. Men vermijde verbindingen met looistofhoudende middelen; ook vermijde men de verbindingen met azijn, zoo men niet de ligt oplosbare azijnzure veratrine vormen wil, waardoor de werking zeer verhoogd wordt.

N°. 1495. R_p. Rad. hellebori albi gr. xv,

Aceti concentrati q. s.

coq. per hor. $\frac{1}{4}$, ad col. $\frac{3}{4}$ v,

Sacchari albi $\frac{3}{4}$ j.

M. S. Alle 3 uren 1 eetl. vol in een $\frac{1}{2}$ kopje water.

(WENDT, bij manie.)

N°. 1496. R_p. Rad. hellebori albi,

Sulphur. depurati,

Nitrat. potassae aa 3 ij.

M. S. Met warme room tot eene zalf aan te mengen.

(KRÜGER-HANSENS schurftzalf.)

Als prikkelend en braakmiddel is de *Tinctura hellebori albi* mede voorgeschreven. Deze bestaat uit $\frac{3}{4}$ j rad. helleb.

albi en $\frac{3}{4}$ iv alcohol; de dosis is 5—10—15 droppels in mucilago.

De *Pilulae polychrestae Starkii*, waarvan slechts 1, 2, hoogstens 5 in eens mogen worden ingenomen, bestaat uit:

Nº. 1497. R_p. Extr. opii,
 Pulv. rad. liquirit.,
 Pulv. rad. hellebori albi,
 Pulv. rad. hellebori nigri $\overline{aa}$ 3 j,
 Sapon. medicati 3 iij.
 M. f. pil. gr. j, consp. lycop.

Als lotio tegen psoriasis en tinea dient:

Nº. 1498. R_p. Dec. hellebori albi (ex $\frac{3}{4}$ j) $\mathbb{E}$ j,
 Tinct. hellebori albi $\frac{3}{4}$ iv.

Het *Pulvis sternutatorius Ph. Hannov.* bestaat uit:

Nº. 1499. R_p. Pulv. rad. helleb. albi 3 ij,
 Pulv. rad. irid. florent. 3,
 Pulv. oryzae $\frac{3}{4}$ j β ,
 Mixt. oleoso-balsamicae gtt. xx.
 M. S. Niespoeder.

††VERATRUM SABADILLA RETZ, *Veratrum officinale* Schiede en Schlechtendal, *Helonias officinalis* Don. (Cl. XXIII, Ord. 1, Polygamia Monoecia, Ord. nat- Colchiaceae. D. C., Melanthiaceae R. Br.), Sabadille-nies-wortel. Het Sabadillezaad (*Semen sabadillae*) is één aere drasticum en bezit als werkzame bestanddeelen 2 verschillende alcaloïden: 1. het *Veratrinum* (in 1818 door MEISSNER ontdekt en sabadilline genoemd), waarmede MAGENDIE en BARDSLEY de eerste geneeskundige proeven maakten. (Z. TURNBULL'S *Monographie*, 1854, SCHMIDT'S *Jahrb.* Bd. 11, S. 264). 2. *Sabadillinum* 1855 door COUERBE ontdekt. 5. Sabadillazuur, door PELLETIER en CAVENTOU daargesteld. Men heeft het sabadillezaad inwendig tegen torpide waterzucht, melancholie met habituele obstructio alvi

en onderbuiksverstopping in tegen wormen aanprezen, (het inf. van 3 j op $\bar{3}$ vj col., alle 2—5 uren 1 eetl. vol); uitwendig tegen hoofdluizen en chronische huiduitslagen. Het is venwel een gevaarlijk middel, dat in groote doses hevige buikpijn en diarrhoea, braking, tetanische krampen, verlies van bewustzijn, razernij veroorzaakt; zelfs uitwendig zagen PLENK en LENTIN (bij kinderen als luispoeder aangewend) den dood volgen. De veratrine heeft men tegen onderbuiksepilepsie, verlamming, verschillende neuralgiën, voornamelijk prosopalgie, uitwendig als zalf (gr. x, xx, xxx op $\bar{3}$ j axung.) met nut aangewend. Men wrijft 2—5 maal daags, gedurende 10—15 minuten, de pijnlijke plaats zoo lang in, dat er warmte, een gevoel van branden, jeukte, prikkeling ontstaan (TURNBULL, FORCKE, REICHE, RÖSCH, JOHNSEN). Ook heeft men in het 2de tijdperk van kinkhoest deze zalf in den hartkuil ingewreven en daarvan goede werking gezien, even als ook tegen verouderde arthritis der gewrichten. Het inwendig gebruik der veratrine kan ik niet aanprijzen; daar het in den handel voorkomende praeparaat zeer ongelijk in werking is, en $\frac{1}{2}$ grein reeds gevaarlijke toevallen kan doen ontstaan (z. RIECKE l. c. p. 622—642).

VERBASCUM THAPSUS L. (Cl. V, Ord. 4. Pentandria Monogynia, Ord. nat. Solaneae), Wolbladige toorts, Wollekruid. Het kruid en de bloemen (*Herba et Flores verbasci*) zijn een mucilaginosum, even als althaea, linaria, salep, malva, gummi arabicum, maar zijn nog iets meer dan deze, daar zij ook aetherische olie en balsamische deelen bevatten, zoo als reeds de reuk der verse bladen aantoon. Niet zonder grond komen de flor. verbasci in de species pectoral.; tegen catarrhus pectoris en phthisis pituitosa toch is de verbascum door zijne balsamische en aetherische bestanddeelen, even als de galeopsis grandiflora en foenum graecum, veel hooger te waarderen, dan door het bezit van mucilago. Ook tegen eenvoudige dysenterie, als gorgeldrank tegen angina catarrhalis, uitwendig in omslagen, wasschingen, lavementen, bezigt men dit middel.

VERMILJOEN, z. *Mercurius vivus*.

VICIA FABA, z. *Phaseolus vulgaris*.

VIERDIEVENAZIJN, z. *Acetum*.

VINAIGRE DE QUATRE VOLEURS, z. t. z. p.

VINGERHOEDSKRUID, z. *Digitalis purpurea*.

*VINUM, Wijn. Deze bekende, geliefkoosde, heerlijke drank, het product van de wijngisting der vrucht van *Vitis vinifera* L. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Viniferae*), werkt door haar alcoholgehalte opwekkend, verwarmend, verkwikkend, in groote giften dronkenmakend (z. *Alcohol*) en door hare vaste bestanddeelen (oenanthzuur, suiker, wijnsteenzure potasch enz.) slijmoplossend, als digestivum en stomachicum. Met betrekking tot het alcoholgehalte volgen deze soorten op elkander: Portwijn ($19\frac{3}{4}$ pr. cent.), Madera ($18\frac{1}{3}$), Constantia ($18\frac{1}{3}$), Lacrymae Christi (18), Xeres (17), Graves en Champagne (11), Tokayer en roode Champagne (10), Rhijnwijn (8). Tot geneeskundig gebruik bezigt men voornamelijk *Vinum gallicum album* et *rubrum generosum*, in sommige gevallen ook *Vinum Hispanicum* s. *Malacense* of Muskaatwijn, welke bij reconvallescenten na borstziekten, bij kinderen in het 2de tijdperk van kinkhoest zeer aanbevelenswaardig zijn. Door zwakke Personen, met spastischen habitus, maagzwakte, flatulentie, bij tabes nervosa, gangraena en marasmus senilis, atonische jicht, hypochondrie enz. worden de zoete Italiaansche en Spaansche wijnen het best verdragen, als Madera, Malaga, Frontignac, Pedro Ximenes, Tincto, Malvoisir, Crénache enz. De roode wijnen moeten bij plethora abdominalis, obstructio alvi habitualis, active haemorrhoides en diathesis phlogistica geheel en al vermeden worden.

Als heilzaam, dikwijls alleen het leven reddend geneesmiddel dient goede wijn (waarvan de dosis in het algemeen niet bepaald worden kan, daar ouderdom, geslacht, gewoonte enz., zoo als bekend is, hier zeer haren invloed uitoefenen) in de volgende ziekte-toestanden: 1) als analepticum bij sensibele, zwakke, niet volbloedige vrouwen, na eene zware verlossing. Hier kan ik het middel (met tinct. opii) niet genoeg aanprijzen. Het voorkomt hevige, adynamische, typhouse koortsen, spoedig in eenen putriden toestand overgaande kraamvrouwen-

koorts; putrescentia uteri, metritis septica. Even zoo heilzaam werkt het bij slaauwten ex inanitione, door bloedverlies, verhoogde zenuwgevoeligheid, hevige schokken van het organismus; zware verwondingen, hevige kunstbewerkingen enz. 2. In de febris nervosa, torpida et paralytica, bij exanthemata febrilia retrogressa, typhus contagiosus (in Glasgow genas men deze het best met Portwijn), typhus putridus met calor mordax, meteorismus, afschuwelijk stinkende faeces, decubitus, gangreen; hier is eene inf. cort. peruv. vinosa zeer werkzaam. Oude Rhijnwijn is hier de beste. 3. Tegen acute neuralgiën, odontalgie, otalgie, rheumatismus capitis et artuum dolorificus ken ik geen beter middel, dat cito, tuto et jucunde de ziekte verdrijft, dan eenige groote giften laudanum en eenige glazen goede oude wijn. Er volgt slaap, sterk zweet, en op den volgenden morgen genezing. Wijn in groote doses, afwisselend met groote doses opium toegediend, redt bij tetanus rheumaticus en nosocomialis dikwijls alleen nog het leven (G. A. RICHTER, N. RUST, CURIE, HOSAK). 4. Bij zwakke personen met atrophie, rachitis, met dyscrasia scrophulosa, chlorotica, arthritica, zijn de witte Fransche wijnen als dyscrasie verwijderende en vochten verbeterende middelen van groote waarde. De Aar- en Moezelwijnen werken diuretisch, bekomen hypochondristen met Seltzerwater zeer goed, en drijven, volgens GRAEFE, zelfs den steen af. De Champagne heeft reeds menig een het leven gered. Hij werkt bedarend op de maagzenuwen, dient bij krampachtig braken, cardialgie, vooral evenwel bij naar de maag verplaatst podagra, waar alle gevaarlijke toevallen na een flesch witte Champagne, ook mousserende Bourgogne, H. Peray en Sillery, dikwijls spoedig verdwijnen.

*VINUM ALBUM, z. *Vinum*.

*VINUM ALOËS, z. *Aloë hepatica*.

*VINUM AMARUM, -ALCALISATUM, z. *Citrus aurantium*.

VINUM AMARUM CUM SPIRITU VINI, z. *Gentiana lutea*.

*VINUM ANTARTHRITICUM MOSTIL. z. *Acorus calamus*.

*VINUM ANTIMONIATUM HUXHAMI, z. *Tartras potassae stibiatus*.

VINUM CHALYBEATUM, z. *Ferrum pulveratum*.

VINUM CINCHONINI SULPHURICI, z. *Cinchona*.

††VINUM COLCHICI AUTUMNALIS, z. *Colchicum autumnale*.

*†VINUM DIOSMAE CRENATAE, z. *Diosma crenata*.

*VINUM EMETICUM, z. *Tartras potassae stibiatum*.

VINUM FERRATUM, z. *Ferrum pulveratum*.

*VINUM GALLICUM, -HISPANICUM, z. *Vinum*.

*VINUM IPECACUANHAE, z. *Cephaëlis ipecacuanha*.

*VINUM MALACENSE, z. *Vinum*.

VINUM MARTIATUM, z. *Ferrum pulveratum*.

*VINUM OPII AROMATICUM ET SIMPLEX, z. *Opium*.

*VINUM RHEI, z. *Rheum palmatum*.

*VINUM STIBIATUM, z. *Tartras potassae stibiatum*.

*VINUM RUBRUM, z. *Vinum*.

VIOLA ODORATA L. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Violariae*), Welriekende viool. De welriekende bloemen worden gebezigd ter bereiding eener goede syroop (*Syrupus violarum*). Den wortel diende men vroeger als emeticum toe.

*VIOLA TRICOLOR L. (Cl. V, Ord. 1, Pentandria Monogynia, Ord. nat. *Violaceae*), Drickleurige viool. Dat het kruid van deze plant (*Herba Jaceae s. violae tricoloris*) niet onwerkzaam is, blijkt niet alleen uit den perzikaardigen reuk en bitter scherpen smaak, maar ook uit de in hetzelfde bevatte, met de emetine overeenkomstige violine, welke volgens ORFILA reeds in weinige greinen doodelijk werkt, en volgens MAGENDIE even als de emetine braking veroorzaakt. De oudere artsen prijzen het kruid, dat inwendig gebruikt aan de urin eenen eigendommelijken reuk, naar katten-urin zwemende, geeft, tegen verschillende neuroses, kinkhoest, blennorrhoea pulmonum, herpes en tinea capitis aan. Later geraakte het middel in vergetelheid, totdat STARK in het begin der 19de eeuw het als een voortreffelijk middel tegen crusta lactea s. tinea faciei aanbeval. Hier is het allezins volgens GCELIS, CAPURON, v. WEDEKIND en eigene ondervinding zeer werkzaam, even als tegen scrophulosis, en bij ophthalmia e crusta lactea (BENEDICT).

Gift en Vorm. Men geeft het afkooksel volwassenen dagelijks van $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ x col., kinderen van 3 j—3 iij; het poeder in zelfstandigheid van $\varnothing$ j—3 β , 3 maal daags; uitwendig dient het in omslagen, oogwaters en zalven.

N°. 1500. R_p. Herbae jaceae,
 Sacchari lactis aa 3 iij,
 Sulphur. praecipit.,
 Subcarbon. magnesiaae aa $\varnothing$ ij.
 M. f. pulvis.
 S. 4 Maal daags een kleinen theel. vol.
 (HAASE en JAHN, tegen crusta lactea.)

N°. 1501. R_p. Herb. jaceae 3 ij,
 inf. aq. ferv. s. q. ut rem. col. $\frac{3}{4}$ ij,
 Syr. althaeae $\frac{3}{4}$ β ,
 Vini stibiati $\varnothing$ j.
 D. S. Alle 2 uren $\frac{1}{2}$ eetl. vol.
 (ALTHOF en JAHN tegen crusta lactea en tineae. Z. JAHN'S
Auswahl von Arzneimitteln enz. Bd. 2. S. 668.)

*N°. 1502. R_p. Herb. jaceae $\frac{3}{4}$ ij,
 Stipit. dulcamarae 3 j β ,
 Sem. foeniculi $\frac{3}{4}$ β ,
 inf. aq. ferv. s. q. col. $\frac{3}{4}$ iij,
 Syr. rhamni cathart. 3 j.
 S. 3—4 Maal daags $\frac{1}{2}$ eetl. vol.
 (MOST, tegen crusta lactea.)

WENDT prijst hieraan:

N°. 1503. R_p. Rad. sarsaparillae $\frac{3}{4}$ β ,
 Aq. fontanae $\mathbb{E}$ j,
 coq. p. $\frac{1}{2}$ hor. sub fin. coct. adde:
 Herb. jaceae 3 j—3 ij.
 S. Dagelijks de geheele hoeveelheid met melk
 en suiker te gebruiken.

Het uitwendig gebruik van het afkooksel ($\frac{3}{4}$ β op $\frac{3}{4}$ vj col.) raadt WENDT af, daar het middel wegens zijn principium aere voor de gevoelige huid van kinderen ongeschikt is.

††VIOLINUM, z. *Viola tricolor*.

*VIOOL (DRIEKEURIGE), z. t. z. p.

VIOOL (WELRIEKENDE), z. *Viola odorata*.

VIRIDE AERIS, HISPANICUM, VENERIS, z. *Subacetas cupri*.

VISCHLIJM, z. *Ichthyocolla*.

†*VISCUM ALBUM L. (Cl. XII, Ord. 4, Dioecia tetrandria, Ord. nat. *Cuprifoliaceae* Juss., *Loranthae* Rich.). Dit is eene slechts zeldzaam op eikenboomen, meermalen op beuken-, berken-, linden-, wilgen-, appel- en perenboomen voorkomende plant; de stengel en jongere takken zijn in gebruik en in verschen toestand zeer werkzaam. Zij worden nagenoeg als de rad. paeoniae aangewend, derhalve als antispasmodicum en antepilepticum, en maken een bestanddeel van de meeste oude antepileptische poeders uit. Zuivere waarnemingen ontbreken nog, daar men het immer met zink, koper, valeriaan enz. verbond. Zij verdienen evenwel als antepilepticum alle opmerkzaamheid, daar niet alleen BALDINGER, STARK, HUFELAND en HILDENBRAND, maar ook nog vóór weinige jaren JAHN (*Med. Conv. Blatt*, 1851) ze bij uitstek daar tegen aanprezen. Hij schat ze zeer hoog, bij dikwijls terugkeerende krampen van kinderen, waar geene oogenblikkelijke hulp noodzakelijk is, en heeft dit middel hier steeds met goed gevolg aangewend.

Gift en Vorm. Men geeft kleine kinderen p. d. 10—15 grein, oudere 20—25 grein, alle 2—3 uren; aan volwassenen 3 maal daags Θ j—3 j in poeder, of het infus. ($\frac{3}{4}$ ij op $\frac{3}{4}$ vj col. en voor volwassenen $\frac{3}{4}$ β — $\frac{3}{4}$ j op $\frac{3}{4}$ vj col.) 2—4 maal daags 1 eetl. vol. Het *Pulvis antepilepticus et antispasmodicus Hufelandi* bestaat uit:

Nº. 1504. R_p. Visci albi,

Rad. valerianae,

Cornu cervi,

Lapid. cancrorum aa 3 j.

M. f. pulv.

S. 4 Maal daags 10—15 grein in te nemen.

Ik voeg bij dit poeder nog rad. artemis. et sacchari aa 3j.
De eigenlijke *Viscum quernum* der Ouden groeit niet op den eik, maar stamt van *Loranthus europaeus* L. af.

†*VISCUM QUERNUM, z. *Viscum album*.

*VITRIOLUM AD ALBEDINEM CALCINATUM, z. *Sulphas ferri*.

*VITRIOLUM ALBUM, z. *Sulphas zinci*.

*VITRIOLUM COERULEUM, CYPRIUM, z. *Sulphas cupri*.

*VITRIOLUM FERRI, MARTIS, VIRIDE, z. *Sulphas ferri*.

*VITRIOLUM ZINCI, z. *Sulphas zinci*.

*VITRIOOL (BLAAUWE, CYPRISCHE), z. *Sulphas cupri*.

*VITRIOOL (GROENE), z. *Sulphas ferri*.

*VITRIOOLNAPHTHA, z. *Aether*.

*VITRIOOLOLIE, z. *Acidum sulphuricum*.

*VITRIOOL (WITTE), z. *Sulphas zinci*.

*VITRIOOL (IJZER-), z. *Sulphas ferri*.

*VITRIOOL (ZINK-), z. *Sulphas zinci*.

*VITRIOOLZUUR, z. *Acidum sulphuricum*.

†VITRUM ANTIMONII is verglaasd, onzuiver spiesglans-verzuursel, en daardoor te regt buiten gebruik geraakt.

*VLAS, z. *Linum usitatissimum*.

*VLIEGEN (SPAANSCH), z. *Cantharides*.

††VLIEGENZWAM, z. *Agaricus muscarius*.

*VLIERBLOEMEN, z. *Sambucus nigra*.

*VOGELKERSEN, z. *Prunus padus*.

VOGELNEST, z. *Daucus carota*.

VROLIJKHEIDSPILLEN, z. *Cannabis sativa*.

†VROUWENIJS, z. *Glacies mariae*.

*VUURKRUIDWORTEL, z. *Anthemis pyrethrum*.

VYGEN, z. *Ficus carica*.

W.

WALSCHOT, z. *Sperma ceti*.

WAS (GEEL, WIT), z. *Cera*.

WASPLEISTER (GROENE). Deze bestaat uit res. pini Burgundici $\frac{3}{4}$ vj, cer. flav. $\frac{3}{4}$ j, terebinth. commun. $\frac{3}{4}$ iv, aerug. $\frac{3}{4}$ j, en wordt even als het ung. aegyptiacum tegen torpide, fungueuse zweren en herpes gebezigd.

WASSCHINGEN, z. *Fomentatio en Fomentum*.

WATER, z. *Aqua*.

*WATERKERVEREL, z. *Oenanthe phellandrium*.

WATERKNOFLOOK, z. *Teucrium scordium*.

WATERSTOFZUREN, z. *Acida*.

*WATERVENKEL, z. *Oenanthe phellandrium*.

*WATERWEEGBREE, z. *Alisma plantago*.

*WEGEDOORNBEZIËN, z. *Rhamnus catharticus*.

WIEROOK, z. *Gummi-resina olibanum*.

WILGENBAST, z. *Salix alba et pentandra*.

WINTERA AROMATICA (Cl. XIII, Ord. 4, Polyandria Triclagynia, Ord. nat. *Magnoliaceae*), Specerijige Wintera. De Specerijige bast (*Cortex Winteranus*) van deze in Vuurland en Patagonie groeiende struik werd het eerst door WINTER in 1578 bekend. Zij werd voornamelijk tegen scorbut, atonische, chronische diarrhoea, dyspepsie en intermittens aangeprezen. Zij is tegenwoordig in de apotheken niet meer aanwezig, en men vindt daarvoor altijd canella alba, zoo als WILDENOW en LINK (l. c. p. 280) verzekeren. De echte cortex Winteranus is dikker, uitwendig aschgrauw, inwendig bruin, van eenen scherp, prikkelenden smaak, en eenen reuk naar cascarille.

Dosis en Vorm. In zelfstandigheid het poeder van 10—30 grein; ook in electuarium, of infuso-decoet ($\frac{3}{4}$ iij op $\frac{3}{4}$ vj col.). SCHUBARTH (l. c. p. 301) geeft het volgend voorschrift op:

N°. 1505. R_p. Pulv. cort. Winterani $\frac{3}{4}$ β,
 inf. q. ferv. $\frac{3}{4}$ vj, digere p. $\frac{1}{4}$ hor., col. adde:
 Syr. cinnamomi $\frac{3}{4}$ β.
 M. S. Alle 2 uren 1 eetl. vol.

*†WINTERGROEN, z. *Chimophila umbellata*.

*WOLFSKLAAUW, z. *Lycopodium clavatum*.

††WOLFSMELK, z. *Gummi-resina euphorbium*.

*†WOLFSTRAP (WOLLIGE), z. *Ballota lanata*.

*WOLFSWORTEL, z. *Aconitum*.

WOLLEKRUID, z. *Verbascum thapsus*.

*WOLVERLEI, z. *Arnica montana*.

*WONDERBOOMOLIE, -ZAAD, z. *Ricinus communis*.

*WONDERZOUT, z. *Sulphas sodae*.

WONDWATER (GEESTRIJK), z. *Salvia officinalis*.

*WONDWATER (THEDENS-), z. *Acidum sulphuricum*.

WORMMOS, z. *Ceramium helminthochortos*.

*WORMZAAD, z. *Artemisia contra*.

*WIJN, z. *Vinum*.

*WIJN (BRAAK-, SPIESGLANS), z. *Tartras potassae stibiatum*.

*WIJNAZIJN, z. *Acetum*.

WIJNGAARDWORTEL (WILDE), z. *Bryonia alba*.

WIJNGEEST, z. *Alcohol*.

WIJNRANKEN-EXTRACT, z. *Extractum vitis pampinorum*.

*WIJNRUIT, z. *Ruta graveolens*.

††WIJNSTEEN, z. *Acidum tartaricum*.

*WIJNSTEENAARDE (GEBLADERDE), z. *Acetas potassae*.

*WIJNSTEENBORAX, z. *Tartarus boraxatus*.

††WIJNSTEENROOM, -ZUUR, z. *Acidum tartaricum*.

†WIJNSTEENZUUR (BRANDIG), z. *Acidum pyro-tartaricum*.

X.

†XYLO-ALOËS LIGNUM, z. *Agallochum*.

†XYLO-CASSIA, z. *Cassia lignea*.

IJ.

*IJZER, z. *Ferrum*.

IJZER (APPELZUUR), z. *Tinctura ferri pomata*.

††IJZER (ARSENIKZUUR), z. *Arsenias ferri*.

*IJZER (AZIJNZUUR), z. *Acetas ferri*.

*IJZER (BLAAUWSTOF-), z. *Cyanuretum ferri*.

*IJZER (BLAAUWSTOF-) MET ALUINAARDE, z. t. z. p.

IJZER (BLAAUWSTOF-) MET POTASCH, z. *Acidum hydrocyanicum*.

*†IJZEBROMIDE, z. *Bromidum ferri*.

*IJZER (CHLOOR-) z. *Chloruretum ferri*.

*IJZERJODURE, z. *Joduretum ferri*.

*IJZER (KWEZUUR), z. *Tinctura ferri cydoniata*.

*IJZER (ONDERKOOLSTOFZUUR), z. *Subcarbonas ferri*.

*†IJZER (PHOSPHORZUUR), z. *Phosphas ferri*.

*IJZERSAFFRAAN, z. *Subcarbonas ferri*.

†*IJZERSAFFRAAN (ZAMENTREKKEND), *Oxydum ferri rubrum*.

*IJZERSALMIK, z. *Murias ferro-ammoniacale*.

†IJZERVERZUURSEL (EERSTE), z. *Aethiops martialis*.

*IJZERVERZUURSELHYDRAAT, z. *Acidum hydrothionicum*
en *Oxydum ferri hydratum*.

†*IJZERVERZUURSEL (ROOD), z. *Oxydum ferri rubrum*.

*IJZERVITRIOOL, z. *Sulphas ferri*.

IJZERVIJLSEL, z. *Ferrum pulveratum*.

IJZERWIJN, z. t. z. p.

*IJZER (WIJNSTEENZUUR), z. *Tartras potassae ferruginosus*.

*IJZER (ZOUTZUUR), z. *Murias ferri*.

*IJZER (ZOUTZUUR-AMMONIAKHOUDEND), z. *Murias ferro-ammoniacale*.

*IJZER (ZWAVELZUUR), z. *Sulphas ferri*.

Z.

ZALVEN, z. *Unguenta*.

*ZANDBEZIE (GEWONE), z. *Arbutus uva ursi*.

ZEDOAR-GEMBER, -KURKUMA, z. *Curcuma Zedoaria*.

ZEEAJUIN, z. *Scilla maritima*.

ZEEBADEN, z. *Balneum marinum*.

*ZEEP (ALIKANTSCHÉ, GENEESKRACHTIGE, SPAANSCHE, VENETIAANSCHÉ, WITTE), z. *Sapo medicatus*.

*ZEEP (GROENE), z. *Sapo domesticus viridis*.

ZEEP (KOKOS-), z. *Sapo coconeus*.

*ZEEP (SPIESGLANS-), z. *Sapo stibiatus*.

ZEEPKRUID, z. *Saponaria officinalis*.

*ZEEZOUT, z. *Murias sodae*.

ZETMEEL, z. *Amylum*.

†ZEVENBLAD, z. *Tormentilla erecta*.

*ZEVENBOOMBLADEN, z. *Juniperus sabina*.

ZEVERZAAD, z. *Artemisia contra*.

*ZILVER (BLAD-), z. *Argentum*.

††ZILVER (BLAAUWSTOF-), z. *Cyanuretum argenti*.

ZILVER (CHLOOR-), z. *Chloruretum argenti*.

ZILVER (JODIUM-), z. *Joduretum argenti*.

††ZILVER-SALMIK, z. *Chloruretum argenti et ammonii*.

*ZILVER (SALPETERZUUR), z. *Nitras argenti*.

ZILVER (ZOUTZUUR), z. *Chloruretum argenti*.

ZINCUM, *Marcasita aurea*, *Sal philosophorum*, Zink. Reeds de Grieken kenden het geneeskundig gebruik van het zink, namelijk in verbinding met kiezelzuur als *Lapis calaminaris*. Tot op den tegenwoordigen tijd wende men voornamelijk het zinkverzuursel in de geneeskunde aan. Tegenwoordig heeft men ook nog andere werkzame zinkpraeparaten leeren kennen.

†*ZINCUM ACETICUM, z. *Acetas zinci*.

†*ZINCUM BORUSSICUM, -CYANOGENATUM, z. *Cyanuretum zinci*.

†*ZINCUM FERROBORUSSICUM, *ferro-cyanicum*, *ferro-hydrocyanicum*, z. *Cyanuretum ferri et zinci*.

†*ZINCUM HYDROCYANICUM, z. *Cyanuretum zinci*.

*†ZINCUM JODATUM, z. *Joduretum zinci*.

*†ZINCUM MURIATICUM, z. *Murias zinci*.

*ZINCUM OXYDATUM, z. *Oxydum zinci*.

*†ZINCUM SALITUM, z. *Murias zinci*.

*ZINCUM SULPHURICUM, z. *Sulphas zinci*.

†*ZINCUM ZOËTICUM, z. *Cyanuretum zinci*.

*ZINGIBER OFFICINALE Roscoe (Cl. I, Ord. 1, Monandria Monogynia, Ord. nat. Scitamineae), Gember. De wortel (*Radix zingiberis*) is een aroma acre, dat het geheele ligchaam verwarmt, zonder, zoo als capsicum annum, peper enz., te verhitteu. Hij is voornamelijk aangeprezen: 1. Tegen zwakke spijsvertering van hypochondristen, en de hieruit voortkomende aepsie, dyspepsie, zuurvorming en flatulentie, onregelmatige sedes, blennorrhoea ventriculi et intestinorum. 2. Tegen chronische, met torpor verbondene blennorrhoea pulmonum, catarrh. pulm. chron. polator., senum, torpide gono- en leucorrhoea.

Praeparaten. Gift en Vorm. Wij geven het pulv. rad. zingiberis p. d. $\varnothing$ β — $\varnothing$ j, met calamus, galanga enz., ook als bijvoegsel bij rad. scillae, arnica, senega, kina; de *Syrupus zingiberis* ζ β op ζ vj vloeistof. De geconfijte gember (*Conditum zingiberis*) dient tot diaetetisch gebruik.

ZINK, z. *Zincum*.

†*ZINK (AZIJNZUUR), z. *Acetas zinci*.

†*ZINK (BLAAUWSTOF), z. *Cyanuretum zinci*.

†*ZINK (BLAAUWSTOF- EN IJZER-), z. *Cyanuretum zinci et ferri*.

*ZINKBLOEMEN, z. *Oxydum zinci*.

*†ZINKBOTER, z. *Murias zinci*.

*†ZINKCHLORURE, z. t. z. p.

†*ZINKCYANURE, z. *Cyanuretum zinci*.

†ZINKETHER, z. *Aether zinci*.

*†ZINKJODURE, z. *Joduretum zinci*.

*ZINKVERZUURSEL, z. *Oxydum zinci*.

ZINKZALF, z. *Unguentum oxydi zinci*.

*†ZINK (ZOUTZUUR), z. *Murias zinci*.

*ZINK (ZWAVELZUUR), z. *Sulphas zinci*.

*ZOETHOUT, z. *Glycyrrhiza glabra*.

ZOUTEN, z. *Sal*.

*ZOUTBADEN, z. *Balneum marinum* en *Murias sodae*.

*ZOUT (BITTER-, ENGELSCH), z. *Sulphas magnesiae*.

*ZOUT (KEUKEN-), z. *Murias sodae*.

*ZOUT (WONDER-), z. *Sulphas sodae*.

*ZOUT (ZEE-), z. *Murias sodae*.

*ZOUTZUUR, z. *Acidum muriaticum*.

*ZOUTZUUR (GEOXYGENEERD), z. *Acidum muriaticum oxygenatum*.

ZUREN, z. *Acida*.

††ZURINGZOUT, ZURINGZUUR, z. *Acidum oxalicum*.

††ZWAARAARDE (ZOUTZURE), z. *Murias barytae*.

*ZWALUWENKRUID, z. *Chelidonium majus*.

†*ZWARTSEL, z. *Fuligo splendens*.

*ZWAVEL, z. *Sulphur depuratum*.

ZWAVELALKOHOL, z. *Sulphuretum carbonei*.

††ZWAVELARSENICUM, z. *Sulphuretum arsenici flavum*.

*ZWAVELBLOEMEN, z. *Sulphur depuratum*.

ZWAVELBRONNEN, z. *Balneum minerale*.

*ZWAVELAETHER. z. *Aether*.

*†ZWAVELJODURE, z. *Joduretum sulphuris*.

ZWAVELKALK, z. *Sulphuretum calcis*.

ZWAVELKOOLSTOF, z. *Sulphuretum carboni*.

†*ZWAVELKWIK, z. *Aethiops mineralis*.

*ZWAVELLEVER, z. *Sulphuretum potassae*.

ZWAVELPLEISTER, z. *Emplastrum sulphuratum*.

*ZWAVELSPIESGLANS, z. *Sulphuretum stibii nigrum*.

ZWAVELSPIESGLANSKALK, z. *Sulphuretum calcis stibiatum*.

*ZWAVELSPIESGLANSKWIKZILVER, z. *Aethiops antimonialis*.

ZWAVELWATER, z. *Balneum minerale*.

*ZWAVELWATERSTOFGAS, -ZUUR, z. *Acidum hydrothionicum*.

*ZWAVELZEEP, z. *Sulphuretum potassae*.

*ZWAVELZUUR, z. *Acidum sulphuricum*.

ZWEETBADEN, z. *Balneum sudatorium*.

ALPHABETISCHE VOLGORDE

DER

L I T T E R A T U U R ,

WELKE HOOFDZAKELIJK IN DIT WERK IS

AANGENAALD.

- AMMON, (V.) Repertorium der besten Heilformeln für practischen Aerzte. Leipzig 1829. 2te Aufl.
- ANTON, (E. F.) Handwörterbuch d. chem.-pharmac. u. pharmakognostischen Nomenklaturen. 1833.
- Archives générales de Médecine. Paris 1820—1839.
- ARNEMAN, (W.) Materia medica. Ed. 4. van KRAUSE. 1820.
- BACHMANN, (W. L.) Handwörterbuch der prakt. Apothekerkunst. 1836—1839.
- BAUMÉ, Elémens de Pharmacie. Paris 1773.
- BERNSTEIN, (J. G.) Pract. Handbuch für Wundärzte. Leipz. 1818.
- BISCHOFF, (CH. H. E.) Die Lehre v. d. chem. Heilmitteln etc. 3 Bde. 1825—1831. u. 2 Suppl. Bde. 1834 u. 1840.
- BOERHAAVE, (H.) De Materia medica. Lugd. Bat. 1721.
- BOUCHARDAT, (A.) Nouveau formulaire magistral, précédé d'une notice sur les hôpitaux de Paris. 1839.
- BRAUNE. Z. THOMSON.
- BRANDE, (WILL.) A Dictionary of Materia medica and practical Pharmacie etc. London 1839.
- BURDACH, (K. F.) System d. Arzneimittellehre. 3 Bde. 1807—1809.
- CELSUS, (C.) Libr. de re medica. Edit. KRAUSE. Lips. 1766.
- CHOULANT, (L.) Anleitung z. ärztl. Receptirkunst. 2te Aufl. Leipz. 1834.
- Dezelfde, Der junge Arzt am Krankenbette, nach dem Ital. des LIGER ANGELI etc. Leipz. 1823.
- Codex medicamentarius Europaeus. Lips. 1832. Edit. 2. de 1821—1822. VII. Vol.
- CRATO DE KRAFTHEIM, (JOH.) Consiliar. et Epistolar. medicinalium Libri V. Francof. 1691—1693.
- DIEFFENBACH, FRICKE u. OPPENHEIM, Zeitschr. f. d. gesammte Medicin etc. 1825—1839.
- DIOSCORIDES, Libri de Materia medica. Edit. SARACENI. Francof. 1598.

DUFLOS, (AD.) Die chemischen Heilmittel u. Gifte etc. Breslau 1839.

DULK. Z. SACHS.

DUNGLISON, (R.) New Remedies: the methode of praeparating and administrating them, theis effects on the healthy and diseaset economy etc. Philadelphia 1839.

DIERBACH, (J. H.) Neueste Entdeck. in d. Materia medica. 1828. Edit. 2de 1837.

EEN BAITÂR, Zusammenstellung einfacher Heil- und Nahrungsmittel. A. d. Arab. von J. VON SONTHEIMER. Stuttgart 1840. Th. I.

EHRHARD, Lehrb. d. Chemie u. Pharmakologie. 1836.

FOY, (F.) Nouveau Formulaire des Praticiens, contenant 2000 formules magistrales et officinales. Paris 1833.

FRÄNKEL, (L.) Pract. Arzneimittellehre für die Krankheiten des kindl. Alters. Aufl. 2. de 1840.

FRICKE u. OPPENHEIM, Zeitschr. f. ges. Medicin. 16 Jahrgänge.

GALENUS, (CLAUD.) De simpl. medicamentorum facultate. Ed. Paris 1520.

Ejusdem, de compositione medicaminum. Ed. Paris 1530.

GEIGER, Handbuch de Pharmacie. 1837—1840. 3 Bde.

GIACOMINI, (A. G.) Traité philosophique et expérimentale de Matière medicale et therapeutique. Traduit de l'Italien par MORON et ROGNETTA. Paris 1839.

GÖBEL, (CH. T. F.) Handb. d. pharmac. Chemie. 1840. 3te Auflage.

GOHREN, (F. L. A. H. DE) Medicorum priscorum de signatura imprimis plantarum doctrina. Commentationis de necessitudine, quae inter Morphologiam et Pharmacologiam regni vegetabilis intercedit Pars I. Jenae 1840.

HAHN, (W. FR.) Die äusserlichen Heilmittel etc. Stuttgart 1839.

HARTMANN, (PH. K.) Pharmacologia dynamica. 1816. 2 Vol.

HECKER, (A. F.) Prakt. Arzneimittellehre. 2 Thle. 1829—1830. Edit. BERNHARDI.

Dezelfde, Anleitung z. Gebrauch einfacher u. zusammengesetzter Arzneimittel. 1806.

Dezelfde, Abriss der Chirurgica medica. 1808.

HECKER, (C. F. F.) Handbuch der Materia chirurgica. 1838.

MILDENBRAND, (JOH. VAL. AB) Institutiones Pharmacologiae, etc. 1802.

HOFFMANN, (FRIEDR.) Observationes physico-chimicae. Halae 1722.

Ejusdem, Medicina consultatoria. Hal. 1721—1739.

HUBO, (C. G.) De medicamentorum effectibus in corpore humano sano. Goet. 1839.

HUFELAND, (C. W.) Armenpharmacopöe. Aufl. 7 de 1832.

Ejusdem, Conspectus Materiae medicae, Edit. 2. Berol. 1820.

Ejusdem, Journ. d. pract. Heilkunde. Berlin 1798—1840.

HUXHAM, (JOH.) Opera physico-medica. Ed. REICHELTI.

JABLOWSKI, (E. DE) Formulae medicae usitatae in Schola clinica Vindebonensi. Wien 1825.

- JAHN**, (FRIEDR.) pract. Materia medica, 4te Aufl. 1818.
 Dezelbde, Auswahl der wirks. Arzneimittel. 2 Thle. 1818.
- KLEIN**, (LUDW. GODOFR.) Selectus rational. medicam. Lips. 1756.
- KUHN**. Z. VOIGTEL.
- KRAUS**, (L. W.) Z. ARNEMANN.
 Dezelbde, Wissenschaftl. Uebersicht d. ges. Heilmittellehre etc. 1831.
- LANE**, (J. HUNTER) A Compendium of Materia medica and Pharmacie etc. London 1839.
- LINK**. Z. WILDENOW.
- LINCKE**, (C. G.) Vollständiges Recepttaschenbuch. Leipz. 1840. 1 Th.
- MACBRIDE**, (DAN.) Experimental Essays. London 1767.
- MAGENDIE**, Formulaire pour la praeparation et l'emploi de plusieurs nouveau medicaments. 9te Aufl. 1838.
- MARTIUS**, (T. W. C.) Grundriss de Pharmakognosie des Pflanzenreichs. 1830.
 Dezelbde, Das Neueste aus dem Gebiet der Pharmakognosie. 1833.
- MAYERNE**, Medicamentorum Formulae. London 1640.
- MILNE-EDWARDS** et VAVASSEUR, Nouveau Formulaire pratique des hôpitaux etc. Edit. 2. 1839.
- MITSCHERLICH**, (C. G.) Lehrbuch d. Arzneimittellehre. 1840. Bd. I.
- MIGUEL**, (J. E. M.) Bulletin général de Therapeutique medicale et chirurgicale. Paris 1832—1838. 18 Bde.
- MOST**, (G. F.) Encyklopädie d. ges. med.-chirurg. Praxis. 2 Bde. 2de Aufl. 1836—1838.
- MURRAY**, (J. A.) Apparatus medicaminum etc. 7 Bde. 1776—1794. Deutsch v. SEGUR. 1782—1794.
- MYNSICHTI**, (ANDR.) Thesaur. et Armamentarium medico-chimicum. Hamb. 1631.
- NEMNICH**, (P. A.) Neues Waarenlexikon in 12 Sprachen. 1820.
- OTTO**, (G.) Handbog i Pharmacognosien. Kiöbenhavn 1839.
- PEREIRA**, (J.) Vorles. über Materia med. A. d. Engl. von F. J. BEN-REND. 1838. Th. I.
- PFAFF**, (C. A.) System der Materia medica nach chem. Principien. 7 Bde. 1808—1823.
- PHÖBUS**, (PH.) Handbuch d. Arzneiverordnungslehre. 3te Aufl. de 1840. 2 Bde.
- RADIUS**, (J.) Auserles. Heilformeln für Aerzte und Wundärzte. 2te Aufl. 1840.
- RICHTER**, (G. A.) Ausführl. Arzneimittellehre. 5 Bde. 1828—1832.
- RIECKE**, (V. A.) Die neuesten Arzneimittel, ihre physis. und chem. Eigenschaften, Bereitungsweise etc. 1837. 2te Aufl. 1840.
- RUST**, (N.) Handbuch der Chirurgie. 18 Bd. 1830—1836.
- SACHS**, (L. W.) und FR. PH. DULK, Handwörterbuch d. pract. Arzneimittellehre. 1830—1836. 3 Bd.
- SACHSE**, (J. D. W.) Medic. Beobacht. und Bemerkungen 1835 und 1839. 2 Bde.

- SCHMIDT**, (J. A.) Lehrbuch über die Methode, Arzneiformeln abzufassen. 1811. 2te Aufl.
- SCHMIDT'S** Jahrb. d. gesammten med. chir. Journalistik. 51 Bde.
- SCHNEIDER**, (P. J.) Medic. pract. Adversarien. 1821—1826. 3 Bde.
- SCHUBARTH**, (E. L.) Receptirkunst u. Recepttaschenbuch. 1821.
- SOBERNHEIM**, (J. F.) Handb. d. pract. Arzneimittellehre. 1839—40. (tabellarisch). 3te Aufl. 4.
- SOUBEIRAN**, Handb. d. pharmaceut. Praxis, Deutsch v. SCHÖDLER. Heidelberg 1838.
- SPIELMANN**, (JAC. R.) Pharmacop. generalis. Argentor. 1783.
- STIFFT**, (ANDR. JOS.) pract. Heilmittellehre. 1791 u. 1792. 2 Bde.
- SUNDELIN**, Handb. d. speciellen Heilmittellehre. 1825—1826, 2 Bde. 3te Aufl. de 1833.
- THOMSON**, (A. F.) Vereinigte Pharmacopöen der Lond. Edinb. u. Dubliner Medicinal-Collegien. Deutsch von A. BRAUNE. Leipz. 1827.
- THON**, (G.) Ausführl. u. vollständ. Waarenlexikon. 1829.
- TOURTUAL**, (C. F.) Pract. Beiträge z. Therapie d. Kinderkrankheiten. 1829 u. 1837. 2 Bde.
- TRILLER**, (D. W.) Dispensatorium pharmaceuticum universale, s. Thesaur. Medicamentorum etc. 1764. 2 Bde. 4.
- VENUS**, (C. J. A.) Grundriss. d. medic. Receptirkunst und der systemat. pract. Arzneimittellehre in tabellar. Form etc. 2te Ausgabe. Weimar 1841.
- VIREY**, (J.) Histoire naturelle des medicamens, des aliments et des poisons. Paris 1826.
- VOGEL**, (L.) Medic. und pharmac. Formel- und Receptlexikon. 1804—1806. 3 Bde.
- VOGT**, (PH. F. W.) Lehrbuch d. Pharmakodynamik. 3te Aufl. 1832. 2 Bde.
- VOIGTEL**, (FR. G.) Vollständ. System d. Arzneimittellehre. Edit. KUHN. 1816—1817. 2 Bde.
- WENDT**, (JOH.) Die Kinderkrankheiten etc. 3te Aufl. 1835.
- Dezelfde, Pract. Materia medica. 2te Aufl. 1833.
- WIMBER**, (K.) Die Wirkungen d. Arzneimittel und Gifte im gesunden thierischen Körper etc. 1838. 7 Hefte.
- WIGGERS**, (A.) Grundriss d. Pharmacognosie. Gött. 1840.
- WILDENOW**, Anleitung z. Selbststudium d. Botanik. 1822. Edit. 3. von H. F. LINCK.
- WINKLER**, Reallexikon d. med. pharmac. Naturgeschichte und Rohwaarenkunde. 1836—1840. 3 Bde.

ZIEKTE-REGISTER.

NB. De Arabische getallen duiden de bladzijde aan, waarop
het geneesmiddel voorkomt, de Romeinsche het Deel.

A.

Ablactatio, I, 150. II, 337.
Abortus, I, 251, 335, 466. II, 443.
Abscessus faucium, II, 16.
—— gingivae II, 7, 374.
—— lymphaticus, I, 147. II,
49, 57, 306.
Acne, I, 173, 174. II, 351, 352,
377, 416.
Acor, z. *Pyrosis*.
Adenitis, z. *Adenophyma*.
Adenophyma, I, 235, 241, 313,
314, 347, 361, 413, 436, 439.
II, 49, 54, 104, 105, 115, 198.
Adiposis, I, 231.
Agalactia, I, 178, 179.
Agrypnia, I, 58, 213, 406, 490.
II, 135.
Alopecia, I, 90, 148, 307, 386.
II, 260.
Amaurosis, I, 167, 168, 179, 198,
200, 250, 285, 300, 304, 445,
461, 462. II, 493, 494, 525.
—— torpida, II, 252, 254,
291.
—— venerea, II, 202.
Amblyopia amaurotica, I, 168, 184,
250. II, 407.
Ambustio, z. *Combustio*.
Amenorrhoea, I, 152, 200, 212,
227, 241, 269, 353, 430, 483,
484. II, 13, 14, 28, 36, 56, 57,
58, 66, 97, 105, 121, 122, 123,
192, 214, 364, 413, 414, 451,
461, 462, 487, 489, 490.
Amentia, II, 186.
II.

Anaemia, II, 2.
Anasarca, z. *Hydrops anasarca*.
Anchylosis, I, 92, 235. II, 263.
Angina, I, 71, 103, 163, 175, 228.
II, 7, 189, 193, 372, 373, 374.
—— aphthosa, z. *Aphthae*.
—— atonica, II, 479.
—— catarrhalis, II, 183, 373.
—— —cum stomachace, II,
416.
—— gangraenosa, I, 111, 129,
285, 310, 311, 376, 474. II, 59.
—— gangraenosa infantum, I,
385.
—— maligna, z. *Angina gan-
graenosa*.
—— membranacea, I, 72, 169,
342. II, 77, 177, 185, 191, 219,
221, 262, 302, 444, 445, 470,
471, 476.
—— mercurialis, I, 111.
—— parotidea, z. *Parotitis*.
—— pectoris, I, 79, 220, 466.
II, 35, 154, 186, 239, 279, 312,
313, 436, 501.
—— rheumatica I, 52. II, 190.
—— scorbutica, z. *Stomacace*.
—— syphilitica, II, 242.
—— tonsillaris, II, 246, 295,
374, 476.
—— — chronica, II, 55.
—— uvularis II, 374, 476.
—— — chronica, II, 345,
476.
Angina venerea, z. *Angina sy-
philitica*.
Animi deliquium, z. *Lipothymia*.

Anorexia, II, 402.
 Anthrax, z. *Carbunculus*.
 Apepsia, z. *Dyspepsia*.
 Aphonia, II, 407, 474.
 Aphthae, I, 105, 280, 450. II, 413, 414, 415, 416, 476.
 Apoplexia e causa arthritica, II, 36.
 ——— ex indigestione, II, 457.
 ——— syphilitica, II, 36.
 ——— nervosa, I, 130, 171, 198, 241. II, 419, 436.
 ——— pulmonum, I, 342.
 ——— sanguinea, I, 395, 399, 434. II, 335, 454, 455.
 Ardor stomachi, z. *Pyrosis*.
 Arena lithica, z. *Lithiasis*.
 Arthritis, I, 86, 99, 101, 113, 121, 123, 124, 125, 126, 134, 135, 136, 151, 167, 168, 180, 194, 201, 225, 231, 240, 254, 326, 354, 356, 361, 402, 410, 411, 473, 474. II, 14, 27, 54, 71, 121, 122, 152, 153, 209, 223, 224, 227, 258, 259, 263, 308, 314, 355, 356, 379, 400, 435, 437, 464, 466, 467, 468, 469.
 ——— anomala seu irregularis, I, 201, 354, 356, 402.
 ——— atonica, z. *Arthritis chronica*.
 ——— chronica s. inveterata, I, 91, 99, 120, 125, 134, 136, 165, 167, 168, 216, 235, 242, 269, 287, 361, 372, 410, 426, 454, 477, 481. II, 25, 35, 36, 38, 39, 48, 51, 55, 56, 84, 97, 116, 139, 201, 230, 285, 288, 290, 295, 298, 361, 381, 392, 395, 397, 400, 417, 435, 437, 464, 466, 467, 468, 469, 473, 510.
 ——— fixa, I, 411. II, 35.
 ——— nervosa, II, 314.
 ——— nodosa, II, 35, 51, 197, 464, 467.
 ——— retrogressa, z. *Metastasis arthritica*.
 Arthroace, I, 117, 301, 307. II, 258.
 Arium rigiditas, I, 91, 146, 236, 240, 248, 273. II, 115, 140, 450.
 Ascarides, I, 135, 149, 153, 205, 206, 207, 280, 349, 397, 450. II, 28, 54, 225, 226, 258, 312, 330, 367, 485, 486.
 Ascites, z. *Hydrops abdominalis*.
 Asphyxia, I, 129, 165, 395, 399. II, 235, 468, 526, 530.
 Aspredines, I, 174. II, 352, 416.
 Asthma abdominale, I, 156.

Asthma chronicum, I, 130, 154, 156, 355, 409. II, 33, 48, 49, 50, 51, 53, 154, 178, 214, 351, 467, 473.
 ——— potatorum, II, 53.
 ——— convulsivum s. spasticum, I, 220, 258, 409, 412, 471. II, 51, 84, 154, 200, 353, 399, 421, 433.
 ——— humidum, I, 138, II, 48, 49.
 ——— Millari, II, 52, 186, 252, 436.
 ——— nervosum, I, 258, 342. II, 154, 236, 501.
 ——— nocturnum, z. *Incubus*.
 ——— pituitosum, I, 249, 298, 301, 338, 340, 403. II, 35, 48, 49, 50, 51, 53, 57, 89, 389, 403, 419.
 ——— spasticum, z. *Asthma convulsivum*.
 ——— siccum, I, 241. II, 261.
 Atonia, II, 213, 450.
 ——— tractus intestinalis, I, 262, 263.
 ——— ventriculi, z. *Dyspepsia*.
 ——— ——— infantum, I, 329.
 ——— vesicae urinae, I, 473.
 Atrophia, I, 55, 125, 126, 178, 401, 414, 421, 443. II, 1, 2, 5, 12, 23, 29, 105, 200, 347, 412, 502, 503, 514, 515, 530.
 ——— extremilatum, II, 450.
 ——— infantum scrophulosa, z. *Atrophia*.
 Auditus difficilis, z. *Surditas*.
 Aurigo, z. *Icterus*.

B.

Blennorrhoea, I, 242, 244, 245, 253, 336, 338, 364, 365, 432. II, 345, 395, 476.
 ——— chronica, I, 193, 297, 298, 310, 376, 422, 483. II, 35, 343, 424, 449.
 ——— intestinorum, z. *Blennorrhoea ventriculi*.
 ——— meatus auditorii, II, 439.
 ——— membranae tympani, II, 439.
 ——— narium, z. *Catarhus en Coryza*.
 ——— oculi, z. *Ophthalmoblennorrhoea*.
 ——— palpebrarum, z. *Blepharophthalmia*.

Blennorrhoea pulmonum, I, 74, 84,
 193, 198, 243, 275, 340, 356,
 410, 482. II, 47, 48, 56, 89,
 90, 154, 160, 219, 295, 302,
 372, 400, 449, 470, 493, 539.
 ————— recti, I, 74. II, 410.
 ————— urethrae, I, 140, 157,
 159, 175, 242, 292, 296, 364,
 367. II, 40, 134, 135, 147, 241,
 297, 313, 358, 499.
 ————— urethrae secundaria,
 I, 68, 156, 192, 193, 241, 242,
 243, 244, 245, 249, 250, 261,
 280, 297, 302, 303, 336, 339,
 385, 422, 432, 473. II, 2, 33,
 47, 48, 58, 72, 105, 163, 214,
 215, 344, 358, 410, 412, 438,
 443, 449, 450, 457, 459, 480,
 487, 497.
 ————— vaginae, I, 122, 157,
 198, 241, 242, 244, 245, 249,
 261, 336, 441, 484. II, 2, 14,
 40, 48, 106, 162, 164, 212,
 213, 214, 297, 321, 449, 464.
 ————— vaginae atonicus, II,
 72, 152.
 ————— vaginae benignus, I,
 482.
 ————— vaginae foetidus, I,
 366.
 ————— vaginae infantum, II, 6.
 ————— vaginae inveteratus,
 z. *Blennorrhoea vaginae per-*
tinax.
 ————— vaginae pertinax, I,
 141, 156, 244, 280, 297, 298,
 302, 422, 473. II, 17, 33, 47,
 56, 105, 106, 242, 321, 343,
 344, 358, 438, 445, 449, 457,
 497, 500.
 ————— ventriculi, I, 156,
 242, 243, 340, 403, 482. II, 4,
 17, 29, 35, 47, 48, 56, 89,
 114, 197, 219, 296, 382, 390,
 492, 497.
 ————— vesicae urinariae, I,
 74, 157, 192, 193, 242, 244,
 280, 356, 364, 403, 410, 473,
 474, 494. II, 15, 33, 48, 180,
 197, 341, 343, 372, 457, 464,
 476, 497.
 Blepharophthalmia, I, 361, 427,
 438, 462. II, 449, 458.
 ————— purulenta, z.
Lippitudo.
 Blepharoplegia, I, 304.
 Blepharoptosis, I, 304, 497.
 Blepharospasmus, I, 223, 258.
 Bronchitis, II, 190, 219.
 ————— chronica, II, 89, 476.

Brygmus, z. *Stridor dentium*.
 Bubo, I, 63, 147, 301, 302, 485.

C.

Calculus, z. *Lithiasis*.
 Callositas, z. *Induratio*.
 ————— palpebrarum, z. *Tylosis*.
 Calvities, z. *Alopecia*.
 Cancer, z. *Carcinoma*.
 ————— aquaticus, z. *Noma*.
 Canities, II, 345.
 Carbunculus, I, 111, 149.
 Carcinoma, I, 57, 79, 81, 111, 203,
 277, 278, 280, 312, 313, 352,
 412, 417, 418, 419, 450, 485.
 II, 16, 72, 103, 149, 200, 212,
 229, 286, 314, 386.
 ————— cutis, I, 79, 81, 278.
 ————— linguae, I, 227.
 ————— mammae, I, 216, II, 25,
 103, 424.
 ————— testis, I, 216.
 ————— uteri, I, 55, 64, 111,
 112, 141, 216, 227, 360, 424,
 431. II, 51, 312, 477.
 Cardialgia, I, 55, 57, 91, 96, 165,
 175, 211, 218, 219, 275, 335,
 375, 387, 403, 440, 442, 486,
 496. II, 51, 84, 136, 156, 161,
 200, 217, 238, 239, 252, 253,
 279, 312, 353, 364, 399, 412,
 421, 422, 424, 433, 434, 435,
 522.
 ————— hysterica, I, 390, 408.
 II, 163, 402, 422.
 ————— spastica, I, 320, 342. II,
 79, 81, 134, 136, 421.
 Cardiopalmus, z. *Palpitatio cordis*.
 Cardiospasmus, I, 467, 471.
 Carditis, II, 245, verg. *Pericar-*
ditis.
 Caries, I, 109, 150, 249, 385, 428.
 II, 51, 54, 121, 123, 139, 200,
 306, 445.
 ————— dentium, I, 315, 318, 346,
 427.
 ————— scrophulosa, I, 428.
 ————— syphilitica, I, 459, II, 458.
 Catalepsia, I, 210, 375, 433. II,
 186, 252, 263.
 Cataracta, I, 179, 312.
 ————— incipiens, I, 59. II, 211.
 Catarrhus, I, 30, 141, 157, 158,
 228, 240, 291. II, 49, 373, 374,
 400.
 ————— chronicus s. inveteratus,
 I, 240, 340. II, 48, 223, 395, 473.
 ————— cum tussi spastica, I,
 82, 340.

- Catarrhus bronchialis, II, 31, 250.
 ——— inflammatorius, I, 40, 41. II, 190.
 ——— pulmonum, I, 40, 41, 157, 181, 228, 250. II, 76, 147, 250, 374, 390, 470, 493, 528.
 ——— pulmonum chronicus, I, 53, 82, 84, 122, 156, 193, 243, 285, 333, 356, 410, 484, 495. II, 50, 158, 269, 344, 373, 394, 395, 436.
 ——— renum, z. *Blennorrhoea renum*.
 ——— suffocativus, I, 130, 171, 343. II, 50, 114, 186, 351, 399.
 ——— vesicae urinariae, z. *Blennorrhoea vesicae urinariae*.
 Causus, z. *Febris ardens*.
 Cephaloematoma, II, 193.
 Cephalalgia, I, 56, 375, 403, 444. II, 202, 368, 390, 493.
 ——— arthritica, II, 194.
 ——— hysterica, I, 90, 249, 298, 335, 375, 387, 444. II, 213, 272.
 ——— nervosa, I, 408, 442, 444. II, 80, 424.
 ——— periodica, I, 375, 444.
 ——— rheumatica, I, 52. II, 194, 402.
 ——— syphilitica, II, 315.
 Chemosis, I, 441. II, 449, 465.
 Chlorosis, I, 55, 150, 152, 153, 211, 335, 369, 371, 403, 495. II, 2, 4, 5, 6, 25, 29, 67, 105, 115, 212, 214, 287, 357, 425, 449, 487, 492, 495, 496.
 Cholera, I, 256, 322. II, 447, 484.
 ——— asiatica, I, 165, 310, 473, 496, 497. II, 172, 434, 441, 524, 529.
 ——— intermittens quotidiana, II, 441.
 ——— lactantium, I, 160.
 Chololithi, I, 132, 322. II, 497.
 Choreia st. Viti, I, 79, 128, 133, 140, 210, 216, 307, 332, 335, 355, 360, 375, 440, 442, 448. II, 229, 238, 252, 263, 407, 424, 441.
 Clavus hystericus, I, 249.
 ——— pedis, I, 79, 168, 427, 488.
 Colica, I, 130, 157, 175, 176, 275, 287, 296, 335, 400, 408, 486. II, 40, 161, 217, 353, 421, 437, 522.
 ——— flatulenta, I, 165, 252, 328, 437, 490. II, 166, 172, 252, 366, 399, 402.
 ——— haemorrhoidalis, 414, 484.
 Colica hysterica, I, 437. II, 402.
 ——— menstrualis, II, 166, 172, 414.
 ——— nervosa, I, 169.
 ——— renalis, I, 220. II, 41.
 ——— saturnina, I, 72, 397, 399. II, 272, 391, 411, 455, 472, 478.
 ——— spastica puerperarum, II, 162.
 Coma, I, 168, 395, 433. II, 336.
 Combustio, I, 63, 143, 275, 365, 366, 426, 450, 491. II, 241, 261, 469, 497.
 Commotio, I, 239, 247, 252.
 ——— artuum, I, 294.
 ——— cerebri, I, 198, 202.
 ——— pectoris, I, 198, 202.
 Condyloma, I, 62, 301, 427, 458. II, 241, 481, 505.
 Congestio uterina, I, 335.
 Conjunctivitis chronica, I, 441. II, 241, 449.
 Contractiones uteri, z. *Dolores ad partum*.
 Contractura artuum, z. *Artuum rigor*.
 Contusio, I, 70, 201, 247. II, 57, 140, 194.
 ——— articulorum, I, 286.
 ——— oculi, I, 201.
 Convulsiones, I, 188, 232, 397. II, 163, 164, 437.
 ——— ex refrigerio, I, 249.
 ——— hystericæ, I, 165, 335. II, 52, 373, 375, 435.
 ——— lactantium, I, 96, 235. II, 420, 422, 424, 436.
 ——— periodicae, II, 424.
 Cophosis, z. *Surditas*.
 Coryza, I, 275. II, 506.
 Coxalgia, I, 241, 302. II, 55.
 Crusta lactea, I 134, 213, 324. II, 14, 15, 16, 216, 288.
 Cynanche, z. *Angina*.
 Cyphosis, II, 105.
 Cystitis, II, 55, 261, 268.
 Cystospasmus, z. *Ischuria spasmodica*.

D.

- Debilitas nervosa, z. *Neurasthenia*.
 Decubitus, I, 64, 110, 111, 143, 285, 294, 386, 426. II, 54, 346, 347, 477.
 Defectus lactis, z. *Agalactia*.
 ——— mensium, z. *Amenorrhoea*.
 Deglutitio difficilis, z. *Dysphagia*.

Delirium tremens, I, 116, 140, 469.
II, 85, 268, 273, 417.

Dentitio difficilis, I, 163. II, 421, 429.

Dentium dolor, z. *Odontalgia*.

—— stridor, z. *Stridor dentium*.

Depilatio, z. *Alopecia*.

Diabetes, I, 248, 426, II, 270, 287, 289, 358, 417, 447, 448, 464.

Diarrhoea, I, 157, 175, 178, 198, 228, 261, 296, 315, 316, 337, 421, 432. II, 40, 136, 169.

—— atonica, I, 198, 199. II, 136, 170, 487.

—— chronica, I, 186, 263, 336, 337, 350, 369, 440, 474, 486. II, 47, 206, 217, 231, 232, 343, 345, 410, 445.

—— colliquativa, I, 60, 61, 398. II, 270, 479, 487.

—— epidemica, I, 397.

—— infantum, I, 156, 211, 262, 329. II, 41, 191, 275, 358, 411, 422.

—— infantum chronica, I, 160, 262, 291. II, 169, 231, 232.

—— infantum febrilis, II, 71.

—— inter febrim typhoideam, I, 61, 369. II, 207, 212, 270, 500.

Dipsomania, I, 116.

Distorsio, z. *Subluxatio*.

Dolor articulorum, z. *Arthritis*.

—— aurium, z. *Otalgia*.

—— capitis, z. *Cephalalgia*.

—— cardialgicus, z. *Cardialgia*.

—— colicus, z. *Colica*.

—— dentium, z. *Odontalgia*.

—— faciei Fothergilli, z. *Proso-
palgia*.

Dolores ad partum debiles, I, 220, 241, 335. II, 385, 386, 413, 414, 469.

—— arthritici, I, 195. II, 314.

—— carcinomatosi, II, 314.

—— dorsi, I, 490.

—— nephritici, I, 408.

—— nervosi, I, 419. II, 314, 452.

—— oculorum syphilitici, II, 224.

—— osteocopi nocturni, I, 122, 124, 395, 410, 412, 445, 446, 461. II, 99.

—— post partum, I, 335. II, 162.

—— rheumatici, I, 116, 253. II, 37, 57, 286, 314, 352, 374, 379, 468.

Dysoecia, I, 149.

Dysenteria, I, 157, 160, 178, 198, 228, 261, 263, 264, 315, 338,

346, 398, 421, 432. II, 12, 40, 64, 141, 162, 169, 206, 219, 270, 410, 411, 479.

Dysenteria chronica, I, 60, 398. II, 47, 342.

—— putrida, I, 264, 284. II, 342, 343.

Dysmennorrhoea nervosa, II, 425.

Dysodontiasis, z. *Dentitio difficilis*.

Dysorexia, z. *Anorexia*.

Dyspepsia, I, 151, 155, 156, 157, 205, 206, 207, 208, 212, 262, 296, 323, 328, 329, 345, 379, 380, 387, 388, 389, 420, 432, 438, 440, 495, 496. II, 6, 17, 24, 25, 26, 27, 114, 116, 163, 169, 170, 178, 181, 182, 232, 299, 341, 342, 390, 402, 433, 507, 539.

—— ex abusu spirituosorum, II, 25, 342.

Dysphagia, I, 241, 300, 310. II, 217.

Dyspnoea, z. *Asthma*.

Dysuria, I, 157, 158, 241. II, 156, 514.

EE.

Ebrietas, I, 165, 409.

Ecchymosis, z. *Extravasatio sanguinis*.

Eclampsia, I, 210, 430, 431. II, 252, 279, 282, 533.

—— infantum, I, 210, 236. II, 186, 232, 252, 430.

—— parturientium, I, 236. II, 186.

Eczema, I, 204.

—— chronicum, I, 80, 203.

—— impetiginosum, I, 186.

Elephantiasis graecorum, I, 362.

Empyema, I, 425.

Encephalitis, I, 434. II, 177, 219, 245, 335.

—— infantum, II, 185.

Enchema, z. *Tinnitus aurium*.

Enteritis, I, 175, 346, 421. II, 268.

Enuresis, I, 192.

—— paralytica, I, 300, 303. II, 449.

Ephelides, , 417, 477, 502. II, 351, 416, 431.

Ephialtes, z. *Incubus*.

Epilepsia, I, 79, 133, 139, 166, 210, 211, 216, 285, 335, 342, 375, 390, 434, 440, 441, 448, 451, 463, 464, 466, 502. II, 13, 14, 25, 26, 33, 34, 65, 76, 84, 86, 186, 194, 200, 228, 238, 239, 240, 263, 279, 280, 282,

- 312, 386, 387, 423, 434, 445, 446, 447, 493, 525, 533.
- Epilepsia abdominalis, I, 273. II, 25, 34.
- torpida potatorum, II, 34.
- cerebralis, I, 307.
- cum menostasia, I, 211.
- infantum, II, 23, 238.
- Epistaxis, I, 262, 426.
- atonica, II, 277, 450.
- intermittens, II, 441.
- Erectiones morbidæ, z. *Priapismus*.
- Erysipelas, I, 228. II, 11, 19, 140, 162, 286, 374, 417.
- neonatorum, I, 302.
- pustulosum faciei, I, 63.
- II, 11.
- retrogressum, I, 285.
- vesiculosum chronicum, II, 164.
- Exania, z. *Prolapsus ex ano*.
- Exanthema syphiliticum, z. *Syphilis exanthematica*.
- Exanthemata acuta, II, 219.
- chronica, I, 86, 99, 103, 134, 136, 173, 194, 203, 235, 315, 353, 451, 452, 453, 454, 455, 456. II, 13, 14, 15, 33, 37, 65, 68, 89, 394, 395, 396, 412, 413, 464, 465, 526.
- retrogressa, II, 290.
- Excoriatio, I, 143, 159. II, 40, 156, 240, 364, 413, 428, 502, 520.
- ani, II, 416.
- Exerescencia, I, 117, 293.
- Exostosis, I, 235. II, 99.
- Exsudatio lymphatica, I, 235.
- Extravasatio sanguinis, I, 198, 201. II, 140.
- Exulceratio glandularum, I, 314.
- recti, I, 280.
- tonsillæ, I, 365.
- urethrae, I, 280.
- vaginae, I, 280.
- vesicae urinariae, I, 280.
- F.**
- Fastidium, z. *Vomituritiones*.
- Favus, z. *Tinea capitis*.
- Febris adynamica, I, 117. II, 524.
- ardens, I, 115.
- biliosa, I, 115, 141, 393. II, 158, 169, 189, 366, 483, 484, 492.
- bullosa, z. *Pemphigus*.
- catarrhalis, I, 51, 52, 53, 66, 68, 228. II, 154, 189, 492, 522.
- Febris catarrhalis rheumatica, II, 190, 492.
- dentitionis, I, 106. II, 237.
- exanthematica, I, 68, 78, 106. II, 237, 435.
- exanthematica nervoso-torpida, I, 475. II, 289, 373.
- gastrica, I, 115, 141, 156. II, 24, 25, 29, 158, 189, 190, 451, 492.
- hydrocephalica, z. *Hydrocephalus acutus*.
- inflammatoria, I, 119, 228, 492. II, 237, 363.
- intermittens, I, 55, 79, 80, 81, 129, 173, 174, 181, 196, 199, 218, 263, 296, 311, 342, 353, 356, 376, 377, 381, 382, 387, 409, 440, 441, 497. II, 25, 29, 84, 162, 163, 173, 189, 190, 191, 192, 214, 215, 268, 312, 315, 371, 441, 442, 444, 445, 446, 486, 535.
- intermittens comitata, z. *Febris intermittens maligna*.
- intermittens cum hydropo, I, 310, 384. II, 200.
- intermittens infantum, I, 385. II, 199, 442.
- intermittens larvata, I, 117, 342, 377. II, 215, 434, 441.
- maligna s. perniosa, I, 117, 377, 382, 383. II, 441.
- intermittens pertinax, I, 181, 381, 382, 384, 385. II, 65, 66, 424, 443.
- intermittens traumatica, II, 441.
- morbillosa, z. *Morbilli*.
- nervosa, I, 73, 78, 102, 106, 115, 145, 171, 181, 198, 252, 285, 289, 291, 376, 430, 474. II, 29, 185, 262, 302, 417, 419, 493, 524.
- nervosa torpida, I, 182, 184, 196. II, 85, 138, 419, 524, 530.
- nervosa versatilis, I, 102, 285, 431. II, 76, 185, 522, 524, 530.
- petechialis, I, 381.
- pituitosa, I, 156, 340. II, 189.
- putrida, I, 69, 78, 115, 252, 263, 284, 336, 376, 381. II, 29, 138, 336, 364, 389, 479.
- rheumatica, I, 78. II, 189, 522.
- rheumatica catarrhalis, II, 189, 190.
- saburralis, z. *Febris gastrica*.

Febris scarlatinosa, z. *Scarlatina*.
 — typhosa, z. *Febris nervosa*
 en *Typhus*.
 — variolosa, z. *Variola*.
 — verminosa, z. *Helminthiasis*.
 Fistula, I, 245, 303. II, 16, 241.
 — lacrymalis, I, 430.
 Flatulentia, z. *Indigestio et Ruc-*
tatio.
 Fluor albus, z. *Blennorrhoea va-*
ginac.
 Fluxus aurium, z. *Otorrhoea*.
 — haemorrhoidal, z. *Haem-*
morrhoides.
 — lochialis suppressus, I, 241.
 II, 162.
 Foetor oris, I, 106, 163, 315, 317,
 338, 363, 426. II, 524.
 Fungus articulorum, I, 272, 368.
 II, 97.
 Furor uterinus, z. *Nymphomania*.
 Furunculus, I, 147, 252. II, 355.

G.

Galactometastasis, z. *Metastasis*
lactea.
 Galactorrhoea, II, 22, 347.
 Galactoschesis, z. *Agalactia*.
 Ganglion, I, 294.
 Gangraena, I, 64, 111, 198, 201,
 228, 263, 286, 294, 315, 319,
 365. II, 149, 419.
 — halonum, II, 186.
 — metastatica, II, 186.
 — nosocomialis, I, 78,
 103, 107, 286, 288, 365, 367.
 — palpebrae, I, 367.
 — senilis, II, 186.
 Gastralgia, z. *Gastrodynia*.
 Gastricismus, I, 441.
 Gastritis, II, 268.
 Gastrodynia, I, 408. II, 434.
 Gastro-enteritis, z. *Typhus abdo-*
minalis.
 Gastromalacia, I, 106, 110. II, 212.
 Gastrorrhagia, z. *Haematemesi-*
s.
 Globus hystericus, z. *Hysteria*.
 Glossoplegia, z. *Paralysis linguae*.
 Gonorrhoea, z. *Blennorrhoea ure-*
thrae.
 Gravedo, I, 275. II, 276, 298, 368,
 373.
 Gummata, II, 99, 260.
 Gutta opaca, z. *Cataracta*.
 — serena, z. *Amaurosis*.
 — rosacea, I, 174, 175, 226.
 II, 14, 109, 331, 416.

H.

Haemalops, z. *Sugillatio*.

Haematemesi, II, 226, 484.
 Haematorrhoea, z. *Haemorrhagia*.
 Haematuria, I, 473. II, 40, 127,
 128, 129, 476.
 Haemoptoe, I, 59, 199, 469. II,
 12, 13, 30, 80, 127, 128, 226,
 227, 414, 476.
 Haemorrhagia, I, 59, 61, 71, 338,
 339, 466. II, 2, 37, 127, 277,
 441, 446, 447, 475, 476.
 Haemorrhagia asthenia s. chronica,
 I, 71, 136, 259, 263, 336, 338,
 376, 422, 426. II, 37, 127, 128,
 344, 424, 449.
 — ex ano, z. *Haemor-*
rroides.
 — narium, z. *Epistaxis*.
 — oris, z. *Scorbutus*
oris.
 — parenchymatis, I, 118,
 259, 339, 425. II, 40, 277, 445,
 446, 447.
 — pulmonum, z. *Haem-*
moptoe.
 — petechialis, z. *Mor-*
bis maculosus.
 — renum, z. *Haema-*
turia.
 — urethrae, II, 127, 129.
 — uteri, z. *Metrorrha-*
gia.
 — ventriculi, z. *Haema-*
temesis et Melaena.
 Haemorrhoides, I, 119, 151, 153,
 333, 353. II, 146, 225, 261,
 345, 460, 461, 462, 463, 487,
 490.
 — anomala, I, 192,
 402. II, 163, 525.
 — coecae, z. *Varices*
vasorum haemorrhoidalium.
 — dolentes s. furentes,
 I, 397, 400. II, 225, 314.
 — mucosae, I, 242. II,
 343, 345.
 — suppressae, II, 66.
 Hebetudo visus, I, 168, 250, 251.
 Helcoma, z. *Ulcus corneae*.
 Helcos, z. *Ulcus*.
 Helminthiasis, I, 96, 135, 137, 149,
 188, 189, 192, 205, 206, 208,
 209, 347, 348, 349, 422, 463.
 II, 4, 24, 28, 29, 33, 51, 84,
 97, 110, 112, 113, 116, 165,
 256, 410, 449, 485, 486, 509,
 515, 523, 525.
 Helos, z. *Clavus pedis*.
 Hemisrania hysteric, z. *Cephalal-*
gia hysteric.
 Hepatitis, II, 222, 245, 289.

- Hepatitis chronica, I, 101, 107, 141, 222, 234, 340, 341, 353, 416, 417. II, 18, 169, 488.
 Hernia incarcerata, I, 63, 71, 130, 219, 223, 393, 436. II, 147, 235, 255, 336, 451, 453, 469.
 Hernia umbilicalis, II, 344.
 Herpes, I, 90, 99, 134, 149, 185, 257, 314, 324, 325, 326, 369, 404, 428, 434, 451, 453, 454, 455. II, 14, 16, 35, 65, 97, 173, 195, 196, 200, 216, 217, 225, 227, 228, 243, 362, 366, 377, 406, 416, 531.
 ——— chronicus, I, 103, 107, 280, 301, 428. II, 235, 281, 396, 467.
 ——— complicatus cum arthritide vel syphilide, I, 324, II, 196.
 ——— exedens, I, 365, 427. II, 103, 202, 212, 216, 227, 314.
 ——— leprosus, I, 185.
 ——— malignus, I, 268, 280, 326. II, 381.
 ——— pustulosus, II, 216.
 ——— syphiliticus, I, 185.
 ——— ulcerosus, z. *Herpes exedens*.
 ——— zoster, I, 59.
 Hordeolum, I, 417. II, 241.
 Hyarthrus, z. *Hydrops articulorum*.
 Hydremesis, II, 239, 412, 433.
 Hydrocele, I, 52. II, 11, 177, 189, 193, 194, 197, 315.
 Hydrocephalus acutus, I, 67, 200, 300, 467, 468, 471. II, 100, 101, 177, 221, 280.
 ——— chronicus, I, 306, 307. II, 494.
 Hydrophobia, I, 73, 146, 216, 221, 222, 298, 304, 366. II, 23, 24, 167, 168, 220, 268.
 Hydrops, I, 52, 53, 130, 148, 230, 231, 246, 272, 273, 274, 275, 276, 362, 410, 466, 469, 494. II, 23, 174, 180, 256, 357, 374, 437, 487.
 ——— abdominalis, I, 65, 213, 260, 275, 306. II, 66, 67, 96, 113, 118, 119, 120, 256, 382, 383, 470, 488, 493.
 ——— acutus, I, 122, 237. II, 65, 67, 375.
 ——— anasarca, I, 52, 142, 275, 474. II, 43, 256, 285.
 ——— articulorum, I, 52. II, 100, 101.
 ——— ascites, z. *Hydrops abdominalis*.
 ——— cutaneus, z. *Hydr. anasarca*.
 Hydrops e refrigeratione, I, 53.
 ——— genu, z. *Hydrops articulo-
culorum*.
 ——— infantum, I, 245.
 ——— pectoris, z. *Hydrothorax*.
 ——— pericardii, I, 213, 300, 306, 307. II, 134, 219.
 ——— post febrim intermittem-
tem, I, 310. II, 200, 214, 215, 237, 255.
 ——— post scarlatinam, I, 52, 122. II, 219.
 ——— torpidus, I, 181, 193, 198, 207, 212, 227, 242, 273, 274, 298, 333, 353, 356, 360, 394, 402, 403, 410, 434, 473, 474, 476, 477, 478, 479, 501. II, 33, 35, 43, 44, 50, 57, 63, 65, 66, 67, 96, 110, 113, 118, 119, 120, 167, 180, 255, 285, 382, 383, 384, 385, 470, 471, 488, 527.
 ——— torpidus ex abdomine, I, 275. II, 66.
 Hydrophthalmus, II, 219.
 Hydrothorax, I, 272, 275, 306, 391, 410, 434, 476, 477, 478. II, 43, 44, 100, 101, 134, 135, 144, 145, 211, 212, 219, 222, 223, 279, 382, 383, 384.
 Hygroma cysticum patellae, II, 11.
 Hypertrophia, I, 270. II, 104, 178.
 ——— cordis, I, 213, 266, 270, 466, 472.
 ——— ovarii, I, 312, 313.
 ——— uteri, I, 270, 313.
 ——— ventriculi, I, 270. II, 469.
 Hypochondria, I, 57, 87, 117, 125, 150, 151, 153, 154, 272, 274, 329, 333, 371, 388, 389, 402. II, 18, 25, 32, 34, 53, 56, 57, 65, 142, 165, 171, 172, 173, 179, 312, 314, 337, 339, 358, 361, 366, 367, 424, 493, 524, 525, 526.
 Hysteria, I, 73, 75, 87, 154, 162, 165, 181, 210, 246, 249, 330, 332, 334, 335, 336, 355, 387, 390, 448, 484. II, 6, 15, 53, 57, 65, 86, 135, 142, 147, 156, 163, 165, 166, 171, 172, 173, 213, 249, 263, 264, 276, 314, 339, 361, 366, 367, 418, 437, 456, 457, 501, 522, 523, 524, 525, 526.
 Hysteromalacia, z. *Putrescentia uteri*.
 Hysteromania, z. *Nymphomania*.
 Hysteroptosis, z. *Prolapsus uteri*.

K.

Icterus, I, 141, 150, 219, 277, 353, 371, 372, 495. II, 17, 18, 33, 48, 57, 163, 169, 365, 501.
 ——— chronicus, II, 43, 65, 180, 490, 493.
 ——— neonatorum, II, 422.
 ——— rheumaticus, II, 35.
 ——— spasticus, I, 345. II, 270.
 Ileus, I, 129, 175, 223. II, 234, 255, 499.
 Impetigo, I, 180, 365, 427. II, 97, 103, 104, 258, 300, 366.
 Impotentia virilis, I, 162, 163, 226, 248, 251, 252, 297. II, 167, 410, 524.
 Incontinentia urinae, z. *Enuresis*.
 Incubus, II, 418, 431.
 Indigestio, I, 148, 156, 157, 212, 246, 296, 328, 329, 330, 338, 387, 388, 389, 390, 391, 432, 437, 495, 496, 497. II, 1, 6, 24, 26, 27, 30, 51, 53, 136, 169, 170, 178, 200, 232, 284, 352, 434, 507.
 Induratio, I, 269, 278, 286, 287, 362, 412, 436. II, 104, 498.
 ——— hepatitis, I, 222, 353, 354, 417. II, 142, 193, 361, 497.
 ——— intestini recti, II, 225.
 ——— lienis II, 142, 193.
 ——— linguae, I, 361.
 ——— mammae, I, 122, 278.
 ——— pancreatis, II, 430.
 ——— parotidis, II, 99, 102.
 ——— prostatae, I, 473. II, 102, 192.
 ——— telae cellulosae neonatorum, II, 417.
 ——— testiculi, I, 222, 361. II, 104, 306.
 ——— uteri, II, 254.
 Infarctus, I, 141, 142, 277, 353, 354, 371, 372, 402, 404, 433, 495. II, 17, 18, 32, 34, 36, 57, 193, 200, 339, 525.
 Inflammatio articularum, z. *Arthrocace en Fungus articulorum*.
 ——— auris, z. *Otitis*.
 ——— bronchorum, z. *Bronchitis*.
 ——— cerebri, z. *Encephalitis*.
 ——— ex causa traumatica, I, 63.
 ——— gastro-enterica, z. *Gastroenteritis*.
 ——— glandularum, z. *Adenitis*.

Inflammatio hepatis, z. *Hepatitis*.
 ——— intestinorum, z. *Enteritis*.
 ——— mammae, z. *Mastitis*.
 ——— oculi, z. *Ophthalmia*.
 ——— oris, II, 193.
 ——— pulpebrarum, z. *Blepharophthalmia*.
 ——— pectoris, II, 237.
 ——— pericardii, z. *Pericarditis*.
 ——— peritonei, z. *Peritonitis*.
 ——— pharyngis, z. *Pharyngitis*.
 ——— pleurae, z. *Pleuritis*.
 ——— pulmonum, z. *Pneumonia*.
 ——— renum, z. *Nephritis*.
 ——— testiculi, z. *Orchitis*.
 ——— tonsillarum, z. *Angina tonsillaris*.
 ——— tracheae, z. *Angina membranacea*.
 ——— urethrae, z. *Blennorrhoea urethrae*.
 ——— uvulae, z. *Angina uvularis*.
 ——— vesicae urinariae, z. *Cystitis*.
 Influenza epidemica, I, 53, 97, 340. II, 295, 312, 373, 374, 375, 394.
 Intertrigo, z. *Exoratio*.
 Intoxicatio, z. *Poeneficium*.
 Intumescencia ducorifica, I, 54.
 ——— prostatae, I, 314.
 ——— scirrhusa, I, 413.
 ——— urethrae, I, 314.
 Ionthi, z. *Ephelides*.
 Iritis, I, 223. II, 77, 81.
 ——— arthritica, I, 167, 168.
 Ischias, I, 122, 254, 359, 407. II, 202, 263, 407, 424.
 ——— nervosa, I, 57, 459. II, 40, 55, 194, 261, 420, 498, 499.
 Ischuria, I, 157, 176, 241, 290, 492.
 ——— infantum, II, 420.
 ——— paralytica, I, 290, 297, 473.
 ——— spasmodica, I, 223, 285, 291, 322. II, 77, 164, 421.

L.

Laryngitis, z. *Angina membranacea*.
 Lentigines, z. *Ephelides*.
 Lepra, I, 79, 134, 204, 227, 240, 301, 324, 352. II, 105, 108, 109, 202, 243, 300, 464.

Leucoma, z. *Macula corneae*.
Leucorrhoea, z. *Blennorrhoea vaginae*.

Lichen, I, 79, 324. II, 14.

Lienteria, I, 322. II, 410.

Lipothymia, I, 78, 129, 131, 165, 170, 287, 394. II, 418, 436.

Lippitudo, I, 441. II, 521.

Lithiasis, I, 100, 158, 176, 177, 192, 194, 320, 322, 326, 372, 473, 493. II, 17, 71, 117, 271, 379, 413, 431, 432, 461, 514.

Lochia suppressa, z. *Fluxus lochialis suppressus*.

Lues venerea, z. *Syphilis*.

Lupus, I, 204. II, 109.

Luxatio, I, 239.

Lyssa, z. *Hydrophobia*.

M.

Macula corneae, I, 54, 150, 153, 168, 248, 261, 353, 361, 427, 437, 459. II, 14, 56, 116, 202, 211, 216, 227, 313, 415, 420, 430, 431, 439, 440, 449.

Macula hepatica, z. *Ephelides*.

——— materna, z. *Naevus maternus*.

——— solaris, z. *Ephelides*.

——— venerea, z. *Syphilis exanthematica*.

Madarosis, z. *Alopecia*.

Malacosis ossium, z. *Osteomalacia*.

——— uteri, z. *Putrescentia uteri*.

Malum ischiadicum, z. *Ischias*.

Mamilla exulcerata, I, 249, 251. II, 42, 345, 364, 413, 416, 480, 504.

Mania, I, 216, 219, 307, 433, 435, 467. II, 32, 67, 493, 494, 525, 526.

——— ex abdomine, I, 219, 430, 435. II, 33, 34, 35, 312, 525, 526.

——— puerperalis, I, 285, 430.

Marasmus senilis, II, 12.

Mariscae haemorrhoidales, z. *Varices vasorum haemorrhoidaliū*.

Mastitis, I, 63, 143, 217, 223, 224, 430. II, 194.

Medorrhoea, z. *Blennorrhoea urethrae et vaginae*.

Melaena, I, 353, 402. II, 47, 48, 71.

Malancholie, I, 140, 216, 219, 226, 272, 274, 371, 433. II, 32, 34, 65, 494, 497, 524, 527.

——— ex abdomine, I, 179, 219, 272, 371, 402, 435. II, 18, 34, 65, 312, 493.

Meningitis, z. *Encephalitis*.

Menischesis, z. *Amenorrhoea em Menstruatio suppressa*.

Menostasis, z. *Menstruatio suppressa*.

Menstruatio anomala, II, 25, 56, 525.

Menstruatio retenta, z. *Amenorrhoea*.

——— suppressa, I, 75, 151, 152, 153, 211, 269, 335, 353, 430, 463, 484. II, 4, 48, 51, 65, 66, 68, 164, 192, 365, 385, 413, 469, 487, 489.

Mesenteritis scrophulosa, I, 414. II, 215.

Metastasis arthritica, I, 113, 236, 301. II, 136.

——— lactea, I, 142.

——— rheumatica, I, 301.

Metromania, z. *Nymphomania*.

Metropstosis, z. *Prolapsus uteri*.

Metrorrhagia, I, 59, 336, 338, 342, 346, 422, 503. II, 127, 128, 129, 136, 137, 138, 270, 273, 385, 386, 487.

——— atonica, I, 75, 426, 473. II, 2, 47, 164, 242, 450, 476, 477, 478, 509, 524.

——— habitualis, I, 261.

Mictus cruentus, z. *Haematuria*.

Migraena, z. *Cephalalgia hysterica*.

Miserere, z. *Ileus*.

Morbilli, I, 53, 415. II, 373.

——— nervosi, I, 284, 285, II, 185, 375, 419, 435, 436.

——— retrogressi, I, 284, 285.

II, 19, 185, 375, 435, 436.

Morbus anglicus, z. *Rhachitis*.

——— Brightii, I, 403, 426.

——— caducus, z. *Epilepsia*.

——— cerealis, z. *Raphania*.

——— cordis, I, 96, 466, 467, 471, 472. II, 238, 313, 476.

——— haemorrhoidalis, z. *Haemorrhoides*.

——— herculeus, z. *Epilepsia*.

——— maculosus haemorrhagicus

Werlhofii, II, 47, 442.

——— mercurialis, I, 403.

——— niger, z. *Melaena*.

——— regius, z. *Icterus*.

Morsus canis rabidi, z. *Hydrophobia*.

——— insectorum, I, 71, 147, 165, 166, 171.

——— vesparum, I, 147.

——— viperarum, I, 71, 165, 166, 171, 474. II, 68.

Mydriasis pupillae, II, 386.

N.

Naevus maternus, I, 281. II, 229, 241.
 Narcotismus, z. *Veneficium narcoticum*.
 Nausea, z. *Vomuturitiones*.
 Nebula, z. *Macula corneae*.
 Necrosis, z. *Caries*.
 Nephralgia, z. *Dolores nephritici*.
 Nephritis, II, 55.
 Neuralgia, I, 56, 57, 91, 121, 188, 298, 419, 490. II, 270, 312, 467.
 ——— ischiadica, z. *Ischias*.
 Neurasthenia, I, 55, 354, 387. II, 12, 139, 140, 161, 440, 443, 450, 491.
 Neuropathia, I, 131, 132, 138, 441. II, 14, 15, 76, 77, 194, 386, 424.
 Nodus arthriticus, II, 54, 469.
 ——— hystericus, z. *Hysteria*.
 ——— lacteus, I, 241, 413. II, 189.
 Noma, I, 103, 110, 111. II, 14.
 Nymphomania, I, 285. II, 195, 314.

O.

Obauditio, z. *Dysococia*.
 Obesitas morbosa, z. *Adiposis*.
 Obscuratio corneae, z. *Macula corneae*.
 ——— post ophthalmiam neonatorum, I, 261.
 Obstipatio, z. *Obstructio alvi*.
 Obstructio alvi, I, 175, 182, 331, 332, 333, 334, 399, 400, 434, 435, 436. II, 256, 257, 484.
 ——— chronica spastica, I, 435.
 ——— gravidarum, II, 340.
 ——— habitualis, I, 150, 151, 153, 274, 329, 501. II, 43, 110, 111, 183, 329, 330, 332, 338, 339, 340, 360, 504.
 ——— hystericarum, I, 334. II, 214.
 ——— infantum, II, 326, 338.
 ——— neonatorum, II, 338.
 ——— pertinax, I, 477, 478, 495. II, 110, 181, 193, 336.
 ——— ex incarceratione, I, 393, 436. II, 336.
 ——— hepatis, ienis, z. *Physconia*.
 ——— mensium inveterata, II, 339.
 Odontalgia, I, 304, 403, 428, 498. II, 65, 274, 431.
 ——— e carie dentis, I, 225, 294, 427, 428, 496, 498. II, 54, 287, 354.

Odontalgia rheumatica, I, 117, 184, 287, 402. II, 40, 374, 402.
 Odontiasis, z. *Dentitio*.
 Oedema, II, 140.
 ——— pedum, I, 471. II, 354.
 ——— senum, II, 118.
 ——— scroti, I, 202.
 Omphalocele, z. *Hernia umbilicalis*.
 Onychia, II, 355.
 Onyx, z. *Ulcus corneae*.
 Ophthalmia, I, 223.
 ——— aegyptiaca, I, 367.
 ——— arthritica, I, 206, 459, II, 216.
 ——— catarrhalis, I, 183, 240, 241, 285. II, 375.
 ——— chronica (torpida), I, 63, 79, 191, 305, 306, 307, 361, 437, 438. II, 57, 195, 274, 445, 446, 477.
 ——— gonorrhoeica, I, 438. II, 218, 308, 310.
 ——— herpetica, II, 216.
 ——— humida, II, 211.
 ——— intermittens, II, 441.
 ——— morbillosa, I, 462.
 ——— neonatorum, I, 261, II, 217, 302, 310, 362, 480.
 ——— rheumatica, I, 181, 285, 293. II, 375.
 ——— scrophulosa, I, 258, 361, 413, 415, 445, 461, 462. II, 14, 56, 195, 217, 443.
 ——— variolosa, I, 292, 293.
 ——— bleennorrhoeica, I, 60, 63, 280, 366, 367, 438, 461. II, 240, 439.
 Orchitis, I, 63, 217. II, 177.
 ——— chronica, I, 222, 223, 268. II, 104, 197.
 Ostealgia, z. *Dolores osteocopi*.
 Osteogangraena, z. *Caries*.
 Osteomalacia, I, 249.
 Osteosarcosis, I, 293.
 Otalgia, I, 287. II, 256, 261, 461.
 ——— rheumatica, I, 328, II, 374.
 Otitis, I, 241. II, 163, 195, 465.
 ——— catarrhalis, II, 439.
 ——— scrophulosa, II, 439.
 Otorrhoea, I, 60, 111, 251, 365.
 ——— chronica, II, 210.
 ——— foetida, I, 111. II, 241.
 Ozoena nasalis, II, 224.

P.

Paedarthrocace, z. *Spina ventosa*.
 Paedatrophia, z. *Atrophia*.
 Palpitatio cordis, I, 213, 467. II, 134.

- Pannus oculi, z. *Pterygium*.
 Paracusis, z. *Dysococia*.
 Paralysis, I, 139, 140, 156, 179, 198, 199, 201, 202, 239, 249, 271, 285, 287, 297, 303, 304, 306, 310, 311, 361, 426, 433, 434, 445, 450, 487. II, 33, 36, 121, 197, 202, 290, 361, 362, 364, 386, 406, 407, 436, 464, 468, 469, 498.
 ——— arthritica, I, 426, 455. II, 36, 197, 361, 464, 498.
 ——— artuum, I, 91, 122, 140, 179, 198, 202, 248, 271, 304, 355, 426, 434. II, 84, 140, 197, 362, 390, 406, 407, 409, 449.
 ——— brachii, I, 285.
 ——— faciei, II, 292.
 ——— intermittens, II, 441.
 ——— linguae, I, 140, 198, 354, 457, 496.
 ——— nervi acustici, z. *Surditas*.
 ——— nervi optici, z. *Amaurosis*.
 ——— oesophagi, z. *Dysphagia*.
 ——— palpebrarum, z. *Blepharoplegia*.
 ——— post apoplexiam, I, 201, 433.
 ——— ——— veneficium plumbi, I, 271.
 ——— pulmonum, I, 83, 285, 289.
 ——— recti, I, 434.
 ——— retinae, z. *Amaurosis*.
 ——— rheumatica, I, 426, 445, 487. II, 361.
 ——— vesicae urinariae, I, 192, 198, 297, 300, 303, 434. II, 140.
 ——— vesicae post partum, II, 122.
 Paraphimosis, z. *Phimosi*.
 Paraplegia, II, 386, 406, 409.
 Paresis, z. *Paralysis*.
 Parotitis, I, 285. II, 194.
 Partus immaturus, z. *Abortus*.
 Passio iliaca, z. *Ileus*.
 Pemphigus, I, 173, 174.
 Pericarditis, I, 300. II, 177.
 Peripneumonia, z. *Pneumonia*.
 Peritonaeitis, I, 300. II, 177, 264.
 Pernio, I, 63, 108, 169, 202, 252, 253, 286, 294, 295, 303, 365, 368, 491. II, 14, 193, 260, 285, 416, 469, 480, 481.
 Pertussis, z. *Tussis convulsiva*.
 Pervigilium, z. *Agrypnia*.
 Pharyngitis, II, 193.
 Pharyngolysis, z. *Dysphagia paralytica*.
 Phimosi, I, 63. II, 271, 479.
 Phlegmasia alba dolens, I, 300. II, 177, 453.
 Phlegmone, z. *Inflammatio*.
 Photophobia, I, 223. II, 77.
 ——— rheumatica, II, 415.
 ——— scrophulosa, I, 415. II, 196, 415.
 Phrenitis, z. *Encephalitis*.
 Phthisis, z. *Atrophia en Tabes*.
 ——— abdominalis, I, 280.
 ——— bronchialis, I, 312, 412.
 ——— florida, I, 316.
 ——— intestinalis, z. *Tabes mesaraica*.
 ——— laryngea, I, 312, 412. II, 256, 258, 355.
 ——— nervosa, z. *Tabes*.
 ——— pulmonalis, I, 60, 61, 85, 87, 97, 98, 105, 128, 143, 213, 214, 225, 248, 342, 363, 376, 425, 427, 437, 439, 466, 492. II, 1, 12, 20, 21, 30, 82, 105, 134, 180, 198, 299, 355, 445, 471, 472.
 ——— pituitosa, I, 87, 225, 242, 249, 258, 317, 333, 425, 432. II, 21, 31, 58, 60, 160, 394, 445, 493, 514, 515.
 ——— pituitosa tuberculosa, I, 85, 87, 105, 363, 380, 412, 415, 468. II, 21, 288, 289, 514, 515.
 ——— pulmonalis ulcerosa, z. *Phthisis pulmonalis*.
 ——— trachealis I, 312, 412. II, 217, 226.
 Physconia, I, 141, 150, 152, 153, 274, 277, 326, 341, 353, 371, 412. II, 18, 35, 48, 56, 189, 214, 487.
 ——— hepatis, I, 65, 101, 153, 173, 217, 222, 234, 255, 354, 402, 412, 416, 440, 483. II, 35, 48, 51, 65, 142, 178, 189, 214, 455, 488, 490, 495, 525.
 ——— lienis, I, 65, 173, 268, 412, 416, 440. II, 48, 51, 65, 142, 178, 189, 215, 424, 449, 455, 525.
 ——— uteri, II, 214, 495.
 Placenta uteri retenta, I, 71.
 Plethora abdominalis, I, 119, 150, 234, 274, 326, 340, 341, 372. II, 18, 33, 35, 56, 487.
 ——— potatorum, II, 49.
 Pleuritis, I, 300. II, 177, 493.
 ——— rheumatica, II, 373, 394.

Pneumonia, I, 157, 170, 199, 301, 340, 469. II, 78, 89, 154, 245, 493, 503.

———— asthenica, I, 83.

———— chronica, II, 395.

———— notha, I, 291.

———— rheumatica, I, 289. II, 373, 394.

———— typhodes, I, 171. II, 302, 419.

Pneumonorrhagie, z. *Haemoptoe*.

Podagra, z. *Arthritis*.

Poliosis, z. *Canities*.

Pollutio, I, 192, 193, 244, 376. II, 314.

———— nocturna, II, 134, 341.

Polycholia, I, 119.

Polypus, I, 312. II, 241, 449, 477.

———— meatns auditorii externi, II, 449.

———— narium, II, 449, 501.

———— uterinus, I, 312. II, 449.

———— vaginae, II, 449.

Porrigio, II, 105, 464, 465.

Priapismus, I, 285, 292. II, 271, 314.

Proctoptosis, I, 262, 396. II, 232, 261, 344, 345, 346, 476, 516.

Profluvium seminis, z. *Pollutio*.

Prolapsus ani, z. *Proctoptosis*.

———— palpebrae superioris, z. *Blepharoptosis*.

———— uteri, II, 232, 261, 344, 346, 476.

———— vaginae, II, 346.

Prosopalgia, I, 56, 79, 121, 122, 134, 211, 218, 220, 312, 359, 375, 402, 407, 412, 416, 449, 457. II, 35, 80, 81, 202, 290, 312, 314, 424, 448.

Prurigo, I, 174, 320, 322. II, 464, 465.

———— ani, II, 416.

———— pudendi mulierum, I, 80, 280, 320. II, 14, 413.

———— scroti, I, 173, 320.

———— senilis, I, 173. II, 300.

Pseudo-syphilis, II, 181.

Psora, z. *Scabies*.

Psoriasis, I, 204. II, 109, 300, 464, 465, 527.

Pterygium, I, 173, 248, 459. II, 241, 449.

Ptyalismus, z. *Salivatio*.

Pustula maligna, II, 306.

Putrescentia uteri, I, 426. II, 367.

Pyrosis, I, 176, 279, 315, 316, 320, 321, 322, 323, 390, 450.

II, 1, 25, 47, 170, 178, 288, 341, 368, 380, 391, 421, 422, 423, 429, 430, 431, 433, 462, 504.

Q.

Quassatio, I, 52, 63, 70, 118, 145, 198, 201, 239, 247, 253, 294. II, 189, 193, 194.

R.

Rabies canina, z. *Hydrophobia*.

Radesyge, I, 352.

Raphania, I, 140.

Raucedo, I, 175, 443. II, 12, 31, 40, 41, 158, 373, 461, 473, 474.

Refrigeratio, I, 53, 113, 249, 291. II, 373, 506.

Resolutio nervorum, z. *Paralysis*.

Retentio lochiorum, z. *Fluxus lochialis suppressus*.

———— mensium, z. *Amenorrhoea*.

———— urinae, z. *Ischuria*.

Rhachitis, I, 55, 314. II, 4, 12, 13, 29, 110, 115, 195, 200, 206, 213, 215, 258, 259, 287, 347, 371, 412, 425, 503.

Rhagades, z. *Aspredines*.

Rheumatismus, I, 53, 66, 99, 123, 184, 404, 422, 443. II, 37, 55, 206, 217, 245, 248, 314, 354, 355, 361, 373, 374, 375, 469.

———— acutus, I, 53, 66. II, 269, 373, 375.

———— chronicus, I, 122, 136, 165, 167, 194, 249, 269, 276, 306, 308, 309, 361, 410, 411, 422, 426, 448, 473, 474. II, 13, 19, 39, 84, 105, 211, 230, 295, 355, 356, 373, 468, 469.

———— fixus, I, 285.

———— nervosus II, 314, 417.

———— vagus, I, 285.

Rimae, z. *Aspredines*.

Risus sardonicus, I, 335.

Rubeolae, II, 417.

Ructatio, I, 148, 178, 252, 315, 316, 328, 329, 352, 387, 390, 391, 403, 483, 494. II, 29, 41, 42, 136, 169, 254, 260, 358, 368, 389, 391, 402, 421.

S.

Saburra, z. *Febris gastrica en Gastricismus*.

Salacitas, z. *Satyriasis*.

Salivatio, I, 64, 286, 336. II, 476.

———— mercurialis, II, 367.

———— pertinax; II, 445.

Satyriasis, I, 285, II, 314.

Scabies, I, 366. II, 14, 16, 65, 68, 139, 206, 264, 320, 377, 378, 461, 463, 466, 471, 472, 526.

- Scabies in veterata, I, 103, 26, 324, 369, 427, 456. II, 89, 189, 216.
 ——— retropulsa, II, 15, 469.
 Scarlatina, I, 53, 107, 219. II, 219, 417, 418, 451, 452.
 Scirrhus, I, 312, 362, 412, 416. II, 49, 105.
 ——— cardiae, I, 218, 219, 414. II, 434.
 ——— intestini recti, I, 419.
 ——— mammae, I, 216, 347, 418. II, 103.
 ——— pancreatis, II, 434.
 ——— prostatae, I, 314.
 ——— pylori, I, 227, 419.
 ——— testiculi, I, 216, 227.
 ——— urethrae, I, 314.
 ——— uteri, I, 216, 225, 227, 277, 278.
 ——— ventriculi, I, 278, 412.
 Scleriosis, z. *Tylosis*.
 Scoliosis, z. *Cyphosis*.
 Scorbutus, I, 349, 376, 392, 403, 450. II, 6, 125, 295, 535.
 ——— oris, z. *Stomacace scorbutica*.
 Scrophula fugax, I, 366.
 Scrophulosis, I, 79, 123, 125, 126, 134, 135, 136, 137, 173, 197, 198, 199, 227, 266, 268, 269, 277, 312, 314, 347, 363, 366, 412, 413, 414, 439, 457, 471. II, 5, 13, 14, 24, 29, 32, 36, 37, 39, 62, 95, 96, 104, 105, 106, 107, 110, 115, 181, 195, 196, 200, 206, 212, 213, 214, 215, 258, 287, 306, 358, 421, 425, 431, 432, 449, 461, 503, 531.
 Septopyra, z. *Febris putrida*.
 Serpigo, z. *Lichen*.
 Singultus, II, 238, 400.
 ——— lactantium, II, 400.
 ——— spasticus, II, 434.
 Soda, z. *Pyrosis*.
 Sopor, I, 433.
 Sordes, z. *Saburra*.
 Spasmus abdominalis puerperarum, II, 162.
 ——— genitalium, II, 164.
 ——— maxillae inferioris, z. *Trismus*.
 ——— musculorum faciei, z. *Risus sardonius*.
 ——— nervosus, II, 272, 373.
 ——— palpebrarum, z. *Blepharospasmus*.
 ——— uterinus, I, 335, 336.
 ——— ventriculi, z. *Cardialgia*.
 Spasmus vesicae urinariae, z. *Ischuria spasmodica*.
 Spermatorrhoea, z. *Pollutio*.
 Sphacelus, I, 285, 286, 376, 386.
 Spina ventosa, I, 280, 366.
 Sputum eruentum, z. *Haemoptoe*.
 Staphyloma, II, 241.
 Stenocardia, z. *Angina pectoris*.
 Sterilitas mulierum, I, 162, 163, 226, 251, 252, 297. II, 56, 121, 449.
 Stomacace, I, 64, 71, 103, 363, 364, 403, 426. II, 367, 416, 445.
 ——— gangraenosa infantum, z. *Noma*.
 ——— mercurialis, z. *Angina mercurialis*.
 ——— scorbutica, I, 64, 393, 394, 405, 406. II, 47, 183.
 Stranguria, I, 157, 158, 175, 176, 177, 241, 292, 296, 342, 492. II, 40, 41, 52, 55, 77, 275, 514.
 ——— gonorrhoeica, I, 223, 224.
 ——— spasmodica, I, 285.
 Strictura ani, I, 397, 419. II, 189.
 ——— dolorifica, I, 217.
 ——— oesophagi, II, 189, 192.
 ——— praeputii, z. *Phimosis*.
 ——— tractus intestinorum, II, 192.
 ——— urethrae, I, 223.
 ——— vesicae urinariae, z. *Ischuria*.
 Stridor dentium infantum, II, 422.
 Struma, I, 227, 268, 269, 312. II, 95, 99, 104, 195, 197, 199, 403, 404, 431, 432.
 ——— scirrhusa, I, 313.
 ——— scrophulosa, I, 416. II, 104, 199.
 Stupor, I, 335, 396. II, 336.
 Stymatosis, I, 192. II, 30.
 Subluxatio, I, 145, 286.
 Sudor colliquativus, I, 78, 260. II, 20, 64, 82, 83, 378, 372, 373, 450.
 ——— foetidus, II, 181.
 ——— pedium, I, 103, 315.
 ——— suppressus, II, 193.
 Sugillatio, I, 70. II, 189.
 Suppressio haemorrhoidum, z. *Haemorrhoides suppressae*.
 ——— lochiorum, a. *Fluxus lochialis suppressus*.
 ——— mensium, z. *Menstruatio suppressa*.
 ——— urinae, z. *Ischuria*.
 Surditas, I, 148, 168, 169, 198. II, 65, 163, 164.
 ——— catarrhalis, I, 311.
 ——— cum otorrhoea, I, 112.

Surditas nervosa, I, 285, 293.
 ——— rheumatica, I, 311.
 Sycoma, I, 227. II, 109.
 Syncope, II, 419, 468.
 Synzesis, I, 223.
 Synocha, Synochus, z. *Febris inflammatoria, putrida*.
 Syphilis, I, 134, 135, 252, 253, 254, 255, 270, 276, 360, 457.
 II, 36, 37, 62, 95, 97, 107, 108, 195, 202, 203, 220, 221, 223, 224, 287, 417, 451.
 ——— exanthematica, I, 137, 266, 326, 327, 459, 460. II, 16, 36, 37, 97, 203, 223, 396.
 ——— inveterata, I, 79, 133, 134, 135, 194, 227, 240, 252, 253, 254, 255, 266, 267, 326, 327, 360, 361, 362, 439, 440, 445, 457. II, 35, 97, 99, 100, 103, 105, 116, 139, 195, 200, 201, 220, 223, 276, 287, 295, 412.
 ——— neonatorum, I, 136. II, 310.
 ——— secundaria, II, 201, 205, 207, 208, 209, 223, 315.
 Syphilois, II, 109.

T.

Tabes, I, 352, 401, 402. II, 1, 12, 23, 515.
 ——— abdominalis, I, 280. II, 412.
 ——— dorsualis, I, 248.
 ——— infantum, z. *Atrophia*.
 ——— lactea, II, 22.
 ——— mesaraica, I, 137, 414. II, 412.
 ——— partialis, z. *Atrophia extremitatum*.
 ——— senum, z. *Marasmus senilis*.
 Taenia, I, 132, 173, 206, 214, 215, 265, 266, 348, 410, 422, 426, 428, 429, 433. II, 28, 29, 33, 43, 44, 45, 46, 53, 116, 227, 264, 265, 285, 321, 322, 433.
 Teleangiectasia, II, 346.
 Tenesmus, I, 57, 400. II, 81, 225.
 Tetanus, I, 57, 236, 249, 375. II, 220, 424, 497.
 ——— rheumaticus, I, 285. II, 220.
 ——— traumaticus, II, 220, 430.
 Tinea capitis, I, 103, 111, 118, 134, 139, 257, 268, 319, 324, 369. II, 14, 16, 35, 168, 243, 355, 376, 406, 464, 526, 527, 531, 532.
 ——— faciei, z. *Crusta lactea*.

Tinnitus aurium, I, 478.
 Tophus, I, 108, 122. II, 260.
 Tracheitis infantum, z. *Angina membranacea*.
 Trachoma, I, 462.
 Tuberculosis, z. *Phthisis tuberculosa*.
 Tuberculum, I, 269.
 Tumor albus, I, 273, 301, 302, 410. II, 16, 55, 97, 104, 115, 177, 195, 395, 396, 469.
 ——— articulorum, I, 241, 273. II, 49, 115, 197.
 ——— arthriticus, z. *Arthritis nodosa*.
 ——— calidus, I, 147.
 ——— frigidus, I, 147, 198, 241, 254, 272, 273, 286, 287, 301, 413, 489, 492. II, 16, 49, 56, 197, 379, 468.
 Tussis, I, 157, 175, 228, 341. II, 30, 158, 503.
 ——— catarrhalis, I, 97, 158, 177, 228, 421, 443, 481, 482. II, 40, 41, 158, 283, 317, 318, 373, 403.
 ——— chronica, I, 149, 188, 212, 290, 291, 420, 421. II, 39, 90, 178, 179, 353, 397.
 ——— convulsiva, I, 179, 188, 296, 304, 342, 412, 413, 414. II, 51, 52, 134, 135, 141, 235, 256, 312, 353, 434, 471.
 ——— infantum, I, 159. II, 178, 191.
 ——— chronica, II, 395.
 ——— lactantium, II, 191.
 ——— spastica, I, 133, 222. II, 394.
 ——— port morbillos, I, 415, 416. II, 471.
 ——— vehemens, I, 188. II, 399, 400.
 Tylosis, I, 417, 430.
 Tympanitis, I, 165, 280, 311.
 Typhus, z. *Febris nervosa*.
 ——— abdominalis, I, 61, 78, 103, 295, 316, 317, 369. II, 207, 212, 248, 277.
 ——— nosocomialis, I, 381.
 ——— petechialis, z. *Febris petechialis*.
 ——— putridus, z. *Febris putrida*.

U.

Ulcus adenosum, z. *Exulceratio glandularum*.
 ——— aphthosum, z. *Aphthae*.
 ——— arthriticum, II, 38, 39, 498.
 ——— artificiale, I, 306, 307, 308. II, 306.

Ulcus calcosum, II, 309.
 — carcinomatosum, I, 86, 277, 278, 352, 440, 450. II, 203, 287, 300, 449, 487.
 — cariosum, I, 446. II, 51, 55, 59, 105.
 — chronicum, I, 134. II, 189.
 — corneae, I, 437, 462. II, 14, 241, 362.
 — fistulosum, z. *Fistula*.
 — gangraenosum, I, 285, 350. II, 59, 162, 246, 287, 356, 498.
 — herpeticum, z. *Herpes exedens*.
 — lymphaticum, z. *Abscessus lymphaticus*.
 — malignum, II, 25, 240.
 — mercuriale, I, 286, 338, 368. II, 47, 61.
 — necroticum, z. *Ulcus cariosum*.
 — oris foetidum, I, 365, 393, 394, 450. II, 16.
 — — syphiliticum, II, 316.
 — pedium, I, 103, 319. II, 33, 43.
 — phagadaenicum, I, 139, 365, 366, 427, 440. II, 149, 309, 356, 412, 498.
 — putridum, I, 110, 111, 112, 118, 150, 285, 353, 365, 376, 427, 441, II, 14, 162, 278, 346, 347, 412, 449.
 — scabiosum, z. *Scabies inveterata*.
 — scorbuticum, I, 450. II, 47, 59, 149, 300.
 — scrophulosum, I, 314. II, 115, 139, 149, 195, 300.
 — sordidum, I, 129. II, 116, 121, 139, 346, 353.
 — syphiliticum, I, 227, 248, 267, 361, 362, 366, 427. II, 14, 61, 241, 278, 316, 412, 446, 465.
 — torpidum, I, 134, 242, 249, 253, 437. II, 55, 56, 105, 189, 240, 241, 287, 344, 445, 449, 467.
 Urethritis, z. *Blennorrhoea urethrae*.
 Urethro-blennorrhoea, z. *Blennorrhoea urethrae secundaria*.
 Urolithi, z. *Lithiasis*.
 Urticaria, I, 107. II, 417.

V.

Vari, z. *Ephelides*.
 Varicocele, I, 361.
 Variola oculorum, I, 292.
 — putrida, I, 285.
 Varix, I, 70. II, 189, 346.
 — ani, z. *Varix vasorum haemorrhoidalium*.

Varix gravidarum, II, 194.
 Varices vasorum haemorrhoidalium, I, 143, 156, 194, 241, 397, 402, II, 314, 344, 413, 416, 480.
 Veneficium seu venenatio acidi oxalici, I, 109.
 — aconiti, I, 122.
 — agarici, I, 139.
 — arsenici, I, 79, 82, 98, 99, II, 277, 424.
 — belladonnae, I, 216, 408, 409.
 — brucini, II, 344.
 — cantharidum, I, 297.
 — colchici, I, 410.
 — conii maculati, I, 408, 409, 412.
 — cupri, I, 143, 440.
 — digitalis, I, 464.
 — dulcamarae, II, 394.
 — hyoscyami, I, 408, 409.
 — ipecacuanhae, II, 344, 195.
 — muriatis barytae, II, 195.
 — muriatis deutoxydi hydrargyri, II, 23, 40.
 — narcoticorum, I, 70, 408, 409.
 — opii, I, 79, 408, 409.
 — spirituosorum, I, 144.
 — stramonii, I, 408, 409.
 — strychnii, II, 344.
 — sulphureti ammoniae hydrogenati, II, 464.
 — tartratis potassae stibiati, II, 344.
 — veratri albi, II, 525.
 Vermitio, z. *Helminthiasis*.
 Verruca, I, 62, 301, 353. II, 241.
 Vertigo, I, 78, 254, 335, 420, 433. II, 36.
 — nervosa, II, 389, 522.
 Vesania, II, 33, 525, 526.
 Virgineus morbus, z. *Chlorosis*.
 Vitiligo, z. *Ephelides*.
 Volvulus, z. *Ileus*.
 Vomituritiones, I, 87, 88, 175, 252. II, 39, 49.
 Vomitus chronicus, I, 210, 217, 219, 383. II, 238, 432, 433.
 — — spasticus, I, 151.
 — cruentus, z. *Haematemesis*.
 — gravidarum, I, 162, 166, 335.
 — infantum, II, 422.
 — niger, II, 72.
 — potatorum, I, 219, 355, 414. II, 49.
 — spasmodicus, I, 151. II, 72, 80, 166, 231, 232.

VERBETERINGEN.

Deel I. Bl. 10, regel 7, staat :	jodium,	lees :	jodium ; voorts,
» 16, » 10, »	bovendien,	»	bouwen,
» 26, » 21, »	blauwstof,	»	ammonia,
» 26, » 22, »	stikstof,	»	zuurstof,
» 120, » 37, »	mensch,	»	musch,
» 190, » 12, »	urias,	»	chloras,
» 297, » 3, »	3 β ,	»	3 β ,
» 364, » 36, »	3,	»	3 j.

